2

DUCÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA.

Digitized by Google

2

D U C Æ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA

RES IN IMPERIO GRÆCORUM

GESTAS COMPLECTENS:

A JOANNE PALÆOLOGO I. AD MEHEMETEM II.

Acceſſit Cronicon Breve, quo Græcorum, Venetorum, & Turcorum aliquot geſta continentur.

E Bibliotheca Regia, *nunc primum in lucem edita, verſione Latina, & Notis illuſtrata.*

Studio & opera Ismaelis Bullialdi.

V E N E T I I S,

Ex Typographia Bartholomæi Javarina.

M. DCC. XXIX.

Digitized by Google

EMINENTISSIMO AC ILLUSTRISSIMO

JULIO

S. R. E. CARDINALI

MAZARINO.

ISMAEL BULLIALDUS.

AD *Te*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *hoc Ducæ opus historicum, animique mei in edendo illo qualemcumque fætum affero: apud quem Musis earumque Mystis amicum, tenellus ille & infirmus felicius adolescere, & virium incrementum suscipere possit; quibus injurias invidorumque calumnias propellere queat. Aliud equidem tutius nobiliusque patrocinium eligere non habui: & genium jam habere liber, victurusque mihi videtur, quod clientelæ tuæ se crediderit, Tuque*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *eum admiseris. Inscriptum celeberrimum nomen tuum, ceu ornamentum dignitate ac splendore conspicuum, in fronte cum gestet: quodque inter cæteros libros adnumerandus etiam sit, quibus artium scientiarumque omnium officinam, Bibliothecam tuam superbissimam ac magnificentissimam* ψυχῆς ἰατρεῖον *exornas, magnum inde decus ipsi accessurum spero. Nomen auctoris, cujus majores Byzantii olim regnarunt, ab oblivione vindicabitur, inscriptum illi Bibliothecæ, amplitudine sua omnia complectenti, cujus structura famæ tuæ perpetuitati in omne ævum consuluisti. Ita equidem est*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *per ora virorum tamdiu nomen feretur tuum, quamdiu terras genus humanum incolet. Veram stabilemque hanc esse laudem, non fictam aut fluxam, Ptolemæi Philadelphi Ægypti Regis post bis mille annos asserit probatque notissima fama: quam non gestamina regia sceptrum vel diadema, non rerum bello gestarum claritudo, illustrem ad nostra etiamnum tempora transmisere: sed regio cultu ac sumptu pluribus librorum myriadibus instructa Bibliotheca. Dicetis aliis, qui cæteras virtutes tuas digne prædicare possunt; attonitus illas admirabundusque suspicio, simulque mæstus, quod facundia ac eloquentia me deficiant, quibus illas meritis laudibus efferre possim. Perge quod facis*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *literatorum votis & otio favere, eorumque studia benignitate tua fovere. Vale.*

AD LECTOREM.

BENEVOLE LECTOR, ad Operis Regii ac magnifici structuram, ex Regia Bibliotheca materias sine furto alio non transferendas, cum potuerim, comportare debui. Illi equidem, quo Byzantina Historia hinc & illinc sparsa, ac velut inter rudera jacens, in superbi ædificii molem ac compagem adsurgit, operam nostram utcumque navavisse, & particulæ nomen nostrum inscripsisse, aliquantam laudem nobis allaturum spero. Sostratus siquidem Gnidius architectus Alexandriæ Pharum Ptolemæo ædificans, nominis sui ac famæ perpetuitati, structuræ illud permittente rege inscribendo, prospexit. Ex Bibliothecæ igitur Regiæ manu scripto codice opus transcriptum affero, styli quidem elegantia haud ornatum & comptum: barbarum potius, impolitum ac rude dixero; sed rerum momento ac gravitate eximium, earumque narratione prudenti gratum. Infelici sæculo, quo Græcia ærumnis cladibusque continuis attrita, Turcorumque tyrannide oppressa ultimos ducebat spiritus, styli barbaries adscribenda est: quæ totam illam gentem tam late pervaserat, ut paucissimos, venustatem illam antiquam, leporemque sermonis suis circumdare scriptis, sineret. Noster idcirco auctor, qui rebus etiam agendis, expediendisque negotiis, potius quam evolvendis libris operam suam impendebat, barbaris non solum vocibus utitur: quod & anteriorum sæculorum castigatiores auctores, quique sermonis nitorem affectaverunt, fecere: sed etiam Græca verba absurda constructione seu solœcismo perturbat ac permiscet. Inter vepres tamen spinasque illas, flos quidam non inerudici ingenii se explicat: legerat quippe sacros libros, aliosque historiarum auctores; ita ut linguam Græcam antiquam calluisse, verum scribendi usu ac peritia destitutus fuisse mihi videatur. Criticum propterea agere nolui, vel de verbis litem illi movere, qui Grammatices deserto foro, ad alienum peregrinumque se transtulit. Satis mihi visum fuit, sensum verborum adsequi: & qua potui bona fide ac diligentia in Latinum sermonem convertere, in gratiam illorum qui linguam Græcam aut penitus ignorant, aut imperfecte didicerunt.

Byzantini Imperii res ad interitum festinantes, & postremorum Imperatorum Christianorum tempora describere aggressus, rerum usu peritum, ac sapientia politica instructum se approbat: dum causas & principia exquirit & investigat eorum, quæ acciderunt, Græcorumque rebus ultimam perniciem attulere. Trium equidem novissimorum Imperatorum auspicio res gestas enarrare ipsi propositum fuit: urbisque & Imperii excidium scriptis mandare. Quamobrem Turcorum, qui illud debellarunt, mentionem ubique facere non oportuit: sed ab annis pluribus jam elapsis narratio repetenda fuit: & Johannis Cantacuzeni Johannisque Palæologi bella civilia, discordiæque domesticæ in memoriam revocandæ fuerunt: quæ Turcis in Europam trajiciendi occasionem tum primum præbuere: cum inauspicato ac tristi consilio, Turcos in Europam Græci insanientes accersiverunt: sibique & aliis gentibus Christianis, cur perirent funditus,

auctores extitere. Manuelis Palæologi, ejusque filiorum Johannis ac Constantini res ad captam urbem deinceps persequitur. Ad Turcorum statum quantum spectat: in Asia qualis fuerit sub Andronico seniore, paucis indicat, suspensoque pede Othmanidarum principum seriem ad Bajazitem primum percurrit: breviterque de Othmane, Orchane & Morate primo disserit. Bajazitis gesta, tam adversus Turcorum Regulos & Temyrem, quem vulgus Tamerlanem vocat, quam Christianos principes prolixius enarrat. Lanienam cædesque mutuas liberorum Bajazitis, Isæ nimirum, Musulmani, Mosis, Mustaphæ ac Mehemetis exponit. Cineitis, qui Joniæ imperium aliquando sibi adrogaverat, variam fortunam, fraudulentum versutumque ingenium, modo ad has, modo ad illas propendens: ejusque tandem eversionem ac ruinam describit. Moratis denique secundi, Mehemetique itidem secundi, cum contra Turcos & Christianos in Asia, tum in Europa contra Græcos, Hungaros, Venetos, Servios, VValachos, Genuenses, Rhodiorumque equitum collegium præcipuas res gestas enarrat. Omnia momenta adnotat, quibus Byzantinum imperium a Turcis subinde labefactatum Christianis tandem ereptum est. Othmanicorum principum (quibus occasio propagandi fines imperii vix unquam neglecta aut omissa est) artes, curas acres, assiduumque laborem in debellandis nationibus indicat. Neque etiam illa prætermisit, quæ ad religionem tam nostram Christianam, quam Musulmanicam pertinent. Concilii Florentini ab Eugenio Papa celebrari, cui Johannes Palæologus Imperator, Josephus Patriarcha Constantinopolitanus, & Græci cæteri interfuerunt, historiam breviter contexuit. Novam vero sectam, quæ inter Turcos a quodam Berecligia Mustapha invecta est, statimque deleta, intactam non reliquit. Ad captam a Turcis Constantinopolim historiam solummodo perducere sibi proposuerat; verum spe ductus futuræ aliquando eversionis potentiæ Turcicæ, gentemque Græcam in pristini splendoris statum reducendam fore ratus, post urbis captæ annum narrationem produxit. Hunc porro auctorem Laonico & Phranzi multum præstare propterea censeo: quod rerum principia & causas diligentius investiget, narrationisque filum parcius interrumpat. Laonicus enim, dum de rebus Turcorum confusam sæpe narrationem instituit, ad describendas, imperite ut plurimum, Occidentalium regnorum politeias digreditur. Phranzes autem præter rem, & nullius momenti multa suis inseruit: nec accurate & diligenter, præter Constantinopolitanam obsidionem, quam recte instituit & persequitur, res gestas narrat. Cum Turcorum Annalibus & Historia, a Leunclavio acerrimi judicii viro editis, noster admodum sentit: quo nomine magnificiendus mihi videtur. In illis quæ ad Johannem utrumque, Cantacuzenum & Palæologum, pertinent, ab ipso Cantacuzeno non valde dissentit: quamvis temporum seriem interturbasse alicubi deprehendatur. Nec silentio transmittendus est consensus, qui inter ipsum ac Leonardum Chiensem intercedit, in Constantinopoleos obsidione ac expugnatione describenda. Quæ quidem diversorum scriptorum concordia historiæ fidem conciliat: & quæ vera, quæve falsa sint, discernendi copiam facit. In rebus porro Hungaricis imperitum se prodit: statumque regni illius a morte Sigismundi Imperatoris ignorasse,

AD LECTOREM.

De auctoris hujus Historiæ, quam sub manu habemus, nomine & genere paucissima dicenda occurrunt. Et nisi avi sui paterni nomen capite 5. edidisset, Anonymus liber proditurus erat. Verum cum ab antiquis illis Ducis, qui Constantinopoli regnarunt, se ortum dicat, & Michaelem Ducam avum suum appellet; Historiæ titulum inscriptuti, avi nomen proptium ac gentilitium repetitum præfiximus: ut auctoris proptium nomen nobis ignotum, tali circumstantia determinaretur. Christianæ pietatis tenacissimum, & Catholicæ Ecclesiæ communionis studiosissimum se ubique approbat. Græcis levitatem malamque fidem objicit, qui ficte ac simulate cum Romana Ecclesia concordiam inierant: nec alio animo pacem composuerant, quam ut a Principibus Occidentalibus, Papa præcipue, auxilia contra Turcos consequerentur. Institutum vitæ quale fuerit, ex ipso discere possumus: qui se politicis rebus, ac negotiis tractandis occupatum fuisse tradit. Apud Gateluzios Lesbi principes vitæ partem transegit; fide ac gratia valuit: ab illisque ad Sultanum Mehemetem secundum, post urbem captam Legatus missus est. Rerum quarumdam, quas narrat, spectator fuit: cumque principibus istis Lesbiis operam navaverit, in Asia res gestas, in qua ipsum natum fuisse verisimile est, vel in Lesbo, accuratius novisse potuit. Atque de Duca, ejusque scribendi ratione hactenus.

Quæ vero in hoc edendo libro ipsi præstiterimus deinceps exponenda sunt. Unico Codice Bibliothecæ Regiæ usi sumus, operis finis in eo desideratur; nec scriptura ejus castigata & emendata est: at pronunciationis hodiernæ vitio, confusione nimirum ι tenuis cum ει diphthongo, Jotacismo etiam continuo corrupta. Ita ut sæpe vocalis una pro alia, diphthongus pro vocali, ac vice versa succedant. Textus illius continuus est, non sectionibus, aut capitibus distinctus, cui marginales notulæ indices quibusdam locis appositæ sunt. Faciliorem lectionem ut redderemus, textum in capita dividere visum est: marginibus etiam notulas apponere indices eorum, quæ in textu narrantur. Cumque temporum, quibus res gestæ sunt, Epochæ omnino necessariæ sint, ut clara ac perspicua narratio evadat: illas cum ex Historia Musulmanica, tum ex aliis Græcis ac Latinis excerptas apposuimus. Annos etiam Hegiræ, ubi necesse fuit, & ab orbe condito secundum Græcos, Christianæ Æræ annis adjectis adscripsimus. Historiam Byzantinam appellare placuit: quoniam Ducas res in illo imperio gestas Manuele, Johanne & Constantino imperantibus describit. Notas libro subjecimus, ut consensum ac dissensum narrationis Ducæ cum Laonico, Phranze, Leunclavio & aliis indicaremus, vel alia notatu digna adnotaremus. Ne nimium crescerent inhibuimus; illasque, quantum penes nos fuit, contraximus. Ducæ historiæ Chronicum breve, ex Bibliotheca Regia descriptum, attexere ad rem visum est: quod Græcorum, Turcorum ac Venetorum res gestas, & casus aliquot insignes adnotet. Græcus aliquis Peloponesius, Cephalenius, aut Zacynthius, dominii Veneti subditus illud conscripsit.

IN-

INDEX CAPITUM
HUJUS OPERIS.

CAPUT PRIMUM.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

CAPUT V.

CAPUT VI.

CAPUT VII.

Digitized by Google

CAPUT VIII.

CAPUT IX.

CAPUT X.

CAPUT XI.

CAPUT XII.

CAPUT XIII.

CAPUT XIV.

CAPUT XV.

CAPUT XVI.

CAPUT XVII.

CAPUT XVIII.

CAPUT XIX.

CAPUT XX.

CAPUT XXI.

CAPUT XXII.

CAPUT XXIII.

CAPUT XXIV.

CAPUT XXV.

CAPUT XXVI.

CAPUT XXVII.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAPUT XXXIII.

CAPUT XXXIV.

CAPUT XXXV.

CAPUT XXXVI.

Digitized by Google

CAPUT XXXVII.

CAPUT XXXVIII.

CAPUT XXXIX.

CAP. XL.

Digitized by Google

CAPUT XL.

CAPUT XLI.

CAPUT XLII.

CAPUT XLIII.

CAPUT XLIV.

Digitized by Google

THEOPHYLACTUS SIMOCATTA

IN PROOEMIO HISTORIÆ MAURICIANÆ.

Οὐκοῦν εἰρήσει τις κοινὴν ἁπάντων ἀνθρώπων τὴν ἱστορίαν διδάσκαλον. ὑφηγουμένην οἷς τε ἐγχειρητέον, καὶ ἃ παροπτέον, ὡς μὴ συνοίσοντα. ἐμφρονεστάτους τε τοὺς στρατηγοὺς δι' ἐκείνης ἐστὶν ἰδεῖν.

Historiam igitur universi humani generis communem magistram, ducemque ad ea quæ capessere oportet, & ad ea quæ, utpote inutilia, prætermittenda sunt, quilibet dixerit. Belli quoque Duces peritissimos illius cognitione evadere videmus.

MANUEL IMPERATOR PALÆOLOGUS,

CUJUS FREQUENS IN HAC HISTORIA MENTIO,

Oratione tertia.

Ἔγκλημα γὰρ ἡμῖν, οὐχ ὅπερ ὑπερβαίνει τὸ πεφυκὸς τὸ ἡμέτερον, οὐδὲ ὅσα γε μὴ δέδωκε ἡμῖν ὁ βίος μαθεῖν, οὐδὲ ἅπερ οὐκ ἐπέτρεψε καιρὸς, ἢ σύμπτωμά τι καὶ τύχη. ἀλλὰ δὲ ἐκεῖνα μόνον ἀποδώσομεν εὐθύνας ἐξῆς ἁπάσης, ὅσαπερ ἐξὸν ἡμῖν εἰδέναι, ἢ μαθεῖν τῇ τε οἴκοθεν σπουδῇ, καὶ τῇ παρ' ἑτέρων διδασκαλίᾳ, ἡμεῖς τε μήτε εἰδέναι σπουδάσομεν πόνοις ἡμετέροις, μήτε μαθεῖν ἐθελήσομεν παρὰ τῶν εἰδότων.

Crimini equidem nobis datur, non quod naturam nostram excedit, nec quæcumque per vitæ nostræ rationem discere nobis haud licuit, aut quæ temporis opportunitas haud concessit, vel casus & fors aliqua: sed omnes prorsus de iis tantummodo rationem reddituri sumus, quæ cum scire vel discere liceat, tam studio proprio, quam aliorum instructione, nos neque laboribus nostris cognoscere studuerimus, neque discere voluerimus ab iis, qui ea norunt.

INDEX
GLOSSARUM
DUCÆ.

A

Pag. 26. c ΑΠΛΗΚΕΥΣΙΝ.) πληκεύειν. πληκεύων ἦν. Eruditissimus vir Ismael Bullialdus Ducam per apocopen τοῦ α. scripsisse putat. Constantinus in Tact. ἵνα πληκεύῃ ὁ στρατὸς εἰς ἁρμοδιωτέρους τόπους. Meursius rescribebat ἵνα ἀπληκεύῃ, ut statim ibidem scribitur his aut ter. Leo Tactic. cap. XIII. §. 15. καὶ ἐν ἑτέρῳ πλήκτῳ ἀπελθεῖν. Idem M. legebat, ἀπλήκτῳ. est autem πληκεύειν, seu ἀπληκεύειν, castra metari, vel divertere. Theophanes in Heraclio: ὑπλήκευσαι πλησίον Νινεὺη τῆς πόλεως. vide ad Cedr. & Histor. Ecclesiasticam Anastasii in ἀπλήκευσεν.

Pag. 54. c ΑΠΟΚΡΗΣΙΑΡΙΟΣ.) ὡς καὶ καθολικὸς ἀποκρισιάριος τοῦ βασιλέως γενέσθαι. Apocrisiarius. vide ad Cedr. Nicet. & Anastas.

Pag. 47. c ΑΡΜΑΤΑ.) Arma. Auctor Græcob. Νασύρωσιν τὰ κάτεργα εἰς γυλὶ, ὁμοίως καὶ τ' ἄλλα μικρὰ μεγάλα πάραυτα καὶ καταξερματίσασιν· κουπία τε καὶ ἄρμενα καὶ ἄρματα παντοῖα. vide ad Cedr. Nicetam, Anastas. & Const. Manassem.

Pag. 136. ΑΡΧΙΕΥΝΟΥΧΟΣ.) Archieunuchus, primus Eunuchorum.

ΑΣΠΡΟΝ.) Asprum. Numi genus argentei. est enim ἄσπρον, album. Index in Iliad. Græcobaram. λευκώλενος, ἄσπρις ταῖς ἀγκάλαις. dixi ad Nicetam & Anastasium.

Pag. 43. b & 46. a ΑΥΘΕΝΤΗΣ.) Αὐθεντία. Dominus, dominatio. Hinc αὐθεντίζειν & αὐθεντεύειν. Index Græcobarb. Homericæ Iliad. πανάνακτες, οἱ πάντα ὁρίζοντες, καὶ αὐθεντεύοντες. Ducas pag. 62. d. 69. c. 129. b. Ed. Reg. αὐθεντίζειν apud Theophanem. Anastasius vertit, præsumptuose gerere, in Histor. Eccles. atque ita accipiendum videtur αὐθεντικῶς apud Codinum in παρεκβολ. ὅτι δὲ ἑώρα ὁ χυδαῖος δῆμος αὐθεντικῶς εἰσερχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ τοὺς Λατίνους, καὶ μέγα κακὸν παθεῖν ἐξ αὐτῶν ὑπώπτευσαν. Idem Anastasius, αὐθεντικῶς, auctorabiliter vertit. Hodie ἀφέντης. & ἀφεντία, dominatio, apud auctorem Chronici quod subjicitur Ducæ. vide ad Cedren. & Nicetam.

B

Pag. 79. c ΒΑΛΚΑ.) Barca. Matthæus Paris. in Henrico III. *locutus fui cum quadam barca*. vide ad Nicetam.

Pag. 28. b ΒΑΝΔΟΝ.) vexillum. vide Glossar. ad Cedr. & Theophylact. Simocat.

Pag. 78. c & 82. a τὸ ΒΑΣΜΟΥΛΙΚΟΝ.) vide ibid. Not. & ad Nicetam.

Pag. 5. a ΒΕΖΗΡΙΔΕΣ.) Vesiri. *Vesirs*. Consiliarii.

Pag. 134 a ΒΕΣΤΙΠΡΑΤΗΡΙΟΝ.) Vestium forum. vide ad Cedren. in πρωτοβεστιάριος, & Nicetam in βεστιάριον. & ad Const. Manass.

Pag. 124. c ΒΙΓΛΑ.) Vigilia, custodia. Continuator Theophanis in Theophilo, καὶ τοῦ τηνικαῦτα τέλους ἀρχηγὸς ὁ τῆς βίγλης δρουγγάριος οὕτως Ὠορύφας λεγόμενος. utuntur Leo & Basilius in Naumachicis. vide Gloss. ad Cedr. Nicet. & Anastasium.

Pag. 79. b ΒΙΚΑΡΙΟΣ. Vicarius. vide ad Anastasii Hist. Eccles. in ea voce.

Γ

Pag. 85. d ΓΑΛΕΩΤΗΣ.) *Galiote*, *Brigantin*. Galea minor diminutivum τῆς γαλέας, vel γαλαίας. nam utroque modo scribitur. Leo Tact. cap. XIX. §. 74. καὶ

τὰς γαλέας. in §. autem 10. ejusdem capitis, scribitur, γαλαίας. Matthæus Paris.
in Henrico I. *Navibusque rostratis, quas Galeias appellant*. Italicum *galea*, Hispanicum *galera*, Gallicum *galere*.

ΓΑΡΔΙΑ.) παραφυλακή, Custodia. *la Garde*. Pag. 88. d

ΓΕΝΗΤΖΑΡΙΔΕΣ.) ἀργυρωνήτως σὺν αὐτῷ δούλους ὡς καλοῦσι Γενιτζαρίδας. *Servos* Pag. 28. c
pecunia emptos, quos Genitzaridas vocant. qui & Γιαννιτζάριδες. Auctor anonymus
ἔχει καὶ Γιαννιτζάριδες χιλιάδες δέκα πέντε.

ΓΕΝΗΤΖΕΡΙ.) Genitzeri. Pag. 61. a

ΓΥΡΕΥΕΙΝ.) Redire. vide Gl. ad Nicet. & Indicem. Pag. 162.

Δ

ΔΕΣΠΟΙΝΑ.) Imperatoris uxor vel mater, ut pag. 8. E. R. δεσποίνης Αννης Pag. 44. d
Codinus de Offic. cap. v. edit. Reg. num. 27. πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν μητέρα
αὐτοῦ (alii μάναν ά.) καὶ τὴν δέσποιναν τὴν γυναῖκα. Theophilus Institut. II. tit. 6. in
fine. vide ad Nicetam. Nota obiter, μάναν pro matre. Auctor Græcobarbarus:
ἐχάσε μάνα τὸ παιδὶ, καὶ τὸ παιδὶν τὴν μάναν. vide ad Cedr. in ea dictione.

ΔΕΦΕΝΔΕΥΕΙΝ.) defendere. hinc διφένδευσις, defensio. Acropolites pag. 6. d. Pag. 48. b
vide ad Nicet.

ΔΙΑΚΑΙΝΙΣΙΜΟΣ.) Diacænesimus. vide Notas, & Iacobum Gretzerum III. Pag. 118. b
observ. in Codinum cap. 14.

ΔΟΥΚΑΣ.) Dux. vide ad Cedrenum, & ad Nicet. in κένσος. Pag. 23. d

ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ. Præfectus classi. vide ad Cedr. & Constant. Manass. Huic Pag. 69. c
suberant Comites. vide in Κόμης.

Ε

ΕΝΟΡΔΙΝΩΣ.) Ordine. Eustathius Il. ψ. ἐνορδίνως ἵςατο. Theophanes in Iu- Pag. 84. d
stiniano juniore. ἐκταράξας τοὺς ὑπὸ τοῦ οἰκείου πατρὸς ἐνορδίνως γεγονότας τύπους.
al. ἐνορδίνως. Sic ἐνόρδινοι δικασταὶ dicti & ἐνόρδινον δικαςήριον, Judices ordinarii, &
judicium ordinarium, apud Theodorum Hermopoliten, lib. VII. tit. 2. & a-
pud Constantinum Harmenop. Epitom. lib. I. tit. IV. §. 61. & 62. Qui & ὀρ-
δινάριοι δικασταὶ in Novella CXII. cap. 3. ἐμβαθμοι, in Basilicis. ut ὀρδινάριος ἄρ-
χων, apud Synesium epistola CXLIV. Utrumque autem dictum ἀπὸ τοῦ ὀρδίνου, si-
ve ordine. Orus Apollo ἱερόγλυφ. cap. XCIV. al. XC. αὗται γὰρ ἑαυτὰς φυλάττουσι γρη-
γοροῦσαι κατ' ὄρδινον ἐν πάσῃ τῇ νυκτί. Constantinus in Tacticis: ἔχοντα ὀρδίνους ἀπὸ δέ-
κα ἕξ ἀνδρῶν. & paulo post: Καὶ οἱ μὲν ὄρδινοι τῶν πεζῶν ἑνὸς ἑκάςου τάγματος &c.
Leo Tactic. cap. IX. §. 55. εἴτε ἐν ὀρδίνῳ, εἴτε ἐν παρατάξει. Eustathius ad Il. α.
ἀπὸ δὲ τοῦ Ομηρικοῦ ὀβελοῦ, καὶ τὸ γραφικὸν σημεῖον μετῆνεκται ὁ ὀβελός; ὅς ἐςι γραμμή τις
εὐθεῖα προτιθεμένη μιᾶς σίχων, ἤτοι ὀρδίνων, ἔξω. Auctor Anonymus pœnar. adversus
Monachos delinquentes, inter scripta Basilii M. repertus: εἴ τις οὐκ αἴρῃ ἀλογίαν
εἰς τὸν ὄρδινον αὐτοῦ. & ibid. εἴ τις μιθισᾷ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὀρδίνου τῆς ὑπηρε-
σίας. Hinc ὀρδιναίως. Glossarium MS. ὀρδιναίως, ἑξῆς, μετὰ ταῦτα. & ὀρδινεύειν, &
προορδινεύειν. Leo Tact. cap. XVII.) 51. Καὶ ὑπὸ προορδινεύειν χρὴ τὰ βάνδα. vel
ὀρδινιάζειν. Alexios Rharturus Doct. II. ἐξέταξε περὶ τοῦ οἴκου σοῦ, ὀρδινίασε τὸ σπίτι
σου. Auctor Græcobarbarus: καὶ τ' ἄλλα τὰ ὀρδινίασε. Corona pretiosa: præparare
νὰ ὀρδινιάσῃ. Index in Iliad. Græcobarb. παρασκευάζει, ὀρδινιάζει.

ΕΝΟΤΙΚΟΙ.) unitati adhærentes. & pag. eadem c. ἑνωτικὴ λειτουργία. ἕνωσις. Pag. 116. a
pag. 142. c. E. R.

ΕΞΙΣΩΤΗΣ.) Vide Notas ibid. & Glossarium ad Cedrenum. Pag. 60. c

Ζ

ΖΑΡΟΒΟΤΑΝΑΙ.) Machinæ bellicæ. v. Meursium.

ΖΑΤΡΙΚΙΟΝ.) v. Notas, & dicta ad Cedren. in τάβλα. Pag. 29. b.

ΖΙΧΙΔΕΣ.) Monachi Turcici.

Θ

ΘΕΜΑ.) Provincia. vide ad Cedrenum. Pag. 69.

Κ

ΚΑΒΟΥΡ.) Infidelis.

ΚΑΔΔΗΝΑΛΙΟΣ.) Cardinalis. Theod. Balf. ad Nomocanon. Photii tit. VIII. Pag. 39. c
cap. I. ὡς καδδιναρίῳ. Sic in MS. cod. quo usus est Meursius, nec eget emenda-
tione, uti ipse putabat. vide ad Nicetam.

ΚΑΔΗΣ.) Judex. vide Meursium. Pag. 20. b

ΚΑΘΟΣΙΩΣΙΣ.) pro καθοσιώσεως ἔγκλημα, crimen majestatis. Dixi ad Theo- Pag. 4. d.
philum Institutionis IV. tit. ult. §. 3. & Salmasius ad Hist. A. Scriptores.

Pag. 51. a. ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ.) Joannes Moschus Limon. cap. xlv Hodie καλόγερος. vide ad Nicetam.

Pag. 158. ΚΑΜΠΑΝΑ.) Campana. Hinc καμπανάριον, pro turri, in qua suspenditur campana. Astrampsychus ἐν τῷ Πυθαγορικῷ λαξευτηρίῳ. δηλοῖ εἰς εἶδον ἢ μακρὸν ἢ ὑψηλόν τι, ὅμοιον πύργῳ στύλῳ καμπαναρίῳ.

Pag. 26. c ΚΑΜΠΟΣ.) Campus. Theodorus Lector Eccles. Hist. lib. I. ἐν ταῖς λιταῖς ταῖς γινομέναις ἐν τῷ κάμπῳ. occurrit sæpe apud eundem. Alexander monachus de Inventione S. Crucis: ὤφθη αὐτῷ ἐν κάμπῳ ἔχοντι μετὰ τῶν στρατιωτῶν περὶ μεσημβρίας στυλοειδὴς σταυρός. quæ totidem verbis extant in Julii Pollucis Chronico hactenus inedito. Theophanes in Justiniano Jun. τοῦ δὲ λαοῦ σκορπισθέντος εἰς τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοὺς κάμπους. Index Iliados Græco-barbaræ. πεδίον, οἱ κάμποι. Item πεδίον, κάμπος.

Pag. 145. c ΚΑΠΙΤΑΝΕΟΣ.) Dux, Capitaneus. Concilium Florentinum Sess. XXV. ἐστεῖλα γὰρ κατὰ τὸν καιρὸν καπετάνιον ἐν τῇ Βενετίᾳ ἑτοιμάσαι κάτεργα. Concilium Ephesinum act. VII. Magnificentissimus Capitaneus Principi & Clero scripsit.

Pag. 94. a. ΚΑΡΒΟΥΝΟΝ.) κάρβων in Basilicis, carbo. & δενδροκάρβωνες, Græci ad l. 5. §. 2. D. ad exhibendum καρβωνάριος, carbonarius. Helladius apud Photium ὅτι ἀνθρακεὺς ὃ ἐν τῇ συνηθείᾳ καρβωνάριος.

Pag. 135. c ΚΑΣΤΕΛΙΟΝ.) Castellum. Anonymus in Romano Imp. ἐν ἑτέρῳ ὀχυρωτάτῳ καστελλίῳ. Hinc καστελλοῦν. Theophanes in Phoca: φέρων πλοῖα καστελλωμένα ἔχοντα ἐν τοῖς καταρτίοις κιβώτια καὶ εἰκόνας τῆς Θεομήτορος. vide alia Glossaria.

Pag. 32. a ΚΑΣΤΕΛΛΑΝΙΑ.) Regio.

Pag. 32. a ΚΑΣΤΡΟΝ.) Oppidum. Auctor anonymus in vita Basilii Imperatoris, κατὰ τοῦ κάστρου Εὐρίπου ὁπλίζεται. Cedrenus de eodem pag. 580. b. E. R. τῇ πόλει ἐπιτίθεται τοῦ Εὐρίπου. Hinc καστρομαχία, civitatum expugnatio. vide ad Cedrenum, Nicetam, & Indicem Gloss. Anastas. Historiæ.

Pag. 162. ΚΑΤΕΡΓΑ.) Triremes. Concilium Florentinum pag. 567. d. edit. German. Auctor Græcobarb. νασύρουσι τὰ κάτεργα εἰς γιαλῶ. vide sup. in καπετάνιος. & Gloss. ad Nicetam.

Pag. 113. d ΚΕΛΛΗ.) Cella monachi. Anonymus in Constantino Leonis F. μόλις διελθὼν ὁ ἄναξ ταῖς κέλλαις τῶν ἱερῶν πατέρων καταλαβών. &: πρὸς τὰς κέλλας τῶν ἱερῶν πατέρων ὑπεχώρησε.

Pag. 114. b ΚΕΛΛΙΟΝ.) Cellula. S. Athanas. in serm. de imag. D. nostri Jesu Christi, refertur autem Synod. Nicæn. II. act. 4. χριστιανός τις ἔλαβεν ἐν οἰκίᾳ κελλίῳ παρά τινος. Theodorus Studita in testamento suo nondum Græce edito: μὴ κτῆσαι μαθητὴν εἰς τὸ κελλίον σου μειράκιον προσπαθῶς. Anonymus Scriptor in Leone Imp. ὁ δὲ Σαμωνᾶς. εἰ βούλει πληροφορηθῆναι φησὶν ὡς βούλει, εἰς τὸ ἐμὸν κελλίον ἀπόστειλον. Adde Novellam CXLIII. cap. I. & Glycam pag. 287. b. edit. Reg. Non solum autem pro monachi cellula κελλίον accipitur, sed & pro ædicula, vel cubiculo interiore etiam Principum. Palladas ἀνθολ. libr. II. titul. XLIX. epigrammat. 7.

Τῷ πτωχῷ πωλοῦντι τὸ κελλίον ἰχθὺς ἔδωκα.

Hinc κελλιῶται pro monachis, & pro ministris interioris cubiculi apud Chalcocondyl. pag. 247. c. E. R. & Phranzen. de his etiam Nicetas pag. 326. a. E. R. vide ibid. Glossar. in v. κελλίον. videsis etiam Glossar. ad Cedren. in eadem voce. In MS. tamen cod. Chalcoc. κελλιώτην legitur.

Pag. 37. e ΚΛΕΙΣΟΥΡΑ.) Clusura. Joannes Curopalates pag. 844. a. E. R. διὰ τῆς κλεισούρας τοῦ Ποδανδοῦ, ἀφικνεῖται εἰς Κιλικίαν. Codinus in Παρεκβολαῖς· ἀπετυφλώθη ἐν τῇ κλεισούρα τῆς μάκρης. vide ad Cedrenum, Nicetam, & Anastasium.

Pag. 96. c ΚΟΜΗΣ.) Comes. suberat Drungario. Qui vulgo hodie *Comite* dicitur, a Provincialibus autem *Comè*, multum distat ab hoc comite: hic enim tribus aut quinque triremibus præficiebatur, earumque dux erat, ut scribit Leo Imperat. Tact. cap. XIX. §. 23. Ille vero remis intentus est, remigio præest, curatque ut remiges remos impellant prout res exigit, vel etiam ut vela deducant, aut erigant. Denique signo dato præcipit quemadmodum remos agant, & segnius remis incumbentes coercet. Nec etiam huc pertinet πρωτοκόμης, qui cæteris comitibus præerat. nam hodie singuli comites singulis triremibus præficiuntur, nec alter alteri præest. Habet tamen Comes qui vicem ejus expleat, si ipse absit, quem nos subcomitem appellamus, *soutocomè*. vide Codinum de Offic. cap. V. num. XCIII. & Glossarium ad Nicetam.

G L O S S A R I U M.

ΚΟΜΜΕΡΚΙΟΝ.) Commercium, vectigal. vide Gloſſar. ad Cedrenum, Nicetam, & Gloſſarium noſtrum Nomicum in eadem dictione. Pag. 110. b

ΚΟΥΡΕΥΕΙΝ.) Excurrere.

ΚΟΥΡΣΕΥΕΙΝ. Prædari. hinc κοῦρσον, pro incurſione & prȩda. Continuator Theophanis in Theophilo: τὰ μὲν τῶν Σαρρακηνῶν κοῦρσα ἐπ᾽ ἄλλων δή τινα τόπον ἐξελαύνειν ποιήσας. Alius auctor in vita Baſilii Imperat. κοῦρσον κατὰ τῆς λεγομένης Ζαπέτρας ἀπέστειλεν ἐπιλέκτων πολεμιστῶν. Scriptor anonymus in Romano Conſtantini F. ἐλάσαι κοῦρσα, καὶ αἰχμαλωτίσαι, καὶ πραιδεῦσαι τὴν ῥωμαϊκὴν γῆν. vide ad Cedr. & Nicetam. Pag. 159. Pag. 84. b 98. a. 116. c

ΚΡΑΛΗΣ.) Rex Ungaris, Bulgaris, Serviis. Joannes Cantacuzenus libro III. cap. 89. τῷ δὲ υἱῷ τὴν τοῦ Κράλη παρείχετο προσηγορίαν. vide Pandecten Turcicum Joannis Leunclavii cap. LXV. Pag. 9. b

ΚΥΡΙΣ.) Dominus. vide Gloſſarium ad Cedr. & Anaſtaſium. Pag. 159.

Λ

ΛΑΙΝΑ.) Amphora. Hodie figulus, λαϊνᾶς dicitur. Pag. 9. b

ΛΕΓΕΩΝ.) Legio. vide Gloſſarium ad Nicetam & Manaſſem. Pag. 28. b

ΛΟΦΑ.) Merces. Pag. 162.

Μ

ΜΑΓΙΣΤΩΡ. Qui & Μαΐστωρ. Magiſter. v. Gl. ad Conſtant. Manaſſem. Pag. 46. e

ΜΑΝΟΥΑΛΙΑ.) Candelabra. vide Gl. ad Nicetam. Pag. 131. c

ΜΑΡΚΕΣΙΟΣ.) Marchio, qui μαρκέσης Joanni Cantacuzeno Hiſt. lib. IV. cap. 3. & Annæ Alex. VIII. Pag. 43. d

ΜΕΓΑΔΟΥΞ.) Magnus dux. Pag. 135. a

ΜΕΓΑΜΑΓΙΣΤΩΡ.) Magnus Magiſter. *Le grand Maiſtre de Rhodes.* Pag. 46. c

ΜΕΣΑΖΩΝ.) Μεσάζων. Βεζύρης. Conſiliaris. vide Not. ad pag. LXXXVIII. Auctor Grȩcobarbarus in hiſtorica narratione de Beliſario: βουλόνουν οἱ μεσάζοντες, καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας, id eſt, ut videtur, conſiliarii Principis. habet & alias ſignificationes, aut certe varia ejus miniſteria. Ioannes Cantacuzenus Hiſtor. lib. III. cap. 36. μεσάζων βασιλίδι ἦν, vertunt: Imperatricis aulę præfectus ſive curator. Hinc μεσάζειν, lib. ejuſdem cap. 15. τὴν μὲν τοῦ μεσάζειν ὑπηρεσίαν ἐνεχειρίσθη. Officium adminiſtratoris obtinuit. Eundem eſſe putant cum eo quem IC. Comitem rerum privatarum appellant. Vide Annotationes eruditiſſimi viri Jacobi Pontani ad lib. I. cap. II. Corrigendus heic eſt Nicetas Manuelis Comneni lib. I. num. 3. pag. 37. d. edit. Reg. ubi legitur, μελεδωνὸν δὲ μεσάζοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστῆρα θεραπευμάτων. puto enim Nicetam ſcripſiſſe: μελεδ. δὲ καὶ τῶν, &c. & illud, μεσάζοντα, irrepſiſſe in contextum cum interpretationis vice, vel ex codice Nicetæ Grȩcobarbaro in ora adſcriptum eſſet. in codice enim Grȩcobarbaro ſic habetur: μεσάζοντα δὲ τῶν οἰκείων ὑποθέσεων. ὑποθέσεις igitur ſunt θεραπεύματα. & ita ea vox accipienda apud Codin. de Offic. cap. I. num. 9. In Indice Nicetæ, μεσάζων exponitur, φροντιστής. at in Gloſſario ita ſcribendum: μεσάζων, μελεδωνὸς καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστὴρ θεραπευμάτων. vide ad Codin. de Officiis. Pag. 54. c

ΜΟΝΑΖΟΥΣΑΙ.) Μονάστριαι. Moniales. vide Gloſſar. ad Conſt. Manaſſ. Pag. 213. d

ΜΠΑΙΟΥΛΟΣ.) Ballivus. v. Meurſ. in hac dictione. Pag. 32. b

Ν

ΝΑΡΘΗΚΑΣ.) pro νάρθηξ. vide ad Cedrenum. Pag. 158.

ΝΟΤΑΡΑΣ.) Notarius, qui aliis νοτάριος, vide ad Cedr. Pag. 40. d

Ο

ΟΡΤΑΓΗ.) Sodalis. vide Not. pag. 194.

ΟΣΠΙΤΙΑ.) domus. Scriptor anonymus in Romano Imper. καὶ στάβλους ποιήσας καὶ ὀσπίτια κάλλιστα, καὶ κραβατοστρώσια διὰ τοὺς εἰσερχομένους πάντας ἐξωτικοὺς καὶ Pag. 112. b Pag. 162.

δίκας λαμβάνοντες κατεσκεύασεν. Auctor Iodicis in Homeri Iliad. Græcob. οἰκίας, τὸ αὐτίκα ποσκέασεν. vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 72. c ΟΦΦΙΚΙΑΛΙΟΣ.) Officialis, seu Magistratus. Theodorus Hermopolites libro VI. tit. 2. exponeos. §. 3. D. de Offic. procoos. οὐ μόνον δὲ τὸν ἀνθύπατον διορίζεται ποιῆσαί τι μὴ πράττειν, ἀλλὰ καὶ πάντα ὀφφικιάλιον.

Pag. 61. a ΟΦΦΙΚΙΟΝ.) Officium. Joanoes Curopalates io Isaacio Comneno: τὰς τῶν ὀφφικίων δὲ δόσεις αὐτὸς πρῶτος περιέτεμεν. Joanoes Cantacuzenus Histor. lib. IV. cap. 53. ἵνα ἐὰν θέλωσι τινὲς τῶν ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἀρχόντων τυγχάνειν. ὀφφικίων. vide Nicephori Callisti tom. 2. pag. 589.

Pag. 9. a. ΟΦΦΙΚΙΟΝ.) officio & dignitate aliquem augere.

Π

Pag. 127. c ΠΑΡΑΠΟΡΤΙΑ.) Portellæ. vide ad Cedr. & Nicet.

Pag. 55. f 61. d. ΠΑΤΡΩΝ.) Patronus. Horapollo. ἱερογλ. XLVIII. ἄνθρωπον προσφεύγοντα τῷ ἰδίῳ πάτρωνι. vide Euripidis Scholiasten ad vers. 420. Hecubæ. & Glossas Basilic.

83. b. ΠΙΝΚΕΡΝΗΣ.) Pinceroa, pocillator. Glossar. MS. οἰνοχόος, πιγκέρνης. Leo Grammaticus: τὸ δὲ Λσπάθιω Γεώργιον, καὶ πιγκέρνην, καὶ Θωμᾶν πριμικήριον δείρας καὶ κουρεύσας. utitur Nicephorus Gregoras, & Joannes Cantacuz. io fragmento quodam Aonalium Fraocicorum: Eberartus muoere pioceroario. vide io παραπτέριος.

Pag. 214. b ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ.) πνευματικεύειν. Coofessarius. Coofessarii munere fungi. Idem pag. 147. a.

Pag. 72. c ΠΟΔΕΣΤΑ.) ποδεστάτος. ποδεστατία. Podestà, Podestatus. Podestatia. primum & secundum personam designat. tertium, dignitatem. Potestatus ait Codinus de Officiis cap. VII. num. 6. (seu Prætor) Geoueosium in Galatia. vide Nicephorum Gregoram lib. IV. Sect. 9.

Pag. 57. c ΠΟΡΤΑ.) Satellites Imperatorum Turcicorum.

Pag. 152. d. 124. d. ΠΡΑΙΔΑ.) πραιδεύειν. Prēda. prædari. Scriptor anooymus in Constaotioo Leoois F. λαβόντες τὴν πραῖδαν. Leo Grammaticus: καὶ πραιδεύσας τὰ ἔξωθεν τῆς πόλεως vide ad Cedr.

Pag. 44. d ΠΡΙΓΚΙΨ.) Πρίγκιψ. Πριγκίπισσα. Princeps. Joannes Curopalates in Breviario historico: θυγατέρα δὲ οὖσαν πρίγκιπος. In Glossis aotem Basilic. scribitur, πρίγκιψ. Joanoes Cantacuz. Hist. lib. II. c. 33. εἰς τὴν πέραντα, κρατῆσαν πριγκίπισσαν. Sic etiam scribitur in Alexiade III. Annæ Como.

Pag. 503. b ΠΡΩΤΟΟΣΤΙΑΡΙΟΣ.) Primus ostiarius. ὀστιάριος est θυρωρός. de munere ejus vide Notas ad Codin. cap. I. num. 40.

Pag. 97. c ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ.) Præfectus exercitoum. vide Nicetam in Balduioo Fland. pag. 387. c. edit. Reg. Codinus de offic. cap. V. oum. 17. significare videtur, Protostratorem oon ideo dici, quod sit primus Imperialium Stratorum, id est, eorum, qui Imperatorem in equum sublevabaot, de quibus jam actum ad Cedreoum & Nicetam, sed quod antecederet totum exercitum. Πρωτοστράτωρ, ergo de quo Ducas & Chalcocondyles, est primus belli dux, vel prefectus exercitus.

Pag. 162. ΠΡΩΤΟΣΥΜΒΟΥΛΟΣ.) Protosymbulus, Princeps consilii. Theophanes: ὁ δὲ πρωτοσύμβουλος ταῦτα μαθών. Cootiouator Theophanis in Theophilo: βουλήθητε μετὰ τῷ πατρικίῳ τῷ πρωτοσυμβούλῳ συνδέξασθαι, vide Cedr. pag. 443. d. E. R.

Pag. 46. a ΠΥΚΤΑΚΟΚΟΜΗΣΤΗΣ.) Nuncius.

Ρ

Pag. 23. d ΡΗΓΑΣ.) vel Ῥήγας. Regulus. Qui ῥηγάδες. In Nicetæ codice Græcobarbaro, in puriore suot, δυνασταί. vide ibidem Glossarium, & Iodicem.

Pag. 97. c ΡΗΓΕΝΗ.) Regioa.

Pag. 134. a ΡΟΓΑ.) Ῥογεύειν. Roga, donativum, stipendium. Auctor anonymus in vita Basilii Imperatoris: καὶ ῥογῶν ἐνιαυσίων ἐκθέσεσι καὶ σιτηρεσίων ἄλλων καὶ φιλοτιμιῶν παροχαῖς δεξιούμενος. & in Constaotioo Leoŏis F. τὴν συνήθη τῆς ῥόγας διανομὴν ποιησάμενος ἐν τοῖς τάγμασι. ῥογεύειν autem est rogas tribuere, mercedem pendere, τὸν ὀψωνιασμὸν παρέχεσθαι, quod est ῥογεύειν in codice Græcobarb. Nicetæ. vel mercede conducere, ut Ducæ pag. 92. b. 104. d. & 121. d. ut in Niceta Græcob,

βαγδίου σχατὸν πεζικὸν ἢ ξυλικὸν, quod est σρατολογεῖν, in puriore codice. vide Gloss. ad Cedren. & Nicetam.

Σ

ΣΑΓΙΣΜΑ.) Instratum equi. vide Gloss. ad Nicetam. Pag. 153. c

ΣΟΥΔΑΡΙΟΝ.) fascia & redimiculum. vox hæc exstat in novo fœdere. Vita S. Macarii Romani cap. xx. Tunc subtile fasciolum & oculis delectabile juxta me in terra positum adspexi. Menæa habent, σουδάριον. Alcuinus de divinis officiis: Sudarium quod ad tergendum sudorem in manu gestari mos est, quod usitato nomine fanonem vocamus. De fanone vide Vossium lib. II. de vitiis sermonis cap. 6. & in Addendis. De sudario vide Gregor. Nyssen. tom. 2. pag. 837. d. Chrysostom. homil. 3. in epistol. ad Hebr. Nicephor. Callist. tomo I. pag. 173. Oecumen. in Acta pag. 145. Pag. 231. c

ΣΠΑΘΙΖΕΙΝ.) Occidere, gladio perimere. Menologium M. Jun. d. 18. τὸν ἅγιον Θεόδουλον σπατίζεσθαι, καὶ ὕπο τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐκτμηθῆναι. Pag. 23. d

ΣΠΑΘΙΟΝ.) Theophanes in Heraclio: τὸ σπαθίον αὐτοῦ ὁλόχρυσον. vide ad Anastasii historiam. Pag. 162.

ΣΠΕΚΟΥΛΑΤΩΡ.) Satelles Spiculator. Julius Firmicus Mathes. VIII. cap. 26. Spiculatores faciet, qui nudato gladio hominum amputent cervices. Abdias Apost. hist. IV. Rogavit spiculatorem, ut aquæ illi facultas fieret. Sic etiam scribitur in Actis Sanctorum Martyrum Tharacii, Probi, & Andronici: & in passione Abundii & Abundantii. Græci σπεκουλάτωρ scribunt, ut in Evangelio D. Marci cap. VI. vers. 27. qui spiculator veteri interpreti. S. Athanasius Apol. II. καὶ παρὰ σπεκουλάτωρ. Glossæ MS. σπεκουλάτωρ, ἀποκεφαλιστής. In Glossis tamen Græcolat. scribitur, speculator, & exponitur, δήμιος, ut a Dione, & ἀποκεφαλίζων, quod scilicet carnificis officium perageret. & in Svetonii Augusto cap. 27. & in l. Divus 6. D. de bon. damnat. qui Basil. lib. lx. tit. 52. ὁ ἀποτέμνων. verum ipsi etiam satellites, seu δορυφόροι, spiculatores dicuntur in veteri Onomastico. Itaque spiculatores qui dicunt, eos a spiculis dictos existimant. qui διοπτῆρας, vel διόπτας καὶ ὀρθοντὰς vertunt, omnino speculatores intelligunt. Certe Cujacius ἀποτέμνοντα in d. tit. 52. spiculatorem vertit, & Bonaventura Vulcanius in Notis ad Glossarium Latino-Græc. scribit, inepte ibi confundi speculatorem cum spiculatore. Salmasius autem Not. in Ælium Spartianum ait, certum esse falli eos, qui spiculatores legunt. Hoc definient qui ad Grammaticos in jus adierint. Pag. 137. c

ΣΤΕΜΜΑ.) Imperialis corona & diadema. Codinus de Officiis, cap. X. num. 3. & cap. XX num. 4. Pag. 44. b

ΣΥΡ.) Dominus. Pag. 230. c

T

ΤΑΓΗΣΤΗΡΙΑ.) Tapetes. Pag. 153. a

ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ.) Expeditio. Glycas pag. 307. c. E. R. Constantinus in Tactic. ὀφείλουσι γὰρ πάντοτε ἑτοιμάζειν. τὰ πρὸς τὴν χρείαν τοῦ ταξειδίου. Pag. 147. d

ΤΑΤΑΣ) Præceptor. vide Notas ad Codinum cap. II. num. 36. Pag. 222. b

ΤΕΝΤΑ.) Tentorium, Tabernaculum. vide Glossarium ad Nicetam. Pag. 29. c.

ΤΕΝΤΟΩ) Castra loco, tentoria figo. Pag. 31. b 84. c.

ΤΖΑΓΡΑ.) Tzagra. Sic constanter scribitur. τζάγρα autem exponitur jaculum, pag. lxxxIV. d. est etiam instrumentum, quo jaculum emittitur. Anna Comnena Alexiados VIII. βάλλει δέ τις τούτων τῶν λατίνων κομήτων διὰ τῆς τζάγγρας κατὰ τοῦ κόρυθος. Hinc τζαγράτωρ, pag. c. a. Tzagrator, & τζαγροβόλισμα, tzagrorum emissio. τζαγροβίλος, pag. XIV. b. τζαγροβόλος, pag. CXI. d. balistarius, Bullialdo. An autem τζάγραν rectius interpreteris balistam, & τζαγράτορας, balistarios, facit ut addubitem, quod βαλισαρίους legam apud Justinian. Nov. lxxxv. cap. 2. & 3. & βαλιστοφόρους ἁμάξας, ἤτοι τὰς ἐχούσας τὰς λεγομένας τοξοβολίστρας, apud Leonem Tact. c. XIV. §. 83. Sic etiam scribitur apud Theophanem in duobus codd. MSS. nec aliter scriptum erat in Anastasii codice, qui vertit, arcubolistas. Legendum tamen puto, τοξοβαλίστρας. Auctor anonym. in vita Basilii Imp. τοξοβαλίστραις, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν τῶν λίθων ἀφέσεσι. Lego & χειροβαλίστρας, id Pag. 67. c

est, falaricas, in Glossis, quæ manu mitterentur, de quib. vide Servium ad vers. DCCV. Aen. IX. & Vegetium. videtur igitur τζάγρα aliud a balista instrumentum. τοξότας etiam & τζαγγράτορας velut res diversas posuit Nicetas pag. LXXI. a E. R.

Pag. 162. ΤΖΑΚΙΖΕΙΝ.) Clade afficere. vide Meursium.

Pag. 97. c ΤΟΠΟΣΗΡΗΤΗΣ.) Prorex & gubernator. ponitur etiam pro Legato. Anonymus in Romano Imp. τοποτηρητοῦ ἐκ Ῥώμης ἀνελθόντος. Leo Grammaticus: ἀπέστειλε Μιχαὴλ τὸν τοῦ Μωρολέοντος, υἱὸν τοποτηρητὴν ὄντα. vide Gloss. ad Cedr. & Anastas.

Φ.

Pag. 519. a ΦΑΚΙΟΛΙΟΝ.) Mitra ac redimiculum. alias, pannus. vide Gl. ad Anast.

Pag. 141. b ΦΑΜΕΛΙΑ.) Familia. vide Gloss. ad Cedr. & Anastas.

Pag. 117. a ΦΕΛΟΝΗΣ.) Stola. vide Notas. Item, penula. vide Theophylact. Simocatt. lib. VII. cap. 6.

Pag. 163. ΦΛΑΜΠΟΥΡΙΑΡΙΣ.) Flammularius, vexillifer. φλάμουλον, & φλάμπουλον dicebant. vide Gloss. ad Cedren. Nicet. & Anastas.

Pag. 48. d ΦΟΥΡΚΑ.) Furca. vide Gloss. ad Cedr. Nicet. & Anastas.

Pag. 162. ΦΟΥΣΣΑΤΟΝ.) Sic etiam hodie. Fossatum, Exercitus. v. Glycam pag. 274. edit. Reg. Gl. ad Cedr. Nicet. Anastas. & ad Institutiones Justiniani tit. de Milit. testam. scribunt etiam φωσσάτον apud Ducam pag. 33. d. E. R. & Joannem Cantacuzenum Hist. lib. I. cap. 48. & lib. III. cap. 53.

Pag. 162. ΦΟΥΣΤΙΣ.) Biremis, hodie, φοῦστα.

Pag. 32. a ΦΡΕΡΙΟΣ.) frater. *frere*. Joannes Cantacuzen. Hist. lib. II. cap. 12. καὶ φρερίων τινῶν.

Χ

Pag. 92. c ΧΑΡΤΟΥΛΑΡΙΟΣ μέγας.) Magnus Chartularius. vide Glossar. Nomicum, & ibi annotata.

Pag. 92. b ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΞ μέγας.) Magnus Chartophylax. De Chartophylace vide sextam Synodum act. I. et 8. pag. 92. edit. Rom. & act. XI. pag. 182. d. & VII. Synodum pag. 404. in fine, & Meursium. de magno Chart. Concilium Florentinum: ὁ μέγας Χαρτοφύλαξ κύριος Μιχαήλ. vide Notas in Codinum cap. I. num. 9.

Pag. 120. a ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΟΝ.) Aurea bulla. βούλλωσις χρυσῆ. Menologium Augusti XXXI. σολέμνιον δίδοσθαι ἐτήσιον τῷ τοιούτῳ λύματι διὰ χρυσοβούλλου λόγου πεποιήκασι. Joannes Curopalates in Breviario historico: τὰς χρυσοβούλλους αὐτοῦ γραφὰς περιιδών. vide ad Cedren. & Nicetam, & Spelmanni Glossarium.

F I N I S.

Digitized by Google

D U C Æ

Edit. Parif. pag. 1.

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS
HISTORIA BYZANTINA,
A JOANNE PALÆOLOGO.

Anno Chrifti CIↃCCCXLI. ad annum CIↃCCCLXII.

CAPUT PRIMUM.

Generationum ab Adamo ad Chrifti Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapforum a Chrifto ad Conftantini initia enumeratio. a Conftantino ad Juftinianum, a Juftiniano ad Conftantinum & Irenen. Ab his ad Alexium Comnenum. Brevis deinceps Impp. Conftantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis captam.

ΑΡΙΘΜΟΙ ΕΤΩΝ ΑΠΟ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως τῆς ἡμετέρας γενεᾶς.

A ΑΠΟ Ἀδὰμ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως Νῶε ἐφ' οὗ ὁ κατακλυσμὸς γέγονε γενεαὶ δέκα γεγόνασι· πρώτη, ἣ καὶ παρὰ Θεοῦ, τοῦ Ἀδάμ. μετὰ δὲ σλ'. ἔτη, δευτέρα ἡ τοῦ Σὴθ παρὰ τοῦ Ἀδάμ. μετὰ δὲ τὸ Σὴθ σέ. ἔτη, τρίτη ἡ τοῦ Ἐνὼς ἐκ τοῦ Σήθ. μετὰ δὲ τὸν Ἐνὼς ρϟζ'. ἔτη, τετάρτη ἡ τοῦ Καϊνὰν ἐκ τοῦ Ἐνώς. μετὰ δὲ τὸν Καϊνὰν ρό. ἔτη, πέμπτη ἡ τοῦ Μαλελεὴλ ἐκ τοῦ Καϊνάν. μετὰ δὲ τὸ Μαλελεὴλ ρξέ. ἔτη, ἕκτη ἡ τοῦ Ἰάρεδ ἐκ τοῦ Μαλελεήλ. μετὰ δὲ τὸ Ἰάρεδ ρξβ'. ἔτη, ἑβδόμη ἡ τοῦ Ἐνὼχ ἐκ τοῦ Ἰάρεδ. μετὰ δὲ τὸ Ἐνὼχ B ρξέ. ἔτη, ὀγδόη ἡ τοῦ Μαθουσάλα ἐκ τοῦ Ἐνώχ. μετὰ δὲ τὸ Μαθουσάλα ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα ἑπτὰ ἔτη, ἐννάτη τοῦ Λάμεχ ἐκ τοῦ Μαθουσάλα. μετὰ δὲ Λάμεχ ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα ὀκτὼ ἔτη, δεκάτη ἡ τοῦ Νῶε. Νῶε δὲ ὢν ἐτῶν ἑξακοσίων καὶ ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς. ὥστε ἀριθμεῖσθαι ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη ͵βσμβ'. Ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως Ἀβραὰμ γενεαὶ δέκα ἔτη χίλια ἑκατὸν εἴκοσι ἕν· Ἀβραὰμ δὲ ὢν ἐτῶν ἑβδομηκονταπέντε ὅτε μετοίκησεν εἰς γῆν Χαναὰν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, κακεῖ διατρίψας ἔτη εἴκοσι πέντε ἔτεκε τὸν Ἰσαάκ· ἔτεκε δὲ Ἰσαὰκ παῖδας δύο Ἠσαῦ, καὶ Ἰακώβ. Γενόμενος δὲ Ἰακὼβ χρόνων ἑκατὸν καὶ τριάκοντα κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον ἅμα τοῖς δώδεκα υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ

A NUMERI ANNORUM *a primo homine ad ætatem noftram.*

AB Adamo primo homine ufque ad Noachum, cujus ævo diluvium accidit, decem exactæ funt generationes. Prima cum Adam a Deo creatus eft. Poft annos ccxxx. fecunda cum Sethus nafcitur Adamo. Poft Sethum ann. ccv. tertia, tunc Enos Setho natus eft. Poft Enos ann. cxcvii. quarta, quando Cainanus nafcitur Enos. Poft Cainanum ann. clxx. quinta nafcitur Maleleel filius Cainani. Poft Malaleelem annos clxv. fexta Jaredus nafcitur Maleleelo. B Poft Jaredum ann. clxii. feptima Enochus nafcitur Jaredo. Poft Enochum ann. clxv. octava Mathufala nafcitur Enocho. Poft Mathufalam ann. clxvii. *pag. 2.* nona, Lamechus nafcitur Mathufalæ. Poft Lamechum ann. clxxxviii. decima, tuncque natus eft Noe. Noachus autem natus erat annos fexcentos cum aquarum diluvium terram obruit. Ab Adamo itaque ad diluvium ann. numerantur fupra bis mille ducenti quadraginta duo*. A diluvio pariter ad Abrahamum generationes decem tranfierunt, & anni fupra mille centum viginti & unus. Abraham porro annum feptuagefimum quintum exegerat, cum Mefopotamia relicta difceffit in Chananæorum regionem, ibique annos viginti quinque commoratus genuit Ifaac. Duos vero filios genuit Ifaac, Efau nimirum & Jacobum. In Ægyptum deinde pro-

* Ex fuperioribus numeris colliguntur 2249. fed interpretes lxx. habent 2242.

fectus est Jacobus, cum annos centum & triginta exegisset, illucque cum duodecim suis filiis nepotibusque venit, qui septuaginta quinque erant. Incoluit Abrahamus cum posteris suis terram Chanaan per spatium annorum quadringentorum triginta trium. illiusque posteri numero aucti in duodecim tribus digesti & distributi sunt: & multitudo posterorum duodecim filiorum Jacobi ad * sex millia chiliadum numerata est. horum autem sunt nomina. Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, Zabulon, Nephthalim, Gad, Aser, Dan, Joseph, & Beniamin. Moses, & Aaron genus a Levi ducunt, hic quidem sacerdotio primus functus est, Moses vero Reipublicæ administrationem capessivit, atque anno ætatis suæ octuagesimo Erythræum mare transivit, eduxitque populum Ægypto. Hic Moses floruit temporibus Inachi, qui primus regnavit (apud Græcos.) Quare Judæi sunt Græcis antiquiores. Transactis deinde per deserta annis quadraginta, Josuæ filio Nave annis xxv paruerunt; Resque Israelitarum publica, per viros ab ipsis Judices appellatos, administrata est annis quadringentis quinquaginta quatuor, usque ad Saulis unctionem, qui primus apud eam gentem Rex constitutus est, cujus imperii anno primo magnus nascitur David. Adeo ut ab Abrahamo ad Davidem quatuordecim generationes colligantur, & anni mille viginti quatuor. Atque a Davide ad transportatos Babylonem Judæos totidem generationes xiv, & anni seaenti noveni. A transportatione usque ad Christi nativitatem quatuordecim pariter numerantur generationes, anni etiam quingenti quaterni. Simul vero temporum seriem, & intervalla ad calculum revocantes, * colligimus a primo homine Adamo ad Christum annos supra quinquies mille quingentos. Ab incarnatione vero usque ad Constantinum Magnum anni numerantur cccxviii. ab imperio deinde Constantini magni ad Justinianum Imperatorem anni ducenti & decem, quo imperatore sumptusque præbente magnum templum extructum est, nominique sanctæ Dei Sophiæ (id est Sapientiæ) dicatum. Ab imperio Justiniani, ad * Constantini, & Irenes matris ejus imperium anni elapsi sunt ducenti sexaginta; Ab Irene ad Alexium Comnenum anni effluxerunt ducenti nonaginta quinque. Imperium tenuit Alexius annos xxxvii menses iv cum semisse. Johannes filius ejus annos xxiv menses viii. Manuel filius Johannis ann. xxxvii mens. ix. Alexius Manuelis filius & Andronicus, qui Alexium occidit imperarunt annos iii. ita ut omnes anni dynastiæ Comnenorum colligantur * centum & unus cum mensibus novem. Post Andronicum vero Isacius Angelus obtinuit imperium per annos ix menses iix. Alexius Angelus Isaacii frater imperavit annis novem. Ducas qui Murtzuphlus dictus est mensibus duobus fasces imperii tenuit. Adeout a creatione mundi ad Ducæ imperium, quo regnante a Latinis Constantinopolis occupata est Aprilis die xii feria secunda sextæ septimanæ jejuniorum (idest jejunii quadragesimalis) anni colligantur supra sexies mille septingenti & duodeni,

* id est sex millones.

* Colligantur 5508.

Edit. Paris. pag. 3.

* Cæperunt anno Christi 780.

Cæpit Alexius anno Christi 1081.
Johannes cæpit anno 1118.
Manuel 1143.
Alexius 1180.
Andronicus 1182.

* colligantur. 103.

Isacius 1185.
Alexius Angelus. 1195.

Christi 1204.

A τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὸν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα πέντε παρῴκησε δὲ Ἀβραὰμ σὺν τῷ σπέρματι εἰς γῆν Χαναὰν ἔτη τετρακόσια τριάκοντα τρία, καὶ πληθυνθὲν εἰς δωδεκάφυλον ἐλογίσθη. καὶ πλῆθος εἰς ἑξακισχιλίας χιλιάδας ἐψηφίσθη ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ Ἰακὼβ ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα· Ῥουβὶμ, Συμεὼν, Λευὶ, Ἰούδας, Ἰσάχαρ, Ζαβουλὼν, Νεφθαλεὶμ, Γὰδ, Ἀσὰρ, Δὰν, Ἰωσὴφ καὶ Βενιαμίν. Καὶ τοῦ μὲν Λευὶ ἀπόγονοι Μωϋσῆς, καὶ Ἀαρὼν, καὶ ὁ μὲν τὸ ἱερατεύειν ἤρξατο. ὁ δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸ ἄρχειν μετέστη· ὃς ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ περᾷ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου. Οὗτος ὁ Μωϋσῆς ἤκμασεν ἐν τοῖς καιροῖς * Ἠνάχου, πρώτου βασι-
B λεύσαντος· οὕτως ἀρχαιότεροι Ἑλλήνων Ἰουδαῖοι. Διατρίψαντες δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα, καὶ ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἀρχόμενοι ἔτη εἰκοσιπέντε, καὶ ὑπὸ τῶν Κριτῶν ἔτη τετρακόσια πεντηκοντατέσσαρα μέχρι τῆς βασιλείας Σαοὺλ, πρώτου παρ᾽ αὐτοῖς καταστάντος βασιλέως· ἐφ᾽ οὗ ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ μέγας τίκτεται Δαβίδ. ὥστε συναθροίζεσθαι ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἔτη χίλια καὶ εἴκοσι τέσσαρα. καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες ἔτη ἑξακόσια ἐννέα, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἔτη πεντακόσια τέσσαρα. ὁ μὲν κατὰ τὰς τῶν χρόνων ἀκολουθίας συμψηφίσαν-
C τες εὕρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδὰμ ἕως τοῦ Χριστοῦ ἔτη πεντακισχίλια πεντακόσια. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔτη τιή. Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἕως τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἔτη σί. ἐν τῷ * αὐτοῦ ᾠκοδομήθη τὸ μέγα τέμενος τὸ ἐπ᾽ ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας σοφίας παρ᾽ αὐτοῦ σκευασθέν· Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἕως τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἔτη σξ΄. ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Εἰρήνης ἕως τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἔτη σϟέ. ἐβασίλευσε δὲ Ἀλέξιος ἔτη λζ΄. καὶ μῆνας δ΄. καὶ ἡμι. Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κδ΄. μῆνας ή. Μανουὴλ
D ὁ υἱὸς Ἰωάννου ἔτη λζ΄. μῆνας θ΄. Ἀλέξιος ὁ υἱὸς Μανουὴλ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ φονεὺς Ἀλεξίου ἔτη γ· ὥστε εἶναι τὰ πάντα ἔτη τῆς βασιλείας τῶν Κομνηνῶν ἔτη ρα΄. μῆνας θ΄. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἔτη θ΄. μῆνας ά. Ἀλέξιος δὲ ὁ Ἄγγελος ἀδελφὸς Ἰσαακίου ἔτη θ΄. Δούκας ὁ Μούρτζουφλος μῆνας β΄. ὥστε εἶναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Δούκα, ἐν ᾗ καὶ ἑάλω ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων, ἔτη ,ϛψιβ΄. Ἀπριλλίῳ ιβ΄. ἡμέρᾳ τῆς ἕκτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν.

* Ἰνάχου.

CAPUT II.

Imperatorum ab urbe a Latinis capta series. Michael Palæologorum primus. Asiæ minoris, quæ Anatolia dicitur, status. Turcorum reguli in Asia. Andronicus Senior Johannes ejus F. Ægei maris insulæ ab externis occupatæ.

A Μετὰ δὲ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν ἐβασίλευσε Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ ἔτη ιή. Ιωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης, καὶ γαμβρὸς Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως ἐπὶ θυγατρὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ τῇ ἐν Σιπύλῳ ἔτη λγ΄. Θεόδωρος Λάσκαρις ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δ΄. Ιωάννης Λάσκαρις, ὁ καὶ πρὸ τοῦ στεφθῆναι τυφλωθεὶς παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ ἐξωθεὶς τῆς βασιλείας ἐν τῷ γ΄. αὐτοῦ ἔτει. ἐξώθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι ἐκ τῆς πόλεως, καὶ εἰσῆλθε βασιλεύων ἐκ τῆς ἀνατολῆς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος· Μέχρι τῆς βασιλείας τούτου ἦν μὲν παρὰ Ἀσία, Παφλαγονία, Μυσία, ἡ καὶ Βιθυνία, Φρυγία μεγάλη, Φρυγία Καππατιανὴ, Καρία, καὶ μέρος Κιλικίας ὑπὸ Ῥωμαίους πλῶν ἦν. B Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐγκάτοικοι Λυκαονίας ὄντες τὰ ἐπέκεινα ἦρχον, ἤτοι Λυκαονίαν, Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Παμφυλίαν, Αρμενίαν, Ελενόποντον, Πισιδίαν, Λυκίαν, Κοίλην Συρίαν, καὶ ἕτερα. Εβασίλευσε δὲ καὶ Μιχαὴλ ἔτη κδ΄ μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ανδρόνικος ὁ Παλαιολόγος ἔτη μγ. ἐν τῷ ** ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἑάλω μητρόπολις τῆς Ἀσίας Εφεσος, καὶ ἡ ἐπαρχία Καρίας παρὰ τοῦ Μαντακία· καὶ ἡ Λυδία παρὰ τοῦ Ατίνη ἄχρι Σμύρνης. καὶ ἡ Μαγνησία μέχρι Περγάμου, καὶ πάσης Μαγιδῶν ἐπαρχίας παρὰ τοῦ Σαρχάν. Φρυγία πᾶσα παρὰ τοῦ Καρμιάν. ἑτέρα Φρυγία μεγάλη ἀρχομένη ἀπὸ Ἄσσου πόλεως ἄχρι καὶ Ελλησπόντου παρὰ τοῦ Καρασῆ. C Βιθυνία πᾶσα καὶ μέρος τῶν Παφλαγόνων παρὰ τοῦ Οθμάν, οἳ ἦσαν ἀρχηγοὶ Τούρκων. μετὰ δὲ τὸν Ανδρόνικον ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη **. μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ἐβασίλευσεν Ανδρόνικος ὁ ἐπονομαζόμενος* γέρων ἔτη ιγ΄. μετὰ δὲ τὸν Ανδρόνικον Ιωάννης ὁ Παλαιολόγος ὁ υἱὸς αὐτοῦ νέος ὤν, καὶ παιδαγωγούμενος παρὰ κυρίῳ Ιωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ. ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ** ἤρξαντο οἱ Τοῦρκοι περᾶν τὸν Ελλήσποντον, ἐκ μὲν τῆς Ἀσίας Ομὺρ ἔγγονος Ατίνη ἀρχηγὸς Τούρκων δεσπόζων Σμύρναν, Εφεσον, καὶ τὰ πέριξ; ἐκ δὲ Προύσης Ορχὰν ἔκγονος τοῦ ῥηθέντος Οθμάν· Περῶντες γοῦν λῃστρικῷ τρόπῳ, ἐπόρθουν Χερρόνησον πᾶσαν, καὶ παράλιον Θράκης D μὴ ἔχοντες τὸν ἀνθιστάμενον, ἢ ἀνταίροντα, ἀφόβως ἄχρι Διδυμοτείχου, καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἄχρι Σηλυμβρείας κατέτρεχον, ὡς τὴν πᾶσαν Θρᾴκην ὑπὸ χεῖρα ποιήσοντες. Εν τῇ βασιλείᾳ γοῦν τοῦ ῥηθέντος Ιωάννου ἔτι μείρακος ὄντος, ἑάλω Χίος νῆσος παρὰ τῶν Γενουιτῶν, καὶ αἱ λοιπαὶ Κυκλάδες νῆσοι ἐκ τῶν Ναυάρας ἀφικομένων Φράγκων. καὶ Πελοπόννησος πᾶσα πλὴν Λακεδαιμόνων καὶ Μονεμβασίας, καὶ αἱ κατ' Ιωνίαν Φώκαιαι παρὰ τῶν Γενουιτῶν.

Post occupatam vero a Latinis urbem, Theodorus Lascaris Nicææ annis xix imperavit. Johanoes Ducas, qui & Batatza, generque Theodori Lascaris imperii sedem habuit Magnesiæ ad Sipylum annis xxxiii. Theodorus Lascaris ejus filius annis iv. Johannes Lascaris, qui, priusquam coronam imperatoriam suscepisset, a Michaele Palæologo excæcatur, & anno tertio quam imperare cœperat regno pellitur. Latini quoque urbe excedere coguntur, eamque ingressus est Michael Palæologus, ab orientis partibus, adsumpto imperatorio nomine, profectus. Ad hunc usque Imperatorem Romann imperio subditæ fuerunt, tributumque solverunt hæ provinciæ, Asia minor, Paphlagonia, Mysia, quæ & Bithynia, Phrygia magna, Phrygia * Capatiana, Caria, atque etiam pars Ciliciæ; Turci vero, qui Lycaooiam jam occuparant, provinciis quoque ulterioribus remotioribusq; imperabant; Lycaooiæ scilicet, Cappadociæ, Galatiæ, Pamphyliæ, Armeniæ, Helenoponto, Pisidiæ, Lyciæ, Syriæ cavæ, & aliis. Imperium tenuit Michael annos xxiv. Michaelem secutus est filius ejus Andronicus Palæologus qui regnavit annis xliii. hujus imperii anno ** Asiæ Metropolis Ephesus, & Caria provincia in potestatem Mantachiæ devenerunt. Lydiamque Smyrnam usque subegit Atin. Magnesiam Pergamum usque, & totam Magedorum provinciam suæ ditionis fecit Sarchan. Phrygiam uoiversam occupavit Carmian. Altera Phrygia magna, quæ ab urbe Asso ad Hellespontum extenditur a Carase occupata est. Bithynia tota, & Paphlagoniæ pars Othmano cesserunt, atque hi omnes Turcorum principes, ac duces erant. Post Andronicum Michael filius ejus imperii fasces obtinuit annis, ** Michaelis successit Andronicus * senior dictus, annisque xiii imperio præfuit. Andronicum sequitur filius ejus Johannes Palæologus, qui cum juvenis esset sub tutela Domini Johannis Cantacuzeni regebatur. Anno imperii hujus * Turci Hellespontum primo transfretarunt. Ex Asia quidem Homur filius Atinis Turcorum dux movit, qai Smyrnam, Ephesum, & loca vicina tenebat. Orchanes vero filius memorati Othmani Prusa profectus est. Superato itaque freto, prædonum more totam Chersonesum populati sunt. Thraciæque loca maritima secure, nulloque, qui incurrentes reprimeret, obvio facto usque Didymotecum, etiamque versus imperii sedem Constantinopolim Selymbriam usque incursionibus infestarunt, tamquam Thraciam universam subacturi. Imperante quoque Johanne prædicto eoque adhuc juvene, Chium insulam Genuenses occuparunt, ceterasque cycladas insulas Franci ex Navarra profecti. Universa insuper Peloponesus, preter Lacedemonem & Monembasiam, & quę in Jonia sitę sunt Phocęę ab iisdem Gennensibus suę ditioni adjectę sunt.

Theodorus 1204. Ducas 1222. Theodorus 1255. Johan. Muscal. 1258. ἐν ἔτει ςψξή Ιουλίου κε. Anno a creatione mundi 6768. Julii die 25. Christi 1260 cœpit Mich. * alii Pacatiana. Edit. Paris. pag. 4. Andronicus 1283. Duces Turcorum. Mantachia. Atin. Sarchan. Carmian. Carases. Othman. Pater, & filius simul annis 50. prædictis 43. Vide Notas. Andronicus 1329. * Junior ὁ νέος. Hic Johannes coronatus est Novemb. xix. an. 6850. 1341. Transitus Turcorum Othmanorum in Europam anno Hegiræ 718. Christi annis 1356. & 1357. cœpit annus Hegiræ 758. anno 1356. Decemb. die xxv. Dominica Cyclo Solis xxi. littera C. B. Johannis Palæolog. anno xvi. Christ. 1356.

Duca Hist. Byz.

CAPUT III.

Edit. Paris. pag. 5.

Orchanis Osmanidæ mors; Morates ejus F. imperium adeptus Lazaro Despotæ Serviæ bellum infert, a juvene Servio occiditur, post cujus cædem prælium Turci ineunt, Servios cædunt, & magna clade afficiunt. Lazarus vivus & multi Serviorum proceres capiuntur & in Moratis tentoriis interficiuntur. A Veziris Ildrim Bajaziti Imperium defertur natu minori filiorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude oppressum excæcat Bajazites.

Mors Orchanis. Morates Turcorum princeps. Orchanes obiit anno Hegiræ 760. id est, anno Christi 1359. Adrianopolis occupata anno Hegiræ 765. Christi 1362. at Annal. Turc. referunt ad ann. 761. Christi 1360.

A EOdem anno labente nobis supra memoratus Orchanes Turcorum princeps obiit, relicto filio Morate ditionum atque principatus hærede, qui Thraciam urbibus potitus imperii limites producit, obsessamque Adrianopolim occupat, atque universam, excepta Thessalonica, Thessaliam; velut ergo Romanorum provinciis omnibus perdomitis, & subactis, in Triballos movit, & quamplurima ipsorum oppida, pagosque funditus delevit, incolasque captivos in objectam Europæ Asiam per fretum Chersonesi abductos trajecit. Quibus cum attendisset Serviæ Crales (id est Rex) Lazarus Stephani Cralæ F. conscripto ex omnibus ditionibus suis exercitu, cum tyranno acie decertat, eoque prælio utriusque exercitus plurimi ceciderunt. B Admissum deinde novum quoddam, præterque id quod dici aut cogitari potest callide susceptum facinus.

Fortis viri audax facinus, Milos Cobilitzius ei nomen fuit.

Vir quidam Servius e primaria nobilitate, juvenis fortis, & audax, si quis alius coætaneorum tunc fuit, talisque exitu approbatus, a Christianorum acie in medios Turcorum ordines velut transfuga procurrit, statimque a Turcis comprehenditur. Ipse vero Turcorum Principem nomine compellans dicebat cupere se eum videre, & verba quædam in aurem ipsi facere, ut hoc bello superior evaderet: *hujus enim causa*, inquit, *transfuga huc transivi*: Ducem itaque suum illi ostendunt. Moratesque manu significat, ut ad se accederet: cum ergo prope accessisset juvenis, sica lethale vulnus præcordiis Tyranni infligit, ipseque ab hastatis Moratis satellitibus, custodibusque membratim concisus C est. Tunc Turci novum casum præter spem contuiti, tamque acerbæ cladis, cujus ipsi spectatores fuerant, impatientes, consilium prudens atque callidum ineunt:

Pugna valida Serviorum cum Turcis.

in media acie tentorio erecto intus semimortuum Moratem deponunt, ac veluti nullum subiissent periculum, multis interim devitatis, intra ordines ut canes rabidi se receperunt. Servii vero, quæ a forti ac generoso juvene illo tam solerter & feliciter, proque salute sua gesta erant, non solum

pag. 6.

non cognoverunt, quamque Turci cladem amisso duce acceperant; sed animo insuper fracti ac despondentes & eximius ille belli dux sperato fructu delusus periit: ut & D ipsi ignave ac timide Turcis restiterunt, tantisper dum talem exitum prælium haberet. comprehenditur Lazarus, & cum eo procerum atque belli ducum quamplurimi,

Mors Lazari, & Moratis Turcorum Principis. Hegiræ 791. Christi 1389.

qui in tentorium, in quo Morates jacebat animam jam agens, adducti trucidantur, idem mortis genus ac Morates experti. Horum vero quæ gerebantur nondum quicquam senserant, qui in lævo, dextroque aciei cornu stabant. in postrema quippe acie pugnatum erat. dextrum ducebat cornu Sabucius major natu filiorum Moratis:

A ΕΝ δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπεθνήσκει καὶ ὁ προῤῥηθεὶς Ὀρχὰν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ, ὃς ἐγκρατέστερος τῶν Θρᾳκικῶν πόλεων γενόμενος, πολιορκήσας τὴν Ἀδριανούπολιν εἷλε, καὶ Θετταλίαν πᾶσαν πλὴν Θεσσαλονίκης. Ὡς δὲ οὖν σχεδὸν πάσας τῶν Ῥωμαίων χώρας ὑπὸ χεῖρα κατέσχεν, καὶ εἰς Τριβαλοὺς ἀφίκετο, καὶ πολλὰ τῶν αὐτῶν πολίχνια, καὶ κώμας ἀφανίσας, καὶ τοὺς οἰκήτορας αἰχμαλώτους ποιῶν, εἰς τὴν περαίαν διὰ τοῦ ἐν Χεῤῥονήσῳ πορθμοῦ ἀπέπεμπεν· ὁρῶν οὖν ταῦτα ὁ τότε τὴν Σερβίαν κραλεύων Λάζαρος, υἱὸς Στεφάνου τοῦ Κράλη Σερβίας, συναγαγὼν πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ δύναμιν συμπλέκεται τῷ τυράννῳ, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τῶν δυνάμεων πίπτου- B σι πλεῖστοι· εἶτα γίνεταί τι καινὸν καὶ ὑπὲρ λόγον τεχνούργημα. Ἀνήρ τις τῶν ἐνδόξων Σέρβος νέος, ἀνδρεῖος, καὶ τολμηρὸς ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν τότε, καθὼς ἀπεδείχθη, ἀποσπασθεὶς ἐκ τῆς φάλαγγος τῶν Χριστιανῶν, εἰς μέσον τῆς παρατάξεως τῶν Τούρκων ὡς αὐτόμολος πίπτει. καὶ δὴ ἁρπάσαντες οἱ Τοῦρκοι τοῦτον, αὐτὸς δὲ τὸν ἡγεμόνα ὀνομαστὶ καλῶν, καὶ βούλομαι τοῦτον ἰδεῖν, καὶ λόγους τινὰς ὑποψιθυρίσαι ὡς ἐγκρατὴς γενέσθαι τούτου τοῦ πολέμου, ἕνεκα γὰρ τούτου αὐτόμολος ἐλήλυθα, εἰπών, τὸν ἡγεμόνα δεικνύουσι. ὁ Μουρὰτ δὲ διὰ τῆς χειρὸς δειγματίσας τοῦτον ὡς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ὁ νέος ὁρμήσας καὶ πλησίον ἐλθών, ξιφιδίῳ κατὰ καρδίας καιρίαν δίδωσι τὴν πληγήν, καὶ αὐτὸς παρὰ C τῶν πελεκυφόρων καὶ ὑπασπιστῶν τοῦ Μουρὰτ μεληδὸν κατατέμνεται· Τότε οἱ Τοῦρκοι τὸ παρ' ἐλπίδα καινὸν θεασάμενοι, καὶ οἷον κακὸν αὐθωρὸν ἐπ' ὄψιν ἐπισυνέβη μὴ ἐνεγκάμενοι, βουλὴν ἀσυμβούλευτον βουλεύονται, μάλα καὶ σοφιστικήν· ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως σκηνὴν πεπηγότες, εἴσω τὸν ἡμιθανῆ Μουρὰτ τεθείκασι· αὐτοὶ δὲ ὡς οὐδένα τοὺς πολλοὺς κινδύνους ἀπωσάμενοι, εἴσω τῆς παρατάξεως ὡς κύνες λυττῶντες ἐχώρησαν. οἱ δὲ Σέρβοι ἀγνοοῦντες τὴν εἰς αὐτοὺς γενηθεῖσαν παρὰ τοῦ καλοῦ ἐκείνου εὐστοχίαν, καὶ τὴν εἰς τοὺς Τούρκους τοῦ ἡγεμόνος ζημίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεγνωκότες, ὡς ὁ καλὸς ἐκεῖνος στρατηγὸς ἄτερ κέρδους τοῦ προσδοκωμένου ἀπώλετο, δειλοκάρδιοι καὶ χαῦνοι πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντεῖχον, ἕως οὗ τέλος ὁ πό- D λεμος εἴληφε. Συλλαμβάνεται οὖν ὁ Λάζαρος, καὶ σὺν αὐτῷ τῶν μεγιστάνων οἱ πλεῖστοι, οὓς ἀπαγαγόντες ἐν τῇ σκηνῇ ἔκειτο ὁ Μουρὰτ ἤδη τὰ λοίσθια πνέων, σὺν τῷ Λαζάρῳ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἄρδην κατέσφαξαν, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ Μουρὰτ ἅμα τέλος ἐδέξατο. τὸ δεξιὸν κέρας μήπω τῶν πραττομένων αἰσθόμενόν τι, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἀριστερόν, ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ ταῦτα ἐπράχθησαν. ἦν δὲ ὁ ἔξαρχος τοῦ δεξιοῦ κέρατος Σαβούτζιος ὁ πρῶτος τῶν υἱῶν Μουράτ, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ὁ δεύτερος ὁ καὶ Παγια-

ζὴτ, δεινὸς, καὶ δραστήριος ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων, ὃν καὶ μετακαλέσαντες οἱ τῆς βουλῆς ἐξοχώτατοι τοῦ Μουράτ, οὓς καὶ Βεζιρίδας κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν καλοῦσιν, ἀνακαλύπτουσι τὰ γενόμενα, καὶ τὸ πτῶμα τὸ πατρικὸν ἐμφανίζουσιν. Ὁ δὲ, οὐδὲ σχῆμα οἰμωγῆς ἢ κλαυθμοῦ ἐν ταῖς παρειαῖς ἀναφανεὶν, μετακαλεῖται Σαβούτζιον τὸν ἀδελφὸν, ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἵνα σκέψωνταί τι βαθύτερον· ἀγνοοῦντος δὲ Σαβουτζίου τὸ δρᾶμα ἑκὼν ἔρχεται ὡς πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἄφνω συλλαμβάνεται παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεται, καὶ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων ὁ Παγιαζὴτ ἀναδείκνυται· ἀνὴρ δεινὸς καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἔργα γρήγορος, χριστιανομάχος ὡς οὐδεὶς τῶν κατ᾽ αὐτὸν, ἐν τῇ τῶν Ἀράβων θρησκείᾳ μαθητὴς τοῦ Μωάμεδ θερμότατος, φυλάττων τὰς ἀθέσμους αὐτοῦ ἐντολὰς ἄχρι καὶ τῆς ὑστάτης στιγμῆς· ἄγρυπνος καὶ διανυκτερεύων ἐν ταῖς βουλαῖς, καὶ μηχανουργίαις κατὰ τῶν Χριστοῦ λογικῶν προβάτων.

A

lævæ præerat alter eorum Bajazites vir acer, & præ cæteris promptus, quem accersiverunt, qui Vezirides eorum lingua vocantur, præcipui Moratis consiliarii, eique exponunt quæ acciderant, casumque patris. Lachrymis itaque compressis omnique luctus specie, Sabucium fratrem tamquam jussu patris cum eo de rebus gravioribus acturus ad se vocat. Sabucius itaque veluti patri obtemperans sponte accedit fraudis ac doli ignarus, invitusque a fratre comprehenditur & excæcatur. Turcorum deinde Princeps renunciatur Bajazites, vir acris ingenii, inque rebus bellicis sedulus atque impiger, præ cæteris sui ævi hominibus Christianorum hostis, superstitionis Arabum observator studiosissimus: & Mohamedis impiis præceptis adhærens ea accuratissime observabat. Noctes insomnes ducebat consilia struens, dolosque nectens adversus Christi rationabiles oves.

Sabucius excæcatus a fratre Bajazite.

Princeps Turcorum fit Bajazites.

CAPUT IV.

Bajazites Serviis tributa imperat, Stephanum Lazari F. sibi militare jubet, ejusque sororem Mariam uxorem ducit. Carmianum Phrygiæ Regulum spoliat. Joniam invadit. Sarchanem deditione accipit, & Asiæ Regulos in ordinem cogit. Philadelphiam occupat & Callipoleos arcem instaurat.

ΟΥΤΟΣ τὴν ἡγεμονίαν ἀναδυσάμενος πρῶτον μὲν Σέρβους μετὰ τὴν πτῶσιν Λαζάρου καὶ τοῦ Μουράτ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὑποτελεῖς καὶ ὑποφόρους πεποίηκεν. ὁμήρους τε καὶ συνθήκας λαβὼν, ὡς ὁ τοῦ Λαζάρου ἐκείνου υἱὸς Στέφανος, ὃν καὶ Κράλην ἡ Σερβία μετὰ τὴν συμφορὰν ἐκείνην κεχειροτόνηκεν, ἵνα σὺν τῇ στρατείᾳ αὐτοῦ ὅποι διάγει ὁ Παγιαζὴτ, κἀκεῖνος συνεκστρατεύηται· καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Μαρίαν τὴν τοῦ Λαζάρου θυγατέρα εἰς γάμον ἐκδώσειν αὐτῷ παρθένον οὖσαν καὶ τρυφεράν, καὶ ἀργυρίου τάλαντα ἱκανὰ ἐκ τῶν μετάλλων Σερβίας. Καὶ οὕτω μὲν Σέρβοι τοῖς Τούρκοις ὑπόσπονδοι γεγονότες ὁ Παγιαζὴτ πᾶσαν τὴν ἱππικὴν τῶν Θρᾳκικῶν, καὶ Θετταλικῶν δυνάμεων συναγηοχὼς, ἐπὶ τὴν περαίαν τὴν πρὸς ἕω τὴν πορείαν ποιεῖ, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν τὸν ἐν μέσῳ Καλλιουπόλεως, καὶ Λαμψάκου, μετὰ πολλῆς συμμαχίας Τούρκων τε, καὶ Ῥωμαίων τῶν ὑπὸ χεῖρα, ἐπὶ τὸ Κοτυάειον ἀνατρέχει, μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, καὶ ταύτην τε πόλιν εἷλε, καὶ τὸν Καρμιανὸν τὸν ἀρχηγὸν τῆς Φρυγίας γενόμενος δὲ ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Φρυγίας ὁ Παγιαζὴτ Καρμιάνον ἐν τῇ Προύσῃ ἐξέπεμψεν, ὁ δὲ ἀποδράσας εἰς Πέρσας ἐξέφυγεν· ὁ δὲ Παγιαζὴτ τὴν Φρυγίαν διαβὰς, καὶ ἀπὸ Λαοδικείας εἰς Ἔφεσον κατελθὼν, ἐγκρατὴς τῆς Ἰωνίας ἐγένετο. καὶ τὸν Ἰσσαῖ ἔκγονον τοῦ Αϊτίνη ἀρχηγὸν ὄντα τῆς Ἰωνίας κατέχων, ἐν τῇ κατὰ Βιθυνίαν Νικαίᾳ ἐξώρισε, κἀκεῖ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ διεβίβασε. τὰς δὲ δυνάμεις πάσας διαβιβάσας τὸν Μαίανδρον, καὶ Καρίαν πᾶσαν καὶ Λυκίαν ἀψοφητὶ λαβὼν, * ὁ τούτων ἀρχηγὸς Ἐλιὲζ πρὸς Πέρσας φυγὰς ᾤχετο. λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πάσας ἐπισθορμῶν ἐν τῇ Λυδίᾳ παραγίνεται, τὴν πορείαν ἀπὸ τοῦ Τμώλου τοῦ μεγίστου ὄρους τῆς Λυδίας εἰς Σάρδεις μητρόπολιν τῆς Λυδίας κατελθών. καὶ πρὸς Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ τὴν πορείαν ποιούμενος, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ Χοδὴρ ὁ ἀρχηγὸς Λυδίας, καὶ τῶν Αἰολίδων πόλεων, ὁ ἔκγονος τοῦ Σαρχάν, καὶ παρέδωκεν ἑαυτόν· αὐτὸς δὲ μεταδοὺς μεγάλης τιμῆς, ἐπεὶ γαμβρὸς ἦν ἀ-

B

HIc adepto Principatu, post Moratis & Lazari cædem a nobis expositam Servios primum tributa pendere coegit, obsidibusque acceptis has conditiones tulit: Lazari illius filius Stephanus post cladem Serviis illatam Crales ab eis constitutus, quocumque cum exercitu moveret Bajazetes, sub ejus signis militaret; Maria Lazari filia virgo tenera adhuc & florens Stephani soror Bajaziti nuberet; plurimaque argenti talenta ex Serviæ fodinis metallicis ei solverentur. His legibus data atque obstricta Turcis Serviorum fide, collecto universo Thracico atque Thessalico equitatu proficiscitur Bajazites versus orientem in provincias ultra mare sitas, trajectoque freto, quod Callipolim & Lampsacum interjacet, cum ingentibus Turcorum

Bajazites uxorem ducit Mariam Lazari filiam.

Edit. Paris. pag. 7.

C

atque Romæorum, quos devicerat, copiis Cotyæum Phrygiæ Metropolim tendit, urbeque & Carmiano Phrygiæ Principe potitur. Rebus deinde illic constitutis Carmianus a Bajazite Prusam dimittitur, nec multo post ad Persas confugit. Totam postea Phrygiam itineribus emensus Bajazites, a Laodicæa Ephesum delatus tota Jonia potitur, & Jesæum filium Atenis Joniæ principem, atque tunc imperantem Nicæam Bithyniæ ablegatum ibi subsistere jussit: & reliquum deinceps vitæ tempus Jesæus illic transegit. Hinc superato Mæandro flumine, trajectisque universis copiis, Cariam totam & Lyciam sine aliquo tumultu bellico occupat, istarum provinciarum principe Eliez ad Persas aufugiente.

Anno Hegiræ 792. Christi 1390. Illi regulis spoliati & Philadelphia capta. Fugit Carmianus, illiusque ditionem occupat Bajazites.

Atenis filius Jesæus dedit se Bajaziti, a quo spoliatur. Mantachias fugit, & Ceteres provincias illius in potestatem suam redigit.

D

exercitum in Lydiam inde reducit, perque Tmolum altissimum montem Sardeis Lydiæ metropolim venit. Magnesiam deinde ad Sypilum sitam tendenti occurrit Cheder filius Sarchanis Lydię Æolidumque civitatum princeps, eique se dedidit. Hunc Chederem Bajazites, quem Impertito honore cohonestaverat collocata ei in matrimonium sorore sua, Prusam mittit, moxque veneno sustulit. Movit inde Bajazites, & Philadelphiam proficiscitur, (cum enim

Cheder Solchan se suaque Bajaziti dedit.

totus Oriens ab annis fere centum Turcorum imperio premeretur, hæc urbs amplissima, hominumque frequentia celeberrima interim hactenus steterat, neque dum istorum tyrannidi cervicem submiserat, ipsaque, instar stellæ inter nubes in cæli vertice micantis, splendebat) & obsessam urbem ad deditionem compellit deficiente cives commeatu. Constitutis deinde pro libitu provinciarum rectoribus & præfectis, ad occidentales regiones cum omnibus copiis tendit. jamque fretum transvectus arcem ad fauces Callipoleos, a Catelanis ipsisque Turcis jam diu dirutam penitusque excissam, a fundamentis novam excitavit, portumque seu stationem unde triremes excurrere, in quem deinde tuto se recipere possent, construxit, eique turrem amplissimam imminentem ad arcendos hostiles incursus imposuit.

Philadelphia a Bajazete occupata Christ. 1390. Hegira 792.

Callipolis iterum ædificata anno Christi 1391. Hegiræ 793.

A ἀδελφῷ ἦν ὁ Χιδὺρ, πέμπει τοῦτον πρὸς Προῦσαν. ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ καὶ φαρμάκῳ τοῦτον ἀνῄρησεν· ὁ δὲ Παγιαζὴτ τὴν πρὸς Φιλαδέλφειαν ἀπάγουσαν εἶχεν ὁδόν, καὶ γὰρ αὕτη ὡς ὑπερέχουσα τῷ μεγέθει, καὶ πολύανδρος οὖσα ὑπεστράτει ἔγγιστά που τοῖς ρ΄. ἔτεσι, καὶ ἡ ὑψηλὸς πᾶσα ἦν ὑποχείριος παρὰ τῶν Τούρκων· ἡ δὲ πόλις αὕτη δίκην ἀστέρος ἐν συννεφώδει μεσουρανήματι φαίνουσα ἦν. πολιορκήσας δὲ ταύτην * * * * * * * * * * * * * * καὶ μὴ δυνάμενοι διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν τροφῶν παρεδόθησαν. λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πάσας τὰς ἔσω προκαταστήσας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχηγοὺς καὶ ἡγεμόνας, ὡς αὐτὸς ἐβούλετο, πρὸς τὰ ἑσπέρια χωρεῖ. καὶ δὴ τὸν πορθμὸν διαβάς, ἐπεὶ τὸ τῆς Καλλιουπόλεως φρούριον πρὸ πολλοῦ καιροῦ παρά τε τῶν Κατελάνων, καὶ παρ' αὐτῶν Τούρκων διεφθαρμένον εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν ἦν, αὖθις ἐκ βάθρων ἄλλο καινὸν ᾠκοδόμησε, καὶ ὁρμητήριον ἕνεκα τριήρων φυλακήν, καὶ πύργον ὑπερμεγέθη πρὸς ἀντιπαράταξιν ὑπερκείμενον τοῦ λιμένος ᾠκοδόμησεν.

Edit. Paris. pag. 8.

CAPUT V.

Initia discordiæ inter Joh. Cantacuzenum & Imperatricem Annam ejusque aulæ proceres. Cantacuzenus urbe discessit, dolo eum aggrediuntur adversarii, ab amicis monetur, qui ideo ab Alexio Apocauco in carcerem conjiciuntur, Apocaucum interficiunt, & propter ea omnes fere necantur. Michael Ducas auctoris avus paternus.

Initia discordiæ inter Cantacuzenum & aulicos Constantinopolit. Palatii,

Laudes Cantacuzeni.

DUm hæc geruntur Imperator Johannes exacta juvenili ætate virilique consumpta, socordiæ ac desidiæ totus immersus senescebat. Hunc adhuc juniorem regerat nobis memoratus Dominus Joannes Cantacuzenus, vir prudens reique militaris peritissimus ac strenuus, nobilium, ut ita dicam, flos suavissimi odoris. talem equidem Andronicus Imperator decessor Johannis, in omnibus non aliter quam fratrem habuit, ejusque fidei imperium ac filium moriens commisit. Sed Romæorum improspera & iniqua fortuna odium ei invidiamque conflavit: maxime etenim invidere solent homines illis, quos virtus ad altiora evehit: quapropter cum Joannem Imperatorem adhuc adolescentem generum sibi habere Cantacuzenus vellet, nuptum data illi Helena filia sua, cæteri Senatorii ordinis viri invidia exagitati matrem Imperatoris adeunt, uxoremque ei ex Germania petendam pro consuetudine jamdiu usurpata dicunt, nullatenus vero ea subditis, ut a Germanis (ajunt) auxilia, & suppetias, si tempus ita exegerit, consequi possimus. His cum annuisset Domina Anna, quæ Germana quoque fuit, & cui admodum cordi erat eodem sanguine Imperatoris ac filii purpuram connubiali fœdere attingere, negligitur respuiturque Cantacuzenus, qui tutelæ ac administrationis onere excusso Constantinopoli egressus in Macedoniam secessit. Hinc opportunam occasionem nacti, qui invidia in illum ardebant, crimen majestatis in illum confingunt, totumque commentum pro re comperta ad Imperatricem Imperatorisque matrem referunt, dantque consilium ut res accurate exploretur. Jubeat, inquiunt, Majestas tua Domesticum omnes turmas Macedonicas confestim cogere, Byzantiumque deducere. horum etenim alterutrum animo versabant, aut ad jussa Imperatoris præsto futurum, captivum

Helena Cantacuzeni filia.

Anna mater Johannis Imp.

Cantacuzenus Constantinopoli discedit.

In Cantacuzenum aulici Imperatricem excitant.

B Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερβὰς τὴν μειρακιώδη, καὶ νεανικήν, μεθ' ἡλικίωσιν καὶ τὴν ἀνδρώαν μεθ' ὅσης ναρκότητος πρὸς τὴν πρεσβυτικὴν ἑτοιμάζετο τῷ τότε καιρῷ. καὶ γὰρ νέος ὤν, καὶ παιδαγωγῷ χρώμενος οἰκείῳ, ὡς ἄντικρυ τῷ προρρηθέντι Καντακουζηνῷ ἀνδρὶ συνετῷ καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ μαχιμωτάτῳ, καὶ τῶν εὐγενῶν, ὡς εἴποι τις, ἄνθος εὔοσμον. τοιοῦτον γὰρ ὄντα, καὶ ὁ προβεβασιλευκὼς Ἀνδρόνικος κατὰ πάντα ὡς ἀδελφὸν ἡγεῖτο, καὶ τὴν βασιλείαν σὺν τῷ παιδὶ * πλευτῶντος ἀνέθετο. ἀλλ' ἡ τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἀγαθὴ τύχη μῖσος ἐνέσπειρε, καὶ φθόνον ἀνέτεινε. Καὶ γὰρ φθονοῦσι μᾶλλον τοῖς μᾶλλον ἐπ' ἀρετῇ προϊοῦσιν, ὅθεν καὶ κατὰ τὸν τότε καιρὸν νέος ὢν ἔτι ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης, ἠβούλετο ὁ Καντακουζηνὸς κηδεστὴς αὐτοῦ γενέσθαι ἐπὶ θυγατρὶ Ἑλένῃ. οἱ δὲ C λοιποὶ τῆς συγκλήτου φθονοῦντες πρὸς τὴν μητέρα τῆς Βασιλείας ἐξ Ἀλαμανῶν καὶ Γερμανῶν, ὡς ἐκ συνηθείας μακρᾶς, τῷ Βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ἀγαγέσθαι νύμφην ἔφασκον, οὐχὶ δὲ ἐκ τοῦ ὑπηκόου, ὅπως ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν ἐν καιρῷ δεομένῳ παρὰ τοῦ γένους ἐκείνου σχοίημεν· συγκατανευσάσης οὖν εἰς τοῦτο καὶ τῆς δεσποίνης Ἄννης, ὡς ὅτι καὶ ἐξ Ἀλαμανῶν ἦν καὶ προθυμίας εἶχε πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν αἱμάτων πορφύραν βάψαι τῷ Βασιλεῖ καὶ παιδί, παροράται Καντακουζηνός, καὶ αὐτὸς τῆς ἐπιτροπῆς τὸν φόρτον ἀποφορτίζεται, ἔξεισι τῆς Κωνσταντίνου, καὶ πρὸς Μακεδονίαν μεθίσταται. καὶ οἱ τὸν φθόνον τρέφοντες ἀφορμὴν εὐρυχωρείαν, καὶ καθοσίωσιν κατ' αὐτοῦ πλάττουσι, καὶ D τῇ βασιλίσσῃ καὶ μητρὶ τοῦ Βασιλέως τὸ πλάσμα ὡς πρᾶγμα βέβαιον ἀπαγγέλλουσι, καὶ δοκίμιον τοῦ πράγματος τῇ δεσποίνῃ συμβουλεύονται. Γενηθήτω λέγοντες πρόσταγμα παρὰ τῆς σῆς βασιλείας πρὸς τὸν Δομέστικον ὥστε λαβεῖν τὰς τῶν Μακεδόνων ἴλας καὶ ἐλθεῖν ταχὺ πρὸς τὸ Βυζάντιον. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐνενόουν, εἰ μὲν ἀπαντήσει πρὸς τὸ θέσπισμα, τὸν θηρώμενον ἕξουσιν ὡς ἀνδράποδον, εἰ δ' ἀποκρούσει τὸ προσταχθέν, ἄδη-

* leg. τῷδε.

λον τὴν κατηγορίαν καταγγέλλουσι. καὶ ἄλλον ἐν τοῖς πράγμασι χειροτονήσουσιν ἔφεδρον. Οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ προσγενεῖς τε καὶ φίλοι τὸ δρᾶμα λαθραίως διὰ γραφῆς δηλοῦσι, καὶ εἰ μὲν βούλει τὸν ἥλιον ὁρᾷν, καὶ σκότος ἀπέχεσθαι τὰ πρωτεῖα τῇ παρακοῇ νέμε, γεγράφασιν. εἰ δ' ὑπήκοος γένῃ, ἕξεις πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν. Καὶ ταῦτα μαθὼν ὁ Καντακουζηνὸς, καὶ τοῦ θεσπίσματος καταφρονήσας προφανῶς ἀντέστη· οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ ψηφίζουσιν ἔπαρχον, Ἀλέξιον τὸν Ἀπόκαυκον ἄνδρα ἀγεννῆ καὶ ἄνανδρον, πλὴν ποικίλον ἐν πανουργίᾳ καὶ δεινὸν ἐν σκαιότητι, ὃν καὶ μέγαν Δοῦκα ἡ βασιλὶς ἀφφικίωσεν. οὗτος μαθὼν τοὺς τῷ Καντακουζηνῷ ἀπαγγείλαντας τὰ γενόμενα, καὶ συλλαβὼν ἅπαντας προσγενεῖς τε καὶ φίλους, ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ μεγάλου παλατίου ἀπέκλεισε, τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ διακοσίους, ἄνδρας ἡμιθέους Ἥρωας καὶ Πελοπιδῶν, καὶ Αἰακιδῶν ἀπογόνους. τούτους ἔχων ἔνδον ὡς στρουθία εἰς πάγην, καὶ φοβηθεὶς μή ποτε νεωτερίσαντες ἀνθέξωσι τοῦ φρουρίου, καὶ γένωνται οἱ δέσμιοι ἐγκρατεῖς δι' ἐπισκέψεως τῶν συγγενῶν καὶ φίλων (καὶ γὰρ τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως μέρος ὅσον τῆς γερουσίας, ὅσον τὸ συρφετῶδες ἐσέβετο τὸν Καντακουζηνὸν ὡς μεγαλοδωρότατον, καὶ εἰς ἅπαντας εὐεργετικώτατον) βουλεύεται βουλὴν πονηράν· τὴν μὲν ἡμέραν ἔχειν ἀλλήλοις τὸν ὅμιλον, καὶ συνδιάγειν ἐντὸς τοῦ φρουρίου τοὺς ἅπαντας, τὴν δὲ νύκτα κατὰ μέρος σὺν δύο, καὶ σὺν τρεῖς ἀσφαλίζεσθαι ἐν οἰκίσκοις τισί. τὸ δὲ βουληθὲν εἰς ἔργον ἤγετο. καὶ δὴ σανίδες, καὶ ξύλα, καὶ τέκτονες παρεσκευάζοντο. ὡς δὲ τὸ πραττόμενον οἱ φρουρούμενοι ἔγνωσαν, εἶπον ἐν αὐτοῖς, οὐκ ἄλλο τοῦτο, πλὴν προφανὴς ἡμέτερος ὄλεθρος. ἡ γὰρ ἀπ' ἀλλήλων διάστασις τὴν νυκτόδα πνιγμονὴν, ἢ τὴν ἐν βυθῷ τῆς θαλάσσης καταποντωσιν προμαντεύεται. ταῦτ' ἔφασκον, καὶ εἰς ἀθυμίαν ἐνέπεσον. Ὁ δ' Ἀπόκαυκος ἐλθὼν τοῦ μεθοδεῦσαι τὰς σκηνὰς, πῶς δεῖ πῆξαι τοῖς ἀρχιτέκτοσι, μόνος ἔφιππος οὐκ ἄλλου τινὸς συνεπομένου πλὴν ἑνὸς δούλου, καὶ τούτου πεζοποροῦντος ὡς ἔθος. ἐντὸς δὲ τῆς θύρας τοῦ φρουρίου γενόμενος, καὶ τοῦτον οἱ ἔσω κατεχόμενοι ὡς φθορέα κοινὸν, καὶ ψυχάρπαγα θεασάμενοι, μίαν τῶν * παρατυχόντων σανίδων φλιᾶς ἕνεκα λεπτυνθεῖσαν, λαβὼν εἷς τῶν φρουρουμένων ἐκ γένους Ῥαοὺλ ἀντὶ ξίφους παίει κατὰ κεφαλῆς τὸν Ἀπόκαυκον. ὁ δὲ κατὰ γῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου ὡς ἀπ' οὐρανοῦ ἄλλος Σατὰν πίπτει. ὁ δὲ δοῦλος πλέκεται τῷ Ῥαοὺλ, καὶ ἄμφω μονομαχοῦντες εἱστήκεισαν. Τούτων δὲ ἀσχολουμένων ἐπὶ τῇ πάλῃ, ἕτερος τῶν ἐγκλειστῶν πέλεκυν παρὰ τῶν τοῦ τέκτονος χειρῶν ἁρπάσας τὸν χαμαὶ πεσόντα καρατομεῖ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἔν τινι μέρει τῶν προμαχώνων ξύλῳ πεπερονημένην προσπήγνυσι. τοῦτο οὐχ ὡς μικρὰν ἀθυμίαν ἐνέβαλε τοὺς Βυζαντίους σὺν ἅμα τῇ κρατίστῃ, καὶ παντὶ τῷ στρατῷ. ἀλλὰ φύρδην ἅπαντες συνδραμόντες, ἐντὸς τοῦ παλατίου εἰσῆλθον οὐχ ἀκόπως οὐδ' ἀναιμακτὶ, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς βίας, καὶ πάντας κατέσφαξαν, πλὴν ἓξ σωθέντων ἐν τῷ ὑπογείῳ τοῦ ναοῦ τῆς νέας. καὶ γὰρ τοὺς πλείονας ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ τούτου κατέθυσαν, οὐκ αἰδοῖ, ἢ φειδοῖ χρησάμενοι τῶν ἀδύτων ἕνεκα καὶ τοῦ θυσιαστηρίου· ἐξ

* παρατυχουσων

que quem optant habituros; aut, si obsequi renuerit, accusationem criminis manifesti illi intentaturos, aliumque, qui rerum administrationem capessat, suffecturos, at interea Cantacuzeni consanguinei, & affines scriptis clam litteris machinationem fraudemque illi aperiunt: monentque, si volet luce frui, tenebrasque effugere, contumacia usus mandata imperatoria detrectet, quibus obsequentem maneat ante mortem tenebræ. Hæc ubi intellexit Cantacuzenus jussis Imper. spretis palam rebellat: tuncque qui in urbe erant in locum ejus alium præfectum constituunt Alexium Apocaucum virum timidum & ignavum, vafrum tamen & astutum, scelerumque peritum artificem, quem etiam Magni ducis officio & dignitate Imperatrix auxit. Iste, cum rescivisset eos, qui Cantacuzeno insidiarum machinationem & seriem patefecerant, comprehensos omnes ejus consanguineos & amicos supra ducentos viros, Heroae & Semones, Pelopidarum, & Æacidarum abnepotes, in carcere magni Palatii conclusit. Tamquam passeres itaque intra retia præpeditos dum retinet, veretur ne quando novi aliquid moliti custodibus superiores evadant, & vincti Palatium occupent, consanguineorum & amicorum studio & opera adjuti. Potior namque civium pars, cum Senatus, tum plebs Cantacuzenum suspiciebant, quem magnificentissimum & in omnes maxime beneficum experti erant: hac de causa ejusmodi consilium improbum init; Omnes inter se versari familiariterque colloqui intra carceris septa interdiu permittere, per noctem vero separatos binos singulos, vel etiam ternos in quibusdam domunculis custodiæ securioris causa concludere: Jamque consilium peragebatur, asseresque & ligna apparabantur, & fabri advocati erant, cum illud, qui sub custodia tenebantur, senserunt, inque sui certam ac manifestam perniciem parari cognoverunt; illamque per noctem singulorum separationem, strangulationem, aut in profundum mare demersionem prænunciare: hosque sermones dum inter se agitant, animo despondent. Interim Apocaucus fabris ostensurus modum & ordinem, quem tenerent in cameris illis extruendis, nullo comitante equite, sed uno servo, eoque, ut mos ipsi erat, pedibus sequente venit, intraque januam carceris ingreditur; quem mox conspectum, ut communem omnium pestem, vitæque singulorum insidiantem, unus eorum inter præcipuos ea genere *Raoul* apprehensa vice gladii tabula obvia, quæ ad limen statuendum dedolata erat, invadit, ejusque caput percutit, & Apocaucus ab equo, velut alius Sathao de cælo, cadit. At Apocauci servus cum Raoul colluctatur, & ambo tamquam in certamine singulari stant: dumque simul confligunt incarceratorum alius arrepta de fabri manibus securi, humi jacentis caput abscindit, illudque palo infixum in propugnaculi quadam parte depangit. Tantum facinus non parum attonitos reddidit Byzantinos, Imperatricem ipsam, totumque exercitum; omnes itaque concursu ad palatium promiscue facto ingrediuntur, non tamen citra pugnam cædemque, sed multa vi facta sibi via: omnesque trucidarunt, præter sex, qui in subterraneo templi novi monasterii specu delitescentes salvi evaserunt; plurimos etiam in medio templo mactaverunt, nec adytorum, aut altaris majestas & reveren-

Cantacuzeno insidiæ structæ ei patefactæ. Edit. Paris. pag. 9.

Alexius Apocaucus urbi Præfectus.

Romanorum calamitas & amici Cantacuzeni in carcerem conjecti, &

pivor iis injectus de ultimo vitæ discrimine.

Apocaucus ligno caput impacto cæsus a quodam ex genere Raoul.

pag. 10.

Trucidantur incarcerati ob interfectum Apocaucum.

Calamitas ingens.

Avus auctoris hujus historiæ Michael Ducas.

tia, ut parceretur ulli, quicquam valuere. Inter eos equidem, qui tantū periculū erepti sunt, fuit avus meus paternus *Michael Ducas*: Ipsi porro monachorum illius monasterii mantis seu cappis induti Constantinopoli aufugerunt, & in oppositam continentem Asiam transvecti, in regiones orientales alius in Bithyniam, alius alio discesserunt, Avusque meus Asiam petiit, adivitque Jesæum filium Atenis, & ei, sibi quæ acciderant, narrat. Eruditus equidem erat, & scientiarum liberaliumque artium peritissimus, Medicæ artis non ignarus, genus ducens ab antiquis illis Ducis, inque prosapia ista, veluti catenæ annulus aureus splendebat. Hunc ergo honorifice excepit Tyrannus, providetque ut cuncta necessaria commeatusque rerum omnium ei præberentur, beneficiisque cumulato Ephesum habitandam concessit; quæ sedes peregrinæ, æque ac patria, gratæ ipsi ac charæ fuerunt; Barbarum vero & alienigenam non aliter quam divina providentia constitutum Regem veneratione ac cultu prosecutus est, reputans Romæorum scelera, prævidensque brevi Thraciam universam cæterasque ad Danubium pertinentes regiones Turcos invasuros, & subacturos: ut paulo ante Phrygiam, Asiam ulterioresque provincias debellarant, ita annuente Deo, & peccata Romæorum tunc viventium majorumque nostrorum vindicante.

Genus Ducæ ab antiquis illis Ducis.

A ὧν εἷς ὁ πατρὸς πατὴρ καὶ ἐμὸς πάππος ἐτύγχανε Μιχαὴλ Δούκας, οἳ καὶ ἄμφια ἐνδυθέντες μοναχῶν τῶν ἐν τῆς μονῆς ἐξῆλθον τὴν Κωνσταντίνου, καὶ τὴν περαίαν διαβάντες εἰς τὰ μέρη τῆς ἕω διεσπάρησαν, οἱ μὲν εἰς Βιθυνίαν, ἕτερος ἀλλαχοῦ. Ὁ δ' ἐμὸς πάππος εἰς Ἀσίαν, καὶ δὴ ἐντυχὼν τῷ Ἐσαῒ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀτίνη, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν δῆλα ποιήσας, καὶ γὰρ ὑπῆρχε παιδείας μεστὸς, καὶ πάσης τῆς ἄλλης ἔξω σοφίας ἀνάπλεως, καὶ ἰατρικῆς τέχνης οὐκ ἄμοιρος, γένει τε κατηγόμενος τῶν ἀνέκαθεν Δουκῶν κἀκ τῆς αὐτῆς σειρᾶς χρυσόκοσμος κρίκος· δεξιοῦται τοῦτον ὁ τύραννος, καὶ προνοεῖ, καὶ φιλοτιμεῖται τὸν ἄνδρα, σιτηρεσίοις παντοίοις, καὶ εὐεργεσίαις ἀμείψας, καὶ τοῦτον ἐν Ἐφέσῳ καθίστησι,
B καὶ τὴν μετοικίαν ὡς πατρίδα ἐνηγκαλίσατο. Καὶ τὸν ἀλλογενῆ, καὶ βάρβαρον ὡς θεόσεπτον ἔσεβε καὶ ἐτίμα, εἰς νοῦν λαμβάνων τὰς ἀπαιδαλίας τῶν Ῥωμαίων, καὶ προβλέπων ὡς ὅτι ἐν ὀλίγῳ πάντα τὰ τῆς Θρᾴκης, καὶ μέχρι Δανούβεως, ὑπὸ χεῖρας τῶν Τούρκων πεσοῦνται, καὶ αὐτοκράτορες φανήσονται ὡς ἐν ὀλίγῳ, καθὼς καὶ πρὸ ὀλίγου ἐν Φρυγίᾳ τε καὶ Ἀσίᾳ, καὶ τῶν ἐπέκεινα ἐγένοντο, Θεοῦ παραχωροῦντος διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τότε πολιτευομένων Ῥωμαίων, καὶ ἡμετέρων ἀποπάππων.

CAPUT VI.

Cantacuzenus calceos purpureos induit, Imperator salutatur & ad Serviæ Cralem fugit, & cum eo fœdus percutit.

Edit. Paris. pag. 11.

JOhannes itaq; Cantacuzenus in superioribus sæpius dictus audita amicorum, ac consanguineorum tam inique patrata cæde (vehementer perculsus est) conspectisque non paucis sanguine & affinitate proximis, tam sibi, quam occisis, qui pulsiti urbe relicta ad eum transierunt, ejulatibusque ac singultibus mixtas querelas in eum jactarunt, se suosque propter illum quotidie trucidari, Romæorumque florem cædibus convulsum radicitus languescere. Imperii sceptrum fœminæ manibus tractari, in illoque transformatum in radium textorium, colo fusoque additis, texendis purpuris inservire. Dignitatem imperialem infanti adhuc lactenti innixam, qui crepundia vix dignoscat & lingua balbutiente eorum nomina vix proloquatur. Magistratus forensis turbæ homines vilesque obtinere. *Crede* inquiunt *verbis nostris, imperiique fasces sume, accinge gladium super femur tuum, intende, procede & regna propter veritatem, mansuetudinem, & justitiam.* Cantacuzenus animo tum revolvens ab Imperatrice & Senatu invidia exagitatis adversum se præter rationem excitatas turbas, insidiisque se petitum, Romæis obtemperat, calceosque purpureos & sericos induit, Imperatorque ab universo exercitu salutatur, Deo, ut mihi visum est, cor ejus indurante, ut seditionibus intestinis scissum Romanum imperium Turci invaderent, omnesque illius provincias vastarent: atque etiam alias gentes Triballos, Mysos, Albanos cæterasque ad occasum sitas; justi-

Cantacuzenus calceos purpureos induit, & ab exercitu Imperator salutatur.

C Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς, ὃν καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, μαθὼν τὴν γεγονυῖαν εἰς τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς τε, καὶ φίλους ἄδικον σφαγὴν, καί τινες ἐκ τῆς πόλεως εἰς αὐτὸν ἀφικόμενοι οὐκ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, προσγενεῖς ὄντες αὐτοῦ καὶ τῶν φονευθέντων καθ' αἷμα, καὶ ἐξ ἀγχιστείας πλείονες μελανειμονοῦντες παρέστησαν τῷ Καντακουζηνῷ κλαίοντες, καὶ ὀλοφυρόμενοι, καὶ καταβοῶντες αὐτοῦ, ὡς ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ τοὺς ἡμετέρους ἀποβαλλόμεθα, καὶ τὸ ἄνθος τῶν Ῥωμαίων κατεμαράνθη, καὶ ἀπώλετο· Ἡ βασιλεία ἐν χερσὶ γυναικείαις κερκίδος δίκην παραπλαίθουσα καὶ παρατρακτοῦσα τὰν ἁλουργίδα, ἡ ἀρχὴ ἐν ὑπομαζίῳ βρέφει, μόλις τῷ νοεῖν καὶ τὴν γλῶτταν ἐν παιγνίοις καὶ ψελ-
D λίσμασι ἐνεργεῖν δυναμένῳ. ἡ δυναστεία ἐν ἀγοραίοις καὶ μηδαμινοῖς ἀνδράσι· Πείσθητι τῶν ῥημάτων ἡμῶν, καὶ ἀντιλαβοῦ τὴν ἡγεμονίαν, καὶ περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου, ἐπὶ τὸν μηρόν σου, καὶ ἔντεινε, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε ἕνεκεν ἀληθείας, καὶ πρᾳότητος, καὶ δικαιοσύνης. Τότε ὁ Καντακουζηνὸς ἀναλογισάμενος τὰς ἐπαναστάσεις τῆς βασιλίδος, καὶ τῆς συγκλήτου φθόνῳ* φερόμενοι κατ' αὐτὸν, ἀνδ τινὸς ἀλόγου αἰτίας, καὶ τῆς τυχούσης ἐπιβουλῆς, συνυπακούει τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἀμφιέννυται τὰ κόκκινα καὶ τὰ σηρικὰ πέδιλα, καὶ Βασιλεὺς παρὰ τοῦ στρατοῦ ἀναγορεύεται, οἶμαι τοῦ Θεοῦ εἰς τοῦτο σκληρύναντος τὴν καρδίαν αὐτοῦ, τὸ διχοστατῆσαι τὴν Βασιλείαν Ῥωμαίων, καὶ διὰ μέσου τούτων εἰσάξαι τοὺς Τούρκους τὸ καταφθεῖραι πᾶσαν γῆν Ῥωμαίων τὴν ὑπὸ χεῖρα. καὶ οὐ μόνον Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ Τριβαλῶν, καὶ Μυσῶν, καὶ Ἀλβανιτῶν, καὶ παντὸς ἄλλου δυτικοῦ ἔθνους, κείμενα εἰς οἶδεν ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός τὰ μὲν ἄλλα γέ-

* leg. συν- μένων

ση τι·

να τιμωρῶν, διὰ τὰς συνεχεῖς ἀντάρσεις κατὰ Ῥωμαίων· τοὺς δὲ Ῥωμαίους διὰ τοὺς φρικωδεστάτους ὅρκους, καὶ ἀφορισμοὺς ἀφορήτους εἰς ἔφορον κατὰ κεφαλῆς αὐτῶν ὀμνυοῦντας, καὶ ἐξομνυοῦντας τοῦ φυλάξαι τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ τοῦ Λασκάρεως, καὶ μηδ' ὅλως συνομαρτεῖν καὶ συνεταιρεῖν τῷ Παλαιολόγῳ πρὸς ἀποστασίαν. ἀντιστρόφως δὲ πάλιν ἀντομνύειν ὥστε ἔχειν καὶ στέργειν Βασιλέα Ῥωμαίων τὸν Παλαιολόγον, ἀποτυφλώσαντες πρῶτον Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν, καὶ ἀναθέματι καθυπαχθέντες αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δεσποτικοῦ πάθους, ἐπισπάσαντες τὴν ἀράν· οἳ καὶ ἄρδην ἀπώλοντο, ὡς παρακατιὼν ὁ λόγος δηλώσει, τὴν ταυτοπάθειαν τῶν Ἰουδαίων κατακριθέντες ζηλωταὶ τῶν παρανομιῶν γενόμενοι. Εὐθέως οὖν παραλαβὼν ἃς εἶχε δυνάμεις Θρᾳκικάς, καὶ τοὺς ἐκ τῆς πόλεως αὐτομόλους, πρὸς Κράλην Σερβίας παραγίνεται, καὶ τὴν ἅπασαν ἣν ἀδίκως ὑπέστη ζημίαν, καὶ ὄνειδος, καὶ τὴν ἐκ τοῦ γένους τῶν οἰκείων φθορὰν ἅπαντα καταγγείλας. ἦν γὰρ ἀδοκιμῶν ὁ Στέφανος τῷ τότε καιρῷ, τοῦτο γὰρ ἦν τῷ Κράλῃ ὄνομα. Καὶ γάρ, ὡς ἔθος τὸ ὀγκῶδες καὶ βαρὺ ταπεινωθὲν, τὸ κοῦφον καὶ λεπτὸν εἰς ὕψος αἴρεται. αἱ γὰρ δυστυχίαι τῶν Ῥωμαίων, καὶ αἱ καθημεριναὶ ἀλλεπάλληλαι ταραχαί, καὶ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι τοὺς βαρβάρους καὶ ἀγελαίους ὑπερέχοντας αὐτῶν πεποιήκασιν. Ὅθεν ὁ τῶν Σέρβων ἀρχηγὸς ἐτόλμησεν ἀναδύσασθαι κράτος, καὶ Κράλης ὀνομάζεσθαι. τοῦτο γὰρ τὸ βάρβαρον ὄνομα ἐξελληνιζόμενον Βασιλεὺς ἑρμηνεύεται. Ἐνωτισθεὶς οὖν τῶν ῥημάτων Καντακουζηνοῦ, καὶ πλήρης ἡδονῆς γεγονώς, συνέθετο τὸ δοῦναι αὐτῷ βοήθειαν καὶ ἀρωγὴν πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν Ῥωμαίων, ὃ καὶ πεποίηκεν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μαθόντες τὴν ἀποστασίαν Καντακουζηνοῦ, καὶ τὰ παράσημα τῆς βασιλείας ἐνδυθέντα, καὶ παρὰ πᾶσιν ὡς βασιλέα ἀναγορευόμενον τοῖς ἐν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσιν οἰκοῦσιν ἄχρις αὐτῆς Σηλυμβρίας, κατωδύνοντο τὴν ψυχήν. καὶ πλήρεις δειλίας καὶ φόβου γενόμενοι συνείχοντο κοινολογοῦντες ὁ καθ' εἷς πρὸς τὸν γείτονα τί ἄρα ἔσται τὸ ἀποβησόμενον *, τίς δὲ ἡ πρὸς τὰ κακὰ ῥέπουσα τύχη τοῖς Ῥωμαίοις ἔκλωσεν;

* lege τί

A tia divina, quæ cuncta providet, pœnas exigente a gentibus, quæ continuis incursibus Romanum Imperium lacessierant, vindicante etiam Romæorum perjuria. Juramentis namque præstitis, addito excommunicationis anathemate diro, fidem suam obstrinxerant imperium servaturos Lascaris filio, nec umquam Palæologi defectioni adhæsuros, aut opem illi laturos. contrario nihilominus jurejurando sanxerunt Imperatorem Romanorum se agnoscere Palæologum, excæcato prius Johanne Lascari. Anathemate itaque perculsi, in se ipsos maledictionem, ut Judæi tempore passionis Domini, atque exsecrationem accersiverunt, penitusque perierunt, ut narrationis series ostendet, iisdem pœnis ac Judæi, quorum scelera imi- B tabantur, damnati. Statim itaque collectis copiis Thracicis, simulque ab urbe transfugis, ad Serviæ Cralem pergit, sibique illatam præter omne jus & fas contumeliam ei ab initio exponit, suorumque affinium cædem. His etenim temporibus Stephanus, hoc enim erat Cralæ nomen, admodum illustris & potens erat; Sic namque accidere solet, ut, corporibus multa mole adsurgentibus, multoque gravitatis pondere depressis ac demersis, quæ levia & tenuia sunt, in sublime ferantur. Romæorum certe infortunia & quotidiani seque serie continua excipientes tumultus bellici atque intestinæ seditiones, barbarorum colluviem superiorem ipsis potioremque reddiderant. Unde Serviorum Prin- C cipi audacia nata vires acquirendi, & Cralæ nomen adsumendi: quæ barbara appellatio Græce reddita βασιλέα (id est Imperatorem) designat. Cum audisset ergo Cantacuzeni querelas lætitia completus, suppetias ei se laturum, ut Romæis resistat, pollicetur, etiamque tulit. At Byzantinos, ubi certiores facti sunt de Cantacuzeni defectione, ipsumque imperii insignia induisse, & ab omnibus, qui Thraciam tenebant, Selymbriam usque proclamatum Imperatorem & agnitum, vehemens animi dolor invasit; tuncque perculsi metu ac terrore omnes, conventus & colloquia agitando disserere inter se vicini de incerto imminentium exitu, in quamve partem fortuna anceps Romæis tot calamitatibus afflictis inclinaret.

Ad Serviæ Cralem fugit Cantacuzenus.

Edit. Parif. pag. 12.

CAPUT VII.

Homur Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellit, & Didymotichum, ubi Cantacuzeni uxor subsliterat, proficiscitur. Turci Thraciam vastant. Smyrna ab equitibus militiæ Hierosolymitanæ capta. Eam frustra recuperare tentat Homur, & in oppugnatione occumbit.

ΤΩΝ τοῦ Ἀτίνη Τούρκου υἱῶν εἷς Ὀμοὺρ ἐπονομαζόμενος, ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ Σμύρνῃ πολιχνίων, καὶ αὐτῆς Σμύρνης κατὰ διαδοχὴν * λαβόντος τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀτίνη τολμηρὸς ὢν, καὶ θρασυκάρδιος· ἐντυχὼν καὶ λιμένας οὓς ἐγκολπίζεται ἡ Ἰωνία, καὶ δρυμῶνας πολυξύλους καὶ πρὸς κατασκευὰς φορτικῶν ναῶν καὶ μακρῶν νεῶν ἐπιτηδείους κατεσκεύασεν αὐτάρκως πρὸς ἃς ἐβούλετο λῃστρικὰς διήρεις καὶ τριήρεις. καὶ ἐπεμβαίνων αὐταῖς, ἐπόρθει τὰς περικύκλῳ πόλεις καὶ νήσους Μιτυλήνην σὺν πάσῃ νήσῳ Λέσβῳ, Χίον, Σάμον, Νάξον καὶ πάσας τὰς περικύκλῳ νήσους. μαθὼν δὲ τὴν διχοστα-

* λαβὼν

D ATinis Turcorum Principis filiorum unus Homur dictus Smyrnæ, oppidorumque tractus illius Princeps, quam ditionem a patre Atine jure hæreditario obtinuerat, audax ipse & generosus: quosque Joniæ littora in sinus curvata portus efficiunt occupabat, sylvasque arboribus densissimas aptis ad fabricandum naves actuarias longasque triremes; ex quibus materias abunde coegit ad prædatorias biremes triremesque pro libitu construendas; quas cum conscendisset, urbes & insulas in ambitu circumjacentes vastavit, & depopulatus est Mitylenen cum tota insula Lesbo, Chium, Samum, Naxum cæterasque alias vicinas

Homur in Occidentales provincias venit.

insulas. Cum vero nuncius ad ipsum perlatus esset de Romæorum discordia civili, innotuissentque ipsi Johannis Cantacuzeni nobilitas, genusque ab heroibus olim deductum, bellica etiam virtus reique militaris peritia, quæ morum probitati ac prudentiæ conjunctæ erant, consilium improbum inivit. Instructam enim classem quadraginta navium portu deduxit, & Callipolim nullo sollicitante appulit, exscensione demum facta terrestri itinere Didymotœchum inde pervenit, ubi Cantacuzeni uxor cum tota familia subsistebat; In Serviam enim discedens Cantacuzenus universam supellectilem auream atque argenteam cæterasque opes convasatas, liberos simul & uxorem Adrianopoli deduxerat, & Didymotœchum transportarat; securitati insuper oppidi hujus ab ipso provisum, cum ad Cralem se contulit. At Homur cum illum, quem tantopere cupiebat, non invenisset, moleste id tulit, magna siquidem videndi eum cupiditate tenebatur, & alloqui mutuoque jurejurando fœdus ferire, societatemque fraternam & amicitiam firmare, cujus præter mortem non esset alius terminus. Humane ac comiter exceptum Cantacuzena opipare & lautissime omni rerum ciborumque copia domi cum quingentis equitibus Turcis, totidemque peditibus qui triremibus vecti erant, per trimestre tempus commorantem, & tantisper dum Cantacuzenus rediret expectantem habuit. Cæteri interim classiarii simul collecti majoribus navigiis conscensis oram maritimam universam a Callipoli Selymbriam usque deprædari, tamquam Cantacuzeno opem jam ferrent. Id autem specie tantum agebatur, dum serio Thraciæ situm, locorum aditus exitusque explorabant & speculabantur; ipse vero terrestri itinere cum suis Rhedæstum usque obvia diripiens & vastans excurrit, & inde Didymotœchum redit. Cantacuzeni vero reditum cum nimis serum fore intellexisset, velletque ad sua reverti (audierat enim ordinis militaris *Hierosolymitani Rhodios fratres* classe instructa ad *Smyrnæ* portum applicuisse, jamque arcem in ipso ædificare cœpisse nomine sancti Petri dedicatam, in quam fugitivi captivi tuto se recipere possent) ad pacem ineundam, amicitiamque contrahendam optime dispositus discessit, & Cantacuzena dona quamplurima largita hospitem dimisit. Abiit itaque captivos multos secum abducens, hasque primitias erroris sui perceperunt Romæi Thraciam cæterasque occidentis partes incolentes. Nam Bithyni, & Phryges, cæterarumque Orientis præfecturarum incolæ a Turcis in servitutem annis præteritis redacti erant. *Smyrnam* tandem revectus *Homur oppidulum a fratribus militibus jam perfectum absolutumque cernit*, crebrosque & frequentes in eo viros bellicosos & apprime industrios, nihilque constructioni ejus deesse. Acerbo itaque animi dolore correptus, jugiter secum agitare aut oppidum occupandi, aut vitam perdendi consilium. Oppugnatione deinde cœpta non cessavit machinas bellicas experiri, novasque comminisci: noctu ac interdiu, ad pugnam velitationibus lacessere, & cuniculis actis cæterisque molitionibus adhibitis muros perfodere, & evertere; tandemque, velut alter *Bacchus*, frequen-

Homur Callipolim appellit.

Edit. Paris. pag. 13.

Ad Cantacuzenam Didymotichum venit.

Homuris in Thraciam profectio.

Cantacuzena Homurem humane excipit.

Turci oram maritimam Thraciæ latrociniis vastant & regionem explorant.

Equites Rhodii Smyrnam occupant anno Christi 1344.

Homur Smyrnam redit.

Homur Smyrnæ castrum a Rhodiis equitibus ædificatum oppugnat.

pag. 14.

Ἀσίαν τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅπως Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἀνὴρ εὐγενής τε, καὶ τῶν πάλαι Ἡρώων ἀπόγονος, ἀνδρεῖος, μαχιμώτατός τε περὶ τὰ πολεμικὰ, καὶ συνετὸς ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς ἤθεσι, βουλὴν βουλεύεται πονηράν. στόλον γὰρ εὐτρεπίσας τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα λέμβη, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος πρὸς Καλλίπολιν ἀφίκετο αὐτοκάλεστος· ἀφικόμενος ἐξελθὼν διὰ ξηρᾶς ἄχρι Διδυμοτείχου ἀφίκετο. ἔτυχε γὰρ ἐκεῖσε οὖσα ἡ γυνὴ τοῦ Καντακουζηνοῦ πανοικί. ἀπερχόμενος γὰρ αὐτὸς ἐν Σερβίᾳ συναγαγὼν πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ πᾶσαν ἄλλην περιουσίαν, καὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκα, ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Διδυμότειχον ἤγαγε, καὶ πᾶσαν ἄλλην τὴν B τυχοῦσαν ἐπιμέλειαν τοῦ πολιχνίου παρασκευάσας τότε πρὸς τὸν Κράλην ἀφίκετο. ὁ δὲ Ὀμοὺρ μὴ εὑρὼν τὸν ποθούμενον ἐδυσπάθει, καὶ ἐδυσχέραινε. ἐπεθύμει γὰρ τοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, καὶ ὁμιλῆσαι, καὶ ὅρκους δεδωκέναι, καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ, τοῦ εἶναι ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτῶν ἀδελφοὺς καὶ συλλήπτορας· ἡ δὲ Καντακουζηνὴ δεξιωσαμένη τοῦτον, καὶ φιλοφρόνως ἀποδεξαμένη συμπάσῃ δαψιλεῖ ζωοτροφίᾳ, καὶ ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς, διήρκεσε μῆνας τρεῖς ἐκδεχόμενος τὸν Καντακουζηνὸν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἕως πεντακοσίους Τούρκους ἱππεῖς, καὶ ἑτέρους τοσούτους πεζοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ τριήρων· οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ στόλου συναθροισθέντες, καὶ εἰς τὰ τῶν ὑπερεχόντων πλοίων ἐμβάντες τὴν παράλιον πᾶσαν ἐ- C ληλάτουν ἐξ αὐτῆς Καλλιπόλεως ἄχρι Σηλυμβρίας, ὡς δῆθεν * συμμαχῶν τῷ Καντακουζηνῷ, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ἰχνηλατῶν τὴν Θρᾴκης γῆν, αὐτὸς δὲ διὰ ξηρᾶς σὺν τοῖς αὐτοῦ καταδραμὼν ἄχρι Ῥεδαιστοῦ, καὶ κουρσεύσας, καὶ ἀπολέσας ἐστράφη εἰς Διδυμότειχον. ἰδὼν οὖν τὴν ἄφιξιν τοῦ Καντακουζηνοῦ βραδεῖαν οὖσαν, καὶ βουληθεὶς ἀπονόστιμος γενέσθαι (ἤκουσε γὰρ ὅτι οἱ τῆς Ῥόδου φρέριοι στόλον κατασκευάσαντες ἀφίκοντο ἐν τῷ λιμένι τῆς Σμύρνης, καὶ ἤρξατο οἰκοδομεῖν φρούριον ἐν αὐτῷ, ὡς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἕνεκα σωτηρίας τῶν φυγάδων αἰχμαλώτων) τὰ πρὸς εἰρήνην καὶ φιλίας καλῶς διατεθεὶς αὐτός. ἡ δὲ Καντακουζηνὴ D σὺν δώροις ὅτι πλείστοις φιλοξενήσασα ἀπέπεμψεν· ἐλθὼν μετ' αἰχμαλωσίας ἱκανῆς, ἀπαρχῆς οὔσης τοῦ καρποῦ τῆς ἁμαρτίας τῶν Ῥωμαίων τῶν κατοικούντων ἐν Θρᾴκῃ, καὶ ἐν πάσαις ταῖς κατὰ δύσιν μέρεσιν. οἱ γὰρ Βιθυνοὶ, καὶ Φρύγες, καὶ οἱ ἐν πάσαις τῆς ἑῴας οἰκοῦντες ἐπαρχίαις, προλαβὼν γὰρ ὁ χρόνος κατέφθειρεν, οἱ καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεφθάρησαν. ἐλθὼν δὲ ὁ Ὀμοὺρ ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ ἰδὼν τὸ πολίχνιον ἤδη ὑπὸ τῶν φρερίων πεπληρωμένον, μεστὸν ἀνθρώπων πολεμικῶν καὶ εὐμηχάνων, πλῆρες κατηργασμένον καὶ μηδεμίας ἄλλης δεούσης οἰκοδομῆς, ᾐδημονήθη τὴν ψυχὴν, καὶ ἐπιμόνως καθ' ἑαυτὸν E ἐβουλεύσατο, ἢ τὸ φρούριον κατασχεῖν, ἢ τὴν ψυχὴν ἀποβάλλεσθαι. ἀρξάμενος δὲ μάχεσθαι καὶ ἀντιμάχεσθαι, καὶ πολεμικὰς μηχανὰς ἐξετάζειν καὶ ἐφευρίσκειν, οὐ διέλιπε νύκτα καὶ ἡμέραν διεγείρων πολέμους διά τε ἀκροβολισμῶν καὶ γαιορυγμάτων, καὶ τειχορυγμάτων καὶ πασῶν ἄλλων κατασκευῶν· ἦν δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀγωνίσμασι καὶ παλαίσμασιν ὥσπερ τις ἄλλος Λυαῖος αὐ-

* συμμαχοῦντες legendum, & ἰχνηλατοῦντες.

τειμαχόμενος ἠδυνήθη εἰς τόσον, ὡς καὶ τὴν τάφρον τῆς πολίχνης διαπεράσαι σὺν τοῖς αὐτοῦ, καὶ κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσι θεῖναι, καὶ ὡς λυσσητὴρ κύων, ὥρμησεν αὐτὸς πρῶτος ἀναβῆναι, καὶ τὸ τρόπαιον αὐτὸς μόνος λαβεῖν. ἡ δὲ ἄνω πρόνοια, ἡ τὰ πάντα καλῶς ἄγουσα καὶ μεταφέρουσα, ὁρῶσα τὸ θηριόγνωμον αὐτοῦ καὶ δρακόντειον ὅρμημα, μεσάζοντος ἤδη τῆς ἀναβάσεως τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος, καὶ ἀναπετάσας μικρὸν τὴν περικεφαλαίαν ἀπὸ τῆς ὄψεως τοῦ ἰδεῖν τί τὸ ἐλλεῖπον ἀπὸ τῶν προμαχώνος, καὶ βέλος ἀφίεται τζαγρόβελος κατ' αὐτοῦ, καὶ περονᾶται τὸ ἐπισκήνιον μέσον τῶν ὀφρύων, καὶ πίπτει αὔμβαχος ἄνωθεν κάτω, καὶ οὕτω βιαίως ἀπέρρηξε τὴν ψυχήν. ἁρπάσαντες δ' αὐτὸν οἱ στρατιῶται ἔνδον πεσόντα τῆς τάφρου πολλῶν πεσόντων Τούρκων, ἔφερον αὐτὸν νεκρὸν ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς Σμύρνης τὸ κείμενον ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ὅπερ φρούριον ἐτύγχανεν ἀκρόπολις ποτὲ τῆς παλαιᾶς καὶ διεφθαρμένης Σμύρνης, ἀνακαινίσας αὐτὸ πρὸ ὀλίγοις ἔτεσιν Ἰωάννης ὁ Δούκας Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων. Ἀτὶν δὲ ὁ ἀρχηγὸς Τούρκων, ὁ καὶ πατὴρ τοῦ Ὀμοὺρ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος ἔλαβε καὶ κατεῖχε. τοιοῦτον ἤδη τὸ τέλος ὁ Ὀμοὺρ ἔσχε.

A tibus oppugnationibus. & præliis in oppidi fossam penetravit, scalisque mœnibus admotis, tamquam canis rabidus, primus murum subire ausus est, solusque sibi victoriæ trophæum erigere. Verum divina providentia, quæ omnia quo vult agit, & transfert, ferocem animum istius & vehementem impetum intuita, de illo ita decrevit. cum ad medios scalæ gradus jam pervenisset, galeamque ab oculis parum rejecisset, ut, quantum esset propugnaculi pinna inferior, cerneret, sagittarius e superiore propugnaculo cum vulnerat adacto inter media supercilia telo. Percussus Homur ex alto præceps in caput cadit, vitamque hoc violento exitu finivit. in fossam lapsum milites Turci magno numero accurrentes mortuum B in oppidum Smyrnæ vertici montis impositum raptim efferunt: quod castrum veteris eversæque Smyrnæ arx quondam fuerat, non multos ante annos a Johanne Duca Romanorum Imperatore iterum ædificata, quam Atin Turcorum princeps Homaris pater Andronico seniore Imperante a Romanis postea recepit & obtinuit.

Homur a fratibus ii hodis occisus.

Smyrnæ oppidum.

C A P U T VIII.

Cantacuzenus in Thraciam redit. Anna Imperatrix auxilia ab Orchane petit & impetrat. Turci imperii provincias populantur & captivos abducunt.

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς συνθήκας ποιήσας μετὰ τοῦ Κράλη καὶ φιλίαν ἔνσπονδον, μεσολαβούντων κάστρων, καὶ πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν τῆς δυστυχοῦς Βασιλείας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀντὶ Ῥωμαίους δεσπότας * κληροδοθέντες εἰς ἡγεμόνας βαρβάρους, Τελβαλοῦς τε, καὶ Σέρβους. ἤρξατο δὲ κατατρέχειν καὶ αὐτὸς, καὶ ληλατεῖν, καὶ φθείρειν πάσας τὰς πόλεις τῆς Θρᾴκης ἄχρις αὐτῆς Σηλυβρίας. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἐννοήσαντες τὸ γεγονὸς παρὰ τοῦ Ὀμοὺρ τὸν πέρυσιν χειμῶνα, καὶ σκοποῦντες ὅτι τοῦτον ὁ Καντακουζηνὸς μετεπέμψατο, καὶ αὐτὸς ἦν αἴτιος τῆς ἐνδημίας τοῦ Ὀμοὺρ, οὐκ εἰδότες ὅτι αὐτόκλητος ἐλήλυθε, ἢ ὅτι ἠλάθησα. ἀντιστρόφως τὰ νήματα κακῇ τύχῃ τῶν Ῥωμαίων προυξένησεν αὐτὸν τοῦ ἐλθεῖν καὶ καταπατῆσαι χώματα ἀθαλλῆ Ῥωμαίων γῆς, βουλὴν βουλεύονται πονηρὰν, καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ὀργὴν καὶ μῆνιν θεήλατον· προξενοῦσι τῇ δεσποίνῃ Ἄννῃ τῇ μητρὶ τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου ἔτι μείρακος τοῦ στεῖλαι πρέσβεις εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βιθυνίας καὶ Φρυγίας, ἔτι δὲ καὶ Παφλαγονίας, τὸν ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τὸν Ὀρχάν, τοῦ αἰτῆσαι ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν, ὡς ἵνα καταπολεμήσῃ τὸν Καντακουζηνὸν ἀποστάτην ὄντι τῆς Βασιλείας· συνθεμένη δοῦναι αὐτῷ ποσότητα χρυσίου πολλοῦ, καὶ ὡς ἀνδραποδίζωσιν οἱ Τοῦρκοι Ῥωμαίους ὑπηκόους τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἔχωσι ἄδειαν πωλεῖν καὶ πιπράσκειν ἔνθα βούλονται. καὶ τοὺς μὴ θέλοντας πωλῆσαι τοὺς αὐτῶν αἰχμαλώτους, ἀνεμποδίστως περᾷν αὐτοὺς ἀπὸ Σκουταρίου, καὶ ἄγειν καὶ φέρειν αὐτοὺς ἔνθα βούλονται. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Ὀρχὰν, καὶ ἡδέως ἀκούσας, ἐδίψει γὰρ τὴν τοιαύτην πρὸ πολλοῦ χρόνου, καὶ θαρσαλέως πηδήσας, καὶ μετὰ πολλῆς ἡδονῆς τε μετὰ χαρᾶς προσωπείου πέμπει τοὺς πρέσβεις ἀγαλλομένους, καὶ χαίροντας. οὐκ εἰδότες οἱ ἄθλιοι τίνα μετακαλοῦνται εἰς βοήθειαν, καὶ ποίαν βοτάνην ἐκ-

** κληροδοθέντων*

C AT Cantacuzenus cum Crale icto fœdere initaque amicitia, eum prætermisisset interjecta castra, urbes provinciasque infortunati Romani Imperii, quæ dominos alios Romæis pulsis sortitæ erant, præfectosque barbaros Tribalos & Servios, excurrere Selymbriam usque, cunctas Thraciæ urbes vastare prædamque agere cepit. At illi qui urbis mœnibus se continebant, quæ ab Homure anni superioris hyeme gesta erant, reputant, & Cantacuzenum accersivisse istum considerant, auctoremque ei fuisse susceptæ profectionis; latebat tamen eos sponte sua Homurem advenisse, aut malam Romæorum fortunam versa vice seriem malorum ducentem occasionem ipsi præbuisse accedendi, & peragrandi colles amœnos Romanæ regionis. D Consilium ergo perniciosum, (Deo iis irato, minimeque propitio) capiunt. apud Dominam Annam Johannis Imperatoris etiamnum adolescentis matrem agunt, eique suadent ut ad Bithyniæ, Phrygiæ, & Paphlagoniæ principem Orchanem, nobis in superioribus memoratum, legatos mittat, qui auxilia & suppetias ab illo petant, quibus Cantacuzenum rebellem opprimat; magnam itaque vim auri daturam se pollicetur Anna, conceditque Turcis, ut libere ac secure vendant & distrahant, ubicumque libitum fuerit, quoscumque Romanos captivos ceperint Cantacuzeni partibus adhærentes: iis etiam, qui mancipia vendere noilent, dat liberam trajiciendi deducendique Scutarium facultatem, E eaque abducendi quocumque vellent. Hæc a legatis proposita avido lætoque animo excipit Orchanes, qui antea impotenti atque ardenti libidine talia expetebat: multaque confidentia exultans, ingenti voluptate completus comiter & benevole legatos amplectitur, eosque al-

Cantacuzenus in Thraciam redit.

Prima occasio data Turcis trajiciendi in Thraciam. Anna imperatrix ab Orchane auxilia petit.

dit. Paris. pag. 15.

Conditiones turpes sibi Anna proponit.

Orchanes auxilia mittit.

locutus hilares & gaudio perfusos dimittit. Nescicbant certe miseri quem advocarent ad opem sibi ferendam, qualemque herbam intererent ad levandum emplastro morbum, quem sceleribus suis contraxerant. Misit itaque Orchanes militum decem millia, qui trajecto freto intra urbis mœnia a civibus gaudio exultantibus accipiuntur, perque vias urbis & muros ambulant, eosque lustrant; Benigne ab Imperatrice habiti cæterisque Romæis urbe excedunt, & adversus Cantacuzenum proficiscuntur. Ex altera vero parte Cantacuzenus præsidiis impositis castra arcesque firmat, commeatumque & cætera necessaria invehit, progrediturque cum Romæorum sibi adhærentium copiis Serviorumque exercitu, prælioque semel atque iterum commisso nullum damnum a Turcis passus est; erat quippe vir bellicosissimus, robustus & artis bellicæ præ cæteris sui temporis hominibus peritus. Quotquot igitur prælio ceperunt, Turcos peremerunt, Romæos vero vestibus spoliatos domum nudos remiserunt. At Turci omissa pugna ad pagos diripiendos discurrunt. jamque longa agmina mancipiorum catenis vinctorum trahebant, abducebantque Constantinopolim viros, mulieres, lactentes infantes, adolescentes, sacerdotes & monachos velut oves, & tamquam Scythas aut Abasgos per vias vendendi gratia agebant; quodque acerbius erat, nisi redemptor statim accederet, spectantibus Romæis Romæi a barbaris, proh inhumanum scelus, flagris cædebantur. Isque malus percutientis erat animus, ut nempe miseratione motus quispiam eos redimeret: qui vero redempti non sunt, eos trans fretum Prusam statim avexerunt, inque alias regiones mediterraneas inter Turcos venum miserunt. Omnium erat miserabilis aspectus, ubique luctus, lamenta & lacrymæ intuentibus Romæis, neque ullus Græcus aut Barbarus miserebatur.

Imminens Romanis calamitas.

Cantacuzenus rebus suis consulit.

Turci agros Romæorum deprædantur.

Vide calamitatem intolerabilem.

Edit. Paris. pag. 16.

A θλέβοντα ἵνα ποιήσωσιν ἔμπλαστρον εἰς τὴν νόσον ἣν ἡ ἁμαρτία αὐτοῖς προεξένησε. στέλλει οὖν Τούρκους τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας δέκα ὁ Ὀρχάν, καὶ τὸν πορθμὸν * ἐμβάντες τῆς πόλεως, δέχονται τούτους μετὰ χαρᾶς οἱ πολῖται, καὶ τὰ τῆς πόλεως τείχη, καὶ τὰς ἔνδον ἀγυιὰς κατασκοπήσαντες, καὶ φιλοξενηθέντες παρὰ τῆς δεσποίνης καὶ τῶν Ῥωμαίων, ἐξίασι κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀσφαλισάμενος τὰ φρούρια, καὶ ζωοτροφίας καὶ τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἅπαντα καλῶς ἐπιμελησάμενος, ἔξεισι καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Ῥωμαίων καὶ Σερβικῶν στρατευμάτων, καὶ συμπλακεὶς καὶ πρώτην καὶ δευτέραν εἰσβολήν, οὐκ ἔσχον οἱ Τοῦρκοι κερδᾶναί τι τῶν αὐτοῦ. ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ περὶ τὰ πάντα πολεμικώτατος, ἀλκιμώτατος καὶ τὴν τέχνην τῶν πολέμων, B ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τῶν τότε καιρῶν. Ὅσοι μὲν τῶν Τούρκων ἠνδραποδίζοντο μαχαίρας αὐτοὺς παρανάλωμα ἐποιοῦντο, ὅσοι δὲ τῶν Ῥωμαίων μόνον τοῖς ἐνδύμασιν αὐτοὺς ἀφελοῦντες, γυμνοὺς ἀφίεσαν οἴκαδε πορεύεσθαι. οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸ πολεμικὸν ἀφέντες τὸ σκυλεύειν τὰς κώμας κατέτρεχον. καὶ δὴ ὁρμαθοὺς ἀναριθμήτους ἐξ ἁλύσεων ἀνθρώπους συμπλέξαντες εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, θηλάζοντα νήπια καὶ ἐφήβους νέους, ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς ἅπαντας φύρδην, ὡς πρόβατα ἐν τῇ λεωφόρῳ, ὡς Σκύθας ἢ Ἀβασγοὺς * ἀπεμπωλοῦντας ἐσόμιζον. καὶ τὸ δεινότερον ὅτι εἰ ἔτυχε μὴ παραχρῆμα οὐχ εὑρίσκετο ἀγοράζων, ἐν ταῖς ὄψεσι τῶν Ῥωμαίων δεινῶς οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν βαρβάρων, ὢ τῆς ἀσπλαγχνίας, ἐμαστίζοντο. C οὐκ ἄλλο τὸ πανουργευόμενον, ἢ ὅτι καμφθέντες αὐτοὺς ἐξωνήσωσι· τοὺς δὲ μὴ ἐξωνημένους παρευθὺς τὸν πορθμὸν διαβάντες ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἀνωτέρω τούτους ἀπέστειλαν ἐν τοῖς Τούρκοις πεπραθησομένους, καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινόν, πανταχοῦ κλαυθμοί, πανταχοῦ ὀδυρμοί, πανταχοῦ δάκρυα ἐν ὄψεσι τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν οὔτε Ἕλλην, οὔτε Βάρβαρος.

* leg. διαβάντες

* l. ἀπεμπολοῦντα.

CAPUT IX.

Cantacuzenus Orchani filiam suam uxorem dare pollicitus, eum a fœdere cum Anna icto avertit, & auxilia ab eo obtinet. nuptiæ celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim proficiscitur, civesque ut se dedant frustra hortatur, in urbem amicorum ope intrat.

Civium Constantinopoleos adversus alios Romæos nefarie admissum tam indignum facinus, cum animo versaret Cantacuzenus, nec id ferre posset, perniciosum consilium, Deo, ut videtur, cor ejus indurante, eligit quo Romæi funditus pereunt. Legatis ad Orchanem missis auxilium ab eo poscit, ut a Romæis injuriam passus, & Imperii Andronici defuncti Imperatoris administratione, cujus ipse tutor erat, invidia pulsus: suos etiam consanguineos occisos queritur, seque fugere coactum. Si itaque opem ferre velit, adjutoremque se præbere, pollicetur ei nuptum filiam se daturum, multosque dotis nomine thesauros, habiturumque eum pro filio, inque omnibus ei obtemperaturum. Tunc Orchanes cum legatos de connubialibus pactis disserentes præter spem audivisset, ingentesque auri pollicitationes, non secus ac bos ore hiante per æstatis ardentem æstum e lacu frigidissimæ aquæ pleno hauriens, quamvis

Cantacuzenus ab Orchane auxilia poscit.

Conjugium Orchanis & Cantacuzenæ.

D ΤΟΤΕ Καντακουζηνὸς εἰς νοῦν λαβὼν τὸ γεγονός, καὶ μὴ φέρων τὴν ἄτοπον πρᾶξιν, ἣν ἀθέσμως μετεχειρίσαντο οἱ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς ἔξω Ῥωμαίους, βουλὴν βουλεύεται πονηράν, Θεοῦ σκληρύνοντος, οἶμαι, τὴν καρδίαν αὐτοῦ, διὰ τὸ καταποντισθῆναι ἄρδην τοὺς Ῥωμαίους. καὶ στείλας πρέσβεις εἰς τὸν Ὀρχὰν αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ βοήθειαν ὡς ἀδικούμενος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων· καὶ ὡς ἐπίτροπος ὢν τῆς βασιλείας τοῦ ἀποιχομένου Βασιλέως Ἀνδρονίκου, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι φθονήσαντες ἐξέωσαν αὐτὸν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ κατέσφαξαν τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, κἀκεῖνον φυγάδα πεποιήκασι. Εἰ οὖν ἀντιλάβοιτο αὐτοῦ, καὶ χεῖρα βοηθείας ὀρέξῃ, ἔχει δοῦναι αὐτῷ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα μετὰ καὶ πολλῶν θησαυρῶν χάριν προικός, καὶ ἔχειν αὐτὸν ὡς υἱόν, καὶ ὑπακούειν αὐτῷ εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ. τότε ὁ Ὀρχὰν ἀκούσας τοὺς πρέσβεις παρ' ἐλπίδα γαμικῶν συναλλαγμάτων φθεγγομένους φωνάς, καὶ θησαυρῶν ἀπείρων ἀγγελίας, ἀτεχνῶς ὥσπερ βοῦς διψῶν ἐν

καύσωνι θέρους ἐν λάκκῳ πλήρει ὕδατος ῥοιζηδὸν πίνων μὴ κορεννύμενος τῶν ναμάτων, οὕτω καὶ οὗτος ἐνωτισθεὶς ὑπὸ τῆς βαρβαρικῆς ἀκολασίας. ἔστι γὰρ ἀκράτητον τὸ ἔθνος αὐτῶν καὶ οἰστρομανὲς ὡς οὐδὲν ἐν τῶν πάντων γενῶν ἀκόλαστον ὑπὲρ πάσας φυλάς, καὶ ἀόριστον ἀσωτίαις. τοιοῦτον γὰρ πυροῦται, ὅτι καὶ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἐν θηλείαις, ἐν ἄρρεσιν, ἐν ἀλόγοις ζώοις ἀναιδῶς καὶ ἀκρατῶς μιγνύμενον οὐ παύεται· καὶ ταῦτα τὸ ἀναιδὲς καὶ ἀπάνθρωπον ἔθνος εἰ Ἑλληνίδα, ἢ Ἰταλήν, ἢ ἄλλην τινὰ ἑτερογενῆ προσλάβηται, ἢ αἰχμάλωτον ἢ αὐτόμολον, ὡς Ἀφροδίτην τινὰ ἢ Σεμέλην ἀσπάζονται. τὴν ὁμογενῆ δὲ καὶ αὐτόγλωττον, ὡς ἄρκτον ἢ ὕαιναν βδελύττονται. Ἀκούσας τοίνυν ὁ ῥηθεὶς ἀρχηγὸς Ὀρχὰν τὴν πρὸς γάμον τῆς κόρης συνάφειαν, ἦν γὰρ ὡραία τῷ εἴδει, καὶ τὴν ὄψιν οὐκ ἄχαρις, καὶ τὸν τῆς προικὸς
B
ὄγκον, καὶ τὰ σταλθέντα παρὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ προγαμιαῖα δωρήματα, συνένευσεν εὐκόλως· καὶ φιλοτιμήσας τοὺς πρέσβεις ἀπέπεμψεν ὅρκους δοὺς καὶ λαβών, ὡς ἀπὸ τοῦ γε εἰς τὸ ἑξῆς ἔσται γαμβρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ. καὶ εἰς πᾶσαν ἀρωγήν, καὶ βοήθειαν ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα ἀόκνως ἐπιμαθήσεται. μόνον τὴν μελλόνυμφον σὺν τῇ φερνῇ συντόμως πρὸ τοῦ ἔαρος εἰ μεταπέμψει. ἔτυχε γὰρ αὕτη ἡ μιαρὰ μνηστεία ἐν Ἰανουαρίῳ μηνὶ γενέσθαι τοῦ τότε χρόνου· καὶ σὺν τούτοις ἐστάλθησαν, ὡς πέντε χιλιάδες, Τοῦρκοι τοῦ Καντακουζηνοῦ ἄνδρες μαχιμώτατοι, καὶ ὀξεῖς εἰς θυμόν, καὶ τῶν Ῥωμαίων φθορεῖς, ὡς εἰκάσει τις αὐτοὺς εἰς κύνας καρχαρόδοντας, ἢ χάροντας. Ἀποδεξάμενος οὖν αὐτοὺς ὁ
C
Καντακουζηνός, καὶ τῇ συνήθει φιλοφροσύνῃ μετὰ δώρων ὅτι πλείστων, καὶ ὑποσχέσεων κατακορέσας αὐτούς, ἡτοιμάζετο τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον παρασκευήν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ στίφος τῶν Τούρκων, καὶ ἑτέρους τόσους, ἢ καὶ πλείονας Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους ὅσους ἡ Θρᾴκη τότε ἔχειν ἠδύνατο. καὶ δὴ ἑτοιμάσας τὰ τῆς προικός, καὶ πέμψας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Ὀρχὰν σὺν πάσῃ τιμῇ καὶ περιφανείᾳ καὶ δόξῃ καὶ πολλῇ τῇ λαμπρότητι, αὐτὸς εἰς πόλεμον ἠσχολεῖτο. καὶ δὴ τὰ ἀρξάμενος ἀπὸ Σηλυμβρίας ληΐζειν καὶ καίειν πάσας κώμας καὶ πόλεις ἄχρις αὐτῆς πόλεως, καὶ τοὺς δυστυχεῖς Ῥωμαίους οὓς μὲν Σέρβοι ᾐχμαλώτευον εἰς Σερβίαν ἀπέπεμπον· οὓς δὲ Τοῦρκοι τὸν πορθμὸν διαβιβάζοντες εἰς Προῦσαν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις δορυαλώτους ἐπόμπευον. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέα-
D
μα ἐλεεινόν. τίνες οἱ αἰχμαλωτίζοντες; Ῥωμαῖοι. τίνες οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι; Ῥωμαῖοι. τίνες οἱ σπαθίζοντες; Ῥωμαῖοι. τίνες οἱ σπαθιζόμενοι; Ῥωμαῖοι. τίνων τὰ νεκρὰ σώματα; Ῥωμαίων· τίνες οἱ νεκρώσαντες; Ῥωμαῖοι. ὢ δεινῆς συμφορᾶς. ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ σὺν αὐτῷ τῷ στρατῷ, ὅπερ εἰρήκαμεν, ἄχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντίνου, πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων φθείρας, καὶ δορυαλώτους πλείστους, καὶ πάντα τὰ πέριξ ἐν ἐρημίᾳ καὶ ἀφανισμῷ καταστήσας, ἐζήτει τὴν πόλιν λέγων· Ὡς οὐκ ἀδικήσων τινά, ἢ ἀδικήσας ἐλήλυθα, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ὡς ἀδικηθεὶς καὶ ἀδικούμενος. ἐπίτροπος εἰμὶ τῆς βασιλείας Ῥωμαίων παρὰ τοῦ ἀποιχομένου βασιλέως Ἀνδρονίκου. ὁ νέος αὐτός, καὶ διάδοχος τῆς βασιλείας ἐμός ἐστι βασιλεύς,
E
καὶ υἱὸς κατὰ θέσιν. οὕτω γάρ μοι ἀνέθηκεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· Τί κακὸν ἔπραξα εἰ βούλομαι λαβεῖν αὐτὸν γαμβρόν; οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὡς ἀδελφὸν γνήσιον, καὶ ἑώρα, καὶ ἐπρόσεχε, καὶ ἐφίλει, καὶ τὴν βασιλείαν πολλάκις, ὡς ἐκεῖνον αὐτόν, ἀνετίθει καὶ συνεμέριζε ταύτην μετ' ἐμοῦ; οὐκ εἰμὶ τῶν ἐνδόξων, τῶν ἀγωνιστάτων, τῶν περιφανῶν; τῶν ἐν πλούτῳ καυχωμένων ὁ ὑπέροχος; τῶν ἐν στρατηγίαις ὁ ἀλκιμώτατος; τί καταφρονεῖτε, καὶ ταῦτα γένος

A largissimo potu sitim non restinguit: hæc auribus insinuata promissa secundum innatam barbaris libidinem atque aviditatem amplectitur. Gens enim illa cæteras nationes intemperantia atque inexplebilis luxuriæ furore vincit, qui eo erumpit, ut non solum juxta naturæ leges, sed etiam contra fas, & ordine præpostero cum fœminis, & maribus, atque brutis audacia effræni stupra exerceat. Præcipue vero impudens & inhumana gens si Græcam aut Italam, aliamve peregrinam mulierem captivam aut transfugam possideat, ut Venerem aliquam aut Semelen amplectitur, suas vero concives fœminas ut ursum aut hyænam aversatur. Prædictus itaque princeps Orchanes cum de conjugio puellæ, quæ præstanti forma ac venusta erat, deque dotis amplitudine verba percepisset: missisque a Cantacuzeno donis ante nuptialibus captus esset, facile petitionibus legatorum annuit, eosque honorifice habitos dimisit, & jurejurando interposito generum Cantacuzeni deinceps gessit, & ad suppetias, ut filium patri, ferendas apparaturum se pollicitus est: hac solum addita conditione, ut futuram uxorem sine mora ante vernum tempus accersat: hæc enim sponsalia scelesta mense Januario anni illius celebrata sunt. His pactis missa sunt militum Turcorum quinque millia bellicosorum & manu promptorum, qui Romæorum totidem pestes erant, ut etiam quivis eos cum canibus dentes exasperantibus, aut Charontibus rite comparaverit. Hos Cantacuzenus pro more solito comiter atque humane suscipit, dona quamplurima largitur, promissisque ipsos onerat. apparat deinde adversus Byzantium expeditionem, agmen Turcorum post se trahens, aliosque totidem vel etiam plures Servios & Romæos, quicumque Thraciam tunc habitabant. Jamque cum dote & pompa splendida multaque magnificentia ad Orchanem filia transmissa, ad bellum se ipse accingebat, & a Selymbria Constantinopolim usque direptionibus atque incendiis vastare pagos & urbes cœpit. infelicesque Romæi aut Serviorum præda facti in Serviam dimissi sunt, aut a Turcis capti freto trajecto Prusam cæterasque urbes translati sunt, & in servitutem abducti; Miserabile spectaculum omnibus exhibitum; nam qui in servitutem redigebat, & qui vinciebatur, percussor & percussus Romæus erat uterque; quique occidebant & occidebantur, o acerba calamitas! Romæi erant. profectus Cantacuzenus, ut jam dixi, usque ad portas Constantinopolis plurimis Romæis necisis aut captis, omnibus circumjacentibus locis desolatis & eversis orbem occupare quærebat, talia que verba dicit. *Non illaturus alicui injuriam, viri Byzantini, veni, neque hactenus intuli, qui antea contumeliam prius sum passus Imperii tutor ab Andronico Imperatore novissimo jam electus. Adolescens ipse imperii hæres, Imperator meus est filiusque per adoptionem, sic enim pater ejus coram Deo mihi mandavit. Quid peccavi si generum adsciscere illum volui? an latet vos quod pater ejus tamquam fratrem genuinum me semper foverit, & dilexerit? & imperii curam, ut & illum ipsum, mihi commiserit, & mecum partitus fuerit? Nobilis certe sum, illustris & clarus, summusque inter eos qui se d vites prædicant, eorumque qui arma bellamque tractant fortissimus. Quare vobis infimæ sortis hominibus, barbarorumque labe*

Turcorum effrænata libido.

Orchanes conjugium oblatum amplectitur &

Edit. Paris. pag. 17.

auxilia mittit,

Orchanes uxorem ducit Cantacuzeni filiam.

Romæi divino auxilio destituti.

Cantacuzeni ad Byzantinos oratio.

inquinatis despectus sum & spretus? Propter hoc accessi, o cives, non ut quemquam damno afficiam, sed potius ut ex æquo & bono suum cuique tribuam. his profecto qui peccaverunt veniam concedo, eorumque, qui detrimentum aliquod senserunt, propriis impensis damna resarciam: Romanam Remp. constituam, eique pacem stabiliam. Quid? si ut Deus jubet, vindicarem scelera vestra? Aperite ergo mihi portas, Dominum Christum juro, illiusque penitus intemeratam matrem, quod me nulli hostem, sed omnibus benevolum exhibebo. Byzantini vero nullum responsum, verba Cantacuzeni aspernati dederunt: quinetiam de plebis fæce homines ex propugnaculis verba contumeliosa in eum jactabant, ipsumque probris proscindebant, conjugem, atque filiam ejus Helenam, quæ brevi tempore interjecto eorum domina atque imperatrix constituenda erat, ut scortum conviciis onerabant. Tunc intellexit Cantacuzenus admonendo, aut verbis castigando urbem recipere non posse, ad alias vero se convertit artes: belloque experitur, ac tandem ope amicorum, & propinquorum, qui in urbe remanserant, ingreditur, ad quem conspiciendum omnes confluunt, faustis acclamationibus prosequuntur, imperatoremque salutant.

Edit. Paris. pag. 18.

Cantac. ubertus nullum respon sum datum.

Cantacuzenus Constantinopolim occupat Februarii VII. ann. 6855. (Christi 1347.) Indict. XV.

A τῆς κάτω τύχης καὶ μιξοβάρβαρον τυγχάνοντες; διά τι τοῦτο ἦλθον, ὦ πολῖται, οὐκ ἀδικήσων τινὰ, ἀλλὰ μᾶλλον δικαιώσων. καὶ τοὺς μὲν ἐπταικότας ἀφίημι τὰ παραπτώματα, τοὺς δὲ ἀδικηθέντας δικαιώσω ἐκ τῶν ἐμῶν θησαυρῶν, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν εἰσάξω ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πολιτείᾳ. εἰ δ᾽ ὅλως τὸ πᾶν ἐκδικήσω, καὶ ἀνταποδώσω Θεοῦ κελεύοντός μοι διὰ τὰς ἀνομίας ὑμῶν; ἀνοίξατέ μοι πύλας, ὄμνυμι τὸν δεσπότην Χριστὸν, καὶ τὴν πανυπέραγνον αὐτοῦ μητέρα, οὐχ ὡς ἐχθρὸς ἀλλ᾽ ὡς φίλος φανήσομαι. Οἱ δὲ τῆς πόλεως τὸ παράπαν ἀπόκρισιν μὴ δόντες ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ καταφρονοῦντες, καὶ ἀτίμους λόγους οἱ τοῦ δήμου χυδαῖοι ἐκ τῶν προμαχώνων κατέχεον· αὐτὸν δὲ λοιδοροῦντες, καὶ τὴν αὐτοῦ σύζυ- B γον, καὶ τὴν θυγατέρα Ἑλένην, ἣν ὡς ἐν ὀλίγῳ δέσποιναν καὶ κυρίαν αὐτῶν ὁ χρόνος ἔμελλε χειροτονῆσαι αὐτοὶ ὡς μαχλάδα διὰ γλώττης κατέσυρον, τότε ὁ Καντακουζηνὸς ὁρῶν ὅτι διὰ δημηγοριῶν καὶ νουθετικῶν λόγων οὐκ ἦν τὸ παράπαν χειρώσασθαι, τὴν ἄλλην ἔφερε. καὶ δὴ διὰ πολεμικῶν, καὶ διὰ τῶν ἐντὸς εὑρισκομένων οἰκείων αὐτοῦ, ὥσεισιν ἐν τῇ πόλει, καὶ πάντες συνέρρεον ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ εὐφημοῦντες, καὶ ὡς βασιλέα δοξάζοντες.

CAPUT X.

Cantacuzenus intra palatium accipitur. Annam, quæ animo intrepido vultuque imperterrito sedebat, adit & veneratur, placatam sibi reddit, tumultum componit, plebemque demulcet. Celebratio nuptiarum Johannis Palæologi & Cantacuzenæ Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Cherronesum vastantes duce Suleimane Orchanis filio a Matthæo Despota Cantacuzeno clade magna afficiuntur.

At imperatrix Anna, quæ intra palatium clausam se continebat cum filio paucisque militibus nequaquam cedere, sibi vim atque injuriam fieri vociferari. interim Cantacuzeni milites urbem invadere, in eamque perrumpere tentant, omnia sus deque subversuri, quorum impetum ipse repressit. Cumque ei in memoriam revocarent probra & contumelias in eum jactatas, sordidorumque hominum propudiosa verba, ipsi indignabantur, quos tumultuantes sermonis suavitate ac dulcedine sedavit. Tunc ergo cum illi, qui intra palatium clausi erant, se in mortis discrimen adductos cernerent, sese dedunt. Ingressus palatium Cantacuzenus in interiora cubicula penetrat, invenitque Imperatricem cum filio suo sedentem, ita, qua in Cantacuzenum erat accensa, nullatenus commotam aut tristiorem factam: quieta enim atque intrepida sedebat. At Cantacuzenus nudato capite accedens imperatoris adolescentis manum deosculatur: deinde, ut mos erat, matrem ejus & dominam salutat, eosque ut Romanorum Imperatores congruis verbis compellat. Cernens itaque universus exercitus animum ejus summe generosum, ergaque inimicos moderatum æquumque, illum laudibus ac præconiis extulit. Ipse vero cum Turcos, ut decebat, multis donis cumulasset, dimittit, gratiasque Orchani principi genero suo agit. Cives epulis demeretur, multisque largitionibus ac congiariis; Imperatricem vero blandis sermonibus ita demulcet, & providendo omnibus, prudenterque se gerendo eam tandem persuasit, ut sibi nurum deligeret filiam ipsius Helenam, & nuptui collocaret Johanni Imperatori filio, quem ex Andronico Palæologo supradicto pepererat. Nuptiæ itaque apparantur, & benedictæ dominæ nostræ Deiparæ templum in Blachernis adornatur, cum sacrorum celebratio-

Anna intra palatium se continet.

Palatii præsidiarii Cantacuzeno portas patefaciunt.

Cantacuzenus Annam adit eamque veneratur ejusque F. Johannem eosque imperatores agnoscit.

pag. 19.

Congiarium Constantinopolitanis civibus largitur.

Nuptiæ & coronationes Johannis Palæologi, & Helenæ Cantacuzenæ Palæologinæ die 21 Maii.

C Ἡ δὲ βασιλὶς Ἄννα ἔνδον τοῦ παλατίου ἐγκλεισθεῖσα σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ ὀλίγοις στρατιώταις, οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλὰ κατεβόα, καὶ ἠδίκημαι, λέγουσα οὐκ ἐπαύετο. οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐβούλοντο μὲν εἰσπηδῆσαι, καὶ ἐντὸς ἐλθεῖν, καὶ ἀπαύστως τὰ ἄνω χαμαὶ, καὶ τὰ κάτω εἰς τὸν ἀέρα λικμῆσαι, ἀλλ᾽ ὁ Καντακουζηνὸς ἐκώλυσε. οἱ δὲ στρατιῶται ἀναμιμνήσκοντες τὰς ἀδολεσχίας, καὶ τῶν βαναύσων ὕβρεις, ἃς κατέχεον ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἠγανάκτουν κατ᾽ αὐτῶν. αὐτὸς δὲ διὰ λόγων πιθανῶν ἐπράϋνε τὸν ὄχλον. Τότε οἱ τοῦ παλατίου ἰδόντες ὅτι κινδυνεύουσι τοῦ θανεῖν, παρέδωκαν ἑαυτούς. καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπῆλθεν ἕως τῶν ἐνδοτάτων οἰκίσκων, εὗρε τὴν δέσποιναν σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καθεζομένην, μὴ D φροντισάσης τὸ καθόλου μηδὲ παρασαλευθείσης τὸ οἱονοῦν τῆς μήνιδος ἧς ἐπεφέρετο κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ· ἀλλ᾽ ἐκάθητο ἀτρεμοῦσα, καὶ μὴ φοβηθεῖσα τὸ καθόλου. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ κορυφῇ προσεγγίσας κατεφίλει τὴν χεῖρα τοῦ νέου. εἶτα ὡς ἔθος προσκυνήσας καὶ τὴν μητέρα καὶ δέσποιναν τοῦ νέου, εὐφήμησεν αὐτοὺς ὡς βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων. Τότε ἅπαν τὸ στράτευμα ἰδὸν τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀγαθότητα, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἀνεξικακίαν, εὐφήμησε, καὶ ἐδόξασε. τοὺς δὲ Τούρκους φιλοξενήσας ὡς ἔπρεπε σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμψε, χάριτας ὁμολογῶν τῷ ἡγεμόνι καὶ γαμβρῷ αὐτοῦ τῷ Ὀρχάν· τοὺς δὲ πολίτας φιλοποσίαις, καὶ γέρα πλεῖστα δωρήσας. καὶ τὴν δέσποιναν E θεραπεύσας ἐν ἡδύσμασι λόγων, καὶ προβλεπτικαῖς πράξεσιν ἐποίησε ταύτην καταπεισθῆναι, τοῦ λαβεῖν εἰς νύμφην τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἑλένην εἰς τὸν αὐτῆς υἱὸν Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον, καὶ υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, ὃν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν· ἑτοιμάζονται τοίνυν γάμοι, καὶ ὁ ναὸς τῆς εὐλογημένης δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ὁ ἐν Βλαχέρναις ἑτοιμάζεται. καὶ ἱεροτελεστίαι, καὶ στέψεις ὁμοῦ γίνον-

ται, καὶ φήμη ἀπαρρησίαστος· Ἰωάννου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, καὶ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων τοῦ Παλαιολόγου, καὶ Ἑλένης τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης, πολλὰ τὰ ἔτη. ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης καὶ πενθερὸς τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτὸς στεφθεὶς σὺν τῇ συζύγῳ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύετο, καὶ Ματθαῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ δεσπότης. καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν τῇ πανδαισίᾳ ἐκείνῃ ὁρμαθὸν βασιλέων καὶ βασιλίδων, δεσποτῶν καὶ δεσποινῶν, ὡς τὸ πάλαι δωδεκάθεον. ἦν γὰρ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης τῇ ἡλικίᾳ μεσάζων ἔφηβος. ἡ δὲ βασιλὶς Ἑλένη τρισκαιδέκατον ἔτος ἄγουσα, ἔγκυος δὲ γενομένη ἔτεκε τῷ βασιλεῖ υἱὸν πρωτότοκον ἄρρενα, ὃν καὶ Ἀνδρόνικον ἐπωνόμασε. B ἀρξάμενος δὲ προχωρεῖν εἰς τὸν τῆς ἀφηλικιότητος χρόνον, ἀποθάλλειν ἤρξατο καὶ νεωτερίζειν, οὐκ ἐν αἰχμαῖς καὶ δόρασι, ἀλλ' ἐν κοίταισι καὶ ἀσελγείαις, καὶ ταῦτα δακνούσαις, καὶ καπνὸν δριμὺ ἀποπεμπούσαις ἀπὸ καρδίας πολλῶν· Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς οὐκ ἐδίδου ὕπνον τοῖς βλεφάροις, οὐδὲ τοῖς κροτάφοις νυσταγμόν. ἀλλ' ὡς εἶδον καὶ ἔμαθον τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ οἱ Τοῦρκοι τὰ τῆς Θρᾴκης εἰσόδια καὶ ἐξόδια, οὐ διέλειπον περῶντες οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἄβυδον, οἱ δὲ ἐκ Λαμψάκου σὺν ἀκατίοις πάνυ σμικροῖς ἐληλάτουν Χερρόνησον. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς οὐ διέλειπε προσέχων τὰ φρούρια τὰ πρὸς τὴν Σερβίαν. Τότε καὶ Σουλεϊμὰν εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Ὀρχὰν περάσας ἀπὸ Λαμψάκου σὺν στρατείᾳ πλείστῃ ἐληλάτει Χερρόνησον. C ὁ δὲ δεσπότης Ματθαῖος ὁ Καντακουζηνὸς συναντήσας αὐτῷ, περίπου τὸ ἐν Χερρονήσῳ Ἑξαμίλιον συνάπτει πόλεμον, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων ὤλεσε, καὶ αὐτὸν τὸν Σουλεϊμάν.

A ne coronationis solemnis ritus peragitur, & acclamationes lætitiæ publicæ signa exaudiuntur, quibus Johanni Palæologo piissimo, imperatori Romanorum potentissimo, & Helenæ religiosissimæ Augustæ multos annos optabat populus. Simul vero Johannes Cantacuzenus imperatoris socer cum conjuge sua coronatur, & imperator proclamatur, & Matthæus filius ejus Despota renunciatur. Io hoc celebri epulo cernere erat choream Imperatorum & Imperatricum, dominorum & dominarum, quale fuisse olim traditur deorum duodecim convivium; imperator siquidem Johannes adolescentiæ flore vigebat, Helenaque imperatrix annos tredecim nondum egressa erat; ex imperatore vero cum concepisset, B filium ei peperit primogenitum, quem Andronicum nominarunt. At ille virilem ætatem adeptus sceleribus se polluere cœpit, juveniliterque agere, non armis tractandis deditus, sed stupris & mœchationibus, quæ multorum animos vellicabant, & e cordibus fumum acrem & mordicantem excitabant. At Cantacuzenus somno & quieti haud se permittebat, cumque Turci antea exploravissent, & cognovissent Thraciæ claustra, eorumque aditus & exitus, fretum assidue, alii Sesto Abydum, alii Lampsaco minoribus navigiis trajiciebant, & Chersonesum depopulabantur. Cantacuzenus equidem jugiter tuendis arcibus & castris in Serviæ finibus sitis invigilabat. tunc C etiam Suleimanes Orchanis filiorum unus Lampsaco solvens fretum cum valido exercitu trajecit, Chersonesumque diripit ac devastat: cui Dominus Matthæus Cantacuzenus occurrit, & prope Hexamiliam in Chersoneso extructum cum eo acie conflixit, plurimosque Turcos cum eorum duce Suleimane cæcidit.

Cantacuzeni coronatio die XXII. Maii.

Matthæus Cant.F.Despota.

Johannis Imp. ignavia ac lascivia.

Turci Chersonesum vastant.

Suleimanes Orchanis F. a Despota Matthæo cæsus.

Edit.Paris. pag. 20.

CAPUT XI.

Johannes Imperator a socero alienatus in Italiam discedit, unde reversus Tenedum cum Catalusio consilia agitat de recuperandis imperio, & urbe. Stratagemate Catalusii Johannes Paleologus Constantinopolim recuperat, & Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur.

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ὁρῶν ἐν στενῷ τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα τυγχάνοντα, τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ συμβασιλεύοντα Ἰωάννην ἐν σπατάλῃ καὶ μέθῃ διάγοντα, ἐδυσχέραινε. καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν κατονειδίσας αὐτὸν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ, ἐξῆλθε τῆς πόλεως σὺν δυσὶ τριήρεσι, καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο. ὁ δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς μόνος ἀπολειφθεὶς βασιλεὺς ὅσον ἡ δύναμις ἀντεκαθίστατο τοῖς ὑπεναντίοις, τῇ μὲν Τούρκοις, τῇ δὲ Σέρβοις· συχνάκις οὖν οἱ Τοῦρκοι πηδῶντες ἐπόρθουν Χερρόνησον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης διετῆ χρόνον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διαβιβάσας, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν θησαυροὺς ἐγκολπωσάμενος χάριν εὐεργεσίας. ἕνεκα τῆς πόλεως παραφυλακῆς, ἐστράφη, καὶ ἐν τῇ Τενέδῳ νήσῳ ἐλθών, ἦν γὰρ τότε οἰκουμένη, καὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχεν, ἐν φροντίδι δὲ ἦν, πῶς αὐτὸν ὁ πενθερός, καὶ βασιλεὺς ὑποδέξεται. Τότε εἷς τῶν εὐγενῶν Γενουΐτης σὺν δύο τριήρεσι πλεύσας ἐκ Γενούας πρὸς Ἑλλήσποντον. ἐπεὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων τέθραυστο, καὶ εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν καθειστήκει τὰ πράγματα, ὥρμησε καὶ αὐτὸς

D IN angusto positas res Romæorum cum videret Cantacuzenus, generumque suum imperii socium Johannem deliciis immersum crapulæque deditum, acri dolore animi perstringitur, eique aliquando libere apertisque verbis vitia exprobravit. At Johannes urbe excedit, & duabus triremibus Italiam petit. Solus itaque regendo imperio Cantacuzenus relictus, & pro viribus hostium tam Turcorum, quam Serviorum invasionibus & insultibus resistit. frequenter itaque Turci irrumpentes Chersonesum deprædabantur. Exacto demum in Italia & Germania biennio, multaque pecunia specie collatæ opis erogata ad tuendam urbem, Johannes imperator revertitur, & ad Tenedum insulam appulit, quæ tunc colonis frequens erat, Romæisque parebat, sollicitus quomodo ab Imperatore socero suo susciperetur. Per id tempus quidam nobilis Genuensis, qui instructis duabus triremibus Genua solverat, ad Hellespontum ferebatur. Fractis enim rebus Romanis ac penitus eversis, ipse Genuæ portu

Johannes Imperator in Italiam abit, &

biennium in Italia & Germania transigit.

Johannes imper. cum Gateluso paciscitur ut sibi opē ferat.

solverat; ut aliquas arces Chersonesi occuparet, illarumque dominium usurparet, ut & alii Chium, aliique alia loca Genuenses, & Veneti tenebant. dumque prætervehitur Imperatori forte fit obvius; habitisque mutuis inter se colloquiis, suum ei consilium aperit Imperator, quem etiam voluntati suæ obsequentem nactus est, paratumque ad auxilium sibi quovis modo ferendum, fidemque ab eo exegit, & jurejurando obstrinxit pro salute sua caput periculis eum objecturum, & urbe Cantacuzeni manibus erepta, si Deus ita annuat, Romanorum Imperatorem se solum intra & extra urbem ab eo constituendum esse. Hic appellabatur Franciscus Gateluzus, cui Imperator vicissim pollicetur, *Si modo res Deo volente felicem sortiatur exitum, & in recuperando imperio opera tua usus fuero, Mariam sororem meam tibi nuptum dabo.* Cum utrisque conditiones & pollicitationes placuissent, ipsi Hellespontum strenue navigant, & per noctem ante urbem accedunt juxta portam quæ dicitur Odegetriæ, id est *Ducis viæ*. Austroque valido flante, Franciscus stratagema ejusmodi comminiscitur. Habebat in triremibus suis olearia vasa plurima. ab Italia namque discedens triremes oleo partim oneraverat, quo postea distracto ac divendito amphoras vacuas ferebat; jussit ergo remiges binos singulos amphoram unam gestare, & urbis muro alisam confringere, unde strepitus vehemens erumperet; itaque quassandi finem non fecerunt, aut vociferandi, donec custodes audito fragore excitati surgerent, & cum interrogassent causam tanti fragoris ac strepitus, triremium vectores responderunt, navibus actuariis mercatores vehimur, multum oleum nobiscum portantes, partim in mari Pontico distracturi, partim Constantinopoli, dumque navigamus, ecce navium nostrarum una quassata est: velitis ergo adjumento nobis esse, & vobiscum quasi fratribus residuas merces partiemur, nos saltem illæsos salvosque præstate, mare etenim exasperabatur, inque spumas fluctus assurgebant. Tunc qui intra portas custodes erant, eas aperiunt, & numero viginti extra prodeunt. at qui armati in insidiis stabant prope quingenti triremibus erumpentes ingrediuntur, & custodes turris, in quos inciderunt, trucidant; triremibus demum vacuis relictis prope bis mille armati, & acie instructa procedentes urbem ingrediuntur, statimque imperator familiares aliquos in domos Palæologorum, paternorumque amicorum mittit, qui adventum suum eis nunciarent, interim omnes, dum noctis tenebræ sunt, discurrunt. Franciscus in turrium unam ascendit, eique militum præsidium imponit, & in ea collocat imperatorem satellitibus atque hastatis qui eum protegerent, cinctum, ipse vero cum magno militum agmine supra muros discurrit clamando intensa voce, Vivat multos annos imperator Johannes Palæologus. Jamque lucescebat, cum populus audito clamore in Hippodromum cucurrit, ortoque sole etiam ii qui in palatio erant, & plerique alii turmatim confluxerunt. Johannes autem Cantacuzenus monasterium venerandæ (Virginis) ingressus confestim comam tondet, pullamque vestem induit, ac imperatori genero suo significat palatii portas ipsi patere. De turre deinde descendit Johannes Imp. & viam, quæ in palatium ducit, capessit

Quomodo Lesbus insula ad Franciscum Gateluzum ejusque posteros translata.

Stratagemate Gateluzus custodes decipit. Edit. Paris. pag. 28.

Porta a custodibus Gateluzo aperitur.

Stratagema ducis.

Cantacuzenus capta Constantinopoli fit Monachus 1355.

Johannes in Palatium vadit.

A ἐκ Γενουΐας τοῦ λαβεῖν μέρος τι τῶν Χερρονήσου φρουρίων, καὶ διασώζειν, ὡς ἕτεροι Χίον, καὶ ἄλλοι ἄλλους τόπους, Γενουῖται, καὶ Βένετοι· καὶ κατὰ πάροδον ἐντυχὼν τῷ Βασιλεῖ, καὶ λόγους συνάραντες, καὶ τὴν γνώμην ὁ βασιλεὺς ἀνακαλύψας αὐτῷ, εὗρε τὸν ἄνδρα καταπειθῆ, καὶ εἰς παντοίαν βοήθειαν ἕτοιμον. καὶ πιστώσας αὐτὸν ὅρκοις, ὥστε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θεῖναι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὴν πόλιν ἐξᾶραι ἐκ χειρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ, Θεοῦ συνεργοῦντος, καὶ αὐτὸν μόνον Βασιλέα Ῥωμαίων καταστῆσαι ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως, Φραντζίσκος ἦν οὗτος ὁ Γατηλοῦζος τὴν ἐπωνυμίαν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς, Εἰ τοῦτο Θεοῦ συνεργοῦντος γενήσεται, καὶ ἕξω σε βοηθὸν ἐν τῇ ἐπαναλήψει τῆς ἐμῆς βασιλείας, γαμ-
B βρόν σε ποιήσομαι ἐπ᾽ ἀδελφῇ τῇ ἐμῇ Μαρίᾳ· στέρξαντες οὖν ἀμφότεροι τὰς ὑποσχέσεις ἔπλεον τὸν Ἑλλήσποντον ὡς ἐχρῆν· καὶ δὴ πλεύσαντες ἀντικρὺ πόλεως διὰ τῆς νυκτὸς, ἔφθασαν ἐν τῇ μικρᾷ πύλῃ, τῇ ἐπονομαζομένῃ τῆς Ὁδηγητρίας· καὶ ἀνέμου σφοδροῦ πνέοντος νότου ὁ Φραντζίσκος σοφίζεται πανουργίαν τινά. ἐν γὰρ ταῖς τριήρεσιν αὐτοῦ ἦσαν ἐλαιοδόχα ἀγγεῖα πολλά· ἦν γὰρ ἔχων ἀπὸ Ἰταλίας μερικὸν φορτίον ἐλαίου, ὃ καὶ πέπρακε, καὶ τὰς λαγήνας κενὰς ἔφερε. κελεύσας οὖν τοὺς ἐρέτας σὺν δύο τὴν μίαν βαστάζοντες ἐν τῷ τείχει τῆς πόλεως συνέθλαιον, καὶ ἦχος οὐκ ὀλίγος ἐξήρχετο, καὶ οὐ διέλιπον κρούοντες καὶ βοὴν ἀποτελοῦντες, ἕως οἱ φύλακες ἀκούσαντες ἀ-
C πεκδήσαν ἔξυπνοι· ἐρωτήσαντες δὲ, τίς ὁ θροῦς; οἱ τῶν τριήρεων ἀπεκρίναντο, ὅτι ἐμπορικαὶ νῆες ἐσμὲν φέρουσαι ἔλαιον πολὺ, τὰ μὲν ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευούσῃ, καὶ παροικήσαντες ἰδοὺ τὸ ἓν τῶν νηῶν συνεθλίβη. γενέσθω οὖν ἀρωγὴ τὶς ἐξ ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς, καὶ πάντα τὰ καταλειφθέντα φόρτον, ὡς ἀδελφοὶ διαμεριτόμεθα, μόνον μὴ βλαβέντες τὰ σώματα. ἦν γὰρ ἡ θάλασσα πρὸς τὸ ἀγριώτερον ὁρῶσα, καὶ κλυδωνικὸν σίελον ἀποπτύουσα· τότε οἱ ἐντὸς τὰς θύρας ἀνοίξαντες, καὶ ἐξελθόντες ὡς εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν, οἱ παρακαθήμενοι ἔνοπλοι ἐκ τῶν κατέργων ὡς πεντακόσιοι εἰσίεσαν, καὶ τοὺς εὑρεθέντας ἐν τῷ πύργῳ φύλακας κατέσφαξαν, καὶ τὰς τριήρεις
D κενὰς ἀφέντες, εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς πόλεως ὡς δισχίλιοι, σὺν πάσῃ τῇ ὁπλοθήκῃ καὶ παρατάξει. Ὁ δὲ Βασιλεὺς εἰσελθὼν, καὶ παρευθὺ στείλας τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἐν τοῖς οἰκήμασι τῶν Παλαιολόγων, καὶ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ φίλων, ἐσήμανε τὴν αὐτοῦ ἄφιξιν, καὶ πάντες ἔθεον, ἦν γὰρ νύξ. Ὁ δὲ Φραντζίσκος ἀνελθὼν εἰς ἕνα τῶν πύργων, καὶ ὀχυρώσας αὐτὸν σὺν ὑπασπισταῖς καὶ λοχαγοῖς, ἀνεβίβασε τὸν Βασιλέα περιφράξας αὐτὸν Λατίνοις καὶ Ῥωμαίοις ὁπλίταις, ὁ δὲ αὐτὸς ἔτρεχε ἐπάνω τοῦ τείχους σὺν πλείστοις δορυφόροις, βοῶντες μεγαλοφώνως, πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Παλαιολόγου βασιλέως Ἰωάννου· ἤρξατο δὲ λυκαυγίζειν, καὶ ὁ δῆμος ἐναντιωθεὶς τῇ βοῇ ἔτρεχεν εἰς τὸν ἱππόδρομον. πρωΐας
E δὲ γενομένης, καὶ οἱ τοῦ παλατίου, καὶ οἱ τοῦ δήμου πλεῖστοι σωρηδὸν συνεισήρχοντο. ὁ δὲ Βασιλεὺς Καντακουζηνὸς ἐν συντόμῳ τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου εἰσελθὼν κείρεται τὴν κόμην, καὶ ἀμφιέννυται τὰ μέλανα, καὶ τῷ Βασιλεῖ καὶ γαμβρῷ μηνύει τὴν τοῦ παλατίου δι᾽ αὐτὸν ἑτοιμασθεῖσαν εἴσοδον. καὶ ὁ Βασιλεὺς κατελθὼν ἀπὸ τοῦ ὀχυρώματος, τὴν πρὸς τὸ παλάτιον φέρουσαν ὁδὸν σὺν πᾶσι τοῖς Ἰταλοῖς καὶ τῷ ὑπ-

χηγῷ αὐτῶν τοῦ Φραντζίσκου, καὶ παντὶ τῷ πλήθει τῆς A πόλεως ὅσον τῶν εὐγενῶν, καὶ ὅσον τῶν τοῦ δήμου ἀκόλουθον· Τότε καὶ ἡ δέσποινα προϋπαντήσασα τῷ Βασιλεῖ σὺν τῷ Ἀνδρονίκῳ βρεφυλλίῳ ὄντι, κατησπάζοντο ἀλλήλους, καὶ ἀγαλλόμενοι εἰσῆλθον εἰς τὸ Παλάτιον. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Καντακουζηνὸς ἀφεὶς καὶ δόξαν, καὶ βασιλείαν, καὶ τρυφὴν τὴν κατὰ κόσμον, ᾔτει παρὰ τοῦ Βασιλέως λόγον ἐξελθεῖν τῆς πόλεως, καὶ ἐλθεῖν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει, καὶ μονάσαι ἐν ἑνὶ τῶν μοναστηρίων· ὃ καὶ πεποίηκε, καὶ διαβιβάσας χρόνον ἱκανὸν καλῶς ἐν εἰρήνῃ ἀνεπαύσατο· τότε καὶ ὁ Ορχὰν ἐγγὺς ἐπλήρωσε τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τέλος, τὴν ἡγεμονίαν καταλιπὼν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ.

A comitantibus omnibus Italis, eorumque duce Francisco, populi etiam multitudine tam patriciorum & illustrium, quam plebis. Tum etiam Augusta in occursum imperatoris processit cum filio Andronico adhuc infantulo, mutuisque amplexibus se salutant, & læti palatium ingrediuntur. Jamque Cantacuzenus abdicato imperio, dimissisque deliciis & mundana gloria, imperatorem rogat, ut urbe discedendi copia sibi detur, possitque in sacrum montem secedere, ibique in aliquo monasterio vitam monasticam agere. quod vitæ institutum etiam sequutus est, longoque tempore ibi exacto in pace pie quievit. Eodem fere tempore Orchanes obiit, filioque suo Morati principatum reliquit.

Edit. Paris. pag. 22.

Cantacuzenus in montem Athon seu sanctum secedit. 1355.

Orchanes moritur ei Morates succedit. 1359.

CAPUT XII.

Johannis Imperatoris filiorum natu major Andronicus, & Kuntuzes Moratis filius secundogenitus in parentes conjurant, deque occupanda tyrannide agitant: quibus patefactis Morates filium suum oculis privat, significat Johanni, si pacem secum habere vult, ut Andronicum etiam excæcet, cui Johannes morem gerens filio atque etiam ex eo nepoti visum adimit, & in carcerem conjicit. Andronicus Genuensium ope liberatus imperium invadit, patrem & fratres carceri mancipat; carcere astu se liberant, & Johannes in solium Imperatorium restituitur. Manuel ei successor designatur. Nuptiæ Catalusii & Mariæ Paleologinæ.

Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερβὰς τὰ εἴκοσι καὶ B πέντε ἔτη, καὶ τὴν ἀνδρώαν ἡλικίαν ἐνδύς, ἐποίησεν υἱοὺς μετὰ τὸν Ἀνδρόνικον δύο, Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον. ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ὑπερεῖχε πάντας τοὺς συνηλικιώτας ἔν τε ῥώμῃ σώματος, καὶ ἐν ἡλικίᾳ καὶ κάλλει διαφέρων πολλούς. ὁ δὲ Μουρὰτ καὶ αὐτὸς ἔχων υἱοὺς τὸν τε Σαβούτζιον τὸν προῤῥηθέντα, καὶ Κουντούζην, καὶ Παγιαζῆτ. Ὁ δὲ Κουντούζης ἰσήλικος ὢν σὺν τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ κατὰ καιρὸν συνὼν αὐτῷ καὶ συνευφραινόμενος, ἐῤῥέθη λόγος, ὡς ὀμόσαντες ἄμφω ἀνταρσίαν ἐναπράξονται, καὶ ὁ μὲν Κουντούζιος τὸν Μουράτ, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος τὸν Ἰωάννην τὸν πατέρα αὐτοῦ διαχειρίσονται, καὶ ἔσονται ἀδελφοὶ εἰς τὸ ἑξῆς. καὶ ὁ C μὲν Ἀνδρόνικος τὴν βασιλείαν, ὁ δὲ Κουντούζης τὴν ἡγεμονίαν ἀναδέξηται. ἐνωτισθεὶς δὲ ταῦτα ὁ Μουράτ, καὶ ἐξετάσας ἀκριβῶς, καὶ μαθὼν τὰ λαληθέντα ἀληθῆ, ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κουντουζίου. καὶ στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην γραφὰς δηλώσας τὴν τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς τυφλώσεως, καὶ συναίτιον δηλῶν τὸν Ἀνδρόνικον καὶ υἱὸν αὐτοῦ. καὶ εἰ μὴ καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια δράσει τῷ Ἀνδρονίκῳ, ἐγερεῖ μάχην ἄσπονδον κατ' αὐτοῦ· Τότε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, ἢ διὰ τὴν ἀδυναμίαν ἣν εἶχε, μὴ φέρων ἐχθρωδῶς διακεῖσθαι τῷ Μουράτ· ἢ διὰ τὴν στέρησιν τῆς γνώσεως· ἦν γὰρ ὡς ἐπιπο- D λὺ κοῦφος, καὶ μὴ πολυπραγμονῶν ἐν ἄλλοις τοῖς πράγμασι, πλὴν ἐν γυναιξὶν ὡραίαις καὶ καλαῖς τῷ εἴδει, καὶ τίνος, καὶ πῶς παγιδεύσῃ αὐτήν. ἐν δὲ πράγμασιν ἑτέροις, ὡς ἔλθοι κατὰ τύχην, καὶ κατατροχάδην ἀποῤῥεύσει, οὕτω καὶ ἐδέχετο, καὶ ἀντελάμβανε. Ἐτύφλωσεν οὖν καὶ αὐτὸς τὸν Ἀνδρό-

B Imperator Johannes, cum annis viginti quinque major esset virilemque ætatem adeptus, præter Andronicum genuit filios duos Manuelem & Theodorum. Omnes equidem coætaneos superabat Andronicus corporis robore, multosque proceritate, ac forma excellebat. Morates etiam filios genuit Sabucium, de quo mentionem fecimus, Kuntuzem, & Bajazitem, æqualis porro ætatis erant Kuntuzes & Andronicus, cumque data occasione inter se collocuti essent, & oblectandi animi causa simul convenissent, fama ferebatur ipsos conspirasse, rebellionemque esse meditatos, qua patrem suum uterque de medio tolleret: Kuntuzes Moratem, Andronicus vero Johannem; & in C posterum fraterna amicitia, fœdusque intercederent, hicque imperium, ille principatum adipisceretur. Hæc cum ad Moratem delata essent, post diligens & accuratum rei examen, compertoque sermones esse veros, quos inter se habuerant, filio suo Kuntuzio oculos effodi jubet: epistolamque ad imperatorem Johannem dirigit, qua significat filium suum jussu suo excæcatum, causamque facti exponit: Andronicum etiam ejus filium conjurationis participem accusat: quem nisi tali pœna mulctaverit, bellum internecinum illaturum minatur. Tunc Johannes Augustus, aut imbecillitatis, qua laborabat, conscius, veritusque hostem in se concitare Moratem, vel crassa ignorantia gravatus (obtemperavit.) erat enim ut plurimum D hebes ac stupidus, nullaque negotia tractabat: sed totus in captandis formosis mulieribus & venustis occupabatur, ut aliquam quomodocumque alliceret, & illaquearet. Cæteras vero res omissas fortunæ volvendas permittebat, neque de earum exitu, quo tandem abirent, erat sollicitus, verum ad bonos vel malos successus indifferens. Excæcavit ergo Androni-

Johannis Imp. filii.

Moratis filii.

Andronici & Kuntuzis conjuratio in parentes.

Morates Kuntuzi oculos effodi jubet.

Adverte propositum inhumanum, Johannes Andronicum F. suum excæcat, & Morati morem gerit.

pag. 23.

Andronici filium Johannem ſuumque nepotem avus quoque excæcat.

cum ; neque eum ſolum , ſed etiam ex illio nepotem Johannem infantem admodum , & vix balbutientem , inque locum ejus alterum filium Manuelem Romanorum imperatorem coronatum ſuffecit : Tertiumque Theodorum dictum Lacedæmonis principem conſtituit . Excæcatum Andronicum cum nepote Johanne & illius uxore in turri Anemæ concludit ; cumque per biennium ibi detenti fuiſſent , concurſu Latinorum e Galata facto evaſerunt . Genuenſeſque hunc Andronicum ſuſcipientes , ejuſque obtendentes nomen civibus Conſtantinop. bellum inferre cœperunt . Per plures itaque dies cum pater & filius mutuis prælils certaſſent , (ita feri erant Romani , & Deum ſic odio habebant) Andronicus conceptis execrandis juramentis , quæ deinde violavit , ingreditur civitatem , & Romanorum imperator proclamatus , patrem deinde fratreſque ſuos Manuelem & Theodorum , ut olim Jupiter Saturnum patrem , fratreſque ſuos Plutonem & Neptunam , incarcerat in ea turri , in qua captivus detentus fuerat , quam etiam æque ac Tartarum averſabatur , imperiique ſolium invadit.

Excæcati in carcere concluduntur.

Andronicus excæcatus Genuenſium ope imperat. proclamatur.

Per biennium quoque iſti in turre manſerunt , evaſeruntque ope cujuſdam perditi nebulonis , qui vocabatur Angelus , cognomenque ei erat diabolus : conjunctiſque nomine ac cognomine vocabatur Diabolangelus . Is igitur , cum eos turre extraxiſſet ſive angeli ſive dæmonis arte , navigio impoſitos Scutarium altra mare trajecit . Verum Andronicus , cognita patris fratrumque fuga , noluit amplius auctor eſſe calamitatum & infortuniorum , quibus Romæi premebantur ; patremque accerſit & fratres. obſtricta iis per jusjurandum fide eos in urbem accipit , parentemque ſolio imperii reſtituit , & ejus pedibus advolutus errorum veniam rogat , & conſequitur . Andronicus equidem ille oculorum alterum apertum habebat , Johannes vero filius ejus utroque luſcitioſus erat , & oblique intuebatur . Imperator filii precibus jam delinitus , & eorum quæ acciderant pertæſus , eum cum uxore & filiolo Selymbriam ad habitandum miſit , quam ei concedit Daniumque , Heracleam & Panidum . Manuelem deinde imperiali diademate ornat . Franciſco Gateluzo , quem amicum optimum & exploratæ fidei ſupra memoravimus , nuptui collocat ſororem ſuam , dotiſque nomine Leſbum inſulam ei tradidit , nuptiarumque ſolemnitate peracta Mitylenen abierunt , eamque ad noſtra tempora eorum poſteri ſucceſſione perpetua poſſederunt . Quoniam vero narrationis ſeries a Bajazite regreſſa ad Orchanem illius avum nos retraxit , propter crimina Cantacuzeno objecta , in viam rurſus redeamus , & ad Bajazitis res , potius vero Rom. infortunia exponenda pergamus , narrationemque earum ad finem perducamus.

Patrem Johannem imperatorem & fratres Andronicus in carcerem conjicit.

Vide alium ſatyrum.

Ope cujuſdam nebulonis evadunt.

Andronicus patri imperium reſtituit.

& Selymbriam abit.

Manuel in Imperio patris ſucceſſor deſignatur. Gateluzi & Matiæ nuptiæ.

Edit. Pariſ. pag. 24.

A γμον, καὶ οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην νήπιον ὄντα, καὶ μόλις ψελλίζοντα, ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέφει τὸν δεύτερον τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς βασιλέα Ῥωμαίων τὸν Μανουήλ. τὸν δὲ τρίτον, τὸν καὶ Θεόδωρον δεσπότην Λακεδαιμονίας καθίστησι· τὸν δὲ τυφλὸν Ἀνδρόνικον μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰωάννου καὶ τῆς γυναικὸς ἐγκλείσας ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ κατείργνυσι· διετίαν δὲ ἐν φυλακῇ ἔγκλειστοι γενόμενοι συνδρομῇ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Λατίνων ἀπὸ τοῦ πύργου ἐξέφυγον, καὶ οἱ Γενουῗται τοῦτον δεξάμενοι, ἤρξαντο ἀντιμάχεσθαι τοῖς πολίταις προσωπεῖον κατέχοντες τὸν Ἀνδρόνικον. καὶ πολεμήσαντες ἡμέρας ἱκανὰς πατὴρ πρὸς υἱὸν, καὶ υἱὸς πρὸς πατέρα (τοῦτο τῆς Ῥωμαίων ἀπανθρωπίας , καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἔχθρας διὰ τῶν φρικωδεστάτων ὅρκων γενομένης
B παραβάσεως) ποιεῖ εἴσοδον ἐν τῇ πόλει Ἀνδρόνικος , καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀναγορεύεται. τὸν δὲ πατέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον, ἐγκλείσας ὁ πύργος, ὃν αὐτὸς εἶχεν ὡς τάρταρον, ὡς ὁ Ζεὺς τὸν πατέρα καὶ Κρόνον , καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Πλούτωνα καὶ Ποσειδῶνα ἔνδον κατεῖχε, καὶ αὐτὸς τῆς βασιλείας ἀντεποιεῖτο. διετίαν οὖν καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ πύργῳ γενόμενοι , ἀπέδρασαν συνεργείᾳ τινὸς ἀλάστορος, ὄνομα μὲν αὐτῷ Ἄγγελος, τῇ δὲ ἐπωνυμίᾳ Διάβολος, καὶ μίγδην φέροντες σὺν τῇ ἐπωνυμίᾳ τὸ ὄνομα , ἐκαλεῖτο Διαβολάγγελος. Αὐτὸς τοίνυν ἐκβαλὼν ἀπὸ τοῦ πύργου εἴτε ἀγγέλου , εἴτε δαίμονος τέχνῃ πέρασεν αὐτοὺς ἐμβαλὼν ἐν ἀκατίῳ , πέραν εἰς τὸ Σκουτάριον· Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος μαθὼν τὴν
C φυγὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν εἰς μακρὰν γενέσθαι τὰ δυσχεράσματα Ῥωμαίοις, οὐδ' αὐτὸς εἶναι τῶν κακῶν αἴτιος. ἀλλὰ μετακαλεῖται τὸν πατέρα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς δοὺς πίστεις ἐνόρκους , καὶ εἰσάγει τούτους ἐν τῇ πόλει , καὶ ἀναβιβάζει τὸν πατέρα ἐν τοῖς τῆς βασιλείας θώκοις, καὶ πίπτει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ , καὶ ζητεῖ λύσιν τῶν ἐγκλημάτων, καὶ αὐτὸς ἀφίησιν. ἦν γὰρ ὁ Ἀνδρόνικος τὸν ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἔχων ἀνεῳγμένον , ὁ δὲ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο σκαρδαμύκτων, καὶ παραβλὼψ θεωρῶν· Τότε ὁ βασιλεὺς καμφθεὶς , καὶ ἐπὶ τῷ γεγονότι πάθει σφοδρῶς λυπηθεὶς , ἔπεμψεν αὐτὸν σὺν τῷ παιδὶ καὶ τῇ γυναικὶ οἰκεῖν ἐν * Συληβρίᾳ δωρή- * Σηλυμβρία
σας αὐτῷ ταύτην, καὶ Δάνειον , καὶ Ἡράκλειαν , Ῥαιδε-
D στόν τε, καὶ Πάνιδον· τὸν δὲ Μανουὴλ στέφει ταινίαις , καὶ βασιλέα ἀναγορεύει Ῥωμαίων. τὸν δὲ Φραντζίσκον Γατελοῦζον, ὃν ὁ λόγος ὡς φίλον καλὸν καὶ πιστότατον ἐδήλωσε προλαβὼν, δίδωσι τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν ὁ βασιλεὺς εἰς γυναῖκα , καὶ εἰς προῖκα τὴν νῆσον Λέσβον , καὶ τοὺς γάμους τελέσαντες ἀπῆραν ἐκεῖθεν. καὶ ἐν τῇ Μιτυλήνῃ κατῴκησαν, μέχρι τοῦ νῦν κατὰ διαδοχὴν οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν τὴν νῆσον ταύτην κυριεύοντες οὐκ ἐλείψαν· Ἐπεὶ δ' ὁ λόγος ἡμᾶς ἀναποδίζων ἀπὸ τοῦ Παγιαζὴτ εἰς τὸν πάππον αὐτοῦ τὸν Ὀρχὰν ἕνεκα τῶν αἰτιαμάτων τοῦ Καντακουζηνοῦ ἀναχαιτίσας κατέλυσε, φέρε πάλιν τὴν αὐτὴν ῥύμην ἀρξάμενοι πρὸς τὰ τοῦ Παγιαζὴτ εὐθυδρομήσωμεν , μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα. καὶ ἴδωμεν τὴν διήγησιν ἄχρι τοῦ κατανῦσαι σπουδάζει.

CAPUT XIII.

Bajazites tributa Johanni imperat, & sibi militatum venire alterum ex ejus filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Johannes Constantinopolim munit, Bajaziti jussu extructa a se propugnacula diruit, tandemque obiit. Manuel qui Bajaziti militabat inque ejus aula versabatur, audita patris morte, Constantinopolim advenit. Bajazites id ægre ferens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessalonicam occupat. Constantinopolim vexat & cibaria in eam invehi impedit. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Bajazitem movent, & ad Nicopolim a Turcis cæduntur & vincuntur.

ΕΠΕΙ δ' ὁ Παγιαζὴτ τὰς πολυαρχίας πάσας ἐξῆρεν ἐκ προσώπου τῆς Ἀσιάτιδος γῆς, καὶ Βιθυνίας, καὶ Φρυγίας, Μυσίας λέγω, καὶ Καρίας, καὶ μονάρχης ἐγένετο, τότε κατὰ τῆς πόλεως καὶ τὸν νοῦν, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἔστησε. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον πέμψας ἀποκρισιαρίους εἰς Βασιλέα ᾐτήσατο φόρους διδόναι, καὶ ἐν ἐξπεδίτῳ ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ πέμπειν σὺν στρατιώταις ἑκατόν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς μὴ ἔχων βοήθειαν ἔκ τινος τῶν Ῥηγάδων, ἢ τῶν ἀριστοκρατουμένων, ἢ τῶν δημοκρατουμένων, εἰς τοῦτο κατένευσε, καὶ μίαν, καὶ δευτέραν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν στρατιώταις ὁπλίταις Ῥωμαίοις ἐπέμφθη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ βασιλέως εἰς ὑπουργίαν, συστρατεύων τῷ Παγιαζὴτ, ὅτε πρὸς Παμφυλίαν κατὰ Τούρκων ἐχώρει. Τὴν δὲ σιτοπομπίαν ἐκώλυσε, τὴν κατ' ἔτος λαμβανομένην ἐξ Ἀσίας εἰς τὰς νήσους Λέσβον λέγω, Χίον, Λῆμνον, Ῥόδον καὶ τὰς ἑξῆς. Καὶ δὴ στόλον ἑτοιμάσας πέμπει ἐν Χίῳ μακρὰς νῆας ἑξήκοντα, καὶ πυρὶ τὴν πόλιν ἐμπιπροῖ, καὶ τὰς πέριξ κώμας ἀφανίζει, καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους καὶ τὴν Εὔβοιαν, καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν μέρη. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ὁρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀποκάλυπτον, καὶ αὔθαδες, ἤρξατο κτίζειν εἰς ἓν μέρος τῆς πόλεως τὸ λεγόμενον, χρυσείαν πύλην· κατασκευάσας πύργους δύο ἐν τῷ θατέρῳ τῶν μερῶν τῆς πύλης λευκῷ μαρμάρῳ συνηρμοσμένῳ, οἰκοδομήσας αὐτοὺς οὐκ ἐκ τῶν λιθοξόων, οὐδὲ ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων, ἀλλὰ δι' ἑτέρων ἀναθημάτων καλλίστων, κατάξας τὸν ναὸν ἐπ' ὀνόματι πάντων τῶν ἁγίων κτισθέντα παρὰ κυροῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, καὶ μεγάλου Βασιλέως, καὶ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα καλῶς οἰκοδομηθέντα, καὶ αὐτὸν παρὰ τοῦ βασιλέως Μαυρικίου· καὶ τὰ παραλειπόμενα τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ὃν ἀνήγειρεν ὁ μέγας Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Ἐχώρησεν οὖν μέρος τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς χρυσείας πύλης ἕως τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν κατασκευάσας, καὶ ὁρμητήριον ἔχων αὐτὸ πρὸς καταφυγὴν ἐν καιρῷ. Ἀπαρτισθέντος οὖν τοῦ πολιχνίου ὁ Παγιαζὴτ ἠβουλήθη ἐκστρατεῦσαι κατὰ Τούρκων κειμένων ἐν τοῖς μέρεσι, τοῖς κατὰ Πέργην τῆς Παμφυλίας. Καὶ δὴ καλέσας τὸν Βασιλέα πέμπει τὸ συνήθες τὸν υἱὸν, καὶ βασιλέα Μανουὴλ σὺν τοῖς ἑκατὸν στρατιώταις. Καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον μηνύει τῷ Βασιλεῖ Ἰωάννῃ, ἐν τῇ Προύσῃ ὄντος τοῦ Μανουὴλ, ἢ τὸ τῆς χρυσείας πολίχνιον, ὃ ἀνήγειρεν ἐκ νέου, χαλάσαι, καὶ ἐρείπιον ἀφεῖναι, ἢ τὰς τοῦ Μανουὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κόρας ἐξορύξας ταχέως εἰς αὐτὸν πέμπει τετυφλωμένον. Ὁ οὖν Βασιλεὺς Ἰωάννης ὁρῶν τὴν τοσαύτην δυναστείαν, καὶ μὴ ἔχων ὅτι δράσει,

A POstquam Bajazites omnes Asiæ principatus, qui plures erant, evertit, & Bithyniæ, Phrygiæ, Mysiæ, Cariæ Monarcham se gessit, adversus Constantinopolim mentem & oculos direxit. Primum omnium missis ad imperatorem apocrisiariis tributum poscit, ejusque filiorum alterum, cum militibus centum ad bellum paratis mitti. Destitutus imperator regum omnium auxilio, desertusque a Rebuspublicis Bajaziti obtemperat; semel etiam atque iterum Manuel cum cohorte centum armatorum militum Romæorum a patre missus, ut Bajaziti operam suam præberet, subque ejus signis militaret in expeditione ab eo adversus Turcos Pamphyliam tenentes suscepta. Frugum insuper convectionem annuam ex Asia in B insulas Lesbum, Chium, Lemnum, Rhodum & alias prohibuit Bajazites. Classe deinde instructa sexaginta longas naves in Chium mittit, urbem incendio delet, pagos vicinos diruit, Cycladas insulas affligit, Eubœam & Atticæ regionis partem. Tunc imperator cognita Tyranni ambitione manifesta atque audacia, aggressus est munire quamdam urbis partem, quæ Aurea porta dicitur, duabus ad utrumque portæ latus marmore albo bene expolito extructis turribus, non propriis tamen impensis ex latomiis convecto, sed e magnificentissimis, quæ diruit ipse, donariis consecratis olim ab aliis imperatoribus. Namque templum nomini omnium sanctorum dedicatum, C quod Leo imp. philosophus & Magn. extruxerat, evertit; aliud quoque sanctorum quadraginta, quod imperator Mauricius ædificari jusserat; residuaque ad opus absolvendum congessit rudera Basilicæ sancti Mocii, quam Constantinus magnus ædificandam locaverat. Hoc munimento extructo partem civitatis ab Aurea porta ad litus maris meridiei objacens, cinxerat, sibique effugii locum quo se reciperat, paraverat. Jam absolutum erat illud propugnaculum cum Bajazites adversus Turcos, qui agrum Pergæum in Pamphylia tenebant, expeditionem meditabatur, quam imperatori significat: qui, quod jam facere assueverat, Manuelem filium atque imperatorem cum centum D militibus mittit. Ex qua expeditione cum rediisset Bajazites, & Manuel Prusæ commoraretur, Johanni imperatori significat, ut propugnaculum aureæ portæ dirueret, soloque rudera æquaret, alias excæcatum Manuelem effossis pupillis ei se remissurum statim minatur. Formidans itaque Johannes Tyranni istius vires, animi pendens, consilii viriumque inops, (in lecto etenim decumbebat podagra con-

Imperatoris servitutem nota, cui tributa imperat Turcus.

Classis Bajazitis in Cycladas insulas missa.

Johannes imperator Constantinopolim propugnaculis munire cogitat & perficit.

Edit. Paris. pag. 25.

Bajazite jubente illa diruit.

fectus, & uti verum dicam, deliciis nimioque cibo & potu semimortuus) nullum etiam præter Manuelem superstitem filium habens, quem heredem imperii, sibique successorem relinqueret, propugnaculum solo æquat, certisque indiciis notum facit Tyranno, peracta esse quæ jusserat. Imperator certe cum tam acerba nefariaque mandata ipsi nunciata sunt, corporis doloribus adhuc conflictatus, fato cessit. Manuel audita patris morte nocte in fugam se conjicit, inque urbem pervenit, & postquam parentem mortuum de more luxisset, sollicitus atque anxius admodum propter Tyrannum erat dubius an se, & urbem ille bello petat. At Tyrannus cognita imperatoris morte, Manuelisque fuga, ægre & moleste id ferens in domesticos ira ac furore percitus excanduit, quod eorum nullo animadvertente aufugisset; illum quippe occidere destinaverat, si in potestate sua habuisset. Statim ergo ad imperatorem Manuelem Apocrisiarios mittit, qui ei denunciarent sibi visum esse, ut in urbe Constantinopoli suorum judicum & jurisperitorum unus, quem Cadin ipsi appellant, resideret ac jus diceret: non æquum esse asserens Musulmanos mercaturam exercentes & Constantinopolim frequentantes, natis litibus & controversiis in jus vocari, & pro tribunali Cavuridum vadimonio adesse; sed oportere Musulmanum a Musulmano judicari, aliaque similia supra modum iniqua & injusta per calumniam proponit. hæc tandem ferociter ac superbe addit: *nisi velis quæcumque tibi impero exequi, quæque postulo concedere, portis urbis clausis in ea regna, quæ extra muros sunt, omnia possideo.* Eodem tempore Tyrannus ea Bithynia in Thraciam trajicit, omniaque oppida & vicos, intra præfecturæ urbanæ limites a Panido ad urbis mœnia evertit, incolasque alio transportat. Thessalonicam inde cepit, oppidulaque alterius sita. Abranezem etiam in Peloponnesum mittit, qui universam Spartanam regionem Achaiamque diripuit; & adversus urbes ad Pontum Euxinum sitas Turachanem, qui eas devastavit. Utque plane quod res est dicam, omnia eversa ac desolata sunt, intraque urbem non messor erat, non qui triticum trituraret, sed ira, fame, ac desperatione laborabatur. Tyrannus equidem bello non tentabat urbem, pinnas murorum dejiciendo, eoive machinis ullis quatiendo, nec præterea velitationibus aut levibus oppugnationibus lacessebat sed aderant militum supra decem millia, quos longe a muris in ambitu habebat obsidentes aditus, observantesque ne quid in urbem importaretur, aut ea exportaretur. Fames propterea in urbe ingravescebat, deficientibus tritico, vino, oleo cæterisque alimentorum speciebus: utque panem coquerent cæteraque obsonia, quæ coqui conficiunt, quod lignum ipsos deficeret, domos altas diruerunt, trabibusque earum ad ignem usi sunt. In ejusmodi angustiis constitutus imperator, nullumque præsens auxilium cernens, ad Papam, Regem Franciæ, & Hungariæ Cralem scribit, monetque Constantinopolim obsidione cingi, & in ea conclusum se esse ad rerum omnium penuriam redactum; & nisi prompte auxilium opemque ipsi tulerint, in hostium fidei Christianæ manus urbem concessuram. His permoti occidua-

Obiit Imp. Johannes anno mundi 6899 Indict. 2. Christi 1391.

Bajazetes duras conditiones Manueli imperat.

Edit. Paris. pag. 26.

Anno Hegiræ 701. Ziumasilachir 19. Christi 1301. Maii 25. Thessalonica capta a Bajazete. Abranezes Peloponesum invadit.

Vide summam penuriam. Constantinopolis circumsessa.

Manuel opem sibi ferri a Christianis principibus poscit.

A ἦν γὰρ κατάκοιτος, καὶ ἀλγῶν τοὺς πόδας, ἡμιθανὴς, ὡς εἰπεῖν, ὑπὸ πολλῆς ἀδδηφαγίας, καὶ πολυποσίας, καὶ τῶν ἡδυπαθειῶν, μὴ ἔχων ἕτερον ἀντὶ τοῦ Μανουὴλ στέψαι, καὶ καταλιπεῖν Βασιλέα, βάλλει τὸ φρούριον κάτω, καὶ μηνύει τῷ τυράννῳ δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων, ὅτι τὸ κελευσθὲν πέρας εἴληφεν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀκούσας τὸ πικρὸν καὶ ἀπαίσιον μήνυμα ἔτι * ὅπως ἐν ὀδύναις σωμάτων ἀπέδωκε τὸ χρεών. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διὰ νυκτὸς φυγὰς ᾤχετο, καὶ δὴ καταλαβὼν τὴν πόλιν, καὶ τὸ πένθος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς ἔθος πληρώσας ἐκάθητο μεριμνῶν περὶ τοῦ τυράννου, τί ἄρα βούλεται κατ' αὐτοῦ, καὶ κατὰ τῆς πόλεως· ὁ δὲ τύραννος μαθὼν τὸν
B θάνατον τοῦ Βασιλέως, καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Μανουὴλ ἐλυπεῖτο, καὶ ἐδυσχέραινε· καὶ κατὰ τῶν οἰκείων ἐμαίνετο πῶς διέδρα, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἔγνω. ἐβούλετο γὰρ θανατῶσαι αὐτὸν, εἰ ἐν χερσὶν ἔτυχεν ἄν. τότε στέλλει πρὸς τὸν Βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισιαρίους, ζητῶν ὅτι βούλεται τοῦ εἶναι καὶ διαμένειν ἐντὸς τῆς πόλεως ἕνα τῶν αὐτοῦ κριτῶν, καὶ νομιμαρίων, ὃν αὐτοὶ καλοῦσι Καδῆν· οὐκ εἶναι δίκαιον λέγων τοὺς Μουσουλμάνους ἐν ἐμπορίαις ἀσχολουμένους, καὶ ἐν τῇ Κωνσταντίνου ἀπερχομένους, διά τινων ὑποθέσεων, καὶ ἀμφιβολιῶν παρίστασθαι τοὺς Μουσουλμάνους ἐν κριτηρίῳ Καβουξίδων, ἀλλὰ τὸν Μουσουλμάνον διὰ Μουσουλμάνου κρίναι, καὶ ἕτερα παραπλήσια γέμοντα φόρτους ἀδικίας, καὶ συκο-
C φαντίας. τέλος, εἰ οὐ βούλει ποιῆσαι, καὶ δοῦναι ὅσα σοι προστάττω, κλεῖσον τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ βασίλευε ἐν μέσῳ αὐτῆς. τὰ δὲ ἐκτὸς αὐτῆς ἐμὰ πάντα εἰσί. Τότε ὁ τύραννος περάσας ἀπὸ Βιθυνίας εἰς Θρᾴκην, πάντα τὰ τῆς πόλεως ἄστη κατέσκαψε, καὶ τοὺς οἰκήτορας μετῴκισεν ἀπὸ Πανίδου ἄχρι αὐτῆς τῆς πόλεως. εἷλε καὶ Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην χωρία· εἰς Πελοπόννησον δὲ πέμπει Ἀβρανέζην ἀρχηγὸν, καὶ ληλατεῖ πᾶσαν Λακεδαιμονίαν, καὶ Ἀχαΐαν. ἐν δὲ τῇ πόλεσι τῇ πρὸς Εὔξεινον πόντον κειμέναις πέμπει Τουραχάνην, καὶ ἐρημίᾳ ἠρήμωσεν αὐτάς· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ πάντα ἠφανίσθη, καὶ γεγόνασιν ἄοικα. Ἡ δὲ πόλις οὐκ
D εἶχεν οὐ τὸν θερίζοντα, οὐ τὸν ἀλοῶντα, ἀλλὰ τῷ μεγέθει τοῦ λιμοῦ ἐστενοχωρεῖτο, καὶ ἀπεβάλλετο τὴν ψυχήν. οὐ γὰρ ἐπολέμει ταύτην ὁ τύραννος, οὐδὲ ῥιψεπάλξεις, οὐδὲ τοιχεπάλξεις, οὐδ' ἀκροβολισμοὺς, οὐδ' ἄλλο τι τῶν μηχανικῶν ἀντεπήγαγεν. ἀλλὰ μόνον ἀνθρώπους ὑπὲρ μυρίους καθημένους κύκλῳ μακρόθεν, καὶ προσέχοντας τὰς διεξόδους, τοῦ μὴ ἐξέρχεσθαι, ἢ εἰσέρχεσθαι τί ἐν αὐτῇ. Ἐγένετο οὖν λιμὸς ἰσχυρὸς ἔνδον τῆς πόλεως ἀπό τε σίτου, οἴνου, ἐλαίου, καὶ ἑτέρων εἰδῶν· πρὸς δὲ χρείαν ἄρτου, καὶ πάσης ἄλλης κατασκευῆς, ἣν ὑπουργοῦσι μαγείρων παῖδες, ἐνδείας οὔσης ξύλων, κατέρριπτον τὰς ἐξαισίους οἰκίας, καὶ τὰς δοκοὺς κατέκαιον. Ὁ δὲ
E βασιλεὺς Μανουὴλ ἀπορήσας, καὶ μηδεμίαν βοήθειαν οὖσαν ἐξ ἅπαντος γράφει πρὸς Πάπαν, πρὸς τὸν Ῥῆγα Φραγγίας, πρὸς τὸν Κράλην Οὐγγρίας μηνύων τὸν ἀποκλεισμὸν, καὶ τὴν στενοχωρίαν τῆς πόλεως. καὶ εἰ μὴ τάχος φθάσει ἀρωγή τις καὶ βοήθεια, παραδίδοται εἰς χεῖρας ἐχθρῶν τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. Καμφθέντες οὖν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις οἱ τῆς ἑσπερίας ἀρχηγοὶ, καὶ πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ

* l. ὡς

καθοπλίσαντες ἑαυτοὺς, ἦλθοσαν εἰς Οὐγγρίαν ἔαρος A ἀρξαμένου, ὅ, τε Ῥὴξ * Φιλάνδρας, καὶ ἐκ τῆς Ἰγγλυτέρου πλεῖστοι, καὶ τῆς Φραγκίας οἱ μεγιστᾶνες, καὶ ἐκ τῆς Ἰταλίας οὐκ ὀλίγοι· καὶ δὴ πρὸς τὰς ἐπιτολὰς τοῦ κυνὸς ἔπηξαν τὰς σκηνὰς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δανούβεως, ἔχοντες μετ' αὐτῶν τὸν Κράλην Οὐγγρίας Σιγισμουνδον, ὃς καὶ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχέ τε, καὶ ἐλέγετο· καὶ δὴ περάσαντες τὴν περαίαν ἐν Νικοπόλει, καὶ καλῶς ἑτοιμασθέντες κατὰ τοῦ Παγιαζὴτ ὡπλίζοντο. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ πρὸ ἱκανὰς ἡμέρας μαθὼν τὴν ἄθροισιν τῶν γενῶν τῶν ἀπὸ ἑσπερίων, καὶ συναθροίσας καὶ αὐτὸς ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀνατολῆς τε, καὶ δύσεως, καὶ αὐτοὺς τοὺς φυλάττοντας τὴν πόλιν, κατὰ πρόσωπον ἔλαυνε. καὶ περάσας τὴν Φιλίππου, καὶ τὰ ὄρη τὰ ὑπερμεγέθη, B καὶ τοὺς λιβάδας καταντήσας τοὺς πρὸ Σοφίαν, ἐκεῖ αὐτοὺς ἀπεκδέχετο· τῇ ἐπιούσῃ τοίνυν ἐμφανεῖς γενόμενοι οἱ Χριστιανοὶ, καὶ κατὰ στεῖραν παραστάντες, συνασπισμὸν ποιησάμενοι, πρῶτον τὸ μέσον διέῤῥηξαν τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος λίαν ἀνδρείως ἀγωνιζόμενοι, καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀνθισταμένους, ἕως διήλασαν, καὶ ἐς αὐτὴν τῶν πολεμίων οὐραγίαν. καὶ συστρέψαντες αὖθις πάνυ ἔδρων τὰ κράτιστα, ὡς ἀπράκτους ἤδη φαίνεσθαι τοὺς τῶν Τούρκων σφενδονήτας τε καὶ τοξότας. Ὡς δ' οἱ τῆς Φλάνδρας ἰδὸν τὸν πόλεμον δεξιῶς πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντικαθισταμένων, καὶ τὰ πρὸς φυγὴν ὁρμώμενοι, καὶ αὐτοὶ C χύδην ὄπισθεν ἔτρεχον, καὶ τὰς παρεμβολὰς τῶν Τούρκων διαβάντες, καὶ αἱματόφυρτα τὰ τέλματα τοῦ πεδίου ἐργασάμενοι, εἰς τὰς αὐτῶν παρεμβολὰς ὑπέστρεφον· Οἱ δὲ Τοῦρκοι σὺν τῷ ἀρχηγῷ Παγιαζὴτ, οἵ τινες πόρτα καλοῦνται, οἷον θύρα τοῦ παλατίου τῆς αὐλῆς ὄντες, ἀργυρώνητοι πάντες, καὶ ἐκ διαφόρων γενῶν τῶν ἀπαρνηθέντων ἐν Χριστιανοῖς, ὑπὲρ μυρίους ὄντες καὶ ἐν λόχμῃ τινὶ κεκρυμμένοι διὰ τὸ ἀνύποπτον, συμφρονήσαντες αὐτοβοεὶ τε κατὰ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Οὔγγρων ὁρμήσαντες, καὶ κατὰ κύκλον περιελθόντες, καὶ συμμίξαντες τοὺς μὲν ἔργον ἀπέφαινον ξίφους, τοὺς δὲ φυγάδας ἐποίουν. στραφέντες δὲ οἱ τῶν Φρανδάλων, καὶ ἰδόντες τὴν D τροπὴν τῶν Οὔγγρων, καὶ τοὺς Τούρκους ἀλαλάζοντας, καὶ εἰς ἀέρα φωνὰς πέμποντας καὶ κατόπιν τρέχοντας· ἐξαίφνης ἄλλοι σὺν βοῇ ταραχώδει, καὶ σαλπίγγων ἠχῇ ἐπεισπεσόντες τοῖς Φράγκοις, τοὺς μὲν ἐδίωξαν, ἄλλους δὲ ἔβαλλον κάτω τῶν ἵππων, καὶ τοὺς ἑτέρους τοὺς ἀνθισταμένους κατέσφαξαν· καταδιώξαντες τοὺς λοιποὺς ἄχρι Δανούβεως, ὧν πλεῖστοι ἐν τῷ ποταμῷ ἔῤῥιψαν ἑαυτοὺς, καὶ ἀπεπνίγησαν. ἐζώγρησαν ἔτι ζῶντας μεγιστᾶνας τὸν Δοῦκα τῶν * Φρανδάλων καὶ Μπουργουνίας, καὶ ἑτέρους Φραγκόπουλους, καὶ ὑψηλοτάτους Μπαρούνιδας. οὓς πέμψας ἐν τῇ Προύσῃ ἀπέκλεισε, καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπεμπόλησε, δόντες ἐγγύην τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης, καὶ υἱὸν τοῦ προῤῥηθέντος Φραντζίσκου τοῦ Γατιλούζου.

*I. Φλανδρων

* Φλανδρων

A rum regionum principes ad resistendum crucis hostibus armantur, ineuntéque vere in Hungariam accedunt Flandriæ Comes, Anglorumque manus magna, Franciæ quoque proceres, & Italorum non pauci; perque sidus caniculæ ad Danubii ripam castrametati sunt; quibus Hungariæ Crales Sigismundus se adjunxerat: Romanorum imperatoris erat, & ita appellabatur, & cum Nicopoli in alteram oppositamque Danubii ripam trajecissent, ad prælium contra Bajazitem strenue capessendum sese compararere. Ante multum tempus certior factus erat Bajazites, gentes occidentales exercitum conscribere, quapropter orientis atque occidentis copias in unum coegit: quibus adjunxit eas, quæ urbem obsidebant, & in oc- B cursum occidentalium educit: prætergressusque Philippopolim, montesque altissimos ad paludes, quæ Sophiæ vicinæ sunt, accessit, illicque expectans substitit. Postridie Christiani acie instructa in conspectum Turcici exercitus procedunt, & testudine facta primo impetu mediam hostium phalangem perrumpunt, & strenue admodum pugnant; & donec ad postremam aciem hostium penetrassent, omnes, qui restiterunt, concidant. Iterumque globo conferto rem ita strenue gesserunt, ut Turcorum funditorum & sagittariorum operam inutilem redderent. Ubi demum Flandricæ cohortes pugnam adversus Turcos feliciter cedere animadverterunt & horum C pleroique fugæ se committere, affuso cursu turbatisque ordinibus tergo instant, & in medios Turcicæ aciei ordines penetrant, occisorumque cruore cœnosas lacunas camporum complent; inque ordines eosdem remeando impetu ruunt. Tum demum principis Bajazitis satellites, qui *Porta* vocantur, veluti ad aulæ Palatinæ januam stantes, pecunia empti omnes, exque variis Christianis gentibus supra decem millia coacti, in insidiis delitescentes, uno impetu, ac clamore in Francos, ac Hungaros impressionem faciunt: eosque undique circumdatos consertis manibus partim ferro cædunt, partim in fugam vertunt. Flandri vero a prælio se recipientes ab D fugatos Hungaros, fusosque vident, Turcosque lætitiæ vocibus ac clamoribus aerem complere, & a tergo instare, fugam capessunt: partimque ab hostibus cum clamore & tubarum clangore insequentibus profligantur, partim equis deturbantur. repugnantes neci dederunt Turci, cæterosque ad Danubii ripam persecuti sunt, quorum plurimi in fluvium præcipites ruerunt, & aquis absorpti sunt. Multos itaque principes viros ac magnates vivos ceperunt, Ducem Burgundiæ, qui & Flandriæ Comes erat, aliosque Francos & illustres Barones, quos Prusam misit Bajazites & illic captivos vinctosque detinuit: multisque deinde pecuniis vendidit, sponsore vadeque accepto Mytilenes Principe, Francisci Gateluzi supra memorati filio.

Hungari & Rege adversus Turcos.

Edit. Paris. pag. 27.

Vide viros fortes misere pereuntes.

Clades a Christianis accepta anno 1302. Septemb. 794. ad finem decumbente juxta Annal. Turc. juxta omnes Historicos occidentales anno Christi 1196.

Edit. Paris. pag. 28.

CAPUT XIV.

Bajazites Constantinopolim sibi dedi petit: & Johannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel saluti urbis ac plebis consulens Constantinopoli discedit & in Peloponesum, hinc in Italiam proficiscitur, & occidentalibus regnis ac provincus peragratis in Peloponesum revertitur.

Bajazites Constantinop. sibi dedi insolenter postulat. Christi 1339. juxta Annal. Turc.

A TAm prospero successo superbiens, ac supra modum elatus Turcus ad imperatorem Manuelem Apocrisiarios mittit, urbemque Constantinopolim sibi tradi per eos poscit, nec tamen aliquod responsum accipit. Maxima pars interim civium fame laborantes conflictabantur, urbemque Turco prodi malebant: tamen cum eorum memoriam subirent, quæ in Asia a Turcis parrata erant, urbiumque eversiones, sacrorum templorum desolationes ac pollutiones: quibusque calumniis & vexationibus tentarentur singulis horis, adque pietatem ejurandam cogerentur, animum a tali proposito revocabant, his additis verbis: *labore atque ærumna ne fatiscamus, speque nostra in Deum reposita ad breve tempus sustineamus;* B *nam quis novit an Deus erroribus ac peccatis nostris dissimulatis, sicut olim Ninivitarum, nostri non miserebitur? & a fera ista salvos, integrosque præstabit.* At Tyrannus quanto obfirmatos civium animos videt, suæque libidini haud obtemperantes, tanto feritas illius in eos exasperabatur. Quid demum accidit? Andronicus ille paulo prius nobis dictus, imperatoris Manuelis frater Selymbriæ superstite filio Johanne adolescente jam obierat. Hic virilem ætatem adeptus ditionem paternam obtinuit, a quo Bajazites Selymbriam sibi tradi poscebat: quod minime tolerans Johannes, patri sibique illatam ab avo injuriam allegavit; quod cum imperii successio ad patrem ejusque posteros jure deferretur, C avus inique in eos se gerens secundo filio illud tradiderit, & *patri*, inquit, *meo hoc oppidulum concesserit, quod si occupaveris damno haud mediocri afficior.* Tunc Bajazites cum aliam occasionem nactus esset a proposito tali divertit. Jamdiu ille, quibus artibus Constantinopolim invaderet, animo versabat: non omisit itaque nomen obtendere Johannis, qui Manuelis ex fratre nepos erat, jubetque Manuelem urbe cedere, & Johannem in illam introduci, ad quem naturæ lege imperium pertinebat; pollicebatur insuper cum civibus Constantinopoleos deinceps se pacifice acturum. Cum itaque populum dissidiis agitatum sensisset Manuel, & adversum se seditione ac clamoribus insurgere; D aliosque audaciam sumentes conclamare, ut Johannes introduceretur, & tollerentur scandala: audiissetque passim murmurantes & accusantes, quod imperii solio non cederet, illudque legitimo successori non restitueret, sed tyrannice regnare vellet salutis publicæ immemor: Ipse prudentia ac eruditione apprime instructus, sapiens commodumque consilium init: & Johanni, qui in castris Turcorum cum exercitu duodecim millium militum erat, denunciat, eum in urbem accepturum esse, & introducturum accepto daroque utrinque juramento, eique imperium restituere velle, modo sibi liceat urbe ex-

Johannes cæcus Andronici luminibus privati F. cedere Selymbriam a Bajazite sollicitatus sed recusat.

Bajazites Johanne ejecto Manuelem imperatorem Constantinopolitanum facit.

pag. 29.

Manuelis Imperatoris in Italiam profectio, & Johannis ejus nepotis in urbem Constantinopolim ingressus.

A ΦΥΣΙΩΘΕΙΣ οὖν ἐν τῷ τοιούτῳ εὐτυχήματι, καὶ λίαν ἐπαρθεὶς πέμπει πρὸς τὸν Βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισιαρίους, ζητῶν τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ οὐδ᾽ ἀπόκρισιν ἔδωκεν. οἱ δὲ πλεῖστοι τῆς πόλεως βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ συνεθλίβοντο μὲν, καὶ δοῦναι προῃροῦντο τὴν πόλιν. ἀλλ᾽ ὑπομιμνήσκοντες τὰ πραχθέντα ἐν τῇ Ἀσίᾳ παρὰ τῶν Τούρκων, τὴν φθορὰν τῶν πόλεων, τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἱερῶν τεμενῶν, τοὺς καθ᾽ ἑκάστην ὥραν πειρασμοὺς καὶ συκοφαντίας τοῦ ἐξομόσασθαι τὴν εὐσέβειαν, ἐπιθόρμως τοῦ κακοῦ ἦλθον, λέγοντες· μὴ ἀποκάμωμεν, θέσωμεν εἰς Θεὸν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν, ἔτι μικρὸν ὑπομείνωμεν, καὶ τίς οἶδεν εἰ ἄρα ὁ B Θεὸς παριδὼν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ὡς ποτὲ τοὺς Νινευΐτας ἐλεήσει; καὶ σώσει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θηρίου τούτου. Ὁ δὲ τύραννος ὅσον ἔβλεπε τοὺς πολίτας ἀνθισταμένους, καὶ μὴ ἐνδόντας τοῖς αὐτοῦ θελήμασι, τοσοῦτον ἠγρίαινε, καὶ ἐθυμοῦτο κατὰ τῆς πόλεως. Τί δὲ συνέβη; ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως Μανουὴλ, ἦν τεθνηκὼς ἐν Σηλυμβρίᾳ, ὁ δὲ μεῖραξ Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀνδρωθεὶς, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τὸν πατρικὸν, ἐζητεῖτο παρὰ τοῦ Παγιαζὴτ Σηλυμβρίαν. ὁ δὲ οὐκ ἠνείχετο, λέγων, καὶ διηγούμενος τὴν ἀδικίαν ἣν ἔπαθε παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ αὐτὸς, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἀνήκοντο εἰς αὐτοὺς τὸ βασίλειον, ὁ δὲ, ἀδικήσας αὐ- C τοὺς, ἔδωκε τὴν βασιλείαν τῷ δευτέρῳ υἱῷ, καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα τὸ πολίχνιον τοῦτο ὡς ὁρᾷς· εἰ δὲ καὶ σὺ τοῦτο λάβοις ὑπερηδίκημαι. Τότε ὁ Παγιαζὴτ χώραν εὑρὼν ἄλλην ἐτράπη· ζητῶν γὰρ ἐκ τότε τὴν Κωνσταντίνου, καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Μανουὴλ ὄνομα οὐκ ἔλιπε, λέγων· ἔξελθε σὺ Μανουὴλ ἐκ τῆς πόλεως, εἰσαχθήτω ὁ Ἰωάννης ὡς φύσει κληρονόμος τῆς βασιλείας, καὶ ἐγὼ παντοίαν γαλήνην ἕξω, καὶ εἰρηνικὴν κατάστασιν σὺν τοῖς πολίταις. Τότε ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ὁρῶν τὸν δῆμον ἐν διχοστασίαις σαλευόμενον, καὶ τὸ μὲν ἀνταῖρον ἦν καὶ καταβοῶν, τὸ δὲ καὶ μάλα ἐθαρρύνετο, καὶ ἐκέκραγε, ὡς Ἰωάννης εἰσαχθήτω, καὶ ἀρ- D θήτω τὰ σκάνδαλα. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ καὶ συνετὸς ὢν, καὶ παιδείας μεστὸς, ὁρῶν τὸν χυδαῖον λαὸν παραψιθυρίζοντα καὶ αἰτιῶντα, ὡς οὐ παραχωρεῖ τῷ ἐφέδρῳ τὴν καθέδραν, ἀλλὰ τυραννικῶς ἡγεμονεύειν ἐθέλων οὐ φροντίζει τὰ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ κοινοῦ, βουλὴν βουλεύεται σοφωτάτην καὶ μάλα συνετικήν. μηνύει τῷ Ἰωάννῃ παρακαθημένῳ τότε τῇ Κωνσταντίνῃ σὺν Τούρκοις χιλιάσι δέκα, καὶ δίδωσι ὅρκους αὐτῷ, καὶ λαμβάνει παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ εἰσαχθῆναι ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων. αὐτὸς δὲ ὁ Μανουὴλ ἐξελθεῖν σὺν ταῖς τριήρεσι ταῖς ἀπεσταλμέ-

A ναις, καὶ ἀπιλθεῖν ὅπη ἄρα Θεὸς βούλεται. πεισθεὶς οὖν τοῖς ῥήμασι, καὶ τοῖς ὅρκοις εἴσεισι· καὶ δὲ φιλοφρόνως δεξάμενος αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς, καὶ παραδοὺς αὐτῷ τὸ παλάτιον, καὶ δημηγορήσας κατενώπιον πάντων τῶν ἀρίστων, καὶ τῶν τοῦ δήμου, αὐτὸς ἐν τριήρεσιν ἐμβὰς σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐξῆλθε τῆς πόλεως, παραδοὺς τὴν βασιλείαν τῷ Ἰωάννῃ. Τίς δὲ ὁ σκόπος τοῦ Παγιαζὴτ, καὶ τίς τοῦ βασιλέως Μανουήλ; ὁ μὲν Παγιαζὴτ ἐφαντάζετο τὴν πόλιν ἔχειν ἐκ χειρὸς τοῦ Ἰωάννου. καὶ γὰρ προεζήτησε τοῦτο, καὶ αὐτὸς ὑπέσχετο, καὶ ὁ Παγιαζὴτ ἀντὶ τῆς πόλεως ὑπέσχετο δώσειν τὴν Πελοπόννησον εὐόρκως, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἔχειν εἰρηνικὴν κατάστασιν· B Ὁ δὲ βασιλεὺς Χριστιανικώτατος ὢν, καὶ μεμυημένος τὰ θεῖα, καὶ ἐν φρονήσει μεστὸς, ὁρῶν τὸ ὑπήκοον ἅπαν ταλαιπωρούμενον ὑπὸ ἐνδείας (μόδιος γὰρ σίτου ὑπὲρ τὰ εἴκοσι νομίσματα. καὶ τὸ νόμισμα;) οἴνου τὸ ὁμοίως, καὶ ἄλλων ἀναγκαίων τροφῶν λεῖψις. ἐξ ἀνάγκης ὁ κοινὸς λαὸς εἰς ἀπιστίαν, καὶ προδοσίαν πατρίδος ἑώρα, καὶ αὐτὸς ἐξωμολογεῖτο καθ' ἑκάστην ὥραν τε καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, λέγων· Μή μοι γένοιτο Χριστὲ Βασιλεῦ, μηδὲ ἀκουσθήτω ἐν τοῖς ἀπείροις ἔθνεσι τῶν Χριστιανῶν, ὅτι ἐν ἡμέραις Μανουὴλ τοῦ βασιλέως παρεδόθη ἡ πόλις, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἅγια καὶ τίμια σκεύη τοῖς ἀσεβέσι, καὶ χριστομάχοις· Εὑρὼν οὖν τότε τὸν Ἰωάννην συνεργοῦντα τῷ τυράννῳ τοῦ ποιῆ- C σαι αὐτὸν Βασιλέα, καὶ ὁ τύραννος φροντίζων τὴν πραγματείαν ὡς ὑπὲρ ἐκείνου, ὁ Μανουὴλ εἴρηκε, τὸ σώζων σώζει, καὶ μὴ μελέτωσοι περὶ βασιλείας· Ἐλθὼν δὲ ἐν τοῖς παραλίοις τοῦ Πέλοπος, ἀφῆκε τὴν δέσποιναν σὺν τοῖς τέκνοις ἐκεῖ. εἶχε γὰρ τὸν Ἰωάννην βρέφος, καὶ τὸν Θεόδωρον νήπιον. καταλείψας δ' αὐτοὺς ἐν Μεθώνῃ, καὶ τὰς τριήρεις ὀπίσω πέμψας, αὐτὸς ἐν μιᾷ τῶν μεγάλων νηῶν εἰσελθὼν ἔπλει εἰς Βενετίαν, εἰς Μεδιόλανα, Γενούαν, Φλωρέντζιαν, Φεραρίαν, καὶ ἅπασαν Ἰταλίαν διελθὼν ἀπὸ Προβέντζας ἐχώρει εἰς Γερμανίαν, ἤτοι Φραγκίαν· καὶ πάντες οἱ Ῥηγάδες, καὶ Δοῦκαι, καὶ Κόντιδες ἐτίμων αὐτὸν, καὶ ὡς ἡμι- D θέον δώροις ἠμείβοντο. διελθὼν δὲ πᾶσαν Φραγκίαν, καὶ εἰς τὰ τῶν Ἀλαμανῶν ὅρια περάσας, πάλιν ἦλθεν εἰς Βενετίαν. οἱ δὲ Βένετοι πρεπόντως φιλοξενήσαντες, καὶ σὺν δώροις πλείστοις ἀποπέμψαντες, ἐστράφη εἰς Μεθώνην σὺν ταῖς αὐτῶν τριήρεσι· καὶ συντυχὼν τῇ δεσποίνῃ, καὶ τοῖς τέκνοις, ἐκάθητο καραδοκῶν τὰ τῆς πόλεως ἀτυχήματα· μᾶλλον τὰ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα.

A cedere: quoquo versum Deo visum fuerit abire, triremesque ad navigandum aptas, quæ in portu reperirentur, abducere. Jurato itaque Manueli fidens Johannes ingreditur urbem benigne ab eo exceptus, eamque cum palatio recepit. Manuel deinde coram cœtu nobilium, primorumque plebis oratione habita, triremem conscendit cum uxore & liberis, urbe cessit & imperio, Johannique summam rerum tradidit. Bajazitis equidem, scopus cum eo, quem sibi proponebat Manuel, fine haud congruebat. Animum induxerat ille posse se Johanni urbem eripere, quod & antea ab eo stipulatus fuerat, isque vicissim consenserat; additoque jurejurando Bajazites ei promiserat daturum esse pro urbe Pelopone- B sum, & pacem firmam inter eos in posterum intercessuram. Imperator equidem Christianissimus, inque divinis eximie eruditus, cum videret cunctos subditos inopia afflictos, (modius enim tritici pluris quam viginti nummis veniebat,) vini pariter, cæterorumque ciborum, quibus vita sustinetur, penuria pressos: plebem tot ærumnis confectam, ad prodendam insigni perfidia patriam vergere præsentiscebat, singulisque diei horis hæc verba ad Deum dirigebat: *absit a me Christe Rex, ut apud longinquas nationes fama exeat, quod Manuelis imperatoris temporibus urbs hostibus prodita sit, impiisque Christianorum adversariis tradita sancta ac pretiosa supellex.* Quare cum C vidisset Johannem tyranno operam suam locare, ut imperio potiretur: Turcumque totum negotium tractare, quasi rebus illius studeret, talia dixit: *urbis saluti consulendo te ipso salva, neque de imperio retinendo sis sollicitus.* Ad littora deinde Peloponesi delatus, imperatricem, & liberos quos ex ea susceperat Johannem recens natum, Theodorumque infantem Methonæ reliquit, triremibusque remissis navium magnarum unam conscendit, & Venetias appulit: lustravitque deinceps Mediolanum, Genuam, Florentiam, Ferrariam, totamque Italiam peragravit, & abi in (Narbonensem) Provinciam venit, hinc demum in Franciam, & Germaniam profectus est. Hunc D certe Reges omnes, Duces & Comites maximo honore habuerunt, & velut semideum donis cumularunt. Ubi ergo totam Galliam peragravit, in Germaniam abiit, indeque Venetias repetit: quem Veneti, ut decebat, amice & benevole tractarunt, eique multa dona largiti sunt, eorumque triremibus vectus Methonem reversus est od imperatricem & liberos, & cum eis, urbis malam fortunam, potiusque totius Græcorum gentis cladem expectans, tranquillam privatamque vitam agebat.

Manuelis imperatoris verba principe Christiano dignissima.

Manuel in Peloponesum abit & inde Italiam cæteraque occidentis regna petit. 1399.

Edit. Paris. pag. 30.

CAPUT XV.

Johannes precarium imperium obtinet a Bajazite, & Cadin seu judicem Musulmanum intra urbis mœnia accipit. Ad Bajazitem voluptatibus immersum veniunt a Temyre Chane legati, qui contumeliose a Bajazite habiti recedunt: ipse deinde in Armeniam movet. Constantinopolim a Johanne repetit, sed Constantinopolitani deditionem facere renuunt. Temyr Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas immaniter sævit. Damascum, & Halepum diripit & vastat.

Johannes precarium imperium fiduciariumque a Bajazite obtinet.

A POstquam imperator Johannes urbem ingressus diadema imperatorium sumsit, ante omoia conditionem a Bajazite latam adimplens, judicem Turcum in urbe constituit, qui de litibus & controversiis inter Græcos & Turcos ortis cognosceret, & eas ex lege Arabica dirimeret. Omnia insuper oppida ad Selymbr. usque sita, ipsaque Selymbria in ditionem Bajazitis cesserunt, Johanne intra muros urbis tantummodo imperante. interea

Bajazites deliciis fruitur.

Bajazites Prusæ agere, & prosperæ fortunæ fructibus, quos ex illa tamquam ex arbore pendentes & inter avium cantus quotidie incrementum capientes suscipiebat, potiri: & luxui ac deliciis quotidie deditus variis libidinum generibus secure vacare. In thesauris quippe congestum habebat

B quicquid pulchri ac venusti cunctæ gentes mittere possunt, cum animalia corporis forma præstantia, tum metalla & alia, quæ oculis grata Deus in rerum natura

Bajazites pronus in omne genus libidinis.

produxit. Selecti adstabant pusiones & puellæ forma & corpore integri, florenteque ætate teneri, virgines etiam oris venustate ac præstantia solis splendori officientes. iique omnes Græci erant, Servii, Valachi, Albani, Hungari, Saxones, Bulgari & Latini, singulique lingua

Edit. Paris. pag. 31.

sua populari, etiam inviti, canebant. Ille itaque otio resolutus ac luxu diffluens, venereis voluptatibus, in mares ac fœminas promiscue insaniendo, indesinenter indulgebat. eaque peccatorum ac scelerum nostrorum præmia, divino numine

C in nos merito animadvertente, referebamus Sed tu domine secundum opera eorum retribue etiam illis, & peccata nostra post tergum projice neque tradas nos sicut cannabis calamum conterendos,

Legati Temyris Chani ad Bajazitem.

sed oculis propitiis nos intuere. Per id tempus Bajaziti voluptatibus indulgenti nuncius affertur, ex Persia legatos advenisse, qui eum convenire peterent. Cumque interrogasset a quo & undenam ad se mitterentur, dixerunt a Temyre Chan Persiæ & Babylonis Sultano missos; jussit itaque hospitium illis, ut se reficerent a via, præberi. Post paucos demum dies vocat ad se legatos, & ab eis, quæ in mandatis habebant, petit; accedentes

Legatorum oratio.

itaque ad eum, dixerunt. *Magnus Chan*

D *Temyr per nos servos suos tibi nunciat: non licere tibi aliena rapere, & hac ratione te præpotentem principem evadere. contentus esse illis, quæ Deo concedente infidelibus abstulisti. alias provincias, quas cæteris principibus more prædonis eripuisti, animo mutato statim restitue, ut Deum tibi propitium facias, aliorumque principum gratiam demerearis, laudemque ab iis consequaris. Sin minus hæc facere tibi libuerit, eorum Deo juvante, vindex ero.* Cum hæc, aliaque plura exposuissent, jussit Bajazi-

A Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφθεὶς Βασιλεὺς εἰσῆξε πρῶτον κατὰ τὸ αἴτημα τοῦ Παγιαζὴτ κριτὴν Τοῦρκον, ὃς τὰς ἀμφιβολίας τὰς ἀναμεταξὺ συμβαινούσας Ῥωμαίοις καὶ Τούρκοις αὐτὸς διέκρινε κατὰ τὸν Ἀραβικὸν νόμον· καὶ πάντα ὅσα εἶχον Ῥωμαῖοι μέχρι Σηλυμβρίας, καὶ αὐτὴ Σηλυμβρία τοῦ Παγιαζὴτ ἐγένοντο, καὶ ὁ Ἰωάννης ἦν βασιλεύων μόνον ἐντὸς τῆς πόλεως· Ὁ δὲ Παγιαζὴτ καθήμενος ἐν Προύσῃ, καὶ τὰ τῆς εὐτυχίας ὑψίκομα δένδρα ὁρῶν καρποῖς βρίθοντα, καὶ καθεκάστην ἡμέραν ἀδεῶς κατατρυφῶντα ἐν διαφόροις στρουθῶν κελαδίσμασιν. οὐδὲν ἔλλειπε τί τῶν ἐν τοῖς γένεσι τῶν γλωσσῶν ὡραῖον· εἴτε ἐν σώματι ζώου, ἢ μετάλλου, ἢ ἄλλης τινὸς ἐν τῷ

B κόσμῳ δοθείσης παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀδείας ὄψεως, τὸ μὴ εἶναί τε καὶ εὑρίσκεσθαι ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ. Ἐκλεγόμενα τοίνυν τὰ καθαρὰ τῶν σωμάτων, καὶ τῶν ὡραίων τῇ ὄψει ἀρρένων τε καὶ θηλέων παρίσταντο, παιδάρια νέα, καὶ τρυφερὰ, καὶ κόραι ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπουσαι· τίνων; Ῥωμαίων, Σέρβων, Βλάχων, Ἀλβανιτῶν, Οὔγγρων, Σάξων, Βουλγάρων, καὶ Λατίνων· ἕνα ἕκαστον μελῳδοῦντα τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ καὶ μὴ βουλόμενον. Αὐτὸς δὲ καθήμενος, καὶ κατασπαταλῶν, οὐκ ἐπαύετο ἀφροδισιάζων, ἐν ἄρρεσι ἀσελγαίνων καὶ θήλεσι. Ταῦτα τῶν παρανομιῶν ἡμῶν τὰ ἐπίχειρα. δικαία ἡ τοῦ Θεοῦ παίδευσις· Ἀλλὰ σὺ Κύριε ἀπόδος καὶ αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, πάριδε τὰς

C ἀνομίας ἡμῶν δέσποτα, καὶ μὴ ἐάσῃς συντριβῆναι ἡμᾶς ὡς καλάμην στυπίου. ἀλλὰ βλέψον εἰς ἡμᾶς ἱλέῳ ὄμματί σου. Κατασπαταλοῦντος οὖν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἰδοὺ μήνυμα, ὡς ἀποκρισιάριοι ἦλθοσαν ἀπὸ Περσίας ζητοῦντες ἰδεῖν τὸν ἡγεμόνα· Ἀπὸ τίνος ἀπεκρίνετο; οἱ δὲ παρὰ τοῦ Τεμὴρ Χὰν Σουλτάνου Περσίας, καὶ Βαβυλῶνος· Ὁ δὲ προσέταξε τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τόπον εἰς ἀνάπαυσιν. μετὰ δέ τινας ἡμέρας προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐζήτει τὰ τῆς πρεσβείας ἀκοῦσαι. οἱ δὲ ἐλθόντες, καὶ παραστάντες ἐνώπιον αὐτοῦ, ἔφησαν· Ὁ μέγας Χὰν Τεμὴρ, δι' ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐτοῦ μηνύει σοι λέγων, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἁρπάζειν τὰ ἀλλότρια, καὶ δι' αὐτῶν γενέσθαι σε μέ-

D γας ἀρχηγός. ἀρκοῦ εἰς ὅσα σοι ὁ Θεὸς δέδωκε παρὰ τῶν ἀπίστων λαβών. τὰς δὲ ἐπαρχίας ἃς παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων λῃστρικῶς ἥρπασας, παρευθὺ στρέψας δός· ἵνα καὶ παρὰ Θεοῦ εὖ σοι γένηται, καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων εὐχαριστίας καὶ ἐπαίνους ἕξεις. εἰ δὲ μὴ ἐγὼ ἔσομαι σὺν Θεῷ ἐκδικητὴς αὐτῶν· Ταῦτα, καὶ ἄλλα πλείω εἰπόντες, ὁ Παγιαζὴτ ἐκέλευσε ξυρίῳ καθάραι τοὺς πώγωνας, καὶ ἀποπέμψαι ἀτίμως, φήσας αὐτοῖς· ὑπάγετε,

γετε, ἀπαγγείλατε τῷ Κυρίῳ ὑμῶν, ἔρχεσθαι ταχύ· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτόν, ἔσω κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου γαμετῆς εἰ μὴ ἔλθοι. Ταῦτα, καὶ ἕτερα ἀδολεσχήματα εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς ἀτίμως ἀπέπεμψεν. Αὐτὸς δὲ μὴ ἀμελήσας, ἀλλὰ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ πρὸς τὰ ἀνώτερα μέρη τῆς Ἀρμενίας ἐστράτευσεν. ἤδη γὰρ τῷ προλαβόντι χρόνῳ λαβὼν τὴν τῆς Καππαδοκίας μεγάλην Σεβάστειαν. ἐν δὲ τῇ στρατείᾳ ταύτῃ διαβὰς τὰ ὅρια τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν γῆν εἰσελθὼν, ἐκράτησε μίαν τῶν πόλεων λεγομένην Ἀρσυγγάν· ἐπαναζεύξας δὲ ἦλθεν ἐν Προύσῃ, ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Προύσης, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν, ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ μηνύει λέγων· Ὅτι ἐγὼ μὲν εἰ καὶ τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἐξέωσα τῆς πόλεως, οὐ διὰ σὲ, ἀλλὰ δι' ἐμὲ τοῦτο πεποίηκα. εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναί σε ἡμέτερον φίλον, μετάστηθι ἐκεῖ, καὶ δώσω ἐπαρχίαν ἣν ἂν βούλῃ· εἰ δὲ μήγε, μάρτυς μοι Θεὸς, καὶ ὁ μέγας προφήτης, οὐ φείσομαί τινος, ἀλλὰ πάντας ἄρδην ὀλέσω. Ταῦτα καὶ ἕτερα ὁ Παγιαζὴτ ὀργίλα πέμψας μηνύματα, αὐτοὶ τῷ Θεῷ τὰς ἐλπίδας ἀνέθεντο. ἅπαν γὰρ προμεμελετηκότες ἐκ πολλῶν ὀλίγα πρὸς τροφήν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο λέγοντες. ὑπάγετε ἀπαγγείλατε τῷ Κυρίῳ ὑμῶν, ἡμεῖς ἐν ἀδυναμίᾳ ὄντες, καὶ δυναστείᾳ πολλῇ οὐκ ἔχομεν ποῦ καταφυγεῖν, εἰ μὴ εἰς Θεὸν τὸν βοηθοῦντα τοὺς ἀδυνάτους, καὶ καταδυναστεύοντα τοὺς δυνάστας, καὶ ἃ ἂν βούλει, ποίει. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἦλθον μηνύματα φέροντες ἐξ Ἀμασείας, ὡς ὁ Τεμὴρ Χὰν στρατεύει κατὰ τῆς Συρίας. ὁ Παγιαζὴτ δὲ περάσας, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ διάγων πέμψας ἁπανταχοῦ προσεκαλεῖτο τὰς δυνάμεις πάσας τῆς ἑῴας, καὶ τῆς δύσεως. Ὁ δὲ Τεμὴρ Χὰν διαβὰς τὴν Ἀρμενίαν ἐχειρώσατο πρῶτον τὸ Ἀρσυγγὰν πολέμου νόμῳ, καὶ πάντας τοὺς οἰκισθέντας παρὰ τοῦ Παγιαζὴτ ξίφει κατέσφαξεν. εἶτα ἐλθὼν εἰς Σεβάστειαν, καὶ μεγαλόπολιν οὖσαν, ἔπηξε χάρακα· καὶ ζητήσας τὴν πόλιν, καὶ μὴ ἐνδόντες οἱ ἐντὸς, κατορύξας γύρωθεν ἔστησεν αὐτὴν ἐπάνω τῶν δοκῶν καὶ τῶν σανίδων κάτωθεν ἐκ θεμέθλων, μὴ γνόντος τινὸς τῶν ἐντὸς τί ἄρα ἐγεγόνει τὰ κατ' αὐτῶν. ἦσαν γὰρ οἱ ὀρυκταὶ ἀρξάμενοι τὴν ὀρυγὴν ἀπὸ μακρόθεν τῆς πόλεως μίλιον ἓν καὶ πλέον. ἦν δὲ ἡ πόλις ἐκ πλίνθου ὠμῆς οἰκοδομηθεῖσα. τότε πάλιν ἐμήνυσε τοῖς ἔνδον λέγων, εἰ βούλεσθε τοῦ σώζεσθαι παράδοτε τὴν πόλιν· αὐτοὶ δὲ μὴ πεισθέντες, ἀλλὰ λοιδορίας ἐκχέαντες ἀμέτρως, πῦρ ἐνίασι τοῖς δοκοῖς οἷς ἐνίδρυτο ἡ πόλις, καὶ ἐκ τῶν θεμελίων κατέπεσε, καὶ εἰσελθόντες ἤρξαντο ἀφειδῶς κατακόπτειν, καὶ σκυλεύειν τοὺς πολίτας. Ὁ δὲ Τεμὴρ Χὰν ἐκέλευσε πάντας τοὺς προύχοντας τῆς πόλεως συναθροῖσαι εἰς ἕν, καὶ προστάξας λάκκους ὀρύγειν ὡς τάφους μεγέθεις, καὶ δεσμεῖν αὐτοὺς δεσμὸν, ὃν οὐκ ἐσοφίσατο τίς τῶν τυράννων· τὸν γὰρ αὐχένα ὑποκλίναντες, καὶ ἐν μέσῳ τῶν σκελῶν ὠθήσαντες, ἄχρις ἂν ἡ ῥὶν τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου, ὁποῖα ἄρα καὶ εἴη, κατάντης ἐν τῷ πρωκτῷ, μηδὲ κνῆμαι σὺν τοῖς γόνασιν ἐξ ἑκατέρων τῶν ὤτων ἀπῃωρημέναι. καὶ ὁ ἄνθρωπος ὥσπερ ἀκανθόχοιρος σφαιροειδὴς ἐν τῷ τάφῳ ἐκοντίζετο· καὶ δέκα, ἢ καὶ πλείονες ἐν ἑνὶ μνημείῳ ὄντες, οὐ συνεπλήθουν χώμασιν· ἀλ-

A tes barbas iis novacula abradi, contumeliisque affectos dimitti, responsumque tale dedit: *abite, renunciate Domino vestro, ut celeriter veniat, quodque eum venientem expecto. Si vero non accesserit, ab uxore legitima separetur*. Hisque per fastum ac jactantiam factis verbis contumeliose eos dimisit. Ipse vero rerum suarum haud negligens cum universis copiis in Armeniam superiorem contendit. cumque prius Sebastiam magnam in Cappadocia occupasset, hac expeditione Armeniæ majoris limites transcendit, inque Turcopersarum regionem penetravit, quamdamque urbem nomine Arsyngam in potestatem suam redegit; indeque relato pede Prusam reversus est. Illinc postea discedens fretum trajicit, & Adrianopolim venit. talia deinde imperatori Johanni denunciat: *Manuelem urbe non ejeci, ut ea potiaris, sed ut eam ditioni meæ adjungerem, quod si me amicum tibi habere volueris, abscede, aliam quamcumque provinciam elegeris, tibi concedam. quod si ita facere recusaveris, Deum testor ejusque magnum prophetam, quod nulli parcam, sed omnia penitus perdam*. Ejusmodi & alia minarum atque iræ plena mandaverat Bajazites; At cives Constantinopolitani, cum in Deum spem suam reposuissent, annonamque & cibos aliquos in urbem jamdiu importari providissent, responsum id dederunt: *abite nunciate Domino vestro nos imbecilles & viribus destitutos, nullum præter Deum perfugium habere, qui infirmis auxiliatur, & potentes deturbat, denique quod mediteris, aggredere*. Dum hæc geruntur, nuncii Amasia advenerunt, qui Temyrem Chan in Syriam tendere afferunt, quapropter Bajazites superato freto Prusam contendit, ibique commorans copias suas tam ab occidente, quam ab oriente ex omni parte evocatas collegit. Interea Armeniam pertransiit Themyr Chan, primumque Arsyngam expugnat, omnesque colonos, qui a Bajazite illuc deducti erant interficit. Sebastiam deinde urbem, quæ ampla erat, venit: ibique castra metatus illam deditione a civibus facta recipere quærebat: cumque ei non auscultarent, muros per ambitum ab imis fundamentis suffodit, sublicisque & trabibus fulcit. Neque, quibus artibus hostis aggrederetur urbem muris ex latere non cocto cinctam, cives noverant, quod fossores plusquam uno ab urbe miliari cuniculos agere cœpissent. eo opere peracto monet iterum, sollicitatque cives, ut se dedant, si se salvos velint. At illi spreto hoste, convicia in eum atrocesque contumelias torquent; protinus ergo igne immisso sublicis trabibusque, quibus suffossi muri sustentabantur, ab imo corruunt: hostesque urbem ingressi cives promiscue cædere, eorumque res compilare ac diripere cœperunt. Jussit præterea Temyr Chan præcipuos omnes urbis viros in unum locum cogi: lacus in modum amplorum sepulcrorum effodi, illosque vinciri modo tyrannis anteactorum temporum ignoto. Adducta enim inter femora cervix tantisper flectebatur, dum nares miseri ac infelicis illius, quisquis fuerit, podici immitterentur; suræque & genua ab utraque aure penderent. tum is in globum, tamquam Echinus, convolutus ac constrictus in sepulcrum conjiciebatur: & ubi in unam fossam decem vel plures abjecti sunt, terra non obruebantur; sed tabulis fossæ super-

Bajazitis responsum.

Sebastia anno 796. Hegiræ, 1394. Christi capta Hegiræ 798. Christi 1396. ex historia Musulmanica Leunclavius.

Constantinopolim a Johanne repetit Bajazites.

Edit. Paris. pag. 32.

Cives Constantinopolitani dedere se Bajazitis recusant.

Temyr Syriam invadit.

Arsyngæ per Temyrem expugnatio.

Sebastiam expugnat Temyr anno Hegiræ 802. Christi 1400. Leuncl. in Hist. Musul. lib. VIII.

Vide supplicia horrendum, & inhumanum.

ſtratis terra congerebatur, ne cito ac facile ſuffocati vitæ ſprivarentur. taleque tormentum Tyranni commentum fuit. Urbe poſtmodum illa everſa ac deleta in Phœniciam diſceſſit, & Damaſcum uſque pervenit, omnia igne vaſtat, diripit, ingentes divitias congerit, ac plurimos captivos abducit. Damaſco itaque devaſtata & in ſolitudinem redacta, Halepum profectus eſt, quam quoque evertit, multoſque artifices in Perſiam inde tranſtulit. Arabas demum veritus Samarchandum Perſiæ caput reverſus eſt. Cum Bajaziti nunciata eſſent, quæ ad Arſyngam & Sebaſtiam geſta erant, quamque cladem Syria, Damaſcus, & Halepum accepiſſent, celeritate ſumma atque diligentia in orientalibus partibus & Aſia militem recenſet, novumque & præter modum numeroſum conſcribit exercitum. Imperator ærumnoſique cives Conſtantinopolitani manibus ad Deum protenſis, lachrymiſque affatim fuſis interea ita ſupplicare: *Domine Deus miſerere noſtri quamvis inutilium ſervorum tuorum, iſtique, qui nobis, huic domui, & iis quæ in ea ſunt, exitium minatur, aliam ſollicitudinem & curam, aliudque propoſitum ſuggere, ut illius tyrannide abſoluti te Patrem & Filium ſanctumque Spiritum Deum, unum per ſæcula celebremus, ac collaudemus, amen.*

Edit. Pariſ. pag. 33.

Damaſcus Halepum & reliquæ Syriæ partes a Temyre occupantur. Anno 802. Hegiræ. Chriſti 1400.

A λὰ σανίσιν ἀσφαλίσαντες, ἐπάνω τῆς σανίδος ἐχωμάτιζον, ἵνα μὴ εὐκόλως πνιγέντες ἀποβάλλωνται τὴν ζωήν. Τοιαύτην ὁ Σκύθης ἐπενοήσατο βάσανον· ἐπειδὴ οὖν αὐτὴν εἰς τέλος ἠφάνισεν, ἔρχεται εἰς τὰ τῆς Φοινίκης μέρη, καὶ ἕως αὐτῆς Δαμασκοῦ, καὶ ἐμπιπρᾷ καὶ λεηλατεῖ καὶ λαμβάνει πλοῦτον ἀναρίθμητον, καὶ αἰχμαλωσίαν πολλήν. καὶ τὴν Δαμασκὸν ἐρημώσας, ἐπὶ τὸ Χαλὲπ καταβαίνει, καὶ αὐτὸ ἠφάνισε, καὶ πολλοὺς τῶν τεχνῶν ἐπισήμους εἰς Περσίαν μετῴκισε, καὶ τοὺς Ἄραβας φοβήσας, ἐπανήζευξεν εἰς Σαμαρχὰν μητρόπολιν Περσίας. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἀκούων τὰ γενόμενα ἐν τῷ Ἀρσιγγᾶν, ἐν Σεβαστείᾳ τῇ πόλει, ἐν Συρίᾳ, καὶ ἐν τῇ Δαμασκῷ, καὶ τῷ Χαλὲπ, οὐκ ἐπαύετο ποιῶν ἀπογραφὰς ἐν τῇ
B δύσει, καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀθροίζων νέον στρατὸν, καὶ ὑπὲρ πλείστου τοῦτον πληθύνων. Οἱ δὲ πτωχοὶ πολῖται σὺν τῷ Βασιλεῖ, χεῖρας πρὸς Θεὸν αἴροντες σὺν δάκρυσι πλείστοις ἱκέτευον λέγοντες· Θεὲ καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους ἐλέησον ἡμᾶς τοὺς ἀχρείους δούλους σου· καὶ δὸς τὸν ἐπαπειλοῦντα ἡμᾶς, καὶ τὸν σὸν οἶκον τοῦτον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἅγια ἄλλην μέριμναν, ἄλλην φροντίδα, ἄλλον λογισμόν. ἵνα ἐλευθερωθέντες τῆς αὐτοῦ τυραννίδος, δοξάσωμέν σε τὸν Πατέρα, καὶ υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν ἕνα Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

CAPUT XVI.

Temyr verſus Tanaim movet. Bajazites exercitum conſcribit, & Temyri ad Ancyram caſtra habenti occurrit. Cometa fulget. Pugna initur a Temyrianis cum Bajazitis copiis: Bajazites deſeritur a magna copiarum ſuarum parte. vincitur. captus ad Temyrem, qui Zatrichio ſeu Scacchis ludebat, adducitur. Temyr Bajazitem conſolatur & humane erga eum ſe gerit, arcte nihilominus cuſtodit. Per totam minorem Aſiam copiæ Temyris ſe diffundunt. Mehemetes patrem aſtu, ſed fruſtra, liberare aggreditur. Chociapheiutzes Eunuchorum princeps cum Bajazite domino ſuo captus, juſſu Temyris capite plectitur.

Temyr Chan verſus Tanaim proficiſcitur.

TEmyr Chan ineunte vere ea Perſia verſus Tanaim movet, collectoque Tauroſcytharum, Zyncborum & Abaſgorum ingenti numero, everſiſque oppidis, quæ Boſporo (*Cimmerio*) adjacent, in Armeniam dein & Cappadociam acceſſit: adjunxitque copiis ſuis Armeniorum agmen numeroſum; indeque in Galatiam venit exercitum ducens ei, quem Xerxes olim conſcripſit, multitudine parem. Bajazites vero cum univerſis copiis Thraciis, & orientalibus ſimul collectis, novoque conſcripto milite & auxiliaribus Serviorum haſtatorum cohortibus, quas ducebat Lazari filius Stephanus, in occurſum Temyris proceſſit. Cumque ad Galatiæ limites perveniſſet, certior factus eſt Temyrem ad Ancyram caſtra habere. Exercitum itaque prope admovet, caſtraque in medio campo Ancyræ vicino collocat, fluvium illic vicinum labentem habuit, aquationemque facilem
D & commodam univerſo exercitui & equis: cum Temyr loca arida & aquis carentia teneret. Verum quid accidit? jubet Bajazites in mediis caſtris edictum promulgari, ut poſtridie omnes ad venationem exirent. Cum univerſo itaque exercitu per triduum venationi cervorum operam dedit; quo temporis ſpatio, quem

Bajazites copias contrahit; &

Temyri ad Ancyram caſtra habenti occurrit.

pag. 34.

Bajazites ſuperbia & imprudentia ſumma imminentibus venatum abit.

ΕΑΡΟΣ δ' ἀρξαμένου, ἰδοὺ, καὶ ὁ Τεμὴρ Χὰν ἐκ Περσίας πρὸς τὰ τῆς Ταναΐδος μέρη ἐλθὼν, καὶ τοὺς Ταυροσκύθας, καὶ Ζυαχοὺς, καὶ Ἀβασγοὺς ἀθροίσας, καὶ τὰ ἐν τῷ Βοσπόρῳ πολίχνια κατασκάψας. διέβη πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας μέρη. καὶ τὴν Καππαδοκίαν διελθὼν σὺν πολλῇ στρατιᾷ καὶ ἐκ τῶν Ἀρμενίων οὐκ ὀλίγους παραλαβὼν πρὸς τὰ τῶν Γαλατῶν μέρη ἀφίκετο, στρατὸν ἔχων ὡς ὁ ποτὲ Ξέρξης πολυαρίθμητον. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ καὶ αὐτὸς πᾶσαν στρατιὰν συνάξας Θρακικήν τε, καὶ ἀνατολικὴν, καὶ νεόλεκτον ἄλλον στρατὸν, καὶ τὸν Σέρβον ἔχων ὁμοῦ Στέφανον τὸν τοῦ Λαζάρου υἱὸν σὺν δορυφόροις πλείστοις, ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς συναντῆσαι τῷ Τεμήρ. ὡς δὲ καὶ αὐτὸς προσήγγισε τοῖς μέρεσι Γαλατίας ἔμαθεν ὅτι Τεμὴρ ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ πόλει πληκεύων ἦν. ἐγγίσας δὲ ἀφάσιος πλησίον, καὶ τὰς σκηνὰς πήξας ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου πλησίον Ἀγκύρας,
D εἶχε καὶ τὸν ποταμὸν ἀφθονοῦντα, καὶ τὸ πότιμον ὕδωρ πρὸς τὴν χρείαν τοῦ στρατοῦ, καὶ τῶν ἵππων, καὶ πάσης τῆς παρατάξεως. Ὁ δὲ Τεμὴρ ἦν οἰκῶν ἐν ἀνύδρῳ γῇ. πλὴν τί γίνεται; κελεύει ὁ Παγιαζὴτ ἐκλαλιὰν γενέσθαι ἐν μέσῳ τοῦ φοσσάτου, τῇ ἐπιούσῃ ἐξελθεῖν ἅπαντας ἐν κυνηγεσίῳ. ἐξῆλθεν οὖν σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι τρεῖς ἡμέρας κυνηγετῶν, καὶ ἐλάφους διώκων. Ὁ δὲ Τεμὴρ ἀνα-

τὰς ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἦν, ἦλθε, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ταῖς ὄχθαις τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἐκάθητο πρώην ὁ Παγιαζήτ. ὕδατος τοίνυν σπανίζοντος, ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος ἐν τῷ λέοντι τὴν πορείαν ἐποίει, ὁ Τεμὴρ οὐκ ἐφρόντιζε πλέον περὶ ὑδροποσίας· ἀλλ' ὁ Παγιαζὴτ ἀλαζονευόμενος, καὶ ὑπεροπτικῶς δεικνύων τὴν συμπλοκὴν τοῦ Τεμὴρ, ὡς ἐκ δευτέρου λόγου προσέχων αὐτήν, ἐνήργησε τὰ κυνηγέσια, καὶ ἡ πρώτη τῆς αὐτοῦ δυστυχίας ἐμβολὴ ὑπῆρχεν αὕτη· ἐξελθὼν γὰρ, καὶ τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν μεσουρανίσματι, οἱ στρατιῶται ὑπὸ τοῦ καύσωνος ἀπελέγοντο τῇ ζωῇ· καὶ ἐζήτουν ὕδωρ, καὶ οὐκ ἦν, καὶ λειποψυχοῦντο, καὶ ἀπέθνησκον. ἀπέθανον οὖν ἐν τῇ κακοπαθείᾳ αὐτῇ ἄνδρες πεντακισχίλιοι· μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας στραφεὶς ἐν ᾧ τόπῳ ἦν, εὗρε τὸν Τεμὴρ ἐκεῖ κατασκηνώσαντα, καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ὑπ' ἐξουσίαν αὐτοῦ ἦν, ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ τόπου ἀπεμάκρυνε τοῦτο, καὶ οὐκ εἶχεν εὐκόλως. ἐξ ἀνάγκης οὖν ἔγνωσαν ὅτι τῇ ἐπιούσῃ ἐξ ἀνάγκης μέλλουσι συνάψαι πόλεμον· Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ὁπόταν τὴν ἐαρινὴν ὥραν ὁ ἥλιος ἐποίει, διιὼν τοὺς διδύμους, περὶ τὰ ἑσπέρια μέρη σημεῖον ἐφάνη ἐξ οὐρανοῦ, καὶ προάγγελος κακῶν. τὸ δὲ ἦν Κομήτης περιφανὴς, ὄρθιον ἔχων τὴν κόμην, καὶ ὡς πῦρ φλογερὸν, ὑπὲρ πήχεις τέσσαρας ἀπὸ δύσεως ἐν ἕῳ ὡς δόρυ κινῶν τὴν ἀκτῖνα. ὁπόταν δ' ἂν ὁ ἥλιος ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα δύνας ἦν τότε καὶ αὐτὸς ἐξέπλου τὴν ἰδίαν ἀκτῖνα, καὶ κατηύγαζε πάντα τὰ γῆς πέρατα, καὶ οὐκ ἐδίδου τοῖς λοιποῖς ἄστρασιν ἐξαυγάζειν οὐδὲ τὸν ἀέρα μελανίζειν. ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερεκτείνετο καὶ ἐν τῷ μεσουρανίσματι, ὑπερεκτέχυτο ἡ φλὸξ, ἕως ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα περιωρίζετο. τοῦτο τὸ σημεῖον ἑωράκασιν Ἰνδοὶ, Χαλδαῖοι, Αἰγύπτιοι, Φρύγες, Πέρσαι, καὶ οἱ τὴν μικρὰν Ἀσίαν οἰκοῦντες, Θρᾶκές τε, καὶ Οὖννοι, Δαλμάται, καὶ Ἰταλοὶ, καὶ Ἱσπανοὶ, καὶ Γερμανοὶ, καὶ ἄλλο εἴ τι ἔθνος ἦν οἰκοῦν ἐν τοῖς τοῦ ὠκεανοῦ ῥεύμασιν ἔστη οὖν τὸ τοιοῦτον φρικωδέστατον τέρας ἁπανταχοῦ φαῖνον, καὶ λάμπον, ὃ καὶ λαμπαδίας καλεῖται, ἄχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, τοῦ ἡλίου ἐν τῷ ζυγῷ τὴν πορείαν ἀρξαμένου ποιεῖσθαι. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν αὖθις, καὶ ἴδωμεν τὰ τοῦ Θεοῦ ξένα τεράστια, πῶς τὸν Φαραὼ κατεπόντισε δι' ἑτέρου Φαραὼ, καὶ πῶς ὁ τοῦ Κυρίου λαὸς εὗρεν ἀνακωχὴν τῶν πολλῶν πόνων αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ εἶδεν, οὐδὲ συνῆκε. Ὁ Σκύθης οὖν διαλαλίας ἀφ' ἑσπέρας ποιήσας ἐν παντὶ τῷ στρατοπέδῳ, ὥστε πρωῒ εὑρεθῆναι τοὺς πάντας ἐποχουμένους, καὶ περιπεφραγμένους τοῖς ὅπλοις, ἀναστὰς ἤδη ὄρθρου βαθέως παρετάξατο πάντας τοὺς ταγματάρχας, καὶ χιλιάρχους, καὶ ἐν μὲν τῷ δεξιῷ κέρατι ἔστησεν ἀρχηγὸν τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ τὸν ἔγγονον αὐτοῦ, ἦν γὰρ ὑπὲρ τὰ ξ. ἔτη ὁ Τεμήρ. ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ αὐτὸς ἐτέτακτο· τότε προσέπαιξεν αὐτοῖς λέγων· Ὦ ἐμὸν ἄθροισμα, καὶ στρατὸς ἀκαταμάχητος, φύσις ἀδαμάντινος, καὶ στερρὸν τεῖχος, καὶ γενεὰ δυσανάλωτος, ἀκούσατε τὰς ἐξ ἀρχῆς γεγονυίας παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν ἀριστείας, οὐκ ἐν τῇ ἕῳ, καὶ γὰρ αὕτη ὑμετέρα πατρίς ἐστιν, ἀλλ' ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἐν Λιβύῃ, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. οἴδατε ἀκριβῶς τὴν Ξέρξου, καὶ Ἀρταξέρξου καθ' Ἑλλήνων ἐπανάστασιν, Ἑλλήνων λέγω τῶν ἡμιθέων ἡρώων ἀνδρῶν, οὗτοι γὰρ οἱ μιξοβάρβαροι Τοῦρκοι ὡς ἀκρὶς πρὸς λέοντας ἐγγὺς ἐκείνων εἰκάζονται· οὐ γὰρ θαρρύνων ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω ταῦτα, καὶ γὰρ ἤδη ἐν χερσὶν ἡμετέραις τὸ θήραμα. ἀλλὰ μὴ ἀποδρασάτω τὸ μορμολύκιον τοῦτο ἐκ

A tenebat locum, deserit Temyr & castra movet, inque fluminis locat ripa, in qua Bajazites pridie consederat. Aquæ tunc penuria erat, quod anni tempus ageretur, quo signum Leonis Sol permeat, nec tamen de aquatione Temyr amplius fuit sollicitus. Verum Bajazites vane superbiens, venatione tempus terendo demonstrabat contemnere se, & aliis rebus posthabere pugnam, si cum Temyre ineunda esset: unde infortunium, ac clades ejus initium habuerunt. Nam ipso meridie egressus, æstu fervente milites intercipiebantur, & aquam frustra quærentes deficiebant, & extinguebantur. atque penuria aquæ quinque millia militum perierunt. Post triduum ad castra, quæ tenuerat, reversus Bajazites depre- B hendit Temyrem ea præoccupavisse, nec aquandi facultatem amplius se habere: hinc prævisum omnibus postridie pugnandi sibi impositam necessitatem. Eo anno vere jam affecto, dum sol Geminorum dodecatemorion emetiebatur, in occidentali plaga signum in cælo malorum nuncium apparuit. Cometes is erat lucidus & clarus, comam erectam explicans ignis flammantis specie; supraque quatuor cubitos, non secus ac hastam, ab occasu in ortum radios jaculabatur: & sole infra horizontem demerso propriis radiis effusis omnes orbis terræ terminos collustrabat, nec aliis stellis lumen emergere concedebat, aut aerem noctis umbra infuscari: quod ejus lumen aliorum C splendorem vinceret, & ad cæli verticem flammans protenderetur, quamdiu supra horizontem extabat. Hoc portentum conspexerunt Indi, Chaldæi, Ægyptii, Phryges, Persæ, Asiæ minoris incolæ, Thraces, Hunni, Dalmatæ, Itali, Hispani, & Germani, & si quæ aliæ gentes Oceani littora accolunt: rutilansque ac splendens hoc maxime horrendum portentum, qui Lampadias vocatur, usque ad æquinoctium autumnale perduravit, cum Sol Libræ signum permeare incœpit. Verum ad rem rursus redeamus, consideremusque, quomodo Deus novo mirabilique prodigio Pharaonem unum in profundum mare per alterum demerserit, qui etiam Dei populus a malis & D ærumnis vacationem cessationemque obtinuerit; at quam non vidit nec intellexit. Scytha igitur vespere per castra ubique edixit, ut omnes sequenti luce equis insidentes & armati adsint. Ipse deinde summo mane lecto excitatus, cohortium præfectos & Chiliarchas in aciem ordinavit. dextroque cornu filium natu majorem præfecit; sinistro, quem ex eo habebat, nepotem. annos etenim sexaginta Temyr jam excesserat: ipse vero aciem postremam duxit, his deinde verbis suos adhortatus est. *O multitudo mea, invicte exercitus, naturæ adamantinæ muro ahenee, generatio insuperabilis, audistis, quæ a principio majores nostri præclare gesserunt, non inter orientales gentes, Oriens quippe patria nostra est, sed in Europa & Africa, &, ut* E *verbo dicam, per universum orbem terrarum. Accurate novistis adversus Græcos expeditionem a Xerxe & Artaxerxe susceptam, Græcos, inquam, semideos & heroas, cum quibus profecto hi Turci semibarbari hybridæ comparari nequeunt, nisi quomodo confertur cum leone locusta; Neque ut in vobis audaciam excitem talia in memoriam vestri omnium revoco, jam etenim præda manibus nostris elabi non potest; Verum ne locus effu-*

Vide Tyranni superbiam.

Æstu enecti Bajazitis milites.

Cometa

Temyr ad pugnam se parat.

Edit. Paris. pag. 35.

Milites hortatur.

giendi detur huic territiculamento: utque etiam vivum integrumque capiatur, hincque in Persidem abducamus spectaculum futurum liberis nostris: erudiamusque ut in posterum nos per conjuges nostras non adjuret. Vos itaque jubeo hunc latum campum in ambitu circumdare; dextrumque cornu & sinistrum pariter in falcem curvata acie procedere. totum itaque campum circumvallate, ut hostis in medio, velut punctum polare, reperiatur. Ambo inde cornua dextrum sinistrumque, cum adhuc mane esset, campum circulo facto claudere cœperunt. Bajazites etiam oriente Sole legiones suas disposuit, aciemque instruxit, classicum cani jussit, Scytharum deinde impressionem expectans stabat. Scythæ sine strepitu & clamoribus ducis sui jussa capessunt, tacentesque, velut impigræ formicæ, operi incumbunt. Quare Bajazites verba plurima effutire cœpit, contumeliisque exagitare præcipuos hostilis exercitus viros, Gisbuzidasque deprimere, probrisque proscindere, quod in pugna haud strenue se gererent. At unus inter primarios, qui sub vexillis Atinis stipendia meruerat, cum audiisset dominum suum Atinem cum fratre in acie Temytis adesse, effusis habenis vexilloque rapto cum quingentis armatis equitibus ad Scythas transfugit; quos secuti sunt Sarchanis subditi, Mantachiæ & Carmiani a principibus suis clamore ac gestu accersiti. Ad hostes igitur omnes transeunt, &, tamquam fabulæ graculus, Bajazites sensim spoliatur. Scytharum interim multitudo in orbem disponi, circulumque statim concludere. Quod cum animadvertisset Stephanus Lazari filius Bajazitis sororius, quique in hoc prælio quinque millia hastatorum Serviorum ducebat, vinci se non ferens, martiali animo in Scythas hastis in eorum ora versis impressionem facit. cujus audaciam fureotemque impetum videntes, minime sustinuerunt: sed ex utroque latere cedentes exitum ei patefecerunt Scythæ, qui telis ac sagittis in equorum posteriora missis, cum ferreis loricis armatos vectores nequirent, equos vulnerarunt. At Servii flexis equis in hostes iterum invecti, viam denuo sibi, Scythis cedentibus, & ab utraque parte multis cadentibus, aperuerunt. Accessit deinde Stephanus ad Bajazitem, multumque sermonem in aurem ei fecit, sed persuadere nequit, ut fugam arripiat. Illum equidem jam concluserant canes multi, tauri pingues ambiebant. Attendens ergo Stephanus ad ea quæ gerebantur, exitumque prælii instantem prævidens, copias suas, & primogenitum Bajazitis filium Musulmanam abduxit, mediosque rursus hostes valida impressione perrumpit ac disturbat: tandemque manu sua multis hostibus cæsis, suorum plurimis amissis ipse circumstantes vix effugit, quod Scytharum ordines, a primo circulo ad interiorem & confertiorem, densati admodum essent. Stephanus itaque fugæ se mandat, & Prusam versus viam direxit. At Scythæ Turcos omnes aufugientes nemini parcendo occiderunt, donec Bajazites in tumulum quendam, qui in medio campo erat, per angustias ascendisset, in quo collocatos habebat decem millia servorum pecunia emptorum, quos Genitzaridas vocant, cum cæteri in fugam versi dilaberentur. Quapropter Scythæ Turcorum tergo instantes, ut Bajazitem veluti lucium subsilientem ac pal-

Prælium Turcarum, & Scytharum.

Atinis subditi & Sarchanis ad Temytem transfugiunt.

Mantachiæ etiam & Carmiani.

Stephan. Serviæ Despota strenue pugnat pro Bajazite.

Edit. Paris. pag. 36.

Musulmanum secum abducens aufugit Stephanus.

A τῶν χειρῶν ἡμῶν· ἀλλ' ἀγρευθήτω σῶον καὶ ὑγιές, ὅπως ἐν τῇ Περσικῇ γῇ ἀπαγαγόντες δείξωμεν αὐτὸ τοῖς τέκνοις ἡμῶν, καὶ παιδεύσωμεν αὐτὸν τοῦ μὴ ἀφορκίζειν ὑμᾶς κατὰ τῶν συζύγων ἡμῶν. βούλομαι τοίνυν τὸ ὁρώμενον τοῦτο μέγα χωρίον περικυκλωθῆναι, καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κυκλοφορικῶς ἀγέσθω, ὁμοίως καὶ τὸ ἀριστερόν· καὶ χαρακώσατε τὸ πεδίον ἅπαν, καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐν μέσῳ ὡς κέντρον τοῦ πόλου εὑρεθήτω. Τότε τὰ δύο κέρατα, τὸ μὲν ἐκ δεξιῶν, τὸ δὲ ἐξ εὐωνύμων ἤρξατο κυκλεῖν τὸ πεδίον ἔτι πρωΐας οὔσης· Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἡλίου ἀνατέλλοντος, καὶ αὐτὸς τὰς λεγεῶνας συντάξας, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἠχήσας, ἵστατο ἐκδεχόμενος ἀφορμὰς παρὰ τοῖς Σκύθαις. οἱ δὲ ἔπραττον τὰ προσαχθέντα, ἄνευ B φωνῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ἢ τοῦ τυχόντος ἤχου, ἐργαζόμενοι ὡς ἄοκνοι μύρμηκες· Ἤρξατο οὖν ὁ Παγιαζὴτ ἀδολεσχεῖν, καὶ ὑβρίζειν τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, καὶ τοὺς τζιαβουσίδας ὑποβιβάζειν καὶ δέρειν, ὡς οὐ καλῶς τὸν πόλεμον ἀντιτιθέντας· εἷς δὲ τῶν ὑπερεχόντων ἀπὸ τῆς βάνδου τοῦ Ἀτίνη, ἐνωτισθεὶς ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ ὁ Ἀτίνης σὺν τῷ ἀδελφῷ κατὰ πρόσωπον εἰσήκει, ἀφεὶς ὅλας τὰς ἡνίας, καὶ λαβὼν τὸ βάνδον σὺν πεντακοσίοις ὁπλίταις αὐτόμολος εἰς τοὺς ἐναντίους ἔδραμεν. οἱ δὲ τοῦ Σαρχάν, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ἔπραττον, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ Μανταχίᾳ καὶ τοῦ Καρμιάν, ὁρῶντες τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν κράζοντας καὶ σημειοῦντας, εἰς αὐτοὺς ἅπαντες ἔφυγον, καὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους ἐχώρησαν. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς κολοιὸς κατ' ὀλίγον ἐψι- C λοῦτο, ὁ χορὸς δὲ τῶν Σκυθῶν ἐκυκλοῦτο, καὶ σφαῖρα ὡς ἄρτι ἐγένετο. ἰδὼν δὲ Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱός, ὁ γυναικάδελφος τοῦ Παγιαζὴτ ἔτι σὺν αὐτῷ σὺν πεντακισχιλίοις ἀνδράσι Σέρβοις δορυφόροις, καὶ μὴ φέρων τὴν ἧτταν, ἀρεΐῳ θυμῷ πρὸς τοὺς Σκύθας χωρεῖ, στήσαντες τὰ δόρατα πάντα κατὰ πρόσωπον τῶν Σκυθῶν. οἱ δὲ Σκύθαι ἰδόντες τὴν τόλμαν πλήρη θυμοῦ, ἀνοίξαντες θύραν, ἔδωκαν αὐτοῖς διέξοδον· οἱ δὲ Σκύθαι ἐξόπισθεν ἔβαλλον βέλεσι τοὺς στρατιώτας ἐν τοῖς ὀπισθίοις τῶν ἵππων· τοὺς γὰρ ἐπιβάτας οὐκ εἶχον ἀδικῆσαί τι, περιπεφραγμένους ὄντας μέλανι σιδήρῳ· οἱ δὲ Σέρβοι πάλιν ἐπαναστραφέντες, καὶ πάλιν θύραν ἀνοίξαντες, οἱ Σκύθαι ἔδωκαν αὐτοῖς εἴσοδον, πλὴν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν με- D ρῶν ἔπεσον οὐκ ὀλίγοι· πλησιάσας δὲ ὁ Στέφανος τῷ Παγιαζὴτ, καὶ εἰπὼν εἰς τὸ οὖς ἱκανὰ ῥήματα, οὐκ ἐποίησεν αὐτὸν καταπεισθῆναι τοῦ ἀποδρᾶσαι· ἤδη γὰρ περιεκύκλωσαν αὐτὸν κύνες πολλοί, ταῦροι πίονες περιέσχον αὐτόν. ὁ δὲ Στέφανος ὁρῶν τὰ γενόμενα, καὶ προβλέπων τὰ μετ' ὀλίγον ἐσόμενα, τοὺς ἰδίους λαβὼν, καὶ τὸν πρωτόνυιὸν τοῦ Παγιαζὴτ τὸν λεγόμενον Μουσουλμάν, κρούσας ἐν μέσῳ πάλιν τῶν ὑπεναντίων, καὶ σὺν δυνάμει πολλῇ ἀραιώσας αὐτούς, καὶ ἀποβάλλων πολλούς, καὶ αὐτὸς κατασφάξας πλείστους, μόλις ἐξέφυγε τὰς ἐνέδρας. ὅσον γὰρ οἱ Σκύθαι πεπυκνωμένοι ἀπὸ τοῦ πρώτου κύκλου, εἰς τὸ ἔσω κατασπάσαντες· ὁ δὲ Στέφανος τὴν πρὸς Προῦσαν ἀπάγουσαν φεύγων ᾤχετο, καὶ ὁ Μουσουλμὰν σὺν E αὐτῷ. οἱ δὲ Σκύθαι πάντας τοὺς Τούρκους, ὅσοι φεύγοντες ἦσαν ἅπαντας ἀφειδῶς κατέκτεινον, ἕως οὗ ὁ Παγιαζὴτ ἀνελθὼν ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου δι' ἄκρας στενοχωρίας ἐν βουνῷ τινι, ἔχων παραλελειμμένους ὡς δέκα χιλιάδας ἀργυρωνήτους σὺν αὐτῷ δούλους αὐτοῦ, τούς, οὓς καλοῦσι Γενιτζαρίδας· τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν χύδην ᾤχετο· οἱ δὲ Σκύθαι διώκοντες τοὺς Τούρκους, ὡς εἶδον τὸν Παγιαζὴτ ἐν μέσῳ τῶν ἀρνίων ἤδη ὡς λέ-

ἄθροισμα συναίροντα, συλλαλίας γενομένης μηδένα φονεῦσαι τινά, γυμνοὺς ποιοῦντες ἀφίεσαν· νόμος γάρ ἐστιν οὗτος ἄνωθεν ἐκ διαδοχῆς ἀεὶ πρὸς τοὺς ἀπογόνους κατιὼν ἀκέραιος, οὐ μόνον Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καὶ Πέρσαις καὶ Τριβαλοῖς, καὶ Σκύθαις διὰ τὸ ταυτότητι τῆς πίστεως τὰ μὲν πράγματα μόνα σκυλεύειν, τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνδραποδίζεσθαι μηδὲ φονεύειν ἔξω τῆς πολεμικῆς παρατάξεως μηδένα. τότε οἱ τοῦ Παγιαζὴτ δοῦλοι ὡς λέοντες ἀντέπιπτον τοῖς Σκύθαις· οἱ δὲ Σκύθαι διὰ τὸ ὑπὲρ πολλαπλασίου αὐτῶν σύνταξιν ἀντικαθίσαντο τοῖς Τούρκοις· τί γὰρ εἶχον ποιῆσαι δέκα πρὸς ἑκατὸν Σκύθας; πλὴν πάντες ἐσφάγησαν, καὶ οὕτω κατηνέχθη τὰ τοῦ Παγιαζὴτ δυστυχήματα, ὡς πλησιάσαι τοὺς Σκύθας, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· κατάβηθι τοῦ ἵππου Κύριε Παγιαζήτ, καὶ δεῦρο, καλεῖ σε Τεμὴρ Χάν. τότε καὶ μὴ θέλων κατέβη τοῦ ἵππου, ἦν γὰρ ὁ ἵππος Ἀραβικὸς πολλοῦ τιμήματος ἄξιος· οἱ δὲ ἐφόρησαν ἱππάριον σμικρόν, καὶ καθίσαντες αὐτὸν αὐτοῦ. ἀκουσθεὶς ὅτι Παγιαζὴτ ἐν χερσὶν ἦν, κελεύσας πῆξαι σκηνήν, ἐκάθητο μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἔνδον τῆς σκηνῆς παίζων Ζατρίκιον, ὃ οἱ Πέρσαι Σατράτζ καλοῦσιν, οἱ δὲ Λατῖνοι σκάκον. δηλῶν ἐν αὐτῷ, ὡς οὐκ ἔτι μοι φροντὶς ἦν περὶ τῆς τοῦ Παγιαζὴτ θηράσεως, εἶχον γὰρ αὐτὸν διὰ τὸ ἀναρίθμητα μου θεωρήματα ὡς στρουθίον ἐν παγίδι· πλὴν τὸ ἀληθὲς ἦν ὑποκείμενον τῇ ἀληθείᾳ, καὶ γὰρ εἰ καὶ ἐπὶ διπλασίονα ἐχώρει τὰ τούτου στρατεύματα, ἀλλὰ καὶ μεγάλη φροντίς, καὶ πόνος συνεῖχεν αὐτόν, ἕως οὗ τὰ τῆς τύχης ἴδεν εὐμαρῶς εἰς αὐτὸν διαρρέοντα· τότε καὶ ἐπεχλεύαζετο, καὶ ὡς μύθους ἐχώρει, καὶ τὴν αὐτοῦ ἀνδραγαθίαν ἐμέτρει τὰ τῆς τύχης δωρήματα· ἀπαγαγόντες οὖν αὐτόν, καὶ ἐν τῇ πύλῃ τῆς σκηνῆς στήσαντες, ὄρθιον, γεγωνῷ φωνῇ εὐφημοῦντες τὸν Τεμὴρ Χάν, καὶ σὺν τῇ εὐφημίᾳ καὶ τὸ τοῦ Παγιαζὴτ ὄνομα ἐπὶ χλεύῃ. ἰδού, λέγοντες, καὶ ὁ τῶν Τούρκων ἀρχηγὸς παρίσταταί σοι δέσμιος. ὁ δὲ Τεμὴρ ἀσχολούμενος ἐπὶ τῇ μελέτῃ τοῦ σκάκου οὐκ ἐνέθορε πρὸς τοὺς εὐφημοῦντας αὐτόν· τότε πάλιν γεγωνοτέρᾳ φωνῇ εὐφήμησαν οἱ παρεστηκότες, καὶ τὸ τοῦ Παγιαζὴτ ὄνομα ἐκ δευτέρου ἀνήγγειλαν· τότε καὶ ὁ Τεμὴρ ἡττηθεὶς ἐν τῷ τοῦ σκάκου παιγνίῳ παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, θεὶς αὐτῷ Περσιστὶ Σιαχρούχ, ὃ λέγεται παρ' Ἰταλοῖς Σκάκο ζόγο, ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔκτοτε Σιαχρούχ, ἤγουν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἀτενίσας οὖν ἐπὶ τὴν φάλαγγα, καὶ τὸν Παγιαζὴτ ἐν μέσῳ ὡς κακοῦργον, ἠρώτησεν αὐτούς, λέγων· οὗτός ἐστιν ὁ πρὸ μικροῦ διαζευγνύειν τὰς ἡμετέρας γυναῖκας, εἰ μὴ ἀντιπαρατασσόμεθα; ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἀντιλαβὼν τὴν ἀπόκρισιν, ἔφη· ἐγώ εἰμι· οὐδὲ γάρ σε τοσοῦτον καταφρονεῖν τοὺς πεπτωκότας· ἀλλ' ἴσθι καὶ αὐτὸς ἀρχηγὸς ὢν φυλάττειν σε τοὺς ὅρους τῆς ἡγεμονίας. Τότε ὁ Τεμὴρ αἰδούμενος εἰς ὑπερβολὴν χαλῶν ὑπεκαυσεν αὐτῷ· ἦν γὰρ ἀπὸ πρωΐας δείλης νῆστις, καὶ ὑπὸ τοῦ καύσωνος τοῦ θερμοτάτου, καὶ τῆς ἀχλύος κατάξηρος, σταθεὶς ὄρθιος, ἐκέλευσε καθῆσαι τὸν Παγιαζὴτ ἀντικρὺ τούτου. καὶ ψυχαγωγήσας, καὶ παρηγορήσας διὰ λόγων, ἐκέλευσε πῆξαι σκηνὰς τρεῖς, ἤγουν τέντας ἐντίμους, εἰπὼν αὐτῷ· ὕπαγε, ἀναπαύθητι· καὶ μὴ λογίζου πράττειν εἰς σέ, ἃ σὺ ὡς ἄλλους πέπραχας· ὄμνυμί σοι Θεόν, καὶ τὸν αὐτοῦ προφήτην, ὡς οὐκ ἄλλος χωρίσει τὴν ψυχήν σου ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς, εἰ μὴ Θεὸς ὁ ἑνώσας αὐτήν. Τότε ὁ Παγιαζὴτ εἰσελθὼν ἐν τῇ σκηνῇ, ἃς ὁ Τεμὴρ ἐδωρήσατο, ἐκέλευσεν ὁ Τεμὴρ τάφρον ὀρύξαι γύρωθεν τῶν σκηνῶν, καὶ κύκλῳ τῶν σκηνῶν

A pitantem, intra media retia conspexere, ac pactione facta, ut a cædibus utrinque abstineretur, spoliatos dimiserunt. Hanc equidem legem a majoribus ad posteros derivatam non solum Romani, sed etiam Persæ, Triballi & Scythæ, quod eamdem religionem profiteantur, inviolatam servant, *solam vestem auferre, corpora libera dimittere, nullumque extra prælium occidere*. Tunc Bajazitis satellites tamquam leones in Scythas irruunt; qui, quod multitudine superiores longe essent, Turcorum vim represserunt & ad internecionem deleverunt; qui etenim decem adversus centum obsistere possent? eoque improspera fortuna Bajazitem adduxit, ut ad eum Scythæ accurrentes clamarint: *Equo descende domine Bajazites, hucque accede, te accersit Temyr Chan*. tumque, etsi invitus, ab Arabico maximique pretii equo desilit; Isti vero humili vilique equo instrato Bajazitem imponunt, & ad Chan Temyrem deducunt. Qui cum audivisset Bajazitem in suam potestatem devenisse, jussit tentorium erigi sub quo cum filio sedit Zatrichium ludens, quem ludum Persæ *Santratz* vocant, Latini vero *Scaccum*; Hoc ludicro oblectamento, quod de Bajazite comprehendendo non ita sollicitus fuerat, demonstrare voluit, certamque copiis suis innumeris prædam intra retia habuisse; at, quod res fuit, dissimulabat. Quamvis enim aciem duplo majoribus copiis instructam habuisset, anxius tamen admodum ac iratus apud se erat, donec feliciter res sibi cessisse sensit. tuncque astute & vafre differere ipse, & fortunæ dona fortitudine sua admetiri, & æstimare. Bajazitem demum adducunt, stantemque in tentorii vestibulo collocant, elataque voce Chan Temyrem faustis acclamationibus prosecuti sunt, interque illas nomen Bajazitis sæpius est auditum: *ecce Turcorum Princeps vinctus coram te stat*. Temyr porro Scaccorum ludo intentus ad acclamantium voces non exilit. rursus ergo contentiori voce acclamare adstantes, nomenque Bajazitis denuo repetere. Ludo Scaccorum tunc Temyr a filio victus ei nomen Siachruch imposuit, eoque deinceps appellavit; quæ vox Persica ab Italis per *Scaccum toccum* redditur, victi regulo ad extremas angustias redacto. Intentis itaque in turbam circumfusam oculis, Bajazitem in medio tamquam scelestum reum intuitus, eos sic interrogat: *hiccine est, qui paulo ante a conjugibus nostris divortium nobis mandabat, nisi bellum ei inferremus?* ad quæ respondit Bajazites: *ille sum, nec te decet victos tam superbe habere, & despicere: sed disce tu, qui princeps quoque es, imperio limites & modum imponere*. Ex illo tunc cognovit Temyr bilem illius immodice accensam, quod a mane ad vesperam jejunus permansisset, æstuque acerrimo & pulvere desiccatus ac retorridus esset. Et cum rectus staret, jussit Temyr coram se eum sedere, mitique ac blando sermone delinivit, & consolatus est. Imperavit deinde tria tabernacula splendida ac magnifica, quæ *tenta* vulgo dicuntur, erigi; dixitque illi: Secede & quiesce & noli reformidare ut in te admittam, quæ in alios patravisti: per Deum tibi juro, ejusque prophetam, quod nullus alius animam tuam a corpore separabit præter Deum, qui illam conjunxit. Bajazites tentoria statim ingreditur, quæ Temyr ipsi concesserat: quibus etiam hu-

Bajazites a Tartaris captus. Anno Christi 1401. Augusti 7. feria 2. Hegiræ 804. triduo post diem 10. Augusti annus 804. incoepit feria 5.

Edit. Paris. pag. 37.

Zatrichium ludit Temyr dum Bajazites comprehenditur.

Ludo Scaccorum Temyr a filio victus Siachruch eum appellat.

Temyr Bajazitem consolatur.

Bajazites arcte custoditur.

jus mandato fossa circumducta est, & illis asservandis custodiendisque per ambitum mille armati Persæ impositi, extra fossam vero quinque millia expeditorum militum ex domesticis lectorum collocata sunt, singulisque noctibus ac diebus deducta, aliis custodiæ vices obeuntibus. In campo itaque, ubi pugnam conseruerant, octo dies consumpsit, per quos Persicus exercitus a Galatia in Phrygiam, Bithyniam, Paphlagoniam, Asiam minorem, Cariam, Lyciam, & Pamphyliam sesa diffudit, ita ut in singulis provinciis totus Tamyris exercitus cum ipso duce adesse videretur: hoc igitur octiduo multitudo illa diffusa restagnavit. Jamqua Temyr divitiis ingentibus compilatis, mancipiisque pluribus Ancyr- abductis, Cotyæum Phrygiæ metropolim accedit obvios quoscumque flammis tradens, Bajazitem quoque in custodia diligenter asservatum, quomodo supra diximus, trahebat. contigit autem dum Ancyræ morabantur quidpiam cujus meminisse operæpretium est. Dum Bajazites bellum adhuc gerebat, aderant ei in exercitu IV. filii, quorum natu grandior Musulmanus, secundus Esses, tertius Mehemetes, quartus tandem Moses; domi vero duos adhuc infantes Mustapham, & Orchanem tenebat. Anno autem illo quo pugnatum est, Mehemeti liberorum tertio Galatiam provinciam, ut eam regeret, pater attribuerat: qui cum patrem in Scytharum manus jamjam venturum vidit, cum suis aufugit, & rerum exitum expectando per montes fugitivus vagabatur. Inventis itaque fossoribus apprima industriis ac impigris, noctu de montibus in planitiem descendit; terramque vertendo ab ais in media tentoria perventum arat opusque jam perfectum, nisi divina virtute quadam obsistente prohibiti fuissent, quominus scelus illud liberarent. Jamque orta luce, sol eo tempore novem horas infra horizontem consumebat leonem permeans, recens custodum cohors ad stationem advenit, qui conspectis ad ostium fossæ aggeribus clamorem sustulerunt, quo nocturni custodes excitati pariter vociferantur, ingensque trepidatio per universum exercitum est orta. Postea ingressi Bajazitem in medio tabernaculo stantem & Chotziapheruzem eunuchorum ejus principem, qui simul captus fuerat, invenerunt: fossores vero & Mehemetes aufugerunt. Mane jam facto Temyr eum adiit, probris ac conviciis laceravit, cumque eo sermonem minarum plenum habuit, & Chotziapheruzi caput abscindi coram jussit. Sub arcta custodia deinceps habitus est Bajazites, ferreis compedibus ac manicis per noctem vinctus; interdiu militibus tantummodo frequentibus assiduisque custoditus.

Vide multitudinem.

Edit. Paris. pag. 38.

Temyris exercitus per totam Anatoliam diffusus.

Mehemetes tertius filiorum Bajazitis patrē carcere liberare tentat, sed frustra.

Chotziapheruzes decollatus.

A φυλάττειν χιλίους ὁπλίτας Πέρσας, ἐκτὸς δὲ τῆς τάφρου πεντακισχιλίους ἀζώνους ἐκ τῶν οἰκειακῶν, καθ' ἑκάστην νύκτα τε, καὶ ἡμέραν ἐναλλάσσοντων αὐτούς. ἐποίησεν οὖν ἡμέρας ὀκτὼ ἐν αὐτῷ τῷ πεδίῳ ὅπου ὁ πόλεμος ἐγένετο. καὶ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις διεσκεδάσθη τὸ Περσικὸν στράτευμα ἀπὸ Γαλατίας εἰς Φρυγίαν, Βιθυνίαν, Παφλαγονίαν, Ἀσίαν μικράν, Καρίαν, Λυκίαν, καὶ Παμφυλίαν, ὥστε ἐν πάσῃ ἐπαρχίᾳ, καὶ πόλει δοκεῖν εἶναι ἅπαν τὸ στράτευμα τοῦ Τεμὴρ σὺν αὐτῷ τῷ Τεμήρ· ἐν αὐταῖς ταῖς ὀκτὼ ἡμέραις ὑπερεχύθη, καὶ ἐπλημμύρησεν· ὁ δὲ Τεμὴρ λαβὼν πλοῦτον, καὶ αἰχμαλωσίαν πολλὴν ἐξ Ἀγκύρας, καὶ τὰς
B συναντώσας φλέγων καὶ καταναλίσκων, ἦλθεν εἰς Κοτύαιον μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν Παγιαζήτ, καλῶς περιπεφραγμένον τῷ τρόπῳ, ᾧ προλαβόντες εἰρήκαμεν, πλὴν ἐγεγόνει ἐν Ἀγκύρᾳ τί, ὅπερ ἐστὶ μνήμης ἄξιον. Ἔτι ὄντος τοῦ Παγιαζὴτ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου, ἦσαν σὺν αὐτῷ τέσσαρες τῶν υἱῶν αὐτοῦ, πρῶτος ὁ Μουσουλμάν, ὁ μετὰ τοῦτον Ἐσαΐς, καὶ τρίτος ὁ Μεχεμέτ, καὶ τέταρτος ὁ Μωσῆς. εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ δύο, Μουσταφάν, καὶ Ὀρχὰν ἔτι νήπια ὄντα· εἶχε δὲ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαλατίας κληρωθεῖσαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὁ Μεχεμὲτ ὁ τρίτος. ὡς οὖν ἴδε κἀκεῖνος τὸν πατέρα ἔτι ἐν χερ-
C σὶ τῶν Σκυθῶν ὡς ἐν ὀλίγῳ ἐσόμενον, ἀπέδρα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἦν ἐν ὄρεσι φυγαδεύων, καὶ καραδοκῶν τὸ μέλλον· εὑρὼν οὖν τεχνίτας ὀρυκτὰς ἐπιτηδείους εἰς ἄγαν, καὶ κατελθὼν διὰ τῆς νυκτὸς ὤρυξαν τὴν τάφρον, καὶ ἕως τὸ μέσον αὐτῶν σκηνῶν καταντήσαντες, εἶχον γὰρ πλεσιουργήσαντες τὸ πανούργημα, εἰ μὴ θεία τις δύναμις ἐκώλυσε τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι τὸν ἀλάστορα. καὶ δὴ πρωΐας οὔσης, ἤδη γὰρ ὑπὸ γῆν κρυπτόμενος ὁ ἥλιος ἐννέα που ὥρας ἐν τῷ λέοντι βαδίζων, ἦλθεν ἡ παράταξις ἡ νέα, καὶ ἰδόντες τὰ χώματα τῆς ὀπῆς ἐβόησαν, καὶ ἐγερθέντες οἱ φυλάσσοντες τὴν νύκτα ἀντεβόησαν, καὶ θόρυβος μέ-
D γας ἐγεγόνει παντὶ τῷ στρατῷ. καὶ εἰσπηδήσαντες εὗρον τὸν Παγιαζὴτ ἱστάμενον ἐν μέσῳ τῆς τέντας, καὶ τὸν Χοτζιαφερούζ τὸν ἀρχιευνοῦχον αὐτοῦ, ἦν γὰρ οὗτος ὁμοῦ ἑαλωκὼς σὺν αὐτῷ: οἱ δ' ὀρυκταὶ ἔφυγον καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Μεχεμέτ. πρωΐας δὲ παρεστὰς τῷ Τεμὴρ καὶ λοιδορήσας αὐτόν, καὶ λόγους ἐπαπειλητικοὺς εἰπὼν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, προστάξας ἀπεκεφάλισαν τὸν Χοτζιαφερούζ. ἔκτοτε οὖν ἐγένετο μεγάλη φυλακὴ εἰς αὐτόν, καὶ σιδηροῖ κλοιοί, καὶ χειροπέδαι διὰ τῆς νυκτός· τῇ δὲ ἡμέρᾳ μόνον συχνοὶ στρατιῶται, οἱ ἀδιαλείπτως φυλάσσοντες.

CAPUT XVII.

Edit. Paris. pag. 39.

Temyr Asiæ urbes aliquot adit & capit, incendiis ac direptionibus omnia devastat. Bajazitis thesauros Prusæ seu Burusæ adservatos rapit. Smyrnam expugnat; Ad eum Phocæarum principes ut sibi placatum reddant, legatos mittunt, donisque conciliant. Cariam lustrat, & deinceps in Phrygiam Salutariam iter flectit, ibique Bajazites moritur. Temyr in Persidem anno in expeditione exacto redit.

ΑΠΑΡΑΣ δὲ ἀπὸ τοῦ Κοτυαίου, φθείρας, αἰχμαλωτεύσας, λαβὼν πάντα θησαυρὸν τῶν διεσκόμενων σὺν βασάνοις καὶ τιμωρίαις πλείσταις, καίων, κρεμάζων, ζωντοθάπτους δεικνύων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πᾶσαν ἄλλην τιμωρίαν ποιῶν, ἦλθεν εἰς Προῦσαν· καὶ ἀνοίξας τοὺς θησαυροὺς ἐξήντλει τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων κερδηθέντα κειμήλια χρυσᾶ, ἀργύρεα, λίθους τιμίους, μαργαρίτας δίκην ἀσαμὼν σίτου μετρουμένους ἐν χοίνιξι. εὗρεν δὲ ἐκεῖ καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ, καὶ τὰς παλλακὰς, καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρου. καὶ λαβὼν πάντα τὰ τῆς Προύσης, Νικαίας, Νικομηδίας, καὶ τῶν πέριξ πόλεων τοὺς ἀκενώτους θησαυροὺς, εἰς Φρυγίαν τὴν κάτω ἀφίκετο· καὶ πορθήσας ἅπαντα πολίχνιά τε καὶ πόλεις, ἦλθεν εἰς Ἀσίαν. καὶ διαβὰς Ἀδραμυτίου, καὶ Ἀσσὸν, ἦλθεν εἰς Πέργαμον, κἀκεῖ ποιήσας ἡμέρας, καὶ ἀθροίσας τῶν πέριξ πόλεων τοὺς θησαυροὺς, καὶ αἰχμαλωτίσας νέους καὶ παιδίσκας, καὶ κολάσας, καὶ τιμωρήσας πάντας Τούρκους τε καὶ Ῥωμαίους, πυρικαύστους, καὶ ἐγκλείστους ὑπὸ ἀσιτίας λιμοκτονήσας ἕνεκα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, πάντα πλοῦτον σωρεύσας, ἦλθεν εἰς Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ κειμένην. κἀκεῖ συναθροίσας πάντα τὰ τῆς Λυδίας χρυσᾶ τε, καὶ ἀργυρᾶ κειμήλια, καὶ πάντα τὸν ἐν ταῖς Σάρδεις, καὶ Φιλαδελφείᾳ, καὶ Ἀττάλῳ σωρεύσας πλοῦτον, ἦλθεν εἰς Σμύρναν. κἀκεῖ τεντώσας ἐν τῷ πολιχνίῳ τῶν φρερίων, ὃ ἀνήγειραν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προρρηθέντος Ὀμοὺρ, ἐζήτει τοῦτον παρ' αὐτῶν· ὡς δὲ ἀντέλεγον οἱ φρέριοι, ἦσαν γὰρ πλεῖστοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες προσφυγόντες ἐν τῷ φρουρίῳ, Ἐφέσιοι, Θυραῖοι, Νυμφαῖοι, καὶ ἀπὸ ἄλλων πόλεων Χριστιανοὶ, θαῤῥοῦντες, ὡς οὐ πορθηθήσεται παράτινος. καὶ γὰρ ὁ Παγιαζὴτ κατ' ἔτος ἐπολέμει, καὶ οὐ διέλειπεν ἀσφαλῶς τὰς διεξόδους τηρῶν, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ ἐγκρατὴς γένηται τοῦ πολιχνίου, ὑπὸ γὰρ πολέμου οὐδὲ ἴσχυε. Τότε ὁ Τεμὴρ εἰς νοῦν λαβὼν φράττει τὸ τοῦ λιμένος στόμα. διαλαλίας ποιήσας ἀφ' ἑσπέρας, ἵνα τὸ πρωῒ ὁ καθεὶς τῶν στρατιωτῶν ἀνὰ λίθον ἄρας, ῥίψει ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ὃ καὶ γέγονεν· ὁρῶντες δὲ οἱ τοῦ κάστρου, ἐδειλίασαν· καὶ εἰ μὴ εἴλαυσαν τὰς τριήρεις, καὶ τὰ πλοῖα ἔξω τοῦ λιμένος ἐν τῷ πελάγει, τῇ πρώτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἐπυρώθησαν ἂν παρὰ τῶν Σκυθῶν· ἀρξάμενοι δὲ πρωῒ ἄχρι τῆς πρώτης ὥρας, ἐποίησαν τὴν ὑγρὰν, ξηράν. οὐδὲ τὸ δέκατον, τί λέγω δέκατον; οὐδὲ τὸ ἑκατοστὸν ὑπούργησε τὸ τῆς διαλαλίας πρόσταγμα. ποῦ γὰρ ἦν ὁ πᾶς ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ τότε, καθὼς ἔφαμεν, περικυκλώσαντος τὴν ἅπασαν ἄλλην ἐξ ἄλλης, πρὶν αἰσθῆναι καταλαμβάνοντες γῆν. καὶ τελῶν γὰρ μιᾶς ἡμέρας πολλάκις, δίκην πτηνῶν

A Cotyæo discedens Temyr, omnia evertens, servituti canctos mancipans, omnes thesauros contrectans, suppliciis variis adhibitis: urendo scilicet miseros, & suspendio afficiendo, vivos sepeliendo, cæterisque tormentorum generibus torquendo, Prusam venit: reseratosque thesauros exhaurit: &, quæ Romanis erepta fuerat, compilat auream argenteamque supellectilem, pretiosos lapides margaritasque, quas, tanta fuit earum copia, velut grana frumenti chœnice admetiebatur. Illic quoque uxores Bajazitis, pellicesque invenit, interque eas Lazari filiam. omnibusque abreptis, spoliatisque thesauris, quos nactus est Prusæ, Nicææ, Nicomediæ & in vicinis urbibus, B in Phrygiam inferiorem ire pergit: omnesque in itinere urbes ac oppida populatur, & in Asiam abit. prætereusque Adramutio & Asso Pergamum accessit: ibique diebus aliquot immoratus thesauros urbium vicinarum compilat, puerosque & puellas captivos comprehendit, omnesque Turcos & Romanos suppliciis diris vexavit, ut aurum & argentum ab eis extorqueret: aliosque igni tradidit, alios conclusos fame enecavit. Cunctis itaque divitiis earum urbium corrasis Magnesiam ad Sipylum montem sitam profectus est; illic congessit universam Lydiæ auream argenteamque supellectilem, omnemque quam Sardeis, Philadelphia & Attalus possidebant. Smyrnam deinde C profectus castra metatur juxta oppidulum ab Hierosolymitanæ militiæ fratribus Rhodiis equitibus tempore memorati Humuris extructum, idque sibi dedi postulat. At Rhodii fratres equites id renuere, quod plurimi viri fœminæque in illud confugissent, Ephesii, Thyræi, Nymphæi, aliarumque urbium Christiani loci firmitate freti, nec a quoquam expugnatum iri confidentes. cum enim illud vi frustra sæpe tentasset Bajazites, quotannis præsidiis impositis aditus occupabat, ut fame expugnaret. Tum expugnandæ arcis consilio capto, Temyr portus ingressum obsepire aggreditur, edicitque sub vesperam, ut crastina luce singuli milites lapidem afferant, & in portus fauces projiciant. quod deinde factum, iis, qui in D oppido conclusi erant, timorem ingentem objecit, triremes porro, cæteraque navigia, nisi prima diei hora in altum deduxissent, a Scythis incensa forent: qui cum ab aurora ad solis ortum lapides congerere cœpissent, utrumque littus aggere junxerunt, & portus ostium desicaverunt. atque decima pars militum, quid decimam dico? ipsa centesima operi faciundo plusquam satis fuit. Ubique enim innumera militum multitudo diffusa aberat, omnem regionem per ambitum occupantium, aliamque ex alia, priusquam de eorum adventu quicquam præsciretur,

Vide immensos thesauros.

Temyr Smyrnam expugnat.

Edit. Paris. pag. 40.

percurrentium. Uno equidem die tridui itinere emenso, ut volucrum nubes terras sæpius circumcursabant nullis impedimentis gravati, sed iis solum sarcinis & commeatu, quæ ad facile vincendum satis sunt. ad quod apte se comparant, dum numero magnam satis multitudinem, ipsamque celerem ac expeditam educunt. Quodque horum præcipuum est, sibi nullatenus parcunt, & adversus hostes ferarum aggressium more in pugnam procedunt. Portus ostio jam superato ad fossas oppidi accedere Scythæ: at equites Rhodii fortiter e propugnaculis obsistere, Scythasque, ut passeres locustas, in fossas dejicere; quæ eorum cadaveribus complebantur. hi vero, ut hydræ capita, succrescere. congesta itaque cadaveribus fossa residui immenso numero Scythæ cæsorum calcantes cadavera, scalisque admoventes ascenderunt, aliique in mœniorum pinnas evaserunt, alii, quæ ad inferos & lethum ducit, viam ingressi sunt. Neque superstes cæsorum patris aut liberorum cadavera calcare aversabatur, aut eorum ab aliis discrimen aliquod faciebat: sed uni tantum intentus erat quisque, quomodo prior ascenderet; telumque turri infigeret. Undequaque igitur muros subeuntes, in interiorem arcis locum fratres compellunt, qui salutem fuga quærentes triremes prope arcem adducunt, ipsasque tumultuantes ac trepidantes ingressi sunt Ballivus & cæteri fratres. At Christiani, qui in id oppidum securitatis causa ex aliis locis se receperant, omnes cum uxoribus & liberis mare ingressi, partim triremium clavis adhærentes, partim in remos nitentes, alii funibus anchorisque arreptis vectorum fidem inclamabant: *misereminí nostri, qui Christiani sumus, neque hic nos deserite*. Vectores vero manus vociferantium protensas contis quatientes ac submoventes, pansis velis in altum feruntur, hosque semimortuos deserunt. Scythæ expugnato castro coactos

Smyrnæ expugnatio.

in unum supra mille captivos, mulieres ac pueros ad Temyrem adducunt, quos ad unum interfici imperat, occisorumque capita abscindi; in ædificanda deinde turre, ordines lapidibus capitibusque distinxit, ita ut caput unum ad lapidis latus

pag. 41.

coagmentaretur, saciesque ordine dispositæ essent; atque in secundo ordine lapidi caput, lapis capiti (*opere reticulato*) superstruebatur: vultusque in exteriorem superficiem omnes versi erant; conspiciendum illic exhibebatur novum prodigium, inhumanumque commentum. At Phocæarum principes legatos ad eum destinarunt, priusquam in Joniam pervenisset, & multis donis placavere: quibus ille acceptis pacem cum iis composuit: harum altera, quæ nova vocabatur Genuensibus parebat, altera, quæ & vetus, Mitylenes duci subdita erat. Cum Smyrnam Temyr accederet, eamque bello peteret, nepotem suum Phocæas exploratum misit; quod cum rescivisset Lesbi princeps conscensa trireme Phocæam appulit: urbeque egressus in occursum Temyris nepotis, comiter ac perhumane, prout decebat, eum suscepit; & postquam conviviis ac compotationibus indulserunt, & se simul oblectaverunt, cum multis donis remisit. Temyris etiam nepos sceptrum illi dilectionis amorisque signum largitus est, mutuis tandem salutationibus ac osculis sese complexi discesserunt, ille quidem triremi vectus, hic e-

A αἰθερίων, περιτρέχοντες τὴν οἰκουμένην, μηδὲν μὲν ἐπαγόμενοι, πάντα δ' ὅμως ἔχοντες ὅσα πρὸς τὸ ῥᾳδίως νικᾶν ἐφόδια κράτιστα. εἶναι γὰρ ταυτί, τό, τε κατὰ πλῆθος ἐξεῖναι μικροῦ καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον, τό, τε τῆς κινήσεως ἄστρεφον καὶ ὀξύτατον. καὶ ὃ τούτων μεῖζον, τὸ τελέως ἀφειδεῖν ἑαυτῶν καὶ κατὰ πρόσωπον δίκην ἀγρίων θηρῶν ἀπαντᾷν εἰς τὰς μάχας. Διαβάντες τοίνυν τὸ στόμα τοῦ λιμένος, καὶ παραστάντες τὴν τάφρον· οἱ μὲν φρέριοι διὰ τῶν βελῶν ἀνδρείως ἐμάχοντο ἐκ τῶν προμαχώνων, καὶ δίκην ἀκρίδων κατακοπτόμενοι ὑπὸ στρουθῶν ἐν τῇ τάφρῳ ἐνέπιπτον, καὶ ἡ τάφρος ὑψοῦτο τοῖς σώμασι τῶν Σκυθῶν· καὶ οἱ Σκύθαι ὡς αἱ κεφαλαὶ τῆς ὕδρας ἐφύοντο. Πληρωθείσης δ' ὅμως B τῆς τάφρου τῶν σωμάτων, οἱ παραλειπόμενοι ὑπὲρ μέτρον Σκύθαι πατήσαντες τὰ τεθνηκότα τῶν σωμάτων, καὶ κλίμακας ἐπιθέντες ἀνέβαινον, οἱ μὲν ἄνω, οἱ δὲ τὴν πρὸς ᾅδην φέρουσαν κάθοδον. μὴ φροντίζων ὁ ζῶν διὰ τὸν τεθνηκότα εἰ πατήρ ἐστιν, ἢ υἱὸς γνήσιος· ἀλλὰ τὸ σπουδαζόμενον ἓν ἦν ἐν ταῖς τῶν ἁπάντων ψυχαῖς, τίς πρῶτος ἀναβαίνειν, καὶ τὸ σκῆπτρον θεῖναι ἐν τῷ πύργῳ. τότε ἐκ πάντων τῶν μερῶν ἀναβάντες, καὶ τοὺς φρερίους εἰς τὸ ἐνδότερον καταδιώξαντες, φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπιμελουμένων, τὰς δὲ τριήρεις ἐγγὺς τῆς ἀκροπόλεως ἑλκύσαντες, φύρδην καὶ ἀτάκτως εἰσήρχοντο, ἔχοντες τὸν Μπαΐουλον αὐτὸν ὁμοῦ καὶ τοὺς λοιποὺς φρερίους. οἱ δὲ ἐλθόντες τὴν φυλα- C χθῆναι ἐκ τῶν ἐκτὸς Χριστιανοὶ ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ, οἱ δὲ κρατοῦντες τὰ πηδάλια τῶν τριήρων, οἱ δὲ τὰς κώπας, ἄλλοι τὰ τῆς πρώρας καλώδια καὶ τὰς ἀγκύρας, ἐβόων πρὸς τοὺς ἐπιβάτας· Ἐλεήσατε ἡμᾶς Χριστιανοὺς ὄντας, καὶ μὴ ἐγκαταλείπητε ὧδε. αὐτοὶ δὲ σὺν ῥοπάλοις κρούσαντες εἰς χεῖρας τὰς ἀπῃωρημένας, καὶ πτερώσαντες τὰ ἱστία, ἀφέντες αὐτοὺς ἡμιθανεῖς ἔπλεον. οἱ δὲ Σκύθαι παραλαβόντες καὶ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ εἰς ἓν ἀθροίσαντες τὴν αἰχμαλωσίαν, ἦσαν γὰρ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὑπὲρ τοὺς χιλίους, καὶ ἀπαγαγόντες αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Τεμήρ, ἐκέλευσε πάντας ξίφει τὰς κεφαλὰς ἀποτμηθῆναι· καὶ οἰκοδομήσας πύργον ἕνα, μίαν πέ- D τραν ἐνθείς, καὶ μίαν κεφαλὴν συναρμόσας, ὥστε τὸ πρόσωπον ἵστασθαι καθ' εἱρμόν· καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ τάξει, ὅπου ἡ πέτρα ἦν ἐπάνω ταύτης κεφαλή. καὶ ὅπου κεφαλὴ ἦν ἐπάνω ταύτης πέτρα, καὶ τὰ πρόσωπα πάντα φαινόμενα περὶ τὴν ἔξω ἐμφάνειαν. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας καὶ ἀπάνθρωπον ἐπινόημα· αἱ δὲ Φώκαιαι ἔστειλαν πρέσβεις πρὸ τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἰωνίας, καὶ προσεκύνησαν σὺν δώροις πλείστοις· καὶ αὐτὸς ὑπεδέξατο, καὶ εἰρήνην σὺν αὐτοῖς ἐσπείσατο· ἦν γὰρ ἡ μία τῶν Γενουιτῶν, ἡ καὶ νέα καλουμένη· ἡ δὲ ἑτέρα ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μιτυλήνης ἀνέκειτο, ἡ καὶ παλαιὰ καλουμένη. Ὁ δὲ Τεμὴρ ἐλθὼν ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ πολεμίζων αὐτήν, ἔστειλε τὸν ἔγγονον E αὐτοῦ ἱστορήσων τὰς Φωκαίας· καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ τῆς Λέσβου ἡγεμών, ἐμβὰς ἐν τριήρει ἦλθεν εἰς Φωκαίας· καὶ ἐξελθὼν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ φιλοξενήσας ὡς ἔπρεπε τὸν υἱωνὸν τοῦ Τεμήρ, φαγόντες, καὶ πιόντες, καὶ εὐφρανθέντες ὁμοῦ, σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμψεν. Ὁ δὲ τοῦ Τεμὴρ ἔγγονος δοὺς αὐτῷ σκῆπτρον σημεῖον ἀγάπης, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὁ μὲν ἐν τριήρει, ὁ δὲ ἀναβὰς ἐφ' ἵππου, ἀπ' ἀλλήλων

ἄλλως ἐχωρίσθησαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ εὑρὼν τὴν Σμύρναν κατασκαφεῖσαν ἕως τῶν θεμελίων, πρὸς τὴν Ἔφεσον τὴν πορείαν ἐποίησε, καὶ πανταχόθεν τὸ στράτευμα συνέῤῥεε. ἦν γὰρ πρόσταγμα παρ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν ἐξ Ἀγκύρας, ὅπου ἂν τύχωσι οἱ Μεγιστᾶνες, καὶ οἱ σατράπαι σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοὺς, οἱ πάντες εὑρεθῶσιν ἐν Ἐφέσῳ· καὶ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἦν ἀναποδίζων πρὸς τὰ πάτρια· ἐκεῖ δὲ πήξας τὰς σκηνὰς ἐποίησεν ἡμέρας τριάκοντα, καὶ τὰ πέριξ ἅπαντα τῆς πόλεως κάστρα, καὶ πόλεις, καὶ κώμας, ἀθροίσας ἅπαντας, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν προγόνων καταλειφθέντα χρυσᾶ τε, καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἄλλην πᾶσαν τιμίαν ὕλην, καὶ ἱματισμὸν πολυτελῆ, διὰ πολλῶν βασάνων καὶ καυστηριασμῶν συλλέξας, ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὴν * Μιλασίων μητρόπολιν Καρίας ἔρχεται. χειμῶνος οὖν σφοδροῦ γενομένου, κρύους τε καὶ παγετοῦ, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν τετραπόδων φύσιν τῶν ζώων, καὶ τὰ πτηνὰ τὰ ἀέρια, καὶ τὰ ἔνυγρα ζῶα παγιωθῆναι, καὶ εἰς κρύσταλλον μεταμεῖψαι τὴν φύσιν αὐτῶν. ἐξερχομένου δὲ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἀπιέναι, τὴν καταλελειμμένην εἰς τόσον ἀφίεσαν ἔρημον, ὅτι οὔτε κυνὸς ὑλακὴ τὸ παράπαν ἠκούετο, οὐδὲ ὄρνιθος ἡμέρου κοκκυσμός, οὐδὲ παιδίου κλαυθμυρισμός. ἀλλ' ὥσπερ σαγήνην χαλῶν ἁλιεὺς, ἕλκει ταύτην ἐν τῇ ξηρᾷ ἀπὸ τοῦ πελάγους, ὅτι ἂν συναντῇ τοῦτο καὶ ἕλκει πρὸς τὴν ξηρὰν, κἂν τε μέγαν ἰχθὺν, κἂν τε σμικρὸν, καὶ αὐτὸ τὸ φαυλότατον ἰχθύδιον, καὶ καρκινίδιον. οὕτω καὶ οὗτοι τὴν ἅπασαν Ἀσίαν λεηλατήσαντες ᾤχοντο, ἀπὸ δὲ Μιλησίων εἰς τὴν ἄνω Φρυγίαν Καπατιανὴν ἴεσαν, τὰ ὅμοια πράττοντες. ἀπὸ δὲ Λαοδικείας εἰς Φρυγίαν Σαλουταρίαν κατήντησαν, ἣν ἡ κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶσσαν οἱ Τοῦρκοι Καράσαρ λέγουσιν. ἐκεῖ καὶ ὁ πολυπαθὴς Ἰλτρὶμ Παγιαζὴτ ἀπέθανεν. Ἄδεται δὲ παρὰ πολλοῖς, ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν φαρμάκῳ τῆς ζωῆς ἐστέρησεν. ὁ γὰρ Τεμὴρ ἐβούλετο μὲν αὐτὸν ζῆν, καὶ ἐν τῇ Περσίᾳ ἄγειν, καὶ δεῖξαι τοῖς Πέρσαις ποδαποῦ θηρίου ἐγκρατὴς ἐγένετο. καὶ θεατρίσαι, καὶ πομπεῦσαι· καὶ μετὰ ταῦτα διὰ πολλῆς στενοχωρίας τοῦ ζῆν ἀπαλλάξειν ποιῆσαι. ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ λοίσθια πνέων ἦν, μηνύει τῷ Τεμήρ· Ὡς ἐγὼ νῦν μεταλλάττω τὸν βίον, σὺ δὲ ἱλαρῶς βλέψον τεθνηκότα με, καὶ τὸ σῶμα μου δὸς ταφῆναι ἐν τῷ παρ' ἐμοῦ δομηθέντι μνημείῳ. Ἀκούσας δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα ὁ Σκύθης ἐκάμφθη τῇ γνώμῃ. καὶ στείλας αὐτὸν δι' ἐνταφιαστῶν δούλων αὐτοῦ ὡς ἑκατὸν ἐλευθερώσας αὐτοὺς, ἀπήγαγον αὐτὸν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἔθαψαν ἐν τῷ μνημείῳ, ὃ αὐτὸς ᾠκοδόμησεν. Ὁ δὲ Τεμὴρ ἀπάρας ἐκεῖθεν πρὸς Λυκαονίαν ἀφίκετο. κἀκεῖθεν εἰς Καισάρειαν, εἶτα εἰς Ἀρμενίαν μικράν τε, καὶ μεγάλην. πληρώσας ἐνιαυτὸν ἕνα ἐκτὸς τῆς Περσίας, καὶ μετὰ τὸν χρόνον εἰσῆλθε νικητὴς τροπαιοῦχος, φέρων λάφυρα καὶ λείαν, ὡς οὐδεὶς τῶν πώποτε τυράννων Περσῶν. Ἀλλ' ἐπανίωμεν πάλιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἡγεμόνας τῶν Ὀθμάνων, καὶ ἴδωμεν καὶ τίνι τρόπῳ μετέπεσον εἰς αὐτοὺς τὰ τῆς ἡγεμονίας εὐτυχήματα.

*l. Μιλασίων

quo infideos. qui ad castra reversus Smyrnam a fundamentis eversam dirutamque offendit, atque adeo Ephesum versus tendentem exercitum, eoque confluentem. Edixerat namque Temyr Ancyra digrediens, ut omnes proceres magnatesque, ubicumque agerent, eum Ephesi adirent, illucque convenirent; Epheso quippe discedens imperii sui provincias repetiturus erat. Ibi castris collocatis triginta dies consumpsit, interimque ex vicinis illi urbi oppidis, & vicis omnes incolas congregat; multisque cruciatibus & deustionibus ab iis extorquet, quicquid a majoribus auri argentique, pretiosarum rerum, vestisque relictum erat; hinc Mylasum Cariæ metropolim profectus est. tamque aspera & aeris hyems invasit, geluque ita intensum est, ut quadrupedes, volucres aeriæ, aquatiliaque animalia gelu induruerint; eorumque naturalis calor frigore extinctus sit. Cum vero ab una urbe in aliam migraret exercitus Temyris, eam, unde movebat, tam desertam ac solitudinis horrore plenam reliquit, ut neque canis latrare usquam audiretur, non aves domesticæ & cicures cucurrire, non infans vagire; sed quo pacto laxato reti, & in littus postea ex mari reducto, quicquid implicitum sive minutus piscis sive amplus occurrit, in terram piscator trahit, etiamque pisciculum vilissimum, cancrumque minutulum; non aliter isti totam Asiam egerunt & tulerunt, & Mylasso relicta in Phrygiam Cappatianam, cuncta pariter agendo, ferendoque iter direxerunt. A Laodicea vero viam capessiverunt, quæ in Phrygiam salutariam ducit, quam provinciam lingua sua Turci Karasar appellant. illic ærumnis confectus Iltrim Bajazites fato concessit. affirmant plurimi quod veneno mortem ipse sibi consciverit. Volebat equidem Temyr hunc vivere, & in Persidem abducere, ut universæ genti ostenderet qualem cujusque soli feram comprehenderat: spectandumque exhibere ad triumphi ornatum & magnificentiam. tandem multis ærumnis ac miseriis attritum ad mortem sibi inferendam ipsum cogere. verum ubi animam agere cœpit, postremaque suspiria ducere, Temyri talia significat: *Vitam cum morte jam commuto: tu lætus & hilaris mortuum me conspice, cadaverque meum trade sepeliendum in monumento quod mihi ædificavi.* His auditis Scytha animi rigore remisso emollitus est, & libertatem centum illius servis concessit, qui funus procurarent; Prusamque cadaver abducendum permittitur, ubi in sepulchro, quod vivus sibi posuerat, sepultum. Temyr in Lycaoniam inde movit, deincepsque Cæsaream pervenit, tandemque in Armeniam minorem ac majorem reversus est. Annum in expeditione extra Persiam exegit, demumque victor ac triumphator rediit, præda ac spoliis onustus, quanta nullus umquam Persarum Tyrannus reportavit. Sed iterum redeamus ad Othomanicæ familiæ principes, qui postea successerunt, & attendamus quomodo in eos imperium feliciter concesserit.

Edit. Paris. pag. 42.

Moritur Bajazites anno Hegiræ 804. Christi 1042. regni sui xiv.

Mors Bajazitis.

CAPUT XVIII.

Manuel imperator Byzantium revertitur, & Johannem ex fratre nepotem in Lemnum relegat. Cum Musulmano Bajazitis filio fœdus amicitiamque init. Rerum status in Asia post Temyris Chanis discessum. Esse, seu Isa, Bajazitis filius bello a fratre Mehemete petitus Temyrte duce capitur, & laqueo præfocatur. Cinettes Smyrnæus innotescit. Atinis filios ex Ionia pellit. Musulmani partes sequitur. Atinis filii Mantachiæ ope Ephesum expugnant. Homur Atinis filius cum Cineite affinitatem contrahit, & paulo post obit. Musulmani adversus Cinettem expeditio. Asiæ reguli adversus Musulmanum conjurant, sed mutuis suspicionibus a se invicem dissociantur.

Manuel imp. Byzantium revertitur, & Johannes ex fratre nepos in Lemnum secedit.

Edit. Paris. pag. 43.

IMperator Manuel cum cladem Turcorum audivisset, subitamque Bajazitis, qui velut fulgur e cœlo deciderat, fortunæ mutationem, Byzantium confestim rediit, & clavum imperii regendum a nepote, quem in Lemnum relegat, recepit. Solus igitur Manuel a Palatinis officialibus, & populo imperator salutatur. At Musulmanus fretum transvectus in occidentales regiones se contulit, Constantinopolim ingressus imperatoris pedibus accidit, & apud eum hanc supplicem orationem habet: *Ego tibi filius ero, tuque mihi pater eris: & ab hoc tempore nulla inter nos discordia zizania disseminabitur, nullæ offensiones intercedent. tantummodo Thraciæ præfectum me constitue, & aliis regionibus, quantas majores mei possederunt.* Obsides quoque tradidit ex fratribus suis impuberibus unum, sororemque unam Phatma-catun appellatam: promisitque imperatori Thessalonicam, oppida ad Strymonem Zetunium usque sita, & Peloponnesum redditurum esse; atque etiam oppida urbi vicina a Panido usque ad ostium sacrum; & hinc Varnam usque cunctas arces maritimas littoribus Euxini Ponti impositas. Imperator pace inita Adrianopolim eum misit, Demetriumque Leontarium virum prudentem & in bello impigrum ad recipiendam Thessalonicam destinat, qui negotium confectum imperatori scribit, & Johannem in eam urbem introducit, imperatoremque totius Thessaliæ proclamat. Præterea Manuel Romanos illustres viros in alias urbes & oppidula misit, qui eas pulsis Turcis receperunt. Eo tempore tota Thracia profunda pace, & secura tranquillitate fruebatur; at Orientales provinciæ tumultu ingenti turbabantur, subitaque principum per provincias mutatione agitabantur. Vere itaque inchoante, postque horrendam illam procellam sedato æstu, fames dira, pestisque vehemens grassatæ sunt per provincias omnes, quas Scythæ invaserant, bellaque intestina orta. Carmianus namque qui Alysar cognominabatur, facultatem a Temyre consecutus in paternam ditionem redeundi, eam recuperavit; Sarchan pariter Lydiam paternum principatum recepit. Orchan & Atinis ambo filii Homur & Esses, Joniam totam sortiti sunt. Mantachiæ filius Elias Cariam, & Lyciam obtinuit; Qui vero in oriente relicti erant Bajazitis filii, eorum unus Mehemetes, cum provinciam nullam obtineret, Ancyræ in Galatia substiterat, cum quo frater ejus minor natu Moses etiamnum puer degebat. Eses vero alius eorum huc & illuc vagabundus oberrabat, dignitate ac imperio prorsus de-

Musulmani ad Manuelem oratio.

Conditiones pacis inter Manuelem & Musulmanum. Anno Hegiræ 805. Christi 1402. cœpit Hegiræ annus Augusti die 1.

Johan. Thessalonicæ Rex.

Status rerum in Asia.

A Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἀκουσθεὶς τὴν ἧτταν τῶν Τούρκων, καὶ τὴν τοῦ Παγιαζὴτ ἀθρόαν μεταβολὴν* τοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν πεσόντα, παρευθὺ πρὸς Βυζάντιον ἄνεισι. καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ παραχωρεῖ τῶν οἰάκων τῆς βασιλείας, καὶ αὐτὸς ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ πέμπεται. καὶ ὁ Μανουὴλ μόνος βασιλεὺς παρὰ τῶν παλατίνων καὶ τοῦ δήμου εὐφημίζεται. ὁ δὲ Μουσουλμὰν περάσας ἐν τῇ δύσει, εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ πίπτει ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως, καὶ δέεται τοῦτον λέγων· Ὅτι ἐγὼ ἔσομαί σοι εἰς υἱόν, σὺ δὲ πατὴρ ἐμὸς ἔσῃ· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν μέσῳ ἡμῶν ὁ ζιζανιάζων, οὐδὲ τὰ σκάνδαλα ἔσονται· μόνον ἀναγόρευσόν με ἡγεμόνα B Θρᾴκης, ἅσυν καὶ ἄλλην γῆν ἧς οἱ γονεῖς ἐπεκτήσαντο. δὺς αὐτῷ καὶ ὁμήρους ἕνα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τῶν ἀνήβων, καὶ μίαν τῶν ἀδελφίδων Φατμακάτουν ἐπονομαζομένην· ὑποσχεθεὶς δοῦναι τῷ βασιλεῖ τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ τοῦ Στρυμόνος ἄχρις αὐτοῦ Ζητουνίου, καὶ τὴν Πελοπόννησον· τὰ δὲ τῆς πόλεως πέριξ ἀπὸ Πανίδα μέχρι ἱεροῦ στομίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ στομίου μέχρι Βάρνας ἅπαντα τὰ παράλια κάστρα, τὰ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ κείμενα. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰρηναίαν κατάστασιν ποιήσας, καὶ αὐτὸν ἐν Ἀδριανουπόλει πέμ- C ψας, ἔστειλε Δημήτριον τὸν Λεοντάρην ἄνδρα συνετὸν, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ εὔτροφον, τοῦ παραλαβεῖν Θεσσαλονίκην. Ὁ δὲ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ μηνύσας τῷ βασιλεῖ, εἰσάγει τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἐντὸς, καὶ δεικνύει τοῦτον βασιλέα πάσης Θετταλίας· ὁμοίως καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι, καὶ τοῖς πολιχνίοις ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίους τῶν ἐνδόξων, καὶ παρέλαβον πάντα διώξαντες τοὺς Τούρκους· ἦν οὖν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσιν εἰρήνη παντοία, καὶ ἀστασίαστος γαλήνη· τὰ δὲ τῆς ἕω ἐν μεγάλῃ ταραχῇ, καὶ ἀθρόᾳ μεταβολῇ τῶν ἡγεμόνων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. D Ἔαρος τοίνυν ἀρξαμένου, καὶ τοῦ σφοδροῦ χειμῶνος ἐκείνου, καὶ κλύδωνος παρελθόντος, ἐγεγόνει λιμὸς ἰσχυρὸς, καὶ λοιμὸς ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις, αἷς οἱ παῖδες τῶν Σκυθῶν ἐπάτησαν, καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Καταβὰς τοίνυν ὁ Καρμιὰν, δὺς ὁ Τεμὴρ ἄδειαν, ἔλαβε τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν, Ἀλισὰρ ἐπονομαζόμενος· ὁμοίως καὶ Σαρχὰν Λυδίαν τὴν πατρικὴν ἐπαρχίαν πρὸς ἑαυτὸν ἐποιήσατο· ὁ Ὀρχὰν, καὶ οἱ τοῦ Ἀτινὴ δύο υἱοὶ Ὀμὺρ καὶ Ἐσὲς, καὶ αὐτοὶ τὴν Ἰωνίαν πᾶσαν ἐκληρώσαντο· καὶ ὁ τοῦ Μανταχία Ἠλιὰζ, καὶ αὐτὸς Καρίαν, καὶ Λυδίαν ἐπεκτήσατο. οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ ἕῳ τοῦ Παγιαζὴτ υἱοὶ, ὁ μὲν Μεχεμὲτ ἐν Ἀγκύρᾳ ἦν τῆς Γαλατίας, ἐπεὶ γὰρ εἶχε ἀκληρονόμον, ἢ ἐπαρχίαν. ἦν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μωσῆς μετ' αὐτὸν ἔτι

* hic deesse videntur, hæc verba ἐξ αὐτοῦ

παιδαριώτατος ἦν. ὁ δὲ Ἐσὴς ἀνὴρ ἕτερος ἦν πλανώμενος ἐνθεν κἀκεῖθεν, μὴ ἔχων αὐθεντίαν, ὁμοίως καὶ Μουσταφᾶς. ὅθεν στείλας ὁ Μεχεμὲτ τινὰ τῶν μεγιστάνων τῶν πατρὸς αὐτοῦ, Τεμιρτὴς ἐπονομαζόμενον, ἐξ Ἀγκύρας * ἐρχόμενος τοῦ τὸν Ἐσὴν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις· καὶ συνάψας πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἦν μεγαλυνόμενος ἐν Γαλατίᾳ. ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει τοῦ Ἀτὴν ἠγέρθη τὶς ὄνομα Τζινεὴτ, υἱὸς τοῦ λεγομένου Καρασούπασι, ἀνὴρ γενναῖος, καὶ εἰς τὰ πολεμικὰ ἔνδοξος. ἔχων φρόνησιν τῆς Σμύρνης ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Παγιαζὴτ· καὶ διὰ τὴν πολυχρόνιον ἡγεμονίαν, ὡς καθολικὸν οἱ Σμυρναῖοι τοπάρχην ἐσέβοντο. τότε ἤρατο μάχην πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀτὴν, ᾤκουν γὰρ αὐτοὶ ἐν Ἐφέσῳ. ὁ δὲ Τζινεὴτ ἀθροίσας Σμυρναίους, καὶ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ὡς πεντακοσίους, κατερχόμενος ἐλῄστευε τοὺς ἐν τῷ κάμπῳ Ἐφέσου· ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ συναθροίσας ἐπέκεινα τῶν πεντακοσίων εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν Ἐφεσίων ἀφίκετο· καὶ δὴ παρακαθίσας τὸ πολίχνιον, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὁ τοῦ Ἀτὴν υἱὸς ἀφεὶς ἀπέδρα, καὶ ὁ Τζινεὴτ κύριος καθίσταται τῆς ἡγεμονίας. πλὴν γὰρ παντὸς ἔγραφεν ἐν τῇ Θρᾴκῃ πρὸς τὸν Μουσουλμάν· ὡς ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ πάσχω, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀτὴν οὐ δι' ἐμὲ, ἀλλὰ γὰρ σὲ ταύτην ἐγκολποῦμαι· στεῖλον οὖν μοι βοήθειαν ἵνα εἰς τέλος ἀντιπαρατάξομαι τοὺς ἐχθρούς σου· ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἀπὸ Καλλιουπόλεως ἐν Σμύρνῃ καὶ μίαν, καὶ πολλάκις ἀπέστειλε θησαυρὸν πολὺν, καὶ δι' ἐκείνου στρατείαν ἦν καθ' ἑκάστην, ἕως οὗ τοὺς κληρονόμους τοῦ Ἀτὴν ἐδίωξεν. Ἔαρος δὲ ἀρχομένου, * καὶ τὸν δεύτερον ἤδη χρόνον μετὰ τὴν παραδρομὴν τοῦ δεινοῦ ἐκείνου κατακλυσμοῦ, ἄρξαντος ὁ εἷς τῶν Ἀτὴν υἱὸς, ὁ καὶ Ὀμοὺρ καλούμενος, τοῦ ἑτέρου τεθνηκότος, πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ τὸν Μανταχίαν Ἐλιέζπεγην τὸν ἡγεμόνα Καρίας ἐπανέρχεται, καὶ ἱκετικῶς προσπίπτει τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, δεόμενος βοηθείας· Ὁ δὲ καὶ μάλα ἀσπασίως αὐτὸν ὑποδέχεται, καὶ τὸ αἰτηθὲν πληροῖ, καὶ συνάξας τὸν ἅπαντα στρατὸν αὐτοῦ, ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ Ὀμοὺρ ἔρχεται, ἄγων σὺν αὐτῷ ὡς ἑξακισχιλίους ἄνδρας. οἱ δὲ τῆς πόλεως σὺν τῷ Καρασούπασῃ τῷ πατρὶ τοῦ Τζινεὴτ ἦσαν ὡς τρισχίλιοι. ὁ γὰρ Τζινεὴτ εὑρέθη ἐν τῇ Σμύρνῃ ὑπάρχων. τότε μὴ ὑποκύψαντες οἱ Ἐφέσιοι, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντικαθεσάμενοι, πῦρ ἀφιᾶσιν ἐν τῇ πόλει, καὶ γὰρ τῶν τεσσάρων μερῶν ἀναφθείσης τῆς φλογὸς κατεδαπάνει τὰς οἰκίας· καὶ τὰ καταλειφθέντα παρὰ τῶν Σκυθῶν τὸ πῦρ ὡς χόρτον κατέφαγε. καὶ ἦν ἡ πᾶσα πόλις τέφρα, καὶ κόνις ἐν δυσὶν ἡμέραις. Οἱ δὲ Ἐφέσιοι ἰδόντες τὴν τοσαύτην ζημίαν, προσεκύνησαν. ὁ δὲ Καρασούπασις γενόμενος ἔγκλειστος ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀντεμάχετο ἄχρι φθινοπωρινοῦ καιροῦ, ἐκδεχόμενος βοήθειαν παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τζινεὴτ. ὁ δὲ οὐκ ἠδυνάτο ἀφεὶς τὴν Σμύρνην ἀπελθεῖν ἐν Ἐφέσῳ, ἦν γὰρ σπάνις πολλὴ τῶν στρατιωτῶν· τότε ἀνοίξας τὰς πύλας ἐξῆλθε, καὶ πεσὼν ὑπετάγη τῷ Μανταχίᾳ· παραλαβὼν οὖν αὐτὸν σὺν τοῖς ἄλλοις τῶν ὄντων ἐν τῷ πολιχνίῳ, δεσμίους εἰς τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἤγαγε. τῷ δὲ παιδὶ τοῦ Ἀτὴν τῷ Ὀμοὺρ ἐγκαθίζανει ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ πατρικῇ. τὸν δὲ Καρασούπασιν ἔγκλειστον ἐν πολιχνίῳ τινὶ ἐντὸς πύργου δεσμήσας, ἔρριψε, καὶ

Margin: * hic deesse videtur τρεῖς

Margin: leg. καὶ τοῦ δευτέρου ἔτους χρόνου

A stitutus, ejusdemque conditionis erat Mustaphas. Quare Mehemetes quemdam e magnatibus, qui patrem ejus comitabantur, Temirtem cognominatum, Ancyra adversus Esen, qui in regionibus illis tunc agebat, progredi jussit: prælio cum eo commisso Temirtes victor evasit, Esemque capite truncavit: unde Mehemetes in Galatiæ nomen famamque sibi fecit. Interim in Joniæ partibus, quas possederat Atin, quidam Cineites appellatus, ejus, qui Karasupasi vocabatur, filius innotuit, vir fortis ac generosus bellique peritia clarus; Hujus parens, Bajazite rerum summam obtinente, Smyrnam rexerat, & quod diuturnum regimen ejus fuisset, Smyrnæi tamquam generalem Toparcham & præfectum venerabantur.

Margin: Esa seu Isa capite plexus.

Margin: Edit. Paris. pag. 44.

Margin: Cineiti. impro bi tyranni militia.

B Hoc igitur tempore bellum adversus Atinis filios capessit, qui Ephesi principatus sedem habebant; collectisque Smyrnæis, & ex circumjacentibus oppidulis quingentis ferme viris, in agrum Ephesium venit, colonosque deprædatur. Brevi vero cum præter quingentos coegisset alios, ad ipsam urbem Ephesum accessit, arceque, post paucorum dierum obsidionem potitur, & principem illius se gerit: cum ea deserta Atinis filius aufugisset. veruntamen litteris ad Musulmanum, qui in Thracia agebat, datis aperte his professus est verbis: *Ego in tui gratiam tot labores sustineo, principatumque Atinis invasi, non ut mihi, sed tibi acquiram, auxilium propterea ad me mitte, ut hostibus* C *tuis quandiu steterint, obsistam*. His fidem præbens Musulmanus semel atque iterum sæpiusque pecunias multas Calliopoli Smyrnam transmisit, quibus belli impensas quotidianas sustinebat, donec Atinis hæredes expulit. Ineunte vere, alteroque anno ab horrenda illa Scytharum excursione, Atinis filiorum unus, qui Homur quoque vocabatur, alio demortuo superstes, ad avunculum suum Mantachiam Eliezpegum Cariæ principem se confert, & supplex ad pedes illius prostratus auxilium rogat; quem perbenigne suscepit Mantachias, ejusque petitioni annuit, omnemque exercitum cogit, & in comitatu Homurem habens circiter sex militum millia Ephesum ducit. urbis D porro incolæ, quibus præerat Karasupasi Cineitis pater, ter mille tantum numero erant, quod hic Smyrnæ tunc ageret; nec cesserunt propterea Ephesii, sed forti animo obstiterunt: at hostes per quatuor urbis regiones ignem immiserunt, quo domus absorptæ sunt; & reliquias, quæ Scytharum vastationi supererant, tamquam fœnum flammæ devorarunt: biduique spatio tota urbs in cineres versa est. Tunc Ephesii tantam cladem conspicati, hostibus se permiserunt. Karasupasis vero intra arcem se recipit, & in autumnum dilata deditione, dum a filio opem expectat, obsidionem toleravit. Is Smyrna deserta opem ferre patri, & Ephesum accedere nequibat, quod milit- E tum paucitas id fieri vetaret. Tandem ergo portis reclusis arcem dedit, inque manus Mantachiæ devenit: qui illum aliosque in arce comprehensos intra ditionis suæ limites vinctos abduxit, reddita Atinis filio paterna hæreditate. Karasupasim aliosque Othmanicarum partium viros in castri cujusdam, qui Mamalus dicitur, turrem conjecit, & conclusos tenuit. Quid vero molitur Cineites? Smyrna cum una biremi solvit, & Cariæ litto-

Margin: Cineites Atinis filios ex Jonia pellit.

Margin: Cineites se Musulmani partibus addicit.

Margin: Christi 1403. Hegiræ 805.

Margin: Homur Atinis F. ad Cariæ principem confugit.

Margin: Ephesus a Mantachia & Homure combusta & expugnata.

Margin: pag. 46.

Margin: Karasupasis Cineitis pater captus.

ita legens Mamalo adpulit, clamque incarceratis per nuncium significat illuc advenisse, et furtim eos asportaret. Illi itaque cunctos custodes suos ad convivium vocant, meracioribusque calicibus ad satietatem porrectis soporem ipsis, ita ut pro mortuis haberentur, conciliavarunt: turri deinde se proripuere, funibus de muro se demittentes, birememque conscenderunt, & gaudio perfusi, quod clanculum ita se subduxissent, Smyrnam navigant. Hyeme deinde incipiente Cineites adversus Ephesum castra movet, intraque arcis mœnia Homurem compellit, urbemque totam militibus diripiendam permittit: & præter corpora, quæ libera remanserunt; quæcumque cives illius residua post Scytharum incursionem possederant, ademerunt, pluresque etiam trucidarunt; aliaque sexcenta horrenda perniciosus ille patravit. Cum res eo loci essent, cum Homura paciscitur, filiamque suam ei despondet: & ubi a Cineite jusjurandum accepit de servandis pactis, castra egreditur, cumque parentum ac liberorum more in mutuos amplexus eunt, & juramento interposito Musulmano obsequium Cineitee renunciat, Atinisque generalis proclamatur. Cineites deinde Homurem comitatus totum illius principatum lustrat, & in suas partes cunctas urbes ad Mæandrum sitae trahit: quæque ad Boream sitæ sunt, Philadelphiam, Sardeis & Nymphæum usque ad Hermonem fluvium. Cumque in iis collocasset viros sibi maxime fidos, earumque omnium regimen & administrationem cognatis & amicis suis concredidisset, cum futuro genero Ephesi agebat. Quodam vero die mane inter cives rumor differtur, Ducem obiisse. post Solis ergo ortum funus extulerunt in castrum, quod Pyrgion, id est Turricula, appellatur, ad Tmoli montis radices situm, & majorum sepulchris mandarunt. Jam Cineites viribus auctus provinciam, quam regebat, paternam hæreditatem reputans supremus Asiæ Dux appellaretur. Quamobrem cum Musulmanus tantam ejus insolentiam haud ferret, in Bithyniam trajicere destinat, confestimque fretum transvectus Prusam ingreditur, eumque Prusensium universitas alacri bonoque animo excepit, omnesque hilares admodum atque læti paratos se ad mortem pro eo obeundam dixerunt. Jamque vere inchoato exercitum adversus Cineitem conscribit; hic vero paucis equitibus comitantibus, cursu Iconium Lycaoniæ metropolim advolat, & Caramanum alloquitur, hinc Cotyæum venit, & cum Carmiano de iisdem habito sermone, ipsos cum militibus Ephesum pertrahit. hancce vero apud eos orationem habuit: *Accurate novistis quam magna damna Bajazites vobis intulit, parentibusque vestris: quos partim occidit, partim eis gulam laqueo fregit, ipseque Monarcha vobis pulsis evasit; quandoquidem vero pestis illa justo Dei judicio de medio sublata est, non absorbeat nos aspidis proles, sed quanto ocyus & alacriter caput illius contundamus, quando nondum viget ac valet, securamque vitam in posterum agamus.* Ejus verba cum audissent principes, utiliaque sibi, quæ monuerat, rati, curribus vecti accesserunt; triginta militum millia adduxit Caramanus, Carmianus vero decem, quibus Cineites quinque millia adjunxit, & Ephesi castrametati sunt. Musulmanus vero Prusa Lopadium venit, & in exercitu

& a filio Cineite liberatur.

Homoris & Cineitis fœdera.

Mors Homuris filii Atinis.

Musulmani in Asiam expeditio adversus Cineitem.

Edit. Paris. pag. 46.

1404. Christi.

Ducum conventus contra Musulmanum.

A τοὺς σὺν αὐτῷ Ὀρχανίδας, Μάμαλος ὀνομαζόμενος τὸ πολίχνιον. ὁ δὲ Τζινεὴτ σὺν τῷ μικρῷ ἀδελφῷ, ἐκ τῆς Σμύρνης ἐξελθὼν σὺν δυσὶ μικροῖς, πλεύσας ἐν τῇ Κασίᾳ ἔρχεται εἰς Μάμαλον, κἀκεῖ κρυφίως πέμπει πρὸς τοὺς ἐγκλείστους, ὡς ἤδη κλέψων ἦλθεν αὐτούς. οἱ δὲ τοὺς φύλακας πανδαισίαν ποιήσαντες, καὶ εἰς κόρον τοῦ ἀκράτου κορέσαντες, καὶ κοιμήσαντες ὡς τεθνηκότας, αὐτοὶ ἐξῆλθον τοῦ πύργου· καὶ διὰ τοῦ τείχους χαλασθέντες καλωδίοις, εἰσῆλθον ἐν τῇ διήρει, καὶ πλεύσαντες ἦλθον εἰς Σμύρναν. ἐγένετο οὖν μεγάλη χαρὰ ἐν τῇ τοιαύτῃ κλοπῇ. χειμῶνος δὲ ἀρχομένου ὁ Τζινεὴτ στρατεύει εἰς Ἔφεσον, καὶ κλείσας ἐντὸς τοῦ πολιχνίου τὸν Ὀμούρ, καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν **B** τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις πρόδαν ποιεῖται· καὶ πλὴν τῶν ἀνθρώπων, ὅτι οὐκ ᾐχμαλώτιζον, τὰ πάντα, ἃ ἀπεκτήσαντο μετὰ τὴν παραδρομὴν τῶν Σκυθῶν, ἐσκύλευσαν, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν κατέσφαξαν, καὶ ἄλλα μυρία δεινὰ πέπραχεν ὁ ἀλάστωρ. Τότε εἰς συμβιβάσεις ἐλθὼν μετὰ τοῦ Ὀμούρ, καὶ τὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα αὐτῷ δούς, καὶ ὅρκους πιστώσας τῆς ἀληθείας, ἔξεισι τοῦ Κάστρου· καὶ περιπτύσσονται ὡς πατὴρ μετὰ υἱοῦ, καὶ ἀποβάλλεται ὅρκους τινὰς πρὸς τὸν Μουσουλμὰν ἀπείθειαν, καὶ Ἀτάπης καθολικὸς ἀναδείκνυται· σὺν αὐτῷ οὖν ἐκδραμὼν τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἑλκύσας τὰς πάσας πόλεις, τὰς πρὸς Μαίανδρον, καὶ τὰς πρὸς ἄρκτον, Φιλαδέλφειαν, Σάρ- **C** δεις, Νύμφαιον μέχρι τοῦ Ἕρμου ποταμοῦ· καὶ οἰκίσας τοὺς πιστοτάτους αὐτῷ, καὶ τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν εἰς χεῖρας τῶν αὐτοῦ συγγενῶν, καὶ φίλων ἐνθείς, αὐτὸς ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ μελλογαμβρῷ διῆγεν. Θροῦς ἀναπηδήσας πρωὶ ἐν τῷ δήμῳ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἐτεθνήκει. καὶ δὴ ἡλίου ἀνατείλαντος ἄραντες τὸ πτῶμα αὐτοῦ, ἔφερον ἐν τῷ πολιχνίῳ, ὃ Πυργίον καλοῦσι, ἐν τῇ ὑπωρείᾳ τοῦ Τμώλου ὄρους κείμενον· ἐκεῖ αὐτὸν ἔθαψαν ἐγγὺς τῶν πατέρων αὐτοῦ. ὁ δὲ Τζινεὴτ εἰς ὕψος ἀρθείς, καὶ τὴν ἡγεμονίαν εἰς πατρικὸν κλῆρον ἡγησάμενος, αὐτόνομος ἡγεμὼν Ἀσίας ἐκλήθη. ὁ δὲ Μουσουλμὰν μὴ φέρων τὴν αὐτοῦ ἀναίδειαν, ἐθελήθη περάσαι ἐν τῇ Βιθυνίᾳ. καὶ δὴ περάσας, καὶ εἰσελθὼν ἐν Προύσῃ, ἅπαντες **D** οἱ Προυσαεῖς ἀσπασίως αὐτὸν ὑπεδέξαντο, καὶ μεθ' ὅσης χαρᾶς ἑτοίμως τὸ θανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπεσχέσαντο. τότε δὲ ἔαρος ἀρξαμένου, στρατὸν ἀθροίζειν ἤρξατο κατὰ τοῦ Τζινεήτ. ὁ δ' αὐτὸς Τζινεὴτ σὺν ὀλίγοις ἵπποις δρομαῖος εἰς Ἰκόνιον μητρόπολιν τῆς Λυκαονίας ἔρχεται, καὶ τῷ Καραμὰν ὁμιλήσας, κατέρχεται εἰς Κοτύαιον, καὶ τῷ Καρμιὰν τὰ αὐτὰ εἰπών, ἕλκει αὐτοὺς μεθ' ὅπλων εἰς Ἔφεσον. οἱ δὲ λόγοι οὓς ὡμίλησε μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἦσαν· Οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ζημίαν, ἣν ὑπέστητε παρὰ τοῦ Παγιαζήτ· καὶ τοὺς ὑμετέρους γονεῖς, οὓς μὲν ἔσφαξεν, οὓς δὲ ἀγχόνῃ ἀπέπνιξε, καὶ αὐτὸς μονάρχης ἐγένετο, καὶ ὑμᾶς ἐξορίστους ἐποίησε. νῦν δὲ ἐπεὶ δικαίᾳ Θεοῦ κρίσει ὁ ἀλάστωρ ἠφανίσθη, μὴ καταπιέτω ἡμᾶς τὸ **E** τῆς ἀσπίδος ἔγγονον, ἀλλὰ προθύμως * ἔτι ἀκμάζον ἂν συντρίψωμεν αὐτοῦ τὴν κάραν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐν ἀμεριμνίᾳ διάξομεν. Τότε οἱ ἡγεμόνες ἐπαινέσαντες τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ ὡς συμφέροντας αὐτοῖς λογισάμενοι, ἐχώρουν ἐν ἅρμασι· καὶ ὁ μὲν Καραμὰν ἐν * τεσσαράκοντα χιλιάσιν, ὁ δὲ Καρμιὰν ἐν δέκα, καὶ ὁ Τζινεὴτ ἐν πέντε χιλιάσιν ἐν Ἐφέσῳ ἐστρατοπέδευσαν, ὁ δὲ Μουσουλμὰν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς Προύσης ἐν Λοπαδίῳ ἐλθών, καὶ τὸν πάντα στρατὸν

* videtur leg. αὐτο

* videtur leg. τρισί

ἐντὸς δὲ πεντεκαίδεκα χιλιάδων ἀριθμήσας, καὶ ἀπὸ Λοπαδίου ἐγερθεὶς, ἦλθεν εἰς Πέργαμον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου, ἀπὸ δὲ τοῦ κάμπου ἐν Σμύρνῃ. μαθὼν δὲ τὴν συνέλευσιν τοῦ Καραμὰν, καὶ τοῦ Καρμιὰν, ἐπορεύετο καὶ ἠγωνία. ἀπὸ δὲ Σμύρνης πρὸς Ἔφεσον ἀπάρας, ἦλθε καὶ πήξας τὰς σκηνὰς εἰς τόπον λεγόμενον Μεσαύλιον· καὶ φοβηθεὶς τὰς ὑπεναντίας, καὶ πυκνώσας τὰς σκηνὰς τάφρον ἐποιήσατο, καὶ χώματι ἀνήγειρε· καὶ αὐτὸς ἐν μέσῳ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκάθητο. οἱ δὲ ὑπεναντίοι ἐν Ἐφέσῳ ἀπέχοντες ἡμέρας οὐδὲ τὸ ἥμισυ, ἤγουν ἓξ ὡρῶν διάστημα ἀπ᾽ ἀλλήλων, οὔτε αὐτὸς χωρεῖν πρὸς ἐκείνους διὰ τὴν δειλίαν, οὔτε ἐκεῖνοι πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀνισότητα. τοῦ πράγματος οὖν ἐν ἀμελείᾳ κειμένου, πρόσεισι τῷ Τζινεῒτ εἷς τῶν αὐτοῦ μυστικῶν φίλων, καὶ λέγει αὐτῷ. ὁ Καραμὰν καὶ ὁ Καρ-

B μιὰν ὁμονοήσαντες, βάλονται τῇ νυκτὶ ταύτῃ παραδοῦναί σε εἰς χεῖρας τοῦ Μουσουλμάν· ἐκεῖνοι δὲ εἰρήνευσιν κατὰ σφᾶς πράξαντες, ἀναστρέψουσιν ἀφόβως εἰς τὰ ἴδια· ἐν ταύτῃ οὖν τῇ νυκτὶ τὸ πᾶν διαπράξονται. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεῒτ, καὶ καταλαβούσης τῆς ἑσπέρας, φανοὺς καὶ λαμπάδας ἀνάψας ἐν ταῖς αὐτοῦ σκηναῖς, αὐτὸς τοὺς ταχυδρόμους τῶν ἵππων ἀναλεξάμενος, ἄνεισι ἐν τῇ ἀκροπόλει πρὸς τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζήτ. οὗ γὰρ φύλαξ τοῦ κάστρου καὶ πρόμαχος, καὶ τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς ἱστορήσας, καὶ παραγγείλας τῆς φυλακῆς τῆς πόλεως ἐπιμελῶς ἄχρι πρωΐας διατηρεῖν, αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς οἰκειακοῖς πρὸς τὸν Μουσουλμὰν ἐπάνεισι· καὶ κατὰ μέσας νύκτας οἱ τοῦ Καρα-

C μὰν καὶ τοῦ Καρμιὰν εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεῒτ ἐλθόντες οὐδένα εὗρον. ὁ δὲ Τζινεῒτ πρωΐας ἤδη γενομένης, καὶ βρόχον ἀρθεὶς τῷ τραχήλῳ, ἦλθεν ἐνώπιον τοῦ Μουσουλμὰν κλαίων, καὶ λέγων· Κύριε ἥμαρτον, ἄξιός εἰμι τοῦ θανεῖν. ἐγὼ αὐτὸς τῷ τραχήλῳ μου τὸν βρόχον ἀναρτησάμην. ὡς βούλει εἰς ἐμὲ πρᾶττε, ὑπεύθυνός εἰμι πάσης δίκης καταδίκης. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν χαριωθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ συμπαθήσας αὐτὸν, καὶ στολὴν φαιδρὰν ἐνδύσας ἠρώτησε· Ποῦ εἰσι νῦν οἱ ἡγεμόνες ἐκεῖνοι, καὶ ποῦ ἡ παράταξις αὐτῶν εὑρίσκεται; ὁ δὲ εἶπεν, ἐν Ἐφέσῳ. καὶ εἰ βούλει χαρίσειν μοι στρατὸν, κἀγὼ ἐλθὼν αὐτοὺς δεσμίους ἄγω πρὸς σέ. ὁ δὲ Μουσουλμὰν φοβηθεὶς μήπως πανουργίᾳ ἐν μέσῳ τούτων τῶν ὑποκρίσεων πράττονται, οὐκ ἠθέλησεν κατακολουθῆσαι ὀπίσω αὐτῶν. ἀλλ᾽ ἤδη τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος, καὶ

D αὐτὸς ἐφ᾽ ἵππου ἐπιβὰς, σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ πρὸς Ἔφεσον ἐχώρει, ἔχων μετ᾽ αὐτοῦ καὶ τὸν Τζινεῒτ. ὁ δὲ Καραμὰν καὶ Καρμιὰν, καθὼς ἔφημεν, περὶ τὰς μέσας νύκτας ἐλθόντες εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεῒτ, καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ἐνόησαν τὴν ἐνέδραν· καὶ μέγας θροῦς ἐγεγόνει ἐν τῷ φοσάτῳ καὶ ταραχή. οἱ μὲν ἐρευνῶντες τοὺς ἵππους αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς ἐφεστρίδας, ἄλλοι τὰς καμήλους καὶ τὰς ἡμιόνους, πρὸς τὸ φορτία τῆς παρασκευῆς ἐπιθεῖναι, ἕτεροι δὲ ἐν ἅρμασιν· καὶ δὴ ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου τὰ πάντα καλῶς παρασκευάσαντες, οἱ μὲν ἱππεῖς σὺν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τῷ πεζικῷ στρατῷ ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ ἱστάμενοι, τὰς ἡμιόνους καὶ τὰς καμήλους, σὺν παντὶ τῷ φορτικῷ τάγματι προέπεμψαν, περάσαντες τὰς κλεισούρας τὰς πρὸς

E Μαίανδρον. αὐτοὶ δὲ ἵσταντο ἕως ἴδον, ὅτι τὰ δύσβατα μέρη διέβησαν. τότε καὶ αὐτοὶ μετὰ τάξιν εἰς τὰς κλεισούρας εἰσῆλθοσαν. ὅτε δὲ τὸ τέλος τῆς οὐραγίας ἐν τῷ στόματι τοῦ στενοῦ ἦν, τότε καὶ τὸ τοῦ Μουσουλμὰν πεζικὸν ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς πρὸς Γαλήσιον ὄρος κειμένης διαβὰς ἐν Ἐφέσῳ ἦλθε· καὶ τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἡλίου ἐν τῷ ζυγῷ τὴν πορείαν ποιοῦντος, καὶ ὁ Μουσουλμὰν ἐν Ἐφέσῳ. ὁ δὲ Τζι-

A viginti quinque millia hominum recenset: cumque Lopadio movisset, Pergamum in campum Mænomeni accessit, unde Smyrnam contendit. Valde quidem anxius ac sollicitus restitit, quod Caramanum, Carmianumque copias conjunxisse didicisset. Quare Smyrna digressus Ephesum versus movet, & in loco, quod Mesaulium vocatur, castra locat; illicque hostes reformidans tentoria constipat, fossam castris circumducit, & aggeres excitat, seque intra vallum cum exercitu continet. At hujus hostes Ephesi castra habebant, nec dimidii diei, hoc est sex horarum, itinere remoti a se invicem erant. Sed neque Musulmanus ad pugnam lacessere, eosque aggredi timiditate præpeditus ausus est, neque illi, quod viribus

B impares essent. Cum igitur utrique pugnam detrectarent, neque belli opus ferveret, unus inter secretos intimosque Cineitis amicos eum adiit, monetque Caramanum, & Carmianum ex compacto decrevisse proxima nocte Musulmano eum tradere: & pace composita secure, ad sua esse reversuros: & hac proculdubio ingruente nocte totum negotium absolvendum esse. cum talia audivisset Cineites vespere facto in tentoriis suis funales & lampades accendit; selectis celeribus equis in arcem ascendit ad Bajazitem fratrem suum, qui ejus custodiæ præerat, quem postquam rerum suarum statum accurata edocuit, & ut diligenter urbem in tempus matutinum custodiat, hortatus est,

Cineites ab Asiæ Regulis ne proderetur veritus, ad Musulmanum transit, veniamque erroris impetrat.

C ipse cum cæteris domesticis ad Musulmanum abit. cumque media nocte Caramani ac Carmiani milites in Cineitis tentoria venissent, neminem offenderunt. Orta jam luce Cineites laqueum collo pendentem gestans, coram Musulmano lacrymas fundens se sistit, taliaque locutus est: *Peccavi Domine, morte dignus sum. quare collo meo laqueum injeci, de me, prout libuerit, statue ac decerne: cuilibet enim pœnæ jure sum obnoxius.* Musulmanus eo sermone delinitus, ejusque commisertus, veste nitida induit: & interrogavit ubinam duces illi cum exercitu starent? respondit iste, Ephesi. quod si velis exercitum mihi credere, ad eos pergam, vinctosque adducam. At Musulmanus veritus

Edit. Paris. pag. 47.

D ut fraus aliqua subesset, & simulate hæc agerentur, noluit eos insequi: sed orto sole equo insidens cum omnibus copiis Ephesum pergit, & Cineitem secum abducit. Cumque, ut jam diximus, Caramanus & Carmianus circa mediam noctem ad Cineitis tentoria venissent, nec ullus in iis comparuisset, insidias sibi strui suspicati sunt; quare in castris vehementer tumultuatum est, dum hi equos inquirunt, illi sellas & stragulas, alii camelos & mulos, alii currus ut sarcinas & impedimenta eis imponerent. Orto jam sole, omnibusque ad discedendum rite instructis, duces cum equitatu & copiis pedestribus in edito loco stabant, ut cameli & muli, quos cum omnibus impedimentis ante se agebant, claustra Mæandri transirent;

Caramanus & Carmianus in locum tutum se recipiunt.

E ipsi vero tamdiu in acie steterunt, donec graviora onera fauces illas superasse vidissent. ipsi demum servatis ordinibus claustra illa ingrediuntur, & cum jam illi, qui postremam aciem claudebant, intrassent illa, Musulmanus pedites suos ponte, qui Galesio monti vicinus est, transmisit, & Ephesum ingressus est, hora diei quarta, Sole Libræ signum tenente. At Cineites multa frustra commentus est, quibus

hunc principem induceret ad eos insequendum: sed ille nusquam se persuaderi passus est. Nam præterquam quod admodum facilis esset, & alienis miseriis tangeretur, dolos & machinas Cineitis reformidabat. Eratque Musulmanus tam probus & simplex, quam Cineites improbus ac veterator. Castris itaque in agro Ephesio locatis quadrimestre tempus genio indulgens, voluptatesque captans, per luxum ac delicias ibi transegit: præ cæteris enim vino deditus erat, & in libidinem pronus.

A νεὶν πολλὰ συμβουλεύσας τοῦ ποιῆσαι κατὰ πόδας τὸν ἄνδρα καὶ καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν, οὐκ ἠνέσχετο· τὸ μὲν διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ συμπάθειαν, τὸ δὲ καὶ φοβούμενος αἰεὶ τὰς ῥᾳδιουργίας τοῦ Τζινεΐτ· ἦν γὰρ ὁ Μουσουλμὰν τοσοῦτον ἀγαθὸς, καὶ ἁπλούστατος, ὅσον ὁ Τζινεῒτ πονηρὸς καὶ περίεργος· πήξας οὖν τὰς σκηνὰς ἐν τῷ τῆς Ἐφέσου κάμπῳ, καὶ ποιήσας μῆνας τέσσαρας, οὐκ ἄλλο ἦν τὸ δρώμενον, πλὴν τρυφῆς καὶ σπατάλης· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ οἰνοπότης, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, καὶ εἰς τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἀδεῶς ἐμπίπτων.

Edit. Paris. pag. 48.

CAPUT XIX.

Moses a Mehemete fratre suo deficit & in Valachiam secedit. fratrem suum Musulmanum invadit & vincit. Musulmanus dum fuga sibi consulit, & in quodam oppido a juvenibus occiditur; Moses oppidum & incolas comburit, in Serviam movet, deinde Constantinopolim frustra oppugnat. Manuel imperator Mehemetem adversus Mosem evocat & concitat. Mehemetes bis victus Byzantium se recipit: tandem Mosem vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cadaver Prusam sepeliendum defertur.

Moses innotescit.

AT Moses, quem in superioribus nominavimus, cum fratre suo Mehemete Ancyræ in Galatia agebat; unde Synopem aufugit ad Spentiarem Turcomanum ejus urbis principem. Cumque ab eo benigne susceptus esset Moses, rogavit, ut in objectam continentem Valachiam versus trajicere ejus ope & auxilio posset, quod etiam facillime ab eo obtinuit, & in Valachiam trajecit. Ad Vaivodam deinde Myltzem se confert, cui certis indiciis notum fecit, quisnam esset, unde, & quomodo illuc accessisset. quare Vaivoda libertatem ei concedit secure per totam Valachiam eundi, & prout ei placuerit agendi facultatem. Cum vero Bassis, qui occidentis provincias ad Danubium sitas regebant, Musis in Valachiam adventus innotuisset, Musulmano rem totam scriptis litteris exponunt, monentque nisi celeriter in Thraciam transierit, limites imperii sui intra Asiam, in qua tempus terit, fixum iri: Mosem vero occiduas provincias in ditionem suam redacturum. His monitis cum paruisset Musulmanus, quanto ocyus Epheso Lampiacum proficiscitur, comitemque expeditionis Cineitem abducit, in ejus locum Epheso totique provinciæ alio præfecto. Per id tempus Musulmano auctore & mandante, Salagruzus de Negro patricius Genuensis turrem amplam Lampsaci extruebat in littore Callipoli objecto: quam, ut par erat, solide constructam, ubi conspexit Musulmanus, multas ei pecunias largitus est. Inde Calliopolim transvectus, compotationibus & crapulæ operam dedit, & omnibus curis remissis, deque Mose haud sollicitus, voluptatibus carpendis exercendisque libidinibus attentus erat. Non cessabat interea Moses ad magnates primariosque viros scribere, & polliceri si rerum summa potiatur, fore ut eorum commodo ac utilitati studeat: neque his solum inteotus Turcos etiam ex Istri tractu collegit, ab eisque totius Thraciæ, Thessaliæ & Illyrici princeps proclamatur. Musulmanus vero Cineitem in Bulgariam misit, eumque vicinis Achridarum provinciæ partibus præfecit; ipse Adrianopolim profectus eam ingreditur, & ab omnibus, ut bonorum omnium auctor,

In Valachiam transit.

Lampsaci turris a Salagruso de Negro ædificata.

pag. 49.

B Ὁ δὲ Μωσῆς, ὃν λόγος φθάσας ἐδήλωσε, διάγων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεχεμὲτ ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας, καὶ φυγὼν ἧκεν ἐν Σινώπῃ, ἡγεμονεύοντος Σπεντιὰρ τοῦ Τουρκομάνου· φιλοξενήσας οὖν αὐτὸν, ὡς ἔδει, ἐζήτησε περᾶσαι Μωσῆς τὸ περαῖον τοῦ Εὐξείνου πόντου, τὰ πρὸς Βλαχίαν. ὁ δὲ ἀσπασίως τὴν αἴτησιν αὐτοῦ πληρώσας ἀφίησι, καὶ εἰς Βλαχίαν περᾷ. καὶ τῷ Μύλτζῃ βοεβόδᾳ συντυχὼν, καὶ πληροφορήσας αὐτῷ τίς τε εἴη, καὶ πόθεν ἧκε, καὶ πῶς, δίδωσιν αὐτῷ ἄδειαν τοῦ περιπατεῖν ἐν πάσῃ Βλαχίᾳ, καὶ πράττειν τὰ δόξαντα. Οἱ δὲ τῆς δύσεως σατράπαι, καὶ τὰ τοῦ Δανούβεως μέρη φυλάττοντες, μαθόντες τὴν εἰς Βλαχίαν εἴσοδον τοῦ Μω- C σῆ, γράφουσι καὶ δηλοῦσι τῷ Μουσουλμὰν τὰ γενόμενα· καὶ ὅπως εἰ μὴ φθάσας περάσει ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Θρᾴκης, τὴν δύσιν ὁ Μωσῆς κληρώσεται· καὶ αὐτὸς ἐν Ἀσίᾳ διάγων εἰς αὐτὴν καὶ καταλήξει. ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἀναπεισθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, συντόμως ἐξ Ἐφέσου πρὸς Λάμψακον ἔρχεται, ἄγων ὁμοῦ καὶ τὸν Τζινεΐτ, ἄλλον ὕπαρχον καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ὑπαρχίᾳ. ἦν δὲ ἐν Λαμψάκῳ κτίζων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μουσουλμὰν πύργον ἕνα παμμεγέθη, ἐν τῇ αὐτῇ τῇ ἀπέναντι Καλλιπόλεως, ὁ δὲ δομήτωρ ἦν Σαλαγρούζας δὲ Νέγρο Γενουίτης ἐκ τῶν εὐγενῶν, ὃν καὶ οἰκοδομήσας ὡς ἔπρεπε, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Μουσουλμὰν, ἐδωρήσατο αὐτῷ D πλεῖστα χρήματα. καὶ περάσας ἐν Καλλιπόλει, καὶ καθίσας ἐν πότοις καὶ ἀμεριμνίαις, εὐφραινόμενος, καὶ ἀσελγαίνων οὐκ ἐφρόντιζε περὶ τοῦ Μωσῆ. ὁ δὲ Μωσῆς οὐ διέλειπε γράφων τοῖς μεγιστᾶσι, καὶ τάττων αὐτοῖς πάντα τὰ χρήσιμα, εἰ ἐγκρατὴς τῆς ἡγεμονίας γενήσεται· καὶ οὐ μόνον ἦν ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ Τούρκους ἀθροίσας ἐκ τῶν τοῦ Ἴστρου μερῶν, παρ' αὐτῶν πάσης Θρᾴκης, καὶ Θετταλίας, καὶ Ἰλλυρικοῦ ἡγεμὼν ἀνηγορεύετο. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν τὸν Τζινεΐτ πρὸς τὰ μέρη τῆς Βουλγαρίας, ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Ἀχειδῶν ὕπαρχον καταστήσας ἔπεμψεν. αὐτὸς δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει τὴν πορείαν ἐποίει, καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἅπαντες αὐτὸν ὡς εὐεργέτην

καὶ δῶρα πάντων ἐκείνων ἀνηγόρευον· καὶ ἦν ἀληθῶς μεγαλοδωρότατος ὤν· ὅπου γὰρ ὁ Μουσουλμὰν ἤρχετο κώμην ἢ πόλιν, κἂν ἔτυχε ἐν ταύτῃ τοῦ ποιῆσαι αὐτοῦ ἡμέρας τριάκοντα· καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ πένητες, καὶ αὐτοὶ οἱ δι' ἔνδειαν θυρῶν προσαιτοῦντες, πάντες εὐπόρως ἐγένοντο. Τότε ὁ Μουσουλμὰν ἀπ' Ἀδριανουπόλεως συλλέξας στρατὸν κατὰ τοῦ Μωσῆ ἔπεμψε, καὶ αὐτὸς διημέρευεν ἐν πότοις. ὁ δὲ Μωσῆς συνάψας πόλεμον, καὶ ὑπέρτερος φανεὶς, καὶ διώξας τὸν στρατὸν τοῦ Μουσουλμὰν ἐγγύς που Σοφίας, ἐγένετο ἁπανταχοῦ φήμη, ὡς ὁ Μωσῆς μέλλει τῆς δύσεως τοπάρχης γενέσθαι. καὶ δὴ ἀκούσας ὁ Μουσουλμὰν ὅτι ὡς ἐν ὀλίγῳ μέλλουσιν εἰσελθεῖν ἐν Ἀδριανουπόλει τοῦ Μωσῆ. ἦν γὰρ συῤῥέον ἅπαν τὸ πλῆθος ἐν αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων οὐκ ὀλίγοι, αὐτὸς ὀψέποτε ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μέθης ἐβουλήθη πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀπιέναι· καὶ σὺν ὀλίγοις ἱππεῦσι τὴν ὁδὸν ἀρξάμενος, καὶ αὐτοὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον, καὶ πρὸς τὸν Μωσῆν ἦλθον. ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐν χωρίῳ τινὶ καθ' ὁδὸν ἐντυχὼν· καὶ οἱ τοῦ χωρίου ἰδόντες αὐτὸν καὶ ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων, καὶ ἐκ τῆς μορφῆς, καὶ γνωρίσαντες ὡς ὁ ἡγεμών ἐστιν, ἔθεον ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ, καὶ προκαταλαβόντες νεανίσκοι πέντε τοξόται, φέροντες τόξα καὶ βέλη. ὁ Μουσουλμὰν ταραχθεὶς ἀφίησι βέλος κατ' αὐτῶν, καὶ ὁ εἷς κύμβαχος ὀλισθήσας ἔπεσε, καὶ δεύτερον πέμψας ῥίπτει τὸν ἕτερον· τότε οἱ τρεῖς ὁμονοήσαντες, ἦσαν γὰρ καὶ οἱ πέντε ὁμοπάτριοι καὶ ὁμαίμονες, ἀφιᾶσι τὰ βέλη κατὰ τοῦ Μουσουλμὰν, καὶ πίπτει τοῦ ἵππου, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνουσιν. Ὁ δὲ Μωσῆς εἰσάγεται ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ δορυφορίας καὶ τιμῆς ὅσης, καὶ ἡγεμὼν δύσεως ἀναδείκνυται· μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσουλμὰν ἐπένθησε· καὶ στρατιώτας πέμψας, καὶ τοὺς πρώτους τῶν σατραπῶν, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἔπεμψεν αὐτὸν ἐντίμως ἐν τῇ Προύσῃ. καὶ ἔθαψαν ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι μνημείῳ· ὁ δὲ Μωσῆς ἀκριβῆ ἔρευναν ποιήσας εἰς τοὺς φονεῖς τοῦ Μουσουλμὰν, καὶ εὑρὼν καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ πέμψας ἐν τῷ χωρίῳ, ᾧ ἐφονεύθη· καὶ ἀθροίσας πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμήσας τὸν καθ' ἕνα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθ' ἕνα ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν, πῦρ ἀφίησι· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωρίον ἅπαν κατεφλέχθη, καὶ εἰς κόνιν ἐγένοντο. Τοιαύτην ποινὴν ὁ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους εἰργάσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὧν ἤμελλε κατεργάζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἀθροίσας οὖν τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Θρᾴκης, καὶ Μακεδονίας, καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἦσαν γὰρ συναθροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, δημηγορήσας εἴρηκε πρὸς αὐτούς· ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φίλοι, καὶ γὰρ οὐ δούλους λέγω, οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ἀπειλὴν παρὰ τοῦ Τεμὴρ ἀπειλὴν ἣν τῆς Ἀσίας μικρᾶς· καὶ τὸ πλέον, ὅτι ὁ ἐμὸς πατὴρ παρεδόθη εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς στρουθίον. οὐκ ἄλλο τινὸς ἦν τὸ καταβιβάσαι τοὺς Σκύθας, καὶ Πέρσας, καὶ τὸ λοιπὸν ἔθνος ἐν τοῖς ἡμετέροις συνόρμασι, πλὴν ἡ Κωνσταντίνου, καὶ σὺν αὐτῇ οἱ ἐν ταύτῃ βασιλεύοντες. ἐλθὼν οὖν ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς, καὶ αὐθεντήσας τὰ Θρᾳκῷα μέρη, καὶ τὴν λείπουσαν γῆν, ἣν ὁ ἡμέτερος * ἀδελφὸς ἐκυρίευσε, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ πατρῷον σέβας στοργὴν οὐκ ἐνεδείξατο· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ λέγειν, καὶ ἐξ ἡμίσους καβὴρ ἐγένετο. Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν παραβλέψας, εἰς τὴν ἐμὴν χεῖρα τὴν ῥομφαίαν τοῦ προφήτου δέδω-

* πατὴρ

A atque largitor, laudibus in cœlum effertur. Et revera talis erat Musulmanus: quamcumque enim urbem aut vicum adiret, ut dies triginta ibi moraretur: divitibus & pauperibus, illisque, qui præ inopia mendicebant, abunde largiebatur. tum ergo coacto exercitum adversus Mosem misit, dum ipse dies solidos in compotationibus consumebat. Moses itaque pugna commissa victor evasit, exercitumque Musulmani usque ad portas Sophiæ insecutus est, & fama ubique sparsa ipsum in occidente regnaturum. ubi autem Musulmanus intellexit brevi Adrianopoli affuturum Mosem, ad quem undequaque turmatim omnes confluebant, etiamque ex primariis plurimi, sero tandem veterno solutus & excitatus ad mentem so-B briam rediit, & Constantinopolim petere decrevit, viamque cum paucis equitibus ingressus, ob eis ad Mosem deficientibus deseritur. Musulmanus in quoddam oppidum iter faciendo venit: quem ubi conspexere oppidani, ex equi forma, vestium ornatu & vultu, principem esse cognoverunt, & ad spectandum illum accurrunt. cumque juvenes quinque sagittarii pharetrati eum currendo prævenissent, tum turbatus telum in eos emittit, quo percussus eorum unus pronus in caput cecidit: secundo deinde emisso alium sternit: tunc tres qui supererant, quod fratres germani isti quinque essent, uno consensu tela in Musulmanum torquent, equo dejiciunt, & lapso caput obscin-C dunt. Mosem etiam, quem longum satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitani cives in urbem accipiunt, & quam exquisito possunt cultu venerantur, ibique occidentis princeps proclamatur. Cognita porro morte fratris sui Musulmani eum luxit. & milites Satraparumque præcipuos misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim opportarunt; Prusam postea magna pompa perlatum, monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. diligentem etiam inquisitionem exercuit in eos, qui Musulmanum interfecerant, tresque illos, qui cædem patraverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit: & in unum convocatos omnes oppidanos, cum uxoribus & liberis singulos vin-D xit, & in singulis tuguriis conclusit; immissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, tuguria etiam, totumque oppidum conflagrant, & in cineres vertuntur. Tali supplicio inhumanus ille in homines animadvertit, primitias ac specimen malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. Convocatis deinde Thraciæ, Macedoniæ aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum convenerant, oratione habita talia loquutus est: *O viri patris mei amici, neque enim servos appello, probe novistis quanto cum horrore Asia ad Temyris minas trepidaverit: atque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius velut passerem traditum esse. non alius tamen, præter Constantinopolim* E *ejusque imperatorem, accersivit Scythas & Persas, cæterasque gentes in patriam nostram evocavit. cum vero frater meus, qui Thraciæ cæterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem, ac pietatem patriæ debitam non exhibuerit: quin potius, si ita fari licet, Cavour, id est infidelis, ex semisse factus est. ea propter Deus illum aversatus, in manum lanceam prophetæ mihi tradidit, ut infide-*

Musulmani erga pauperes liberalitas.

Moses Musulmanum vincit

Musulmanus occiditur, & Moses imperator renuntiatur Hegiræ 813. cœpit hic annus Mai. 6. feria 2. an. Christi 1410.

Oppidum in quo Musulmanus interemptus fuerat, cum oppidanis incensum.

Edit. Paris. pag. 50.

Mosis ad proceres ditionis suæ oratio.

lem distinctam, fidelem vero exaltem, & honoribus extollam. Propterea non convenit Constantinopolim tam late imperare, aut urbes Macedonicas, imprimis vero Thessalonicam retinere: quam tot laboribus & ærumnis parens meus conquisierat, idolorumque altaria in sacra Dei, ejusque prophetæ templa commutaverat: atque ipsam cæterarum urbium caput, patrisque mei homicidam, si Deo ita placuerit, operi gnaviter incumbens, imperia meo submittam: & templa, quæ in illa urbe stant, Deo & prophetæ ejus consecrata domos orationis constituam. His dictis omnes faustis acclamationibus applauserunt, verbaque ejus, non secus ac Dei, auribus hauserunt. ingenti itaque conscripto exercitu Serviam primum invadit (quam equidem Stephanus Lazari filius deseruerat tanti hostis adventu perculsus, ad cujus etiam nomen solum pavescebat) & in quamplurima oppida agrosque patentes excursione facta, venustos juvenes corpore ac vultu formosos mancipia abduxit; cæteros gladio peremit. cumque tria castra expugnasset, omnes ense demessos prostravit. super cadaveribus deinde Christianorum mensa instructa, convivio splendido ac celebri præcipuos suorum magnatesque excepit. Servia excedens Adrianopolim pedem refert, brevique spatio quieti dato ad Constantinopolim expugnandam bellicas machinas apparat: & exercitu haud exiguo in Thessaliam misso Thessalonicam oppugnat, occupatisque omnibus, excepto Zetunio, castris Strymoni impositis, ipse Constantinopolim tendit: omniaque oppida deserta, unde imperator Manuel incolas in urbem transtulerat, invenit eaque deussit. dispositis deinde castris animo confisus eam in potestatem suam redacturum sperabat. Rem e longinquo gerebat, copias procul ab urbe tenens: verum singulis diebus ad pugnam lacessendo, hostes cædebat, lacessitus quandoque ipse & cæsus. Erumpentes namque Constantinopol. cives prælio cum Turcis congrediebantur, horumque cæsorum numerus Romæorum numerum triplo superabat. Neque interim imperatori ejusmodi victoriæ gratæ erant. Romæos enim ipsi caros ac commendabiles, non minus ac pupillam oculi, eorum paucitas reddebat. Quid commodi, inquit, ad me redit, si decem milites Romæos ex centum amisero? quantamve cladem accipit Moses, si ex mille Turcis centum perierint? Verum tamen audacia freti Romæi haud se continuerunt, ac eruptione facta prælio Turcos aggredi non cessavere. Inter pugnandum vero comprehenderunt Turci quemdam illustrium Johannis olim imperatoris, Manuelisque F. pincernam, quem capite truncarunt. Cognita cæde cadaver pugnæ subtraxerunt Romæi, postque diuturnam pugnam ac vociferationem illud in urbem importarunt: at ejus caput ad Mosem attulere Turci. Occisi pater Nicolaus Notarius imperatoris D. Manuelis interpres, quique prædives erat, caput abscissum multis centenis nummis illico redemit, & una cum cadavere sepelivit. Ingenti dolore Romæorum juvenis ille desideratus est, patrisque & Lucæ fratris: qui sub imperatore Johanne ultimo Palæologo Mesazontis officio fungebatur; postremo in civitatis universæ clade cum liberis capite plexus est. Verum ad narrationis seriem revertamur. Manuel equidem imperator cum Tyranni ferum ac immanem

Moses Serviam vastat.

Constantinopolim & Thessalonicam oppugnat.

Edit. Paris. pag. 51

Nicolai Notaræ filius Turcis interemptus.

Lucas Notaras occisi frater.

Manuel imperator Mahometem adversus Mosem concitat.

A νε, τὸν δ᾽ ἔχοντα μέν σοι τὸν ἄπιστον, τὸν δὲ πιστὸν ὑπερυψώσαι, καὶ ἀναβιβάσαι· ἕνεκα γοῦν τούτου οὐ χρὴ τοσαύτην γῆν ὁ Κωνσταντίνου κληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονικάς, ἐξαιρέτως τὴν Θεσσαλονίκην· ἣν μετὰ πολλῶν ἱδρώτων ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐκληρώσατο, καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων εἰς ἱερὰ τεμένη τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου μετέστησεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὸν φονέα τοῦ ἐμοῦ πατρός, εἰ Θεῷ θελητόν ἐστι, μετὰ συνδρομῆς ἐμῆς ἡμετέραις κατακτήσω, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου τελέσω προσευχῆς οἴκους· Τότε οἱ πάντες εὐφήμησαν, καὶ ὡς παρὰ Θεοῦ τοὺς μιαροὺς αὐτοῦ λόγους ἐδέξαντο. Ἀθροίσας οὖν στρατὸν ἱκανόν, πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν (ἔφθασε γὰρ ὁ δεσπότης Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου B υἱὸς μὴ φέρων ἐν τοῖς ὠσὶ τὴν ἐπιδρομήν,) καὶ παραπλαθῆ χωρία, καὶ κάμπους καταδραμών, τὰ μὲν ὡραῖα τῇ ὄψει καὶ νέα σώματα ᾐχμαλώτιζε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ξίφει κατέστρωσε. Λαβὼν δὲ καὶ πολίχνια τρία πολέμῳ πάντας ἐθέρισε, καὶ θεμελίζων ἐν τοῖς σώμασι τῶν Χριστιανῶν τράπεζαν ἐφ᾽ ὑψηλοῦ, καὶ πανδαισίαν ἐποίει μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. ἀπὸ δὲ Σερβίας στραφεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μικρὸν ἀναπαυσάμενος, τὰ πρὸς τὴν Κωνσταντίνου παρεσκεύαζε πολεμικὰ τειχομαχανήματα· πέμψας δὲ στρατὸν οὐκ ὀλίγον ἐν Θετταλίᾳ, ἐπολιόρκει Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ παρὰ τὸν Στρύμονα χωρία ἅπαντα παραλαβών, πλὴν Ζητουνίου, αὐτὸς πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐχώρει, καὶ πάν- C τα τὰ χωρία εὗρεν ἔρημα (ἦν γὰρ μετοικίσας αὐτοὺς ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ἐντὸς τῆς πόλεως) πάντα πυρὶ παρέδωκεν· αὐτὸς δὲ πήξας τὰς σκηνάς, τῇ μὲν γνώμῃ θαρρῶν ἦν, ὅτι γενήσεται ταύτης κύριος, τῇ δὲ πράξει, καὶ τῇ λοιπῇ δυνάμει μακρόθεν ἦν ἕως τ πλὴν καθ᾽ ἡμέραν οὐκ ἐπαύετο πολεμῶν, καὶ πολεμιζόμενος, καὶ σφάττων, καὶ σφαζόμενος παρὰ τῶν πολιτῶν. ἐξερχόμενοι γὰρ οἱ πολῖται συνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις, καὶ εἰς ἕνα Ῥωμαῖον τρεῖς ἔπιπτον Τοῦρκοι. τὸν δὲ Βασιλέα οὐκ ἤρεσκε τοῦτο. εἶχε γὰρ τοὺς Ῥωμαίους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τὴν ὀλιγότητα φυλάττων αὐτοὺς ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. ἔλεγε γάρ, Τί μοι ὄ- D φελος εἰ ἀπὸ τοὺς ἑκατὸν στρατιώτας Ῥωμαίους ὀλέσω δέκα; ἢ τίς τῷ Μωσῇ ζημία, εἰ ἀπὸ τοὺς χιλίους Τούρκους ὀλέσει ἑκατόν; πλὴν ὁ θρασύτης τῶν Ῥωμαίων οὐ διέλιπε τοῦ ἐξέρχεσθαι, καὶ συμπλέκεσθαι τοῖς Τούρκοις· ἔλαβον οὖν ἐν πολέμῳ οἱ Τοῦρκοι ἕνα τῶν ἐνδόξων, τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης Ἰωάννου τοῦ χρηματίσαντος βασιλέως, τοῦ βασιλέως Μανουὴλ υἱοῦ, ὃν καὶ ἀπέτεμον αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μαθόντες τὸ γεγονὸς ἐξεπόρευσαν, καὶ μετὰ πολλοῦ πολέμου καὶ κραυγῆς, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ οἱ Τοῦρκοι τῷ Μωσῇ ἐκόμισαν· τότε Νικόλαος πατὴρ τοῦ τεθνηκότος, ἑρ- E μηνευτὴς ὢν τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουήλ, πλούσιος ὢν σφόδρα, ἐξαγοράσας διὰ πολλῶν κεντηναρίων τὴν κεφαλὴν ἔθαψε σὺν τῷ σώματι· μέγα πένθος ποιήσας Ῥωμαίοις ὁ νέος ἐκεῖνος καὶ τῷ πατρί, καὶ τῷ ἀδελφῷ Λουκᾷ· ὃς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑστάτου βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου μεσάζων ἐχρημάτισε, καὶ ἐν τῇ παντελεῖ φθορᾷ τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς τέκνοις ἐκαρατομήθη. Ἀλλ᾽ ἐπανιτέον ἤδη πρὸς τὴν διήγησιν. Ὁ βασιλεὺς γὰρ Μανουὴλ ὁρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀπηνές, καὶ τὸ πρὸς τὴν

τὸ τῶν Χριστιανῶν μάχην ἄσπονδον ἔχθραν, μηνύει τῷ Μαχουμὲτ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔτι διάγων ἐν Προύσῃ, ἐλθὼν εἰς τὸ Σκουτάριον, καὶ ὁ Βασιλεὺς σὺν τριήρεσι διαβιβάσει ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. ἀπὸ δὲ Κωνσταντινουπόλεως βοηθείᾳ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως, ἐξερχόμενος συμπλακήσεται τῷ τυράννῳ· καὶ εἰ μὲν τὸ τῆς τύχης ἐπὶ τὸν τύραννον ῥέψει, ἡ πόλις πάντοτε ἑτοίμως ἔσται εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· εἰ δὲ τοὐναντίον, ὃ καὶ ἐπιθυμητὸν ἡμῖν ἐστι, τῆς ἡγεμονίας ἐγκρατὴς γενήσῃ, καὶ ὡς ἐμὸς υἱὸς ἔσῃ. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, καὶ πρόθυμος γενόμενος, προθύμως εἰς τὸ Σκουτάριον ἤλαυνε πάσας τὰς αὐτοῦ δυνάμεις· ὁ δὲ Βασιλεὺς μαθὼν ὅτι ἦλθεν εἰς τὸ πέραν, τὰς τριήρεις ἑτοίμους ἔχων περᾷ, καὶ τῷ Μαχουμὲτ ἐντυχὼν, καὶ λόγους ἐνόρκους λαβὼν καὶ δοὺς, περᾷ τὸν Μαχουμὲτ σὺν αὐτῷ εἰς Κωνσταντινούπολιν. καὶ μεγάλην πανήγυριν ἐν τῇ εἰσόδῳ ποιήσας ὁ Βασιλεὺς τρεῖς ἡμέρας· τῇ τετάρτῃ ἔξεισι τῆς πόλεως ὁ Μαχουμὲτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ, καὶ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις Ῥωμαίοις· καὶ συμμίξας τῷ Μωσῇ ἡττήθη, καὶ ἡττηθεὶς κατέφυγεν ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ Βασιλεὺς θεραπεύσας αὐτὸν διὰ λόγων σοφιστικῶν, καὶ πραγμάτων στρατιωτικῶν, ὧν ἀπώλεσεν, ἐπεμελεῖτο πάλιν τὸ ἐξελθεῖν ἐκ δευτέρου, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μωσῇ. ὁ δὲ Μωσῆς ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Κωνσταντινουπόλεως, ἔχων πάντα τὸν δυτικὸν στρατὸν σὺν αὐτῷ, παρεσκευάζετο κατὰ τοῦ Μεχεμὲτ, καὶ τῆς πόλεως· ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ Μεχεμὲτ καὶ πάλιν ἡττήθη, καὶ πάλιν ἐν τῇ πόλει κατέφυγε, καὶ πάλιν ὁ Βασιλεὺς αὐτὸν ὑπεδέξατο. Τότε ὁ Μεχεμὲτ ἐν ἀδημονίᾳ γεγονὼς, καὶ τὴν τῆς τύχης μεταφορὰν ὡς σφενδόνης στρεπτὸν ἡγησάμενος, εἴρηκε τῷ βασιλεῖ· Σὺ μὲν, πάτερ ἅγιε, ζυγοστατμῶν, καὶ προβλέπων τὰς πλάστιγγας, οὐκ ἀφίεις μοι, ἄνω καὶ κάτω τὴν τύχην ὁρῶν, τοῦ προδοθῆναι, ἢ παραδοθῆναί μοι τὸν ἐχθρὸν παρ' αὐτῆς. Ἐγὼ δὲ λέγω πᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφὲν ἑνὸς ἑκάστου δακτύλῳ Θεοῦ, ἀπαραιτήτως προβήσεται. Κέλευσον οὖν μοι σὺν τοῖς ἐμοῖς τὴν πρὸς Ἀδριανοῦ φέρουσαν τρίβον ἄρξασθαι. καὶ μόνον εὔχου μοι ὡς πατὴρ υἱῷ, καθὰ καὶ εἰμὶ, τὰ δὲ μέλλοντα τῷ Θεῷ μελέτω. Τότε ὁ Βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ περιπλακεὶς αὐτὸν, καὶ ἀσπασάμενος, καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελῆ, καὶ χαρμονικῶς εὐφρανθέντες· πρωΐας ἤδη γενομένης ἔξεισιν ὁ Μεχεμὲτ τῆς πόλεως, καὶ εἰς δύο μερίσας τὸν στρατὸν, τὸ μὲν ἓν μέρος πρὸς τὰ τοῦ Εὐξείνου μέρη ἔπεμψε, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ φέρουσαν ὥδευε. Τότε ὁ Μωσῆς πάλιν ἀκούσας, καὶ μαθὼν πῶς εἰς δύο κατατομὰς τὰ φωσᾶτα ἐμέρισε, τὰ πρὸς τὸν πόντον μέρη ἐδίωκε· καὶ δὴ ἐπιστάντα ἄμφω τὰ στρατόπεδα, καὶ οἱ τοῦ Μωσῆ ἡττηθέντες πρὸς τὸν Μεχεμὲτ ἠθροίζοντο, ὁ δὲ ἀσπασίως ὑπεδέχετο. Ὁ δὲ Μωσῆς τὸ γεγονὸς ἰδὼν, καὶ τὸ τῆς τύχης εὐμετάβολον, ἔφυγεν. εἰς ἕλος δέ τι μὴ γνοὺς ἐμπεσὼν, καὶ εἷς τῶν σατραπῶν τοῦ Μεχεμὲτ καταδιώκων, στραφεὶς ὁ Μωσῆς ἀπέκτεινεν αὐτόν· ὁ δὲ τοῦ σατράπου δοῦλος φθάσας ἱππότης, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὴν δεξιὰν ἀπὸ τοῦ ὤμου, ῥίψας αὐτὴν ἐν τῷ ἕλει· μονόχειρ δὲ εἰσελθὼν, καὶ διὰ τῆς ῥύσεως τοῦ αἵματος λειποψυχήσας

A animum cerneret, bellumque internecinum adversus Christianos odio implacabili eum gerere, Mohometem fratrem ipsius Prusæ tunc adhuc degentem monet, ut Scutarium accedat, unde Constantinopolim triremibus imperatoriis trajiceret; Constantinopoli deinde faventibus Deo ac Imperatore egressus pugnæ cum Tyranno experiretur: ita ut ipsi urbs ad tute se recipiendum pateat, si Tyranno fortuna arriserit: *Sin minus id contigerit, (quod improbe nobis optandum) principatum adipisceris, & mihi, non secus ac liberi, carus eris.* His auditis alacer promptusque factus Mahometes, quascumque copias habebat, Scutarium confestim duxit. Imperator ergo, ubi eum advenisse ad oram oppositam didicit, triremibus, B quas instructas habebat, eo trajicit; & cum Mahomete collocutus, mutuo jurejurando fide utrinque obstricto, eum Constantinopolim secum vehit. Exceptum celebri pompa tridui spatio magnifice habuit: quarto demum die Mahometes urbe egreditur cum universo exercitu, & parva manu militum Romæorum: initaque cum Mose pugna victus in urbem fuga se recepit. Tum imperator animum illius sermonibus aptis erexit; curavitque apparatum bellicum iterum instaurari, & amissa resarciri, ut cum Mose acie denuo confligeret. At Moses ex finibus Constantinopolitanis occiduarum regionum omnes C copias deduxit, aciemque adversus & Mahometem & urbem instruxit. Altero igitur vice erumpens Mahometes, accepta iterum clade in urbem refugit, fugientemque imperator suscipit. Tunc mœstus & anxius, reputans fortunam, æque ac fundam, mutabilem volubilemque esse, his verbis imperatorem alloquitur: *Tu pater sancte, qui momenta rerum perpendis, lanciumque reciprocam librationem prævides, cum fortunam contempleris susque deque res meas versare, non dimittis me, ut ipsa me prodat, aut in manus meas hostem mihi tradat. Ego vero te coram hoc assero; Quicquid in frontibus uniuscujusque nostri Dei digito scriptum est, id irrevocabi-* D *le esse, ac necessario eventurum. Jubeas igitur me cum omnibus meis copiis viam, quæ Adrianopolim ducit, capessere: mihi bona faustaque solummodo precare & opta, ut patrem filio decet, futura vero Dei providentiæ permittamus.* Hunc sermonem ubi audivit imperator ipsum complexus ac deosculatus est: cœna deinde opipare & laute instructa, hilares & læti genio indulserunt. Orta demum luce urbe exiit Mahometes, copiasque in acies binas partitur; quarum altera versus Euxinum incessit altera Adrianopolim contendit. Moses autem, ubi cognovit exercitum E suum Mahometem in duo agmina divisisse: illud, quod ad Euxinum Pontum properabat, insequitur, assequiturque; cumque ambæ oppositæ acies concurrissent, Mosisque copiæ victæ fuissent, ad Machometis partes transierunt, qui eas benevole admisit. Moses hoc casu fortunæque inconstantia perculsus aufugit, inque paludem locorum ignarus incidit. fugientem vero insequebatur, & urgebat quidam ex Satrapis, qui Mahometi militabant, quem conversus Moses occidit. at Satrapæ servus equo insidens Mosem invadit, eique brachium dextrum ab humero rescindit, & in paludem decutit. Altero itaque brachio ipsi amputato, & sanguine affatim profluen-

Verba Imp. Manuelis ad Mahometem

Edit. Paris. pag. 51.

Mehemetes victus Mose semel atque iterum.

Moses vincitur & interficitur anno Hegiræ 816. qui cœpit anno Christi 1413. April. 23. feria 3.

te, animo deficiens ex equo devolvitur. Reversus Satrapæ servus ad Imperatorem heri sui mortem nunciat, Mosisque vulnus: ad paludem deinde cum ventum esset, mortuum offenderunt, cadaverque in Mahometis conspectum attulere. Quod contemplatus, & pro more illius gentis fero ac inhumano cum luxisset mortuum fratrem, Prusam conditum mittit in majorum suorum sepulchro. Mahometes, his prospere gestis magnis itineribus Adrianopolim petit, ibique paterno in solio sedit: accessere deinde singulis diebus proceres ac magnates occidentis ipsum veneraturi. Per id autem tempus, quo Moses bello a fratre suo Mahomete nondum potitus fuerat, Thraciam deserens clam aufugit Cineites, & superato Hellesponto in Asiam venit: collectoque e Smyrnæis Thyræisque exercitu Ephesum occupat; quemque illius custodiæ imposuerat Musulmanus, capite truncat, totiusque Asiæ mox potitur, priusquam in Thraciam Mahometus advenisset.

Edit. Parif. pag. 53.

Mahometes Adrianopolim ingreditur.

Cineites in Asiam fugit.

A ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου. ὁ δὲ δοῦλος τοῦ σατράπου ἐλθὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα, ἀπήγγειλε καὶ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ τοῦ Μωσῆ τὴν πληγήν· ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ ἕλει εὗρον τεθνηκότα, καὶ ἦραν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Μαχουμέτ. ἰδὼν δὲ καὶ θρηνήσας μετὰ τὸ ἀπάνθρωπον ἔθος αὐτῶν, ἔπεμψε τὸ πτῶμα αὐτοῦ ταφῆναι ἐν Προύσῃ ἐν τοῖς πατράσιν ἐγγύς. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἐπαναζεύξας ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ καθίσας ἐν τοῖς θρόνοις τοῖς πατρικοῖς, εἰσήρχοντο καθ' ἑκάστην οἱ τῆς δύσεως ἄρχοντες στρατηγοὶ, καὶ προσεκύνουν αὐτῷ. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔχων πάλην καὶ ἀγωνίαν ὁ Μωσῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μαχουμέτ, ἔλαθε φυγὼν ὁ Τζινεὶτ τὰ Θρᾳκῷα μέρη, καὶ περάσας τὸν Ἑλλήσποντον κρύφα, καὶ εἰς Ἀσίαν ἐλθὼν, καὶ στρατὸν ἀπὸ Σμύρνης, καὶ Θυραίων συναγαγὼν ἔρχεται εἰς Ἔφεσον. καὶ τὸν ἡγεμόνα, τὸν ὃν Μουσουλμὰν χειροτονήσας ἀφῆκε, καρατομεῖ, καὶ κύριος ὡς ἐν ὀλίγῳ πάσης Ἀσίας γίνεται πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν Μαχουμὲτ ἐν τῇ Θρᾴκῃ.

CAPUT XX.

Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit, aliique quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Johanni filio suo uxorem dat Russiæ magni Ducis filiam, quæ peste moritur, filiorumque Bajazitis unus, isque baptizatus. Secundæ ac tertiæ Johannis nuptiæ. Manuelis in Peloponesum profectio.

Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit.

POstquam igitur imperator Manuel nuntium accepit, summam rerum penes Mahometem esse, delectos magnates e præcipua nobilitate Apocrisiarios ad eum mittit, & ex fœdere, dum Constantinopoli ageret, inito, res repetit, quæ pactis conventis comprehendebantur. Hos comiter suscepit Mahometes; firmatisque juramento pactis, arces omnes Euxino ponto impositas restituit: oppida quoque & castra Thessaliæ ac Propontidi vicina. Honorifice demum habitos, plurimisque donis cumulatos pacifice dimisit, responso hocce dato: *Abite & nunciate patri meo Romæorum imperatori, me, auxiliante Dei numine, patreque meo imperatore opem ferente, paternum regnum recuperavisse. ab hoc vero, & in posterum illi, quemadmodum patri filium decet, me subditum iri. Non immemor etenim sum, neque beneficiorum acceptorum unquam obliviscar. Pro libitu imperet, quam promptissime jussa ipsius exequar.* Legatos quoque missos a Serviis, Walachis, Bulgaris, & Duce Johanninorum, Lacedæmonis Despota & principe Achajæ benigne ac clementer allocutus ad mensæ suæ sacra admisit, & inter compotandum singulis compellatis propinavit, demumque pacifice dimisit: & responsum, quod referrent tale dedit: *Nunciate dominis vestris me pacem omnibus offerre, ab iisque oblatam amplecti. qui fraude pacem corruperit, ipsi Deus pacis infestus esto.* Rebus ergo Manuelis imperatoris in tuto collocatis, nulliusque injuriæ obnoxiis, decrevit uxorem filio suo Johanni dare. quare per legatos a Russiæ Rege (*Moscoviæ Duce*) filiam ejus puellam adhuc obtinuit. Contracto deinde matrimonio Annam appellavit mutato proprio nomine. Neque tamen imperatoriam coronam ei imponere voluit, quod tunc undecimum annum tantummodo ageret. At exactis tribus annis, morboque pesti-

Mahometis responsio ad Manuelem.

Aliorum principum legatos humane amplectitur & pacifice dimittit.

pag. 54.

Manuel Johanni filio uxorem dat ex Phaanze anno 6921. Christi 1413.

B Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὴν μοναρχίαν τοῦ Μαχουμέτ, καὶ ἀποκρισιαρίους στείλας τοὺς ἐγκρίτους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ὅσα συνεκατετέθη δοῦναι ἔτι ἐν Κωνσταντίνου διάγοντος. ὁ δὲ Μαχουμὲτ δεξιῶς αὐτοὺς ἰδὼν, καὶ συνθήκας ἐνόρκους ποιήσας, δοὺς ἅπαντα τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου κάστρα, καὶ τὰ πρὸς Θετταλίαν χωρία, καὶ κάστρη, καὶ τὰ τῆς Προποντίδος ἅπαντα. φιλοτιμήσας, καὶ δώροις πλείστοις κορέσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ, παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων· Ὑπάγετε, εἴπατε τῷ ἐμῷ πατρὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι βοηθείᾳ Θεοῦ, καὶ συνεργείᾳ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως, ἐξωσάμην τὴν δύναμιν τὴν πατρικήν. ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ εἰμὶ καὶ ἔσομαι ὑπήκοος αὐτοῦ, ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα. οὐκ εἰμὶ γὰρ ἀγνώμων, οὐδ' ἀχάριστος ὀφθήσομαι. κελευέτω μοι τὸ δοκοῦν C αὐτῷ, ἐγὼ δὲ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστης ἔχω τοῦ δουλεύειν αὐτῷ. Ὁμοίως καὶ πρέσβεις Σερβίας, καὶ Βλαχίας, Βουλγαρίας τε, καὶ δουκὸς τῶν Ἰωαννίνων, καὶ τοῦ δεσπότου Λακεδαιμονίας, καὶ Πρίγκιπος Ἀχαΐας, καὶ πάντας ἡμέρως προσαγορεύσας, καὶ ἐν ἀρίστῳ ὁμοτραπέζους συγκαθιδρύσας, καὶ ταῖς φιλοποσίαις εἰς ἀνάδειξιν πάντων ἐγκαταστήσας, ἀπέλυσε τοὺς πάντας ἐν εἰρήνῃ, λέγων αὐτοῖς· Ἀναγγείλατε τοῖς κυρίοις ὑμῶν, ἐγὼ μετὰ πάντων εἰρήνην δίδωμι, καὶ εἰρήνην λαμβάνω. ὃς παρεργάζει τὴν εἰρήνην, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἀδείᾳ ὢν, καὶ μὴ ἔχων τὸν παρεμποδίζοντα ἐβουλήθη γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· καὶ στείλας εἰς τὸν Ῥῆγα Ῥωσίας ἠγάγετο νύμφην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. καὶ ἁρμόσας ταύτην, μετακαλέσας τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἄνναν, οὐκ ἐβουλήθη στέψαι τότε εἰς βασιλίδα. ἦν γὰρ ἡ κόρη τὸ ἑνδέκατον ἄγουσα ἔτος· περαιουμένων δὲ τριῶν ἐτῶν, καὶ λοιμικῆς νόσου καταλαβούσης τῇ πόλει, καὶ πολὺ πλῆ-

θος λαοῦ διὰ τοῦ βουμβῶνος τεθνηκότος, ἐτελεύτησε καὶ ἡ βασιλὶς Ἄννα, μέγα πένθος καταλιποῦσα τοῖς πολίταις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Παγιαζὴτ, ὁ εἰς ὁμήρους ἀνατεθεὶς παρὰ τοῦ Μουσουλμὰν τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, ὁ μὲν εἷς ὁ καὶ πρῶτος σὺν ἀδελφῇ τῇ Φατμᾷ ἀπελύθη, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐτρέφετο· ὁ δ' ἄλλος ἠράσθη παιδείας Ἑλληνικῆς, ἔτι συνὼν τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ Ἰωάννῃ, καὶ ἐν τῷ σχολείῳ ἐρχόμενος ἐμυεῖτο γράμμασι, καὶ ἐδιδάσκετο. τοσοῦτον οὖν ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς μαθήσεως, καὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου παιδοτριβῆς, ὡς καὶ προσεῖναι τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, καὶ δεόμενος τοῦ βαπτισθῆναι Χριστιανικῷ νόμῳ. καὶ ὁμολογῶν τῷ βασιλεῖ καθ' ἑκάστην ὡς Χριστιανός ἐστι, καὶ οὐ προσίεται τὰ τοῦ Μωάμεδ δόγματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἤθελεν ἀκοῦσαι, ἵνα μὴ σκανδάλων ἀφορμὴ γένηται. Τότε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τῆς νόσου καταδαπανώσης, καὶ ἀφανιζούσης τὰ σώματα, μὴ αἰδουμένης καὶ μὴ φειδομένης τῆς τυχούσης ἡλικίας, ἔφθασε καὶ εἰς τὸν ἄνηβον παῖδα τὸν τοῦ Παγιαζήτ. μηνύει οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ λέγων· ὦ βασιλεῦ τῶν Ῥωμαίων, ἐμοὶ δὲ αὐθέντα καὶ πάτερ, ἤδη παρέστημι, καὶ μὴ θέλων ἀφίημι πάντα, καὶ ἀπέρχομαι εἰς τὰ ἐκεῖ δικαστήρια. ἐγὼ γὰρ ὁμολογῶ ὅτι Χριστιανός εἰμι, σὺ δὲ τὸν ἀρραβῶνα τῆς πίστεως, καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ Πνεύματος οὐ δίδως μοι· γίνωσκε τοίνυν, θανὼν ἀβάπτιστος ἔχω κατηγορίας φέρειν κατὰ σοῦ ἐν τῷ κριτηρίῳ τοῦ ἀδεκάστου Θεοῦ. Τότε ὁ βασιλεὺς καμφθεὶς τοῖς ῥήμασι τούτοις, πέμψας ἐβάπτισεν αὐτόν, αὐτὸς ἀνάδοχος γεγονώς· καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τέθνηκε. Ὁ βασιλεὺς δὲ μεθ' ὅσης τιμῆς ἔθαψεν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ προδρόμου, ἐν τοῖς Στουδίου ἐν μαρμαρίνῳ λάρνακι πλησίον τοῦ ναοῦ ἐντὸς τῆς πύλης. Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ παραδρομὴν ἐτῶν τριῶν ἐγγύς που, ἠβουλήθη ἑτέραν ἀγαγέσθαι νύμφην τῷ Ἰωάννῃ· καὶ τῷ δευτέρῳ τῷ Θεοδώρῳ· καὶ στείλας ἐν Ἰταλίᾳ, ἠγάγετο θυγατέρα Θεοδώρου μαρκεσίου Μόντης Φεράρα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· τῷ δὲ Θεοδώρῳ θυγατέρα Κόντε Μαλατέστα· καὶ εἰσελθόντων ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφανώσας αὐτοὺς ὁ πατὴρ νόμῳ γάμου ταινιοῖ τούτους, καὶ βασιλεῖς Ῥωμαίων ἀναδείκνυσι· τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Μαλατέστα τῷ Θεοδώρῳ, καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας εὐφήμισεν, ἐνδύσας αὐτὸν τὰ παράσημα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ἦν μὴ στέργων τὴν σύνευνον· ἡ κόρη γὰρ τῷ μὲν σώματι καὶ μάλα εὐάρμοστος. τράχηλος εὐειδής, θρὶξ ὑποξανθίζουσα, καὶ τοὺς πλοκάμους ὡς ῥύακας χρυσαυγίζοντας, μέχρι τῶν ἀστραγάλων καταρρεομένους ἔχουσα. ὤμους πλατεῖς, καὶ βραχίονας, καὶ στέρνα καὶ χεῖρας ἐμμέτρους, καὶ δακτύλους κρυσταλλοειδεῖς, καὶ τὴν πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ σώματος ἀνωρθωμένην, καὶ πολὺ εἰς τὸ ὄρθιον ἱσταμένην· ὄψις δὲ καὶ χείλη, καὶ ῥινὸς κατάστασις, καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ὀφρύων σύνθεσις εὐειδεστάτη παντάπασιν, ὡς ἔπος χυδαῖον εἰπεῖν· ἀπ' ἔμπροσθεν τεσσαρακοστή, καὶ ὄπισθεν πάσχα. Τοιαύτην οὖν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης οὐκ ἐμμίγνυ ταύτην, οὐδὲ τὸ παράπαν συνοικέτης ταύτης ἐγένετο. διὸ καὶ μονάζουσα ἦν ἐν ἑνὶ τῶν κοιτώνων τοῦ παλατίου. Ἰδὼν οὖν ὁ βασιλεὺς ἠβουλήθη πέμψαι ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς δόμοις, καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ στοργὴν ἐκωλύ-

A lenti per Constantinopolim grassante, ingenti plebis numero bubonibus extincto, obiit etiam imperatrix Anna, quam acerbo luctu prosecuti fuere mœsti cives. Bajazitis quoque filiorum, quos obsides Manueli dederat Musulmanus, unus isque natu grandior cum sorore sua Phatma remissus fuerat, & Prusæ educabatur. at alter litteras Græcas addiscendi amore tenebatur, & cum Johanne imperatoris F. familiariter versabatur: scholamque frequentans in litteris erudiebatur. porro eo usque processit ejus erga scientias liberales studium, & sibi cum Johanne communem educationem tanti faciebat, ut Manuelem imp. adierit, rogaveritque, ut juxta Christianum ritum B Baptisma suscipere liceret, per singulos dies apud eum professus se Christianum esse, neque Mohamedis dogmatibus consentire. istis auscultare noluit imperator, ne scandala inde orirentur. Verum per id tempus morbo sæviente, funeribusque omnis promiscue ætatis frequentissimis exhausta urbe, corripitur illo impubes Bajazitis filius; qui Johannem imperatorem his verbis monet: *Romanorum imperator, Domine mi ac pater, jamjam vadimonium obeo, invitus omnia dimitto, & ad tribunalia, quæ illic in altera vita sunt, abeo. Profiteor equidem me Christianum esse; tu vero fidei Christianæ arrhabonem & signaculum* C *Spiritus suscipere mihi non concedis. Sciat velim, quoniam non baptizatus mortem obeo, tibi accusationem inscripturum me apud tribunal Dei judicis incorruptibilis.* His verbis imperator emollitus ac flexus misit, qui eum baptizaret; ipseque e sacro lavacro suscepit: postridie tandem baptizatus fatis concessit. Honorifico funere eum extulit Manuel, sepelivitque in monasterio Studitarum nomini S. Johannis Baptistæ præcursoris dicato; conditumque est cadaver in arca marmorea intra monasterii portas juxta templum. Ab hoc elapso triennio aliam uxorem despondere voluit Johanni liberorum primogenito, atque etiam Theodoro natu minori. Quamobrem legatos in Italiam misit ad Mar- D chionem Montisferrati, qui ejus filiam Johanni despondendam obtinuerunt. Eis pariter Comes Malatesta filiam suam, ut Theodoro nuberet, tradidit. Constantinopolim cum reversi essent, nuptias secundum leges & ritus connubiorum celebrat pater imperator, Romæorumq; impp. diadematibus redimitos eos designat. Nuptias quoque Theodori & filiæ Comitis Malatestæ celebrat, eumque Lacædemonis principem ornamentis ac symbolis impositis proclamavit. Verum imperator Johannes uxorem suam aversabatur, quamvis decenti esset corpore, formoso collo, flavisque crinibus, capillos cincinnatos ad instar radiantis auri ad talos usque defluentes gestabat, lati illi erant humeri, bra- E chia, pectus & manus egregia proportione compositæ. Digiti ipsius chrystalli nitorem ac splendorem imitabantur, corporis statura erecta ac mediocri procerior. cæterum formosissimo erat vultu, naso, oculis & superciliis, ita ut, juxta vulgare proverbium: *anterius quadragesimæ, posterius vero paschati similis esse videretur.* Talem conspiciens Imp. Johannes ab ea abstinuit, solamque semper in lecto jacentem neglexit. Quamobrem illa in Palatii parte remota seorsim agebat. Cogitabat Imp. Johannes eam in Italiam remittere ad paternos lares, nisi eum vetuisset amor,

* Digressio auctoris longe in conjugiis itibus Johannis enarrandis. Uxor Johannis diem obiit anno 6925. Christi 1417.

Bajazitis filius natu minimus Christianus moritur.

Secundæ nuptiæ Johannis cum Phrancæ celebratæ an. 6917. Christi 1419. Januarii 19.

Theodorus Manuelis F. uxorem ducit.

Edit. Paris. pag. 55.

Uxorem Johannis ironice describit.

Proverbium.

Johannes uxorem spernit.

quo Manuelem imp. prosequebatur. Cum itaque penitus nosset imperatrix animum ipsius obstinatum ac pertinacem, e medio eorum clam se subducere meditabatur: tandemque aufugit, communicatis, de fuga, quam parabat, consiliis cum Genueosibus qui Galatam incolebant.

Ipsa in Italiam aufugit, Phranzes id contigisse refert anno 6934. Christi 1426. mense Aug. Vide Notas.

Quadam ergo die urbe egressa, oblectandi animi gratia abit in hortos ad captandas delicias consitos, quam secutæ sunt mulieres famulæ suæ conterraneæ: aliqui etiam adolescentes, quos secum domo paterna discedens abduxerat. Sub vesperam deinde biremem unam instructam præcipui Galatæ oppidani conscendunt, littori appellunt, & imperatricem cum honore & reverentia susceptam Peram trajecerunt, cui omnes, utpote dominæ & imperatrici, obviam processere, eamque obsequiis cunctis præstitis venerati sunt. Nihil vero eorum, quæ gerebantur, quidquam vespere jam facto senserunt cives. at postridie mane per totum palatium res innotuit, quam omnes ægre tulere: nec se contemptos ac spretos ab oppidanis Galatæ, inultosque sustinebant; jamque ab ipsis arma sumpta ad invadenda funditusque evertenda suburbia eorum, nisi impetum coercuisset Manuel imp. cæterum his, quæ acta erant, lætatus est Johannes.

Galatinis infensi Constantinop. cives ob imperatricis fugam.

Aderat autem actuaria navis prægrandis Genuensis, quæ in Italiam mox solvebat. orto itaque Borea vento, illam decenter apparatam conscendit imperatrix, velisque expansis in Italiam contendit. Hæc equidem præter coronationis gloriam ac decus nihil lucri reportaverat: taliaque verba jactabat hoc unum mihi sufficiens testimonium est, quod Romæorum imperatrix facta, titulum istum retineam: nec de thesauris amplissimis sollicita sum.

Edit. Paris. pag. 56

A Marchione Montisferrati fratre suo suscipitur & in monasterium secedit.

Tandem cum ad fines ditionis Montisferrati venisset, ad famam adventus obviam processit frater ipsius Marchio, quem comitabantur regionis illius proceres & nobiles, eamque in palatium paternum deduxere. In monasterium quoddam ipsa deinde secedens habitationem illic elegit, & reliquum vitæ tempus Deo devota & consecrata exegit. Uxorem deinde imperator Johannes sibi habuit Mariam Alexii Comneni Trapezuntini imperatoris filiam, formosam certe & moribus commendabilem: quam ab eo consecutus est, missis Trapezuntem legatis, qui Constantinopolim eam advexerunt. Patriarcha deinde Josephus per solemnes ritus sacros simul conjunxit, ipsaque Romæorum Despina seu imperatrix appellata est.

Tertia Johannis uxor. Anno 6936. Christi 1427. Septemb. nuptiæ celebratæ.

* Finis digressionis. Manuelis in Peloponesum profectio 6923 Christi 1415.

* Imp. quoque Manuel Constantinopoleos portu solvens cum plurimis triremibus in Peloponesum usque navigavit. Achajæ principem in ordinem redactum sibi parere coegit: aliosque a Navarræis illuc profectis genus ducentes, in ditionem suam redegit; indeque Constantinopolim revertitur, relicto Theodoro filio universæ Peloponnesi domino. Cum vero Callipolim appulisset, cum Mahomete collocutus est: qui, quantum imperatori confideret, triremem ejus ingressus, cibumque simul capiens palam approbavit. Imperator quoque, multa dona ei largitus ejusque purpuratis, inde cum cæteris triremibus solvit, & summa cum lætitia navigationem absolvit. Advenientis etiam in occursum processit universus Constantinop. populus cum Patriarcha & Senatu: faustisque acclamationibus & hymnis prosecuti in palatium deduxerunt. hunceque exitum expeditio ejus sortita est.

A τό. Ἡ δὲ βασιλὶς ὁρῶσα τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ἠβουλήθη διαδρᾶσαι ἐκ μέσου αὐτῶν, ὃ καὶ πεποίηκε πέμψασα εἰς τοὺς Γενουίτας τοῦ Γαλατᾶ, καὶ δηλώσασα τὴν αὐτῆς ἀποδημίαν. μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐξελθοῦσα τῆς πόλεως ἔν τινι τῶν τερπνῶν κήπων δι' εὐθυμίας χάριν σὺν τῇ γυναικωνίτιδι τῶν ὁμογλώσσων, καὶ σὺν ὀλίγοις νέοις, οὓς ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἐξήγαγε. Καὶ πρὸς ἑσπέραν δίηρα μίαν ἑτοιμάσαντες, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ ἄρχοντες εἰσελθόντες, καὶ τῷ αἰγιαλῷ πλησιάσαντες, ἐντίμως αὐτὴν λαβόντες τὴν περαίαν διέβησαν, καὶ πάντες προϋπήντησαν αὐτὴν, καὶ δουλικῶς προσεκύνησαν ὡς κυρίαν αὐτῶν, καὶ δέσποιναν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μηδ' ἀπόσαλον ἐν-

B νοήσαντες τὸ δρᾶμα ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης τῇ ἕωθεν οἱ τοῦ παλατίου πάντες μαθόντες τὸ γεγονὸς ἐδυσχέραινον· καὶ μὴ φέροντες τὴν καταφρόνησιν, ἣν ὑπέστησαν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατᾶ, ἡτοιμάζοντο καταδραμεῖν, καὶ ἀφανίσαι τὰ αὐτῶν προάστεια. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσεν. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ γεγονὸς ἀπεδέξατο· ἦν δὲ τὰ φορτία φέρουσα μία ναῦς ὑπερμεγέθης τῶν Γενουιτῶν, ἑτοίμως ἔχουσα τοῦ πλεῦσαι ἐν Ἰταλίᾳ· ἀνέμου δὲ βορέου πνεύσαντος, εἰσῆλθεν ἐντίμως μετὰ δόξης ἡ βασιλὶς ἐν αὐτῇ, καὶ τὰ ἱστία πτερώσαντες εἰς Ἰταλίαν ἀφίκοντο. ἄλλο μηδὲν ἕτερον κερδάνασα, πλὴν τοῦ οὗ ἐστέφθη στέμματος, εἰποῦσα καὶ τοῦτο, ἀρκεῖ μοι τοῦτο

C εἰς μαρτύριον ὅτι βασίλισσα τῶν Ῥωμαίων ἐγενόμην, καὶ εἰμί· περὶ δὲ θησαυρῶν μυριοταλάντων οὐ μέλει μοι. ἐλθοῦσα δὲ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς ἐπαρχίας τοῦ Φεράρου, καὶ μαθόντες οἱ τῆς ἡγεμονίας ἐκείνης ἄρχοντες, σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς μαρκεσίῳ ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ προπέμψαντες αὐτὴν μέχρι τῶν παλατίων τῆς πατρικῆς ἑστίας, αὐτὴ εἰς ἓν τῶν μοναστηρίων ἐλθοῦσα ἐκεῖ τὴν οἴκησιν ἡρετίσατο, καὶ τῷ Θεῷ ἑαυτὴν ἀναθεῖσα τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἀνεπλήρωσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης στείλας εἰς Κομνηνὸν Ἀλέξιον βασιλέα Τραπεζοῦντος, ἡρμόσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν εἰς γυναῖκα· ὡραίαν καὶ κάλλει, καὶ ἤθει· καὶ ἀγαγόντες ἀπὸ Τραπεζοῦντος,

D ἀπήγαγον ἐν Κωνσταντινουπόλει. καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ μετὰ τῶν συνήθων ἱεροτελεστιῶν εἰς ἓν συνῆψε, καὶ δέσποινα Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. Ὁ βασιλεὺς δ' ἀπάρας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως σὺν τριήρεσι πλείσταις, κατῆλθεν ἕως Πελοπόννησον. καὶ τὸν Πρίγκιπα Ἀχαΐας ὑποτάξας· καὶ ἑτέρους ἀπογόνους, τοὺς ἐκ τῆς Ναυάρας καταγομένους, ὑποχειρίους λαβὼν, ἀνῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καταλιπὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον δεσπότην πάσης Πελοποννήσου. ἐπαναζεύξας δὲ καὶ εἰς Καλλιούπολιν ἐντυχὼν τῷ

E Μαχουμὲτ· καὶ τοσαύτην πίστιν ἐνδειξάμενος εἰς τὸν βασιλέα, ὡς καὶ ἐν τῇ τριήρει τῇ βασιλικῇ εἰσελθὼν, καὶ συνεστιαθεὶς τῷ βασιλεῖ. καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν σὺν δώροις πλείστοις, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δεξιώσας, ἐξῆλθε· καὶ αἱ τριήρεις σὺν τῷ βασιλεῖ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστης τὴν ἐπάνοδον ἐποίουν. καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἅπαντες σὺν τῷ Πατριάρχῃ καὶ τῇ συγκλήτῳ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ μετ' εὐφημίας, καὶ ὕμνων ἐν τῷ παλατίῳ ἀπήγαγον· καὶ τὰ τῆς ἐπανόδου ἐπεπλήρωτο.

CAPUT XXI.

Edit. Paris. pag. 57.

Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigit, cujus insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahometi deditur. Magno magistro concessum ædificare castrum in Cariæ & Lyciæ finibus. Cineites veniam impetrat. Turci bello navali Naxum aggrediuntur. prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampsaci turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Danubium præficitur. Novam religionis sectam in Jonia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Muhametes Susmanifilium & deinde Hali Begum misit: qui re infeliciter gesta occubuerunt. tandem a Morate Mahometis filio & Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, & paupertatem voluntariam profitentes interfecti.

Ὁ δὲ Μαχουμὲτ τὰ τῆς δύσεως μέρη καλῶς ἀπαρτίσας, καὶ παραχρῆμα ὑδημίαν ἐξόπισθεν ἀφεὶς, περᾷ τὰ τῆς ἕω μέρη· καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐλθὼν, καὶ τὰ ἀφανισθέντα καὶ πυρὶ παραδοθέντα οἰκοδομήματα παρὰ τοῦ Καραμὰν ἀνανεώσας, ἐκεῖθεν εἰς Ἀσίαν καταίρει· ὁ γὰρ Καραμὰν ὅτε ὁ Μαχουμὲτ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν ἠγωνίζετο κατὰ τοῦ Μωσῆ, ἀπάρας ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Προῦσαν σὺν δυνάμει κατῆλθε, καὶ λεηλατήσας αὐτὴν, καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ Παγιαζὴτ τοῦ πατρὸς τοῦ Μαχουμὲτ ἀνακομίσας ἐκ τοῦ τάφου πυρὶ παρέδωκεν. ὁ γὰρ αὐτὸς Παγιαζὴτ ἀπεκεφάλισε ποτὲ ἐν Ἰκονίῳ τὸν πατέρα τοῦ ῥηθέντος Καραμάν. κατελθὼν δὲ ἐν Ἀσίᾳ εὗρε τὸν Τζινεῒτ μεγαλυνθέντα, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶντα· ἐλθὼν δὲ ἐν Περγάμῳ τῆς Ἀσίας μηνύει τῷ Τζινεῒτ παραχωρῆσαι, τῶν ἐκεῖ δὲ ἀφεῖναι τὴν ἐπαρχίαν· ὁ δὲ Τζινεῒτ οὐδὲ τὸ παράπαν ἡγησάμενος, ἠσφαλίσατο τὰ κάστρα, καὶ ἐκάθητο ἐκδεχόμενος τὴν ὑπάντησιν αὐτοῦ· ὁ δὲ Μαχουμὲτ ἐλθὼν εἰς Κύμην, καὶ ζητήσας τὸ φρούριον, ἦν γὰρ κρατοῦν διὰ τὸν Τζινεῒτ, πολεμήσας κατέσχε· καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας αὐτοῦ ξίφει ἀνεῖλε, τοὺς δὲ ἐγχωρίους ἠλευθέρωσεν. ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὸν τοῦ Μαινομένου κάμπον, ἦν δὲ ἐκεῖ φρούριον ὀχυρὸν, τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζὴκ μετωνόμασαν, κἀκεῖνο σὺν πλείστῃ δυνάμει, καὶ ἀκροβολισμοῖς παραλαβὼν ἦλθεν εἰς Νύμφαιον· καὶ τὸ Νύμφαιον σὺν πολέμῳ λαβὼν ἦλθεν εἰς Σμύρνην. τὴν δὲ Σμύρνην ὡς ἔπρεπε τειχίσας, καὶ πλείστους τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλὼν, καὶ μεγάλην σύνταξιν ἑτοιμάσας, διά τε ὅπλων καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἑτέρων ἀναγκαίων παρασκευῶν, ὁ Τζινεῒτ αὐτὸς εἰς Ἔφεσον ἦλθε, καταλιπὼν τὴν μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζὴτ, καὶ τὰ τέκνα ἐν Σμύρνῃ ἔγκλειστα. τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ δοῦλον, Αὐδουλὰν ὀνόματι εἰς τὸ Νύμφαιον εὑρόντες οἱ τοῦ Μαχουμὲτ, ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ φρουρίου, ἀπάγαγον παραστήσοντες τῷ Παγιαζὴτ Βεζύρῃ ἤγουν μεσάζοντι τοῦ Μαχουμὲτ, ἦν γὰρ ἐξουσίᾳ καὶ ἀδείᾳ πολλῇ, δεύτερος ἀρχηγὸς ὡς ἔπος εἰπεῖν· δοῦλος γὰρ ὑπῆρχε τοῦ Μαχουμὲτ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἄρχοντα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ ἔτι ὄντος ἐν Θρᾴκῃ τοῦ Μαχουμὲτ γράφει πρὸς τὸν Τζινεῒτ. εἰ βούλει τοῦ εἶναί σε κύριον Ἰω-

Mahometes in Asiam trajicit.

At Mahometes, rebus in occidentalibus provinciis rite constitutis, turbis ubique compositis, in partes orientales trajecit: Prusam venit, ibique refectis ædificiis quæ Caramanus incenderat, illinc in Asiam profectionem instituit. Etenim Caramanus per illud tempus, quo Mahometes Constantinopolim profectus bellum adversus Mosem gessit, ab Iconio cum exercitu Prusam advolat, eamque diripit. Bajazitis quoque, qui & Mahometis parens fuerat, ossa e sepulchro eruta igni tradidit. Iste enim Bajazites hujus Caramani patrem Iconii olim capite truncari jusserat. Asiam itaque ingressus Mahometes Cineitem superbia elatum sensit, & supra metas, ut vulgo dicitur, transilientem. Ubi vero Pergamum Asiæ devenit, illico Cineitem monet, ut locis, quæ illic occupabat, cedat; provinciaque excedat. Verum Cineites eum prorsus flocci faciens castra munire, quietusque expectare illius adventum. Mahometes igitur Cymam veniens, quæ Cineitis partes sequebatur, præsidiariis, ut se dedant, per feciales denunciat, recusantesque deinde expugnat. omnes qui Cineiti militabant neci dedit, indigenasque liberos esse jussit. Illinc discedens venit in Campum Mænomeni, in quo extructum erat castrum munitum, quod Archangeli nomine appellabatur, Turcis vero nomine mutato Kagiacik: id magna vi oppugnatum recepit, indeque Nymphæum profectus est: quo expugnato Smyrnam abiit. Cineites autem Smyrnam validis propugnaculis muniverat, magnamque manum præsidiariorum militum imposuerat. Instructo deinde armorum apparatu ingenti, militumque numero magno conscripto, cæterisque necessariis comparatis, Ephesum discessit, relictis matre ac fratre Baiazite, liberisque suis intra Smyrnæ muros conclusis: gener ipsius, qui & servus erat, Audulasque vocabatur a Mahometis ducibus Nymphæi, cujus custodiæ præfectus erat comprehenditur, & in conspectum Bajazitis Veziri, id est Mesazontis, Mahometis adducitur. Hic potentia ac opibus cæteros antecellebat, & ut alter imperator eminebat. Inter mancipia Mahometis fuerat; quodque servitio promptus & habilis magis videretur, familiæ totius directio ipsi concredita est. Hic itaque, de quo nobis sermo, Bajazites ad Cineitem,

Caramanus Prusam invadit anno Hegiræ 816. Christi 1413.

Bajazitis Sultani ossa combusta.

Cineitem in ordinem redigit Mahometes.

Kagiatzicum expugnat & Nymphæum, & Smyrnam venit.

pag. 58.

Au 'ul s cautus & captatus.

Bajazites Vezirus.

Cineitis filiæ nuptias ambit sed frustra.

cum in Thracia adhuc ageret Mahometes, scripsit: *Si dominium Joniæ retinere cupis, neque a nobis ullatenus lacessiri, filiam tuam legitimo conjugio mihi junge, tuus gener ero, tu vero socer meus eris, deincepsque securus & quietus in tua ditione vives.* At Cineites animi superbiam ac fastum ostentare cogitans, coram nuncio, qui litteras ipsi attulerat, ad se venire jubet mancipium Audulam, qui ipsi serviebat, eumque interrogat: *Cujasnam es servus?* respondit iste, *Dominationis tuæ.* Cineites iterum, *unde natus es?* ad quem Audulas, *Albanus sum.*

Cineitis fastus & insolentia.

Conversus illico ad proceres aulæ suæ Cineites fatur: *Hodie coram vobis omnibus filiam meam legitimam servo meo Audulach emptum do: eumque libertate dono, generumque in posterum adscisco, & inter affines meos.* His Cineitis sermonibus universus concessus applaudit. ipse vero ad nuncium Bajazetis hocce responsum dedit: *Renuncia hero nos generum mihi ex Albanis, cujus gentis ipse quoque est, adscivisse; mancipium pecunia emptum, paris etiam ac ipse conditionis; verum ipso juniorem, & prudentiorem.* Nuncius igitur Bajazetis intellectis ejusmodi verbis, ad herum reversus omnia refert, qui deinceps adversus Cineitem odio capitali exarsit: occasione demum, quam avide expetebat, oblata, injuriam spretæ affinitatis ultus, captum Audulam apud Nymphæum resectis testiculis Eunuchum fecit.

Audulas castratus.

Redeamus autem ad historiæ seriem.

Mahometes Smyrnam oppugnat. Rhodi magnus Magister castra Smyrnæ instaurat.

Mahometes Smyrnam profectus obsidione eam cingit. At Rhodi magnum Magistrum illic invenit cum tribus triremibus, castrum, quod a Temyre eversum fuerat, invito etiam Cineite instaurantem. Cum vero Mahometis Smyrnam adventus fama diffusa fuisset, ad illum conveniunt omnes insularum vicinarum Duces duabus de causis: cum propter ipsius bonam mansuetamque indolem, viresque cæteris superiores: tum propter Cineitis fraudes & deprædationes.

Legati vicinorum Joniæ principum ad Mahometem.

Accesserunt ergo Phocæarum principes, partim itinere terrestri, partim mari vecti. Karmianus Phrygiæ superioris princeps, Mantachias Cariæ, Mitylenes Regulus triremibus delatus, Chii quoque dominus & ipse nave advectus; jamque illic aderat magnus Rhodi magister.

Edit. Paris. pag. 39.

Cuncti isti, ut colerent eum, illuc sunt profecti, ut etiam gratularentur ipsi de Cineite perfundato; quos omnes fraterna amicitia complexus est.

Smyrna dedita, & propugnaculis nudata.

Per decem dies oppugnata Smyrna, insularibus omnibus, pro virium modo singulis, auxilia navalia ferentibus adversus obsessos: decimo die Cineitis mater, & uxor ipsius cum liberis urbe excedunt, & ad Mahometem supplicantium habitu accedunt, veniam erroris ac criminis admissi orantes. Ab iis traditam Smyrnam recepit, deinde multis in locis muros solo æquavit, propugnacula quoque & turres partim diruit, incolisque habitandam mœnibus nudatam permisit.

Turris seu castrum Rhodiis inceptum jussu Mahometis diruitur.

Interea magnus Rhodi magister turrim quamdam capacissimam ad portus ingressum ædificabat, jamque supra altitudinis semissem illam erexerat: cum Turci, Mahometis jussu, noctu eam radicitus demoliti sunt. Mane cum facinus cognovisset magnus Rhodi magister, id ægre ac graviter ferens ad principem Mahometem accessit, longamque orationem ad ipsum habuit: in medium adducens, quod, dum regioni illi imperasset Atines, castrum illud impensis Rhodio-

Ἀσίας καὶ μὴ ἔχειν τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρ' ἡμῶν, δός μοι τὴν σὴν θυγατέρα νόμῳ γάμου καὶ ἔσομαί σοι γαμβρός, σὺ δ' ἐμὸς πενθερὸς γενήσῃ, καὶ ἔκποτε ἔσο ἀμέριμνος διάγων ἐν τῇ σῇ ἡγεμονίᾳ. ὁ Τζινεὰτ δὲ θέλων δηλῶσαι τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πυκτακομιστοῦ, παρισταμένου τοῦ Αὐδουλᾶ δούλου ὑπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν· Τίνος εἶ δοῦλος; ὁ δὲ, τῆς σῆς αὐθεντίας. ὁ δὲ Τζινεὰτ, καὶ ποίου γένους; Αὐδουλᾶς δὲ, τῶν Ἀλβανῶν· ποίας θρησκείας; ὁ δὲ Αὐδουλᾶς, πρώην μὲν Καβὴρ ὑπῆρχον, νῦν δὲ Μουσουλμάνος. ὁ δὲ Τζινεὰτ πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ φησί. τὴν σήμερον ἡμέραν κατ' ἐνώπιον πάντων ἡμῶν, ἰδοὺ δίδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα νόμιμον τῷ ἐμῷ δούλῳ

B Αὐδουλᾷ καὶ ποιῶ τοῦτον ἐλεύθερον, καὶ γαμβρὸν ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ ἕνα τῶν ἐμῶν συγγενῶν. θαυμάσαντες δὲ πάντες τὸν Τζινεὰτ οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοίξας τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τούτους εἴρηκεν. Ἀνάγγειλον τῷ κυρίῳ σου Παγιαζὴτ, ὅτι ἀνελάβομεν γαμβρὸν ἕνα τῶν Ἀλβανῶν ὡς ἐκεῖνον, δοῦλον ἀργυρώνητον ὡς ἐκεῖνον, νεώτερον ὑπὲρ ἐκεῖνον, καὶ φρονιμώτερον παρ' ἐκεῖνον. Ὁ δ' ἀπεσταλμένος συνιεὶς τοὺς λόγους, ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περίληψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μανίαν ἄσπονδον κατὰ τὸν Τζινεάτ. εὑρὼν δὲ καιρὸν ὃν ἐδέετο συλλαβὼν τὸν Αὐδουλᾶν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς ὄρχεις αὐτοῦ ἐξεθέρισεν εὐνουχίσας αὐτόν. Ἀλλ' ἐπανίωμεν αὖθις εἰς τὸν τῆς ἱστορίας εἱρμόν·

C ὁ γὰρ Μαχμὲτ ἐλθὼν εἰς Σμύρναν, καὶ περικυκλώσας αὐτὴν, εὗρεν ἐκεῖ τὸν μέγαν Μαΐστορα Ῥόδου σὺν τριήρεσι τρισὶ, ἀνοικοδομοῦντα τὸ φρούριον τὸ παρὰ τοῦ Τεμὶρ φθαρὲν, καὶ μὴ θέλοντος τοῦ Τζινεάτ. τότε οἱ τῶν πέριξ νήσων ἡγεμόνες μαθόντες τὴν ἄφιξιν τοῦ Μαχουμὲτ ἐν τῇ Σμύρνῃ, ἅπαντες ἦλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, διὰ δύο τινῶν αἰτιῶν, διὰ τὴν ἀγαθότητα, καὶ ἡμερότητα, καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς δυνάμεως τοῦ Μαχουμὲτ, καὶ διὰ τὸ πανοῦργον, καὶ λῃστρικὸν τοῦ Τζινεάτ. Οἱ τῶν Φωκαίων δύο ἔξαρχοι οἱ μὲν διὰ ξηρᾶς, οἱ δὲ διὰ θαλάσσης. ὁ Καρμιὰν τῆς ἄνω Φρυγίας, ὁ Μανταχίας Καρίας, ὁ Μιτυλήνης διὰ τριήρων, ὁ Χίου καὶ αὐτὸς διὰ τριήρους, ὁ Ῥόδου καὶ ἦν ἐκεῖ,

D ἅπαντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ καὶ συνδρομὴν ἕνεκα τῆς καταλύσεως τοῦ τυράννου. καὶ τοὺς ἅπαντας ἀσπασίως ὡς ἀδελφοὺς κατησπάσατο. ποιήσας οὖν ἡμέρας δέκα πολεμῶν τὴν Σμύρναν, καὶ συμβοηθοῦντες ὡς δυνατὸν καὶ οἱ τῶν νήσων διὰ θαλάσσης, ἐν τῇ δεκάτῃ ἐξῆλθεν ἡ μήτηρ τοῦ Τζινεὰτ σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσασαι τῷ Μαχουμὲτ αἰτοῦντες συγχώρησιν τῶν ἐπταισμένων. παρέδωκαν οὖν τὴν Σμύρναν, καὶ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη κατασκάψας ἕως γῆς τὰ τείχη ταύτης, καὶ τοὺς προμαχῶνας, καὶ πύργους αὐτῆς καθελὼν ἐκ μέρους ἀφῆκε τοὺς οἰκήτορας κατοικεῖν ἀπεριφράκτους. Ὁ μέγας δὲ μαΐστωρ ἦν οἰκοδομῶν πύργον ἕνα

E παμμεγέθη ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ἀναβιβάσας αὐτὸν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ. ὁ δὲ Μαχαμὲτ διὰ νυκτὸς κελεύσας τοῖς Τούρκοις ἔρριψαν ἀπὸ βάθρων. πρωΐας δὲ ἰδὼν ὁ Μαΐστωρ τὸ γεγονὸς, καὶ δεινοπαθήσας ἦλθεν εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ πολλοὺς λόγους εἰπὼν, καὶ παραστήσας πῶς τὸ φρούριον ἐκτίσθη ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀτὶν διὰ ἀναλωμάτων τῆς Ῥόδου· καὶ εἰ μὴ δώσει χώραν τοῦ ἀνοικοδομηθῆναι,

ἔσονται σκάνδαλα ἀνὰ μέσον ἡγεμονίας αὐτοῦ, καὶ τοῦ μακαριωτάτου Πάπα. καὶ ἐλεύσεται δύναμις μεγάλη ἀπὸ τὰ ἑσπέρια μέρη, καὶ ἀφανίσει πολλοστὸν μέρος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ πράως φέρων τοὺς λόγους αὐτοῦ εὐέθως ἀπεκρίνατο. ἔτι γὰρ ἀκμαῖον κρατοῦσα ἡ τῶν Σκυθῶν παιδεία, καὶ τιμωρία ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Τούρκων· Ἐγὼ μὲν πάντῃ ἐβουλόμην εἶναι πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου Χριστιανοῖς μεγαλόδωρος, καὶ φιλότιμος. καὶ γὰρ τὸ τῆς ἡγεμονίας ἴδιον τοῦτ' ἐστὶ, τὸ τοὺς καλοὺς εὐεργετεῖν, καὶ τοὺς πονηροὺς τιμωρεῖν· ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ὑπηκόων συμφέρον δεῖν πραγματεύεσθαι· ἐλθὼν γὰρ ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις, εὗρον πολλοὺς τῶν Μουσουλμάνων παροτρύνοντάς με καὶ νοοῦντας καὶ ἐπίνοιαν λέγοντας· εἰ καὶ οὐδὲν χρηστὸν εἰργάσατο ὁ Τεμὶρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ τὸ διαφθεῖραι, καὶ ἐρείπιον ἀφεῖναι τὸ πολίχνιον τὸ ἐν Σμύρνῃ, μέγα μνημόσυνον ἀνέθηκε τῇ Ἰωνίᾳ· οἱ γὰρ ἐν τύχῃ δουλείας Ἴωνες δουλεύοντες, πάντες εἰς ἐκεῖνο καταφεύγοντες ἐλευθερίας ἐτύγχανον· καὶ οἱ ἐν τελόδοις διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ πελάγους ἐν θαλάσσῃ πλέοντες διὰ τῶν λῃστρικῶν ἀκατίων πάντες τύχῃ δουλείας ἐδεσμοῦντο, καὶ ἦν ἄσπονδος ἔχθρα τῶν φρερίων ἐντὸς ἠπείρῳ, ἔν τε θαλάττῃ μετὰ τῶν Τούρκων. ἐμακαρίζετο οὖν διὰ τοῦτο, ὁ ἀσεβὴς Τεμίρ· νῦν δὲ βούλει τὸ εἶναί με ἀσεβέστερον τοῦ τυράννου ἐκείνου; οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι· πλὴν γενέσθω καὶ τὸ σοὶ βουλητὸν, καὶ τὸ παρὰ τῶν Τούρκων αἰτηθὲν ἀσάλευτον· δίδωμί σοι ἐν τοῖς ὁρίοις Καρίας καὶ Λυκίας τόπον ὅσον βούλει, καὶ ἄπελθε οἰκοδομήσων, ὁποῖον βούλει πολίχνιον· Τότε ὁ μέγας Μαγίστωρ ἐναντιωθεὶς τοὺς λόγους τούτους, εἴρηκε πρὸς τὸν Μαχουμέτ. ὦ ἡγεμὼν, δός μοι τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν τόπων μέρος, καὶ μή με ἀποπέμπῃς ἐν ἀλλοτρίαις ἐπαρχίαις. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἐκ τῶν ἐμῶν δίδωμί σοι, κἀγὼ τῷ Μεντεχίᾳ ἐδωρησάμην τὴν ἐπαρχίαν, καὶ μή σοι μελέτω περὶ τούτου. αἰτήσας δὲ πρόσταγμα, καὶ λαβὼν ἀπῆλθεν. ὁμοίως καὶ οἱ Χῖοι, καὶ Λέσβιοι, καὶ Φωκαεῖς πάντες, τὰς αἰτήσεις αὐτῶν ἀσμένως προσδεξάμενος, καὶ πληρώσας τὰ θελήματα, ὁ ἡγεμὼν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ· ἡ δὲ μήτηρ τοῦ Τζινεὴτ ἱκετικῶς δυσωποῦσα οὐκ ἐπαύετο, μέχρις οὗ εἰσακουσθεῖσα, ἠλευθέρωσε τὸν υἱὸν αὐτῆς τοῦ θανάτου. ὃς καὶ ἐλθὼν, καὶ προσκυνήσας τὸν Μαχουμὲτ, ὅρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ μηκέτι ἀπατεῖν, ἀλλὰ πιστῶς διάγειν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ· καὶ κυρίους, καὶ δεσπότας ἔχειν καὶ καλεῖν, τοὺς ἐκ τῶν Ὀθμάνων καταγομένους, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σαυσμάνη, ὃν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσέβειαν μετεσκεύασε· τὸν δὲ Τζινεὴτ κελεύσας σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Θρᾴκῃ ἐλθεῖν, καλῶς τὰ τῆς ἀνατολῆς φροντίσας εἰς τὴν δύσιν ἐπανέζευξε. καὶ ἐν Καλλιπόλει ἐλθὼν, στόλον ἀπαρτίζει κατὰ τοῦ δουκὸς Ναξίας, καὶ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων νήσων, τῶν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα. αἰτιῶν αὐτὸν ὡς οὐ πρώην, ὅτε καὶ ἐν τῇ Σμύρνῃ, οὐκ ἦλθε προσαγορεύσων τῷ Μαχουμέτ. ἀπάρας οὖν ἀπὸ τῆς Καλλιπόλεως ὁ στόλος, ἔχων Ἀμηραλὴν τὸν Τζαμπαπέγλην, σὺν τριήρεσι καὶ διήρεσιν ὁμοῦ τριάκοντα ἦλθεν ἐν Ἄνδρῳ τῇ νήσῳ, ἐν τῇ Πάρῳ, ἐν Μήλῳ· καὶ πολλοὺς τῶν νησιωτῶν ἀθροίσας, καὶ ζημίαν πλεῖ-

rum constructum sit. Sin minus locum dederit ei instaurando, difficilia utrinque jurgia intercessura inter dominationem ipsius & beatissimum Papam. fore etiam ut ingens exercitus ab occiduis partibus profectus ditionis ejus magnam partem devastet ac evertat. Mahometes hisce sermonibus æquo animo auditis, nihil inclementius respondit. Recens enim adhuc Turcorum animis inhærebat memoria eorum, quæ a Scythis, in eos severe ac aspere animadvertentibus, passi erant: *Ego quidem (inquit) omnium Christianorum pater per orbem universum esse cupiebam, ergo omnes liberalis ac magnificus. Regium enim hoc præcipue est, bonos beneficiis locupletare, pravos pœnis subjicere, etiamque subditorum utilitati studere. Sane cum in has regiones advenissem, multi coram me se stiterunt Musulmani, qui animum nostrum ad id incitarent hac ratione ducti; Quamvis Temyr in Asia nihil, quod utile sit, patraverit, insigne tamen servatæ Joniæ monumentum posuit, eversa ac diruta arce, quæ Smyrnæ imposita erat: omnes enim servilis conditionis Jones, in illam arcem confugientes liberi evadebant. qui vero terrestre iter illac capessebant, homines liberi quique mari navigabant prædatoriis navibus intercepti sub servitutis jugum mittebantur. & hostiliter tam mari, quam terra in se invicem invehebantur fratres Rhodii equites & Turci. Hac de caussa bene audiebat impius Temyr. visne igitur, ut isto Tyranno magis impie me geram? abhorret ab hoc animus. verumtamen ut tuæ libidini satisfiat, & Turcorum preces irritæ non evadant, concedo tibi locum, quam amplissimum volueris, in Cariæ & Lyciæ finibus, illuc te confer, & prout libitum erit, arcem ædifica.* Mahometis sermones cum percepisset magnus Magister, eum sic allocutus est: *Partem aliquam, o imperator, mihi largire intra imperii tui fines, neque me in alienam transmitte.* cui occurrendo respondit imp. *Quod tibi concedo meum est, quippe ipse ego principatum Mantachiæ concessi, neque porro de his sis sollicitus.* Rogavit itaque magnus magister sibi rescriptum imperatorium dari: quod postquam obtinuit, inde discessit. Chii pariter & Lesbii, Phocæensesque adierunt, acceptis ab eo benignis responsis, super illis quæ petierant, quæcumque enim ab eo quæsivere consecuti sunt, & pacifice ab eo dimissi. Interim Cineitis mater supplicare ipsi non cessavit, donec alloquendi se copiam ei fecisset, & a mortis pœna filium ejus exsolvisset. Cineites etiam se coram Mahomete stitit, eumque adoravit, & jurejurando se obstrinxit in posterum nullas res novas moliturum, sed in fide mansurum per totum vitæ tempus: dominosque & heros re ac nomine agniturum eos, qui ab Othmanica gente genus ducunt. Provinciæ illius administrationem credidit Mahometes Alexandri Susmani filio, quem ad impiam superstitionem suam seductum traxerat. jussit quoque Cineitem se in Thraciam sequi: rebusque in oriente optime constitutis in occiduas partes perrexit. Calliopolim ingressus classem instruit adversus Naxi insulæ Ducem, cæterasque ejus parentes imperio Cycladas insulas. Objiciebatur ei, quod ad Mahometem nuper non convenisset, nec officiis exhibitis coluisset; ut nec Smyrnam antea eum salutaturus accesserat. Egressa Callipoleos portu tota classis triremium ac biremium simul triginta, cui Amiralius, id est Archithalassus, præ

Magni Rodii Magistri cum Mahomete expostulatio.

Mahometis ad magnum Magistrum verba.

Edit. Paris. pag. 60.

Magno Magistro licentia concessa ædificandæ arcis in Lycia aut Caria.

Cineitis mater Mahometem alloquitur. & Cineites illum supplex adit.

Alexand. Susmani F.

Naxi ducem adoritur Mahometes. Turci Cycladas populantur

erat Giali Begus, Andrum insulam, Paron & Mylon appulit: multisque insularibus captis, illatoque gravi damno discessit. At Veneti tantam injuriam non tulere: ille quippe Naxi dux jamdiu in Venetorum fidem & amicitiam venerat, illorumque vexillo & insignibus se tutabatur. vere itaque adventante triremes decem ipsi instruxerunt, quas in statione habuerunt in sinu Adriatico, circa Eubœam, Cretam & Cycladas insulas. triremes porro septem Tenedum usque navigarunt, ita ut in hostium conspectum venirent: faucibus deinde Hellesponti superatis, Lampsacum usque pervenere. Turcica tunc classis supra modum instructa, stationem habebat in portu Callipoleos. Deprehenso interim velo uno exiguo, quod e Constantinopoleos portu solverat, quodque Turcicum conjiciebant Venetæ classis duces: triremem unam ad illud navigium invadendum mittunt. Id cum Turci conspexissent, rati unum e suis esse, quod insequebantur Veneti, illius tuendi causa triremem unam in altum vela facere jubent. Lesbium porro erat Constantinopoli profectum. Veneti itaque cernentes Turcicas triremes portu exire, ad catenæ instar ordine servato, in ipsas feruntur: &, cum classicum cecinissent, pugnam ineunt. Primo impetu triremem Amiralii Giali Begi appellunt, in eamque irruentes omnes promiscue ferro cædunt, ipsumque Giali Begum membratim conciderunt. Alius deinde in aliam irruit & insilit. omnibus denique triremibus captis, immaniter Turcos frustulatim discindunt, spectantibus eorum conjugibus & liberis e Callipoleos littore, quod a loco, ubi pugna commissa est, milliari uno distat. Inclinato jam die Veneti receptui canunt, triremesque XXVII. Turcicas cum suis in Tenedum insulam velis pansis deducunt. Portumque ingressi, omnibus accurate perpensis & perspectis Turcos omnes seorsim contractos confodere. in Christianos aliter anquisitum: qui enim captivi vinctique in triremibus detinebantur, iis vita concessa est. illi vero, qui accepta mercede, aut quovis alio præmio ducti, operam suam sponte locaverant, cuncti in insula Tenedo suspendio affecti sunt. Tuncque cernere erat per totum insulæ ambitum furcas ad instar vitium dispositas, & ab eis dependentia, veluti racemos, cadavera. Ubi Cretam appulerunt triremes Venetæ, Christiani captivi remiges partim per eam insulam distributi, partim per Euboeam sparsi, Venetias quoque partim transvecti sunt. Post exactam deinde hyemem, ineunteque vere classis Veneta portu Venetiarum iterum solvit, & Hellespontum ingressa turrim, quæ Lampsaci erat a Musulmano extructa, tentat. e triremibus itaque eam Veneti oppugnant & quatiunt, cum in litus exscendere nequivissent. aderat enim illic Chamzas, Bajazitis Mesazontis frater, cum exercitu decem millium & amplius militum, qui Venetorum incessum observabat. Qui cum suos conatus irritos cernerent, Constantinopolim abiere, turris obsidione omissa; quam semidirutam ac quassatam reliquerunt: tecto ipsius a vertice ad imum decusso, & ad cribri modum pertuso. Confestim vero Chamzas, ubi classem Venetam recessisse vidit, jussit Turcos turrim funditus evertere, hac ratione adducta: non decere sine lucro & utilita-

Veneti Naxi duci opem ferunt.

Edit. Paris. pag. 61.

Turcica classis victa a Venetis.

Turci captivi interfecti. Christiani proditionis suspecti suspendio affecti.

Veneti Lampsaci turrim oppugnant & re infecta discedunt.

A σιν ποιήσας, ἐπανέζευξεν. οἱ δὲ Βενέτικοι μαθόντες τὸ γεγονὸς οὐκ ὑπέμειναν. ἦν γὰρ ὁ Δοὺξ πρὸ πολλοῦ τοῖς Βενετίκοις ὑποκύπτων, καὶ τὴν σημαίαν αὐτῶν φέρων· καὶ καταλαβόντος τοῦ ἔαρος κατηρτίσαν καὶ αὐτοὶ τριήρεις δέκα· καὶ προσέχοντες ἦσαν τὸν Ἀδριανοῦ κόλπον, Εὔβοιαν, Κρήτην, καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους· ἐλθοῦσαι δὲ τριήρεις ἑπτὰ μέχρι Τενέδου, ἐβουλήθησαν ἐμφανεῖς γενέσθαι τοῖς ἐχθροῖς, καὶ εἰσελθόντες τὸν Ἑλλήσποντον διέβησαν μέχρι Λαμψάκου. αἱ δὲ τριήρεις τῶν Τούρκων ἵσταντο ἐν τῷ λιμένι Καλλιουπόλεως ἕτοιμαι εἰς ἐξοχήν. αἱ τριήρεις δὲ τῶν Βενετίκων ὁρῶσαι ἱστίον ἕνα σμικρὸν κατερχόμενον ἀ-
B πὸ Κωνσταντινούπολιν, καὶ δοκοῦντες Τουρκικὸν εἶναι, στέλλουσι μίαν τῶν τριήρεων τοῦ λαβεῖν αὐτό. οἱ δὲ Τοῦρκοι ὁρῶντες τὸ δρώμενον, καὶ εἰκάζοντες τὸ διωκόμενον αὐτῶν εἶναι, ἐξῆλθε καὶ ἐξ αὐτῶν ἑτέρα τριήρης, διαφενδεῦσαι θέλων αὐτό· ἐκεῖνο γὰρ ἦν Λέσβιον πλοῖον κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν. ἰδόντες δὲ οἱ Βενέτικοι τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων, δίκην ὁρμαθοῦ ἐξιούσας, ὥρμησαν κατ' αὐτῶν, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἠχήσαν, συνεπλάκησαν. πρῶτον μὲν οὖν προσκρούσαντες τὴν τοῦ Ἀμιρᾶλη Τζαλίμπεγη τριήρη, ἅπαντας ἀφειδῶς ἐξεθέρισαν, καὶ αὐτὸν Τζαλίμπεγην μεληδὸν κατέτεμον. εἶτα ἄλ-
C λος ἄλλην ἐπεμβαίνοντες πάσας παρέλαβον, ἀνηλεῶς κατατέμνοντες τοὺς Τούρκους ἐνώπιον τῶν γυναικῶν, καὶ τῶν παίδων αὐτῶν, μακρὰν ἀπέχοντες τὴν ἐν Καλλιουπόλει ξηρὰν ὡς μίλιον ἕν. οἱ δὲ Βενέτικοι ἤδη πρὸς ἑσπέραν τοῦ πολεμεῖν σιγήσαντες, καὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων ὡς κζ΄. τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὰς αὐτῶν πυρώσαντες, κατίεσαν εἰς Τένεδον νῆσον. κἀκεῖ ὁρμισθέντες ἐν τῷ λιμένι, καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ χωρίσαντες τοὺς Τούρκους ἅπαντας ἔσφαξαν. εἰς δὲ τοὺς Χριστιανοὺς ἑτέραν ἔρευναν ἐρευνήσαντες, καὶ τοὺς μὲν ἀγγαρικῷ τρόπῳ εἰσαχθέντας ἐν τῷ στόλῳ, τὴν ζωὴν ἐδω-
D ρήσαντο, τοὺς δὲ διὰ προσόδων, καὶ τῆς τυχούσης προνοίας, πάντας ἀνεσκολόπισαν ἐν τῇ Τενέδῳ· καὶ ἦν ἰδεῖν γύρωθεν τὴν πᾶσαν νῆσον ὡς ἀμπέλους τὰς φούρκας, καὶ ὡς βότρυας τοὺς ἐν αὐταῖς κρεμαμένους. αἱ δὲ τριήρεις κατελθοῦσαι ἐν Κρήτῃ τοὺς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, τοὺς δὲ ἐν Εὐβοίᾳ, τοὺς δὲ ἐν Βενετίᾳ διέσπειραν τοὺς ἀγγαρευμένους ἐρέτας Χριστιανοὺς ὑπάρχοντας. Χειμῶνος δὲ παρελθόντος, καὶ τοῦ ἔαρος ἀρχομένου πάλιν ἀπὸ Βενετίας τριήρεις. καὶ ἐν Ἑλλησπόντῳ εἰσελθοῦσαι ἠβουλήθησαν παραλαβεῖν τὸν πύργον τὸν ἐν Λαμψάκῳ ὃν ἀνήγειρεν ὁ Μουσουλμάν, καὶ διὰ θαλάσσης ἀκρο-
E βολισμοὺς ποιήσαντες, διὰ ξηρᾶς οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξελθεῖν. ἦν γὰρ προσέχων ὁ Χαμζᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Παγιαζὴτ τοῦ Μεσάζοντος, σὺν στρατῷ χιλιάδας δέκα, καὶ πλέον. ὡς δὲ ἴδον οἱ Βενέτικοι μηδὲν ἀνύοντες, ἀφῆσαν αὐτὸν, καὶ εἰς Κωνσταντίνου ἔπλεον. καταλιπόντες αὐτὸν ἡμίθραυστον, καὶ τὸ στέγος αὐτοῦ καταβάλλοντες, ἀπὸ κάτωθεν ἕως ἄνω, κοσκινηδὸν κατετρύπησαν. τότε ὁ Χαμζᾶς ἰδὼν τὰς τριήρεις ἐκλειπούσας, αὐτὸς τοὺς Τούρκους κελεύσας ἕως θεμέθλων κατέρραξεν εἰπών· ἄνευ κέρδους οὐ πρέπον ἐστὶν ὄνειδος

εἰρ.

κερδάναι· ὁ δὲ Μαχουμὲτ τὸν Τζινεῒτ περάσας ἐν Καλλιουπόλει, δέδωκεν αὐτῷ προνοίαν ἐν τοῖς μέρεσι Νικοπόλεως ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ Δανούβεως, παραγγείλας αὐτὸν φυλάττειν τὰς ἄκρας καλῶς, καὶ ὑπερμαχεῖν ἕνεκα τῶν Μουσουλμάνων. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἠγέρθη τίς τῶν Τούρκων ἰδιώτης καὶ ἄγροικος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ὄρους, τοῦ κειμένου ἐν τῇ ἐμβολῇ τοῦ κόλπου τῆς Ἰωνίας, ὃ κοινῶς καλοῦσι Στυλάριον πρὸς ἀνατολὴν κατ' ἀντικρὺ Χίου. καὶ ἐδίδαξε τοῖς Τούρκοις ἀκτημοσύνην, καὶ πλὴν τῶν γυναικῶν τὰ λοιπὰ πάντα κοινὰ ἐδογμάτισε, καὶ τροφὰς, καὶ ἐνδύματα, καὶ ζεύγη, καὶ ἀρούρας· Ἐγὼ εἰς τὸν σὸν οἶκον ὡς ἐμὸν, σὺ δὲ εἰς τὸν ἐμὸν ὡς σὸν, πλὴν τοῦ θήλεως μέρους. πλανήσας δὲ τοὺς πάντας ἀγροίκους ἐν αὐτῷ τῷ δόγματι, ὑπούλως ἐπραγματεύετο καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν φιλίαν. ἐξέθετο γὰρ δόγμα, ὅς τις τῶν Τούρκων εἴποι, ὅτι Χριστιανοὶ οὐκ ὑπάρχουσι θεοσεβεῖς, οὗτος ἀσεβής ἐστι. καὶ πάντες οἱ ὑπήκοοι τοῦ φρονήματος αὐτοῦ, συναντῶντες τινὰ τῶν Χριστιανῶν ἐφιλοξένουν, καὶ ὡς ἄγγελον τοῦ Διὸς ἐτίμων· αὐτὸς δὲ καθ' ἑκάστην ἐν Χίῳ οὐ διέλιπε στέλλων ἐν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τοῖς κλήρου τῆς ἐκκλησίας κατειλεγμένοις Ἀποστόλους. μηνύων αὐτοῖς τὸ αὐτοῦ φρόνημα, καὶ ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλως σωθῆναι τῶν ἁπάντων, εἰ μὴ ἐν τῇ ὁμονοίᾳ τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν· Ἔτυχε δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ κατοικεῖν ἐν τῇ νήσῳ ἀναχωρητήν τινα Κρῆτα γέροντα, ἐν τῇ μονῇ τῇ καλουμένῃ Τυρλοτῇ. καὶ στείλας ὁ ψευδαββᾶς ἐκεῖνος δύο τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ τῶν μονοχιτώνων, ἔχοντας τὴν κεφαλὴν κατεψιλωμένην ἀσκεπῆ, καὶ τοὺς πόδας χωρὶς σανδάλια, καὶ πῖλον ἕνα μονοχιτωνίσκον ἐνδεδυμένους προσαγορεύων αὐτῷ, καὶ μηνύων. Ὡς ὅτι κἀγὼ συνασκητής σου εἰμὶ, καὶ τῷ Θεῷ ᾧ λατρεύεις, ἐκείνῳ κἀγὼ τὴν προσκύνησιν φέρω, καὶ μετὰ σοῦ εἰμι νύκτωρ διαβαίνων ἀψόφῳ ποδὶ τὸ πέλαγος· Ὁ δὲ ἀληθὴς Ἀββᾶς πλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ ψευδαββᾶ, ἤρξατο καὶ αὐτὸς ἀλλόκοτα ὑπὲρ ἐκείνου φθέγγεσθαι, λέγων· ὅτι ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ σχολάζων, καὶ αὐτὸς συνασκητής μου ἐγένετο. καὶ νῦν ἡμέραν παρ' ἡμέραν διαβαίνων συνομιλεῖ μοι, καὶ ἄλλα τινὰ τέρατα, ἃ ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ γράφοντος ἔλεγε· Ὁ δὲ τοῦ Μαχουμὲτ ἐπίτροπος, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὁ τοῦ Σισμάνου υἱὸς, ὃς τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἡγεμονίας αὐθέντευε στρατὸν ἀθροίσας, καὶ ἐλθὼν κατ' αὐτοῦ, οὐκ ἠδυνήθη διαβῆναι τὰ στενωπὰ τοῦ Στυλαρίου. οἱ δὲ Στυλάριοι εἰς ἓν συναχθέντες, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχιλίους ὄντες εἰς τὰ δύσβατα στάντες, ἅπαντας τοὺς σὺν τῷ Σισμάνῳ κατέσφαξαν, καὶ αὐτὸν ὁμοῦ τοῦ Σισμάνου. τότε οἱ τοῦ Περκλιτζία Μουσταφᾶ, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, τὴν αὐτῶν ὑπόληψιν ἐν τῷ ψευδαββᾷ στερεώσαντες, καὶ ὑπέρτερον προφήτου τοῦτον ὑμνήσαντες· ἐξέθεντο δόγμα τοῦ μὴ ἐνδύεσθαι τὴν κεφαλὴν, πῖλον, ὃ καλοῦσι Ζαρκουλᾶν· ἀλλὰ ζῆν μονοχίτωνα, καὶ ἀσκητὴν βίον, καὶ προστίθεσθαι πλέον Χριστιανοῖς, ἢ Τούρκοις· μετὰ δὲ ταῦτα μηνύει ὁ Μαχουμὲτ τῷ ἐπάρχῳ Λυδίας Ἀλίπεγι, τοῦ στρατεῦσαι σὺν πάσῃ δυνάμει Λυδίας καὶ Ἰωνίας κατὰ τῶν Στυλαρίων· οἱ δὲ Στυλάριοι πάλιν φυλάξαντες τὰς ἐμβολὰς τῶν στενόδων, καὶ τὸ πλεῖστον τῶν ὑπεναντίων εἰσελθὸν, πάντας οἱ ἄγροικοι ἐφόνευσαν, ὡς μόλις σὺν ὀλίγοις ὁ Ἀλίπεγις διασωθεὶς εἰς Μαγνησίαν ἧκε· τότε ὁ Μαχουμὲτ μαθὼν τὸ δρᾶμα, πέμπει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μουρὰτ παιδίον

A te contumeliam referre. Per id tempus Mahometes Cineitem Callipoli transmissum præfecit Nicopoli ad Danubium sitæ, hortatus ipsum ut limites imperii strenue tueretur, & Musulmanos ab exteris propugnaret. Eodem etiam tempore Turcus quidam simplex & agrestis innotuit in regione montis, qui sinus Jonii ostio adjacet, & vulgo Stylarius appellatur, Chio insulæ ad ortum objectus. Docebat ille Turcos paupertatem *voluntariam*: omniaque, præter uxoras, annonam, vestes, currus & arva communia esse debere prædicabat; *Ego* ajebat, *tua domo, ut mea, utor; tu mea, ut tua, uteris, salva uxoris reverentia.* Cumque in istud dogma omnes agrestes pertraxisset, clam ac subdole in Christianorum amicitiam venire satagebat. B hocce etenim effatum evulgavit: *Quicumque Turcus dixerit Christianos non esse erga Deum religiosos, hic impius habeatur.* Quotquot igitur præceptis ejus obsequebantur, quemcumque Christianum, in quem incidissent, benigne amplectebantur & suscipiebant, eique tamquam angelo Dei honorem habebant. Ipse vero quotidie nuncios mittere magistratibus Chiis, & præcipuis eximiisque inter clericos propositum suum ipsis manifestans, profiterique non aliter omnes salvari posse, nisi in fidei Christianæ communione. Contigit etiam sub id tempus Anachoretam quemdam Cretensem, in insulæ illius mo- C nasterio, quod Turlotæ dicitur, monasticam vitam agere. ad hunc falsus ille Abbas misit binos apostolos suos unica veste indutos, capite nudo ac raso, pedibusque sandaliis non opertis, rhenone unico vestitos incedentes, per quos talia ipsi significat: *Ego sicut tu, idem asceticæ vitæ institutum sequor, eumdem Deum, cui tu servis, veneror; ad te de nocte sine strepitu venio mare pedibus trajiciendo.* Verus itaque Abbas, ab impostore illo falso Abbate deceptus, cœpit & ipse absurda de illo prędicare his verbis: *Dum Sami morarer, mecum asceticam vitam ipse egit: nuncque per dies singulos trajiciens mecum versatur, & simul colloquimur*; aliaque fabularum mon- D stra effutiebat coram me, qui hæc scribo. Susmani ergo filius nobis supra memoratus, qui a Memoratus provinciæ gubernandæ impositus erat, conscripto exercitu adversus illum falsum Abbatem contendit: verum angustias Stylarii montis superare haud penes eum fuit. Stylarii incolæ contra agmine facto, collectis supra sex millia militibus, stantes ad angustias & aditus fere impervios, totum exercitum cum ipso duce Susmano deleverunt. Confestim turba omnis quæ Perecligiam Mustapham, falso enim Abbati hoc nomen erat, sequebatur, spes suas in istum impostorem collocavit, nomen illius supra Prophetas laudibus extollendo. E ab iis deinde decretum, caput pileo, qui *Zarculas* dicitur, non tegere: sed una tantum veste indui, sub dio agere, potiusque Christianis, quam Turcis adhærere. Rebus ita gestis Lydiæ gubernatori Hali Bego dat in mandatis Mahometes, ut cum universis Lydiæ & Joniæ copiis in Stylarios moveat: Stylarii iterum viarum aditus, montiumque angustias occupant: cumque copiarum hostilium maxima pars fauces illas ingressa esset, ab agrestibus omnes fere occisi sunt, ut vix cum paucis Halibegus salvus Magnesiam evaserit. Hanc acceptam cladem cum audivisset Mahometes, filium suum Moratem et-

Edit. Paris. pag. 62.

Cineites Nicopoli præfectus.

Turcus quidam novæ sectæ auctor in monte Joniæ Stylario.

Christianorum amicitiam ambit.

Monachus Cretensis in monasterio Turlotæ Chii insulæ.

Turci Monachi ad Cretensem epistola.

Alexander in nascentem sectam armatus invehitur improspero successu.

Montis Stylarii angustiæ.

Turcus monachus Bercligia Mustapha appellatus, & pro Propheta habitus.

pag. 63.

Hali Begus in Stylarios exercitum ducit, & ob iis fugatur.

Mahometes Muratem filium suum adversus Stylanos mittit.

iamnum impuberem, annosque duodecim solommodo natum illuc mittit, eique comitem adiungit Bajaaitem Mesazontem. hi collectis universis copiis Thraciæ, Bithyniæ, Phtygiæ, Lydiæ & Joniæ per arctas illas vias aditu difficillimas magna vi irrumpunt: obvios omnes sine discrimine cædunt, senes & infantes, viros & mulieres, utque verbo dicam, in omnem ætatem immaniter sævitum est; donec ad montem perventum, quem tuendum isti monochitones (id est una veste utentes) susceperant. Pugnatum illic acerrime, innumeris, qui Morati militabant, cadentibus, quoadusque omnium illorum cum suo falso Abbate deditio secuta est. Comprehensos vinctosque Ephesum cunctos abduxere, ubi impostorem illum, quamvis variis tormentis subjectum, intrepidum nihilominus caperti sunt, inque sua opinione constantem ac pertinacem. Illum igitur Camelo imponunt in cruce eatensum, manibus expansis, clavisque tabulæ affixis, ac velut ad triumphi speciem per urbis medium transveaere. Hujus etiam discipulos, qui doctoris sui errores abnegare noluerunt, ipso intuente cunctos consodiunt. quorum alia verba exandita non sunt, præter ista (*Tote Sultan erls*) hoc est (*Domine Abbas accelera*) quibus prolatis illico mortem alacres oppetivere. Pet aliquod equidem tempus inter discipulos ejus opinio invaluit ipsum mortuum non esse, sed in vivis superare: talique errore implicitus tenebatur nobis memoratus asceta, quem istis transactis allocutus sum. eum enim interrogassem, quid de illo sentiret? respondit mihi eum non obiisse, sed in Samum insulam trajecisse, ubi pristinas sedes habuerat. verum hujus deliramenta aspernatus, nullamque fidem adhibens, iis diutius attendere non sustinui. Hisdemum rebus constitutis Bajazites adolescentem Moratem secum circumducens, peragravit Asiam & Lydiam, omnesque Turcocalogeros (*id est Monachos Turcas*) acerbis tormentis enecavit, quotquot in paupertate voluntaria viventes ipsi occurrerunt. Phrygia deinceps lustrata fretum trajecit, venitque Adrianopolim, Moratemque salvum de hostibus triumphantem ad parentem suum Mahometem reduxit. hic filio suo admodum juveni tunc Amasiam totamque Cappadociam gubernandam commisit, consiliario ac ministro adjuncto quodam e purpuratis, eoque rerum gerendarum apprime perito, qui Georgiz-Begus appellabatur.

Stylatli victi eorumque propheta captus.

& supplicio affectus.

In illa secta pertinaciter perseverantes morte affecti.

Delirie Asceta Cretensis.

Paupertatem voluntariam profitentes interfecti.

Edit. Paris. pag. 64.

Morates Amasiæ gubernator

A ἔτη δωδεκαέτης, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν Παγιαζὴτ μεσάζοντα, σὺν τῷ Θρᾳκικῷ στρατῷ· καὶ Βιθυνοὺς, καὶ Φρύγας, καὶ Λυδοὺς, καὶ Ἴωνας πάντας ἀθροίσας, εἰσέστιν ἐν τοῖς δυσβάτοις ἐκείνοις τόποις σὺν δυνάμει πολλῇ. καὶ ἀπαντῶντας πάντας ἀφειδῶς ἐξεθέριζε γέροντας ὁμοῦ καὶ νήπια, ἄνδρας τε, καὶ γυναῖκας, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πᾶσαν ἡλικίαν ἀνηλεῶς ἔσφαττον. ἕως οὗ φθάσαντες ἐν τῷ ὄρει, ὃ εἶχον εἰς φυλακὴν οἱ μονοχίτωνες, καὶ κροτήσαντες πόλεμον, μετὰ πολλῶν τῶν πεσόντων ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Μουρὰτ ὑπὲρ ἀριθμὸν, παρεδόθησαν σὺν τῷ ψευδαββᾷ. παραλαβόντες δὲ, καὶ δεσμεύσαντες αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἔφεσον, ἀφικνοῦ ἐξετάσαντες αὐτὸν διὰ πολλῶν τιμωριῶν, εὗρον ἀκλόνητον, καὶ ἀμετάπτωτον τῆς φαντασίας αὐτοῦ, τότε σταυρώσαντες αὐτὸν, καὶ ἐπιθέντες καμήλῳ ἐκτεταμένας ἔχοντα τὰς χεῖρας, πεπερονημένας ἐν σανίσι διὰ τῶν ἥλων ἐθριάμβευσαν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. τοὺς δὲ μαθητὰς αὐτοῦ μὴ ἀπαρνησαμένους τὸ φρόνημα τοῦ διδασκάλου αὐτῶν, πάντας ἐπ' ὄψει τούτου κατέσφαττον, οὐκ ἄλλο λέγοντες πλὴν τό (τετὲ Σουλτὰν ἐρὴς) ἤγουν, κύριε Αββᾶ φθάσον. καὶ τότε ἡδέως τὸν θάνατον ἐλάμβανον. ἐκράτει γὰρ ἄχρι καιροῦ δόξα πολλῶν τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν, ὡς οὐ τέθνηκεν ἀλλὰ ζῇ· ὡς καὶ τῷ ἀσκητῇ τῷ προειρημένῳ ἐντυχὼν ἐγὼ μετὰ τὸ ταῦτα γενέσθαι, καὶ ἐρωτήσας περὶ τούτου, τί, ἆρα τὸ δοξάζον περὶ C ἐκείνου; εἴρηκέ μοι, ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ περάσας ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐκεῖ καὶ ὡς πρώην αὐλίζεται, εἰς οὐδὲν ἐγὼ τὰς φαντασίας αὐτοῦ, οὔτε πιστεύσας, οὔτε κατὰ νοῦν λαβών. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ λαβὼν τὸ παιδίον, καὶ διελθὼν τὴν Ἀσίαν, Λυδίαν, καὶ ὅσους ἐντυχὼν ἐν ἀκτημοσύνῃ ζῶντας Τυρκοκαλογήρους ἅπαντας πικρῷ θανάτῳ παρέδωκε. περάσας δὲ τὴν Φρυγίαν, καὶ τὸν πορθμὸν διαβὰς ἦλθεν ἐν Ἀδριανοῦ, παραστήσας τὸν υἱὸν Μουρὰτ τῷ πατρὶ Μαχουμὲτ, νικητὴν τροπαιοῦχον· τότε καὶ ὁ Μαχουμὲτ ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀμασείας καὶ τὰ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν μέρη ἔτι νέῳ ὄντι, καὶ τῶν μεγιστάνων, καὶ πρακτικῶν ἕνα, διοικητὴν τῶν πραγμάτων κατέστησε Γεωργίτζπεγιν οὕτω καλούμενον.

CAPUT XXII.

Rhodi magnus magister castrum Petronium in Cariæ finibus ædificat. Mahometes in Asiam trajicit, Caramanum invadit & in ordinem cogit. Mustapha Bajazitis F. innotuit, eique se adjungit Cineites, qui a Mahomete prope Thessalonicam vincuntur. Mahometes istos qui Thessalonicam confugerant a Demetrio Leontario repetit, qui rem ad imp. rejicit. Manuel traditurum se eos Mahometi negat. Mustaphas & Cineites a Leontario Constantinopolim mittuntur, inde in Lemnum uterque custodiendus relegatur. Mahometes Valachis bellum infert. Theologus quidam Philadelphius vir improbus ac perfidus. Mahometes inter venandum apoplexia affectus paucos post dies hemiplecticus factus moritur. Rationes ob quas Mahometes filium suum Amasiæ præfecerat. Bajazitis Bassæ erga Mahometem fidelis servi officia. Mahometis ad Bajazitem Bassam mandata. Mahometis mors quibus artibus per dies XL occultata sit usque ad Moratis adventum.

Ὁ δὲ προῤῥηθεὶς μέγας μαγίστωρ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει στόλον ἀπαρτίσας σὺν διήρεσι τρισὶ, καὶ νηῶν μέρος, τὴν ἅπασαν παρασκευὴν ἔνδον εἰσάξας, οἷον ἄσβεστον, λίθους ἀκρογωνιαίους, ξύλα, σανίδας, καὶ εἴ τι ἄλλο, τὸ πρὸς οἰκοδομὴν κάστρου συμφέρον, ἐν τοῖς ἄκροις τῆς ἐπαρχίας Καρίας ἐν ἑνὶ ἀκρωτηρίῳ ἐλθὼν φρούριον ἔπηξεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, Πετρώνιον αὐτὸ καλέσας. καλῶς οὖν τὴν βάσιν πήξας, καὶ ἀρξάμενος κτίζειν τὰ τείχη, ἧκε καὶ ὁ Μανταχίας Ἐλιέξπεγιν σὺν δυνάμει πολλῇ, κωλύσειν μέλλων τὸ ἐπιχειρηθὲν ἔργον· ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσεν. ἀπαρτίσας οὖν καλῶς τὸ φρούριον καὶ πύργους ἀεροβάμους ἁρμόσας, καὶ φρερίους ἔνδον φύλακας ἐγκαταστήσας, ἐπανῆκεν εἰς Ῥόδον· νόμους δὲ ἔθετο ἐπαφεὶς τοῖς φύλαξι τοῦ φρουρίου, τοῦ νήφειν ἀεὶ καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ τὴν πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν εἰς τοὺς φυγάδας αἰχμαλώτους, τοῦ ἀντιλαμβάνειν, καὶ σώζειν αὐτοὺς εἰς τὸ φρούριον, καὶ ἐλευθέρους γράφεσθαι παρὰ τοῦ ἁγίου Πέτρου· ὃ καὶ νῦν μέχρι τῆς σήμερον σώζεται. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἔαρος ἀρχομένου, καὶ τὸν τῆς δύσεως στρατὸν ἀθροίσας ἔξεισι τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ περάσας τὴν Θρᾴκην εἰς Προῦσαν ἔρχεται. καὶ τοὺς τῆς ἑῴας σατράπας καλέσας, σὺν παντὶ τῷ στρατῷ πρὸς τὰ τῆς Λυκαονίας μέρη ἀνέδραμεν, ἐκδικῆσαι θέλων τὰ παρὰ τοῦ Καραμὰν τολμηθέντα ἐν τῇ Προύσῃ, τὴν ἀνασκαφὴν τῶν πάτρων αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν ὀστέων τῶν πατρικῶν ἐν πυρὶ δαπανηθεῖσαν παρὰ τοῦ Καραμὰν τόλμαν. ἐλθὼν δὲ καὶ πολλὰς πόλεις καὶ κώμας πυριφλέκτους ἀναδείξας, ἔφθασεν εἰς Ἰκόνιον, καὶ παραλαβὼν αὐτὸ, ὁ Καραμὰν ἦν φεύγων ἐν τοῖς πρὸς Συρίαν ὄρεσι· πρέσβεις δὲ πέμψας, ἱκετικῶς ἐδεῖτο τοῦ ἀφεθῆναι αὐτῷ τὸ πλημμέλημα· ὁ δὲ καμφθεὶς ἐπὶ ταῖς δεήσεσιν, ἀφίησιν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ· καὶ δίδωσιν ἀσφάλειαν δι' ὅρκου τοῦ εἶναι πιστὸν, καὶ ἀδόλωτον φίλον ἀεὶ, καὶ μὴ ἐπεμβαίνειν ὅλως ποτὲ ἐν τοῖς ὁρίοις Ὀθμάν. καὶ ἀφεὶς τὸ διώκειν, ἐστράφη ὀπίσω ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν ἦκεν εἰς Ἀδριανούπολιν· ἐκεῖ δ' ὄντος ἦλθε μήνυμα, πῶς ὁ ὕστατος ἀδελ- A

Eodem anno nobis supradictus magnus Rhodi Magister classem biremium trium, aliquot præterea navium instruxit: quibus imposuit omnem apparatam materiam, bitumen nempe, lapides angulares, ligna, asseres, & si quid aliud opus ipsi esset ad arcem in finibus Cariæ provinciæ ædificandam: profectusque designavit in quodam promontorio propugnaculum, quod de Petri Apostolorum principis nomine Petronium appellavit. Fundamentis deinde solidis jactis, postquam in altitudinem mœnia absurgere cœpissent, cum multis copiis accessit Mantachias Eliea Begus opus inchoatam disturbaturus: verum re infecta retro pedem tulit. Egregie igitur absoluto propugnaculo, turribus altissimis per ambitum munito, militibusque fratribus custodia illius commissa, Rhodum rediit magnus Magister. discedens porro leges dedit custodibus, vivendique modum; ut sobrie semper vescantur, vigilentque, sintque seduli ac prompti ad suscipiendos captivos fugitivos, tutumque eis receptum in arce præbeant, appellenturque *S. Petri libertini*: quæ appellatio ad hanc usque diem usurpatur. Mahometes ineunte vere conscripto in occiduis provinciis exercitu Adrianopoli discedit, Thraciaque superata Prusam venit: accersitis deinde ad se cunctis Anatoliæ satrapis, cum universo exercitu Lycaoniam versus castra movit, animo volvens vindictam, quam de Caramani facinoribus flagitiisque Prusæ patratis sumere cupiebat. Ulcisci namque statuerat contumeliam cineribus & reliquiis majorum suorum, per ludibrium effossis, ossibusque paternis, quæ Caramanus igne cremaverat, illatam. Ad illa igitur loca cum pervenisset, complura oppida & vicos incendio delevit, Iconiumque celebri gradu profectus id recepit. Caramanus in Syriæ montes, fuga saluti consulens, se receperat: unde per legatos supplex ac submissus admissorum criminum pœnam deprecabatur, veniamque sibi condonari orabat. Precibus denique suis Mahumetem flectit, occupatamque ditionem eo condonante recuperat: postquam jurejurando cavit se in fide mansurum, fœderi nullam fraudem facturum, nec umquam Othmanici imperii fines invasurum. Hactenus

Rhodi mag. Mag. in Cariæ finibus propugnaculum Petronium dictu ædificat.

Mahometes in Asiam trajicit.

Edit. Paris. pag. 65.

Caramani ditionem invadit & debellat. Hegiræ 817. Christi 1414.

Caramanus pacem a Mahomete consequitur. Hegiræ 818. Christi 1415.

insequendi fine facto, Prusam revertitur Mahometes, & fretum rursus transvectus Adrianopolim petit: ubi dum moratur, nuntios accipit, qui monent fratrem suum natu minimum Mustapham Bajazitis supra memorati filium in Walachia degere. His nunciis auditis quamprimum mancipia mittit, quæ Cineitem capite obtruncarent, quem non offenderunt; nudiustertius enim fluvium trajecerat, & Mustaphæ se conjunxerat: cui jurejurando fidem suam obstrinxit, se auxilio ei fore, eamdem cum eo fortunam experturum, imperiumque orientis & occidentis ipsi conciliaturum. Postquam itaque cognovit Mahometes Cineitem ad Mustapham transfugisse, damnum declinare cupiens, quod sibi ab eis imminebat, exercitum ingentem conscribit, Thraciaque excedens Macedoniam intrat. illic certior factus Mustapham & Cineitem Istrum transiisse, inque Thessaliam contendere cum Turcorum haud exiguo numero, auxiliaribusque Walachorum copiis, ipse quoque contra illos cum toto exercitu iter dirigit. cumque ambo exercitus in agro Thessalonicensi obviam sibi invicem facti essent, utrinque acie concurritur, tandemque victoria Mahometi cessit, qui Mustapham & Cineitem ad portas usque Thessalonicæ fugientes insecutus est: cui restiterunt paucorum civium auxilio protecti. Vespere deinde, quamvis inviti, in urbem admissi sunt, & a Demetrio Lascari Leontario humane ac comiter suscepti, ejusque sermonibus consolati. Ipsos enim de fortuna, quæ variabilis admodum est, bene sperare hortatur, neque vel minima suspicione aut metu turbari, ne Mahometi prodantur, etsi Thessalonicam Turcis dedi oporteat. His Demetrii verbis animo erecti omni sollicitudine deposita cœnant, & dormitum abeunt. Ubi vero illuxit, Mahometes unum de ducibus suis ad Leontarium mittit, qui sic eum alloqueretur: *Probe nosti, quam constanti amicitia ac dilectione imperatorem Romæorum prosequar: cave ergo ne eam labefactes, prorsusque perimas, neque etiam universæ Romæorum genti damnum accersas, aut inter nos & Romæos inimicitias capitales exercendi causam præbeas: quia potius prædam, in retia compulsam redde mihi. sin minus hoc præstiteris, a te renunciata mihi amicitia, tuum hostem me profitear. quam celerrime urbem tuam debellabo, omnesque illius incolas sub jugum mittam, e vivorum numero te expugnam, cunctosque hostes meos in potestatem meam reducam.* Dom. Demetrius pro ea, qua pollebat, prudentia his verbis illico respondit: *Nosti Domine imperator penes me non esse hujus urbis dominium, sed pro servo ac ministro me gerere, non tantum imperatoris Romæorum, sed & tuo; siquidem inter illius liberos te adscitum voluisti. In ea proinde conditione sum, ut mandata tua exequi, & ad finem perducere debeam. Veruntamen aliunde etiam officii mei ratio postulat, ut imperatorem meum de eventu rerum certiorem faciam. Non etenim de Turcorum turba ille est, qui in imperatoris domum confugit, non aliter quam perdix ab accipitre compulsa, salutem sibi quærens; at frater tuus ille est. Neque etiam hunc tibi, quamvis infimæ sortis hominem, traderem, nisi id in mandatis mihi dederit Imperator; Quapropter ut servum decet, supplex te oro, ut paulisper expectare velis, ipsoque temporis momento Imperatorem de his, quæ contigerunt certiorem reddam, ipse vero pro libitu jubeat, mandata ipsius*

Mustaphas Bajazitis Sultani filius.

Cineites Mustaphæ se adjungit.

Mahometes prope Thessal. Mustapham superat & fugat.

Edit. Paris. pag. 66.

Mahometes Mustapham & Cineitem a Leontario repetit.

Leontarii ad Mahometem responsio.

A φῶν αὐτοῦ, Μουσταφᾶς ὀνομαζόμενος, υἱὸς τοῦ προρρηθέντος Παγιαζήτ, ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἦν διάγων. καὶ ἦν μὲν τὸ πρῶτον πέμπει τοὺς τῶν δούλων ἐκλεκτοὺς δύο, τοῦ ἀποκεφαλίσαι τὸν Τζινεήτ. οἱ δὲ οὐχ εὗρον αὐτόν, ἦν γὰρ πρὸ δύο ἡμέρας τὸν ποταμὸν περάσας ἑνωθεὶς τῷ Μουσταφᾷ· καὶ ὅρκους δοὺς αὐτῷ, τοῦ συνδραμεῖν, καὶ συγκακοπαθῆσαι, καὶ ἄρχοντα καταστῆσαι δύσεως, καὶ ἑῴας· μαθὼν οὖν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεήτ ὁ Μεχεμέτ, καὶ μὴ φέρων τὴν ζημίαν, ἣν ὑποστῆναι μέλλει παρ' αὐτοῦ, στρατὸν ἀγείρει πολύν, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Θρᾴκης ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν· κἀκεῖ μαθὼν ὅτι ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεὴτ B περάσαντες τὸν Ἴστρον, ἔχοντες Βλάχους εἰς βοήθειαν, καὶ ἀπὸ τῶν Τούρκων οὐκ ὀλίγον στρατόν, πρὸς τὰ τῆς Θετταλίας μέρη κατέρχονται. καὶ αὐτὸς τὴν πρὸς αὐτοὺς σὺν τῷ στρατῷ πορείαν ἐποίει. ἀπαντηθέντες ἐγγὺς εἰς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης μέρη, καὶ δὴ συνάψαντες πόλεμον, καὶ τὴν νικῶσαν ὁ Μεχεμὲτ λαχών, ἐδιώκοντο παρ' αὐτοῦ μέχρι καὶ τῶν πυλῶν Θεσσαλονίκης ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεήτ· ἀνθίσταντο δὲ σὺν ὀλίγοις βοηθούμενοι παρὰ τῶν πολιτῶν· ἑσπέρας δὲ ἤδη γενομένης, καὶ μὴ θέλοντες εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει, Δημήτριος δὲ Λάσκαρις ὁ Λεοντάρις φιλοξενήσας C αὐτούς, καὶ παρηγορήσας, λέγων θαρρεῖν εἰς τὸ τῆς τύχης ἀμετάβολον, καὶ μηδεμίαν ἐν νῷ βάλλειν φροντίδα τοῦ προδοθῆναι αὐτοὺς τῷ Μεχεμέτ, εἰ ἐπρόκειτο Θεσσαλονίκην παραδοθῆναι τοῖς Τούρκοις. θαρσήσαντες δ' ἐπὶ τούτοις τοῖς ὑποσχομένοις παρὰ τοῦ Δημητρίου, ἀφροντίστως ἐδείπνησαν, καὶ εἰς ὕπνον ἐτράπησαν. πρωΐας δὲ γενομένης πέμπει πρὸς τὸν Λεοντάριον ὁ Μαχουμὲτ ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, λέγων· οἶδας ἀκριβῶς τὴν ἀγάπην ἣν κέκτημαι, καὶ τὴν ἀρραγῆ φιλίαν σὺν τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων· μὴ βουληθῇς οὖν ἐκταράξαι ταύτην, καὶ εἰς τέλος ἀφανίσαι, καὶ παντὶ τῷ γένει Ῥωμαίων ζημίαν προξε- D νῆσαι, καὶ ἐν μέσῳ ἡμῶν, καὶ τῶν Ῥωμαίων εἰσάξαι ἔχθραν ἄσπονδον· ἀλλὰ τὴν κυνηγηθεῖσαν παρ' ἐμοὶ θήραν ἀπόδος μοι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσεις, χαίρειν εἰπὼν μοι τὴν φιλίαν, τὴν ἔχθραν ἀσπάσομαι. καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ τὴν πόλιν σου παραλάβω, καὶ τοὺς ἔνδον αἰχμαλωτίσω, καὶ σοῦ τὴν ζωὴν ἀφελῶ, καὶ τοὺς ἐχθρούς μου ἐν χερσὶν ἐμαῖς ἕξω. τότε ὁ Κὺρ Δημήτριος φρονιμώτατος ὢν ἀντέγραψε, λέγων· Ἐπίστασαι κύριε ἡγεμών, ὅτι ἐγὼ οὐκ εἰμὶ δεσπότης, ἀλλὰ δοῦλος τυγχάνω, καὶ οὐ μόνον τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ σός, ἐπεὶ υἱὸς αὐτοῦ ἐτάχθης εἶναι· τὸ γοῦν προσταττόμενον παρὰ σοῦ E χρέος ἐστὶ τοῦ πληρῶσαι, καὶ εἰς πέρας ἄγειν· πλὴν χρέος καὶ τοῦτο ἐμόν ἐστι, τὸ τὰ συμβάντα, καὶ τῷ ἐμῷ βασιλεῖ γνωστὰ ποιῆσαι· καὶ γὰρ οὐκ ἔστι τῶν τυχόντων Τούρκων, ὁ ἐν τῇ αὐλῇ εἰσελθὼν τοῦ βασιλέως, διωκόμενος ὡς πέρδιξ ὑπὸ ἱέρακος, ἕνεκα σωτηρίας, ἀλλ' ἀδελφὸς σὸς ὡς ἔμαθον. εἰ δὲ καὶ τῶν τυχόντων εἷς, οὐδ' αὐτὸν ἂν σοι δέδωκα, τοῦ βασιλέως μὴ προτρέψαντος. διὸ ἱκετεύω δουλικῶς, ὑπόμεινον ὀλίγον. ἐγὼ δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ μηνύσω τῷ βασιλεῖ τὰ γενόμενα, καὶ ὡς χρὴ κελεύειν κελεύσῃ, ἐγὼ δὲ τὸ προσταχθὲν πληρώσω. Λαβὼν οὖν τοὺς λό-

γους τούτους ὁ Μαχουμὲτ, συγκατέθετο τοῦ γενέσθαι τὸ μήνυμα· γράψας καὶ αὐτὸς τὸν Βασιλέα τὰ δοκοῦντα, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν τοῦ μὴ εἶναι αἰτίαν σκανδάλων τὰ συμβεβηκότα πράγματα· ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ γράφει πρὸς τὸν Μαχουμέτ· Ἐγὼ μὲν, ὡς οἶδας ἀκριβῶς, ὑπεσχέθην τοῦ εἶναί με πατὴρ εἰς σὲ, σὺ δὲ υἱὸς εἰς ἐμέ. καὶ εἰ μὲν ἀμφότεροι φυλάξομεν τὰ ὑποσχεθέντα, ἰδοὺ καὶ φόβος Θεοῦ καὶ τήρησις ἐντολῶν· εἰ δὲ παρεκβῶμεν αὐτὰ, ἰδοὺ ὁ πατὴρ ὡς προδότης υἱοῦ φανεῖται, καὶ ὁ υἱὸς ὡς πατρὸς φονεὺς κληθήσεται. ἐγὼ μὲν φυλάξω τοὺς ὅρκους, σὺ δὲ οὐ βούλει φυλάξαι. ἔσται ὁ ἐκδικῶν τὸν ἀδικούμενον Θεὸς ὁ δίκαιος κριτής· περὶ οὖν τῶν προσφύγων οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, οὐδὲ τοῖς ὠσὶν ἀκοῦσαι τοῦ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς χεῖράς σου· τοῦτο γὰρ τὸ ἔργον οὐκ ἔστι βασιλικὸν, ἀλλὰ τυραννικόν. καὶ εἰ μὲν ἐγὼ κατεδίωκον ἐμὸν ἀδελφὸν, διωκόμενος οὖν κατέφυγεν ὑπὸ τῶν πτερύγων τῶν σῶν, καὶ ζητῶν, οὐκ ἄν μοι ἔδωκας αὐτὸν τοῦ θανατῶσαι. εἰ δὲ καὶ ἔδωκας, ἐποίησας ἂν ὑπὲρ ἄνθρωπον προδότης γεγονὼς, καὶ φονεύς. ἴσθι οὖν τοῦτο, ὡς οὐδέποτε γενήσεται δι᾽ ἐμοῦ τὸ ἀπαίσιον τοῦτο ἔργον· πλὴν ἐπεὶ οὕτως ἐτάχθην τοῦ εἶναί με εἰς τόπον πατρός σου, ὄμνυμί σοι τὸν ἕνα Θεὸν, τὸν ἐν τριάδι ὑμνούμενον παρ᾽ ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, τοῦ μηδ᾽ ὅλως ἐξελθεῖν ἀπὸ τῆς φυλακῆς τὸν πρόσφυγα Μουσταφὰν, οὔτε τὸν αὐτοῦ συνοδοιπόρον Τζινεὴτ, μέχρις οὗ παύσῃ τῆς ἡγεμονίας, καὶ αὐτῆς τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ζωῆς. παρελθόντος δέ σου, καθὼς συναντήσει τὰ πράγματα· εἰ δὲ οὐ βούλει πράττε ὃ βούλει· τὸν δὲ Δημήτριον τὸν Λεοντάριν διὰ προστάγματος λέγων γράφει· ἀναγνοὺς τὰ παρ᾽ ἐμοὶ προσταχθέντα συντόμως πλήρωσον· βάλλων τοὺς πρόσφυγας αὐτοὺς, τὸν Μουσταφὰν σὺν τῷ Τζινεὴτ, καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας ἐν τριήρει μιᾷ, πέμψον διὰ τάχους εἰς ἡμᾶς. καὶ παρὰ τὸ προσταχθὲν μὴ πράξεις. Ὁ Μαχουμὲτ δὲ εἰς νοῦν λαβὼν τὰ μέλλοντα γενέσθαι, εἰ προσκρούσει τῷ βασιλεῖ, καὶ μαθὼν ὡς ἐφ᾽ ὅρου ζωῆς αὐτοῦ, τῷ Μουσταφᾷ οὐκ ἔσται ἐλευθερία τῆς φυλακῆς, οὔτε τῷ Τζινεὴτ, ἐπαύσατο τοῦ ἐνοχλεῖν Θεσσαλονίκην, καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν ἀπαλλαγεὶς πολλῶν φροντίδων καὶ ἐννοιῶν, καταδαμαζόμενος ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ ἕνεκα τῆς φανερώσεως τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ τοῦ Τζινεήτ. ὁ δὲ κύρις Δημήτριος ὁ Λεοντάρις μίαν ἑτοιμάσας καὶ τοὺς δύο ἔνδον ἐμβαλὼν, ἀπέστειλε τῷ Βασιλεῖ· Ὁ δὲ Βασιλεὺς τὸν μὲν Μουσταφὰν μετ᾽ ὀλίγον ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ ἔπεμψε, προστάττων τοὺς αὐτοῦ φυλάττειν ἐπιμελῶς· τὸν δὲ Τζινεὴτ, ἔδωκε μονὴν αὐτῷ ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡσυχάζων. Τότε ὁ Βασιλεὺς στείλας ἀποκρισιαρίους, ἐζήτει παρὰ τοῦ Μαχουμὲτ τὰς δαπάνας, ἃς ἔμελλε δαπανᾶν ὁ Μουσταφᾶς, ἦσαν γὰρ σὺν αὐτῷ νέοι τριάκοντα, καὶ σὺν αὐτῷ Τζινεὴτ δέκα. Ἐποίησεν οὖν κατ᾽ ἔτος λαμβάνειν ὁ Βασιλεὺς ἐκ τῶν θησαυρῶν, καὶ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Μαχουμὲτ, τριακοσίων χιλιάδων ἄσπρων ἀριθμόν· λαβὼν ὅρκους τοῦ μὴ ἀπολυθῆναι τὸν Μουσταφὰν ἐφ᾽ ὅρου ζωῆς τοῦ Μαχουμέτ· μετὰ δὲ τὸ θανεῖν ὡς ἴδοι τοὺς μεταγενεστέρους πράττοντας εἰς αὐτὸν τὸν Βασιλέα, καὶ αὐτὸς τὸ συμφέρον ἐκλέξεται. λαβόντες οὖν σύμφωνα ἐγγράφως καὶ ὅρκους, οἱ πρέσβεις ἀπῄεσαν. ὁ δὲ Μαχουμὲτ κατὰ τῶν Βλάχων τρέφων ἔχθραν ἕνεκα τῆς τοῦ Μουσταφᾶ ἀναρρήσεως, πέμπει στρατὸν πολὺν καὶ ληϊλατεῖ, καὶ πυρπολεῖ, καὶ ζημιοῖ τὰ πλεῖστα. μετὰ δὲ ταῦτα ἤρξατο ἐν κρυφῇ τρέφειν ἔχθραν κατὰ τῆς πόλεως. οὐ γὰρ ταῦτα κρύπτων εἰς βάθος, ἀλλ᾽

A *accurate exequar*. Talia cum audiisset Mahometes, consensit ut ad Imperat. de istis referretur: ipse quoque per litteras animi sententiam ei aperit, hortaturque ne propter illa, quæ acciderant, in offensiones mutuas incurrerent. At Manuel Imper. ad Mahometem his verbis rescripsit: *Apprime nosti me futurum tibi patrem pollicitum esse, teque contra mihi fore filium promisisse. Sane vero si uterque promissis steterimus, ecce Deum timebimus, & mandata ejus servabimus. Quod si ea transgressi fuerimus, ecce pater filii proditor traducetur, & filius parricidii arguetur. Ego equidem jusjurandum non violabo: tu vero id observare non vis. Deus judex justus eum vindicat, cui fit injuria. Eos itaque, qui ad me confugiunt, nefas sit dicere aut audire in manus tuas a me*

B *traditos esse, hocce etenim facinus regium non est, sed tyrannicum. Equidem si fratrem meum insequerer, ipseque compulsus sub alas tuas confugeret, eumque dedi peterem, occidendum mihi tradere haud deberes. Quod si tradideris, in leges humanas committis, proditor cum sis & homicida; noveris itaque tam execrandum scelus me numquam patraturum. Quoniam vero inter nos convenit, ut patris vices erga te obeam, Deum unum tibi juro, qui apud nos Christianos in trinitate laudatur, numquam e carcere profugum Mustapham exiturum, nec ejus viæ comitem Cineitem quamdiu imperio ac vita frueris. Postquam vero ex hac vita migraveris, prout res cesse-*

C *rint de illis decernam. Quod si hoc propositum nostrum acceptum tibi non fuerit, libidini tuæ obtempera*. Ad Demetrium quoque Leontarium scribit, eique talia imperat. *Ubi ea, quæ litteris nostris tibi mandamus, legeris, illico exequere. Profugos istos Mustapham & Cineitem, eorumque comites uni triremi impositos quam celerrime ad nos transmitte, neque præter mandata nostra quicquam tentaveris*. Mahometes animo versans quæ successura erant, si in offensionem imperatoris incurreret: certiorque redditus se vivo Mustapham ac Cineitem semper detentum iri, Thessalonic. ultra non infestavit, illincque digressus Adrian. se confert, multis curis & animi anxietatibus expeditus, quibus antea angebatur

D reputans Mustaphæ & Cineitis manifestam rebellionem. Demetrius etiam Leontarius triremem unam paravit, ambosque captivos en vectos ad Imp. transmittit. Qui post breve tempus Mustapham in Lemnum ablegat, incolisque sub diligenti & accurata custodia tenendum committit. at Cineitem monasterio B. Virginis inclusit, ubi quietus otiabatur. Imperator Apocrisiarios statim misit, qui sumptus a Mahomete peterent in Mustapha alendo faciendos, in cujus quidem comitatu erant viri triginta; cum Cineite vero decem aderant. quapropter singulis annis accepit imperator ex reditibus & ærario Mahometis trecenta asprorum millia, interposito juramento de Mustapha non liberando, quamdiu in vivis superesset Mahometes: post mortem vero ipsius concessum imperatori, quemadmodum erga se affectos cognoverit Mahometis posteros, & e re sua erit, decernere. Legati postmodum suis petitionibus congrua ac idonea promissa, scriptis mandata & jurejurando firmata, secum referentes abierunt. Mahometes autem Walachis infensus, eo quod adversum se in apertam rebellionem Mustapha erupisset, in eos numerosum exercitum duci jubet, qui deprædationibus & incendiis agros vastat, & quamplurima damna infert. Inde etiam inimicitias oc-

Ad Manuelem de profugis relatum.

Manuel Mahometi respondet & negat eos se traditurum.

Edit. Paris. pag. 67.

Manuel Leontario mandat ut ad se profugos mittat.

Mahometes Adrianopolim redit.

Mustaphas in Lemnum relegatur.

Cineites monasterio includitur.

Mahometes sumptus illis alendis præbet.

Mahometes Walachis bellum infert.

cultas adversus Constantinop. urbem exercere cœpit, profunda tamen dissimulatione tectas, nec palam, vel minimum, prorumpentes. Per illud etiam tempus vir quidam innotuit Christianus Philadelphius inter cives primarius, cæterum subdolus & veterator. Hic eum unus inter Reip. administratores esset, quando Scythæ in Asiam irruperunt, compiures Christianos, quod opulenti essent, impiis istis tradidit, ut a Temyre imperatas pecunias solverent: quos, cum solvendo non essent, barbari combusserunt: atque etiam Philadelphiæ Archiepiscopum tam diris sævisque tormentis divexavere, ut Christianam religionem ejuraverit. Constantinop. Philadelphius ille venit, ubi in cujusdam aulici familiaritatem admissus est. cumque ad eum frequenter accederet, accidit ut in aula imp. propter negotia urgentia interpres aliquis conquireretur. confidenter ergo ingressus Turcor. verba Græce interpretabatur, quorum linguam apprime callebat. Legati imp. hunc, qui Theologus etiam appellabatur, comitem deinceps habuerunt, quod linguæ Turcicæ peritus esset. Cum frequentes igitur legationes pro vario quarumdam rerum eventu obirent, Theologus in eorum comitatu aderat. Familiaris exinde factus Bajazeti Melazonti seu Veziro Mahometis, arctiorem in dies cum illo amicitiam contrahit, eique secreta a Romæis sibi credita Bajazeti prodit. at sinceram fidem erga legatos professus quæ ex Turcis resciverat, eis ex parte tantum detegebat. Eo itaque aura fortunæ secunda eum provexit, ut generalis Apocrisarius imperatoris fieret, & Bajazetis commensalis, sæpiusque ipsius Mahometis. Inter plures vero sinistri jactabantur de Theologo sermones, maleque ipse audiebat, utpote qui fidelem operam Romæis non navaret, nec ad bonum finem collimaret. Prædictumque Mustapham in Lemnum relegaverunt, ne urbe ab isto Theologo ejiceretur. Inciderunt & alia, promissas nempe ad Mustapham alendum expensas per aliquod temporis spatium, quominus solverentur, Turcos prohibuisse. Per alios igitur legatos imperator de hoc questus nihil perfecit, donec accedens Theologus totum negotium expediret. Suspectus propterea fuit Romæis, qui de eo pessime sentiebant. at imp. Manuel nulla umquam eum supicione perstrinxit: vel, si quæ animo inhæreret, non patefaciebat. Verumtamen ut sapiens architectus Deus omnia momento destruit, firmiterque stantia evertit, quæ vero eversa jacent erigit; ita Theologi, sive potius Thologi, machinationes non sine numine evanuerunt; cum equidem quæ de illis tunc passim asserebantur vera essent, prout exitus patefecit. Mahometi enim inter venandum equitanti aper ex dumis exiliens occurrit in feram igitur jaculum vibrando, ab equo cadit sanguinis ictu percussus & hemiplecticus factus. sublatum illico in palatium reportarunt, in vicinis enim Adrianopoli campis venabatur. accersiti deinde medici peritissimi, qui in vicinia habitabant, e longinquo etiam petiti celerem opem ægrotanti tulerunt. universus interim exercitus dolere, cupereque imperatoris adspectum. mane igitur omnibus conspiciendus secundum morem foras educitur, quem conspectum universi læti faustis acclamationibus salutarunt. Postridie epilepsia iterum correptus, vocis ac linguæ usu privatur: vespere tan-

Edit. Paris. pag. 68.

Theologus quidam nomine Corax Philadelphius.

Turcis Theologus favet.

Constantinopolitanis suspectus.

Mahometes inter venandum apoplexia ictus.

pag. 69.

A ὐ φανερῶς τὸ παράπαν ἐδείκνυε. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἦν τις ἀνὴρ ἐκ πόλεως Φιλαδελφείας ἄνθρωπος τὸ μὲν γένος Χριστιανός, τῇ τύχῃ εἷς ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως Φιλαδελφείας, τῇ πράξει πανοῦργος καὶ δόλιος. οὗτος ἐν τῇ τῶν Σκυθῶν ἐπιδρομῇ εἷς ὢν τῶν προκαθημένων, κατέδωκε πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν ἐν χερσὶ τῶν ἀσεβῶν ἕνεκα αἰτίας, πλουσίους ὑπάρχοντας, ἀποδοῦναι τὸ γραφὲν τῷ Τεμὴρ τέλος. κἀκεῖνοι γὰρ μὴ ἔχοντες ἀποδοῦναι πυρὶ κατέφλεξαν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι· ὡς καὶ τὸν Ἀρχιερέα Φιλαδελφείας εἰς τοσούτους πειρασμοὺς εἰσάξαι, καὶ βάσανα, τὸ ἐξομόσασθαι τὸ σέβας τῶν Χριστιανῶν. οὗτος ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καί τινι τῶν τοῦ παλατίου ἐντυχών· καὶ σὺν αὐτῷ συχνάκις εἰσερχόμενος, μετὰ τῶν ἡμερῶν ἐν τῷ B παλατίῳ ἐγένετο ζήτησις τινὸς διερμηνευτοῦ, χρείας κατεπειγούσης· ὁ δὲ ἑτοίμως εἰσέρχεται. καὶ τὰ παρὰ Τούρκων λαλούμενα αὐτὸς ἐξηλλήνιζεν· ἦν γὰρ τὴν διάλεκτον τῶν Τούρκων εἰς ἄκρον μεμαθηκώς. ἔκτοτε οὖν οἱ πρέσβεις τοῦ Βασιλέως εἶχον ὁμοῦ καὶ τὸν Θεολόγον, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, συνερχόμενον διὰ τὴν διάλεκτον. συχνάκις οὖν τὰς πρεσβείας οὐ διέλειπον, διά τινων συμβαινόντων αἰτιῶν. καὶ ὁ Θεολόγος σὺν τοῖς πρέσβεσιν· οἰκειωθεὶς τοίνυν τῷ Παγιαζὴτ τῷ μεσάζοντι τοῦ Μαχουμὲτ, ἐγένετο μέγας τὸ καθ' ἡμέραν φίλος αὐτοῦ. λαμβάνων παρὰ τῶν Ῥωμαίων μυστήριά τινα, καὶ ῥίπτων ἐν τοῖς ὠσὶ τοῦ Παγιαζήτ. καὶ δεικνύων ἀκραι- C φνῆ πίστιν εἰς αὐτούς, παρὰ δὲ τῶν Τούρκων ἐκ μέρους ἀνακαλύπτων. κατεύωσεν οὖν εἰς τοσοῦτον ἄρος τῆς τύχης, ὡς καὶ καθολικὸς ἀποκρισιάριος τοῦ βασιλέως γενέσθαι, καὶ σύνδειπνος τοῦ Παγιαζὴτ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαχουμὲτ πολλάκις· ἐλέγετο γὰρ παρὰ πολλῶν καὶ ἠκούετο, ὡς ὁ Θεολόγος οὐκ ἦν ἀληθὴς συνεργὸς τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ καλῷ· καὶ τὸν ῥηθέντα Μουσταφᾶν ἕνεκα φόβου, τοῦ μὴ φυγαδεῦσαι τοῦτον ἐκ τῆς πόλεως, ἐν τῇ Λήμνῳ ἐξώρισαν. καὶ ἄλλα τινά, σιτοδοσίας λέγω, καὶ τὰ ὑποσχεθέντα εἰς δαπάνην τοῦ Μουσταφᾶ κατὰ καιρὸν ἐκωλύοντο παρὰ τῶν Τούρκων. καὶ μηνύων ὁ Βασιλεὺς δι' ἑτέρων πρέσβεων οὐδὲν ἤνυσε, ἕως ἐλ- D θὼν ὁ Θεολόγος πάντ' ἔπραττε. εἶχον οὖν οἱ Ῥωμαῖοι κακὰς ὑπολήψεις εἰς αὐτόν· ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ οὔτε ὑπώπτευσε, ἀλλ' οὐδ' ἐδείκνυεν, εἰ καὶ ἔνδον εἶχέ τι· πλὴν καθὼς μετασκευάζει ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων Θεὸς τὰ πάντα, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ τὰ καλῶς ἱστάμενα καταστρέφει, τὰ δὲ κακῶς κείμενα ἀνεγείρει, οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεολόγου, μᾶλλον δὲ Θολλόγου, βουλεύματα, εἰ καὶ ἀληθῆ τὰ παρὰ πολλῶν λεχθέντα τότε καθὼς καὶ τὸ τέλος ἔδειξε, εἰς κενὸν μετεστράφησαν. ὁ γὰρ Μαχουμὲτ ἐν κυνηγίῳ ἱππεύων, καὶ E ὑὸς ἐξερχομένου ἐκ τοῦ δρυμῶνος, καὶ αὐτὸς τὸ δόρυ κινῶν κατὰ τοῦ θηρίου, πίπτει τοῦ ἵππου ἐπιληψίᾳ κεκρατημένος ἡμίξηρος· ἄραντες δ' αὐτὸν ἤγαγον ἐν τῷ παλατίῳ, ἦν γὰρ ἐγγὺς τῆς Ἀδριανοῦ θηρεύων· μετακαλεσάμενοι οὖν τοὺς δοκιμωτάτους τῶν ἰατρῶν, καὶ τοὺς ἐγγὺς, καὶ τοὺς πόρρω, ἀνεβοήθουν αὐτὸν τάχα. ὁ δὲ στρατὸς ἅπας ἦν ἀδημονῶν, καὶ ζητῶν τὸν ἡγεμόνα θεάσασθαι. πρωῒ παράστασις γενομένη, κατὰ τὸ ἔθος ἐξήγαγον αὐτὸν ἔξω, καὶ ἰδόντες αὐτὸν πάντες, εὐφήμησαν, καὶ ἐχάρησαν· τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν ἐπιληψίας ἐπισεισάσης, καὶ φωνὴν καὶ γλῶτταν κωλυθείς, ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης ἀπέδωκε τὸ χρεὼν ἐπὶ

τῆς στρωμνῆς αὐτοῦ. παρελθόντος οὖν τοῦ Μαχουμὲτ ἐν εἰρήνῃ τὸ πλεῖον τῆς ἀρχηγίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ Βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν πλὴν τῶν Βενετίκων, ἐτελεύτησεν ἀποδοὺς τὸ χρέος ἀτάραχον. καὶ γὰρ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσι παλατίοις νόσῳ μικρᾷ προσομιλήσας ἐξέψυξε. θάνατον δὲ τοῦτον, ὃν ἐκ προγόνων ἡ τύχη οὐκ ἔκλωσε· καὶ γὰρ οἱ μὲν φαρμάκῳ, οἱ δὲ πνιγμονῇ, ἕτεροι μαχαίραις τὸν βίον κατέλυσαν πλὴν τούτου· τῆς ἀτρόπου παραβλεψάσης, ὡς οἶμαι, ἕνεκα φιλίας ἣν εἶχε καθαρὰν πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας, καὶ συμπάθειαν ἣν ἐδείκνυ πρὸς τὰ τοῦ Χριστοῦ ὑπήκοον· διαβὰς οὖν τὴν πρὸς τὸν ᾅδην ἀμετάστροφον ὁδὸν, κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀρχηγὸν Τούρκων, τὸν καλούμενον Μουράτ, τότε ἐν τοῖς ὁρίοις Ἀμασείας ἡγεμονεύοντα. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὰς ἄκρας ἐκείνας ἔλαχεν αὐθεντεύειν, δοθείσας παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅρια τυγχάνοντα τῶν Περσοτούρκων, ὧν ἦρχε Καραϊλοὺκ γειτνιάζων Λαζοῖς, καὶ Πέρσας, ὃς καὶ θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζουντίων εἰς γάμον ἠγάγετο· καὶ γὰρ ἀτακτοῦντες πολλάκις οἱ τῆς Ἀμασείας, καὶ τοὺς Τουρκοπέρσας προσκαλοῦντες, ἐπεὶ ὁμογενεῖς, καὶ ὁμοδίαιτοι τυγχάνουσιν, εἰς ἀποστασίαν χωροῦντες ἐφαίνοντο. διὸ ἔφθασεν ὁ παρελθὼν Μεχεμὲτ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐγχειρῆσαι τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ καταστῆσαι τοῦτον κύριον ἐν τοῖς ὁρίοις ἐκείνοις, καὶ κεφαλὴν πρὸς Πέρσας ἀντιπαραπέτασσεν· ὡς κἀκεῖνος ἐν τῇ Ἀδριανοῦ πρὸς Ῥωμαίους, Οὔννους, Βλάχους, Σέρβους, Βουλγάρους δόρυ κινῶν, ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Θρᾴκῃ τὸ ὑπήκοον ἐν εὐπραγίᾳ διάγειν· Κληρωθεὶς οὖν ὁ Μουράτ-πεγ τὴν ἀρχηγίαν οὐκ ἀταράχως, οὐδ' ἄνευ ζάλης εἰσῆλθεν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ θορύβου, καὶ μεγάλης ζημίας τὸν κότινον ἔλαβεν, ὡς ὁ λόγος φθάσας δηλώσει· καὶ γὰρ ὁ τούτου πατὴρ νοσηλευθεὶς προσκαλεῖται τὸν πρῶτον τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ὃν καὶ Βεζύρην, καὶ Πασιὰν κατὰ τὴν αὐτῶν καλοῦσι φωνὴν, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι Πατρίκιον, καὶ Μεσάζοντα λέγουσι. ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζὰτ, γένους Ἀλβανῶν, ἐκ παιδόθεν τῆς δουλικῆς τύχης λαχὼν, καὶ τῷ Μεχεμὲτ-πεγ συνὼν, ἔντε δυσπραγίαις, καὶ θλίψεσιν· ἔτι νέος ὢν ὁ Μεχεμὲτ παρὰ τοῦ Τεμὴρ, τοῦ τὸν πατέρα τούτου κτείναντος, διωκόμενος ἐν τοῖς ὄρεσι Γαλατίας ἐν ὁρίοις Ἀγκύρας τῆς πόλεως, ἐν οἷς καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ὁ μέγας, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, πολλὰ δεινὰ, καὶ ταλαιπωρίας ὅτι πλείστας ἐν ἐξορίαις διάγων, καὶ διωκόμενος παρὰ τῶν Περσῶν, ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὰτ συνεδυσπράγει, καὶ συνεθλίβετο, καὶ ταῦτα πῶς; πεζοὶ τὴν πορείαν ποιούμενοι ἄμφω οἱ δύο, παῖς ὢν ἔτι ὁ Μεχεμὲτ, καὶ μὴ φέρων τῆς ὁδοῦ τὸν ἀγῶνα· ἀλλὰ τοὺς πόδας ἐξογκωθεὶς, καὶ μηκέτι βαδίζειν δυνάμενος· ὁ Παγιαζὰτ ἐν τοῖς ὤμοις φέρων, πορείας ὁδὸν ἡμερῶν ἱκανῶν, ὡς ὄνος λιβυστικὸς, ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ἡγεμονίᾳ αὐτὸν ἐπανέσωσε· καὶ πολλάκις ἄσιτος διαμένων, αὐτὸς ἐν σχήματι μονοχίτωνος ὑπεισδύων, καὶ τὰς κώμας περιελθὼν, ἄρτους αἰτῶν ὡς προσαίτης, τὸν Μαχουμὲτ διεψώμιζε. δοῦλος φανεὶς ἀγαθὸς, καὶ πιστὸς, καὶ οὐχ οἷος τις ἦν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀνδρωθεὶς, καὶ τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν ὡς ἀνακτηθέντα κλῆρον λαβὼν, καὶ αὐτὸς ἀνταμείψας

A dem in lecto decumbens debitum naturæ persolvit. Cum ergo Mahometes totum fere, quo regnavit, tempus pacifice cum Romæorum imp. omnibusque præter Venetos, Christianis transegisset, fato nulla vi externa properato concessit; tranquille enim Adrianopoli in palatio, quod extruxerat, brevi morbo conflictatus animam efflavit; mortis genere ereptus, quod nulli majorum obtigerat. Aliis enim veneno necatis, aliis strangulatis, hic unus morti violentæ exemptus est: parca declinante, ut puto, cum propter amicitiam, quæ cum imp. intercedebat, ab eo semper sincera cultam: tum quia erga Christianos misericordem ac clementem se præbuit. Viam itaque ad inferos ducentem,
B eamque irremeabilem ingressus, primogenitum filiorum suorum Moratem dictum Turcorum imp. successorem reliquit. Is tunc in finibus imperii Amasiæ regnabat. Tradito enim sibi a patre imp. regebat provincias in confinio Persoturcorum sitas, quibus Karaiulucus imperabat, vicinus Lazis ac Persis, Alexii Comneni imper. Trapezuntini gener, cujus filiam uxorem duxerat. Sæpius equidem seditionibus agitabantur Amasii, & Turcopersas ejusdem secum generis, similiumque morum homines ad suas partes trahebant, ita ut defectioni proximi, nutantesque in fide viderentur. Quamobrem defunctus Mahometes hujus pater, filium suum isti pro-
C vinciæ præficere necessarium duxit: isto rum limitum dominum constituere, bellique ducem adversus Persas opponere; quo pacto ipse Adrianopol. imperii sede collocata ad coercendos Romæos, Hunnos, Walachos, Servios & Bulgaros in armis semper erat, in eo laborans ut subditi sui per Asiam & Thraciam secundis rebus, paceque fruerentur. Itaque cum hæreditario jure imperium adeptus fuisset Morates Begus, haud sine tumultu & cladibus magnis thronum conscendit: verum turbis variis vexatus, damnisque affectus victoriæ coronam oleagineam reportavit, ut mox narraturi sumus. Hujus equidem pater cum morbo decubuisset, ad se vocat magnatum aulæ
D suæ principem, quem Vezirem & Bassam lingua sua appellant, Romæi vero Patricium & Mesazonta nominant. Vir ille natione Albanus Bajazites appellabatur, qui a puero servitutem servierat, & Mahometi rebus adversis conflictato comes semper adfuerat. Mahometem etiamnum adolescentem Temyr, qui patrem ejus occiderat, per Galatiæ montes Ancyranis agris vicinos insecutus fuerat, in quibus celebris illa pugna commissa est, quam supra descripsimus. fugiens ille in graves calamitates ac ærumnas incidit, exul huc & illuc vagatus, & a Persis pulsus; eamdem fortu-
E nam malam cum eo expertus est supradictus Bajazites. at quos labores pertulit? pedes ambo iter faciebant, cumque puer adhuc esset Mahometes, neque viæ laborem lassitudinemque ferre posset pustulis tumentibus pedibus, neque amplius ad incedendum valeret: plurium dierum itinere confecto, sicut asinus Libysticus humeris eum gestans, intra paterni imperii fines salvum reduxit. Cumque sæpius fames Mahometem vexaret, hic Monochitonis, sive Dervisii habitu vicos ingressus circumibat panem, ut mendicus, quærens, unde Mahometi cibum præberet: quibus servum bonum ac fidelem, qualem alium invenire non est, se approbavit. Ille profecto virilem ætatem adeptus, paternoque imperio

Mahometes diem obiit Hegiræ 824. Christi 1421. Giumadi-evel mense.

Morates patri Mahometi succedit.

Rationes ob quas Mahometes filium suum Moratem Amasiæ præfecerit.

Edit. Paris pag. 70.

Bajazites Vezir Azam seu Vezirus primus.

Mahometes a Temyro vexatus.

jure hæreditario potitus, officiorum sibi exhibitorum memor, mercedem ei rependit secundum verba Domini, *In paucis fuisti fidelis, super multa te constituam*: domesticis itaque rebus gerendis, universisque, quibus imperabat, regionibus administrandis præfecit. Iste igitur Prometheus nobis dictas Bajazites, quam recte potuit, rebus imperii gestis ac administratis Asiam Thraciamque, ut e re domini sui erat, rexit, omnem curam ad exercitus alendos adhibuit, reique militaris supplementum bellicis expeditionibus necessarium comparandum, pacis denique ac belli negotia expedivit, dum Mahometes pacifice imperans vixit. In morbum vero cum incidisset, Bajazitem accersit, testamentoque condito supremam voluntatem suam declarat, & de rebus suis omnibus decernit. adjuravit quoque eum per Deum Prophetamque suum, panem & salem, quos ei præbuerat, & in eo alendo expenderat, ut fidelem servum erga Moratem F. suum se gerat, qualem eum olim ipse expertus fuerat; tradatque ei imperium paternum, constituatque ipsum dominum domus paternæ: alios vero duos liberos masculos (Morates enim tunc adolescere incipiebat, alii que duo octuennes & septennes erant) ambos, inquam, testamento jussit Manuelis Imp. fidei committi, ut is tutor eorum esset. De his omnibus sic statuit, veritus ne Morates juxta gentis morem eos aliquando strangulatos perimeret, quod postea contigit. Recte ergo rebus omnibus testamento prospiciens, & confisus imperii statum, ubi e vita migrasset, pacatum fore, filiosque in tuto positos, a scopo destinato ejus providentia longe deerravit. Sic enim secum reputabat. si ambo filii mei in potestate imperatoris erunt, Morates seditionibus & tumultibus solutus universis subditis meis imperabit, neque rebelles ac seditiosi prætextum novas res moliendi nanciscentur. infantes quoque a cæde injusta liberabuntur: sumptusque necessarii per totum vitæ tempus a principe Morate eis suppetent. Imperator tales obsides apud se custodiendo, spem concipiebat intercessuræ cum Morate sinceræ ac non fictæ amicitiæ, sicut Hercules cani terrorem clava injiciens. Quod si aliquando Moratis fortuna defessa, aliquo casu interciperetur: sperabat Imp. opera sua constitutum principem mansuetum fore, & cicurem serpentem in sinu suo benigne fotum: qui, si forte morsu appetierit, ut malorum natura indomita permanet, virus tamen dentium impressione non infundat. Hæc apud se somnians Imp. lætabatur: at Romæorum fortuna futuri gnara gemebat. Mortuo igitur Adrianopoli, sicut narravimus, Machomete Bego in ædibus ab eo constructis, per dies quadraginta cadaver illius occultarunt in quadam ædium parte, ubi jacuit insepultum: omnesque mors illius latebat præter viros domesticos quatuor, Bajazitem & Hibraimum Patricios sive Veziros, duosque medicos, qui quotidie ingressi & exeuntes vanos sermones de imperatoris valetudine apud proceres jactabant: morbo quidem ipsum detineri, & ad curandum illum quibusdam medicamentis idoneis opus esse. & cernere erat plures partim in Serviam, partim Constantinopolim missos, alios in insulas, ad conquirenda pharmaca ejus morbo curando necessaria. Qui vero potionem a medicis simulate conquisitam, ut vulgo credebatur, hausturus erat ad evacuanda intestina, dejiciendum viscerum

Bajazites fre. nuus minister.

Adjuratio per panem & salem.

Mahometes filios suos impuberes Manueli tradi jubet eorum vitæ consulens.
Edit. Paris. pag. 71.

Mohametis cadaver occultatum per dies XL.

Quomodo celata Mohametis mors.

A τῷ, κατὰ τὸν εἰπόντα Κύριον, Ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· τοῦτον καὶ αὐτὸς κύριον τῶν οἴκων αὐτοῦ κατέστησε, καὶ πάσης τῆς γῆς παρ' αὐτοῦ ἀρχομένας. Ὁ προμαθεὶς οὖν οὗτος ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὰτ καλῶς, καὶ ὡς εἶχε διοικήσας τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὴν ἐπιστασίαν πάσαν Ἀσίας τε καὶ Θρᾴκης, πᾶσαν φροντίδα στρατοῦ τε καὶ πολέμων, τε εἰρηνικῆς καὶ μαχίμου καταστάσεώς τε, καὶ συμπλοκὰς διευθύνας ὡς ἐπρέπεν, ἔτι ζῶντος τοῦ Μαχουμὲτ, καὶ εἰρηνικῶς αὐθεντεύοντος. νοσήσας αὐτὸς προσκαλεῖται τὸν Παγιαζὴτ, καὶ διατίθεται πάντα τὰ κατ' αὐτὸν διαθήκην συντάξας, καὶ ὑστεραίαν βούλησιν, λέγων ἐν
B τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῷ προφήτῃ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ, καὶ ἅλατι τῷ παρ' αὐτοῦ δοθέντι, καὶ δαπανηθέντι εἰς βρῶσιν αὐτοῦ, ὀμνύω τὸν Παγιαζὴτ, ὡς ἔσται πιστὸς δοῦλος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μουρὰτ, καθὼς καὶ ἐν αὐτῷ ἦν· καὶ παραδώσει τούτῳ τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικὴν, καὶ καταστήσει αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. τὰ δὲ ἕτερα δύο τέκνα. ἔτυχε καὶ γὰρ ὁ Μουρὰτ τότε τὸν ἔφηβον ἡλικίαν ἐπέχων, τὰ δὲ δύο ἄναβα ὀκταετῆ, καὶ ἑπταετῆ τυγχάνοντα. ταῦτα οὖν ἐν τῇ διατάξει προστάξας, ὡς ἵνα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἐγχειρίσει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔσται τούτων ἐπίτροπος· Ταῦτα γὰρ πάντ' ἔπραττε φοβούμενος μήπως ὁ
C Μουρὰτ διὰ πνιγμονῆς αὐτὰ, καθὼς ἔθος αὐτῶν ἐστὶ, φθείρῃ, ὡς καὶ γέγονε· καλῶς οὖν διαταξάμενος, καὶ θαρρῶν, ὡς καὶ θανὼν εὑράσει τὰ πράγματα σὺν τοῖς τέκνοις εἰρηναίαν κατάστασιν, ἠστόχησε τὸν σκοποῦ πόῤῥω βαλών. καὶ γὰρ ἐνενόει, ὅτι εἰ τὰ δύο μου τέκνα ἔσονται ἐν ταῖς βασιλικαῖς χερσὶν, ἔσται ὁ Μουρὰτ, ἄνευ ζάλης καὶ θορύβου, κύριος πάντων τῶν ὑπηκόων, μὴ ἔχοντες οἱ στασιασταὶ χεῖρας ἆραι. τὰ δὲ νήπια ἐλευθερωθήσονται φόνου ἀδίκου, ἔχοντα τὸ ἀρκοῦν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς παντοίαν ζωήν· Ὁ δὲ Βασιλεὺς διὰ τῶν ὁμήρων ὑπενόει τούτων, ὡς ἕξει καθαρὰν καὶ ἀνόθευτον
D τὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Μουρὰτ, ἐκφοβῶν τὸν κύνα διὰ τοῦ ῥοπάλου ὡς Ἡρακλῆς· καὶ εἴπερ τὰ τῆς τύχης ἀποκαμοῦντα κάμματι τοῦ Μουρὰτ, ἕξει τὸν ἀρχηγὸν ὁ Βασιλεὺς συνήθη καὶ ἡμερόχειρον, ὄφιν καλῶς ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ τραφέντα· καὶ εἰ λαθὼν δάκει, ὡς τὰ τῆς φύσεως ἀμετάστατα, ἀλλὰ ἄρα τὸ φάρμακον οὐκ ἀποξενώσει τοῖς ὀδοῦσι. Ταῦτα ὀνειροπολῶν ὁ Βασιλεὺς ἔχαιρεν· ἡ δὲ τύχη τῶν Ῥωμαίων ἔκλαιε τὸ μέλλον ἔσεσθαι. Θανὼν δὲ ὁ Μαχουμὲτ πὴγ καθὼς προέφαμεν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσιν οἰκήμα-
E σι, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔκρυπτον τὸ πτῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὃ ἔκειτο ἄταφον, μηδενὸς μὴ γινώσκοντος ὅτι τέθνηκε πάρεξ τεσσάρων, Παγιαζὴτ, καὶ Ἰμπραῒμ τῶν πατρικίων, ἢ Βεζυρίδων, καὶ δύο ἰατρῶν, οἳ καὶ καθ' ἡμέραν εἰσερχόμενοι ἐξήρχοντο, ματαιολογοῦντες τοῖς μεγιστᾶσιν, ὡς ὁ ἀρχηγὸς νοσηλεύεται, καὶ ἀνάγκη τινῶν χρειωδῶν ἐστὶ πρὸς θεραπείαν ἁρμοδίων. καὶ ἦν ἰδεῖν ἀπεσταλμένων πλῆθος πολὺ, τοὺς μὲν ἐν Σερβίᾳ, τοὺς δὲ ἐν τῇ Κωνσταντίνου, ἄλλους ἐν ταῖς νήσοις ἐρευνῶντας τὰ πρὸς ἰατρείαν χρήσιμα· ὃ δὲ μέλλων πομτίζεσθαι παρὰ τῶν ἰατρῶν, τοῦ κενῶσαι τῶν ἐντέρων τὸ βάρος, καὶ κουφίσαι πνεύμονα, καὶ ἧπαρ,

Digitized by Google

ἧπαρ, διέῤῥαγη κοιλίαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἔνδον A πλῆσιν αὐτῇ τῇ γῇ παραδεδώκασιν ἐντὸς τοῦ δωματίου, οὗ ἴκετο· τὸ δὲ σῶμα μύροις ἀλείψαντες, καὶ σινδόνι εἰλήσαντες κατέθηκαν ἐπὶ στρωμνῆς ὡς ἀσθενῆ ζῶντα. Ταῦτα οὖν πάντα ἐπράττοντο παρὰ τῶν δύο Βεζυρίδων, καὶ τῶν παίδων τοῦ παλατίου· οἳ οὐκ ἐξήρχοντο, οὔτε ἐκοινολογοῦντο μετά τινος. ὁ σκοπὸς οὖν τοιόσδε· εἰ μάθωσι τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ τὰ πέριξ ἔθνη, Ῥωμαῖοι, Σέρβοι, Γενουῖται, Βένετοι, ἐν τῇ ἀνατολῇ ὁ Καραμὰν, οὐ δυνήσεται κατελθεῖν ἐκ τῶν ὁρίων Περσίας ὁ κληρονόμος Μουρὰτ, καὶ γενήσεται θόρυβος ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ στάσις ἐν τῷ στρατῷ. καὶ τὰ τῆς ἑῴας πάντα ἀφειδῶς ὁ Καραμὰν λεηλατήσει, τὰ B δὲ τῆς Θρᾴκης οἱ Χριστιανοί, καὶ ἔσονται Τοῦρκοι δυστυχοῦντες, καὶ Ῥωμαῖοι τοῖς ἀτυχήμασι θάλλοντες.

A onus, & ad levandum pulmonem & jecur, reipsa per medium ventrem dissectus est, eique omnia viscera detracta: quæ humi in parte domus, quam habitabat defossa sunt. cadaver reliquum inunctum aromatis condierunt, & sindone involutum super lectum deposuerunt, ac si vivus adhuc ægrotasset. Hæc omnia amborum Vezirorum consilio agebantur, famulorumque Palatinorum opera, qui intra domus limina coerciti, cum nullo colloquebantur. in eumque finem, ne, si mors imperatoris innotuisset Romæis, Serviis, Genuensibus, Venetis, atque in oriente Karamano, ex Persiæ finibus ad exercitus penetrare non posset Morates imperii hæres; neve etiam tumultibus bellicis Respub. distraheretur, seditionibus exercitus æstuarent; cunctas B quoque orientis provincias Caramanus immaniter vastaret, Thraciamque Christiani deprædarentur, proinde Turcorum res infeliciter succederent, Romæis interim florenta ac prospera fortuna utentibus. *Edit. Paris. pag. 72.*

CAPUT XXIII.

Morates Prusam venit. Mahumetis mors in vulgus a Bassis editur. Prusam abeunt Veziri, defuncti Sultani cadaver secum deferentes. Legati a principibus vicinis ad Moratem missi. Manuel a Morate fratres ejus impuberes, ex testamento Mahumetis sibi tradi, frustra poscit, & ideo Mustapham & Cineitem in scenam adversus Moratem producit. Mores quidam Turcorum explicantur.

ΤΟΥΤΩΝ οὖν οὕτως ἐχόντων, καὶ διὰ ταχυδρόμου C τινὸς τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τοῦ Μουρὰτ ἀπαγγείλαντες, ἐν Ἀμασείᾳ τότε διάγοντος, μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, καὶ ὃν ἔστειλαν ἄγγελον ἔφθασε μηνύων αὐτοῖς τὴν ἔλευσιν Μουρὰτ· καὶ ὡς κατῆλθεν ἐγγύς που Προύσης ἐν κώμῃ τινὶ καλουμένῃ Μελαίνα. καὶ γραφὰς αὐτοῖς ἐνεχείρησε τοῦ Μουρὰτ, δηλούσας τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὁρίζούσας τοῦ Παγιαζὴτ, ὅπως λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἐπανήκῃ ἐν Προύσῃ· ἵνα καὶ τὸν πατέρα θάψωσι, καὶ αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀναγορεύσωσι. Τότε ὁ Παγιαζὴτ μεθ' ὅσης ἡδονῆς, καὶ χαρᾶς δεξάμενος τὰ γράμματα, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, σὺν πᾶσι τοῖς σατράπαις καὶ μεγιστᾶσι, καὶ D μέρους οὐκ ὀλίγου τῆς πόλεως, ἤρξατο δημηγορεῖν τοιάδε· Ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, οὐ χρὴ λέγειν καὶ δημηγορεῖν, ἐκ ποίας εἰς ποίαν τύχην ὑψώθημεν, συνευδοκοῦντος Θεοῦ διὰ παρακλήσεως τοῦ προφήτου. οἴδατε γὰρ ἀκριβῶς οἱ μὲν αὐτόπται, οἱ δὲ παρὰ τῶν γονέων ἐνωτισθέντες, ὡς οὐκ ἔστιν οὔπω ἑξηκοστὸν ἢ πλέον τι, ἀφ' οὗ τὸν πορθμὸν διαβάντες οἱ τοῦ Ὀθμὰν, ἔτος, τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἐκράτησαν· καὶ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων καὶ Σέρβων ὑποτελῆ, καὶ ὑπόφορον ἔδειξαν. ἀλλὰ καὶ Βλάχους ὑπὲρ τὸν Δάνουβιν, καὶ Οὔννους, καὶ μυριάριθμον γένος Ἀλβανοὺς, καὶ Βουλγάρους, πάντας σχεδὸν εἰπεῖν, τοσοῦτον εἰς τέλος αἰχμαλωτίζοντες ἐταπείνωσαν, ὡς καὶ E τὰ δημόσια αὐτῶν τέλη μὴ ἐξισχύειν, τοὺς φόρους τοὺς ἐτησίους τοὺς διδομένους ἡμῖν, ἐξαρκεῖν· ἀλλὰ καὶ τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐξαποστέλλειν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀρχηγοὺς δουλοπρεπῶς, πῶς; ἔλεον ζητοῦντες, καὶ οἶκτον, ἀνακωχὴν δεινῶν, καὶ εἰρήνην παρ' ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ὅσον ἐγκρατεῖς καὶ περὶ τὴν ἡγεμονίαν ταύτην ἀξίως

C DUm res eo loci stant, per cursorem Morati Amasiæ sedem habenti mortem patris ocyssime nunciant; exactis tandem diebus quadraginta nuncius ille, quem miserant, redit, ipsisque nunciat Moratis adventum: quodque non longe a Prusa ad vicum, qui Melæna appellatur, devenisset. litteras insuper Moratis ipsis reddidit, quibus monebat jam Prusam se advenisse: jubetque Bajazitem ut, cum toto cœtu patriciorum, Prusam ad se veniat, patrisque sui cadaver advehat ad id sepeliendum, ut etiam se imperatorem proclament, ac salutent. His litteris summa cum voluptate & gaudio perlectis, postridie suggestum conscendit Bajazites, comitantibus eum satrapis D cunctis ac proceribus, & maxima civium parte circumstante, talemque ad eos orationem habere cœpit: *Supervacuum fuerit, o viri, apud vos verba facere, quæ in memoriam vobis revocent, ex quibus primordiis atque initiis ad eam, qua nunc fruimur, fortunam Deo annuente, & propheta nostro apud eum intercedente, evecti simus. Plerique rebus ipsis interfuistis, vel a parentibus vestris audivistis, nondum sexaginta annos elapsos esse, vel certe paulo amplius, ex quo ab Othmano genus ducentes principes, trajecto freto Thraciam universam armis suis subegerunt: Romæorumque imperium ac Servios tributa sibi pendere coegerunt. hosque non solum, verumetiam Vualachos ultra Danubium, Hunnos, populosasq; nationes Albanos & Bul-* E *garos. Omnes, ut verbo dicam, in servitutem redactos tantis tributis oppresserunt, ut ipsorum ærarium, ac publica vectigalia, nobis solvenda tributa ac stipendia non æquarent. Verum etiam ad id calamitatis compulsi sunt, ut filias suas puerosque imperatoribus serviliter mitterent. at qua de causa? clementiam ac commiserationem erga se excitaturi, æru-*

Morates de patris sui morte certior factus Prusam venit.

Mahometis mors in vulgus edita, & Mehemetis proclamatio.

Bajazitis Veziri ad exercitum oratio.

muarumque inducias ac pacem a nobis petentes. Hoc insuper potentiam hujus imperii dignitatemque auget, sapienter ac prudenter collectos ex omnibus gentibus homines, eosque ut plurimum sortis infimæ & agrestes, Deum unicum, quem Propheta prædicavit, non colentes, ad veram pietatem ipsos convertisse: fortunatos, dignitatibus & honoribus ornatos, clarosque duces effecisse. Ex quorum numero ipse ego, & vestrum pars maxima, quæ me loquentem audit, sumus. Animo itaque despondere se haud convenit, neque socordiæ deditos esse, sed sobrios vigilare. Et singuli, tamquam filii naturales & genuini Othmanis, pugnare debemus pro paterna hereditate, nec negligentia nostra eam disperdi sinere debemus. Etenim & pater & dominus bonorum largitor ipse unus est Mahometes, ipsiusque successor Morates, primogenitus liberorum ac dilectissimus, qui in throno patris sui nunc sedit in amplissima urbe Prusa. Pater ipsius dominus noster commune debitum solvit.

Edit. Paris. pag. 73.

Hæc locatus cum ejulatu & lachrymis vehementer planxit, simulque omnes proceres & satellites ingenti cum tumultu & strepitu uno spiritu lamentabiliter flebant. Tum Bajazites, & Hibraimus cadaver portantes in atrio palatii posuerunt, multoque luctu mortuum prosecuti, copias orientis versus Callipolim postridie incedere jusserunt, quas pedibus subsequebantur magnates cum Bajazite cadaver comitantes. Trajectum deinde freto Prusam id detulerunt, & in sepulchrum deposuerunt, quod sibi vivus extruxerat; per octiduum luxerunt, &, ad defuncti memoriam celebrandam, juxta nationis ritum justa peregerunt: luctu postmodum finito Moratem Imperatorem proclamant ac salutant. Celebritate deinde pro majestate imperii decenter transacta, multa ac magni pretii dona largitus est Imperator aulæ suæ purpuratis: ipsique vicissim munerum oblatione adjuncta eum venerati sunt, de rebus deinde imperii consultarunt. Legatos illico ad Caramanum, & Romæorum Imperatorem destinant, ut ipsos de Mahometis obitu, & Moratis inauguratione monerent, ac pacis fœdera renovarent, pro more a principibus ad imperium recenter adsumptis usurpato. Rebus etenim orientis imprimis prospectum cupiebant earumque securitati, pacta per jusjurandum cum Caramano amicitia. deinceps vero ad res Thraciæ curas conversuri, ubi in eam trajecissent. At Imperator Manuel prævertit missis legatis Palæologo Lachyne, & Theologo Corace, qui Moratem consolarentur, & primordia imperii ipsi gratularentur. De postrema deinde patris ejus voluntate mentionem faciunt, & secundum illam postulant pueros Imperatori tradi: siquidem concordiam & amicitiam, quæ inter eum patremque ejus intercesserunt, integras ac incorruptas permanere velint. Quod si tradere pueros, patrisque legibus obtemperare recusaverint, successorem apud se Imperator habet, quem brevi Macedoniæ principem, Chersonesi ac totius Thraciæ constituet; confestim etiam Asiæ & totius orientis. Idque consilium supra memorato Mustaphæ aperuit Manuel. Ad hæc Bajazites pro novo Imp. Morate respondit legatis, asserendo minime honestum esse, neque Prophetæ legibus & oraculis consonum, Musulmanorum liberos apud Cavuridas educari & institui, hoc est piorum filios sub impiorum tutela esse.

Prusam abeunt Veziri cum exercitu & Mahometis cadaver secum ferunt.

Morates imperator salutatur.

Legati missi ad principes vicinos, qui Mahometem obiisse nunciant.

Manuel legatos item misit ad Moratem.

pag. 74.

Manuel ex testamento Mahometis, ejus filios impuberes sibi tradi minis adjectis poscit.

Bajazitis ad Manuelis legatos responsum.

A ματικώτερον, σοφοὺς καὶ ἐπιστήμονας συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν, καὶ ταῦτα τὸ πλέον κακοτυχεῖς, καὶ ἀγρωτικὸν, καὶ Θεὸν ἕνα μὴ σέβοντας τὸν, ὃν ὁ προφήτης ἐκήρυξε· καὶ θεοσεβεῖς, καὶ εὐτυχεῖς ἀξιωματικούς τε, καὶ λαμπροὺς ἡγεμόνας ἀπέδειξαν· ἐξ ὧν κἀγὼ, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀκουόντων, ἃ λέγω, τυγχάνομεν. δεῖ τοίνυν μὴ ῥαθυμεῖν, μηδὲ ὀκνεῖν, ἀλλὰ νήφειν, καὶ ἐγρηγορεῖν. καὶ ὡς υἱοὺς γνησίους τοῦ Ὀθμὰν ἀφ' ἡμῶν ὁ καθεὶς ἀγωνίζεσθαι, ἵνα μὴ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν ἀμελήσαντες φθείρωμεν· καὶ γὰρ καὶ πατὴρ, καὶ δεσπότης, εὐεργέτης τε, καὶ σωτὴρ ὁ αὐτὸς εἷς ἐστὶν ὁ Μεχεμὲτ, καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος Μουρὰτ ὁ πρῶτος, καὶ ποθεινότατος τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ὃς καὶ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
B ἐκάθισεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει Προύσῃ νυνί· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἡμέτερος δεσπότης ἀπέδωκε τὸ κοινὸν χρέος· Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκόψατο κοπετὸν μέγαν μετ' οἰμωγῆς καὶ δακρύων, καὶ ἅμα πάντες οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ ῥαβδοῦχοι μιᾷ φωνῇ ἀλαλάξαντες μετὰ θορύβου καὶ ἤχου πολλοῦ γοερῶς ἔκλαιον. τότε ὁ Παγιαζὴτ σὺν τῷ Ἰμπραὴμ βαστάσαντες τὸ πτῶμα, ἔθηκαν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου, καὶ ἱκανῶς θρηνήσαντες, ἐκέλευσαν τῇ ἐπιούσῃ τὰ στρατεύματα τὰ τῆς ἕω πορεύεσθαι πρὸς Καλλιούπολιν, οἱ δὲ μεγιστᾶνες σὺν τῷ Παγιαζὴτ βάδην κατ' ὄπισθεν σὺν τῷ νεκρῷ. καὶ διαβάντες τὸν πορθμὸν ἔφερον αὐτὸν ἐν Προύσῃ, καὶ κατέθεντο ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πένθος ποιήσαντες ὀκταήμερον· Τὰ μνημόσυνα δὲ ὡς καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἐστὶ ποιήσαντες, καὶ τὸ πένθος ἀποβαλόντες τὸν Μουρὰτ ἀρχηγὸν ἀνηγόρευσαν· καὶ τὰ εἰκότα ἑορτάσαντες, καὶ φιλοτιμίας οὐκ ὀλίγας, καὶ εὐεργεσίας τοῖς ἄρχουσιν ἀμείψας· καὶ αὐτοὶ σὺν δώροις τὴν προσκύνησιν ἕκαστος ἀποδεδωκότες, περὶ τῆς ἡγεμονίας ἐφρόντιζον· καὶ δὴ πρέσβεις ἡτοίμαζον πρὸς τὸν Καραμὰν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων, μηνύσαντες τὸν θάνατον Μαχμὲτ, καὶ τὴν ἀναγόρευσιν Μουρὰτ, καὶ πίστεις ἀνανεοῦντες εἰρηνικὰς, ὡς ἔθος τοῖς νέοις ἀρχηγοῖς, καὶ ἡγεμόσι. καὶ γὰρ ἐβούλοντο τὰ τῆς ἕω προσοικοδομῆσαι, καὶ ἀσφαλίσαι, ὡς χρὴ, διὰ συνθηκῶν καὶ ὅρκων μετὰ τοῦ Καραμὰν. καὶ τότε τὰ τῆς Θρᾴκης
D σκέψασθαι περάσαντες τὸν πορθμόν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ προαρπάσας τὸν καιρὸν, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, τὸν Παλαιολόγον Λαχανᾶν, καὶ Θεολόγον Κόρακα, ὡς δῆθεν παραμυθῶν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰ εἰσόδια συγχαιρόμενος· πρὸς τούτοις ἀναμιμνήσκοντες, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑστέραν βούλησιν, αἰτοῦντες τὰ παιδία δοθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴπερ βούλονται ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς ἦσαν. εἰ δ' οὐ βούλονται διδόναι, καὶ τοῖς πατρικοῖς θεσμοῖς μὴ προσέχειν, αὐτὸς, ἤγουν ὁ βασιλεὺς ἔχει τὸν ἔφεδρον, καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καταστήσει τοῦτον ἄρχοντα Μακεδονίας, καὶ Χερρονήσου, καὶ πάσης Θρᾴκης, οὐ μετὰ πολὺ δὲ καὶ Ἀ-
E σίας, καὶ πάσης ἄλλης ἀνατολῆς· ἐσήμαινε δὲ τῷ προδηλωθέντι Μουσταφᾷ. ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ νέου ἀρχηγοῦ Μουρὰτ, ἔδωκε πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀπόκρισιν, λέγων, Ὡς οὐκ ἔστι καλὸν, καὶ τοῖς τοῦ προφήτου θεσπίσμασι συνᾷδον, Μουσουλμάνων παῖδας τρέφεσθαι παρὰ Καβουρίδων, καὶ παιδαγωγεῖσθαι· τουτέστιν εὐσεβῶν παῖδας παρ' ἀπι-

σαν ἐπιτροπεύεσθαι. ἀλλ᾽ εἰ θέλει ὁ βασιλεὺς ἐχέτω τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, καὶ μενέτω κατὰ τὰς πρώτας συνθήκας φίλος, καὶ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν τούτων πάντων, ἐκτὸς ἄλλης ἐπιτροπικῆς διαθέσεως· ἕξομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτοῦ φιλίαν ὡς ἕρμαιόν τι, καὶ καθολικὸν ἐπισφράγισμα τοῦ ῥουσίου, μὴ ἐπεμβαίνειν τι τῶν ἀπαισίων, μηδὲ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν τις ἀφ᾽ ἡμῶν· ἀλλ᾽ ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἔσωσαν ὅρκοι καθάπερ σιδηροῦς τοῖχος, καὶ ἀσφαλὲς περίφραγμα. τὸ δὲ αἰτεῖν τέκνα, καὶ ἔχειν, καὶ ἐπιτροπεύειν, ἀδύνατόν ἐστι αἰτοῦντι συντίθεσθαι. τὸ δὲ δοῦναι μᾶλλον ἀδυνατώτερον. Τούτοις τοῖς λόγοις ἀποπεμφθέντες οἱ τοῦ βασιλέως πρέσβεις, καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα πάντα ἀναλέξαντες, ἔδοξε τὰ ῥήματα δήγματα. καὶ δὴ τὴν ψυχὴν κάμνων, καὶ εἰς ἀνάμνησιν ἐλθὼν τῶν ῥημάτων, ὧν συνετάξατο τῷ Μουσταφᾷ ἄρτι ἐν τῇ Λήμνῳ νήσῳ διάγοντι, ἐξ ὅτου παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐπέμφθη ἐξόριστος, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε· μετακαλεῖται Δημήτριον Λάσκαριν τὸν Λεοντάριον, ἄνδρα, καὶ ὡς χρὴ εἰπεῖν, στρατηγὸν γενναῖον, δεδοκιμάσαντα ἔντε Λακεδαιμονίᾳ καὶ Θετταλίᾳ τὸ πρῶτον, ζῶντος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἀνεψιοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος· καὶ γὰρ ὁ Δημήτριος οὗτος εἶχε τὰ πρῶτα τῆς τιμῆς παρ᾽ αὐτῷ. θανόντος δ᾽ αὐτοῦ πέμπει τὸν τρίτον τῶν υἱέων αὐτοῦ, στεφανώσας δεσπότην ἐν Θετταλίᾳ· τὸν δὲ Λεοντάριον μεταπέμψας ἐκεῖθεν, εἶχεν ἐν Κωνσταντίνου πλησίον αὐτοῦ, ὡς ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ στρατιωτικὰ δόκιμον· καὶ γὰρ ἐτύγχανεν ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἓξ παισὶν ἄρρεσιν, ὧν ὁ πρῶτος ἦν Ἰωάννης, ὃς καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. ὁ δεύτερος Θεόδωρος, ὃν καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας κατέστησεν· ὁ τρίτος Ἀνδρόνικος, ὃς καὶ Θετταλίας δεσπότης ἐγένετο. ὁ τέταρτος Κωνσταντῖνος, ὃς καὶ τὰ ποντικὰ μέρη τὰ πρὸς Χαζαρίαν ἐκληρώσατο· πέμπτος δὲ Δημήτριος, καὶ ἕκτος Θωμᾶς, οἳ καὶ σὺν τῷ πατρὶ διῆγον νήπια τυγχάνοντες. Τότε οὖν χρείας κατεπειγούσης, τριήρεις δέκα, ὡς χρὴ, ἐν τῇ Κωνσταντίνου τῷ Δημητρίῳ τῷ Λάσκαρι παραδοὺς, ἔπεμψεν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, προστάξας αὐτὸν λαβεῖν τὸν ἐξόριστον Μουσταφᾶν σὺν τῷ πολλάκις προρρηθέντι Τζυνεὶτ, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐν Χερρονήσῳ σὺν τῇ δυνάμει τῶν τριήρεων. καὶ τὸν Μουσταφᾶν ἀρχηγὸν καταστήσει Θρᾴκης (ὡς υἱὸν ὄντα φυσικὸν τοῦ προαπερχομένου Παγιαζὴτ) καὶ ὡς καθολικὸν κληρονόμον τῶν πατρικῶν αὐτοῦ πραγμάτων, τόπων, καὶ ἐπαρχιῶν· ὃ δὴ καὶ γέγονε. Καὶ γὰρ ἔθος ἦν ἀρχαῖον τοῖς Τούρκοις τὸ μὴ πολυπραγμονεῖν τίνος ἀνδρὸς, καὶ τίνος ἐκεῖνος παῖς. πλὴν καὶ μόνον εἰ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονος ἐστί. εἰ δὲ οὐκ ἔστι τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἀδύνατον ὑπείκειν, καὶ ὡς ἀρχηγὸν τιμᾷν· Ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν, τὴν ἔκπαλαι γενομένην παρὰ τῶν Τούρκων ἐπίνοιαν διηγήσασθαι, ἃ καὶ ἄχρι τοῦ νῦν σώζεται, καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀνδρείως τῶν Χριστιανῶν ἐφίστανται, καὶ τρόπαια κατ᾽ αὐτῶν διεγείρουσι, καὶ ἐς ἀεὶ τὴν νικῶσαν ὡς οὐκ ἄλλο γένος κεκλήρωνται. Οἱ Τοῦρκοι κατάραντες ἐκ Περσίδος, καὶ τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια διαβάντες, καὶ ἀρξάμενοι ληϊλατεῖν τὰ τῆς ἄνω Καππαδοκίας μέρη, καὶ τῆς Λυκαονίας, ἐκήρυττον, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχηγοῦ, διὰ τοῦ κήρυκος, ὡς εἴ τις βούλοιτο εἰς ἐπιδρομὴν ἀ-

sed si velit Imperator, *amicitiam nobiscumque ineat, eamque colat juxta priora fœdera, sitque pater horum, quotquot sunt puerorum, at a tutelæ munere prorsus abstineat. ejus quoque amicitiam lucro apponemus, eamque loco diplomatis catholici sigillo firmati habebimus: cavebimusque ne quis nostrum præter fas & æquum quicquam tentet, aut terminos transiliat. verum etiam demus juramenta mutua, quæ sint tanquam murus aheneus & munitum vallum inter nos. Petitionibus vero vestris, quibus pueros apud vos habere postulatis, eorumque tutelam gerere, annuere impossibile est, tradi vero ipsos multominus facta possibile.* Cum hoc responso dimissi imperatoris legati, ad eum omnia renunciant, quæ ipsi visa sunt aspera. Quare animo æger, memorque eorum, quæ nuperrime transacta erant cum Mustapha, qui in Lemno insula commorabatur, ex quo illuc relegatus fuerat: ad se venire jubet Demetrium Lascarim Leontarium, virum, ut verum dicam, fortissimum belli ducem, qui Lacedæmonæ & in Thessalia multis animi sui fortitudinem approbaverat, dum vixit & regnavit in illis Johannes Palæologus Imperatoris ex fratre nepos: apud quem hic Demetrius summos honores adeptus est, primosque magistratus gessit. At Johanne mortuo, tertium filiorum suorum Thessaliæ principem coronavit Manuel, illucque regnaturum misit. illinc ad se Leontarium vocavit, eumque Constantinopoli in aula sua habuit, utpote virum prudentem, & rei bellicæ peritum. Imperator equidem Manuel sex masculorum prole auctus erat, quorum primus erat Johannes, qui a patre Romæorum Imperator coronatus & designatus est. Secundus Theodorus, quem Lacedæmonis Despotum constituit: tertius Andronicus Thessaliæ imperavit. Quartus Constantinus regiones ad Pontum sitas Chazariæ finitimas sortitus est: quintus Demetrius, sextus Thomas, qui, quod infantes essent, in domo patris educabantur. Itaque, cum rerum status tunc urgeret, triremes decem optime instructas, quæ in portu Constantinopoleos erant, Demetrio Lascari dedit, eumque in insulam Lemnum mittit, datque in mandatis, ut relegatum Mustapham cum sæpius dicto Cineite accipiat, in Chersonesum ipsos exponat cum copiis, quas in triremibus haberet: constituat etiam Mustapham Thraciæ principem (ut qui filius naturalis esset demortui Bajazitis) universique patrimonii heredem, regionum ac præfecturarum. Quod mox factum fuit. Consuetudo etenim inter Turcos olim invaluit, non curiose perpendere ca quo natus hic aut ille foret, verum unum solum ad imperium adipiscendum sufficiebat, Othmanica stirpe ortum esse: quod si ab ea genus aliquis non duxerit, obsequium ei præstari, & ut imperatori honorem haberi impossibile erat. Hinc vero data occasione incipiam narrare consilium a Turcis olim initum, quo hactenus se gerunt, Christianos fortiter invadunt, de ipsorum strage trophæa erigunt, perpetuasque victorias, non ut aliæ gentes, de ipsis reportant. Cum Turci sedes, quas in Persia habebant, commutassent, Armeniæ confinia transcendissent, & a deprædatione superioris Cappadociæ & Lycaoniæ latrocinia sua auspicati essent, principis nomina & auctoritate significabant tubicinum voce, ut, si quis vellet in infideles incur-

Legati ad Manuelem redeunt & responsa Bajazitis referunt.

Manuelis filii VI.

Edit. Parif. pag. 75.

Mustaphas & Cineites in Scenam a Manuele producti.

Mores quidam Turcarum.

Turci Christianis bellum inferre semper parati.

sionem facere, ad eos conveniret. Gens equidem Turcica rapinis dedita erat, injuriisque inferendis præ cæteris adsueta: seque etiam mutuis direptionibus infestabant. Quod si adversus Christianos aliquid, vel verbis solis, tentandum fuerit, una præconis seu tubicinis vox audita, ad incurrendum ciet, quod apud ipsos *Ackin* dicitur; omnes ergo effusi, velut amnis rapidus, sponte sua, sine commeatu & pecunia, sine jaculis & acinacibus plerique: alii pedes in densa & numerosa agmina conglobati ruunt. Neque alia arma plurimi præter clavas manu gestantes, inque Christianos, Dei judicio arcano tam gravibus suppliciis ac pœnis, propter multitudinem peccatorum gentis nostræ, damnatos, irruentes, vivos velut pecudes eos capiebant.

Turcorum stratagema dum singulos adoriuntur.

Cumque continenter ad hæc usque tempora in nos irruperint, Anatoliæ non solum themata, sed & Thraciæ subegerunt, a Chersoneso ad Istrum provinciis omnibus domitis. Nec etiam quotidianos casus ac eventus neglexere. cum Serviis enim, mutato consilio, hodie pacem ineuntes, sequenti die Atticam, Lacedæmonem, Achajam & Hellada populabantur.

Edit Paris. pag. 76.

Postridie cum Romæorum regiones pacem ac tranquillitatem, ut videbatur, adepturæ erant, luctus & clades Serviis imminebant, deincepsque Bulgaris, postmodum Albanis, & finitimis gentibus; omnesque sine discrimine feras aut mansuetas nationes disperdere non cessaverunt isti barbari, nec hactenus cessant; utque mihi videtur finem non facient, donec Dei timorem in animos induaerimus. In Deum equidem impie nos gessimus, qui baptizati sumus in nomine patris, filii, & sancti Spiritus divinitatis unius, qua despectui habita, mandata Dei veri transgredimur, & irrita facimus: propterea traditi sumus impiis, pœnas a nobis merito exigentibus, Deo ita recte ac juste decernente. Non solum autem gentes innumeras, quæ citra Istrum habitant, subegerunt; sed & ultra quamplurimas alias, in quibus Walachi sunt, penitus debellavere. In Hunnos gentem numerosissimam etiam penetraverunt.

Provinciæ Europæ Turcis subditæ hominibus frequentiores quam Asiaticæ.

Atqui in eas gentes irrumpunt non solum finitimi, qui nempe Thraciam, Atticam, Illyricum, Æmum montem incolunt, quique juxta Serviam accolunt. (Sane, ut mihi videtur, frequentior his temporibus est populus, illum dico, qui Imperatoribus Ochmani stirpe oriundis paret, a freto Callipoleos ad Danubium usque quam in partibus Anatoliæ.) Sed etiam Turci qui Asiam & Phrygiam habitant. Quid inquam? Lycaones qui Armeniæ finitimi sunt, Amasini, Cappadoces, Cilices, Lycii & Cares Danubium usque pedes proficiscuntur, ut latrociniis Christianos devastent. Si centum namque millia ipsorum provinciam quamlibet invadant, latronum more nihilominus grassantur direptisque omnibus aufugiunt. His incursionibus in Thracia universa ad Dalmatiæ limites solitudinem fecerunt. Albanos gentem hominibus frequentissimam ad paucos redegerunt. Walachos pariter ac Servios, tandemque Romæos penitus deleverunt.

Quinta prædæ pars imperatori cedit, etiamque mancipiorum novella constitutione lata anno Hegiræ 763 Christi 1362.

His in servitutem hoc modo redactis quintam prædæ partem ac spoliorum Imperatori addicunt, juxta eorum novellam constitutionem; eamque ex præstantioribus selectam imperio consecrant. Si quando vero juvenis aliquis robustus inter captivos comparuerit, hunc vili pretio

A πίσω ἐλθεῖν, ἐλθέτω. ἦν γὰρ τὸ ἔθνος τῶν Τούρκων, ὡς οὐκ ἄλλο, φιλάρπαγον, καὶ φιλάδικον, πρὸς ἄλληλα γὰρ ἦν· εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν, τί χρὴ καὶ λέγειν; καὶ εἰ μόνον τὴν τοῦ κήρυκος φωνὴν ἀκούσωσι, ὡς πρὸς ἐπιδρομήν, ὃ καλεῖται κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Ακκήν, τό τε πάντες χύδην, καὶ ὡς ποταμὸς ῥέων, αὐτόκλητοι ἄνευ βαλαντίου καὶ πήρας οἱ πλεῖστοι, καὶ αἰχμῶν, καὶ ἀκινάκων· ἕτεροι πεζοὶ τὴν πορείαν, μυριαρίθμους παρεμβολὰς στοιχήσαντες, θέουσιν, οὐκ ἄλλο οἱ πλείονες, ἀλλ' οἱ ῥόπαλον ταῖς ἑκάστου χερσί, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὁρμῶντες, ὡς πρόβατα τούτους ἐζώγρουν· ἀρρήτοις Θεοῦ κρίμασι τοῦτο καθ' ἡμῶν τὸ ψήφισμα δεδωκότος, ἕνεκα πλήθους ἁμαρτιῶν τοῦ ἡμετέρου γέ-
B νους. καὶ ἡ ἐπιδρομὴ ἡ συνεχὴς κρατοῦσα ἄχρι τοῦ νῦν· οὐ μόνον τὰ ἀνατολικὰ θέματα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Θρᾴκης κρατήσαντες, ἀπὸ Χερρονήσου μέχρι τοῦ Ἴστρου πάσας τὰς ἐπαρχίας καθυποτάξαντες. τὸ καθ' ἑκάστην μὴ ἀμελοῦντες, ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασχηματιζόμενοι τοῖς Σέρβοις, αὔριον τὰ τῆς Αττικῆς καὶ Λακεδαιμονίας, Αχαΐας καὶ Ἑλλάδος ἐληΐζοντο. μετὰ τὴν αὔριον δὲ τὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐδόκει, τὴν εἰρήνην ἐπισπώντων, θρῆνος, καὶ αὖ τοῖς Σέρβοις ἐπιρρέουσα· εἶτα Βουλγάροις, μετέπειτα Αλβανίταις· καὶ καθεξῆς λυμαίνοντες ἅπαν ἄγριόν τε καὶ ἥμερον ἔθνος οἱ βάρβαροι, οὐκ ἐπαύοντο, καὶ οὐ παύονται ἄχρι
C τῆς σήμερον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ οὐ παύσονται, ἄχρις ἂν ἡμεῖς τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν τῷ λάβωμεν. καὶ γὰρ εἰς τὸ θεῖον ἡμεῖς ἀσεβοῦντες, βάπτισμα ἔχοντες εἰς ὄνομα Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, τῆς μιᾶς θεότητος, καὶ τοῦτο καταφρονοῦντες, ἀθετοῦμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ· τοῖς ἀσεβέσι παρεδόθημεν, καὶ δικαίως ὑπ' αὐτῶν κολαζόμεθα· τοῦ Θεοῦ τοῦτο καλῶς καὶ δικαίως ὁρίσαντος. Καὶ οὐ μόνον τὰ πρὸ τοῦ Ἴστρου μυριάριθμα ἔθνη, καὶ πάμπολλα· ἀλλὰ καὶ μετὰ Ἴστρον Βλάχους εἰς τέλος ταπεινώσαντες· Οὔννους αὐτοὺς τὴν ἀμέτρητον πληθὺν δι' ἀμέτρου κατεργάσαντες· Καὶ οὐ μόνον οἱ
D γειτνιῶντες Τοῦρκοι κατατρέχουσιν, οἱ τῆς Θρᾴκης, οἱ τῆς Αττικῆς, οἱ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, οἱ τοῦ Αιμιμόντου, καὶ οἱ γειτνιῶντες Σερβίαν. (καὶ γὰρ, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, πολὺ πλέον τυγχάνει τὸ γένος τοῦτο τῆς σήμερον, ἀπὸ πορθμοῦ Καλλιουπόλεως ἄχρι τοῦ Ἴστρου, παρ' ὅσον ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς μέρεσι τὸ κατοικοῦν· λέγω τὸ ὑπήκοον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐκ τῶν Ὀθμάν·) ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς Ασιάτιδος γῆς, καὶ οἱ τὴν Φρυγίαν οἰκοῦντες· καὶ τί λέγω; Λυκαόνες οἱ ἐν τοῖς Αρμενίων ὁρίοις ἀγχίμοροι, Αμασηνοὶ, Καππαδόκαι, Κίλικες, Λύκιοι, Κάρες ἄχρι Δανουβίου πεζοὶ πορείαν ποιοῦντες, ἕνεκα τοῦ κλέψαι Χριστιανόν· Καὶ γὰρ εἰ καὶ μυ-
E ριάκις μύριοι ἐπέλθωσι τῇ τυχούσῃ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ λῃστρικῶς ἐπεμβαίνουσι, καὶ ἁρπάζοντες φεύγουσι. τοῦτο τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἄχρι Δαλματίας ἔρημον ἀπειργάσατο· τοῦτο τοὺς Αλβανοὺς, γένος ὑπὲρ ἀριθμὸν ὂν, δι' ἀριθμήτους ἐποίησεν. Βλάχους ὁμοίως, Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους εἰς τέλος ἠφάνισε. τούτων οὕτως αἰχμαλωτιζομένων, τὸ πέμπτον τῶν λαφύρων τῷ ἀρχηγῷ προσκυροῦσι, κατὰ τὴν αὐτῶν νεαράν. καὶ ἀφοσιοῦσι τοῦτο τὸ πέμπτον τῇ ἀρχῇ· καὶ ταῦτα τὰ κρείττονα· εἶτα καὶ οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐξισοῦνται· ὅταν δ' ἂν νέον καὶ εὔρωστον ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἴδωσι, τοῦτον δὲ

Digitized by Google

A ἐλαχίστου τιμήματος ὠνήσαντες, εἰσποιοῦντο τῇ ἀρχῇ καὶ δοῦλον κατονομάζουσι. καὶ τούτους ὁ ἀρχηγὸς νεόλεκτον στρατὸν, κατὰ δὲ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Γενίτζαρι, καλεῖ. οὓς καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν μετάγων καὶ περιτέμνων, οἰκείους αὐτοῦ κατονομάζει· δοὺς αὐτοῖς πάμπολλα δῶρα, καὶ ὀφφικίων τὰ λαμπρότατα, προνοίας οὐ τῆς τυχούσης, καὶ παντοίων ἄλλων ἀγαθῶν· ὁμοτραπέζους καὶ συμπότας ποιῶν αὐτούς· ἔχων εἰς αὐτοὺς στοργὴν ὡς πατὴρ πρὸς τέκνα· καὶ ταῦτα τίνας; αἰπόλους καὶ ποιμένας, βουκόλους τε καὶ χοιροβοσκούς, γεωργῶν παῖδας καὶ ἱπποφόρβων· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην διάθεσιν ἀφειδοῦσι ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς οὐδὲν λογίζοντες· μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δόξης ἧς ἔτυχον ἀπολαβόντες, ἵνα μὴ ἐκπέσωσι ταύτης, πάσχουσιν ἐν και- B ρῷ πολέμου ὑπὲρ ἄνδρας, καὶ τὴν νικῶσαν λαμβάνουσι· τὸ γνωριστικὸν δὲ σημείωμα τούτων τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, ὃ κατὰ τὴν κοινὴν γλῶτταν Ῥωμαίων Ζαρκυλὰν λέγουσι. καὶ γὰρ κοινοὶ πάντες Τοῦρκοι τὸ αὐτὸ χρῶνται ὡς κεφαλῆς περιβόλαιον· οἱ μὲν πάντες, ὅσοι ἐξ ἰδιωτῶν, καὶ ἐξ εὐγενῶν τυγχάνουσι, κοκκινοβαφὲς τοῦτο χρῶνται· ὅσοι δὲ τῶν ἀλλογενῶν τῷ τῆς δουλείας ὑπέπεσον ζυγῷ, γραφέντες δοῦλοι τοῦ ἀρχηγοῦ, οὗτοι λευκόχροα φοροῦσι τὰ τῆς κεφαλῆς περιβόλαια ἐκ πίλου λευκοτάτου· ἡμισφαιρὲς ὅσον χωρεῖν κεφαλήν, ἔχον περιττεῦον ἄνωθεν τῆς κορυφῆς ὅσον καὶ σπιθαμῆς, εἰς ὀξὺ καταλῆγον. Τοῦτο τοίνυν τὸ νεόλεκτον σύνταγμα καθ᾽ ἕ- C καστον ἔτος ὑπερπερισσεῦον ἐστί, καὶ εἰς τὸ ἕν, ἑκατοντάκις ἓν ἀριθμοῦνται. καὶ γὰρ δοῦλοι δούλους κτῶνται, καὶ τῶν δούλων οἱ δοῦλοι δούλους καὶ πάντες ὀνομάζονται, καὶ εἰσὶ τοῦ ἀρχηγοῦ δοῦλοι. οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς οὔτε Τοῦρκος οὔτε Ἄραψ, ἀλλὰ πάντες Χριστιανῶν παῖδες Ῥωμαίων, Σέρβων, Ἀλβανῶν, Βουλγάρων, Βλάχων, καὶ Οὔννων. οἵτινες ἀσεβήσαντες, καὶ τοῦ παρόντος τὰς ἀπολαύσεις, ὡς χοῖροι λαχάνων, κατατρυφῶντες, παρόμοιοι κύνεσι λύτταν νοσοῦντες, κατὰ τῶν ὁμογενῶν ἔχθραν ἄσπονδον θανατηφόρον ἀεὶ φέρουσι. ὡς γὰρ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ὅτι ὑπήκοοι μεταβάλλονται ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον ἀρχηγὸν εὐκόλως· πλὴν ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης τοῦ Ὀθμὰν εἶναι τὸν ἤδη, * τὸν νυνὶ ἄρξαντα, καὶ οὐκ D ἄλλοθεν. Καὶ τὸ δοῦλον φῦλον, οὗ διήλθομεν τὴν ἱστορίαν, καὶ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ὁρμὴν κέκτηται· ἀρκεῖ γὰρ εἶναι τὸν νέαρχον Ὀθμάνιον. πάντες γὰρ οἱ Ὀθμάνιοι πάτρωνες αὐτῶν λογίζονται, καὶ εἰσὶ καὶ αὐτοὶ ὡς ἰδίους ἀπελευθέρους αὐτοὺς ἔχουσι. ἐπὰν δὲ ῥεύσῃ ἡ ἀρχὴ ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον, ἢ ἐκ πατρὸς πρὸς υἱόν, ἢ εἰς ἀδελφὸν ἐξ ἀδελφοῦ, τὸν ὃν ἡ τύχη καλῶς προσβλέψοι, ἐκεῖ καὶ τὸ δοῦλον πιστότατα τὴν παράστασιν ἀπεργάζεται· ἀρξόμεθα δὲ πάλιν τὴν ἱστορίαν, ὅθεν καὶ ὁ λόγος τοῦ διηγήματος ἤρξατο.

* videntur hic deesse aliqua verba, τεθνεῶτα ἢ, vel forte deest tantum καὶ

A emptum, rerum principis procuratores imperio adquisitum mancipiumque appellant. talesque Imp. militem novitium, sua vero lingua Genitzeros vocat. quos etiam ad impiam religionem suam traductos circumcisosque, domesticos suos nominat: dona ipsis omnimoda largitur: aulicis muneribus & officiis illustrissimis honorat: ipsisque non perfunctorie providet, cætera bona impertiendo. ad comessationes compotationesque eos admittit, & amore paterno ipsos tamquam se progenitos, complectitur: etiamque caprarios, opiliones, bubulcos, & subulcos rusticorum & veterinariorum prolem. Erga Imperatorem equidem, in eos ita pronum, ita se gerunt, ut vitam suam pro illo profundant: magis- B que pro tuendo honore & gloria quibus aucti sunt, & ne iis excidant, in bellicis expeditionibus supra humanas vires ærumnas ac labores tolerant: unde victoriam reportant. Discernuntur vero illi capitis ornamento, quod vulgari lingua Romæi Zarcolam dicunt. Universa namque multitudo Turcorum formæ ejusdem galero, eoque coccineo ad tegendum caput utitur, sive nobiles, sive plebei. Quotquot vero peregrini fuerint sub servitutis jugum missi, mancipia Imp. adscripta albos gestant pileos, ex lana candidissima compilatos, qui hemisphærii formam referunt, quo caput contegitur; qui insuper supra capitis verticem palmi magnitudine erecti, in acu- C tum desinunt. Hic profecto novæ militiæ ordo annis singulis multiplicatur, & uni centum accedentur. Servi quippe mancipia possident, qui aliorum heri sunt, omnesque putantur, prout revera sunt, Imperatoris servi. Inter ipsos non Turcus aut Arabs reperitur, verum omnes Christianorum filii, Romæorum scilicet, Serviorum, Albanorum, Bulgarorum, Walachorum & Hunnorum; qui abjurata pietate, vitæ hujus fruuntur deliciis, velut porci oleribus: similesque canibus rabie contactis, cum consanguineis suis inimicitias capitales semper exercent. Ut equidem supra narravimus, nullo negotio subditi hunc vel illum Imperatorem agnoscunt, dummo- D do ex eadem stirpe Othmanica, non ex alia, decessor ac successor prognati sint: istaque mancipiorum natio, cujus historiam persequimur, eodem animi affectu impellitur. Hoc quippe ipsi satis est Imperatorem novum ex gente Othmanica ortum esse. Omnes namque ab ea oriundi patroni ac domini ipsorum, velut libertorum, sunt & habentur. Cum autem imperium ab uno ad alium transfertur, vel a patre ad filium, aut a fratrum uno ad alterum, eum nempe cui fortuna arriserit: & huic ista servorum natio fidelissimam operam præstat. Iterum ad historiæ seriem revertamur, unde digressi narrationem istam incœpimus.

Genitzari ut ab imperatore habiti.

Edit. Paris. pag. 77.

Zarcola capitis ornamentum.

Turci indifferenter se habent ad huic vel illi, dummodo Othmanica esset prognato, parendum.

Digitized by Google

Edit. Parif. pag. 78.

CAPUT XXIV.

Demetrius Leontarius Mustapham & Cineitem in Thraciam trajicit, de recipiendis aliquot urbibus cum iis pactus. Mustaphas Callipolim oppugnat, & ad deditionem, quæ secuta est, sollicitat. Arx interim in fide stat, quam oppugnat Leontarius. Morates Mustaphæ rebellione cognita, Bajazitem Bassam, cæterorum Vezirorum sententiæ obtemperans, exercitui præficit, & contra Mustapham mittit. Bajazites deficientibus in pugna initio ad Mustapham exercitus sui ducibus copiisque, & ipse permittere se victori coactus est: jussu deinde Cineitis caput ei amputatum. Mustaphas Adrianopolim proficiscitur. Callipolis Leontario se dedit, quam cum ex pactis imperatori acquisitam præsidio firmare parat, a Cineite impeditur, delususque Constantinopolim redit.

Leontarius in Thraciam trajicit Cineitem & Mustapham, &

DEMETRIUS Leontarius secum ductis Mustapha filio Ilerim Bajazitis, simulque prædicto Cineite, ut supra narravimus, jurejurando prius cavit, per se numquam irritum fore Imperatoris Manuelis consilium; sed semper, velut filium, in illius, tamquam patris fore potestate. Ideoque fidei suæ pignora ac obsidem filium suum apud ipsum deposuisse. Cum eis deinde pactus est, ut Callipolim, quæ in Chersoneso, regionesque Ponti Euxino adiacentes usque ad Vualachiæ limites imperatoris traderent. Thessaliæ insuper oppida usque ad Erissum & Montem Sanctum: aliaque loca, quæ nec facile recipi ac tradi poterant. Mutua ergo fide data, & jurejurando adhibito, velis expansis versus Callipolim navigant. At Moratis legati præsidio sufficienti arcem firmaverant: in portum Scaphas atque triremes subduxerant, & turri quæ portui imminet militea provide imposuerant, qui hostium adpulsum quieti expectarent. Demetrius exposito in terram Cineite, cum parva Turcorum, quos adduxerat, manu, Romæorumque exercitu haud invalido, oppugnare oppidum aggreditur. Levis porro armaturæ milites, plebsque Callipoleos cominus pugnantes ad resistendum Cineiti impares erant; vir etenim ille fortis erat, artisque militaris præ Turcis cæteris peritus; quare vel inviti terga dant, & in fugam oppidani vertuntur. His animadversis audacior factus Mustaphas e triremibus fiducia plenus exivit: ad vesperam usque deinceps pugnatur, sub quam rursus Mustaphas & Demetrius regiam triremem conscendunt; cumque ambo in ejus puppi consedissent, hortatus est Mustaphas contra se pugnantes oppidanos, ut, fide ipsis data, se coram sine metu sisterent, quod cupesset cum ipsis quosdam sermones conferre eorum civitati utiles. Hanc itaque orationem ad eos habuit: *Notam vobis probe est, viri, me Ilerim Bajazitis filium esse, vos vero patris mei mancipia fuisse. Quare venerationem & obsequiam domino vestro non exhibetis? num ignoratis eumdem fuisse decessorem ac fratrem meum? Ille quidem fratricida fuit, imperiumque ad hanc diem per vim & injuriam occupavit: meque fugitivum in Romæorum manus, velut in carcerem, compulit. Nunc vero prospera magis ac lætiori fortuna, annuente Deo, aetati, citraque impedimentum rebus mihi procedentibus, pater-*

cum eis paciscitur de tradendis Manueli imperatori aliquot urbibus. Ex hist. Musulm. Hegiræ 825. Christi 1422.

Mustaphas Callipolim oppugnat.

Mustaphas ad Callipoleos incolas oratio. pag. 79.

A Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν υἱὸν ὄντα τοῦ Ἰλδερὶμ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προῤῥηθέντα πολλάκις Τζινεῒτ, ὅρκοις αὐτοὺς ἀσφαλίσας πρότερον, ὡς οὐκ ἀθετήσει ποτὲ τὴν βασιλικὴν βουλὴν, ἀλλὰ ἀεὶ ἔσται ὑπήκοος ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, δοὺς αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πίστιν. καὶ συνθήκας ποιήσαντες, δώσειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἐν Χεῤῥονήσῳ Καλλίπολιν, καὶ τὰ ποντικὰ μέρη ἄχρις ὁρίων Βλαχίας, καὶ τὰ τῆς Θετταλίας ἄχρι Ἐρισσοῦ, καὶ ἁγίου ὄρους, καὶ ἄλλα τινὰ δύσδοτα, καὶ δυσκατέργαστα δόματα. ἀσφαλίσαντες οὖν αὐτοὺς ὅρκοις, καὶ τὰ ἱστία πτερώσαντες ἐπὶ τὴν Καλλιούπολιν ἔπλευσαν· καὶ δὴ καὶ οἱ τοῦ Μουρὰτ ἀσφαλίσαντες, ὡς ἔδει, τὸ πολίχνιον, καὶ ἐν τῷ λιμέ-B νι τὰς σκάφας καὶ τὰς τριήρεις εἰσάξαντες, καὶ τοὺς πολεμιστὰς ἐπὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι, καλῶς ἐφαρμόσαντες, ἐκάθηντο προσδεχόμενοι πόλεμον. ὁ δὲ Δημήτριος ἐξαγαγὼν τὸν Τζινεῒτ μετ' ὀλίγων, ὧν εἶχε, Τούρκων, καὶ Ῥωμαίων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, ἤρξατο πόλεμον αἴρειν. καὶ δὴ τὸ γασμουλικὸν τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ τὸ δημοτικὸν κατὰ πρόσωπον μαχεσάμενοι, οὐκ ἴσαν ἀρκοῦντες εἰς ἀντίστασιν τῷ Τζινεῒτ. ἀνδρεῖος γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρότατος, ὡς οὐδεὶς τῶν τότε Τούρκων· τότε καὶ μὴ θέλοντες νῶτα δίδωσι, καὶ εἰς φυγὴν οἱ τῆς πόλεως ἐτρέποντο. Ὁ Μουσταφᾶς οὖν ταῦτα ὁρῶν, καὶ θάρσους πλήρης γενόμενος, σὺν πολλῷ τῷ θράσει ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς τῶν τριήρεων. C καὶ δὴ ἕως ἑσπέρας ἀρειανῶς πολεμήσαντες, τῇ ἑσπέρᾳ πάλιν ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Δημητρίῳ ἐν τῇ βασιλικῇ τριήρει εἰσελθόντες, καὶ ἄμφω ἐν τῇ πρύμνῃ καθίσαντες. καὶ κελεύσας ἀφόβως τοὺς ἐναντίους ἀπέναντι τούτων κατὰ πρόσωπον στάντας, πίστεις δοὺς ὡς ὀλίγους τινὰς λόγους συνεροῖ μετ' αὐτῶν, εἰς συμφέρον τῆς πόλεως. ἤρξατο δὲ δημηγορήσας ἀντιλέξειν οὕτως· Ὦ ἄνδρες οἴδατε ἀκριβῶς ὅτι τοῦ Ἰλτρὶμ ὑπάρχω υἱὸς, ὑμεῖς δὲ δοῦλοι τοῦ ἐμοῦ πατρός. τίνι τρόπῳ τὸ σέβας οὐκ ἀπονέμετε τῷ κυρίῳ ὑμῶν; οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ προαυθεντεύσας ὑπῆρχεν ἐμὸς ἀδελφός; κἀκεῖνος τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν φονεύσας, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἄχρι τοῦ νῦν ἀδίκως παραλαβὼν, ἐμὲ φυγάδα, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν χερσὶ Ῥωμαίων ἔγκλειστον ἀποκαταστήσας, νῦν Θεοῦ νεύσει πρός με τῆς τύχης ἱλαρῶς ἐπιβλεψάσης, καὶ ἀπροσκόπτως προτρεχούσης, εἰσάξαι με εἰς τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν· ὑμεῖς ἀντωθεῖτε,

A καὶ οὐκ ἐάσω προβλῆναι. εἰ μὲν οὖν πείσοιτέ μοι, καὶ παραχωρήσητέ μοι, καὶ δώσητε τὴν ὁδὸν ἀπάγουσάν με ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πατρικῷ, ἔσεσθέ μοι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ δοῦλοι, ἀλλ' ἀδελφοί. καὶ τὴν πατρικὴν εὔνοιαν φυλάξω εἰς ὑμᾶς, καὶ ὑπερεκθήσω χάρισι χάριτας, καὶ ταῖς δωρεαῖς δωρεάς. εἰ δ' ἀντισταθείητε, ἐγὼ μὲν ἐγκρατὴς γενήσομαι τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν, συνεργούσης τῆς τύχης, καὶ συγκοπιῶντος τοῦ ἐμοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως. καὶ γὰρ τῷ Μουρὰτ οὐκ ὀρεχθήσεται ἡ πρὸς τὰ ἑσπέρια ἀπάγουσα ὁδός· ἐπὰν δὲ γενήσομαι κύριος τῶν ὑμῶν, καὶ λάβω καιρὸν, ἐγὼ ὑμᾶς κρινῶ. Τούτων οὕτως ἐναντιθέντων, αὐτόμολοι τῶν προὐχόντων τινὲς ἦλθον καὶ προσεκύνησαν, καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι. πρωΐας δὲ ἐξελθὼν ἐκ τῶν τριήρεων σὺν τῷ Τζινεὴτ, ἐπιβάντες ἵπποις, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἠχή- B σαντες, ἐκ τῶν τριήρεων ὥρμησαν, ὡς πρὸς πόλεμον, σὺν τοῖς ἐνόπλοις Ῥωμαίοις τε, καὶ Τούρκοις. καὶ δὴ τὸ τοῦ δήμου πλῆθος ἅπαν ὅσον ἔνοπλον, καὶ ὅσον θεατρῶδες, αὐθωρὸν ἀπένειμαν τὴν προσκύνησιν· καὶ πάντες εὐφήμουν αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν, καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον. καὶ συνέρρεον ἄχρις ἑσπέρας αἱ πέριξ κῶμαι, καὶ προσκυνοῦντες εὐφήμουν. οἱ δὲ τοῦ πολιχνίου ἐντὸς οὐκ ἐνεδίδουν, ἀλλ' ἀνθίσταντο λέγοντες, καὶ ὑψηλῇ τῇ φωνῇ εὐφημίζοντες τὸν Μουρὰτ ὡς ἀρχηγὸν αὐτῶν, καὶ καθολικὸν δεσπότην, τὸν δὲ Μουσταφᾶν ὀνειδίζοντες· τότε ὁ Μουσταφὰς ἀπάρας τὰς δυνάμεις, πρὸς τὸ ἑξαμίλιον τῆς Χερρονήσου ἔζευσε, καὶ πάντες οἱ τῆς Χερρονήσου καὶ τῶν ἔξω συνελθόντες C εὐφημοῦντες. ὁ δὲ Δημήτριος ἐπολιόρκει τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως. Ἐπαναγάγωμεν οὖν τὸν λόγον εἰς τὰ τοῦ Μουρὰτ, δηλοποιήσοντες ἡμῖν πῶς καὶ τίνι τρόπῳ τὴν ἀρχὴν ἔσχε, καὶ πῶς τὰ τῶν Ῥωμαίων βουλεύματα εἰς κενὸν κατηντήκεσαν· καὶ ποίῳ τρόπῳ ὁ Μουσταφᾶς ἀπέδρα θανατωθεὶς, καὶ ὁ Τζινεὴτ πῶς αὐτὸν καταλιπὼν ἔφυγε. Ἐπειδὴ διάγοντος ἐν τῇ Προύσῃ τοῦ Μουρὰτ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ τοῦ ὑπηκόου τὸ κρεῖττον καθ' ἑκάστην συρρέοντος ἐπ' αὐτὸν, ὡς δῆθεν τὴν πατρικὴν θανὴν παραμυθῆσαι βουλόμενοι, καὶ τὸ τῆς ἀρχαγίας εἰσόδιον χαιρετίζοντες· ἄφνης μήνυμα ἐκ Λαμψάκου, ὡς τριήρεις ἐν τῇ Καλλιουπόλει ὅτι πλεῖ- D σται, καὶ φωναὶ καὶ ταραχαὶ, καὶ ὀργάνων ἦχοι, καὶ κτύποι ἐπάλξεων, καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἐχθρῶν ἀπαγγέλλοντες. οἱ δὲ τοῦ Μουρὰτ δοκιμώτατοι, καὶ τῶν ὑπερεχόντων περιφανέστατοι, φθόνον τρέφοντες ἔκπαλαι κατὰ τοῦ Παγιαζὴτ, ὡς ὑπερέχοντα πάσης τιμῆς, καὶ μεγαλαυχοῦντα, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενον τοὺς πάντας, καὶ γὰρ ὑπερόφρυς ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς πολλοῖς σκωπτικός· καιρὸν εὑρόντες ἁρμόδιον καὶ τὸ παρρησιαστικὸν πρὸς αὐτοὺς ῥέπον· καὶ γὰρ ὁ Μουρὰτ νέος ὢν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰς ἡνίας οὔπω ταῖν χεροῖν κρατῶν· ἀλλ' ὡς ἡμίονος ἀδάμαστος, ἡ τυραννὶς ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀπολακτίζων τὼ πόδε, καὶ καταφρονῶν τῷ παιδί. οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ παρρησίας σπινθὴρ, ἀλλὰ E μᾶλλον πρὸς τοὺς σατράπας στοργὴ, καὶ πέρα τοῦ μέτρου διάθεσις· ἔλεγον πρὸς αὐτόν· ὁρᾷς κύριε τὴν τοῦ ἐπιστάτου ἡμῶν ἐπιμέλειαν· ἤδη τὰ τῆς δύσεως ὤλοντο, καὶ ὁ τῆς σῆς αὐθεντίας κορωνὶς, ἐτέθη ἐν τῇ τοῦ Μουσταφᾶ κεφαλῇ. ὡς ἐν ὀλίγῳ γὰρ ἐγκρατὴς γενήσεται πάντων τῶν Θρᾳκικῶν θησαυρῶν καὶ δυνάμεων· καὶ μετ' οὐ πολὺ ἰσχύσει καὶ καθ' ἡμῶν, εἰ μὴ ἄρα γέ-

A *numque imperium adepto vos adversumlati nec finitis vos meas incrementa suscipere. Si itaque partes meas secuti fueritis obsequio mihi praestito, & via, quae Adrianopolim domum paternam ducit, aperta, in posterum mancipia mea vos non reputabo, sed fratrum loco habebo, paternamque benevolentiam intactam erga vos servabo: beneficiisque beneficia, largitionibus largitiones superaddam. Si secus vero, ac hostiliter adversum me vos geratis, adjuvante fortuna, & Imperatore Manuele patre meo, ditiones paternas recuperabo. ubi quoque illas recepero, occasione mihi data vos condemnabo.* Talia cum audiissent, sponte transierunt ad Mustapham aliquot ex oppidi primariis, eorumque exemplum alii secuti, ipsum Imperatorem salutaverunt. B Postridie ubi illuxit ex triremibus cum Cineite exscendit, & equis conscensis signum pugnae datum: exque triremibus veluti ad praelium Romaei Turcique armati procedunt. Confestim plebejorum multitudo, quotquot armati erant, caterique qui tamquam scenae spectatores erant, eum salutarunt ac venerati sunt: cunctique utpote Duci atque Imperatori Othmanica stirpe edito, acclamando plauserunt; continenter etiam ad vesperam ex pagis ac vicis proximis universi confluxere venerabundi, ac fausta precantes. Qui vero arcem intra urbem sitam propugnabant, ipsi se Mustaphae non permisere: quinetiam animose resistentes, alta voce Morati felicem eventum augurabantur, Imperatori nempe suo universorumque do- C mino, jactis rursum in Mustapham probris. Tunc ergo Mustaphas deducto inde exercitu ad Chersonesi hexamilium tendit: universique Cherronesii, & qui extra Peninsulam habitant, concursu facto eum salutant. Intereaque castellum Callipoleos Demetrius oppugnat. Sed ad res Moratis narrandas redeamus, ut nobis innotescat, quibus modis imperium obtinuerit: quomodo etiam Romaeorum irrita consilia successu caruerint: ut etiam Mustaphas aufugerit, neciquе deditus fuerit, ipsumque deseruerit arrepta fuga Cineites. Cum Prusae ageret Morates, ut jam diximus, potiorque pars subditorum quotidie ad ipsum accederent de morte patris consolaturi, eique ad impe- D rii adsumptionem congratulari: subito nuncius Lampsaco affertur, triremes quamplurimas Callipoli in statione esse; vociferationem, tumultum, machinarumque fragorem ac strepitum super moenium pinnis exaudiri, aliaque signa hostilis irruptionis. Moratis itaque consiliarii probatissimi, procerumque praecipui Bajaziti olim invidentes, quod caeteris, qui honores gerebant, potentia praestaret, superbe quoque se gereret, nihilique omnes penderet, (superciliosus quippe vir ille erat, inque multos contumeliosus) tempus aptum & libertatem sibi oblatam loquendi rentur. Morates etenim adolescens manibus suis imperii habenas non moderari, sed procerum tyrannis. Ceu mulus indomitus huc & illuc recalcitra- E re, puerumque Imperatorem nihili facere: in quo ne libertatis loquendi scintilla micabat; ille potius Satrapas suos complecti, & supra modum caros habere; ad quem ejusmodi orationem habuerant: *Cernis, Domine, quam diligenter res nostras praefectus noster curet; quae in occidentalibus partibus jam perierunt. regni tui corona Mustaphae capiti imposita est. Thraciae gazarum viriumque is brevi potietur: statimque, nisi*

Ad Mustapham transeunt aliquot Callipolitani.

Plebs etiam ut Soltano & imperatori acclamat.

Callipoleos arx Mustaphae resistit & a Leontario oppugnatur.

Nuncius de Mustaphae rebellione Morati affertur.

Edit Paris. pag. 80.

Bajazites Bassaoh potentiam invisus.

Morates sibi-diutinorum ministrorum obnoxius.

Vezirorum & Bassarum ad Moratem oratio.

aliquatenus provideatur, adversus nos confirmanda ejus potentia est. Impera itaque cum copiis omnibus, quæ hic præsto sunt, Bajazitem fretum trajicere, & contra Mustapham eas ducere, priusquam huic provinciarum occidentalium se adjungant copiæ. Inter Satrapas equidem tuos, nullus est Bajazite aptior ad repellendum & in fugam convertendum hostem; universa siquidem Thraciæ militia eum, atque ac dominum suum respicit; ipseque quo vult, non secus quam famulos suos ducit, obsequentisque omnino submissosque habet.

Bajazites libenter belli curam & onus contra Mustapham suscipit.

Hæc libenter audivit Bajazites, & quam celeriter potuit, ad fretum sacri ostii Propontidis pervenit; cumque paucis militibus comitantibus in continentem ulteriorem trajecit: biduoque Adrianopolim accedens, validum exercitum illic contrahit. In omnibus enim, ut prædiximus, vir ille acer ac promptus erat: ab omnibusque observabatur.

Duces occidentis sibi conciliat.

Communicatis deinde consiliis cum provinciarum occidentalium rectoribus, ipsos sacramento adegit, numquam, etiamsi cladem quoquomodo acciperet, defecturos: quinetiam fortiter ac generose adversus hostem se gesturos, & operam suam, quo victor Deo juvante evaderet, navaturos. His atque similibus inter eos actis, præpotentem exercitum eduxit Bajazites; cumque viam, quæ recta in Cheronesum ducit, ingressus esset, speculatores ab eo præmissi festinanter redeunt, nunciantque

Bajazites & Mustaphas sibi invicem occurrunt.

Edit. Paris. pag. 81.

Mustapham cum ingenti exercitu, relictis locis illis, trangressum esse juxta vicum a Turcis nuper extructum, hominumque frequentia celebrem, (Magna Carya is vocatur) postridie vero castrametaturum in agro Adrianopoleos. Hoc nuncio accepto Bajazites suspensus animi, inter audaciam & metum anceps Adrianopoli egreditur, copiasque supra triginta militum millia educit. Cumque pervenissent in quemdam campum uliginosum, (cujus extrema pars agro Adrianopolitano vicina est: ita tamen ut obscure Adrianopolis inde conspiciatur, quod sylvis sit consitus, valdeque humidus locus) ad prælium se comparat. Jamquoque illuc cum suis accesserat Mustaphas, & utrumque exercitum ad conserendum inter se manus necessitas adigebat, quamvis incommodus situs videbatur. Hic Bajazites orationem paræneticam curru vectus ac equitans meditatus, occidentis

Bajazitis ad occidentis duces oratio.

Duces sic alloquutus est: *Viri fratres, universique qui vestro imperio parent, probe vobis cognitum est, quam clemens atque mansuetus in vos fuerit Dominus noster defunctus. Ejus animum mitem ac facilem experti estis, qui vos non servorum, sed fratrum loco habebat. Is profecto voluptatibus suis haud indulgebat, æque, ac utilitatibus vestris studebat: quodque in universos conferebat bonum, id lucro sibi apponi rebatur. Eo tendebat ille, ut Prophetæ genus incrementa susciperet, resque Romæorum accisæ imminuerentur. multas proinde urbes ac provincias Musulmanorum imperio adjunxit, nec cessavit ad obitus sui diem vires ac potentiam augere, amplioresque reddere. Nunc vero qui hic castra habet falsus Turca, qui propter peccata nostra caput hoc tempore extulit, imperium nondum a se occupatum sibi arrogat: Romæisque potiorem ejus nondum acquisiti partem tradit, quod Regis nostri majores multo sudore ac labore partum possidebant. An non clare intelligitis hanc Callipoli, majusque freti claves esse orientis ac occidentis, Ægæi maris & Euxini? Quod si hanc sub ditione sua Romæi retineant, Turci captivos Romæos*

A συνταί τις ἐπιμέλεια. Κέλευσον οὖν σὺν τῇ δυνάμει, τῇ εὑρισκομέναις ὧδε, περᾶσαι τὸν πορθμὸν, καὶ ἀντιπαρατάξαι τῷ Μυσταφᾷ, πρὸ τοῦ ἐλθεῖν καὶ συνεφθῆναι τὰς δυτικὰς δυνάμεις σὺν αὐτῷ. καὶ γὰρ οὐκ ἔστι τῶν σῶν σατραπῶν ἕτερος, ὡς ὁ Παγιαζὴτ, ἀντιστῆναι, καὶ καταστρέψασθαι τοὺς ἐναντίους, ὡς αὐτός· ἐπεὶ καὶ τὰ Θρακικὰ τάγματα ὡς κύριον αὐτὸν σέβονται πάντες. καὶ αὐτὸς ὡς οἰκέτας αὐτοὺς ἄγει ὅπου καὶ βούλεται, δεικνύοντες εἰς αὐτὸν ἄκραν ὑπακοὴν, καὶ ταπείνωσιν. τότε ὁ Παγιαζὴτ προθύμως τὸ λεχθὲν ἀκούσας, καὶ μετὰ σπουδῆς πολλῆς, ὡς εἶχε, τὸν πορθμὸν τῆς Προποντίδος τοῦ ἱεροῦ στομίου καταλαβὼν, καὶ τὴν περαίαν διαβὰς σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν εὐαριθμοῖς, ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις τὴν Ἀδριανούπολιν καταλαβὼν, κἀκεῖ συ-

B ναγηοχὼς παμπληθῆ στρατόν. ἦν γὰρ, ὡς εἰρήκαμεν, ἐμβριθὴς ἦν ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς πᾶσι, καὶ πάντες πρὸς αὐτὸν καραδόκουν. καὶ κοινολογησάμενος σὺν τοῖς ἄρχουσι τῶν δυτικῶν μερῶν, καὶ πίστεις παρ᾽ αὐτῶν λαβὼν, ὡς ου(κ) ἀποστατήσουσιν, οὔτε * τὴν τυχοῦσαν ἀποσῇ βλάβην· ἀλλὰ * *add. κἂν* γενναίως ἀντιστῶσι τῷ ἐχθρῷ καὶ τούτου Θεοῦ συνεργοῦντος νικητὴν ἀναδείξωσι· Ταῦτα, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λέξαντες, ἔξεισι μετὰ δυνάμεως πλείστας. καὶ δὴ τὴν ἐν Χερρόνησον φέρουσαν ὁδὸν εὐθυδρόμως ἀρξάμενοι, ταχυδρόμοι τινὲς ἦσαν προπεμφθέντες παρ᾽ ἐκείνου. καὶ δὴ ἐπανελθόντες ἀγγέλλουσι τῷ Παγιαζὴτ, ὡς ὁ Μυσταφᾶς μετὰ δυνάμεως πλείστης ἀπάρας τῶν ἐκεῖσε, καὶ περαιωθεὶς τὴν κώμην παρὰ τῶν Τούρκων μεγαλυνθεῖσαν κώμην, καὶ εἰς πολυάν-

C θρωπον πληθυνθεῖσαν, ἥ τις μεγάλα Καρύα κέκληται, ἐγγύς που τῷ κάμπῳ τῆς Ἀδριανοῦ τῷ πρωὶ μέλλει αὐλίσασθαι. ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Παγιαζὴτ, καὶ μέσον θράσους καὶ δειλίας πρυτανευόμενος, ἔξεισι τῆς Ἀδριανοῦ μετὰ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πλειόνων, ὑπὲρ τριάκοντα χιλιάδας ὄντων. φθασάντων δὲ ἔν τινι ὑδατώδει πεδίῳ (καὶ αὐτὸ πλησίον ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ κάμπου, ὥστε τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ φαίνεσθαι ἀμυδρῶς ἐξ αὐτοῦ, ἀλσώδει ὄντι καὶ λίαν καθύγρῳ) ἐν τούτῳ τὰ τῷ πολέμῳ ηὐτρεπίζετο. καὶ γὰρ ἔφθασε καὶ ὁ Μυσταφᾶς σὺν τοῖς ὑπ᾽ αὐτὸν, καὶ ἄμφω τὰ στρατόπεδα ἐξ ἀνάγκης ἐχρῆν συμπλακῆναι εἰ καὶ ὁ τόπος ἐδόκει ἀσύμφορος. Τότε ὁ Παγιαζὴτ ἅμα καὶ τὴν δημαγορίαν, καὶ τὴν ἐφ᾽ ἅρμασι καὶ ἵπποις παρακέλευσιν συνάψας, πρὸς τοὺς ἡγε-

D μόνας τῆς δύσεως ταῦτα εἴρηκεν· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, καὶ ὅσοι ὑπὸ τὴν ὑμετέραν χεῖρα κοινὸν, οἴδατε ἀκριβῶς τοῦ παρωχηκότος ἡμῶν δεσπότου τὴν ἀγάπην, ἣν ἐδείκνυε πρὸς ὑμᾶς καὶ τὸ ἀδιάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὡς οὐκ ἐχρᾶτο ὑμᾶς ὡς δούλους, ἀλλ᾽ ὡς ἀδελφούς· καὶ οὐ τόσον ἐφρόντιζε τὰς οἰκείας ὀρέξεις, ὡς τὸ συμφέρον ὑμῶν. καὶ ὡς ἕρμαιον ἡγεῖτο τὸ κοινὸν ἀγαθὸν, καὶ κατὰ σκοπὸν εἶχε τὸ αὐξάνεσθαι τὸ τοῦ προφήτου ἔθνος, καὶ ἐλαττοῦσθαι τὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ πόλεις πολλὰς συνῆψε καὶ ἐπαρχίας τῇ τῶν Μουσουλμάνων ἀρχῇ. καὶ οὐκ ἔλιπεν ἄχρι τελευτῆς αὐτοῦ προστίθεσθαι, καὶ πλεονάζειν δυνάμεις καὶ πράγματα. Νῦν δὲ ὁ παρὼν οὗτος ψευδότουρκος, ὃς καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις ἠγέρθη, ἤδη τὴν αὐθεντίαν με-

E ρίζων πρὸ τοῦ λαβεῖν· καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ κρείττω πρὸ τοῦ ἔχειν παραδίδωσιν, ἅ τινα οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ ἡμῶν πατέρες μετὰ πολλῶν ἱδρώτων, καὶ πόνων ἐκτήσαντο. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ Καλλιούπολις, καὶ ὁ ταύτης πορθμὸς κλεὶς ἐστὶν ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Εὐξείνου; καὶ εἰ ταύτην Ῥωμαῖοι βασιλεύουσιν, ἄπιστα Τοῦρκοι Ῥωμαίους αἰχμαλώτους εἰς ἑαυτὰ διαπορθμεύουσι· Ῥωμαῖοι δὲ Τούρκους

καὶ

καὶ μάλα. καὶ ἔσται ἀρχὴ ὀδυνῶν τὰ νῦν μέτρα, ἐλευθερίας δὲ ἀπαρχὴ τῶν Ῥωμαίων. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς ὡς χρὴ ἀντιστῆναι τῷ πλαστῷ τούτῳ Μουσταφᾷ, καὶ τοὺς συνασπιστὰς, καὶ ὁμόφρονας τούτου Ῥωμαίους. οὐ γὰρ ἐκ τῶν αἱμάτων Ὀθμὰν οὗτος ὁ δυσσεβὴς, καὶ ἐχθρὸς τῆς πίστεως. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁ Μουσταφᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν, ἐτεθνήκει κομιδῇ νήπιος ὤν, καθὼς ὁ κύριος ἡμῶν ἔλεγε πρός με. οὗτος γὰρ τῶν χυδαίων Τούρκων εἷς ὤν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προπαρῳχηκότος Μωυσῆ, ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ τοῦτον, ὡς υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ, ἐφανέρωσε, ἐκφοβῶν τὸν Μωυσῆν, εἶτα ὁ πλάνος οὗτος ὡς ἴδε τὸν Βασιλέα ὅρκοις συνδεθέντα, καὶ ἄκραν ἀγάπην ἀλλήλοις ἐκ συμφώνου σὺν τῷ κυρίῳ ἡμῶν μεταδώσαντας, ἀποδρὰς εἰς Βλαχίαν ἀφίκετο, συνδιάγων τῷ Μύλτζη τότε τῶν Μυσῶν ἀρχηγῷ ὄντι, υἱὸν αὐτὸν τοῦ Ἰλδερὴμ ἀποκαλοῦντι, καὶ βοήθειαν ἐξαιτούμενος. κἀκεῖθεν λαβὼν ὀλίγην τινὰ βοήθειαν, καὶ εἰς τὰ Θετταλίας μέρη λῃστρικῶς εἰσελθὼν, τοὺς συναντῶντας ἐμπόρους καὶ οἰωνδήτινας ἐξεγύμνου, καλῶν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ, καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον. ὅθεν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς ὑμεῖς οἴδατε, στρατὸν ἀξιόλογον πέμψας κατ᾽ αὐτοῦ, ἐγγύς που τῆς Θεσσαλονίκης συνάψαντες πόλεμον, μὴ δυνηθεὶς ἀντιστῆναι ὁ ἀλάστωρ, φυγὰς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἴσεισι. τότε καὶ ὁ Τζινεὴτ συνδιάγων τῷ ἡμετέρῳ κυρίῳ, καὶ γὰρ ἦν ἀποστατήσας τὸ πρότερον, αὐθεντεύων τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίας, καὶ καθολικὸν ἡγεμόνα Σμύρνης τε καὶ Ἐφέσου ἀποκαλῶν ἑαυτόν· καὶ σὺν πολλῇ δυνάμει τοῦτον ἐξελάσας ἐκεῖθεν, σὺν αὐτῷ διάγειν ἐκέλευσεν ὁ ἡμέτερος κύριος εἰς τὰ τῆς δύσεως μέρη· τότε καὶ αὐτὸς καιροῦ δραξάμενος εἰσῆλθεν ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ φυγὰς, καὶ τῷ Μουσταφᾷ δι᾽ αἰτίαν ῥηθεῖσαν συνήρθη. ὡς δ᾽ οὖν οἱ τῆς πόλεως ἀνενδότως ἱστάμενοι, καὶ μὴ προδοῦναι βουληθέντες τὸν ἀπατεῶνα τοῦτον, ὁ ἡμέτερος δεσπότης γέγραφε πρὸς τὸν βασιλέα αὐτῶν αὐτὸν, καὶ παραδειγματικῶς ἐμήνυε λέγων. Ἐξελθὼν τοῦ θηρεῦσαι θήραν, ἐκλαμπρότατε βασιλεῦ, καὶ λύκου κυνηγετουμένου, καὶ δὴ ἐν χερσὶ τὴν ἄγραν ἔχων, εἰσπηδήσας ἐσώθη ἐν τῇ μάνδρᾳ τῆς σῆς Βασιλείας. ἀξιῶ οὖν τοῦ δοθῆναι τὸ ἐμὸν θήραμα· ἵνα μὴ τῶν σῶν, καὶ τῶν ἐμῶν θρεμμάτων λυμαντὴρ γένηται καιροῦ προϊόντος. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀντέγραψε πρὸς αὐτόν· Εἰ καὶ λύκος τὸ διασωθὲν ἐν τῇ ἐμῇ μάνδρᾳ, ἀλλ᾽ ἐγὼ τὸ γαληνὸν ἔχων καὶ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ μὴ χαίρειν ἐπ᾽ ἀλλοτρίοις φόνοις, σωτὴρ ἔσομαι τοῦ λύκου, καὶ οὐ προδότης. ἀρκέσει σοι τοῦ χαλινῶσαι τοῦτον ἐγὼ, καὶ ἐν χερσὶν ἔχειν, καὶ μὴ ἐᾶσαι προβαίνειν μήτε φθείρειν τι τῶν σῶν. ἀλλ᾽ ἐν ἀδείᾳ καὶ ἀφθονίᾳ ἡγεμονεύειν σε ἄχρις ὅρου ζωῆς σου, φυλαττομένων τῶν ἐν ὅρκοις γενομένων ἡμετέρων συνθηκῶν. Ἔκτοτε κατεῖχε τοῦτον ὁ Βασιλεὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει σὺν τῷ Τζινεὴτ· καὶ μετὰ χρόνους τέσσαρας ἔπεμψεν αὐτὸν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, κἀκεῖ διῆγεν ἄχρι τοῦ νῦν. νῦν δ᾽ ὁ Βασιλεὺς μὴ ἔχων τί, τι καὶ δράσειεν, ὁρῶν μὴ εἰς τέλος τὸ αὐτοῦ βούλημα ἐξερχόμενον· καὶ γὰρ ἐβούλετο τοὺς δύο παῖδας, τοὺς νηπίους, ἐν ταῖς χερσὶν ἔχειν, καὶ δι᾽ ἐκείνων ὑμᾶς ἐπτοῆσθαι τῷ αὐτοῦ κράτει. ἤδη τὸν ἀποστάτην τοῦτον σὺν τῷ Μουσταφᾷ, ὡς ἀγρίους κύνας καθ᾽ ἡμῶν λυττῶντας, ἀφῆκεν· ἡμεῖς δ᾽ οὐχ ὡς δορκάδες ἢ πτῶκες εἰς τοὺς ὑπεναντίους φανούμεθα, ἀλλ᾽ ὡς λέοντες ἐπεισπηδήσομεν. καὶ ἀμεταστρεπτὶ τὰ δόρατα εἰς αὐτοὺς στήσομεν εὐστόχως· καὶ γὰρ οἱ ἡμέτεροι πλείονες. Ὁρᾶτε τοίνυν τοὺς σὺν αὐτῷ διαριθμήτους ὄντας, καὶ ἔτι ἐν τῷ

A *in orientem transvehere minime poterunt. Romæi vero nulla arcente Turcos captivos trajicient. Jamque res vestræ, Romæis se in libertatem asserentibus, labare incipient. Vos hac de causa hortor, ut huic falso ac commentitio Mustaphæ, & cum eo sentientibus Romæis opemque ferentibus egregie obsistatis. Neque equidem sanguine Othmanico satus est impius iste fidei nostræ infestus. Ille enim Mustaphas Domini nostri frater, quod ab eo olim audivi, infans admodum fato cessit. Hunc equidem ex infima Turcorum plebe unum Imp. Manuel Mosem viventem veritus, Ilrim Bajazitis filium jactabat. Deinde impostor iste, ut vidit Imperatorem jurejurando teneri, amicitiam, concordiamque inter ipsum Dominumque nostrum stabilitam esse, aufugit in Vualachiam, ibique cum* B *Myltza Mysorum tunc temporis principe moratus est, seque filium Bajazitis Ilrim jactans auxilium rogabat. quod ubi obtinuit, inops equidem parvique momenti, Thessaliam invadit ac latrocinia exercet: obvios mercatores caterosque spoliat: Ilrim Bajazitis filium se prædicat, exque Othmani prosapia editum. Quod ob flagitium Dominus noster, ut probe scitis, exercitum justum adversus eum expedivit; & inito prope Thessalonicam prælio, cum non posset scelestus ille impetum sustinere, fuga in urbem istam pervenit. Tunc temporis etiam Cineites domino nostro militabat; qui quidem, Asiæ dum præest, Ducis generalis Smyrnæ & Ephesi titulo sibi arrogato antea defecerat. Inde valido exercitu a Rege nostro pulsus,* C *jussusq; eum comitari & in occidentalibus provinciis degere. Iste ergo occasionem nactus Thessalonicam aufugit, & hac de causa Mustaphæ se conjunxit. Cumque cives in eo proposito, non prodendi hunc impostorem, pertinaciter starent, dominus noster ad ipsorum Imperatorem scripsit, taliaque ei clare significat. Cum exivissem ad venationem, Imperator illustrissime, ut feram comprehenderem, jamque lupum abactum prædam, quam sectabar, in manibus haberem, imperii tui mandras lupus iste ingressus est, salvusque evasit. peto itaque prædam meam mihi reddi, ne tuis ac meis pecudibus temporis lapsu perniciem afferat. Istis Imperator respondit. Etsi lupus sit, qui salutem sibi in mea mandra quæsivit, mansuetæ tamen ac* D *humanæ sum indolis; neque ex aliena cæde voluptatem capio. lupi custos ero, non proditor. Hoc contentus sis, ut eum frænorum cohibeam meæ potestati suppositum: eique non permittam procurrere, & aliquid quod tuum sit devastare. Securus ergo omnibusque ubertim abundans regna dum vixeris, fœderibusque sta, quæ jurati ambo pepigimus. Deheinc hunc Mustapham ac Cineitem Constantinopoli detinuit, & post quadriennium in Lemnum insulam illum transmisit, ubi hactenus degerat. Nunc cum nocere vobis Imperator haud possit, intelligatque consilia sua, exitum non sortiri: (volebat quippe duos infantes regios penes se habere, suisque viribus terrorem nobis per ipsos injicere) transfugam illum Cineitem ac Mustapham, ceu canes feros & rabie citatos, in nos immisit. Ad* E *caprarum quidem modum aut leporum contra hostes nos non præbeamus; quinetiam tamquam leones insiliamus: hastasque nostras, quæ flecti nesciunt, in eos directe quatiamus, animum addat nostrorum major numerus, inferiorque eorum, qui ipsi militant. quos cernitis panem Regis mei in dentium interstitiis adhuc ferre. eos adjutores mox habebimus in pecude aberrante retrahenda. hoc unum nobis sat erit, si prælium prompti atque alacres*

Mustaphas Dusme seu suppositicius.

Edit. Paris. pag. 82.

pag. 83.

Acie instructa ad pugnam se parant Ilderimes & Mustaphas.

inierimus. His dictis aciem disponit agminibus ex arte locatis, & classicum cani jubet. Ex altera quoque parte Mustaphas præsente Cineite animos suorum confirmat: juratus iis pollicetur, si imperium adeptus fuerit, rerum omnium dominos æque, ac se fore; honores ac dona quamplurima a se reportaturos; amplam mercedem infimis ostentans, proceribus immensa supra modum præmia promittens. Ubi etiam vidit Mustaphas bellum alas jam quatere (id est, ad belli discrimen ventum esse) hostesque hastis iocussis, ac jaculis intortis impressionem fecisse, tradita Cineiti, viro inter cæteros bellicosissimo, præliis etiam adsueto, ineundæ pugnæ cura, ipse in edito loco stans, contenta voce sic infit: *Viri fratres, neque enim servos appello, quo impietas ista tradit? servus domino bellum infert? isque genere Albanus? Barbaræ gentis proles, mihi? qui vester sum dominus, & Ilderim Bajazitis filius. Enimvero si superesset frater meus, colorem aliquem hæc impietas præ se ferret, utpote vitam suam pro illo profusurus esset iste, cujus cervicibus cruentum fatum impendet. Nunc vero fratre meo mortuo, quis ex eo prognatus hæres? neque, si supersit, in Thracia juris quicquam habet. Longe lateque in oriente imperat. Haud etiam paternas ipsius opes invado, patris mei ditiones solummodo occupo. Quod si negaverit ullus me Ilderim filium esse, vi me verum clare approbabo. Quod si etiam bello decernendum, accedat fratris mei filius, non vero mancipium meum, quicum vapulat. Cui porro fortuna potiorem partem attribuerit, ille regnet. Vos demiror, qui in patris mei exercitibus virtutem militarem vestram omnibus probaveritis, qui probe etiam nostis hujus triobolaris jactantiam, superbiam ac supercilium. Cui si prospere cesserit hujus pugnæ exitus, quis adire ipsum verbis audebit? Vos propterea hortor: ne belli gerendi animo potius, quam me adjuvandi estote, & cum æquanimitate procedite. nullis præmiis aut mercede, testis Deus adest, vos frustrabor, quinetiam amplioribus vos honorabo.*

Cineiti prælii ineundi cura tradita.

Mustaphæ ad Murusios oratio.

Defectio, totius exercitus Bajazitis ad Mustapham.

Ubi finem dicendi fecit, subito, qui Bajazitis exercitus dextro cornu præerat, Satrapa a suis digressus, quasi cum Cineite manus conserturus, quique ipsius latera cingebant, Mustaphæ se stiterant, & ab equis cum desiluissent, cuncti, quam servi dominis, venerationem exhibuerunt. Confestimque, qui sinistrum aciei tegebat cornu, pariter transfugit. Peregrinam quamdam mutationem videre erat, Mustapham temporis momento plumis ornatum, similemque alte volanti aquilæ; Bajazitem vero veluti monedulam plumis spoliatum, & famulis solis eum comitantibus a cæteris desertum. Cumque intelligeret raro admodum domino superiorem servum evadere; videretque fortunam filum in partes sibi contrarias ducere, obsequii promptitudine salutem quærit: & ex equo desiliens fraterque ejus Hamza, servili more ac gestu, Mustaphæ obviam procedunt, salutantque. Defuncti igitur prælio Mustaphæ milites, Duci suo ecotoria decora ac convenientia pangunt, eique ex equo sublevato, ut totius Romanæ ditionis Imperatori acclamarunt. Bajaziti vero procul sedere jusso, satellites custodiæ causa appositi sunt. Accedens deinde Cineites, cum videret eum aura vitali adhuc frui, intelligeretque intra casses irretitum, præclusis

Edit. Paris. pag. 84.

Bajazetes & Hamza frater ejus ab omnibus deserti Mustaphæ se permittunt.

A ῥαγμάσι τῶν ὀδόντων τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντας. καὶ αὐτοὶ σὺν ὑμῖν αὐθωρὸν ἔσονται), αὐτὸν ὡς πεπλανημένον πρόβατον, καταλείψοντες· μόνον οἱ προθύμως τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσβολῆς τοῦ πολέμου ὑποσταλθῶμεν. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὰς φάλαγγας κατὰ τάξιν ἁρμοδίως συντάξας, τὸ ἐνυάλιον ἤχουσαν· Ὁ δὲ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεῒτ καὶ αὐτὸς τοὺς, οὓς εἶχον, ἐγκαρδίως στερεώσας, καὶ ὀμόσας, ὡς εἰ τὴν ἀρχὴν ἐπιλάβοι, πάντων πραγμάτων ὡς αὐτὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονται κύριοι, καὶ τιμῶν καὶ δώρων ὅτι καὶ πλείστων ἀπολαύσονται παρ' αὐτοῦ. καὶ τοῖς μικροῖς μεγάλας, καὶ τοῖς μεγάλοις ὑπερμεγέθεις τάξας τὰς ἀμοιβὰς, καὶ τὰς χάριτας· Καὶ δὴ ὁρῶν ὁ Μουσταφᾶς ἤδη σαλευόμενον τὸ τοῦ πολέμου πτερόν· καὶ οἱ ὑπεναντίοι προσώρμησαν ἐπι-

B σείοντες τὰ δόρατα, καὶ τοξοβολισμοὺς οἱ τοξόται προπέμποντες, στὰς ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου τὸν πόλεμον καταλιπὼν τῷ Τζινεῒτ. καὶ γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἀνδρεῖος, καὶ τοῖς πολέμοις συνήθης, ἔκραζε μεγαλοφώνως· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, οὐ γὰρ οὐ δούλους καλῶ, εἰς τί ἡ ἀσέβεια αὕτη; δοῦλος κατὰ δεσπότου; καὶ ταῦτα ἐξ Ἀλβανῶν; γένος βάρβαρον πρὸς ἐμὲ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰλδερὶμ, τὸν κύριον ὑμῶν; καὶ γὰρ εἰ ἔζη ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς, εἶχεν ἂν λόγον ἡ ἀσέβεια αὕτη, ὡς ὑπὲρ ἐκείνου τὴν ζωὴν θύσειν μέλλων ὁ βοηθὸς αὐτῆς ἐν ὀλίγῳ μέλλων γενέσθαι οὗτος· νῦν δὲ θανόντος ἐκείνου, τίς κληρονόμος αὐτοῦ; ὁ υἱός; ἀλλ' οὐκ ἔχει χώραν ἐν Θράκῃ· ἄρχει γὰρ αὐτὸς τὰ τῆς ἑῴας· καὶ γὰρ οὐ τοῖς πράγμασιν ἐπεμβαίνω τοῖς πατρικοῖς αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῖς τοῦ ἐμοῦ πα-

C τρός· εἰ γὰρ οὐκ εἰμὶ υἱὸς λέγει τις τοῦ Ἰλδερὶμ, ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν φανερὰν ἐπιδείξω· εἰ δὲ καὶ πολεμεῖν με θέλει, οὐχ ὁ ἐμὸς δοῦλος, ἀλλ' ὁ ἐμὸς ἀνεψιὸς ἐλθέτω· καὶ οὗ τινι νέμει τὸ κράτος ἡ τύχη, καὶ κρατείτω ἐκεῖνος. Θαυμάζω δὲ καὶ ὑμᾶς τοὺς εὐδοκιμήσαντας ἐν ταῖς στρατείαις τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, καὶ ἐπισταμένους τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, καὶ τὸν τῦφον καὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ τριωβολιμαίου τούτου· καὶ εἰ δυστυχήσειεν τῇ παρούσῃ συμπλοκῇ, τίς ἔσται ὃς δυνήσεται συνάραι λόγον μετ' αὐτοῦ; Διὸ παρακαλῶ μὴ γίνεσθε πολεμισταὶ, ἀλλὰ μᾶλλον συμμαχήσατέ μοι, καὶ μετ' ἐπιεικείας προσέλθετε· καὶ τῶν ὑμετέρων, μάρτυς Θεὸς, οὐ στερήσω τε· ἀλλὰ μᾶλλον προσθήσω, καὶ ἔτι πλείονα αὐξήσω. Τούτων οὕτω λεχθέντων, αἴφνης ὁ τὸ δεξιὸν κέ-

D ρας ὑπερασπίζων σατράπης ἀποσπασθεὶς, ὡς δῆθεν συμπλακῆναι θέλων τῷ Τζινεῒτ, σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ, ἦλθον ἐνώπιον τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων ἅπαντες, τὴν δουλικὴν προσκύνησιν ἀπένειμαν αὐτῷ. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸ ἀριστερὸν κέρας κρατῶν, κἀκεῖνος ἔπραττε τὰ ὅμοια. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην ἀλλοίωσιν, τὸν Μουσταφᾶν ὡς ἐν ἀκαρεῖ πτερωθέντα, καὶ ὡς ἀετὸν ὑψιπετοῦντα παρόμοιον· τὸν δὲ Παγιαζὴτ ὡς κολοιὸν κατεψιλωθέντα, καὶ ἔρημον μόνον μετὰ τῶν ἰδίων ἰσάμων. τότε καὶ νοῦν λαβὼν ὡς σπανίως ὑπερέχουσι δοῦλος δεσπότου· καὶ ὁρῶν ὡς ἤδη τὰ τῆς τύχης νήματα ἀντιστρόφως κλώθονται, πραγματεύεται τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐν τάχει. καὶ καταβὰς τοῦ ἵππου σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Χαμζᾷ, δουλικῶς καὶ αὐ-

E τοὶ προσυπαντοῦσι, καὶ προσκυνοῦσιν αὐτῷ. Τότε οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸν πόλεμον λύσαντες, καὶ στίχους ἡγεμόνι πρέποντας πήξαντες, ἀποβιβάσαντες τοῦ ἵππου τὸν Μουσταφᾶν, ὡς ἀρχηγὸν αὐτὸν, καὶ ἡγεμόνα πάσης γῆς Ῥωμαίων εὐφήμουν· τῷ δὲ Παγιαζὴτ * κελεύσαντι καθεσθῆναι μακρόθεν, φύλακας ἐπέτρεψε τοῦ φυλάττειν αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεῒτ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἔτι ζῶντα· καὶ γὰρ ἦν κρατῶν τὰς ἄκρας, τοῦ μὴ ἐκδρᾶναι τὸν ἀντικείμενον· καὶ μα-

* κελεύσαντες

θῶν ὅτι ἐν ἄρχουσι ἦν, λέγει τῷ Μουσταφᾷ· Ἕως πότε ὁ ἀνόσιος οὗτος τὸν ἥλιον ὁρᾷ, ὁ μηδὲ ψηλαφητοῦ σκότους ὢν ἄξιος; Ὁ δὲ Μουσταφᾶς, ὡς βουλητόν ἐστί σοι, ποίει, εἰπών· κελεύει μιαρὸν ἑλκύσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τοῦ ἀθλίου τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι. ὃ καὶ γέγονεν, ὁρῶντος καὶ αὐτοῦ τὴν καρατόμησιν, καὶ λέγων· εἶδες, ὦ κάκιστε, θερίζειν ὄρχεις; καὶ γὰρ ἔτυχε κοπῆναι τοὺς ὄρχεις τοῦ Αὐδελὰ γαμβροῦ τοῦ Τζινεΐτ, προλαβὼν τοῦ Παγιαζὴτ τοῦτο κελεύσαντος. τότε ἤγαγον καὶ τὸν Χαμζὰν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, θέλοντες κἀκεῖνον καρατομῆσαι· ὁ δὲ Τζινεῒτ ἐλεήσας αὐτὸν νέον ὄντα· ἄφετε αὐτόν, εἶπεν, οὐ γάρ ἐστιν ὡς ἐκεῖνος ὁ βιοθανὴς καὶ ἀπάνθρωπος ὤν· οὐδὲ ἐκ τῶν χειρῶν τούτου ἐξέρχεταί τι τοῦ πρᾶξαι κακόν· ἔστω οὖν ἐμὸς ἀπελεύθερος· οὐκ οἶδεν ὁ δύστηνος Τζινεῒτ, ὅτι τὸν θανατηφόρον αὐτοῦ ζωπυροῖ, καὶ ὃν ἐλεεῖ αὐτός, ἀνηλεῶς μέλλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἐν ὀλίγῳ λαβεῖν. τότε ὁ νέος ἀρχηγὸς Μουσταφᾶς μετὰ παρρησίας καὶ θάρσους, ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εἴσεισι σὺν παντὶ τῷ στρατῷ. καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ παρρησίας πολλῆς ἐξῆλθον οἱ πολῖται εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, εὐφημοῦντες ἱλαρᾷ τῇ φωνῇ· οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως μαθόντες τὸ γεγονός, καὶ ἀπελπίσαντες οἱ τοῦ φρουρίου, μεθ' ὅρκων καὶ συνθηκῶν, παρέδωκαν τὸ φρούριον. ὁ δὲ Λεοντάριος ἐλπίζων κατὰ τὰς συνθήκας τὰς ἐνωμότους, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ φρουρίου τοὺς φύλακας καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευήν, ἣν εἶχον ἔνδον, κατὰ τὰς πίστεις ἃς ἐγένοντο μετ' αὐτῶν, αὐτὸς ἐκ τῶν τριηρῶν ἐξαγαγὼν θώρακας, περικεφαλαίας, δόρυ, τζάγρας, καὶ πᾶν εἶδος ἁρμάτων, ἤρξατο εἰσάγειν ἐν τῷ φρουρίῳ. φθάσας οὖν ὁ Τζινεῒτ, καὶ ἰδὼν τὸ γενόμενον, ὁρῶν δὲ καὶ τὸν δῆμον τῶν Τούρκων θορυβούμενον καὶ ταραχθέντα, ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ καὶ ἀπροσδοκήτῳ μεταβολῇ, ἤρξατο σκώπτειν, καὶ σκληρολογεῖν τὸν Δημήτριον, λέγων· Ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ στρατηγὲ Δημήτριε, τὸν ἀγῶνα, ὃν ἠγωνισάμεθα, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς ὑπέστημεν, ἕνεκα τοῦ γένους τοῦ σοῦ, καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ὑπολαμβάνεις γεγονέναι; ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστί· τὸ γενόμενον εἰς ἡμᾶς ἐγκλεισθέντας ὥστε ἀπολυθῆναι, καὶ δούλους ὄντας δεσπότας γενέσθαι, οὐχ ὑμᾶς τοὺς Ῥωμαίους τῆς δωρεᾶς ταύτης αἰτίους κρίνομεν, ἀλλὰ τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ. ὑμᾶς δὲ τοὺς συμπαθήσαντας, καὶ κοπιάσαντας ἐν τῇ μεταθέσει ταύτῃ, Θεοῦ θελήσει κεκοπιάκατε ὀρθῶς, ὑπολαμβάνομεν. ἕνεκα οὖν τῶν πάντων, καὶ τῶν ἀμφοτέρων τῶν καμάτων, τῷ μόνῳ Θεῷ προσφέρομεν εὐχαριστίας· ὑμᾶς δὲ μετὰ δώρων ἱκανῶν, καὶ φιλίας, καὶ ταύτης προσκαίρου, παραπέμψαι· τὸ δὲ πόλεις καὶ φρούρια λαβεῖν παρ' ἡμῶν, ἀρκεῖ σοι σῶον πεμφθῆναι ἐν Κωνσταντίνου, ἀναμιμνήσκοντες τῶν Λημνίων κακῶν, καὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου τῶν καλογήρων ὀνειδισμῶν· ἔχεις μισθὸν χάριν σῶσαι τὴν κεφαλήν, τὸ τοῦ λύκου φθέγξομαι. ἀπὸ κώπας, ἔχεις τὸν Εὖρον πνέοντα γλυκερὸν ἄνεμον· φθάνε τὴν Κωνσταντίνου, ἄσπασαι τοὺς βασιλεῖς ἀφ' ἡμῶν· λέγε πῶς Θεὸς τὴν αὐθεντίαν ἡμῖν ἐδωρήσατο. ἔστω μεθ' ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ λέγων, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν, ὀπίσω ζήτησις Καλλιουπόλεως· Ταῦτα τὸν στρατηγὸν τὰ ῥήματα οὐκ ὀλίγον ἐτάραξεν· καὶ θυμωθείς, οὐκ οἶδας, ἔφη, τὸν ἐμὸν βασιλέα ποίας συνέσεως, καὶ γνώσεως, καὶ ποίας ἄλλης μεγαλοψυχίας ἐστί;

A omnibus effugiis, teneri, ejusmodi orationem ad Mustapham habuit: *Quousque impius iste Solem videbit, qui nec tenebris palpabilibus etiam dignus?* Cui respondit Mustaphas, *consilio tuo utere*. Jubet itaque extra castra non procul tracto caput misero amputari. quod illico factum ipso spectante, & talia verba proferente: *Nosti possime testiculos demetere?* Cineitis etenim genero Andulæ testiculi exsecti fuerant Bajazitis jussu. Duxerunt & hujus fratrem Hamzam capite quoque plecturi; at Cineites ejus misertus quod juvenis esset, eum dimitti jussit; *quippe*, dixit, *non est ferus & inhumanus ut ille, quem morte violenta affecimus, nullum adhuc scelus hic patravit, sit itaque libertus meus*. Non intellexit in-
B felix Cineites se fovere eum, qui perniciem ipsi allaturus erat: quique brevi vitam crudeliter erepturus erat illi, qui erga se misericordia commotus fuerat. Novus itaque Imperator Mustaphas liber factus ac audacior Adrianopolim cum universis copiis intrat: in cujus occursum egressi sunt multa cum fiducia & lætitia cives, hilari voce ipsi acclamantes. Præsidiarii autem Callipoleos custodiæ impositi ubi, quæ gesta erant, rescivere, spe omni abjecta, pacto inito ac jurejurando addito sese dediderant. Demetrius Leontarius igitur, qui speraverat urbe se potiturum (sic enim inter eos convenerat) ubi præsidium decessisset, asportavissetque secum omnia vasa & sarcinas, quas in urbe miles habebat, hac siquidem condi-
C tione se dediderant; exportari thoraces ex triremibus curat, cassidesque & galeas, hastas, zagias, id est jacula, & omne genus armorum in arcem importari cœptum. At Cineites accurrens quod factum erat cernit, Turcorum multitudinem turbatam ac tumultuantem, ob mutationem insperatam ac inexpectatam: contumeliosis ideo asperisque verbis Demetrium sic affatus est. *Imperator Demetri, ut mihi videtur, existimas nos, nationi tuæ gratificaturos Imperioque Romæo, prælium obiisse & pericula adiisse? aliter equidem se res habet. Quod nobis inclusis accidit in libertatem asseri, ex servis rerum dominos fieri, tantum beneficium Deo, qui cælestia habitat, acceptum ferimus; nec auctores illius vos Romæos judicamus.*
D *Existimamus profecto opera vestra prospere nos usos esse, qui, societatis nobiscum laboribus, belli ærumnas in hac rerum conversione tolerastis. Soli itaque Deo gratias agimus, qui a laboribus & casibus præteritis integros servavit; vosque cum donis, quanta vester capit status, & amicitiæ vobis opportunæ pignoribus dimittimus. Urbes vero & castella nos vobis tradere absit. Tibi a Demetri salvo satis sit Constantinopolim repetere. Memoria animis adhuc hæret malorum, quæ in Lemno passi sumus: quamque contumeliose a monachis habiti in Beatissimæ monasterio. Caput integrum mercedis nomine domum refers, Lupi ac Ciconiæ apologo utar. Remos impelle, lenis ac sudus Eurus spirat. Constantinopolim proficiscere, Imperatores no-*
E *mine nostro saluta, & iis annuncia, quomodo Deus dominationem nobis concesserit. Inter Imperatorem nosque pax integra maneat atque tranquillitas, nec aliqua de Callipoli quæstio fiat.* Tali oratione non mediocriter turbatus est Dux exercitus Demetrius, ad iramque versus ait: *An, non tibi cognitus est Imperator meus, quamque prudens, rerum peritus ac magnanimus sit?*

Bajazites Cineitis jubente capite plectitur.

Hamza salvus evadit.

Mustaphas Adrianopolim ingreditur.

Callipolis Leontario dedita.

Edit. Paris. pag. 85.

Cineitis mendax & insolens ad Leontarium oratio.

Lupi & Ciconiæ Apologus.

Demetr. Leontarii ad Cineitem responsio.

bis contumeliis, quas ore tuo evomuisti, o Chineites, honoratum, nulumque dimittis? persuasum habe, quod prævideo, te brevi Constantinopolim, ut ad asylum profecturum: tunc, quid prosunt verba ista tua, cognosces. Verumtamen pro imperio neque jubere, vel me dimittere potes, at Mustaphæ imperator, quem Deus Romæorumque fortuna evexerunt. Tu vero cum de turba & plebe unus sis, abstine a verbis, quibus obtemperantem nullum habes. Cum itaque surrexisset ira tumens ac indignabundus, triremes conscendit quid faceret anceps, animo revolvens promissa istorum, quæ perjurio corruperant. Remansit tamen, expectando quodnam sibi a Mustapha responsum daretur: an ex fœdere arcem sit recepturus, necne; acceptoque responso redire statuit. Accessit itaque ad eum Mustaphas, & post longum colloquium, Demetrio hæc dixit. *Ego quidem, o amice, protectori meo charissime, eorum recte memini, quæ coram Deo ejusque Propheta promisi, quodque his etiam arx Callipoleos contineretur. De cæteris equidem omnibus rationem reddere debeo in die illa judicii novissimi tremenda, nisi pactis stetero, eaque adimplevero. Quod autem ad castrum spectat, satius est mihi jusjurandum violare, quam in Dei offensionem incurrere, manibus impiorum pios tradendo; liberæ conditionis homines in servitutem redigendo: gentemque Deo dicatam ac consecratam subjiciendo infidelium imperio, qui Deum unicum cœli & terræ nesciunt. Quod si in eam impietatem præceps laberer, quod absit Domine, Musulmanorum natio neque me Imperatorem ferret, vel tibi arcis ingressum concederet. Abi itaque, quam maximas pro viribus meis gratias referam. Quæcumque vero ditionis meæ non sunt, sed publico acquisita, meoque Prophetæ, illa intacta relinquo: consuetudinibus Musulmanorum Prophetæque præceptis fraudem ullam facere recusans, cum Musulmanus sim. Indesinenter equidem laborabo ut orbium numerum multiplicem, eas augeam, regionesque Caturidum adjiciam Musulmanorum ditioni. Urbem vero ut Christianis concedam, etiamque Callipolim, (quæ Musulmanorum fauces sunt, totum genus Christianum absorbentes: qui etiam laqueus est, quo Christiani jugulantur ac pereunt.) numquam animum inducam, nec quicquam tam absurdum admittam.* Hæc dum audit Leontarius (tamquam Leo, cui præda se subtraxit, in terram caput inclinans & cauda laxata terram verrens, vultum præ dolore demittit) quasi phrenesi superveniente mente dejectus, donec absurdum sermonem finivisset ille. Postmodumque attollens oculos eum sic alloquitur: *Accurate novimus Domine dux, quomodo vos Musulmani multis ab hinc annis erga nos affecti sitis. Elapsi sunt equidem anni centum quinquaginta, ex quo proavus tuus Othman Bithyniam, Paphlagoniam, & Phrygiam majoribus nostris ereptas imperio suo subdidit. Cum vero filius ejus Orchan hæreditario jure eadem themata seu provincias consecutus esset, fœderum initorum immemor perjurio fidem datam, fines transgressus, quos Deus & veritas stabiles posuerunt, violavit. Jamque ab eo tempore anni centum transierunt, quo Occidentem devastare cœpit. Illius deinde nepos pater tuus Ilerim Bajazites, cum successionis jure eorum summa omnibusque provinciis potiretur, &*

Mustapha ad Demetrium verba.

Edit. Paris. pag. 86.

Demetrius Mustaphæ respondet.

A ἀποπέμπειν με κενὸν τοιούτοις ῥήμασι φαύλοις ἀποπτύοντα ἐκ τοῦ στόματος, ὦ Τζινέιτ; ἴσθι ὅτι ὡς ἐν ὀλίγῳ, ὡς ὁρῶ, πάλιν ἕξει σε ἡ Κωνσταντίνου, καὶ τότε μάθῃς ἃ ὕβρικας· πλὴν οὐ σόν ἐστι τὸ διδόναι με λόγον καὶ ἀποπέμπειν, ἀλλὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Μουσταφᾶ, ὃν ὁ Θεὸς, καὶ ἡ τύχη Ῥωμαίων ὕψωσε. σὺ δὲ, ὡς τῶν πολλῶν τυγχάνων, παῦσαι τῶν λόγων, ὅτι οὐκ ἔχεις τὸν ἀκούοντα· Ἐγερθεὶς οὖν εἰσῆλθε εἰς τὰς τριήρεις πλήρης ὢν χολῆς καὶ πικρίας, μὴ ἔχων τί ποιῆσαι, κατὰ νοῦν φέρων τὴν τῶν ὅρκων ἀθέτησιν, καὶ τὰς ὑποσχέσεις, τὰς παρ᾽ αὐτῶν γενομένας. ὅμως ἵστατο ἐκδεχόμενος παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ τὴν ἀπόκρισιν, εἰ μέλλει κατὰ τὰς συνθήκας λαβεῖν τὸ φρούριον, ἢ οὔ, καὶ τότε ἐπαναζεῦξαι. ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐλθὼν, καὶ λόγους συνάραντες B ἱκανοὺς ἄμφω, τῷ Δημητρίῳ ἔφη. Ἐγὼ μὲν, ὦ φίλε, καὶ τῷ ἐμοῦ ὑπερασπιστοῦ πολυποθήτῳ, οἶδα ἀκριβῶς τὰς ὑποσχέσεις, ἃς ὑπεσχέθην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου αὐτοῦ· καὶ ὅτι ἐν μέσῳ τούτων ἦν, καὶ τὸ τῆς Καλλιουπόλεως φρούριον. ἕνεκα οὖν τῶν ἄλλων ἁπάντων ἔχω λόγον ἀποδοῦναι, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, εἰ μὴ κατὰ τὸ συμφωνηθὲν οὐκ ἀποβήσεται. περὶ δὲ τοῦ φρουρίου, κρεῖσσον παραβαίνειν ὅρκον, ἢ προσκρούειν Θεῷ, ἀσεβῶς ἐν χερσὶν ἀσεβῶν ἀποτιθέναι, καὶ ποιεῖν δοῦλον τὸ ἐλεύθερον· ἐκ τοῦ Θεῷ ἀφιερωμένον ἔθνος εἰς χεῖρας ἀπίστων, καὶ τὸν ἕνα Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς μὴ εἰδότων· Εἰ δὲ καὶ εἰς τοσαύτην ἀσέβειαν καταχρημνισθῶ, ὃ μὴ γένοιτο Κύριε. τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος, οὔτ᾽ ἐμοὶ τὴν ἀρχηγίαν C παραχωρήσει, οὔτε σοὶ τοῦ χωρίου τούτου χαρίσει τὴν εἴσοδον. ἄπιθι τοιγαροῦν, κἀγὼ εἰς ὅσον εὐπορῶ τόσον καὶ τὴν ἀντιμοιβὴν παρεκτείνω. ὅσα δὲ οὐ παρὰ τὴν ἐμὴν ἐπιστασίαν εἰσὶν, ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ κεκλήρωνται, καὶ τῷ ἐμῷ προφήτῃ, οὐ θέλω παρασαλεῦσαι τί τῶν Μουσουλμανικῶν ἐθῶν, καὶ τῶν προσταγμάτων τοῦ προφήτου Μουσουλμάνος τυγχάνων. καὶ γὰρ ἐπιμόνως ἐργάσομαι τὸ προσθεῖναι καὶ ἐπαυξῆσαι πόλεις, καὶ χώρας Καβουρίδων ποιῆσαι τῶν Μουσουλμάνων εἶναι. τὴν δὲ πόλιν, καὶ ταύτην Καλλιούπολιν, ἥτις ἐστὶ λαιμὸς τῶν Μουσουλμάνων, καταροφῶν ἅπαν γένος τῶν Χριστιανῶν, καὶ πνιγμονὴ τῶν Χριστιανῶν καταπνίγων καὶ ὀλεθρεύων αὐτοὺς, πώποτε οὐ κατὰ νοῦν ἐπισπουδάσειεν τὸ τοιοῦτον παραλόγισμα, ὑτεοὺς τέλος ἐξάγω· Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Λεοντάριος, D (καὶ ὥσπερ λέων τῆς θήρας ἀποσχίσας, κάτω τὴν κεφαλὴν φέρων, καὶ τῇ οὐρᾷ τὴν γῆν ἐπικαπίζων, ὑποχαλῶν αὐτήν.) οὕτω καὶ οὗτος ὑπὸ τῆς λύπης, ὡς ἐν ἐκστάσει φρενίτιδι γενόμενος, κάτω τὴν κεφαλὴν ἔχων, ἕως οὗ κατέληξας τὸν παράλογον λόγον ἔστη· ἄρας τὸ ὄμμα πρὸς αὐτὸν ἔφη· Ἡμεῖς μὲν, ὦ κύριε καὶ ἀρχηγὲ τῶν Μουσουλμάνων, οἴδαμεν ἀκριβῶς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐκ πολλῶν χρόνων διάθεσιν· καὶ γὰρ ἤδη ἐπέκεινα τὰ ἔτη τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα, ἀφ᾽ οὗ ὁ σὸς πρόπαππος Ὀθμὰν τὰ τῆς Βιθυνίας, καὶ Παφλαγονίας, καὶ Φρυγίας μέρη ἁρπάσας, ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων γονέων κατέσχε. ὁ δὲ ἔκγονος αὐτοῦ Ὀρχὰν E γενόμενος κύριος, καὶ κληρονόμος τῶν αὐτῶν θεμάτων, οὐ διέμεινε ποτὲ ταῖς συνθήκαις, καὶ ὅρκοις, παραβαίνων καὶ μεταπηδῶν ὅρια, ἃ ἠσφαλίσατο Θεὸς, καὶ ἀλήθεια. ἄγων ἔτος ἐκτοτε ἐγγύς που ἑκατοστὸν, ἀφ᾽ οὗ τὰ τῆς δύσεως ἤρξατο φθείρειν· εἶτα ὁ ἔκγονος αὐτοῦ, ὁ σὸς πατὴρ Ἰλντιρὶμ γενόμενος κύριος τῶν πραγμάτων

καὶ θεμάτων κατὰ διαδοχὴν, καὶ αὐτὸς παραβαίνων τοὺς ὅρκους, ἐπὶ τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν, καὶ αὐτὸν, ὁ Θεὸς ἐν χερσὶ Περσῶν παρέδωκε. νῦν δ' ἤδη εἰσὶ παρελθόντες ἐγγύς που τὰ τριάκοντα ἔτη πλήρη ἕως σήμερον οἱ ὑμέτεροι ἀδελφοὶ Μουσουλμὰν, καὶ Μωσῆς παραβάντες ὅρκους, κακῶς καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. μόνον ὁ ἤδη νεωστὶ παρελθὼν Μεχεμὲτ ἀρχηγὸς ὁ σὸς ἀδελφὸς, αὐτὸς τοὺς ὅρκους ἐτήρησε. καὶ αὐτὸς τὸ τέλος εὔφημον, καὶ τὴν τρυφὴν τῆς ἡγεμονίας εὐδαιμόνως ἀπέλαβε. Σὺ δὲ ταῦτα ποιῶν, οὐκ εἰς μακρὸν γελάσει ἡ τύχη, συγχαίρουσα καὶ βοηθοῦσά σοι. Ἀδίκους γὰρ ὁ Θεὸς πρὸ καιροῦ παραπέμπει εἰς ᾅδην, καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας αὐτὸν εἰς τέλος ἀφανίζει· ὅτε γὰρ φεύγων εἰσῆλθες ἐν Θεσσαλονίκῃ, εἰ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρεδίδου σε τῷ Μεχεμὲτ, καὶ ἀγχόνῃ τὴν ζωήν σου ἐλάμβανε· εἶχον ἂν πολλοὶ αἰτιᾶσθαι κατακρίνειν Ῥωμαίους ὡς προδότας, καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς προσφυγόντων δεινοὺς φονέας, καὶ τὰ ἐναντία τῶν δικαίων πράττοντας. ἄρτι δέ σε ἀρχηγὸν ἀναδείξαντες μετὰ Θεὸν οἱ Ῥωμαῖοι, γράφεις μὲν Θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἴρηκας, οὐδ' ἐγὼ ἀντιλέγω· τοὺς δὲ συγκοπιάσαντας ὡς ἐχθροὺς λογίζῃ, καὶ ἀντιστρέφεις τὸ πρόσωπον. ὑγίαινε οὖν εὐφραινόμενος. ἡμεῖς δὲ πρὸς τοὺς ἰδίους οἴκους ἀπελθόντες, καὶ τῷ βασιλεῖ ἀναγγείλαντες τὰ τῆς ἀπάτης, τὸ πᾶν Θεῷ ἀναθέμενοι προσκαρτερήσομεν, ἐκδεχόμενοι τὴν αὐτοῦ δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος, καὶ τὰ ἱστία πτερώσας τὴν πρὸς Κωνσταντινούπολιν πορείαν ἔπλωσε.

A *Ipse perjurii reus peractus est; tandemque ipsum, imperiumque ejus universum Deus Persis tradidit. Ad hanc diem ab ejus obitu tricesimus fere agitur annus, tuique fratres Musulmanus & Moses, jurejurando violato infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. Solus Mehemetes, qui jam obiit, imperator fraterque tuus juramentum non violavit: ipse propterea mitiori fato concessit, postquam regiis deliciis ac luxu affatim satiatus est. Tu vero his patratis haud diu uteris propitia & adjutrice fortuna. Iniquos enim Deus ad inferos immatura morte detrudit; ipsique non auscultantes in æternum delet. Cum equidem exul ingressus es Thessalonicam, si Romæorum Imperator Mehemeti te tradidisset, & laqueo vitam finivisses:* B *Romæos, ut proditores, eorumque, qui ad ipsos confugiunt, crudeles mactatores, æquitati justitiæque adversantes, multi accusare & condemnare potuissent. Romæi equidem adjuvante Deo Imperatorem te constituerunt, Deo enim omnia adscribis, idque recte dixisti, nec quicquam oppono; eos vero, qui opem tibi tulerunt, hostium loco habes dorsumque eis obvertis. Sanitate voluptatibusque fruere. Ad nostros reversi Imperatori nos dolo circumventos esse narrabimus: Deoque omnibus remissis, cum patientia justam ejus sententiam expectabimus.* Hæc locutus e portu expansis velis solvit, versusque Constantinopolim cursum direxit.

Edit. Parif. pag. 87.

Demetrius. Constantinopolim redit Turcorum decepeus perjurio.

CAPUT XX.

Manuel Imperator cum Morate fœdus pangere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde & ignaviæ totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agitat, Abrahamum Bassam ad Manuelem destinat, qui re infecta discessit. Aluminis in Phocide confectio. Phocæa nova condita. ab Andrea & Jacobo Cataneis gubernata. fit Turcis tributaria. Johannes Adornus Phocææ Rector Mahometem, & deinde Moratem adit, & huic per litteras in eo copiisque trajiciendis operam suam pollicetur. Mustaphas ad nuncium transitus Moratis in Europam fit mœstus. Eum alloquitur Cineites & objurgat, suadetque ut in Asiam transeat; interim ipse de deserendo Mustapha secum agitat. Mustaphas Lampsacum venit, & Lopadium usque progreditur, cujus pontem prior occupat disrumpitque Morates.

ΜΑΘΩΝ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ, καὶ λύπῃ πολὺ συσχεθεὶς, καὶ θυμοῦ πλήρης γενόμενος, μὴ ἔχων ὅ, τι ποιήσαι, ἐβουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν ἑτέραν βαδίσαι, καὶ στεῖλαι πρέσβεις τῷ Μουράτ. καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν θέλησιν, καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὁμήρους, ἐπεὶ ἐκ ποδῶν ἐγεγόνει ὁ Παγιαζὴτ, πάλιν Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀποκαταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς (καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμέτω ὁ λόγος) ὀχυρώσας τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς, καὶ νουθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας Δρουγγαρίους, καὶ Κόμητας οἰκείους τοῦ μεγάλου στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς ὡς ἐχρῆν ἀσφαλίσας, καὶ ὅρκους διδοὺς αὐτοῖς, καὶ δωρεὰς

C AT Manuel Imperator de istis certior factus, mœrore simul ac ira correptus, quidque ageret anceps, aliam viam ingredi statuit: legatosque ad Moratem mittere, acturos de eo, favente divino numine, in paternum imperium reducendo; quandoquidem Bajazites Bassa re infecta e vivis excesserit: ea tamen conditione si patris voluntatem ratam habere voluerit, & duos infantes obsides dare. Interea Mustaphas, ad cujus res narrandas redeundum, arcem Callipoleos munit: recte constituit, in plebem etiam animadvertit; præficitque Drungarios & Comites domesticos magnæ classi. Turri etiam tuendæ, quæ portui imminet, præsidium imponit omnibusque necessariis instruit. jurejurando benevo-

Manuel cum Morate fœdus inire cogitat. Christi 1423. Hegiræ 826.

Mustaphas res imperii sui constituit.

cultas adversus Constantinop. urbem exercere cœpit, profunda tamen dissimulatione tectas, nec palam, vel minimum, prorumpentes. Per illud etiam tempus vir quidam innotuit Christianus Philadelphius inter cives primarius, cæterum subdolus & veterator. Hic cum unus inter Reip. administratores esset, quando Scythæ in Asiam irruperunt, complures Christianos, quod opulenti essent, impiis istis tradidit, ut a Temyre imperatas pecunias solverent: quos, cum solvendo non essent, barbari combusserunt: atque etiam Philadelphiæ Archiepiscopum tam diris sævisque tormentis divexavere, ut Christianam religionem ejuraverit. Constantinop. Philadelphius ille venit, ubi in cujusdam aulici familiaritatem admissus est. cumque ad eum frequenter accederet, accidit ut in aula imp. propter negotia urgentia interpres aliquis conquireretur. confidenter ergo ingressus Turcor. verba Græce interpretabatur, quorum lingua apprime callebat. Legati imp. hunc, qui Theologus etiam appellabatur, comitem deinceps habuerunt, quod linguæ Turcicæ peritus esset. Cum frequentes igitur legationes pro vario quarumdam rerum eventu obirent, Theologus in eorum comitatu aderat. Familiaris exinde factus Bajazeti Mesazonti seu Veziro Mahometis, arctiorem in dies cum illo amicitiam contrahit, eique secreta a Romæis sibi credita Bajazeti prodit. at sinceram fidem erga legatos professus quæ ex Turcis resciverat, eis ea parte tantum detegebat. Eo itaque aura fortunæ secunda eum provexit, ut generalis Apocrisarius imperatoris fieret, & Bajazetis commensalis, sæpiusque ipsius Mahometis. Inter plures vero siniistri jactabantur de Theologo sermones, maleque ipse audiebat, utpote qui fidelem operam Romæis non navaret, nec ad bonum finem collimaret. Prædictumque Mustapham in Lemnum relegaverunt, ne urbe ab isto Theologo ejiceretur. Inciderunt & alia, promissas nempe ad Mustapham alendum expensas per aliquod temporis spatium, quominus solverentur, Turcos prohibuisse. Per alios igitur legatos imperator de hoc questus nihil perfecit, donec accedens Theologus totum negotium expediret. Suspectus propterea fuit Romæis, qui de eo pessime sentiebant. at imp. Manuel nulla umquam eum supicione perstrinxit: vel, si quæ animo inhæreret, non patefaciebat. Veruntamen ut sapiens architectus Deus omnia momento destruit, firmiterque stantia evertit, quæ vero eversa jacent erigit; ita Theologi, sive potius Thollogi, machinationes non sine numine evanuerunt; cum equidem quæ de illis tunc passim asserebantur vera essent, prout exitus patefecit. Mahometi enim inter venandum equitanti aper ex dumis exiliens occurrit in feram igitur jaculum vibrando, ab equo cadit sanguinis ictu percussus & hemiplecticus factus. sublatum illico in palatium reportarunt, in vicinis enim Adrianopoli campis venabatur. accersiti deinde medici peritissimi, qui in vicinia habitabant, e longinquo etiam petiti celerem opem ægrotanti tulerunt. universus interim exercitus dolere, cupereque imperatoris adspectum. mane igitur omnibus conspiciendus secundum morem foras educitur, quem conspectum universi læti faustis acclamationibus salutarunt. Postridie epilepsia iterum correptus, vocis ac linguæ usu privatur; vespere tan-

Edit. Paris. pag. 68.

Theologus quidam nomine Corax Philadelphius.

Turcis Theologus favet.

Constantinopolitanis suspectus.

Mahometes inter venandum apoplexia ictus.

pag. 69.

A οὐ φανερῶς τὸ παράπαν ἐδείκνυε. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἦν τις ἀνὴρ ἐκ πόλεως Φιλαδελφείας ἄνθρωπος τὸ μὲν γένος Χριστιανός, τῇ τύχῃ εἷς ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως Φιλαδελφείας, τῇ πράξει πανοῦργος καὶ δόλιος. οὗτος ἐν τῇ τῶν Σκυθῶν ἐπιδρομῇ εἰς ἓν τῶν προκαθημένων, κατέδωκε πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν ἐν χερσὶ τῶν ἀσεβῶν ἕνεκα αἰτίας, πλουσίους ὑπάρχοντας, ἀποδοῦναι τὸ γραφὲν τῷ Τεμὴρ τέλος. ἀπαιτούμενοι δὲ μὴ ἔχοντες ἀποδοῦναι πυρὶ κατέφλεξαν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι· ὡς καὶ τὸν Ἀρχιερέα Φιλαδελφείας εἰς τοσούτους πειρασμοὺς εἰσάξαι, καὶ βάσανα, τὸ ἐξομόσασθαι τὸ σέβας τῶν Χριστιανῶν. οὗτος ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τινὶ τῶν τοῦ παλατίου ἐντυχών· καὶ σὺν αὐτῷ συχνάκις εἰσερχόμενος, μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐν τῷ
B παλατίῳ ἐγένετο ζήτησις τινὸς διερμηνευτοῦ, χρείας κατεπειγούσης· ὁ δὲ ἑτοίμως εἰσέρχεται. καὶ τὰ παρὰ Τούρκων λαλούμενα αὐτὸς ἐξελληνίζεν· ἦν γὰρ τὴν διάλεκτον τῶν Τούρκων εἰς ἄκρον μεμαθηκώς. ἔκτοτε δὲ οἱ πρέσβεις τοῦ Βασιλέως εἶχον ὁμοῦ καὶ τὸν Θεολόγον, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, συνερχόμενον διὰ τὴν διάλεκτον. συχνάκις οὖν τὰ τῆς πρεσβείας οὐ διέλειπον, διὰ τινῶν συμβαινόντων αἰτιῶν, καὶ ὁ Θεολόγος σὺν τοῖς πρέσβεσιν· οἰκειωθεὶς τοίνυν τῷ Παγιαζὴτ τῷ μεσάζοντι τοῦ Μαχουμὲτ, ἐγένετο μέγας τὸ καθ' ἡμέραν φίλος αὐτοῦ. λαμβάνων παρὰ τῶν Ῥωμαίων μυστήριά τινα, καὶ ῥίπτων ἐν τοῖς ὠσὶ τοῦ Παγιαζήτ. καὶ δεικνύων ἀκραι-
C φνῆ πίστιν εἰς αὐτούς, παρὰ δὲ τῶν Τούρκων ἐκ μέρους ἀνακαλύπτων. κατευώδωσεν οὖν εἰς τοσοῦτον ἄκρος τῆς τύχης, ὡς καὶ καθολικὸς ἀποκρισιάριος τοῦ Βασιλέως γενέσθαι, καὶ σύνδειπνος τοῦ Παγιαζήτ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαχουμὲτ πολλάκις· ἐλέγετο γὰρ παρὰ πολλῶν καὶ ἠκούετο, ὡς ὁ Θεολόγος οὐκ ἦν ἀληθὴς συνεργὸς τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ καλῷ· καὶ τὸν ῥηθέντα Μουσταφᾶν ἕνεκα φόβου, τοῦ μὴ φυγαδεῦσαι τοῦτον ἐκ τῆς πόλεως, ἐν τῇ Λήμνῳ ἐξώρισαν. καὶ ἄλλα τινὰ, σπουδαστίας λέγω, καὶ τὰ ὑποσχεθέντα εἰς δαπάνην τοῦ Μουσταφᾶ κατὰ καιρὸν ἐκωλύοντο παρὰ τῶν Τούρκων. καὶ μηνύσας ὁ Βασιλεὺς δι' ἑτέρων πρέσβεων οὐδὲν ἤνυσε, ἕως ἐλ-
D θὼν ὁ Θεολόγος πάντα ἔπραττεν. εἶχον οὖν οἱ Ῥωμαῖοι κακὰς ὑπολήψεις εἰς αὐτόν· ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ οὔτε ὑπώπτευσε, ἀλλ' οὐδ' ἐδείκνυεν, εἰ καὶ ἔνδον εἶχέ τι· πλὴν καθὼς μετασκευάζει ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων Θεὸς τὰ πάντα, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ τὰ καλῶς ἱστάμενα καταστρέφει, τὰ δὲ κακῶς κείμενα ἀνεγείρει, οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεολόγου, μᾶλλον δὲ Θολλόγου, βουλεύματα, εἰ καὶ ἀληθῆ τὰ παρὰ πολλῶν λεχθέντα τότε, καθὼς καὶ τὸ τέλος ἔδειξε, εἰς κενὸν μετεστράφησαν. ὁ γὰρ Μαχουμὲτ ἐν κυνηγίῳ ἱππεύων, καὶ
E ὑὸς ἐξερχομένου ἐκ τοῦ δρυμῶνος, καὶ αὐτὸς τὸ δόρυ κινῶν κατὰ τοῦ θηρίου, πίπτει τοῦ ἵππου ἐπιληψίᾳ κεκρατημένος ἡμίξηρος· ἄραντες δ' αὐτὸν ἤγαγον ἐν τῷ παλατίῳ, ἦν γὰρ ἐγγὺς τῆς Ἀδριανοῦ θηρεύων· μετακαλεσάμενοι οὖν τοὺς δοκιμωτάτους τῶν ἰατρῶν, καὶ τοὺς ἐγγὺς, καὶ τοὺς πόρρω, ἀνεβοήθουν αὐτὸν τάχα. ὁ δὲ στρατὸς ἅπας ἦν ἀδημονῶν, καὶ ζητῶν τὸν ἡγεμόνα θεάσασθαι. πρωῒ παράστασις γενομένης, κατὰ τὸ ἔθος ἐξήγαγον αὐτὸν ἔξω, καὶ ἰδόντες αὐτὸν πάντες, εὐφήμησαν, καὶ ἐχάρησαν· τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν ἐπιληψίας ἐπιπεσούσης, καὶ φωνὴν καὶ γλῶτταν κωλυθεὶς, ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης ἀπέδωκε τὸ χρεὼν ἐπὶ

τῆς γραμμῆς αὐτοῦ. παρελθόντος οὖν τοῦ Μαχουμὲτ ἐν εἰ- A ρήνῃ τὸ πλέον τῆς ἀρχηγίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ Βασιλέως Ρωμαίων, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν πλὴν τῶν Βενετίκων, ἐτελεύτησεν ἀποδοὺς τὸ χρέος ἀτάραχον. καὶ γὰρ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσι παλατίοις νόσῳ μικρᾷ προσομιλήσας ἐξέψυξε. θάνατον δὲ τὸν, ὃν ἐκ προγόνων ὁ τύχη οὐκ ἔκλωσε· καὶ γὰρ οἱ μὲν φαρμάκῳ, οἱ δὲ πνιγμονῇ, ἕτεροι μαχαίραις τὸν βίον κατέλυσαν πλὴν τούτου· τῆς ἀτρόπου παραβλεψάσης, ὡς οἶμαι, ἕνεκα φιλίας ἣν εἶχε καθαρὰν πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας, καὶ συμπάθειαν ἣν ἐδείκνυ πρὸς τὰ τοῦ Χριστοῦ ὑπήκοα· διαβὰς οὖν τὴν πρὸς τὸν ᾅδην ἀμετάστρεφον ὁδὸν, κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀρχηγὸν B Τούρκων, τὸν καλούμενον Μουράτ, τότε ἐν τοῖς ὁρίοις Ἀμασείας ἡγεμονεύοντα. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὰς χώρας ἐκείνας ἔλαχεν αὐθεντεύειν, δοθείσας παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ὅρια τυγχάνοντα τῶν Περσοτούρκων, ὧν ἦρχε Καραϊλούκ γειτνιάζων Λαζοῖς, καὶ Πέρσαις, ὃς καὶ θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζουντίων εἰς γάμον ἠγάγετο· καὶ γὰρ ἀπατοῦντες πολλάκις οἱ τῆς Ἀμασείας, καὶ τοὺς Τουρκοπέρσας προσκαλοῦντες, ἐπεὶ ὁμογενεῖς, καὶ ὁμοδίαιτοι τυγχάνουσιν, εἰς ἀποστασίαν χωροῦντες ἐφαίνοντο. δεῖν ᾠήθη ὁ παρελθὼν Μεχεμὲτ ὁ πα- C τὴρ αὐτοῦ, ἐγχειρῆσαι τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ καταστῆσαι τοῦτον κύριον ἐν τοῖς ὁρίοις ἐκείνοις, καὶ κεφαλὴν πρὸς Πέρσας ἀντιπαρατάττουσαν· ὡς ἀφικόμενος ἐν τῇ Ἀδριανοῦ πρὸς Ρωμαίους, Οὔννους, Βλάχους, Σέρβους, Βουλγάρους δόρυ κινῶν, ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Θρᾴκῃ τὸ ὑπήκοον ἐν εὐπραγίᾳ διάγειν· Κληρωθεὶς οὖν ὁ Μουράτπεης τὴν ἀρχηγίαν οὐκ ἀταράχως, οὐδ' ἄνευ ζάλης εἰσῆλθε, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ θορύβου, καὶ μεγάλας ζημίας τὸ κότινον ἔλαβε, ὡς ὁ λόγος φθάσας δηλώσει· καὶ γὰρ ὁ τούτου πατὴρ νοσηλευθεὶς προσκαλεῖται τὸν πρῶτον τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ὃν καὶ Βεζύρην, καὶ Πασσὰν κατὰ τὴν D αὐτῶν καλοῦσι φωνὴν, ὃν οἱ Ρωμαῖοι Πατρίκιον, καὶ Μεσάζοντα λέγουσι. ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζὰτ, γένους Ἀλβανῶν, ἐκ παιδόθεν τὴν δουλικὴν τύχην λαχὼν, καὶ τῷ Μεχεμὲτ πεγ συνὼν, ὅτε δυσπραγίαις, καὶ θλίψεσιν· ἔτι νέος ὢν ὁ Μεχεμὲτ παρὰ τοῦ Τεμὴρ, τοῦ τὸν πατέρα τούτου ἀνελόντος, διωκόμενος ἐν τοῖς ὄρεσι Γαλατίας ἐν ὁρίοις Ἀγκύρας τῆς πόλεως, ἐν οἷς καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ὁ μέγας, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, πολλὰ δεινὰ, καὶ ταλαιπωρίας ὅτι πλείστας ἐν ἐξορίαις διάγων, καὶ διωκόμενος παρὰ τῶν Περσῶν, ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ συνεδυσπράγει, καὶ συνεθλίβετο, E καὶ ταῦτα πῶς; πεζοὶ τὴν πορείαν ποιούμενοι ἄμφω οἱ δύο, παῖς ὢν ἔτι ὁ Μεχεμὲτ, καὶ μὴ φέρων τῆς ὁδοῦ τὸν ἀγῶνα· ἀλλὰ τοὺς πόδας ἐξογκωθεὶς, καὶ μηκέτι βαδίζειν δυνάμενος· ὁ Παγιαζὴτ ἐν τοῖς ὤμοις φέρων, πορείας ὁδὸν ἡμερῶν ἱκανῶν, ὡς ὄνος λιβυστικὸς, ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ἡγεμονίᾳ αὐτὸν ἐπανέσωσε· καὶ πολλάκις ἄσιτος διαμένων, αὐτὸς ἐν σχήματι μονοχίτωνος ὑπεισδύων, καὶ τὰς κώμας περιϊθέων, ἄρτους αἰτῶν ὡς προσαίτης, τὸν Μαχουμὲτ διεψώμιζε. δοῦλος φανεὶς ἀγαθὸς, καὶ πιστὸς, καὶ οὐχ οἷος τ' ἦν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀνδρωθεὶς, καὶ τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν ὡς ἀναπατηθέντα κλῆρον λαβὼν, καὶ αὐτὸς ἀντημείψα-

A dem in lecto decumbens debitum naturæ persolvit. Cum ergo Mahometes totum fere, quo regnavit, tempus pacifice cum Romæorum imp. omnibusque præter Venetos, Christianis transegisset, fato nulla vi externa properato concessit; tranquille enim Adrianopoli in palatio, quod extruxerat, brevi morbo conflictatus animam efflavit, mortis genere ereptus, quod nulli majorum obtigerat. Aliis enim veneno necatis, aliis strangulatis, hic unus morti violentæ exemptus est: parca declinante, ut puto, cum propter amicitiam, quæ cum imp. intercedebat, ab eo semper sincere cultam: tum quia erga Christianos misericordem ac clementem se præbuit. Viam itaque ad inferos ducentem, B eamque irremeabilem ingressus, primogenitum filiorum suorum Moratem dictum Turcorum imp. successorem reliquit. Is tunc in finibus imperii Amasiæ regnabat. Tradito enim sibi a patre imp. regebat provincias in confinio Persoturcorum sitas, quibus Karaiulucus imperabat, vicinus Lazis ac Persis, Alexii Comneni Imper. Trapezuntini gener, cujus filiam uxorem duxerat. Sæpius equidem seditionibus agitabantur Amasiii, & Turcopersas ejusdem secum generis, similiumque morum homines ad suas partes trahebant, ita ut defectioni proximi, nutantesque in fide viderentur. Quamobrem defunctus Mahometes hujus pater, filium suum isti pro- C vinciæ præficere necessarium duxit: istorum limitum dominum constituere, bellique ducem adversus Persas opponere; quo pacto ipse Adrianopol. imperii sede collocata ad coercendos Romæos, Hunnos, Walachos, Servios & Bulgaros in armis semper erat, in eo laborans ut subditi sui per Asiam & Thraciam secundis rebus, paceque fruerentur. Itaque cum hæreditario jure imperium adeptus fuisset Morates Begus, haud sine tumultu & cladibus magnis thronum conscendit: verum turbis variis vexatus, damnisque affectus victoriæ coronam oleagineam reportavit, ut mox narraturi sumus. Hujus equidem pater cum morbo decubuisset, ad se vocat magnatum aulæ D suæ principem, quem Vezirem & Bassam lingua sua appellant, Romæi vero Patricium & Mesazonta nominant. Vir ille natione Albanus Bajazites appellabatur, qui a puero servitutem servierat, & Mahometi rebus adversis conflictato comes semper adfuerat. Mahometem etiamnum adolescentem Temyr, qui patrem ejus occiderat, per Galatiæ montes Ancyræis agris vicinos insectatus fuerat, in quibus celebris illa pugna commissa est, quam supra descripsimus. fugiens ille in graves calamitates ac ærumnas incidit, exul huc & illuc vagatus, & a Persis pulsus; eamdem fortu- E nam malam cum eo expertus est supradictus Bajazites. at quos labores pertulit? pedes ambo iter faciebant, cumque puer adhuc esset Mahometes, neque viæ laborem lassitudinemque ferre posset postulis tumentibus pedibus, neque amplius ad incedendum valeret: plurium dierum itinere confecto, sicut asinus Libysticus humeris eum gestans, intra paterni imperii fines salvum reduxit. Cumque sæpius fames Mahometem vexaret, hic Monochitonis, sive Dervisii habitu vicos ingressus circumibat panem, ut mendicus, quærens, unde Mahometi cibum præberet: quibus servum bonum ac fidelem, qualem alium invenire non est, se probavit. Ille profecto virilem ætatem adeptus, paternoque imperio

Mahometes diem obiit Hegiræ 824. Christi 1421. Giumadieval mense.

Morates patri Mahometi succedit.

Rationes ob quas Mahometes filium suum Moratem Amasiæ præfecerit.

Edit. Paris. pag. 70.

Bajazites Vezir Azem seu Vezirus primus.

Mahometes a Temyre vexatus.

jure hæreditario potitus, officiorum sibi exhibitorum memor, mercedem ei rependit secundum verba Domini, *in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam*: domesticis itaque rebus gerendis, universisque, quibus imperabat, regionibus administrandis præfecit. Iste igitur Prometheus nobis dictus Bajazites, quam recta potuit, rebus imperii gestis ac administratis Asiam Thraciamque, ut e re domini sui erat, rexit. omnem curam ad exercitus alendos adhibuit, reique militaris supplementum bellicis expeditionibus necessarium comparandum, pacis denique ac belli negotia expedivit, dum Mahometes pacifice imperans vixit. In morbum vero eum incidisset, Bajazitem accersit, testamentoque condito supremam voluntatem suam declarat, & de rebus suis omnibus decernit. adjuravit quoque eum per Deum Prophetamque suum, panem & salem, quos ei præbuerat, & in eo alendo expenderat, ut fidelem servum erga Moratem F. suum se gerat, qualem eum olim ipse expertus fuerat; tradatque ei imperium paternum, constituatque ipsum dominum domus paternæ: alios vero duos liberos masculos (Morates enim tunc adolescere incipiebat, aliique duo octuennes & septennes erant) ambos, inquam, testamento jussit Manuelis Imp. fidei committi, ut is tutor eorum esset. De his omnibus sic statuit, veritus ne Morates juxta gentis morem eos aliquando strangulatos perimeret, quod postea contigit. Recta ergo rebus omnibus testamento prospiciens, & confisus imperii statum, ubi a vita migrasset, pacatum fore, filiosque in tuto positos, a scopo destinato ejus providentia longe deerravit. Sic enim secum reputabat. si ambo filii mei in potestate imperatoris erunt, Morates seditionibus & tumultibus solutus universis subditis meis imperabit, neque rebelles ac seditiosi prætextum novas res moliendi nanciscentur. infantes quoque a cæde injusta liberabuntur: sumptusque necessarii per totum vitæ tempus a principe Morate eis suppetent. Imperator tales obsides apud se custodiendo, spem concipiebat intercessuræ cum Morate sinceræ ac non fictæ amicitiæ, sicut Hercules cani terrorem clava injiciens. Quod si aliquando Moratis fortuna defessa, aliquo casu interciperetur: sperabat Imp. opera sua constitutum principem mansuetum fore, & cicurem serpentem in sinu suo benigne fotum: qui, si forte morsu appetierit, ut malorum natura indomita permanet, virus tamen dentium impressione non infundat. Hæc apud se somnians Imp lætabatur: at Romæorum fortuna futuri gnara gemebat. Mortuo igitur Adrianopoli, sicut narravimus, Machomete Bego in ædibus ab eo constructis, per dies quadraginta cadaver illius occultarunt in quadam ædium parte, ubi jacuit insepultum: omnesque mors illius latebat præter viros domesticos quatuor, Bajazitem & Hibraimum Patricios sive Veziros, duosque medicos, qui quotidie ingressi & exeuntes vanos sermones de imperatoris valetudine apud proceres jactabant: morbo quidem ipsum detineri, & ad curandum illum quibusdam medicamentis idoneis opus esse. & cernere erat plures partim in Serviam, partim Constantinopolim missos, alios in insulas, ad conquirenda pharmaca ejus morbo curando necessaria. Qui vero potionem a medicis simulate conquisitam, ut vulgo credebatur, hausturus erat ad evacuanda intestina, dejiciendum viscerum

Bajazites fere. domus minister.

Adjuratio per panem & salem.

Mahometes filios suos impuberes Manueli tradi jubet eorum vitæ consulens. *Edit. Paris. pag. 71.*

Mohametis cadaver occultatum per dies XL.

Quomodo celata Mohametis mors.

A τα, κατὰ τὸν εἰπόντα Κύριον, Ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· τοῦτον καὶ αὐτὸς κύριον τοῦ οἴκου αὐτοῦ κατέστησε, καὶ πάσης τῆς γῆς παρ' αὐτοῦ ἀρχομένης. Ὁ προμαθεὶς οὖν οὗτος ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ καλῶς, καὶ ὡς εἶχε διοικήσας τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὴν ἐπιστασίαν πᾶσαν Ἀσίας τε καὶ Θρᾴκης, πᾶσαν φροντίδα στρατοῦ τε καὶ πολέμου, τοῦ εἰρηνικοῦ καὶ μαχίμου καταστάσεώς τε, καὶ συμπλοκὰς διευθύνας ὡς ἐχρῆν, ἔτι ζῶντος τοῦ Μαχουμὲτ, καὶ εἰρηνικῶς αὐθεντεύοντος. νοσήσας αὐτὸς προσκαλεῖται τὸν Παγιαζὴτ, καὶ διατίθεται πάντα τὰ κατ' αὐτὸν διαθήκην συντάξας, καὶ ὑστεραίαν βούλησιν, λέγων ἐν

B τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῷ προφήτῃ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ, καὶ ἅλατι τῷ παρ' αὐτοῦ δοθέντι, καὶ δαπανηθέντι εἰς βρῶσιν αὐτῷ, ἤγουν τῷ Παγιαζὴτ, ὡς ἔσται πιστὸς δοῦλος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μουρὰτ, καθὼς καὶ ἐν αὐτῷ ἦν· καὶ παραδώσει τούτῳ τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικὴν, καὶ καταστήσει αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. τὰ δὲ ἕτερα δύο τέκνα. ἔτυχε γὰρ ὁ Μουρὰτ τὴν τῶν ἐφήβων ἡλικίαν ἐντρέχων, τὰ δὲ δύο ἄνηβα, ὀκταετῆ, καὶ ἑπταετῆ τυγχάνοντα. ταῦτα οὖν ἐν τῇ διατάξει προστάξας, ὡς ἵνα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἐγχειρήσει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔσται τούτων ἐπίτροπος· Ταῦτα γὰρ πάντ' ἔπραττε φοβούμενος μήπως ὁ

C Μουρὰτ διὰ πνιγμονῆς αὐτὰ, καθὼς ἔθος αὐτῶν ἐστὶ, φθείρῃ, ὡς καὶ γέγονε· καλῶς οὖν διαταξάμενος, καὶ θαρρῶν, ὡς καὶ θανὼν εὑρήσει τὰ πράγματα σὺν τοῖς πᾶσιν εἰρήνην καταστάσασιν, ἠστόχησε τοῦ σκοποῦ πόῤῥω βαλών. καὶ γὰρ ἐνενόει, ὅτι εἰ τὰ δύο μου τέκνα ἔσονται ἐν ταῖς βασιλικαῖς χερσὶν, ἔσται ὁ Μουρὰτ, ἄνευ ζάλης καὶ θορύβου, κύριος πάντων τῶν ὑπηκόων, μὴ ἔχοντες οἱ στασιασταὶ χεῖρας ἆραι. τὰ δὲ νήπια ἐλευθερωθήσονται φόνου ἀδίκου, ἔχοντα τὸ ἀρκοῦν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς πᾶσαν ζωήν· Ὁ δὲ Βασιλεὺς διὰ τῶν ὁμήρων ὑπενόει τούτων, ὡς ἕξει καθαρὰν καὶ ἀνόθευτον

D τὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Μουρὰτ, ἐκφοβῶν τὸν κύνα διὰ τοῦ ῥοπάλου ὡς Ἡρακλῆς· καὶ εἴπερ τὰ τῆς τύχης ἀποκαμοῦνται νήματα τοῦ Μουρὰτ, ἕξει τὸν ἀρχηγὸν ὁ Βασιλεὺς συνήθη καὶ ἡμερόχειρον, ὄφιν καλῶς ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ τραφέντα· καὶ εἰ λαθὼν δάκοι, ὡς τὰ τῆς φύσεως ἀμείψασα, ἀλλὰ κἂν τὸ φάρμακον οὐκ ἀποξενώσει τοῖς ὀδοῦσι. Ταῦτα ὀνειροπολῶν ὁ Βασιλεὺς ἔχαιρεν· ἡ δὲ τύχη τῶν Ῥωμαίων ὁρῶσα τὸ μέλλον ἔστενε. Θανὼν δὲ ὁ Μαχουμὲτ πεγ καθὼς προέφαμεν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσιν οἰκήμα-

E σι, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔκρυπτον τὸ πτῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὃ ἔκειτο ἄταφον, τινὸς μὴ γνώσαντος ὅτι τέθνηκε πάρεξ τεσσάρων, Παγιαζὴτ, καὶ Ἰμπραὴμ τῶν πατρικίων, ἢ Βεζυρίδων, καὶ δύο ἰατρῶν, οἳ καὶ καθ' ἡμέραν εἰσερχόμενοι ἐξήρχοντο, κενολογοῦντες τοῖς μεγιστᾶσιν, ὡς ὁ ἀρχηγὸς νοσηλεύεται, καὶ ἀνάγκη τινῶν χρειωδῶν ἐστὶ πρὸς θεραπείαν ἁρμοδίων. καὶ ἦν ἰδεῖν ἀπεσταλμένων πλῆθος πολὺ, τοὺς μὲν ἐν Σερβίᾳ, τοὺς δὲ ἐν τῇ Κωνσταντίνου, ἄλλους ἐν ταῖς νήσοις ἐρευνῶντας τὰ πρὸς ἰατρείαν χρήσιμα· ὁ δὲ μέλλων πωματίζεσθαι παρὰ τῶν ἰατρῶν, τοῦ κενῶσαι τῶν ἐντέρων τὸ βάρος, καὶ κουφίσαι πνεύμονα, καὶ

ἧπαρ,

ἧπαρ, διέῤῥαγε κοιλίαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἔνδον A πλῆσιν αὐτοῦ τῇ γῇ παραδεδώκασιν ἐντὸς τοῦ δωματίου, οὗ ἔκειτο· τὸ δὲ σῶμα μύροις ἀλείψαντες, καὶ σινδόνι εἰλήσαντες κατέθεκαν ἐπὶ στρωμνῆς ὡς ἀσθενῆ ζῶντα. Ταῦτα οὖν πάντα ἐπράττοντο παρὰ τῶν δύο Βεζυρίδων, καὶ τῶν παίδων τοῦ παλατίου· οὐκ ἐξήρχοντο, οὔτε ἐκοινολογοῦντο μετά τινος. ὁ σκοπὸς οὖν τοιόσδε· εἰ μάθωσι τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ τὰ πέριξ ἔθνη, Ῥωμαῖοι, Σέρβοι, Γενουῖται, Βένετοι, ἐν τῇ ἀνατολῇ ὁ Καραμὰν, οὐ δυνήσεται κατελθεῖν ἐκ τῶν ὁρίων Περσίας ὁ κληρονόμος Μουρὰτ, καὶ γενήσεται θόρυβος ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ στάσις ἐν τῷ στρατῷ. καὶ τὰ τῆς ἑώας πάντα ἀφειδῶς ὁ Καραμὰν λεηλατήσει, τὰ B δὲ τῆς Θρᾴκης οἱ Χριστιανοὶ, καὶ ἔσονται Τοῦρκοι δυστυχοῦντες, καὶ Ῥωμαῖοι τοῖς ἀτυχήμασι θάλλοντες.

onus, & ad levandum pulmonem & jecar, reipsa per medium ventrem dissectus est, eique omnia viscera detracta: quæ humi in parte domus, quam habitabat defossa sunt. cadaver reliquum inunctum aromatis condierunt, & sindone involutum super lectum deposuerunt, ac si vivus adhuc ægrotasset. Hæc omnia amborum Vezirorum consilio agebantur, famulorumque Palatinorum opera, qui intra domus limina coërciti, cum nullo colloquebantur. in eumque finem, ne, si mors imperatoris innotuisset Romæis, Serviis, Genuensibus, Venetis, atque in oriente Karamano, ex Persiæ finibus ad exercitus penetrare non posset Morates imperii hæres; neve etiam tumultibus bellicis Respub. distraheretur, seditionibus exercitus æstuarent; cunctas quoque orientis provincias Caramanus immaniter vastaret, Thraciamque Christiani deprædarentur, proinde Turcorum res infeliciter succederent, Romæis interim florente ac prospera fortuna utentibus. *Edit. Parif. pag. 72.*

CAPUT XXIII.

Morates Prusam venit. Mahumetis mors in vulgus a Bassis editur. Prusam abeunt Veziri, defuncti Sultani cadaver secum deferentes. Legati a principibus vicinis ad Moratem missi. Manuel a Morate fratres ejus impuberes, ex testamento Mahumetis sibi tradi, frustra poscit, & ideo Mustapham & Cineitem in scenam adversus Moratem producit. Mores quidam Turcorum explicantur.

ΤΟΥΤΩΝ οὖν οὕτως ἐχόντων, καὶ διὰ ταχυδρόμου C τινὸς τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τῷ Μουρὰτ ἀπαγγείλαντος, ἐν Ἀμασείᾳ τότε διάγοντος, μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, καὶ ὃν ἔστειλαν ἄγγελον ἔφθασε μηνύων αὐτοῖς τὴν ἔλευσιν Μουράτ· καὶ ὡς κατῆλθεν ἐγγύς που Προύσας ἐν κώμῃ τινὶ καλουμένῃ Μελαίνῃ. καὶ γραφὰς αὐτοῖς ἐνεχείρησε τοῦ Μουρὰτ, δηλούσας τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὁρίζουσας τῷ Παγιαζὴτ, ὅπως λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἐπανήκῃ ἐν Προύσῃ· ἵνα καὶ τὸν πατέρα θάψωσι, καὶ αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀναγορεύσωσι. Τότε ὁ Παγιαζὴτ μεθ᾽ ὅσης ἡδονῆς, καὶ χαρᾶς δεξάμενος τὰ γράμματα, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, σὺν πᾶσι τοῖς σατράπαις καὶ μεγιστᾶσι, καὶ D μέρους οὐκ ὀλίγου τῆς πόλεως, ἤρξατο δημηγορεῖν τοιάδε· Ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, οὐ χρὴ λέγειν καὶ δημηγορεῖν, ἐκ ποίας εἰς ποίαν τύχην ὑψώθημεν, συνδοξοῦντος Θεοῦ διὰ παρακλήσεως τοῦ προφήτου. οἴδατε γὰρ ἀκριβῶς οἱ μὲν αὐτόπται, οἱ δὲ παρὰ τῶν γονέων ἐνωτισθέντες, ὡς οὐκ ἔστιν ὕπω ἑξηκοστὸν ἢ πλέον τι, ἀφ᾽ οὗ τὸν πορθμὸν διαβάντες οἱ τοῦ Ὀθμὰν, ἔτος, τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἐκράτησαν· καὶ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων καὶ Σέρβων ὑποτελῆ, καὶ ὑποφόρους ἔδειξαν. ἀλλὰ καὶ Βλάχους ὑπὲρ τὸν Δάνουβιν, καὶ Οὔννους, καὶ μυριάριθμον γένος Ἀλβανοὺς, καὶ Βουλγάρους, πάντας σχεδὸν εἰπεῖν, τοσοῦτον εἰς τέλος αἰχμαλωτίζοντες ἐταπείνωσαν, ὡς καὶ τὰ δημόσια αὐτῶν τέλη μὴ ἐξισχύειν, τοὺς φόρους τοὺς E ἐτησίους τοὺς διδομένους ἡμῖν, ἐξαρκεῖν· ἀλλὰ καὶ τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐξαποστέλλειν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀρχηγοὺς δουλοπρεπῶς, πῶς; ἔλεον ζητοῦντες, καὶ οἶκτον, ἀνακωχὴν δεινῶν, καὶ εἰρήνην παρ᾽ ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ὅσον ἐγκρατὴς καὶ περὶ τὴν ἡγεμονίαν ταύτην ἄξιος

DUm res eo loci stant, per cursorem Morati Amasiæ sedem habenti mortem patris ocyssime nunciant; exactis tandem diebus quadraginta nuncius ille, quem miserant, redit, ipsisque nunciat Moratis adventum: quodque non longe a Prusa ad vicum, qui Melæna appellatur, devenisset. litteras insuper Moratis ipsis reddidit, quibus monebat jam Prusam se advenisse: jubetque Bajazitem ut, cum toto cœtu patriciorum, Prusam ad se veniat, patrisque sui cadaver advehat ad id sepeliendum, ut etiam se imperatorem proclament, ac salutent. His litteris summa cum voluptate & gaudio perlectis, postridie suggestum conscendit Bajaaites, comitantibus eum satrapis cunctis ac proceribus, & maxima civium parte circumstante, talemque ad eos orationem habere cœpit: *Supervacuum fuerit, o viri, apud vos verba facere, quæ in memoriam vobis revocent, ex quibus primordiis atque initiis ad eam, qua nunc fruimur, fortunam Deo nuente, & propheta nostro apud eum intercedente, evecti simus. Plerique rebus ipsi interfuistis, vel a parentibus vestris audivistis, nondum sexaginta annos elapsos esse, vel certe paulo amplius, ex quo ab Othmano genus ducentes principes, trajecto freto Thraciam universam armis suis subegerunt: Romæorumque imperium ac Servios tributa sibi pendere coegerunt. hosque non solum, verumetiam Vvalachos ultra Danubium, Hunnos, populosasq; nationes Albanos & Bulgaros. Omnes, ut verbo dicam, in servitutem redactos tantis tributis oppresserunt, ut ipsorum ærarium, ac publica vectigalia, nobis solvenda tributa ac stipendia non æquarent. Verum etiam ad id calamitatis compulsi sunt, ut filias suas pucrosque imperatoribus serviliter mitterent. at qua de causa? clementiam ac commiserationem erga se excitaturi, aru-*

Morates de patris sui morte certior factus Prusam venit.

Mahometis mors in vulgus edita, & Mehemetis proclamatio.

Bajazitis Veziri ad exercitum oratio.

muneramque inducias at pacem a nobis petentes. Hoc insuper potentiam hujus imperii dignitatemque auget, sapienter ac prudenter collectos ex omnibus gentibus homines, eosque ut plurimum fortis infimæ & agrestes, Deum unicum, quem Propheta prædicavit, non colentes, ad veram pietatem ipsos convaxisse: fortunatos, dignitatibus & honoribus ornatos, clarosque duces effecisse. Ex quorum numero ipse ego, & vestrum pars maxima, quæ me loquentem audit, sumus. Animo itaque despondere haud convenit, neque socordiæ deditos esse, sed sobrios vigilare. Et singuli, tamquam filii naturales & genuini Othmanis, pugnare debemus pro paterna hereditate; nec negligentia nostra eam disperdi finere debemus. Etenim & pater & dominus bonorum largitor ipse unus est Mahometes, ipsiusque successor Morates, primogenitus liberorum ac dilectissimus, qui in throno patris sui nunc sedit in amplissima urbe Prusa. Pater ipsius dominus noster commune debitum solvit.

Edit. Paris. pag. 71.

Hæc locutus cum ejulatu & lachrymis vehementer planxit, simulque omnes proceres & satellites ingenti cum tumultu & strepitu uno spiritu lamentabiliter flebant. Tum Bajazites, & Hibraimus cadaver portantes in atrio palatii posuerunt, multoque luctu mortuum prosecuti, copias orientis versus Callipolim postridie incedere jusserunt, quas pedibus subsequebantur magnates cum Bajazite cadaver comitantes. Trajectum deinde freto Prusam id detulerunt, & in sepulchrum deposuerunt, quod sibi vivus extruxerat; per octiduum luxerunt, &, ad defuncti memoriam celebrandam, juxta nationis ritum justa peregerunt: luctu postmodum finito Moratem Imperatorem proclamant ac salutant. Celebritate deinde pro majestate imperii decenter transacta, multa ac magni pretii dona largitus est Imperator aulæ suæ purpuratis: ipsique vicissim munerum oblatione adjuncta eum venerati sunt, de rebus deinde imperii consultarunt. Legatos illico ad Caramanum, & Romæorum Imperatorem destinant, ut ipsos de Mahometis obitu, & Muratis inauguratione monerent, ac pacis fœdera renovarent, pro more a principibus ad imperium recenter adsumptis usurpato. Rebus etenim orientis imprimis prospectum cupiebant earumque securitati, pacta per jusjurandum cum Caramano amicitia. deinceps vero ad res Thraciæ curas converfuri, ubi in eam trajecissent. At Imperator Manuel prævertit missis legatis Palæologo Lachyne, & Theologo Corace, qui Moratem consolarentur, & primordia imperii ipsi gratularentur. De postrema deinde patris ejus voluntate mentionem faciunt, & secundum illam postulant pueros Imperatori tradi: siquidem concordiam & amicitiam, quæ inter eum patremque ejus intercesserunt, integras ac incorruptas permanere velint. Quod si tradere pueros, patrisque legibus obtemperare recusaverint, successorem apud se Imperator habet, quem brevi Macedoniæ principem, Chersonesi ac totius Thraciæ constituet; confestim etiam Asiæ & totius orientis. Idque consilium supra memorato Mustaphæ aperuit Manuel. Ad hæc Bajazites pro novo Imp. Morate respondit legatis, afferendo minime honestum esse, neque Prophetæ legibus & oraculis consonum, Musulmanorum liberos apud Cavuridas educari & institui, hoc est piorum filios sub impiorum tutela esse.

Prusam abeunt Veziri cum exercitu & Mahometis cadaver secum ferunt.

Morates imperator salutatur.

Legati missi ad principes vicinos, qui Mahometem obiisse nunciant.

Manuel legatos jam miserat ad Moratem.

pag. 74.

Manuel ex testamento Mahometis, ejus filios impuberes sibi tradi minis adjectis poscit.

Bajazitis ad Manuelis legatos responsum.

A ματικώτερον, σοφῶς καὶ ἐπισταμένως συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν, καὶ ταῦτα τὸ πλέον κακοτυχεῖς, καὶ ἀγροτικοὺς, καὶ Θεὸν ἕνα μὴ σέβοντας τὸν, ὃν ὁ προφήτης ἐκήρυξε· καὶ θεοσεβεῖς, καὶ εὐτυχεῖς ἀξιωματικούς τε, καὶ λαμπροὺς ἡγεμόνας ἀπέδειξαν· ἐξ ὧν κἀγὼ, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀκουόντων, ἃ λέγω, τυγχάνομεν. δεῖ τοίνυν μὴ ῥαθυμεῖν, μηδὲ ὀκνεῖν, ἀλλὰ νήφειν, καὶ ἐγρηγορεῖν. καὶ ὡς υἱὸς γνήσιος τοῦ Ὀθμὰν ἀφ' ἡμῶν ὁ καθεὶς ἀγωνίζεσθαι, ἵνα μὴ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν ἀμελήσαντες φθείρωμεν· καὶ γὰρ καὶ πατὴρ, καὶ δεσπότης, εὐεργέτης τε, καὶ δοτὴρ ὁ αὐτὸς εἷς ἐστιν ὁ Μεχεμὲτ, καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος Μουρὰτ ὁ πρῶτος, καὶ ποθεινότατος τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ὃς καὶ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ

B ἐκάθισεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει Προύσῃ νυνί· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἡμέτερος δεσπότης ἀπέδωκε τὸ κοινὸν χρέος. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκόψατο κοπετὸν μέγαν μετ' οἰμωγῆς καὶ δακρύων, καὶ ἅμα πάντες οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ ῥαβδοῦχοι μιᾷ φωνῇ ἀλαλάξαντες μετὰ θορύβου καὶ κρότου πολλοῦ γοερῶς ἔκλαιον. τότε ὁ Παγιαζὴτ σὺν τῷ Ἰμπραὴμ βαστάσαντες τὸ πτῶμα, ἔθηκαν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου, καὶ ἱκανῶς θρηνήσαντες, ἐκέλευσαν τῇ ἐπιούσῃ τὰ στρατεύματα τῆς ἕω πορεύεσθαι πρὸς Καλλίπολιν, οἱ δὲ μεγιστᾶνες σὺν τῷ Παγιαζὴτ βάδην κατ' ὄπισθεν σὺν τῷ νεκρῷ. καὶ διαβάντες τὸν πορθμὸν ἔφερον αὐτὸν ἐν Προύσῃ, καὶ κατέθεντο ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πένθος ποιήσαντες ὀκταήμερον. Τὰ μνημόσυνα δὲ ὡς καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἐστὶ ποιήσαντες, καὶ τὸ πένθος ἀποβαλόντες τὸν Μουρὰτ ἀρχηγὸν ἀνηγόρευσαν· καὶ τὰ εἰκότα ἑορτάσαντες, καὶ φιλοτιμίας οὐκ ὀλίγας, καὶ εὐεργεσίας τοῖς ἄρχουσιν ἀμείψας· καὶ αὐτοὶ σὺν δώροις τὴν προσκύνησιν ἕκαστος ἀποδεδωκότες, περὶ τῆς ἡγεμονίας ἐφρόντιζον· καὶ διὰ πρέσβεις ἡτοίμαζον πρὸς τὸν Καραμὰν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων, μηνύοντες τὸν θάνατον Μαχμὲτ, καὶ τὴν ἀναγόρευσιν Μουρὰτ, καὶ πίστεις ἀνανεοῦντες εἰρηνικὰς, ὡς ἔθος τοῖς νέοις ἀρχηγοῖς, καὶ ἡγεμόσι. καὶ γὰρ ἐβούλοντο τὰ τῆς ἕω προσεκοδομῆσαι, καὶ ἀσφαλίσαι, ὡς χρὴ, διὰ συνθηκῶν καὶ ὅρκων μετὰ τοῦ Καραμάν. καὶ τότε τὰ τῆς Θρᾴκης

D στοιχεῖσθαι περάσαντες τὸν πορθμόν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ προαρπάσας τὸν καιρὸν, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, τὸν Παλαιολόγον Λαχανᾶν, καὶ Θεολόγον Κόρακα, ὡς δῆθεν παραμυθῶν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰ εἰσόδια συγχαιρόμενος· πρὸς τούτοις ἀναμιμνήσκοντες, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑστεραίαν βούλησιν, αἰτοῦντες τὰ παιδία δοθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴπερ βούλονται ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς ἦσαν. εἰ δ' οὐ βούλονται διδόναι, καὶ τοῖς πατρικοῖς θεσμοῖς μὴ προσάπτειν αὐτοὺς, ἤγουν ὁ βασιλεὺς ἔχει τὸν ἔφεδρον, καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καταστήσει τοῦτον ἄρχοντα Μακεδονίας, καὶ Χερρονήσου, καὶ πάσης Θρᾴκης, εἰ μετὰ πολὺ δὲ καὶ Α-

E σίας, καὶ πάσης ἄλλης ἀνατολῆς· ἐσήμαινε δὲ τῷ προδηλωθέντι Μουσταφᾷ. ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ νέου ἀρχηγοῦ Μουρὰτ, ἔδωκε πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀπόκρισιν, λέγων, Ὡς οὐκ ἔστι καλὸν, καὶ τοῖς τοῦ προφήτου θεσπίσμασι συνᾷδον, Μουσουλμάνων παῖδας τρέφεσθαι παρὰ Καβουρίδων, καὶ παιδαγωγεῖσθαι· τουτέστιν εὐσεβῶν παῖδας παρ' ἀπί-

σωσιν ἐπιτροπεύεσθαι. ἀλλ' εἰ θέλει ὁ βασιλεὺς ἐχέτω τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, καὶ μενέτω κατὰ τὰς πρώτας συνθήκας φίλος, καὶ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν τούτων πάντων, ἐκτὸς ἄλλης ἐπιτροπικῆς διαθέσεως· ἕξομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτοῦ φιλίαν ὡς ἕρμαιόν τι, καὶ καθολικὸν ἐπισφράγισμα τηροῦντες, μὴ ἐπεμβαίνειν τι τῶν ἀπαισίων, μηδὲ ὑπὲρ τὰ ἐσταμμένα πηδᾷν τις ἀφ' ἡμῶν· ἀλλ' ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἔσωσαν ὅρκοι καθάπερ σιδηροῦς τοῖχος, καὶ ἀσφαλὲς περίφραγμα. τὸ δὲ αἰτεῖν παῖδα, καὶ ἔχειν, καὶ ἐπιτροπεύειν, ἀδύνατον ἐστὶ αἰτοῦντι συντίθεσθαι. τὸ δὲ δοῦναι μᾶλλον ἀδυνατώτερον. Τούτοις τοῖς λόγοις ἀποπεμφθέντες οἱ τοῦ βασιλέως πρέσβεις, καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα πάντα ἀναλέξαντες, ἔδοξε τὰ ῥήματα δήγματα. καὶ δὴ τὴν ψυχὴν καμών, καὶ εἰς ἀνάμνησιν ἐλθὼν τῶν ῥημάτων, ὧν συνετάξατο τῷ Μουσταφᾷ ἄρτι ἐν τῇ Λήμνῳ νήσῳ διάγοντι, ἐξ ὅτε παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐπέμφθη ἐξόριστος, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε· μετακαλεῖται Δημήτριον Λάσκαριν τὸν Λεοντάριον, ἄνδρα, καὶ ὡς χρὴ εἰπεῖν, στρατηγὸν γενναῖον, δεδοκιμάσαντα ἔντε Λακεδαιμονίᾳ καὶ Θετταλίᾳ τὸ πρῶτον, ζῶντος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἀνεψιοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος· καὶ γὰρ ὁ Δημήτριος οὗτος εἶχε τὰ πρῶτα τῆς τιμῆς παρ' αὐτῷ. θανόντος δ' αὐτοῦ πέμπει τὸν τρίτον τῶν υἱέων αὐτοῦ, στεφανώσας δεσπότην ἐν Θετταλίᾳ· τὸν δὲ Λεοντάριον μεταπέμψας ἐκεῖθεν, εἶχεν ἐν Κωνσταντίνου πλησίον αὐτοῦ, ὡς ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ στρατιωτικὰ δόκιμον· καὶ γὰρ ἐτύγχανεν ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἓξ παισὶν ἄρρεσιν, ὧν ὁ πρῶτος ἦν Ἰωάννης, ὃς καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. ὁ δεύτερος Θεόδωρος, ὃν καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας κατέστησεν· ὁ τρίτος Ἀνδρόνικος, ὃς καὶ Θετταλίας δεσπότης ἐγένετο. ὁ τέταρτος Κωνσταντῖνος, ὃς καὶ τὰ ποντικὰ μέρη τὰ πρὸς Χαζαρίαν ἐκληρώσατο· πέμπτος δὲ Δημήτριος, καὶ ἕκτος Θωμᾶς, οἳ καὶ σὺν τῷ πατρὶ διῆγον νήπια τυγχάνοντες. Τότε οὖν χρείας κατεπειγούσης, τριήρεις δέκα, ὡς χρή, ἐκ τῆς Κωνσταντίνου τῷ Δημητρίῳ τῷ Λάσκαρι παραδούς, ἔπεμψεν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, προστάξας αὐτὸν λαβεῖν τὸν ἐξόριστον Μουσταφᾶν σὺν τῷ πολλάκις προρρηθέντι Τζενεΐτ, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐν Χερρονήσῳ σὺν τῇ δυνάμει τῶν τριήρων. καὶ τὸν Μουσταφᾶν ἀρχηγὸν καταστήσει Θρᾴκης (ὡς υἱὸν ὄντα φυσικὸν τοῦ προαπερχομένου Παγιαζήτ) καὶ ὡς καθολικὸν κληρονόμον τῶν πατρικῶν αὐτοῦ πραγμάτων, τόπων, καὶ ἐπαρχιῶν· ὃ δὴ καὶ γέγονε. Καὶ γὰρ ἔθος ἦν ἀρχαῖον τοῖς Τούρκοις τὸ μὴ πολυπραγμονεῖν τίνος υἱός, καὶ τίνος ἐκεῖνος παῖς, πλὴν καὶ μόνον εἰ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονος ἐστί. εἰ δὲ οὐκ ἔστι τῆς αὐτῆς ῥίζας, ἀδύνατον ὑπείκειν, καὶ ὡς ἀρχηγὸν τιμᾷν· Ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν, τὴν ἔκπαλαι γενομένην παρὰ τῶν Τούρκων ἐπίνοιαν διηγήσασθαι, ἣ καὶ ἄχρι τοῦ νῦν σώζεται, καὶ δι' αὐτῆς ἀνδρείως τῶν Χριστιανῶν ἐφίστανται, καὶ τρόπαια κατ' αὐτῶν διεγείρουσι, καὶ ἐς ἀεὶ τὴν νικῶσαν ὡς οὐκ ἄλλο γένος κεκλήρωνται. Οἱ Τοῦρκοι κατάραντες ἐκ Περσίδος, καὶ τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια διαβάντες, καὶ ἀρξάμενοι ληλατεῖν τὰ τῆς ἄνω Καππαδοκίας μέρη, καὶ τῆς Λυκαονίας, ἐκήρυττον, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχηγοῦ, διὰ τοῦ κήρυκος, ὡς εἴ τις βούλοιτο εἰς ἐπιδρομὴν ἀ-

A sed si velit Imperator, *amicitiam nobiscumque ineat, eamque colat juxta priora fœdera, sitque pater horum, quotquot sunt puerorum, at a tutelæ munere prorsus abstineat. ejus quoque amicitiam lucro apponemus, eamque loco diplomatis catholici sigillo firmati habebimus; cavebimusque ne quis nostrum præter fas & æquum quicquam tentet, aut terminos transiliat. verum vitam demus juramenta mutua, quæ sint tanquam murus aheneus & munitum vallum inter nos. Petitionibus vero vestris, quibus pueros apud vos habere postulatis, eorumque tutelam gerere, annuere impossibile est, tradi vero ipsos multo minus factu possibile.* Cum hoc responso dimissi imperatoris legati, ad eum omnia renunciant, quæ ipsi visa sunt aspera. Quare animo æger, memorque eo- B rum, quæ nuperrime transacta erant cum Mustapha, qui in Lemno insula commorabatur, ex quo illuc relegatus fuerat: ad se venire jubet Demetrium Lascarim Leontarium, virum, ut verum dicam, fortissimum belli ducem, qui Lacedæmonæ & in Thessalia multis animi sui fortitudinem approbaverat, dum vixit & regnavit in illis Johannes Palæologus Imperatoris ex fratre nepos: apud quem hic Demetrius summos honores adeptus est, primosque magistratus gessit. At Johanne mortuo, tertium filiorum suorum Thessaliæ principem coronavit Manuel, illucque regnaturo misit. illinc ad se Leontarium vocavit, eumque Constantinopoli in aula sua habuit, utpote virum pru- C dentem, & rei bellicæ peritum. Imperator equidem Manuel sex masculorum prole auctus erat, quorum primus erat Johannes, qui a patre Romæorum Imperator coronatus & designatus est. Secundus Theodorus, quem Lacedæmonis Despotam constituit. tertius Andronicus Thessaliæ imperavit. Quartus Constantinus regiones ad Pontum sitas Chazariæ finitimas sortitus est: quintus Demetrius, sextus Thomas, qui, quod infantes essent, in domo patris educabantur. Itaque, cum rerum status tunc urgeret, triremes decem optime instructas, quæ in portu Constantinopoleos erant, Demetrio Lascari dedit, eumque in insulam Lemnum mittit, datque in manda- D tis, ut relegatum Mustapham cum sæpius dicto Cineite accipiat, in Chersonesum ipsos exponat cum copiis, quas in triremibus haberet: constituat etiam Mustapham Thraciæ principem (ut qui filius naturalis esset demortui Bajazitis) universique patrimonii heredem, regionum ac præfecturarum. Quod mox factum fuit. Consuetudo etenim inter Turcos olim invaluit, non curiose perpendere ex quo natus hic aut ille foret, verum unum solum ad imperium adipiscendum sufficiebat, Othmanica stirpe ortum esse: quod si ab ea genus aliquis non duxerit, obsequium ei præstari, & ut imperatori honorem haberi impossibile erat. Hinc vero data occasione incipiam narrare consilium a Turcis olim initum, quo hactenus se gerunt, E Christianos fortiter invadunt, de ipsorum strage trophæa erigunt, perpetuasque victorias, non ut aliæ gentes, de ipsis reportant. Cum Turci sedes, quas in Persia habebant, commutassent, Armeniæ confinia transcendissent, & a deprædatione superioris Cappadociæ & Lycaoniæ latrocinia sua auspicari essent, principis nomine & auctoritate significabant tubicinum voce, ut, si quis vellet in infideles incur-

Legati ad Manuelem redeunt & responsa Bajazitis referunt.

Manuelis filii VI.

Edit. Paris. pag. 75.

Mustaphas & Cineites in Scenam a Manuele producti.

Mores quidam Turcarum.

Turci Christianis bellum inferre semper parati.

sionem facere, ad eos conveniret. Gens equidem Turcica rapinis dedita erat, injuriisque inferendis præ cæteris adsueta: seque etiam mutuis direptionibus infestabant. Quod si adversus Christianos aliquid, vel verbis solis, tentandum fuerit, una præconis seu tubicinis vox audita, ad incurrendum ciet, quod apud ipsos *Ackin* dicitur; omnes ergo effusi, velut amnis rapidus, sponte sua, sine commeatu & pecunia, sine jaculis & acinacibus plerique: alii pedes in densa & numarosa agmina conglobati ruunt. Neque alia arma plurimi prætet clavas manu gestantes, inque Christianos, Dei judicio arcano tam gravibus suppliciis ac pœnis, propter multitudinem peccatorum gentis nostræ, damnatos, irruentes, vivos velut pecudes eos capiebant. Cumque continenter ad hæc usque tempora in nos irruperint, Anatoliæ non solum themata, sed & Thraciæ subegerunt, a Chersoneso ad Istrum provinciis omnibus domitis. Nec etiam quotidianos casus ac aventus neglexere, cum Serviis enim, mutato consilio, hodie pacem ineuntes, sequenti die Atticam, Lacedæmonem, Achajam & Heliada populabantur. Postridie cum Romæorum regiones pacem ac tranquillitatem, ut videbatur, adepturæ erant, luctus & clades Serviis immioebant, deincepsque Bulgaris, postmodum Albanis, & finitimis gentibus; omnesqua sine discrimine feras aut mansuetas nationes disperdere non cessaverunt isti barbari, nec hactenus cessant; utque mihi videtur finem non facient, donec Dei timorem in animos induxerimus. In Deum equidem impie nos gessimus, qui baptizati sumus in nomine patris, filii, & sancti Spiritus divinitatis unius, qua despectui habita, mandata Dei veri transgredimur, & irrita facimus: propterea traditi sumus impiis, pœnas a nobis merito exigentibus, Deo ita recte ac juste decernente. Non solum autem gentes innumeras, quæ citra Istrum habitant, subegerunt; sed & ultra quamplurimas alias, in quibus Walachi sunt, penitus debellavere. In Hunnos gentem numerosissimam etiam penetraverunt. Atqui in eas gentes irrumpunt non solum finitimi, qui nempe Thraciam, Atticam, Illyricum, Æmum montem incolunt, quique juxta Serviam accolunt. (Sane, ut mihi videtur, frequentior his temporibus est populus, illum dico, qui Imperatoribus Othmani stirpe oriundis paret, a freto Calliopoleos ad Danubium usque quam in partibus Anatoliæ.) Sed etiam Turci qui Asiam & Phrygiam habitant. Quid inquam? *Lycaones* qui Armeniæ finitimi sunt, Amasini, Cappadoces, Cilices, Lycii & Cares Danubium usque pedes proficiscuntur, ut latrociniis Christianos devastent. Si centum namque millia ipsorum provinciam quamlibet invadant, latronum more nihilominus grassantur direptisque omnibus aufugiunt. His incursionibus in Thracia universa ad Dalmatiæ limites solitudinem fecerunt. Albanos gentem hominibus frequentissimam ad paucos redegerunt. Walachos pariter ac Servios, tandemque Romæos penitus deleverunt. His in servitutem hoc modo redactis quintam prædę partem ac spoliorum Imperatori addicunt, juxta eorum novellam constitutionem; eamque ex præstantioribus selectam imperio consecrant. Si quando vero juvenis aliquis robustus inter captivos comparuerit, hunc vili pretio

Turcorum strategema dum singulos adoriuntur.

Edit. Paris. pag. 76.

Provinciæ Europæ Turcis subditæ hominibus frequentiores quam Asiaticæ.

Quinta prædæ pars imperatori cedit, estamque mancipiorum novella constitutione lata anno Hegiræ 763 Christi 1362.

A πίσω ἐλθεῖν, ἐλθέτω. ἦν γὰρ τὸ ἔθνος τῶν Τούρκων, ὡς οὐκ ἄλλο, φιλάρπαγον, καὶ φιλάδικον, πρὸς ἄλληλα γὰρ ἦν· οἱ δὲ κατὰ Χριστιανῶν, τί χρὴ καὶ λέγειν; καὶ οἱ μόνον τὴν τοῦ κήρυκος φωνὴν ἀκούσωσι, ὡς πρὸς ἐπιδρομὴν, ἃ καλεῖται κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Ακκίν, τό τι πάντες χύδην, καὶ ὡς ποταμὸς ῥέων, αὐτόκλητοι ἄνευ βαλαντίου καὶ πήρας οἱ πλεῖστοι, καὶ αἰχμῶν, καὶ ἀκινάκων· ἕτεροι πεζοὶ τὴν πορείαν, μυριαρίθμους παρεμβολὰς στοιχήσαντες, θέουσιν, οὐκ ἄλλο οἱ πλείονες, ἀλλ' οἱ ῥόπαλον ταῖς ἑκάστου χερσὶ, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὁρμῶντες, ὡς πρόβατα τούτους ἐζώγρουν· ἀρρήτοις Θεοῦ κρίμασι τοῦτο καθ' ἡμῶν τὸ ψήφισμα διδωκότος, ἕνεκα πλῆθος ἁμαρτιῶν τοῦ ἡμετέρου γέ- B νους. καὶ ἡ ἐπιδρομὴ ἡ συνεχὴς κρατοῦσα ἄχρι τοῦ νῦν· οὐ μόνον τὰ ἀνατολικὰ θέματα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Θρᾴκης κρατήσαντες, ἀπὸ Χερρονήσου μέχρι τοῦ Ἴστρου πάσας τὰς ἐπαρχίας καθυποτάξαντες. τὸ καθ' ἑκάστην μὴ ἀμελοῦντες, ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασχηματιζόμενοι τοῖς Σέρβοις, αὔριον τὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ Λακεδαιμονίας, Ἀχαΐας καὶ Ἑλλάδος ἐληΐζοντο. μετὰ τὴν αὔριον δὲ τὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐδόκει, τὴν εἰρήνην ἐπισπώντων, θρῆνος, καὶ οὐαὶ τοῖς Σέρβοις ἐπέρρεον· εἶτα Βουλγάροις, μετέπειτα Ἀλβανίταις· καὶ καθεξῆς λυμαίνοντες ἅπαν ἄγριόν τε καὶ ἥμερον ἔθνος οἱ βάρβαροι, οὐκ ἐπαύοντο, καὶ οὐ παύονται ἄχρι C τῆς σήμερον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ οὐ παύσονται, ἄχρις ἂν ἡμεῖς τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν νῷ λάβωμεν. καὶ γὰρ εἰς τὸ θεῖον ἡμεῖς ἀσεβοῦντες, βάπτισμα ἔχοντες εἰς ὄνομα Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, τῆς μιᾶς θεότητος, καὶ ταύτης καταφρονοῦντες, ἀθετοῦμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ· τοῖς ἀσεβέσι παρεδόθημεν, καὶ δικαίως ὑπ' αὐτῶν κολαζόμεθα· τοῦ Θεοῦ τοῦτο καλῶς καὶ δικαίως ὁρίσαντος. Καὶ οὐ μόνον τὰ πρὸ τοῦ Ἴστρου μυριάριθμα ἔθνη, καὶ πάμπολλα· ἀλλὰ καὶ μετὰ Ἴστρον Βλάχους εἰς τέλος ταπεινώσαντες· Οὔννους αὐτοὺς τὴν ἀμέτρητον πληθὺν εὐμέτρητον κατεργάσαντες· Καὶ οὐ μόνον οἱ D γειτνιῶντες Τοῦρκοι κατατρέχουσιν, οἱ τῆς Θρᾴκης, οἱ τῆς Ἀττικῆς, οἱ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, οἱ τοῦ Αἱμιμόντου, καὶ οἱ γειτνιῶντες Σερβίαν. (καὶ γὰρ, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, πολὺ πλέον τυγχάνει τὸ γένος τοῦτο τὴν σήμερον, ἀπὸ πορθμοῦ Καλλιουπόλεως ἄχρι τοῦ Ἴστρου, παρ' ὅσον ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς μέρεσι τὸ κατοικοῦν· λέγω τὸ ὑπήκοον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐκ τῶν Ὀθμάν·) ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀσιάτιδος γῆς, καὶ οἱ τὴν Φρυγίαν οἰκοῦντες· καὶ τί λέγω; Λυκάονες οἱ ἐν τοῖς Ἀρμενίων ὁρίοις κείμενοι, Ἀμασεινοὶ, Καππαδόκαι, Κίλικες, Λύκιοι, Κᾶρες ἄχρι Δανουβίου πεζοὶ πορείαν ποιοῦντες, ἕνεκα τοῦ κλέψαι Χριστιανούς· Καὶ γὰρ εἰ καὶ μυ- E ριάκις μύριοι ἐπέλθωσι τῇ τυχούσῃ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ λῃστρικῶς ἐπεμβαίνουσι, καὶ ἁρπάζοντες φεύγουσι. τοῦτο τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἄχρι Δαλματίας ἔρημον ἀπειργάσατο· τοῦτο τοὺς Ἀλβανοὺς, γένος ὑπὲρ ἀριθμὸν ὂν, εὐαριθμήτους ἐποίησε. Βλάχους ὁμοίως, Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους εἰς τέλος ἠφάνισε. τούτων οὕτως αἰχμαλωτιζομένων, τὸ πέμπτον τῶν λαφύρων τῷ ἀρχηγῷ προσκυροῦσι, κατὰ τὸν αὐτῶν νεαρόν. καὶ ἀφοσιοῦσι τοῦτο τὸ πέμπτον τῇ ἀρχῇ· καὶ ταῦτα τὰ κρείττονα· ὅπου καὶ οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐξισοῦνται· ὅπου δ' ἂν νέον καὶ εὔρωστον ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἴδωσι, τοῦτον δὲ

A ἐλαχίστου τιμήματος ὠνήσαντες, εἰσποιοῦντο τῷ ἀρχηγῷ καὶ δοῦλον κατονομάζουσι. καὶ τούτους ὁ ἀρχηγὸς νεόλεκτον στρατὸν, κατὰ δὲ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Γενίτζαρι, καλεῖ. οὓς καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν μεταγαγὼν καὶ περιτεμὼν, οἰκείους αὐτοῦ κατονομάζει· δοὺς αὐτοῖς πάμπολλα δῶρα, καὶ ὀφφικίων τὰ λαμπρότατα, προνοίας ἀτὰς τυχούσης, καὶ παντοίων ἄλλων ἀγαθῶν· ὁμοτραπέζους καὶ συμπότας ποιῶν αὐτούς· ἔχων εἰς αὐτοὺς στοργὴν ὡς πατὴρ πρὸς τέκνα· καὶ ταῦτα τίνας; αἰπόλους καὶ ποιμένας, βουκόλους τε καὶ χοιροβοσκούς, γεωργῶν παῖδας καὶ ἱπποφορβῶν· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην διάθεσιν ἀφειδοῦσιν ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ζωῆς αὐτῶν εἰς οὐδὲν λογίζοντες· μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δόξης ἧς ἔτυχον ἀπολαβόντες, ἵνα μὴ ἐκπέσωσι ταύτης, πάσχουσιν ἐν καιρῷ B πολέμου ὑπὲρ ἄνδρας, καὶ τὴν νικῶσαν λαμβάνουσι· τὸ γνωριστικὸν δὲ σημείωμα τύπον τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, ὃ κατὰ τὴν κοινὴν γλῶτταν Ῥωμαίων Ζαρκουλὰν λέγουσι. καὶ γὰρ κοινοὶ πάντες Τοῦρκοι τὸ αὐτὸ χρῶνται ὡς κεφαλῆς περιβόλαιον· οἱ μὲν πάντες, ὅσοι ἐξ ἰδιωτῶν, καὶ ἐξ εὐγενῶν τυχάνουσι, κοκκινοβαφὲς τοῦτο χρῶνται· ὅσοι δὲ τῶν ἀλλογενῶν τῷ τῆς δουλείας ἀπέπεσον ζυγῷ, γραφέντες δοῦλοι τοῦ ἀρχηγοῦ, οὗτοι λευκόχροα φοροῦσι τὰ τῆς κεφαλῆς περιβόλαια ἐκ πίλου λευκοτάτου· ἡμισφαιρὲς ὅσον χωρεῖν κεφαλὴν, ἔχον περιττεῦον ἄνωθεν τῆς κορυφῆς ὅσον καὶ σπιθαμῆς, εἰς ὀξὺ καταλῆγον· Τοῦτο τοίνυν τὸ νεόλεκτον σύνταγμα καθ' ἕ- C καστον ἔτος ὑπερπερισσεῦον ἐστί, καὶ εἰς τὸ ἓν, ἑκατοντάκις ἓν ἀριθμοῦνται. καὶ γὰρ δοῦλοι δούλους ἀνοῦνται, καὶ τῶν δούλων οἱ δοῦλοι δούλους καὶ πάντες ὀνομάζονται, καὶ εἰσὶ τοῦ ἀρχηγοῦ δοῦλοι. οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς οὔτε Τοῦρκος οὔτε Ἄραψ, ἀλλὰ πάντες Χριστιανῶν παῖδες Ῥωμαίων, Σέρβων, Ἀλβανῶν, Βουλγάρων, Βλάχων, καὶ Οὔννων. οἵτινες ἀσεβήσαντες, καὶ τοῦ παρόντος τὰς ἀπολαύσεις, ὡς χοῖροι λαχάνων, κατατρυφῶντες, παρόμοιοι κυσὶ λύτταν νοσοῦντες, κατὰ τῶν ὁμογενῶν ἔχθραν ἄσπονδον θανατηφόρον ἀεὶ φέρουσι. ὡς γὰρ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ὅτι εὐπείκοοι μεταβάλλεται ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον ἀρχηγὸν εὐκόλως· πλὴν ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης τοῦ Ὀθμὰν εἶναι τὸ ἔθη, * τὴν νικοῦσι ἄρξαντι, καὶ οὐκ D ἄλλοθεν. Καὶ τὸ δοῦλον φῦλον, ὃ διελθούμενοι, τὴν ἱστορίαν, καὶ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ὁρμὴν αἰτιᾶται· ἀρκεῖ γὰρ εἶναι τὸν νέαρχον Ὀθμάνιον. πάντες γὰρ οἱ Ὀθμάνιοι πάτρωνες αὐτῶν λογίζονται, καὶ εἰσὶ καὶ αὐτοί ὡς ἰδίους ἀπελευθέρους αὐτοὺς ἔχουσι. ἐπὰν δὲ ῥεύσει ἡ ἀρχὴ ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον, ἢ ἐκ πατρὸς πρὸς υἱὸν, ἢ εἰς ἀδελφὸν ἐξ ἀδελφοῦ, τὸν ὃν ἡ τύχη καλῶς προσβλέψει, ἐκεῖ καὶ τὸ δοῦλον πιστότητα τὴν παράστασιν ἀπεργάζεται· ἀρξόμεθα δὲ πάλιν τὴν ἱστορίαν, ὅθεν καὶ ὁ λόγος τοῦ διηγήματος ἤρξατο.

* videntur hic deesse aliqua verba, τεθνῶτα ἢ, vel forte deest ἑαυτῶν ἡμῖ

A emptum, rerum principis procuratores imperio adquisitum mancipiumque appellant. talesque Imp. militem novitium, sua vero lingua Genitzeros vocat. quos etiam ad impiam religionem suam traductos circumcisosque, domesticos suos nominat: dona ipsis omoimoda largitur: aulicis muneribus & officiis illustrissimis bonorat: ipsisque oon perfunctorie providet, cætera bona impertiendo. ad comessationes compotationesque eos admittit, & amore paterno ipsos tamquam se progenitos, complectitur: etiamque caprarios, opiliones, bubulcos, & subulcos rusticorum & veterinariorum prolem. Erga Imperatorem equidem, in eos ita pronum, ita se gerunt, ut vitam suam pro illo profundant: magis- B que pro tuendo honore & gloria quibus aucti sunt, & ne iis excidant, in bellicis expeditionibus supra humanas vires ærumnas ac labores tolerant: unde victoriam reportant. Discernuntur vero illi capitis ornamento, quod vulgari lingua Romæi Zarcolam dicunt. Universa namque multitudo Turcorum formæ ejusdem galero, eoque coccineo ad tegendum caput utitur, sive nobiles, sive plebei. Quotquot vero peregrini fuerint sub servitutis jugum missi, mancipia Imp. adscripta albos gestant pileos, ea lana candidissima compilatos, qui hemisphærii formam referunt, quo caput contegitur: qui insuper supra capitis verticem palmi magnitudine erecti, in acu- C tum desinunt. Hic profecto novæ militiæ ordo annis singulis multiplicatur, & uni centum accensentur. Servi quippe mancipia possident, qui aliorum heri sunt, omnesque putantur, prout revera sunt, Imperatoris servi. Inter ipsos ooo Turcus aut Arabs reperitur, verom omnes Christianorum filii, Romæorum scilicet, Serviorum, Albanorum, Bulgarorum, Walachorum & Hunnorum; qui abjurata pietate, vitæ hujus fruuntur deliciis, velut porci oleribus: similesque canibus rabie contactis, cum consanguineis suis inimicitias capitales semper exercent. Ut equidem supra narravimus, nullo negotio subditi hunc vel illum Imperatorem agnoscunt, dummo- D do ex eadem stirpe Othmanica, non ea alia, decessor ac successor prognati sint: istaque mancipiorum natio, cujus historiam persequimur, eodem animi affecta impellitur. Hoc quippe ipsi satis est Imperatorem novum ea gente Othmanica ortum esse. Omnes namque ab ea oriundi patroni ac domini ipsorum, velut libertorum, sunt & habentur. Cum autem imperium ab uno ad alium transfertur, vel a patre ad filium, aut a fratrum uno ad alterum, eum nempe cui fortuna arriserit: & huic ista servorum natio fidelissimam operam præstat. Iterum ad historiæ seriem revertamur, unde digressi narrationem istam incœpimus.

Genitzari ut ab imperatore habiti.

Edit. Parif. pag. 77.

Zarcola capitis ornamentum.

Turci indifferenter se habent ad huic vel illi, dummodo Othmanico esse nato, parendum.

Edit. Parif. pag. 78.

CAPUT XXIV

Demetrius Leontarius Mustapham & Cineitem in Thraciam trajicit, de recipiendis aliquot urbibus cum iis pactus. Mustaphas Callipolim oppugnat, & ad deditionem, quæ secuta est, sollicitat. Arx interim in fide stat, quam oppugnat Leontarius. Morates Mustaphæ rebellione cognita, Bajazitem Bassam, cæterorum Vezirorum sententiæ obtemperans, exercitui præficit, & contra Mustapham mittit. Bajazites deficientibus in pugnæ initio ad Mustapham exercitus sui ducibus copiisque, & ipse permittere se victori coactus est: jussu deinde Cineitis caput ei amputatum. Mustaphas Adrianopolim proficiscitur. Callipolis Leontario se dedit, quam cum ex pactis imperatori acquisitam præsidio firmare parat, a Cineite impeditur, delususque Constantinopolim redit.

Leontarius in Thraciam trajicit Cineitem & Mustapham, &c.

DEMETRIUS Leontarius secum ductis Mustapha filio Ilerim Bajazitis, simulque prædicto Cineite, ut supra narravimus, jurejurando prius cavit, per se numquam irritum fore Imperatoris Manuelis consilium; sed semper, velut filium, in illius, tamquam patris fore potestate. ideoque fidei suæ pignora ac obsidem filium suum apud ipsum deposuisse. Cum eis deinde pactus est, ut Callipolim, quæ in Chersoneso, regionesque Ponti Euxino adiacentes usque ad Vvalachiæ limites imperatoris traderent. Thessaliæ insuper oppida usque ad Erissum & Montem Sanctum: aliaque loca, quæ nec facile recipi ac tradi poterant. Mutua ergo fide data, & jurejurando adhibito, velis expansis versus Callipolim navigant. At Moratis legati præsidio sufficienti arcem firmaverant: in portum Scaphas atque triremes subduxerant, & turri quæ portui imminet milites provide imposuerant, qui hostium adpulsum quieti expectarent. Demetrius exposito in terram Cineite, cum parva Turcorum, quos adduxerat, manu, Romæorumque exercitu haud invalido, oppugnare oppidum aggreditur. Levis porro armaturæ milites, plebsque Callipoleos cominus pugnantes ad resistendum Cinoiti impares erant; vir etenim ille fortis erat, artisque militaris præ Turcis cæteris peritus; quare vel inviti terga dant, & in fugam oppidani vertuntur. His animadversis audacior factus Mustaphas e triremibus fiducia plenus exivit: ad vesperam usque deinceps pugnatur, sub quam rursus Mustaphas & Demetrius regiam triremem conscendunt; cumque ambo in ejus puppi consedissent, hortatus est Mustaphas contra se pugnantes oppidanos, ut, fide ipsis data, se coram sine metu sisterent, quod cuperet cum ipsis quosdam sermones conferre eorum civitati utiles. Hanc itaque orationem ad eos habuit: *Notum vobis probe est, viri, me Ilerim Bajazitis filium esse, vos vero patris mei mancipia fuisse. Quare venerationem & obsequium domino vestro non exhibetis? num ignoratis eumdem fuisse decessorem ac fratrem meum? Ille quidem fratricida fuit, Imperiumque ad hanc diem per vim & injuriam occupavit: meque fugitivum in Romæorum manus, velut in carcerem, compulit. Nunc vero prospera magis ac lætiori fortuna, annuente Deo, utenti, citraque impedimentum rebus mihi procedentibus, pater-*

cum eis paciscitur de tradendis Manueli imperatori aliquot urbibus. Ex histor. Musulm. Hegiræ 825. Christi 1422.

Mustaphas Callipolim oppugnat.

Mustapha ad Callipoleos incolas oratio. pag. 79.

A Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν υἱὸν ὄντα τοῦ Ἰλδερὶμ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προρρηθέντα πολλάκις Τζινεὶτ, ὅρκοις αὐτοὺς ἀσφαλίσας πρότερον, ὡς οὐκ ἀθετήσει ποτὲ τὴν βασιλικὴν βουλὴν, ἀλλὰ ἀεὶ ἔσται ὑπήκοος ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, δοὺς αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πίστιν. καὶ συνθήκας ποιήσαντες, δώσειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἐν Χερρονήσῳ Καλλίπολιν, καὶ τὰ ποντικὰ μέρη ἄχρις ὁρίων Βλαχίας, καὶ τὰ τῆς Θετταλίας ἄχρι Ἐρισσοῦ, καὶ ἁγίου ὄρους, καὶ ἄλλα τινὰ δύσδοτα, καὶ δυσκατέργαστα δόματα. ἀσφαλίσαντες οὖν αὐτοὺς ὅρκοις, καὶ τὰ ἱστία πετάσαντες ἐπὶ τὴν Καλλιούπολιν ἔπλευσαν· καὶ δὴ καὶ οἱ τοῦ Μουρὰτ ἀσφαλίσαντες, ὡς ἔδει, τὸ πολίχνιον, καὶ ἐν τῷ λιμένι τὰς σκάφας καὶ τὰς τριήρεις εἰσάξαντες, καὶ τοὺς πολεμιστὰς ἐπὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι, καλῶς ἐφαρμόσαντες, ἐκάθηντο προσδεχόμενοι πόλεμον. ὁ δὲ Δημήτριος ἐξαγαγὼν τὸν Τζινεὶτ μετ' ὀλίγων, ὧν εἶχε, Τούρκων, καὶ Ῥωμαίων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, ἤρξατο πόλεμον αἴρειν. καὶ δὴ τὸ γασμουλικὸν τῆς Καλλιπόλεως, καὶ τὸ δημοτικὸν κατὰ πρόσωπον μαχεσάμενοι, οὐκ ἦσαν ἀρκοῦντες εἰς ἀντίστασιν τοῦ Τζινεὶτ. ἀνδρεῖος γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρότατος, ὡς οὐδεὶς τῶν τότε Τούρκων· τότε καὶ μὴ θέλοντες νῶτα διδοῦσι, καὶ εἰς φυγὴν οἱ τῆς πόλεως ἐτρέποντο. Ὁ Μουσταφᾶς οὖν ταῦτα ὁρῶν, καὶ θάρσους πλήρης γενόμενος, σὺν πολλῷ τῷ θράσει ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς τῆς τριήρεως. C καὶ δὴ ἕως ἑσπέρας ἀρρενικῶς πολεμήσαντες, τῇ ἑσπέρᾳ πάλιν ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Δημητρίῳ ἐν τῇ βασιλικῇ τριήρει εἰσελθόντες, καὶ ἄμφω ἐν τῇ πρύμνῃ καθίσαντες. ἐκέλευσας ἀφόβως τοὺς ἐναντίους ἀπέναντι τούτου κατὰ πρόσωπον στάντας, πίστεις δοὺς ὡς ὀλίγους τινὰς λόγους συνείροι μετ' αὐτῶν, εἰς συμφέρον τῆς πόλεως. ἤρξατο δὲ δημηγορήσας αὐτολεξεὶ οὕτως· Ὦ ἄνδρες οἴδατε ἀκριβῶς ὅτι τοῦ Ἰλτρὶμ ὑπάρχω υἱὸς, ὑμεῖς δὲ δοῦλοι τοῦ ἐμοῦ πατρός. τίνι τρόπῳ τὸ σέβας οὐκ ἀπονέμετε τῷ κυρίῳ ὑμῶν; οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ προαυθεντήσας ὑπάρχει ὑμῖν ὁ ἐμὸς ἀδελφός; ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν φονεύσας, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἄχρι τοῦ νῦν ἀδίκως παραλαβὼν, ἐμὲ φυγάδα, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν χερσὶ Ῥωμαίων ἔγκλειστον ἀποκαταστήσας, νῦν Θεοῦ νεύσει πρός με τῆς τύχης ἱλαρῶς ἐπιβλεψάσης, καὶ ἀπροσκόπτως προτρεχούσης, εἰσάξαι με εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν· ὑμεῖς ἀντωθεῖτε,

Digitized by Google

καὶ οὐκ ἐᾶσε προβλῆναι. εἰ μὲν οὖν οἰήσεσθε πρός με, καὶ παραχωρήσητέ μοι, καὶ δώσετε τὴν ὁδὸν ἀπάγουσάν με ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πατρικῷ, ἔσεσθέ μοι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ δοῦλοι, ἀλλ' ἀδελφοί. καὶ τὴν πατρικὴν εὔνοιαν φυλάξω εἰς ὑμᾶς, καὶ ὑπερεκθήσω χάρισι χάριτας, καὶ ταῖς δωρεαῖς δωρεάς. εἰ δ' ἀντισταθείητε, ἐγὼ μὲν ἐγκρατὴς γενήσομαι τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν, συνεργούσης τῆς τύχης, καὶ συγκοπιῶντος τοῦ ἐμοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως. καὶ γὰρ τῷ Μουράτ οὐκ ὀρεχθήσεται ἡ πρὸς τὰ ἑσπέρια ἀπάγουσα ὁδός· ἐπὰν δὲ γενήσομαι κύριος τῶν ἐμῶν, καὶ λάβω καιρόν, ἐγὼ ὑμᾶς κρινῶ. Τούτων οὕτως ἐναντιθέντων, αὐτόμολοι τῶν προυχόντων τινὲς ἦλθον καὶ προσεκύνησαν, καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι. πρωΐας δὲ ἐξελθὼν ἐκ τῶν τριηρῶν σὺν τῷ Τζινεΐτ, ἐπιβάντες ἵπποις, καὶ τὸ σουβάλιον ἠχήσαντες, ἐκ τῶν τριήρων ὥρμησαν, ὡς πρὸς πόλεμον, σὺν τοῖς ἐνόπλοις Ῥωμαίοις τε, καὶ Τούρκοις. καὶ δὴ καὶ τὸ τοῦ δήμου πλῆθος ἅπαν ὅσον ἔνοπλον, καὶ ὅσον θεατρώδης, αὐθωρὸν ἀπένειμαν τὴν προσκύνησιν· καὶ πάντες εὐφήμουν αὐτὸν ὡς ἀρχηγόν, καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον. καὶ συνέρρεον ἄχρις ἑσπέρας αἱ πέριξ κῶμαι, καὶ προσκυνοῦντες εὐφήμουν. οἱ δὲ τοῦ πολιχνίου ἔσω οὐκ ἐνεδίδουν, ἀλλ' ἀνθίσταντο λέγοντες, καὶ ὑψηλῇ τῇ φωνῇ εὐφημίζοντες τὸν Μουράτ ὡς ἀρχηγὸν αὐτῶν, καὶ καθολικὸν δεσπότην, τὸν δὲ Μουσταφᾶν ὀνειδίζοντες· τότε ὁ Μουσταφᾶς ἀπάρας τὰς δυνάμεις, πρὸς τὸ ἑξαμίλιον τῆς Χερρονήσου ἔξεισι, καὶ πάντες οἱ τῆς Χερρονήσου καὶ τῶν ἔξω συνῆλθον εὐφημοῦντες. ὁ δὲ Δημήτριος ἐπολιόρκει τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως. Ἐπαναγάγωμεν οὖν τὸν λόγον εἰς τὰ τοῦ Μουράτ, δηλοποιήσοντες ἡμῖν πῶς καὶ τίνι τρόπῳ τὴν ἀρχὴν ἔσχε, καὶ πῶς τὰ τῶν Ῥωμαίων βουλεύματα εἰς κενὸν κατηντήκεισαν· καὶ ποίῳ τρόπῳ ὁ Μουσταφᾶς ἀπέδρα θανατωθείς, καὶ ὁ Τζινεΐτ πῶς αὐτὸν καταλιπὼν ἔφυγε. Ἐπειδὴ διάγοντος ἐν τῇ Προύσῃ τοῦ Μουράτ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ τοῦ ὑπηκόου τὸ κρεῖττον καθ' ἑκάστην συρρέοντος ἐπ' αὐτόν, ὡς δῆθεν τὴν πατρικὴν θανὴν παραμυθῆσαι βουλόμενοι, καὶ τὸ τῆς ἀρχηγίας εἰσόδιον χαριτίζοντες· αἴφνης μήνυμα ἐκ Λαμψάκου, ὡς τριήρεις ἐν τῇ Καλλιουπόλει ὅτι πλεῖσται, καὶ φωναὶ καὶ ταραχαί, καὶ ὀργάνων ἦχοι, καὶ κτύποι ἐπάλξεων, καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἐχθρῶν ἀπαγγέλλοντες. οἱ δὲ τοῦ Μουράτ δοκιμώτατοι, καὶ τῶν ὑπερεχόντων περιφανέστατοι, φθόνον τρέφοντες ἔκπαλαι κατὰ τοῦ Παγιαζίτ, ὡς ὑπερέχοντα πάσης τιμῆς, καὶ μεγαλαυχοῦντα, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενον τοὺς πάντας, καὶ γὰρ ὑπέροφρυς ἦν ὁ ἀνήρ, καὶ τοῖς πολλοῖς σκωπτικός· καιρὸν εὑρόντες ἁρμόδιον καὶ τὸ παρρησιαστικὸν πρὸς αὐτοὺς ῥέπον· καὶ γὰρ ὁ Μουράτ νέος ὤν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰς ἡνίας οὔπω ταῖν χεροῖν κρατῶν· ἀλλ' ὡς ἡμίονος ἀδάμαστος, ἡ τυραννὶς ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀπολακτίζων τὼ πόδε, καὶ καταφρονῶν τῷ παιδί. οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ παρρησίας σπινθήρ, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τοὺς σατράπας στοργή, καὶ πέρα τῆς μετρίου διάθεσις· ἔλεγον πρὸς αὐτόν· ὁρᾷς κύριε τὴν τοῦ ἐπιστάτου ἡμῶν ἐπιμέλειαν· ἤδη τὰ τῆς δύσεως ὤλοντο, καὶ ἡ τῆς σῆς αὐθεντίας κορωνὶς ἐτέθη ἐν τῇ τοῦ Μουσταφᾶ κεφαλῇ. ὡς ἐν ὀλίγῳ γὰρ ἐγκρατὴς γενήσεται πάντων τῶν Θρᾳκικῶν θησαυρῶν καὶ δυνάμεων· καὶ μετ' οὐ πολὺ ἰσχύσει καὶ καθ' ἡμῶν, εἰ μὴ ἀραγί-

A *numque imperium adepto vos adversemini: nec finitis res meas incrementa suscipere. Si itaque partes meas secuti fueritis obsequio mihi prestito, & via, quæ Adrianopolim domum paternam ducit, aperta, in posterum mancipia mea vos non reputabo, sed fratrum loco habebo, paternamque benevolentiam intactam erga vos servabo: beneficiisque beneficia, largitionibus largitiones superaddam. Si secus vero, ac hostiliter adversum me vos geratis, adjuvante fortuna, & Imperatore Manuele patre meo, ditiones paternas recuperabo. ubi quoque illas recepero, occasione mihi data vos condemnabo.* Talia cum audiissent, sponte transierunt ad Mustapham aliquot ex oppidi primariis, eorumque exemplum alii secuti, ipsum Imperatorem salutaverunt. B Postridie ubi illuxit ex triremibus cum Cineite exscendit, & equis conscensis signum pugnæ datum: exque triremibus velati ad prælium Romæi Turcique armati procedunt. Confestim plebejorum multitudo, quotquot armati erant, cæterique qui tamquam scenæ spectatores erant, eum salutarunt ac venerari sunt: cunctique utpote Duci atque Imperatori Othmanica stirpe edito, acclamando plauserunt; continenter etiam ad vesperam ex pagis ac vicis proximis universi confluxere venerabundi, ac fausta precantes. Qui vero arcem intra urbem sitam propugnabant, ipsi se Mustaphæ non permisere: quinetiam animose resistentes, alta voce Moratti felicem aventum augurabantur, Imperatori nempe suo universorumque do- C mino, jactis rursum in Mustapham probris. Tunc ergo Mustaphas deducto inde exercitu ad Chersonesi hexamilium tendit: universique Chersonesii, & qui extra Peninsulam habitant, concursu facto eum salutant. Intereaque castellum Callipoleos Demetrius oppugnat. Sed ad res Moratis narrandas redeamus, ut nobis innotescat, quibus modis imperium obtinuerit: quomodo etiam Romæorum irrita consilia successu caruerint: ut etiam Mustaphas aufugerit, necique deditus fuerit, ipsumque deseruerit arrepta fuga Cineites. Cum Prusæ ageret Morates, ut jam diximus, potiorque pars subditorum quotidie ad ipsum accederent de morte patris consolaturi, eique ad impe- D rii adsumptionem congratulari: subito nuncius Lampsaco affertur, triremes quamplurimas Callipoli in statione esse; vociferationem, tumultum, machinarumque fragorem ac strepitum super mœnium pinnis exaudiri, aliaque signa hostilis irruptionis. Moratis itaque consiliarii probatissimi, procerumque præcipui Bajaziti olim invidentes, quod cæteris, qui honores gerebant, potentia præstaret, superbe quoque se gereret, nihilique omnes penderet, (superciliosus quippe vir ille erat, inque multos contumeliosus) tempus aptum & libertatem sibi oblatam loquendi rentur. Morates etenim adolescens manibus suis imperii habenas non moderari, sed procerum tyrannis. Ceu mulus indomitus hoc & illuc recalcitra- E re, puerumque Imperatorem nihili facere: in quo ne libertatis loquendi scintilla micabat; ille potius Satrapas suos complecti, & supra modum caros habere; ad quem ejusmodi orationem habuerant: *Cernis, Domine, quam diligenter res nostras præfectus noster curet; quæ in occidentalibus partibus jam perierunt. regni tui corona Mustaphæ capiti imposita est. Thraciæ gazarum virium que is brevi potietur: statimque, nisi*

Ad Mustapham transeunt aliquot Callipolitani.

Plebs etiam ut Soltano & imperatori acclamat.

Callipolem arx Mustaphæ resistit & a Leontario oppugnatur.

Nuncius de Mustaphæ rebellione Morati affertur.

Edit Paris. pag. 80.

Bajazites Bassa ob potentiam invisus.

Morates libidini suorum ministrorum obnoxius.

Vezirorum & Bassarum ad Moratem oratio.

aliquatenus provideatur, adversus nos confirmanda ejus potentia est. Impera itaque cum copiis omnibus, quæ hic præsto sunt, Bajazitem fretum trajicere, & contra Mustapham eas ducere, priusquam huic provinciarum occidentalium se adjungant copiæ. Inter Satrapas equidem tuos, nullus est Bajazite aptior ad repellendum & in fugam convertendum hostem; universa siquidem Thraciæ militia eum, æque ac dominum suum respectat; ipseque quo vult, non secus quam famulos suos ducit, obsequentesque omnino submissosque habet.

Bajazites libenter belli curam & onus contra Mustapham suscipit.

Hæc libenter audivit Bajazites, & quam celeriter potuit, ad fretum sacri ostii Propontidis pervenit; cumque paucis militibus comitantibus in continentem ulteriorem trajecit: biduoque Adrianopolim accedens, validum exercitum illic contraxit. In omnibus enim, ut prædiximus, vir ille acer ac promptus erat: ab omnibusque observabatur. Communicatis deinde consiliis cum provinciarum occidentalium rectoribus, ipsos sacramento adegit, numquam, etiamsi cladem quoquomodo acciperet, defecturos: quinetiam fortiter ac generose adversus hostem se gesturos, & operam suam, quo victor Deo juvante evaderet, navaturos.

Duces occidentis sibi conciliat.

His atque similibus inter eos actis, præpotentem exercitum eduxit Bajazites; cumque viam, quæ recta in Cherronesum ducit, ingressus esset, speculatores ab eo præmissi festinanter redeunt, nunciantque Mustapham cum ingenti exercitu, relictis locis illis, trangressum esse juxta vicum a Turcis nuper extructum, hominumque frequentia celebrem, (Magna Carya is vocatur) postridie vero castrameaturum in agro Adrianopoleos.

Bajazites & Mustaphas sibi invicem occurrunt.

Edit. Paris. pag. 81.

Hoc nuncio accepto Bajazites suspensus animi, inter audaciam & metum anceps Adrianopoli egreditur, copiasque supra triginta militum millia educit. Cumque pervenissent in quemdam campum uliginosum, (cujus extrema pars agro Adrianopolitano vicina est: ita tamen ut obscure Adrianopolis inde conspiciatur, quod sylvis sit consitus, valdeque humidus locus) ad prælium se comparant. Jamquoque illuc cum suis accesserat Mustaphas, & utrumque exercitum ad conserendum inter se manus necessitas adigebat, quamvis incommodus situs videbatur. Hic Bajazites orationem paræneticam curru vectus ac equitans meditatus, occidentis Duces sic alloquutus est:

Bajazitis ad occidentis duces oratio.

Viri fratres, universique qui vestro imperio parent, probe vobis cognitum est, quam clemens atque mansuetus in vos fuerit Dominus noster defunctus. Ejus animum mitem ac facilem experti estis, qui vos non servorum, sed fratrum loco habebat. Is profecto voluptatibus suis haud indulgebat, æque, ac utilitatibus vestris studebat: quodque in universos conferebat bonum, id lucro sibi apponi rebatur. Eo tendebat ille, ut Prophetæ genus incrementa susciperet, resque Romæorum accisæ imminuerentur. multas proinde urbes ac provincias Musulmanorum imperio adjunxit, nec cessavit ad obitus sui diem vires ac potentiam augere, amplioresque reddere. Nunc vero qui hic tassea habet falsus Turca, qui propter peccata nostra apud hoc tempore exsiluit, imperium nondum a se occupatum sibi arrogat: Romæisque potiorem ejus nondum acquisiti partem tradit, quod Regis nostri majores multo sudore ac labore partum possidebant. An non clare intelligitis hunc Callipoli, majusque freti claves esse orientis ac occidentis, Ægei maris & Euxini? Quod si hanc sub ditione sua Romæi retineant, Turci captivos Romæos

A νται τῆς ἐπιμελείας. Κέλευσον οὖν σὺν τῇ δυνάμει, τῇ ἐνδεισπομέναις ὧδε, περᾶσαι τὸν πορθμόν, καὶ ἀντιπαρατάξαι τῷ Μουσταφᾷ, πρὸ τοῦ ἐλθεῖν καὶ συναχθῆναι τὰς δυτικὰς δυνάμεις σὺν αὐτῷ. καὶ γὰρ οὐκ ἔστι τῶν σῶν σατραπῶν ἕτερος, ὡς ὁ Παγιαζὴτ, ἀντιστῆναι, καὶ καταπτροπώσασθαι τοὺς ἐναντίους, ὡς αὐτός· ἐπεὶ καὶ τὰ Θρακικὰ τάγματα ὡς κύριον αὐτὸν σέβονται πάντες. καὶ αὐτὸς ὡς οἰκείους αὐτοὺς ἔνθα καὶ βούλεται, δεικνύοντες εἰς αὐτὸν ἄκραν ὑπακοὴν, καὶ ταπείνωσιν. τότε ὁ Παγιαζὴτ προθύμως τὸ λεχθὲν ἀκούσας, καὶ μετὰ σπουδῆς πολλῆς, ὡς εἶχε, τὸν πορθμὸν τῆς Προποντίδος τοῦ ἱεροῦ στομίου καταλαβών. καὶ τὸ περαίαν διαβὰς σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν ὀλιγαρίθμοις, ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις τὴν Ἀδριανούπολιν καταλαβών, ἀφικεῖ συν-
B ναγωγὼς παμπληθῆ στρατόν. Ἦν γάρ, ὡς εἰρήκαμεν, ἐμβριθὴς οὗτος ἀνὴρ ἐν τοῖς πᾶσι, καὶ πάντες πρὸς αὐτὸν καραδόκουν. καὶ κοινολογησάμενος σὺν τοῖς ἄρχουσι τῶν δυτικῶν μερῶν, καὶ πίστεις παρ' αὐτῶν λαβών, ὡς οὐκ ἀποστατήσουσιν, οὔτε * τῆς τυχούσης ἀποστῇ βλάβης· ἀλλὰ γενναίως ἀντιστατήσωσι τῷ ἐχθρῷ καὶ τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος νικητὴν ἀναδείξωσι· Ταῦτα, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λέξαντες, ἔξεισι μετὰ δυνάμεως πλείστης. καὶ δὴ τὴν ἐν Χερρονήσῳ φέρουσαν ὁδὸν εὐθυδρόμως ἀρξάμενοι, ταχυδρόμοι τινὲς ἦσαν προπεμφθέντες παρ' ἐκείνου. καὶ δὴ ἐπανελθόντες ἀγγέλλουσι τῷ Παγιαζὴτ, ὡς ὁ Μουσταφᾶς μετὰ δυνάμεως πλείστης ἀπάρας τῶν ἐκεῖσε, καὶ περαιωθεὶς τὴν νεωστὶ παρὰ τῶν Τούρκων μεγαλυνθεῖσαν κώμην, καὶ εἰς πολυάν-
C θρωπον πληθυνθεῖσαν, ἥ τις μεγάλη Καρύα καλεῖται, ἐγγύς που τῷ κάμπῳ τῆς Ἀδριανοῦ τῷ πρωῒ μέλλει κατασκηνῶσαι. ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Παγιαζὴτ, καὶ μέσον θράσους καὶ δειλίας πρυτανευόμενος, ἔξεισι τῆς Ἀδριανοῦ μετὰ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πλειόνων, ὑπὲρ τριάκοντα χιλιάδας ὄντων. φθασάντων δὲ ἐν τινι ὑδατώδει πεδίῳ (καὶ αὐτὸ πλησίον ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ κάμπου, ὥστε τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ φαίνεσθαι ἀμυδρῶς ἐξ αὐτοῦ, ἀλσώδει ὄντι καὶ λίαν καθύγρῳ) ἐν αὐτῷ τὰ τοῦ πολέμου ηὐτρεπίζετο. καὶ γὰρ ἔφθασε καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ ἄμφω τὰ στρατόπεδα ἐξ ἀνάγκης ἐχρῆν συμπλακῆναι εἰ καὶ ὁ τόπος ἐδόκει ἀσύμφορος. Τότε ὁ Παγιαζὴτ ἅμα καὶ τὴν δημηγορίαν, καὶ τὴν ἐν ἅρμασι καὶ ἵπποις παρακέλευσιν συνάψας, πρὸς τοὺς ἡγε-
D μόνας τῆς δύσεως ταῦτα εἴρηκεν· Ἄνδρες ἀδελφοί, καὶ ὅσοι ὑπὸ τὴν ὑμετέραν χεῖρα κοινὸν, οἴδατε ἀκριβῶς τὴν παρῳχηκότος ἡμῶν δεσπότου τὴν ἀγάπην, ἣν ἐδείκνυε πρὸς ὑμᾶς καὶ τὸ ἀδιάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὡς οὐκ ἐχρᾶτο ὑμᾶς ὡς δούλοις, ἀλλ' ὡς ἀδελφούς· καὶ οὐ τόσον ἐφρόντιζε τῆς οἰκείας ὀρέξεως, ὡς τὸ συμφέρον ὑμῶν. καὶ ὡς ἕρμαιον ἡγεῖτο τὸ κοινὸν ἀγαθὸν, καὶ κατὰ σκοπὸν εἶχε τὸ αὐξάνεσθαι τὸ τοῦ προφήτου ἔθνος, καὶ ἐλαττοῦσθαι τὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ πόλεις πολλὰς συνῆψε καὶ ἐπαρχίας τῇ τῶν Μουσουλμάνων ἀρχῇ. καὶ οὐκ ἔλιπεν ἄχρι τελευτῆς αὐτοῦ προστίθεσθαι, καὶ πλεονάζειν δυνάμεις καὶ πράγματα. Νῦν δὲ ὁ παρὼν οὗτος ψευδότουρκος, ὃς καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις ἠγέρθη, ἤδη τὴν αὐθεντίαν μει-
E ζων πρὸ τοῦ λαβεῖν καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ κρείττω πρὸ τοῦ ἔχειν παραδίδωσιν, ἅτινα οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ ἡμῶν πατέρες μετὰ πολλῶν ἱδρώτων, καὶ πόνων ἐκτήσαντο. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ Καλλιούπολις, καὶ ὁ ταύτης πορθμὸς κλεὶς ἐστὶν ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Εὐξείνου; καὶ εἰ ταύτην Ῥωμαῖοι βασιλεύουσιν, οὐκέτι Τοῦρκοι Ῥωμαίους αἰχμαλώτους εἰς ἑῴαν διαπορθμεύουσι· Ῥωμαῖοι δὲ Τούρκους

* add. ὑφ'

καὶ

καὶ μάλα. καὶ ἔσται ἀρχὴ τῆς ἰδίων τὰ ἡμέτερα, ἐλευθερίας ἢ ἀπαρχὴ τὰ τῶν Ῥωμαίων. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς ὡς χρὴ ἀντιστῆναι τῷ πλαστῷ τούτῳ Μουσταφᾷ, καὶ τοῖς συνασπισταῖς, καὶ ὁμόφροσι τούτου Ῥωμαίοις. οὐ γὰρ ἐκ τῶν αἱμάτων Ὀθμὰν οὗτος ὁ δυσσεβὴς, καὶ ἐχθρὸς τῆς πίστεως. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁ Μουσταφᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν, ἐτεθνήκει κομιδῇ νήπιος ὤν, καθὼς ὁ κύριος ἡμῶν ἔλεγε πρός με. οὗτος γὰρ τῶν χυδαίων Τούρκων εἷς ὤν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προπαρῳχηκότος Μωσῆ, ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ τοῦτον, ὡς υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ, ἐφανέρωσε, ἐκφοβῶν τὸν Μωσῆν, εἶτα ὁ πλάνος οὗτος ὡς ἴδε τὸν Βασιλέα ὅρκοις συνδεθέντα, καὶ ἄκραν ἀγάπην ἀλλήλοις ἐκ συμφώνου σὺν τῷ κυρίῳ ἡμῶν μεταδώσαντας, ἀποδρὰς ἐς Βλαχίαν ἀφίκετο, συνδιάγων τῷ Μύλτζη τότε τῶν Μυσῶν ἀρχηγῷ ὄντι, υἱὸν αὐτὸν τοῦ Ἰλδιρὴμ ἀποκαλοῦντι, καὶ βοήθειαν ἐξαιτούμενος. ἐκεῖθεν λαβὼν ὀλίγην τινὰ βοήθειαν, καὶ εἰς τὰ Θετταλίας μέρη λῃστρικῶς εἰσελθὼν, τοὺς συναντῶντας ἐμπόρους καὶ οἰνοδήτινας ἐξεγύμνα, καλῶν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ, καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον. ὅθεν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς ὑμεῖς οἴδατε, στρατὸν ἀξιόλογον πέμψας κατ' αὐτοῦ, ἐγγύς που τῆς Θεσσαλονίκης συνάψαντες πόλεμον, μὴ δυνηθεὶς ἀντιστῆναι ὁ ἀλάστωρ, φυγὰς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἰσέσεισε. τότε καὶ ὁ Τζινεῒτ συνδιάγων τῷ ἡμετέρῳ κυρίῳ, καὶ γὰρ ἦν ἀποστατήσας τὸ πρότερον, αὐθεντεύων τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίας, καὶ καθολικὸν ἡγεμόνα Σμύρνης τε καὶ Ἐφέσου ἀποκαλῶν ἑαυτόν· καὶ σὺν πολλῇ δυνάμει τοῦτον ἐξελάσας ἐκεῖθεν, σὺν αὐτῷ διάγειν ἐκέλευσεν ὁ ἡμέτερος κύριος εἰς τὰ τῆς δύσεως μέρη· τότε καὶ αὐτὸς καιροῦ δραξάμενος εἰσῆλθεν ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ φυγὰς, καὶ τῷ Μουσταφᾷ δι' αἰτίας ῥηθείσας συνήφθη. ὡς δ' οὖν οἱ τῆς πόλεως ἀνενδότως ἱστάμενοι, καὶ μὴ προδοῦναι βουληθέντες τὸν ἀπατεῶνα τοῦτον, ὁ ἡμέτερος δεσπότης γέγραφε πρὸς τὸν βασιλέα αὐτῶν αὐτὸν, καὶ παραδειγματικῶς ἐμήνυε λόγον. Ἐξελθὼν τοῦ θηρεῦσαι θήραν, ἐκλαμπρότατε βασιλεῦ, καὶ λύκον κυνηγετουμένου, καὶ δὴ ἐν χερσὶ τὴν ἄγραν ἔχων, εἰσπηδήσας ἐσώθη ἐν τῇ μάνδρᾳ τῆς σῆς Βασιλείας. ἀξιῶ οὖν τοῦ δοθῆναι τὸ ἐμὸν θήραμα· ἵνα μὴ τῶν σῶν, καὶ τῶν ἐμῶν θρεμμάτων λυμαντὴρ γένηται καιροῦ προϊόντος. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀντέγραψε πρὸς αὐτόν· Εἰ καὶ λύκος τὸ διασωθὲν ἐν τῇ ἐμῇ μάνδρᾳ, ἀλλ' ἐγὼ τὸ γαληνὸν ἔχων καὶ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ μὴ χαίρειν ἐπ' ἀλλοτρίοις φόνοις, σωτὴρ ἔσομαι τοῦ λύκου, καὶ οὐ προδότης. ἀρκείσθω τὸ χαλινῶσαι τοῦτον ἐγὼ, καὶ ἐν χερσὶν ἔχειν, καὶ μὴ ἐᾶσαι προβαίνειν μήτε φθείρειν τι τῶν σῶν. ἀλλ' ἐν ἀδείᾳ καὶ ἀφθονίᾳ ἡγεμονεύειν σε ἄχρις ὅρου ζωῆς σου, φυλαττομένων τῶν ἐν ὅρκοις γενομένων ἡμετέρων συνθηκῶν. Ἔκτοτε οὖν εἶχε τοῦτον ὁ Βασιλεὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει σὺν τῷ Τζινεῒτ· καὶ μετὰ χρόνους τέσσαρας ἔπεμψεν αὐτὸν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, κἀκεῖ διῆγεν ἄχρι τοῦ νῦν. νῦν δ' ὁ Βασιλεὺς μὴ ἔχων ὅ, τι καὶ δράσειεν, ὁρῶν μὴ εἰς τέλος τὸ αὐτοῦ βούλημα ἐξερχόμενον· καὶ γὰρ ἐβούλετο τοὺς δύο παῖδας, τοὺς νηπίους, ἐν ταῖς χερσὶν ἔχειν, καὶ δι' ἐκείνων ἡμᾶς ἐπτοῆσθαι τῷ αὐτοῦ κράτει. ἤδη τὸν ἀποστάτην τοῦτον σὺν τῷ Μουσταφᾷ, ὡς ἀγρίους κύνας καθ' ἡμῶν λυττῶντας, ἀφῆκεν· ἡμεῖς δ' οὐχ ὡς δορκάδες ἢ πτῶκες εἰς τοὺς ὑπεναντίους φανῶμεν, ἀλλ' ὡς λέοντες ἐπεισπηδήσομεν. καὶ ἀμεταστρεπτὶ τὰ δόρατα εἰς αὐτοὺς σείσομεν διστόχως· καὶ γὰρ οἱ ἡμέτεροι πλείονες. Ὁρᾶτε τοίνυν τοὺς σὺν αὐτῷ δὲ ἀριθμητοὺς ὄντας, καὶ ἔτι ἐν τῷ

in orientem transvehere minime poterunt. Romæi vero nullo arceante Turcos captivos trajiciunt. Jamque res vestræ, Romæis se in libertatem asserentibus, labare incipient. Vos hac de causa hortor, ut huic falso ac commentitio Mustaphæ, & cum eo sentientibus Romæis opemque ferentibus egregie obsistatis. Neque equidem sanguine Othmanico satus est impius iste fidei nostræ infestus. Ille enim Mustaphas Domini nostri frater, quod ab eo olim audivi, infans admodum fato cessit. Hunc equidem ex infima Turcorum plebe unum Imp. Manuel Mosem viventem veritus, Ilrim Bajazitis filium jactabat. Deinde impostor iste, ut vidit Imperatorem jurejurando teneri, amicitiam, concordiamque inter ipsum Dominumque nostrum stabilitam esse, aufugit in Vualachiam, ibique cum Myliza Mysorum tunc temporis principe moratus est, seque filium Bajazitis Ilrim jactans auxilium rogabat. quod ubi obtinuit, inops equidem parvique momenti, Thessaliam invadit ac latrocinia exercet: obvios mercatores cæterosque spoliat: Ilrim Bajazitis filium se prædicat, exque Othmani prosapia editum. Quod ob flagitium Dominus noster, ut probe scitis, exercitum justum adversus eum expedivit; & inito prope Thessalonicam prælio, cum non posset scelestus ille impetum sustinere, fuga in urbem istam pervenit. Tunc temporis etiam Cineites domino nostro militabat; qui quidem, Asiæ dum præest, Ducis generalis Smyrnæ & Ephesi titulo sibi arrogato antea defecerat. Inde valido exercitu a Rege nostro pulsus, jussusq; eum comitari & in occidentalibus provinciis degere. Iste ergo occasionem nactus Thessalonicam aufugit, & hac de causa Mustaphæ se conjunxit. Cumque cives in eo proposito, non prodendi hunc impostorem, pertinaciter starent, dominus noster ad ipsorum Imperatorem scripsit, taliaque ei clare significat. Cum exivissem ad venationem, Imperator illustrissime, ut feram comprehenderem, jamque lupum abactum prædam, quam sectabar, in manibus haberem, imperii tui mandras lupus iste ingressus est, salvusque evasit. peto itaque prædam meam mihi reddi, ne tuis ac meis pecudibus temporis lapsu perniciem afferat. Isti Imperator respondit. Etsi lupus sit, qui salutem sibi in mea mandra quæsivit, mansuetæ tamen ac humanæ sum indolis; neque ex aliena cæde voluptatem capio. lupi custos ero, non proditor. Hoc contentus sis, ut eum frænatum cohibeam meæ potestati suppositum: eique non permittam procurrere, & aliquid quod tuum sit devastare. Securus ergo omnibusque ubertim abundans regna dum vixeris, fœderibusque sta, quæ jurati ambo pepigimus. Dehinc hunc Mustapham ac Cineitem Constantinopoli detinuit, & post quadriennium in Lemnum insulam illum transmisit, ubi hactenus degerat. Nunc cum nocere nobis Imperator haud possit, intelligatque consilia sua, exitum non sortiri: (volebat quippe duos infantes regios penes se habere, suisque viribus terrorem nobis per ipsos injicere) transfugam illum Cineitem ac Mustapham, ceu canes feros & rabie citatos, in nos immisit. Ad caprarum quidem modum aut leporum contra hostes nos non præbeamus; quinetiam tamquam leones insiliamus: hastasque nostras, quæ flecti nesciunt, in eos directe quatiamus, animum addat nostrorum major numerus, inferiorque eorum, qui ipsi militant: quos cernitis panem Regis mei in dentium interstitiis adhuc ferre. eos adjutores non habebimus in pecude aberrante retrahenda. hoc unum nobis sat erit, si prælium prompti atque alacres

Mustaphas Dusme seu suppositius.

Edit. Paris. pag. 82.

pag. 83

Acie instructa ad pugnam se parant Bajazites & Mustaphas.

inierimus. His dictis aciem disponit agminibus ex arte locatis, & classicum cani jubet. Ex altera quoque parte Mustaphas præsente Cineite animos suorum confirmat: juratus iis pollicetur, si imperium adeptus fuerit, rerum omnium dominos æque, ac se fore; honores ac dona quamplurima a se reportaturos; amplam mercedem infimis ostentans, proceribus immensa supra modum præmia promittens. Ubi etiam vidit Mustaphas bellum alas jam quatere (id est, ad belli discrimen ventum esse) hostesque hastis incussis, ac jaculis intortis impressionem fecisse, tradita Cineiti, viro inter cæteros bellicosissimo, præliis etiam adsueto, ineundæ pugnæ cura, ipse in edito loco stans, contenta voce sic infit: *Viri fratres, neque enim servos appello, quo impietas ista tendit? servus domino bellum infert? isque genere Albanus? Barbaræ gentis proles, mihi? qui vester sum dominus, & Ilerim Bajazitis filius. Enimvero si superesset frater meus, colorem aliquem hæc impietas præ se ferret, utpote vitam suam pro illo profusurus esset iste, cujas cervicibus cruentum fatum impendet. Nunc vero fratre meo mortuo, quis ex eo prognatus hæres? neque, si superstit, in Thracia juris quicquam habet. Longe lateque in oriente imperat. Haud etiam poteraas ipsius opes invado, patris mei ditiones solummodo occupa. Quod si negaverit ullus me Ilerim filium esse, et me verum clare approbabo. Quod si etiam bello decernendum, accedat fratris mei filius, non vero mancipium meum, quicum experiar. Cui porro fortuna potiorem partem attribuerit, ille regnet. Vos demiror, qui in patris mei exercitibus virtutem militarem vestram omnibus probaveritis, qui probe etiam nostis hujus triobolaris jactantiam, superbiam ac supercilium. Cui si prospere cesserit hujus pugnæ exitus, quis adire ipsum verbis audebit? Vos propterea hortor; ne belli gerendi animo potius, quam me adjuvandi estote, & cum æquanimitate procedite. nullis præmiis aut mercede, testis Deus adest, vos frustrabor, quinetiam amplioribus vos honorabo.*

Cineiti prælii ineundi cura relicta.

Mustaphæ ad Morataeos oratio.

Defectio totius exercitus Bajazitis ad Mustapham.

Ubi finem dicendi fecit, subito, qui Bajazitis exercitus dextro cornu præerat, Satrapa a suis digressus, quasi cum Cineite manus conserturus, quique ipsius latera cingebant, Mustaphæ se stiterunt, & ab equis cum desiluissent, cuncti, quam servi dominis, venerationem exhibuerunt. Confestimque, qui sinistrum aciei regebat cornu, pariter transfugit. Peregrinam quamdam mutationem videre erat, Mustapham temporis momento plumis ornatum, similemque alte volanti aquilæ; Bajazitem vero veluti monedulam plumis spoliatum, & famulis solis eum comitantibus a cæteris desertum. Cumque intelligeret raro admodum domino superiorem servum evadere; videretque fortunam filum in partes sibi contrarias ducere, obsequii promptitudine salutem quærit: & ex equo desiliens fraterque ejus Hamza, servili more ac gestu, Mustaphæ obviam procedunt, salutantque. Defuncti igitur prælio Mustaphæ milites, Duci suo tentoria decora ac convenientia pangunt, eique ex equo sublevato, ut totius Romanæ ditionis Imperatori acclamarunt. Bajazit vero procul sedere jusso, satellites custodiæ causa appositi sunt. Accedens deinde Cineites, cum videret eum aura vitali adhuc frui, intelligeretque intra casses irretitum, præclusis

Edit. Paris. pag. 84.

Bajazites & Hamsa frater ejus ab omnibus deserti Mustaphæ se permittunt.

A ῥαγμάσι τῶν ὀδόντων τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντες· καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν αὐθωρὸν ἴσον), αὐτὸν ὡς πεπλανημένον πρόβατον, καταλείψοντες· μόνον εἰ προθύμως τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσβολῆς τοῦ πολέμου ὑποστήλθωμεν. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὰς φάλαγγας κατὰ τάξιν διαρμόστως συντάξας, τὸ συνελεον ἤχησεν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεῒτ καὶ αὐτὸς τοὺς, ὡς εἶχεν, ἐγκαρδίως στερεώσας, καὶ ὀμόσας, ὡς εἰ τῆς ἀρχῆς ἐπιλάβοιτο, πάντων πραγμάτων ὡς αὐτός, καὶ αὐτοὶ ἔσονται κύριοι, καὶ τιμῶν καὶ δώρων ὅτι καὶ πλείστων ἀπολαύσονται παρ' αὐτοῦ. καὶ τοῖς μικροῖς μεγάλας, καὶ τοῖς μεγάλοις ὑπερμεγέθεις τάξας τὰς ἀμοιβάς, καὶ τὰς χάριτας· Καὶ δὴ ὁρῶν ὁ Μουσταφᾶς ἤδη σαλευόμενον τὸ τοῦ πολέμου πτερόν· καὶ οἱ ὑπεναντίοι προσωρμησαν ἐπι- B σείοντες τὰ δόρατα, καὶ τοξοβολισμοὺς οἱ τοξόται προέπεμπον, στὰς ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου τὸν πόλεμον καταλιπὼν τῷ Τζινεῒτ. καὶ γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἀνδρεῖος, καὶ τοῖς πολέμοις συνήθης, ἔκραζε μεγαλοφώνως· Ἄνδρες ἀδελφοί, οὐ γὰρ οὐ δούλους καλῶ, εἰς τί ἡ ἀσέβεια αὕτη; δοῦλος κατὰ δεσπότου; καὶ ταῦτα ἐξ Ἀλβανῶν; γένος βάρβαρον πρὸς ἐμὲ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰλδερίμ, τὸν κύριον ὑμῶν; καὶ γὰρ εἰ ἔζη ὁ ἐμὸς ἀδελφός, εἶχεν ἂν λόγον ἡ ἀσέβεια αὕτη, ὡς ὑπὲρ ἐκείνου τὴν ζωὴν θύσειν μέλλων ὁ βιοθανὴς ἐν ὀλίγῳ μέλλων γενέσθαι οὗτος· νῦν δὲ θανόντος ἐκείνου τίς κληρονόμος αὐτοῦ; ὁ υἱός; ἀλλ' οὐκ ἔχει χώραν ἐν Θρᾴκῃ· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς ἑῴας· καὶ γὰρ οὐ τοῖς πράγμασιν ἐπεμβαίνω τοῖς πατρικοῖς αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῖς τοῦ ἐμοῦ πα- C τρός· εἰ γὰρ οὐκ εἰμὶ υἱὸς λέγει τις τοῦ Ἰλδερίμ, ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν φανερὰν ἐπιδείξω· εἰ δὲ καὶ πολεμεῖν με θέλει, οὐχ ὁ ἐμὸς δοῦλος, ἀλλ' ὁ ἐμὸς ἀνεψιὸς ἐλθέτω· καὶ εἴ τινι νέμει τὸ κράτος ἡ τύχη, καὶ κρατείτω ἐκεῖνος. Θαυμάζω δὲ καὶ ὑμᾶς τοὺς δοκιμάσαντας ἐν τῇ στρατείᾳ τοῦ ἐμοῦ πατρός, καὶ ἐπισταμένους τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, καὶ τὸν τῦφον καὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ τριωβολιμαίου τούτου· καὶ εἰ εὐτυχήσει ἐν τῇ παρούσῃ συμπλοκῇ, τίς ἴσως δυνήσεται συνάραι λόγον μετ' αὐτοῦ; Διὸ παρακαλῶ μὴ γίνεσθαι πολεμισταί, ἀλλὰ μᾶλλον συμμαχήσατέ μοι, καὶ μὴ ἐπιεικείας προσέλθετε· καὶ τῶν ὑμετέρων, μάρτυς Θεός, οὐ στερήσω τι· ἀλλὰ μᾶλλον προσθήσω, καὶ ἔτι πλείονα αὐξήσω. Τούτων οὕτω λεχθέντων, αἴφνης ὁ τὸ δεξιὸν κέ- D ρας ὑπερασπίζων σατράπης ἀποσπασθείς, ὡς δῆθεν συμπλακῆναι θέλων τῷ Τζινεῒτ, σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ, ἦλθον ἐνώπιον τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων ἅπαντες, τὴν δουλικὴν προσκύνησιν ἀπένειμαν αὐτῷ. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸ ἀριστερὸν κέρας κρατῶν, κἀκεῖνος ἔπραττε τὰ ὅμοια. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην ἀλλοίωσιν, τὸν Μουσταφᾶν ὡς ἐν ἀκαρεῖ πτερωθέντα, καὶ ὡς ἀετὸν ὑψιπετοῦντα παρόμοιον· τὸν δὲ Παγιαζὴτ ὡς κολοιὸν κατεψιλωθέντα, καὶ ἔρημον μόνον μετὰ τῶν ἰδίων ἱστάμενον. τότε κατανοῶν λαβὼν ὡς σπανίως ὑπερισχύει δοῦλος δεσπότου· καὶ ὁρῶν ὡς ἤδη τὰ τῆς τύχης νήματα ἀντιστρόφως κλώθονται, πραγματεύεται τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐν τάχει. καὶ καταβὰς τοῦ ἵππου σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Χαμζᾷ, δουλικῶς καὶ οὗ- E τοι προσυπήντουν, καὶ προσεκύνουν αὐτῷ. Τότε οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸν πόλεμον λύσαντες, καὶ σκηνὰς ἡγεμόνι πρεπούσας πήξαντες, ἀποβιβάσαντες τοῦ ἵππου τὸν Μουσταφᾶν, ὡς ἀρχηγὸν αὐτὸν, καὶ ἡγεμόνα πάσης γῆς Ῥωμαίων εὐφήμουν· τῷ δὲ Παγιαζὴτ * κελεύσαντι καθεσθῆναι μακρόθεν, φύλακας ἐπέτρεψε τοῦ φυλάττειν αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεῒτ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἔτι ζῶντα· καὶ γὰρ ἦν κρατῶν τὰς ἄκρας, τοῦ μὴ ἀποδρᾶναι τὸν ἀντικείμενον· καὶ μα-

* κελευθέντι

θὼν ὅτι ἐν ἄρχουσι ἦν, λέγει τῷ Μουσταφᾷ· Ἕως πότε ὁ A ἀνόσιος οὗτος τὸν ἥλιον ὁρᾷ, ὁ μηδὲ ψηλαφητοῦ σκότους ὢν ἄξιος; Ὁ δὲ Μουσταφᾶς, ὡς βουλητόν ἐστί σοι, ποίει, εἰπών· κελεύει μικρὸν ἑλκύσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τοῦ ἀθλίου τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι. ὃ καὶ γέγονεν, ὁρῶν καὶ αὐτὸς τὴν καρατόμησιν, καὶ λέγων. οἶδας, ὦ κάκιστε, θερίζειν ὄρχεις; καὶ γὰρ ἔτυχε κοπῆναι τοὺς ὄρχεις τοῦ Αὐδουλᾶ γαμβροῦ τοῦ Τζινεῒτ, προλαβὼν τοῦ Παγιαζὴτ τοῦτο κελεύσαντος. τότε ἤγαγον καὶ τὸν Χαμζὰν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, θέλοντες κἀκεῖνον καρατομῆσαι· ὁ δὲ Τζινεῒτ ἐλεήσας αὐτὸν νέον ὄντα· ἄφετε αὐτόν, εἶπεν, οὐ γάρ ἐστιν ὡς ἐκεῖνον τὸν βιοθανῆ καὶ ἀπάνθρωπον ὄντος· οὐδὲ ἐκ τῶν χειρῶν τούτου ἐξέρχεταί τι τοῦ πρᾶξαι κακόν· ἔστω οὖν ἐμὸς ἀπελεύθερος· οὐκ οἶδεν ὁ δύστηνος B Τζινεῒτ, ὅτι τὸν θανατηφόρον αὐτοῦ ζωπυροῖ, καὶ ὃν ἐλεεῖ αὐτός, ἀνηλεῶς μέλλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἐν ὀλίγῳ λαβεῖν. τότε ὁ νέος ἀρχηγὸς Μουσταφᾶς μετὰ παρρησίας καὶ θάρσους, ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εἰσέρχεται σὺν παντὶ τῷ στρατῷ. καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ παρρησίας πολλῆς ἐξῆλθον οἱ πολῖται εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, εὐφημοῦντες ἱλαρᾷ τῇ φωνῇ· οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως μαθόντες τὸ γεγονός, καὶ ἀπελπίσαντες οἱ τοῦ φρουρίου, μεθ' ὅρκων καὶ συνθηκῶν, παρέδωκαν τὸ φρούριον. ὁ δὲ Λεοντάριος ἐλπίζων κατὰ τὰς συνθήκας τὰς γενομένας, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ φρουρίου τοὺς φύλακας καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευὴν, ἣν εἶχον ἔνδον, κατὰ τὰς πίστεις ἃς ἐγένοντο μετ' αὐτῶν, αὐτὸς ἐκ τῶν τριή- C ρων ἐξαγαγὼν θώρακας, περικεφαλαίας, δόρυ, τζάγρας, καὶ πᾶν εἶδος ἁρμάτων, ἤρξατο εἰσάγειν ἐν τῷ φρουρίῳ. φθάσας οὖν ὁ Τζινεῒτ, καὶ ἰδὼν τὰ γενόμενα, ὁρῶν δὲ καὶ τὸν δῆμον τῶν Τούρκων θορυβούμενον καὶ ταραχώδη, ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ καὶ ἀπροσδοκήτῳ μεταβολῇ, ἤρξατο σκώπτειν, καὶ σκληρολογεῖν τὸν Δημήτριον, λέγων· Ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ στρατηγὲ Δημήτριε, τὸν ἀγῶνα, ὃν ἠγωνισάμεθα, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς ὑπέστημεν, ἕνεκα τοῦ γένους τοῦ σοῦ, καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ὑπολαμβάνεις γεγονέναι; ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστί· τὸ γενόμενον εἰς ἡμᾶς ἐγκλειστοὺς ὄντας ἀπολυθῆναι, καὶ δούλους ὄντας δεσπότας γενέσθαι, οὐχ ὑμᾶς τοὺς Ῥωμαίους τῆς δωρεᾶς ταύτης αἰτίους κρίνομεν, ἀλλὰ τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ. D ὑμᾶς δὲ τοὺς συμπαχήσαντας, καὶ κοπιάσαντας ἐν τῇ μεταθέσει ταύτῃ, Θεοῦ θελήσει κεκοπιάκατε ὀρθῶς, ὑπολαμβάνομεν. ἕνεκα οὖν τῶν ἑτέρων, καὶ τῶν ἀμφοτέρων τῶν καμάτων, τῷ μόνῳ Θεῷ προσφέρομεν εὐχαριστίας· ὑμᾶς δὲ μετὰ δώρων ἱκανῶν, καὶ φιλίας, καὶ ταύτης προσκαίρου, παραπέμψαι· τὸ δὲ πόλεις καὶ φρούρια λαβεῖν παρ' ἡμῶν, ἀρκεῖ σοι σῶον πεμφθῆναι ἐν Κωνσταντίνου, ἀναμιμνήσκοντες τῶν Λημνίων κακῶν, καὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς παμμακαρίστου τῶν καλογήρων ὀνειδισμῶν· ἔχεις μισθὸν χάριν σῶσαι τὴν κεφαλήν, τὸ τοῦ λύκου φθέγξομαι. αἴρε κώπας, ἔχεις τὸν Εὖρον πνέοντα γλυκερὸν ἀέρα· φθάνε τὴν Κωνσταντίνου, ἄσπασαι τοὺς βασιλεῖς ἀφ' E ἡμῶν· λέγε πῶς Θεὸς τὴν αὐθεντίαν ἡμῖν ἐδωρήσατο. ἔστω μεθ' ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ διάγων, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ, ἀπέστω ζήτησις Καλλιουπόλεως. Ταῦτα τὸν στρατηγὸν τὰ ῥήματα οὐκ ὀλίγον ἐτάραξαν· καὶ θυμωθείς, οὐκ οἶδας, ἔφη, τὸν ἐμὸν βασιλέα ποίας συνέσεως, καὶ γνώσεως, καὶ ποίας ἄλλης μεγαλογνωμοσύνης ἐστί;

A omnibus effugiis, teneri, ejusmodi orationem ad Mustepham habuit: *Quousque impius iste Solem videbit, qui nec tenebris palpabilibus etiam dignus?* Cui respondit Mustaphas, *consilio tuo utere.* Jubet itaque extra castra non procul tracto caput miserо amputari. quod illico factum ipso spectante, & talia verba proferente: *Nosti pessime testiculos demetere?* Cineitis etenim genero Audulæ testiculi exsecti fuerant Bajazitis jussu. Duxerunt & hujus fratrem Hamzam capite quoque plectendum; et Cineites ejus misertus quod juvenis esset, eum dimitti jussit; *quippe*, dixit, *non est ferus & inhumanus ut ille, quem morte violenta affecimus, nullum adhuc scelus hic patravit, sit itaque libertus meus.* Non intellexit infelix Cineites se fovere eum, qui perni- B ciem ipsi allaturus erat: quique brevi vitam crudeliter erepturus erat illi, qui erga se misericordia commotus fuerat. Novus itaque Imperator Mustephas liber factus ac audacior Adrianopolim cum universis copiis intrat: in cujus occursum egressi sunt multa cum fiducia & lætitia cives, hilari voce ipsi acclamantes. Præsidiarii autem Callipoleos custodiæ impositi ubi, quæ gesta erant, rescivere, spe omni abjecta, pacto inito ac jurejurando addito sese dediderunt. Demetrius Leontarius igitur, qui speraverat urbe se potiturum (sic enim inter eos convenerat) ubi præsidium decessisset, asportavissetque secum omnia vasa & sarcinas, quas in urbe miles habebat, hac siquidem condi- C tione se dediderant; exportari thoraces ex triremibus curat, cassidesque & galeas, hastas, zagias, id est jacula, & omne genus armorum in arcem importari cœptum. At Cineites accurrens quod factum erat cernit, Turcorum multitudinem turbatam ac tumultuantem, ob mutationem insperatam ac inexpectatam: contumeliosis ideo asperisque verbis Demetrium sic affatus est. *Imperator Demetri, ut mihi videtur, existimas nos, nationi tuæ gratificaturos Imperioque Romæo, prælium obiisse & pericula adiisse? aliter siquidem se res habet. Quod nobis inclusis accidit in libertatem asseri, ex servis rerum dominos fieri, tantum beneficium Deo, qui cœlestia habitat, acceptum ferimus; nec auctores illius vos Romæos judicamus.* D *Existimamus profecto opera vestra prospero nos usus esse, qui, societatis nobiscum laboribus, belli ærumnas in hac rerum conversione tolerastis. Soli itaque Deo gratias agimus, qui a laboribus & casibus præteritis integros servavit; vosque cum donis, quanta vester capit status, & amicitiæ vobis opportunæ pignoribus dimittimus. Urbes vero & castella nos vobis tradere absit. Tibi o Demetri salvo satis sit Constantinopolim repetere. Memoria animis adhuc hæret malorum, quæ in Lemno passi sumus: quamque contumeliose a monachis habiti in Beatissimæ monasterio. Caput integrum mercedis nomine domum refers, Lupi ac Ciconiæ apologo utar. Remos impelle, lenis ac sudus Eurus spirat. Constantinopolim proficiscere, Imperatores no-* E *mine nostro saluta, & iis annuncia, quomodo Deus dominationem nobis concesserit. Inter Imperatorem nosque pax integra maneat atque tranquillitas, nec aliqua de Callipoli quæstio fiat.* Tali oratione non mediocriter turbatus est Dux exercitus Demetrius, ad iramque versus ait: *An, non tibi cognitus est Imperator meus, quamque prudens, rerum peritus ac magnanimus sit?*

Bajazites Cineite jubente capite plectitur.

Hamsa salvus evadit.

Mustephas Adrianopolim ingreditur.

Callipolis Leontario dedita.

Edit. Paris. pag. 85.

Cineitis audax & insolens ad Leontarium oratio.

Lupi & Ciconiæ Apologus.

Demetr. Leontarii ad Cineitem responsio.

καὶ Θεμάτων κατὰ διαδοχὴν, καὶ αὐτοὺς παραβαίνων τοὺς ὅρκους, ἐπὶ τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν, καὶ αὐτὸν, ὁ Θεὸς ἐν χερσὶ Περσῶν παρέδωκε. νῦν δ' ἐκείνου παρελθόντος ἐγγύς που τὰ τεσσαράκοντα ἔτη πληρούμενον ἕως σήμερον οἱ ὑμέτεροι ἀδελφοὶ Μουσουλμὰν, καὶ Μωσῆς παραβάντες ὅρκους, κακῶς καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. μόνον ὁ ἤδη νυνὶ παρελθὼν Μεχεμὲτ ἀρχηγὸς ὁ σὸς ἀδελφὸς, αὐτὸς τοὺς ὅρκους ἐτήρησε. καὶ αὐτὸς τὸ τέλος εἱμαρμένον, καὶ τὴν τρυφὴν τῆς ἡγεμονίας εὐδαιμόνως ἀπέλαβε. Σὺ δὲ ταῦτα ποιῶν, οὐκ εἰς μακρὰν γελάσει ἡ τύχη, συναίρουσα καὶ βοηθοῦσά σοι. Ἀδίκους γὰρ ὁ Θεὸς πρὸ καιροῦ παραπέμπει εἰς ᾅδην, καὶ τοὺς ἀθετοῦντας αὐτὸν εἰς τέλος ἀφανίζει· ὅτε γὰρ φεύγων εἰσῆλθες ἐν Θεσσαλονίκῃ, εἰ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρεδίδου σε τῷ (B) Μεχεμὲτ, καὶ ἀγχόνῃ τὴν ζωήν σου ἐλάμβανε· εἶχον ἂν πολλοὶ αἰτιᾶσθαι κατακρίνειν Ῥωμαίους ὡς προδότας, καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς προσφυγόντων δεινοὺς φονέας, καὶ τὰ ἐναντία τῶν δικαίων πράττοντας. ἄρτι δέ σε ἀρχηγὸν ἀναδείξαντες μετὰ Θεὸν οἱ Ῥωμαῖοι, γράφεις μὲν Θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἴρηκας, οὐδ' ἐγὼ ἀντιλέγω· τοὺς δὲ συγκοπιάσαντας ὡς ἐχθροὺς λογίζῃ, καὶ ἀντιστρέφεις τὸ πρόσωπον. ὑγίαινε οὖν εὐφραινόμενος. ἡμεῖς δὲ πρὸς τοὺς ἰδίους οἴκους ἀπελθόντες, καὶ τῷ βασιλεῖ ἀναγγείλαντες τὰ τῆς ἀπάτης, τὸ πᾶν Θεῷ ἀναθέμενοι προσκαρτερήσομεν, ἐκδεχόμενοι τὴν αὐτοῦ δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος, καὶ τὰ ἱστία πτερώσας τὴν πρὸς Κωνσταντινούπολιν πορείαν ἔπλωσε.

(A) *ipse perjurii reus peractus est; tandemque ipsum, imperiumque ejus universum Deus Persis tradidit. Ad hanc diem ab ejus obitu tricesimus fere agitur annus, tuique fratres Musulmanus & Moses, jurejurando violato infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. Solus Mehemetes, qui jam obiit, imperator fraterque tuus juramentum non violavit: ipse propterea mitiori fato concessit, postquam regiis deliciis ac luxu affatim satiatus est. Tu vero his patratis haud diu utere propitia & adjutrice fortuna. Iniquos enim Deus ad inferos immatura morte detrudit; ipsique non auscultantes in æternum delet. Cum equidem enim ingressus es Thessalonicam, si Romæorum Imperator Mehemeti te tradidisset, & laqueo vitam finivisses:* (B) *Romæos, ut proditores, eorumque, qui ad ipsos confugiunt, crudeles mactatores, æquitati justitiæque adversantes, multi accusare & condemnare potuissent. Romæi equidem adjuvante Deo Imperatorem te constituerunt, Deo enim omnia adscribis, idque recte dixisti, nec quicquam oppono; eos vero, qui opem tibi tulerunt, hostium loco habes dorsumque eis obvertis. Sanitate voluptatibusque fruere. Ad nostros reversi Imperatori nos dolo circumventos esse narrabimus: Deoque omnibus remissis, cum patientia justam ejus sententiam expectabimus.* Hæc locutus e portu expansis velis solvit, versusque Constantinopolim cursum direxit.

Edit. Paris. pag. 87.

Demetrius. Constantinopolim redit Turcorum deceptus perfusio.

CAPUT XX.

Manuel Imperator cum Morate fœdus pangere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde & ignaviæ totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agitat, Abrahamum Bassam ad Manuelem destinat, qui re infecta discessit. Aluminis in Phocide confectio. Phocæa nova condita. ab Andrea & Jacobo Cataneis gubernata. fit Turcis tributaria. Johannes Adornus Phocææ Rector Mahometem, & deinde Moratem adit, & huic per litteras in eo copiisque trajiciendis operam suam pollicetur. Mustaphas ad nuncium transitus Moratis in Europam fit mœstus. Eum alloquitur Cineites & objurgat, suadetque ut in Asiam transeat; interim ipse de deserendo Mustapha secum agitat. Mustaphas Lampsacum venit, & Lopadium usque progreditur, cujus pontem prior occupat disrumpitque Morates.

ΜΑΘΩΝ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ, καὶ λύπῃ (C) πολὺ συγχυθεὶς, καὶ θυμοῦ πλήρης γενόμενος, μὴ ἔχων ὅ, τι ποιῆσαι, ἐβουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν ἑτέραν βαδίσαι, καὶ στεῖλαι πρέσβεις τῷ Μουράτ. καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν θέλησιν, καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὁμήρους, ἐπεὶ ἐκ ποδῶν ἐγεγόνει ὁ Παγιαζὴτ, πάλιν Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀποκαταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς (καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμεῖται ὁ λόγος) ὀχυρώσας τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς, καὶ νουθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας Δρουγγαρίους, καὶ Κόμητας οἰκείους τοῦ μεγάλου στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς ὡς ἐχρῆν ἀσφαλίσας, καὶ ὅρκους δοὺς αὐτοῖς, καὶ δωρεὰς

AT Manuel Imperator de istis certior factus, mœrore simul ac ira correptus, quidque ageret anceps, aliam viam ingredi statuit: legatosque ad Moratem mittere, acturos de eo, favente divino numine, in paternum imperium reducendo; quandoquidem Bajazites Bassa re infecta e vivis excesserit: ea tamen conditione si patris voluntatem ratam habere voluerit, & duos infantes obsides dare. Interea Mustaphas, ad cujus res narrandas redeundum, arcem Callipoleos munit: recte constituit, in plebem etiam animadvertit; præficitque Drungarios & Comites domesticos magnæ classi. Turri etiam tuendæ, quæ portui imminet, præsidium imponit omnibusque necessariis instruit. jurejurando benevo-

Manuel cum Morate fœdus inire cogitat. Christi 1423. Hegiræ 826.

Mustaphas res imperii sui constituit.

lum se fore promittit, donaque largitus Adrianopolim contendit. Palatium illic, quod habitaverat frater ejus Mehemetes, ingressus, divites supra modum thesauros consequitur, aliamque immensam supellectilem; vestem, lapillos ac margaritas pretiosissimas: fœminas quoque pulchras, pueros & juvenes oris ac vultus decore præstantes, aliaque Walachiæ spolia. tum otio se tradere, has divitias profundere, & quotidie libidini ac crapulæ se dedere. Morates autem etiamnum juvenis, quippe vigesimum annum nondum impleverat, Prusæ Bithyniæ morabatur, iisdem moribus adsuetus: modestior tamen, quod curis sollicitaretur, erat, nec effrænatum eum sinebant de rebus suis cogitationes. agitabat quippe animo, quibus modis paternum imperium recuperare posset, quod pater suus magnis laboribus partum possidebat, ipse vero nullo suo flagitio amiserat. Aderant ei magnatum præcipui, præter Bajazitem, quem jam diximus fato malo periisse. Intellecta autem arcis Callipoleos traditione, quodque Leontarius deceptus ac vacuus demissus esset, atque etiam Mustaphas intemperate luxui ac libidinibus obnoxius, curam tuendo imperio non adhiberet, consilium capit, ei, quod inierat Imperator, simile; priorque ad hunc legatum mittit, Abrahamum quemdam fratrem Hali, de quo mentionem fecimus, virum prudentem, & probum; Turcorum propudiosis verbis ac libidinibus inadsuetum. Qui, cum vivo Bajazite Bassa secundo loco haberetur, eo mortuo primos honores adeptus est, procerumque princeps, & Moratis imperii Mesazon fuit. Venit is Constantinopolim, ubi eorum, quæ molitus erat Imperator, nullum verbum fecit: Turci quippe iram immanem mente repositam in occulto tenebant, donec tempus res eorum in melius verteret, oculis placidis ac serenis, & ad fraudem animo composito, lupum, quem intus gerebat, in ovem mansuetam foris transformabat. Mansuetis itaque verbis ac submissis auxilium rogat; causam crimenque omnium, quæ patrata erant in Bajazitem Bassam transfert: extra culpam esse se, pariterque Romæos profitebatur, tali sermone usus: *Si ita visum fuerit majestati tuæ, brevi tempore dominum meum Moratem paterno regno iterum reddes, quo modo etiam erga patrem ejus, Imperator Illustrissime, te gessisti. Clavum quippe manu tenes, & navem quocumque libuerit convertis, cujus gubernacula perite dirigis. qualem sane ejus patri te præbuisti, qui viribus tuis fretus Mosi restitit, sic facias, & miserere nostri, neque sinas imperium obtinere illum, qui nedum specu dignus est.* Mehemetes enim (nobis sæpius dictus) dum adhuc regnabat in Asia, Mose Thraciam, post occisum fratrem Musulmanum, occupante, hostis infestus & capitalis Romæis & urbi (quod supra monuimus) fuit. *Illo tempore, o Imperator, Prusam Mehemetem accersivisti, quem cum exercitu trajectum fide data intra Constantinopoleos mœnia accepisti. Is vero cum copias eduxisset, semel atque iterum, sæpiusque cum Mose pugna inita, victus Constantinopolim se recepit. denuoque ut bello experiretur inde erupit, donec attrito, tandemque occiso Mose, imperio potiretur. Nunc itaque,* ait, *pariter opem feras, donaque immensa nobis impera, quæ beneficio in nos collato respondeant: ne petieris tamen Callipolim am-*

Edit Paris. pag. 88.

Otio se luxuriæ se permittit Mustaphas.

Morates de recuperando amisso imperio cogitat.

Ad Manuelem legatum destinat.

Abrahami Bassæ mores & conditio.

Ejus versutia.

Abrahami Bassæ ad Manuelem verba.

pag. 89.

Ἀδαμείψας, ἐν τῇ Ἀδριανοῦ τὴν πορείαν ἐποιεῖτο. καὶ δὴ εἰσελθὼν ἐν τοῖς δόμοις τοῦ ἀποιχομένου Μεχεμὲτ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ εὑρὼν θησαυροὺς ἀναπεπλησμένους, καὶ ἑτέραν ἄλλην παρασκευὴν ὑπὲρ μέτρον, ἐνδύματα, καὶ λίθους, καὶ μαργάρους πολυτελεῖς· γυναῖκας ὡραίας, καὶ νέους παιδίσκους εὐπροσώπους καὶ κάλλει διαφέροντας, καὶ πᾶσαν ἄλλην ὕλην Βλαχίας· ἐκάθητο κατασπαταλῶν, καθ' ἡμέραν μεθύων, καὶ ἀσελγαίνων. ὁ δὲ Μουρὰτ ἔτι νέος ὤν, καὶ οὔπω τὸ εἰκοστὸν ἔτος ἐλάσας, ἐκάθητο ἐν Προύσῃ τῆς Βιθυνίας καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια πράττων· πλὴν οὐ τόσον, καὶ γὰρ ὑπὸ τῆς φροντίδος ἐδάκνετο, καὶ οὐκ εἴα τοῦτον ὁ λογισμὸς ἀχαλίνωτον· ἀλλ' ἐσκέπτετο πῶς, καὶ ποίῳ τρόπῳ ἀνακαλέσηται πρὸς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικὴν, ἣν ὁ πατὴρ ἐκτήσατο διὰ πολλῶν κόπων, αὐτὸς δὲ ἄνευ ἐπηρείας τινὸς ἔφθασεν ἀπολέσας. εἶχε γὰρ μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν μεγιστάνων τοὺς προύχοντας πλὴν τοῦ Παγιαζὴτ, καὶ γὰρ πρὸ ὀλίγου κακῶς ἀπεβίω, ὡς ὁ λόγος ἐδήλωσε· μαθόντες γὰρ ὡς τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως παρεδόθη, καὶ ὁ Λεοντάριος κενὸς ἀπεπέμφθη, καὶ ὁ Μουσταφᾶς ἔτι ἀκολάστως κατασπαταλᾷ, μὴ ἔχων φροντίδα πῶς δεῖ φυλάξαι τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ, βουλὴν βουλεύονται, ἣν καὶ ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύσατο, καὶ πρέσβεις προφθάσας οὗτος πέμπει πρὸς βασιλέα, Ἰμπραὴμ τινὰ ἀδελφὸν ὑπάρχοντα τοῦ Ἀλὴ, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἄνδρα συνετὸν καὶ εὐήθη, καὶ πρὸς τὰς τῶν Τούρκων ἀναιδεῖς βλακείας, καὶ ἀσελγείας ἀσυνήθη· ὃς καὶ τὰ δευτερεῖα τοῦ Παγιαζὴτ φέρων, τὰ πρωτεῖα ἐκείνου παρελθόντος ἔλαβε, καὶ τῶν μεγιστάνων πρῶτος ἦν, καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μουράτ. Ἐλθὼν οὖν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ περὶ μὲν τῶν ὧν ἔπραξεν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐγένετο μνήμη· ἀλλ' ἐν τῷ νοῒ διατρίφοντες θυμὸν ἀχαλίνωτον, ἕως ἂν ὁ χρόνος εἰς εὐδαιμονίαν ἄξει τὰ περὶ αὐτῶν, ταῦτα ἐκρύπτοντο ἱλαρῷ τῷ βλέμματι, καὶ ὑπούλῳ γνώμῃ τὸν ἔνδον λύκον ὡς πρόβατον ἔξω ἐδείκνυε. καὶ δὴ λόγους συντρίψας πρᾳεῖς τε, καὶ λίαν ταπεινοὺς βοήθειαν ἐξεκάλει, ὡς ἐξ αἰτίας γεγονότα, ὅσα δὴ καὶ γεγόνασι, λέγων τοῦ Παγιαζήτ. ἀθῴους αὐτοὺς ἀποδεικνύων ὡσαύτως καὶ Ῥωμαίους, λέγων, εἰ θελήσει τὸ σὸν κράτος, ὡς ἐν ὀλίγῳ ἀποκαταστήσεις πάλιν εἰς τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν τὸν ἐμὸν δεσπότην Μουράτ, καθὼς καὶ ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ εἰργάσω, λαμπρότατε Βασιλεῦ· ἔχεις γὰρ ὑπὸ τὴν χεῖρα τὸ πηδάλιον, καὶ ὅπου ἂν βούλει, ἐκεῖ καὶ τὴν ναῦν μεταστρέφεις καλῶς ἰθύνων τοὺς οἴακας. ὡς γὰρ εἰργάσω ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἀντιστάντος τῷ σῷ κράτει Μωσῆ, οὕτω καὶ νῦν συμπάσχησον, καὶ μὴ ἐάσῃς τὴν ἡγεμονίαν κατέχειν, ὃν μηδὲ μιᾶς καλύβης ἄξιος· καὶ γὰρ ὁ πολλάκις προλεχθεὶς Μεχεμὲτ ἔτι ἡγεμονεύων ἐν τῇ ἀνατολῇ, τοῦ Μωσῆ τότε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Θρᾴκης ἔχοντος, καὶ τὸν ἀδελφὸν Μουσουλμὰν κτείναντος, ἐναντίος ἐφάνη Ῥωμαίοις, καὶ τῆς πόλεως ἐχθρὸς ἄσπονδος (ὡς προλέλεκται). τότε ὦ βασιλεῦ μετακαλεσάμενος ἀπὸ τῆς Προύσης τὸν Μεχεμὲτ, καὶ πίστεις δοὺς, εἰσάξας αὐτὸν ἐντὸς τῆς Κωνσταντίνου σὺν τοῖς στρατεύμασι περαιωθέντα· καὶ ἐξελθὼν, καὶ μίαν, καὶ δὶς, καὶ πολλάκις, καὶ συμμίξας τῷ Μωσῇ, καὶ ἡττηθεὶς, καὶ εἰσελθὼν πάλιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ πάλιν ἐξελθὼν, ἕως οὗ εἰς τέλος τὸν Μωσῆν ἠφάνισε, καὶ τέλος ἐθανάτωσε, τὴν ἡγεμονίαν λαβών. οὕτω καὶ νῦν, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, ἔργασον καὶ εἰς τὸν Μουράτ, πίστιν καὶ ὑπερμεγέθη δωρήματα, καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια, πλὴν τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ

τὰ δύο παιδία τῆς ἐγχείρησιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἐνεδίδου, A ἀλλ᾽ ἦν βέβαιον, καὶ ἀμετάθετον ἔμενε τῆς αὐτοῦ γνώμης, καὶ ὡς τέλος ἐξάξοι τὰ βουλευόμενα. ἐν τούτοις ὄντος, καὶ ὁ Ἰμπραὴμ μὲν ἡμέρας ἱκανὰς ἐνδιέτριβεν, τοῦ λαβεῖν τέλος τῶν ἐζήτει συμφωνιῶν. ἕτερος σπουδάσας ὡς ἐπὶ παλαίστρας, τὸ ζητούμενον παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ πολλῆς παρακλήσεως γενέσθαι, καὶ φιλοτιμίας καὶ χάριτος, αὐτὸς ὡς δῶρον τι μέγα τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐγχειρισθῆναι αὐτῷ παρεκάλει. καὶ δὴ ἐξ ἀρχῆς ποίῳ τρόπῳ διέβη τὸν πορθμὸν ὁ Μουρὰτ, καὶ μετὰ πάσης παρασκευῆς, καὶ τίς ὁ περάτης, καὶ πῶς τὴν θάλασσαν ἐπέρασε, καὶ τίνες οἱ ναύαρχοι λέξων ἔρχομαι. Ἐν τῇ Φωκίδι, τῇ κατὰ τὴν Ἰωνίαν πλησίον, ὄρος ἦν ἐν ᾧ μέταλλον στυπτηρίας ὑπάρχει, καὶ ὁ λίθος ἅπας τῆς ἀκρωρείας πυρὶ προσομιλήσας, εἶτα B ὕδατι ὡς ψάμμος γίνεται· τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ λίθου γενομένην ψάμμον εἰς λέβητα βάλλοντες σὺν ὕδατι, καὶ καχλάζοντος οὐ τόσον, ἡ βληθεῖσα ψάμμος διαλύεται. καὶ τὸ μὲν παχὺ καὶ ὀστεῶδες αὐτῆς, ἐν τῷ ζωμῷ μένει ὡς γάλα τυρῶδες, τὸ δὲ ξηρὸν καὶ γεῶδες αὐτῆς ἔξω ῥίπτουσιν ὡς ἄχρηστον· τὸν δὲ ζωμὸν εἰς σκάφας κενώσαντες, ἄχρις ἡμερῶν τεσσάρων παραδραμεῖν, εὑρίσκεται ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ὑποδόχων ἀγγείων πεπαγωμένος ὁ ζωμὸς, καὶ ὑπεραυγίζων ὁμοίως κρυστάλλῳ· ἐν δὲ τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου, καὶ αὐτῷ πλῆρες ψηγμάτων κρυσταλλοειδῶν. ἐξαντλοῦντες οὖν τὸν ζωμὸν τὸν περιττεύοντα μετὰ τὰς τέσσαρας ἡμέρας, εἰσβάλλουσιν ἐν τῷ λέβητι προσχέοντες καὶ ἕτερον ὕδωρ, καὶ πάλιν ψάμμον ἐμβάλλοντες βράζουσι, C καὶ ἐν ταῖς σκάφαις ἐκχέουσιν, ὡς προδεδήλωται. τὴν δὲ στυπτηρίαν ἐκβάλλοντες ἐν ταῖς ἀποθήκαις ταμιεύουσιν. ἔστι δὲ ἀναγκαῖον χρῆμα τοῖς δευσοποιοῖς. ἅπασαι γὰρ αἱ νῆες αἱ ἀπὸ τῆς ἑῴας εἰς τὰ ἑσπέρια μέρη πλέουσαι, ἀναγκαῖον ἡγοῦνται τὸν φόρτον εἶναι τῆς νηὸς τὴν ἐν τῷ πυθμένι στυπτηρίαν. καὶ γὰρ Φράγκοι, Γερμανοὶ, Ἰγγλῖνοι, Ἰταλοὶ, Ἰσπανοὶ, Ἄραβες, Αἰγύπτιοι, Σύροι, ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐκείνου τὴν στυπτηρίαν πορίζονται, ἕνεκα τῶν δευσοποιῶν τεχνῶν. Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ πρώτως βασιλεύσαντος ἐν Παλαιολόγοις, ἦλθόν τινες Ἰταλοὶ αἰτοῦντες τὸ ὄρος δοθῆναι αὐτοῖς, καὶ λαμβάνειν κατ᾽ ἔτος τὸ συμφωνηθέν. τότε καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐνεδρεύοντες ὥσπερ λῃ- D στρικῶς τὰ πέριξ μέρη Λυδίας τε καὶ Ἀσίας, καὶ κατατρέχοντες ἕως Σάρδεων, καὶ αὐτῆς Μαγνησίας· ὡς οὖν ᾔσθοντο οἱ Ἰταλοὶ τὴν τῶν Τούρκων ἔφοδον, φοβηθέντες ἤρξαντο οἰκοδομεῖν φρούριόν τι σμικρότατον, ὅσον εἰς φυλακὴν αὐτῶν, καὶ τῶν ἐργαζομένων ἐργατῶν πεντήκοντα ἢ καὶ πλείω. ἐνωτισθέντες δὲ οἱ τὰ πέριξ οἰκοῦντες Ῥωμαῖοι, ὑπὸ τῷ κάμπῳ τῆς Μαινομένης, καὶ τῆς Μαγνησίας, καὶ Νυμφαίου, ἐλθόντες εὗρον αὐτοὺς ἀρξαμένους τοῦ ἔργου. καὶ δὴ ὡς ἐκ συνθήματος κοινολογησάμενοι σὺν τοῖς Λατίνοις ὑπέσχοντο τοῦ συμβοηθῆσαι, καὶ συμπαχῆσαι, καὶ συμπρᾶξαι ἐπὶ τῇ ἀνεγέρσει τοῦ φρουρίου· καὶ οὐ φρούριον, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλην πόλιν ἀποκαταστῆσαι τὸ οἰκοδομούμενον· εἰ μόνον χρείας κατεπειγούσης, καὶ αὐτοὶ ὡς κτήτορες τοῦ τοιούτου E χωρίου ἔσονται ἐντὸς φυλαττόμενοι. ἀρεσάντων γοῦν ἀμφοῖν τῶν μερῶν τὸ τοιοῦτον συμφώνημα, ἤρξαντο ἅμα Ῥωμαῖοί τε καὶ Λατῖνοι, καὶ ᾠκοδόμησαν τὴν ἄχρι τοῦ νῦν παρὰ Θεοῦ φρουρουμένην νέαν Φώκαιαν, ἐν τῇ τοῦ αὐτοῦ ὄρους ὑποβάσει, πλησίον τῆς θαλάσσης, ἔχουσαν τὰ πρὸς τὴν ἀνατολὴν μέρη τὸ ὄρος κείμενον, πρὸς δὲ τὴν ἑσπέραν τὴν νῆσον Λέσβον, πρὸς ἄρκτον δὲ τὸν τῆς Ἐλαίας κόλπον· πρὸς

osque pueros tibi tradi. Verumtamen his non assensit Imperator, propositumque suum, ut ad finem id perduceret, firmiter tenuit. Rebus eo loci positis, Abrahamus multos dies moratus est, ut sortirentur eaitum illa, de quibus paciscendum erat. Quidam alius velut in palæstram descendens, quod ab Imperatore petebatur, cum multa adhortatione, magnificentia & gratia fieri contendebat: ac velut donum aliquod magnum, hoc Imperatori deferri ac concedi hortabatur. Ab initio jam dicturus sum, quomodo fretum trajecerit Morates cum toto belli apparatu, quisnam quoque fuerit portitor, qua mare transierit, quibusque nautis usus fuerit. In Phocide, quæ Joniæ adjacet, mons erat metalli aluminis ferax, cunctique lapides, qui in vertice montis, in ignem primum, postmodum in aquam missi in arenam comminuuntur. Hæc ex istis lapidibus collecta in cacabum aqua mixta demittitur, ac ubi parum aqua injecta ferbuit, arena liquefit. quod densum est ejus ossæ simile, ad modum lactis in caseum coagulati, servatur: quod durum & terrestre, ut inutile abjicitur. Ossa vero illa in vasa defusa per quatuor dies in eis subsidit: posteaque circa oras summas vasorum concreta, splendensque ad instar crystalli reperitur; fundi etiam vasorum similibus segmentis & frustis replentur. Exhaustum deinceps liquorem, qui post hoc quatriduum non coaluit & induruit, in lebetem defundunt, eique aquam recentem miscent, rursusque arenam injiciunt, eam bullire faciunt, & modo jam descripto in scaphas defundunt Alumen hac arte confectum in reconditoriis asservant, metallum equidem tinctoribus necessarium. Omnes etiam nautæ, qui ab oriente in occidentem navigant, conveniens onus ac utile navium carinis onerandis alumen existimant. Franci quippe, Germani, Angli, Itali, Hispani, Arabes, Ægyptii, & Syri ex illo monte effossum alumen, arti fullonicæ ac tinctoriæ inserviens, comparant. Dum autem regnabat Michael Palæologus ex gente sua primus Imperator, accesserunt quidam Itali, qui hunc montem sibi concedi petierunt, pensionem annuam, quam pacti fuerint, solvere polliciti. Per idem quoque tempus Turci vias obsidentes, latrociniis suis Lydiam Asiamque provincias, Sardeis etiam usque & Magnesiam excurrendo, infames reddebant. Itali igitur, ut præviderunt loca illa Turcorum irruptionibus patere, sibi cavere ab iis volentes, castellum quoddam parvum, ad se suaque tuendum operariosque quinquaginta vel plures, ædificavere. Cumque Romæi vicinarum regionum incolæ hoc construi castrum audissent, ii nempe qui Mænomeni campum, Magnesiam & Nymphæum habitant, illuc profecti opus jam inceptum vident: atque, velut ex pacto convento, cum Latini communicato consilio, opem ferre ipsis promiserunt, & ad extruendum castrum operam ac laborem suum collaturos, non solum etiam in castro construendo, sed & in magna urbe ædificanda laborum socios fore; ea conditione, ut, si casus exegerit, in eam recipiantur, & æque, ac illi qui eam possident, in ea salvare res suas possint. Placuerunt utrisque hæ conditiones, & opus simul aggressi Romæi Latinique Phoceam novam ad maris littus & illius montis radices ædificarunt, quæ ad hanc diem Dei beneficio custo-

Manuel Callipolim & pueros poscit.

Phocis alumen gignit.

Alumen quomodo conficitur.

Aluminis usus.

Edit. Paris. pag. 90.

Phocæa nova condita a Græcis & Latinis.

dita stat. Objicitur ei ab ortu mons ille: ab occasu insula Lesbos; a Septentrione finitimum habet Elææ sinum: meridiem versus Joniæ sinum respicit. Istius autem oppidi domini erant Andreas & Jacobus

Andreas & Jacobus Catanei.

Genuenses e gente Catanea, idque Phocæam novam, in qua etiam domum possideo, appellarunt, nomine ab ea, quæ olim steterat, translato. Rerum porro summa a Romæis in Turcos devoluta, illius loci incolæ impugnationibus Turcorum impares, cædis Christianorum impatientes, (Turci quippe totum agrum usque ad portas oppidi occupaverant) Romæi, Latinique fœdus feriunt, cum Lydiæ Duce Sarchane, seque ei vectigales ac tributarios reddunt, pensionem annuam promittunt minorum argenteorum millia quindecim, quæ numismatum quingentorum pretium æquant. conventum insuper, ut qui annuum urbis magistratum gessisset, Sarchanem venerandi ac salutandi gratia adiret, donumque decem millium argenteorum afferret. compositis hunc in modum rebus, Turcos & Romæos pacate inter se, nullo ipsos infestante, acturos: & amicitia inter utrosque intercedente, liberum fore his oppido egredi, & secure commercia exercere: illis pariter tuto illud ingredi, & ibi necessaria comparare. Ad hanc usque diem hocce fœdus ante annos fere centum & octoginta initum, integrum mansit. Hujus autem oppidi politeja talis est. Cum Genuensis Respublica democratice regatur, nullusque possit tyrannidem occupare, singulis annis, vel post longius etiam temporis intervallum, officiales seu magistratus mittere in regionum orientalium urbes dominio suo subjacentes consuevit: ex quibus sunt Chios insula, hæcce Phocæa, Galata, Amisus, Amastris, Capha. Tempore magistratus transacto novus sufficitur, cui imperium decessor tradit: hunc sua lingua *Podestam* appellant, Romæo idiomate ἐξουσιαστὴς reddi potest. Per illud autem tempus, quo Mehemetes adhuc in vivis erat, venit Phocæam *Podesta* seu magistratus unus e clarissimis Genuæ familiis nomine Johannes Adornus, ut annis juvenis sic prudentia senex, Domini Georgii Adorni, qui dux Genuæ fuerat, filius; is in decennium creatus Phocææ magistratus, Genua discedens illuc venit. Ex more itaque, qui inoleverat, Phocæa egressus Amiram Mehemetem adit, & venerabundus eum salutat; impositumque sibi vectigal aluminis metalli, spondet pensionis annuæ vice, decennio transacto solutorum auri puri nummos vicies mille. Inde Phocæam redit, & magnis sumptibus alumen effodere ac coquere cœpit. Elapsis dehinc sex annis Mehemetes Amiras obiit, statimque Imperator proclamatur prædictus Mustaphas: Cineites etiam speratam sibi diem lætus adspexit. Bajazites vero lethalem horam vidit: & cuncta, quæ narravi, acciderunt. Eodem tempore idem Johannes Adornus occasionem nactus est accedendi ad novum Imperatorem Moratem; ad quem admissus, ei cultum & venerationem exhibuit; ad ejus jussa capessenda promptum se professus, tributum, quod integri sexennii debebatur, solvit. Damna quidem non levia per hos sex annos passus est, quibus bellum atrox gerebatur inter Genuenses & Catalanos. Navigationem quippe Genuensium Catalani interceperunt; & impediverunt ut adire possent Italiam, Galliam, Hispaniam

Phocæenses vectigales Turcorum facti.

Edit. Paris. pag. 91.

Magistratus annui in urbe Genuensi Reip. parentes missi.

Johannes Adornus.

Adornus Mahometem adit.

Adornus Moratem veneraturus adit.

A Ἀπὸ μεσημβρίας ὁ κατ' Ἰωνίαν κόλπος. Ἦσαν δὲ οἱ ῥηθέντες τῆς πόλεως αὐτῆς κτήτορες, ἐκ τῶν Κατανέων Γενουῖται Ἀνδρέας καὶ Ἰάκωβος, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τῆς παλαιτέρας Φωκίδος ἐπεσπάσαντο, ταύτην νέαν Φώκαιαν καλέσαντες, ἐν ᾗ καὶ οἴκησιν κέκτημαι. Μεταπεσόντων ἤδη τῶν πραγμάτων ἀπὸ Ῥωμαίοις ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων μετ' οὐ πολὺ, οἱ δ' ἐρεισάμενοι ἐν τῇ πόλει μὴ φέροντες τὰς καθ' ἑκάστην συμπλοκὰς τῶν Τούρκων, καὶ τὰς τῶν Χριστιανῶν σφαγὰς (καὶ γὰρ ἦσαν ἄχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐγκρατεῖς γεγονότες οἱ Τοῦρκοι) ἄμφω Λατῖνοί τε, καὶ Ῥωμαῖοι συνθήκας ἐνόρκους ποιήσαντες μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Λυδίας Σαρχὰν, καὶ ὑποφόρους στέρξαντες εἶναι, ἔστησαν κατ' ἔτος δοῦναι τῷ Σαρχὰν ἀργυρέων λεπτῶν ἀριθμὸν χιλιάδων δεκαπέντε,
B εἰς ποσότητα ἰσουμένην νομισμάτων πεντακοσίων· καὶ ἀνὰ ἔτος ὁ τυχὼν ἡγεμὼν τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι, καὶ ἀσπασμὸν ποιεῖν τῷ ῥηθέντι ἀρχηγῷ, σὺν δώροις ἀργυρέων χιλιάσι δέκα. Καὶ οὕτως ἐν εἰρήνῃ διάγειν ὁμοῦ Τοῦρκοί τε καὶ Ῥωμαῖοι μὴ ἔχοντες τὸν τυχόντα πειρασμὸν παράτινος, ἀλλ' ἐξέρχεσθαι ἀκωλύτως, καὶ ἐμπορεύεσθαι. ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰσέρχεσθαι ἀφόβως ἐν τῇ πόλει, καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀφθόνως ἀπολαμβάνειν, ὡς φίλοι συνδιάγοντες. Κρατεῖ οὖν ἡ τοιαύτη συμφωνία ἕως σήμερον, ἐγγύς που ἔτη ὄντα μέχρι νῦν ρπ'. ἐπιτυγχάνοντα. ἡ δὲ ἡγεμονία τῆς αὐτῆς πόλεως ἐστὶν οὕτως. Ἐπεὶ ἡ Γενούα δημοκρατικῶς ἄρχεται, καὶ οὐδεὶς δύναται τυραννικῶς ἄρχειν ἐν αὐτῇ, σύνηθές ἐστι κατ'
C ἔτος, ἢ καὶ πλείονα καιρὸν, στέλλειν ὀφφικιαλίους εἰς τὰ τῆς ἑῴας μέρη ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν Γενούαν πόλεσι, εἶτ' ἐν Χίῳ, ἐν ταύτῃ τῇ Φωκαίᾳ, ἐν τῷ Γαλατᾷ, ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφᾶ. καὶ τοῦ καιροῦ παρελθόντος τοῦ ὡρισμένου ἕτερον αὖθις στέλλουσι, καὶ ὁ παλαιὸς ἔξεισι παραχωρῶν τὴν καθέδραν τῷ νέῳ· ὃν καὶ Ποδεστὰν κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν καλοῦσιν, ἐξουσιαστὴν εἴποι τις κατὰ Ῥωμαίους. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔτι ζῶντος τοῦ Μεχεμέτ, ἦλθεν ἀπὸ Γενούας Ποδεστὰς εἷς, ὢν τῶν ἐνδοξοτάτων τῆς Γενούας Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ὀνόματι, νέον ἄγων τὸ ἔτος καὶ παλαιὸν φρόνημα, κὺρ Γεωργίου Ἀδούρνου υἱὸς, ὃς καὶ Δοὺξ Γενούας ἐχρημάτισεν· Ἐν δέκα δὲ ἔτεσι τὴν Ποδεστατίαν ἐγχειρισθεὶς ἐπανῆκεν ἐκ Γενούας
D εἰς Φώκαιαν. καὶ δὴ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἐξελθὼν, καὶ μετὰ τοῦ Ἀμηρᾶ Μεχεμὲτ ἐντυχὼν, καὶ τελέσας τὴν συνήθη προσκύνησιν· τέλος καὶ τὸ τῆς στυπτηρίας μέταλλον λαβὼν, ὡς κατ' ἔτος, ἀποδοῦναι εἴκοσι χιλιάδων ἀριθμὸν νομίσματα καθαροῦ χρυσίου, ἐν ἔτεσι δέκα, εἰς τὴν Φώκαιαν ἐπανέστρεψε μεταλλεύειν ἀρξάμενος σὺν ἀναλώμασι πλείστοις. περαιουμένων τοίνυν ἐτῶν ἕξ, καὶ τὸ τέλος τοῦ προρρηθέντος Ἀμηρᾶ ἔφθασε, καὶ ἡ ἀνάρρησις τοῦ προλεχθέντος Μουσταφᾶ ἐγεγόνει. καὶ ὁ Τζινεὴτ τὴν ἐλπιζομένην αὐτῷ χαρὰν ἴδεν ἡμέραν· καὶ ὁ Παγιαζὴτ τὴν ἀπαίσιον αὐτῷ ἴδεν ὥραν, καὶ πάντα, ἃ γέγραφα, γεγόνασι. τότε ὁ ῥηθεὶς Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ἔχων ἀφορμὴν τοῦ ἀφικέσθαι πρὸς τὸν νέον ἀρχηγὸν τὸν Μουρὰτ, καὶ ἰδεῖν καὶ προσ-
E κυνῆσαι, καὶ νέα προστάγματα δέξασθαι, καὶ ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα τέλη τῶν ἓξ ἐτῶν. εἶχε γὰρ ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις ζημίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς τοῖς χρόνοις ἦν μάχη καρτερὰ ἀνὰ μέσον Γενουϊτῶν, καὶ Κατελάνων· καὶ ἐκώλυον τὰς ναῦς τῶν Γενουϊτῶν οἱ Κατελάνοι τοῦ μὴ πλέειν ἐν τοῖς μέρεσι Ἰταλίας, καὶ Φραγγίας, Ἰσπανίας τε, καὶ Ἰγγλίνων, καὶ ἡ στυπτηρία ἦν ἀργὴ, καὶ ἀμετακίνητος· καὶ ὁ Ἀδοῦρνος εἰς πάμπολυ χρέος, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ, τι

ποιῆ-

A ποιῆσαι, βυλόμενος βυλὴν γενναίαν, καὶ συμφέρυσαν εἰς τὰ κέρδη αὐτῶ, διὰ πολλῶν δὲ Χριστιανῶν βλάβην. καιρὸν γὰρ ἐπιτυχὼν τὸν ἐν ὧν ἤλπιζε, στέλλει γραφὰς πρὸ τοῦ ἐλθεῖν ἐξ Ἀμασείας τὸν Μυράτ, τὰς ὡς ἐγὼ γέγραφα, δεικνύων τὴν ἄκραν φιλίαν, καὶ οἰκειότητα ἣν εἶχε πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν Μεχεμέτ, καὶ ἣν βύλεται ἀνανεῶσαι νῦν σὺν αὐτῷ. εἰμὶ, γράφων, ἕτοιμος ἐν πάσῃ δυλείᾳ τοῦ βοηθῆσαι, καὶ διαπεράσαι σε ἐξ ἀνατολῆς εἰς δύσιν ἐν τριήρεσι, καὶ ναυσὶ, καὶ ὑπυργῆσαι τὸ τοιοῦτον ὑπύργημα, ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων· μόνον κέλευσόν μοι, καὶ τὸ προσταχθέν μοι συντόμως γενήσεται. ἐντυχὼν οὖν ὁ Μυρὰτ τοῖς λόγοις αὐτῶ ἀσπασίως ἐδέξατο, καὶ ἀντέγραψεν εἰπών· B Ὅτι σὺν Θεῷ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις μέλλω κατελθεῖν ἐν τῇ Πρύσῃ· κἀκεῖ ἐλθέτω εἷς ἐκ τῶν οἰκείων καὶ πιστοτάτων σε, ὡς ἵνα περὶ τύτυ σκέμματος εἰδῶμεν τί ἄρα, καὶ πῶς ποιήσωμεν· Μετὰ δὲ τινας ἡμέρας στέλλει Δημήτριόν τινα Ἀγὰν ἐπονομαζόμενον, σὺν γράμμασιν ἀξιολογωτάτοις, ἃ κἀκεῖνα ἐγὼ γέγραφα, πρός τε τὸν Μυράτ, καὶ πρὸς τοὺς αὐτῶ Βεζύριδας Ἀλίπεγιν, Χατζιασβάτ, καὶ Ὀμοὺρ πεγιν, ὁ γὰρ Παγιαζὴτ προεσφάγη παρὰ τῶ Μυσταφᾶ. τότε σὺν τῷ Δημητρίῳ ἅπαντα καλῶς διατεξάμενοι, στέλλυσι μετ' αὐτῶ Χατήπην ὀνόματι, Τῦρκον ἕνα τῶν φρονιμωτάτων καὶ τῶν ἐλλογίμων, ὅρκον δώσοντα τῷ Ἀδόρνῳ, καὶ σὺν αὐτῷ νομίσματα χιλιάδας πεντήκοντα, τῶ ῥογεῦσαι καὶ ἀπαρτίσαι στόλον, τῶ C περᾶσαι τὸν πορθμὸν τῆς Καλλιπόλεως ἤδη τῶ φθινοπώρυ ἄρξαντος. ὁ δὲ Μυσταφᾶς μαθὼν τὰ μελετηθέντα παρὰ τῶ Μυράτ, καὶ πῶς ἡ νέα Φώκαια ἑτοιμάζει στόλον κατ' αὐτῶ, εἶχε μὲν ὀδύνας ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐδαπανᾶτο ὑπὸ τῶν λογισμῶν, καὶ τὴν Φώκαιαν συνεχῶς ἐπὶ γλώττης εἶχε, καὶ καταστροφὴν αὐτῆς ἐμελέτα. ἀλλὰ τὸ τρυφᾶν, καὶ κατασπαταλᾷν, καὶ μεθύειν οὐκ ἔλειπε, ἀγεραίνων, ὡς ἵππος ἀγέρωχος καταχρεμετίζων, καὶ ἀσελγαίνων ἔν τε θηλείαις καὶ ἄρρεσιν. ὁ δὲ Τζινεῒτ ἀκύων ταῦτα, καὶ καραδοκῶν τὰ μέλλοντα, καὶ ὁρῶν τὸν Μυσταφᾶν ἐν βλακείαις ζῶντα, καὶ περὶ οὐδενὸς αὐτῷ μνεία ἢ πολέμυ, ἢ ἄλλης παρασκευῆς κατ' ἐχθρῶν, εἴσεισιν ἐν τῷ παλατίῳ τῶ Μυσταφᾶ, καὶ D λόγυς ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτὸν ὀνειδιστικὺς τοιάδε· Οὐκ οἶδας, ὦ ἡγεμὼν, ὅτι τὴν, ἣν οἰκῦσι Θρᾷκες γῆν, καὶ μόνην κατέχομεν, τὰ δὲ λοιπὰ ἄπλετα πέλαγη τῶν ἐπαρχιῶν, λέγω τῆς δύσεως, πάντα ἐν τρυτάνῃ ἀπῃωρημένα εἰσὶ, προσδοκῶντες τὸ μέλλον, τί ἂν ἀποβῇ; καὶ γὰρ ἤκυον, ὡς ὁ Μυρὰτ ἐν λόγοις ἐστὶ σὺν τῷ βασιλεῖ τῶ ἀντιλαβέσθαι τύτον, καὶ εἰσάξαι εἰς τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικήν. νῦν δὲ καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις διέθετο, τὰ δὲ τῆς ἕω ἐν χερσὶ πάντα ἐστί. ἡμεῖς οὖν ἐν Ἀδριανυ καθίζοντες ἀμερίμνως οὐδὲν στρατηγικὸν πράττομεν. ὡς ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ, πρὸ τῶ περᾶσαι τοὺς ἐχθροὺς τὸν πορθμὸν, ἀπό τε E Λαμψάκυ, ἀπό τε Σκυταρίυ, καὶ δοῦναι θροῦν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς δύσεως, καὶ γενέσθαι διχόνοιαν ἐν τῷ στρατῷ, κρεῖττον ἐστὶ προλαβόντας ἡμᾶς σὺν τοῖς δυτικοῖς στρατεύμασι διαβῆναι, καὶ σὺν τάχει ἀόκνως περᾶσαι τὴν ἐν Λοπαδίῳ γέφυραν, καὶ τῷ Μυρὰτ συμπλακῆναι. ἡμεῖς, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, καὶ ἐν ἅρμασι, καὶ ἐν ἵπποις ὑπερέχομεν τοὺς ὑπεναντίους, καὶ μόνον ἐνωτισθέντες τὴν ἡ-

& Angliam, aluminisque commercium interciderat, nec transportari poterat. Quare Adornus cum ære alieno premeretur, nec haberet unde rebus suis subveniret, consilium generosum ac sapiens ad lucrum sibi apponendum, cæterum plurimis damnosum Christianis, inivit. Oblata enim occasione sibi nunquam sperata, ad Moratem, antequam is Amasia discederet, litteras, quas transcripsi, mittit, quibus amicitiam ac familiaritatem, quæ cum ejus patre Mehemete ipsi intercesserat, quamque cum ipso de novo inire cupit, commemorat. Ejusmodi autem erat epistola: *Ad omne obsequium paratus sum, & ad opem tibi ferendam: atque ut te triremibus ac navibus ex oriente in occidentem trajiciam; hocque officium tam prompte ac alius exhibiturus sum. Impera solummodo, jussa tua celeriter exequar.* Harum literarum verba jucunda receptaque fuerunt Morati, qui ad eas sic respondit: *Brevi Prusam venturus sum; illuc accedat aliquis familiaris tuus, tibique fidissimus: ut simul hoc de negotio, quidque & quomodo nos sumus gesturi, deliberemus.* Post aliquot itaque dies Demetrium quemdam cognomine Aga cum epistolis magni momenti, quas transcripsi, mittit ad Moratem, ejusque Viziros Hali Begum, Haciaivat, & Homurem Begum: jam enim a Mustapha occisus erat Bajazites. Dispositis ergo rite, atque ordinatis cum Demetrio cunctis, eum remittunt, addito comite Hatipine Turco in prudentissimis & præstantissimis uno, qui fidem Adorno daret; qui etiam secum habebat nummos quinquagies mille, ut classem mercede conduceret, appararetque ad fretum Callipoleos trajiciendum autumno jam ineunte. Ubi intellexit Mustapha consilium apparatumque Moratis, & novæ Phocææ classem adversum se instrui, animi dolore affectus est, ejusque mentem cogitationes suæ remordebant. Phocæamque subinde in ore habuit, & eversionem ipsius meditabatur. Delicias tamen luxum & crapulam non omisit: & velut equus ferox & hinniens in libidinem effusus, fœminis ac maribus promiscue abutebatur. At Cineites istis quoque compertis, quo erumperent expectans: videnſque Mustapham nugis ac ineptiis intentum, nullamque belli mentionem, aut apparatum contra hostes suos facere, palatium ejus ingreditur, orationemque ad eum cum exprobratione talem habuit: *Num te latet, o Princeps, solam, quam Thraces incolunt, regionem in fide manere? cæteras vero instar maris longe lateque patentes provincias, occidentis dico, nutare: & rerum futurarum exitum, quo fortuna ferat, expectare? Ad istos enim populos perlatum est, Moratem cum Imperatore agere, ut sibi auxilium ferat, inque paternum imperium restituat. Nunc etiam cum Francis amicitiam contraxit. Orientales provinciæ in potestate illius sunt. Nos interim Adrianopoli securi & quieti considemus, omisso penitus militari studio. Sentio equidem expedire nobis, potiusque esse, cum copiis omnibus regionum occidentalium prævertere: celeriter & impigre pontem Lopadii occupare & superare: denique cum Morate pugnare, priusquam Lampsaco vel Scutario fretum hostes trajiciant, tumultus in his provinciis occidentalibus, dissidium seditionemque in exercitu excitent. Curribus & equis, favente Deo, superiores hostibus sumus. Adventus nostri fama animum eorum sicut cala-*

K

Adornus Morati operam suam, ut freto eum trajiciat, pollicetur.

Edit. Paris. pag. 92.

Mustapha ad nuncium transitus Moratis in Europam mœstus.

Cineites Mustaphæ ignaviæ infensus eum alloquitur.

mam conteret : consiliaque Ducis eorum disturbabit. Quæ procuIdubio calamitas in nos recidet, si, neglectis rebus nostris, hosti locum trajiciendi concesserimus. Hæc atque plura dixit Cineites, vixque veterno excusso expergefactus Mustaphas hujus monitis paruit. Neque sane Cineites adeo sollicite moliebatur, ut Mustapham orientis dominum constitueret : sed cum ipse scelestus ac veterator esset, instantem illi ruinam ex ineptia, crapula, libidine, reique militaris neglecta atque inscitia prospiciens, fugam meditabatur. Hoc apud se stabilito proposito, hanc rationem inibat, se in laqueos Imperatoris facile rursus induturum, si in Thracia, aut alia occidentis provincia in fugam se conjiciat. Iterum enim in Lemno aut alia insula sibi exulandum esse : acerbasque pœnas Romæos a se exacturos. cogitabat vero in orientem : sperabatque commodiorem sibi præfecturam, quam paulo ante occupabat, fore : & effugia faciliora in ea sibi patere. talia equidem in inferorum recessu latebant. Coacto igitur exercitu Callipolim accessere, fretoque superato cum plerisque copiis, Lampsaci triduo substiterunt. profectique ad Mustapham Phrygum primarii, cultum ei ac venerationem exhibuerunt. Morates comperta Mustaphæ irruptione, Prusa cum exiguo exercitu movit : noctuque Lopadium pervenit : ei aderant rerum militiæque periti Haciaivat, filiique Temirtes begi, Hali, & Homur, Horucinsque begus, viri strenui ac generosi omnes. Hamza quoque begus ipsum comitabatur Cineitis frater, qui ab infantia in Moratis familiaritate adoleverat. Pontem itaque occupant, priusquam præsidio Mustaphas eum firmasset ; eum dissolvunt, viamque, qua ad ipsos perveniri poterat, præcindunt. Profectus deinde Mustaphas cum universo exercitu, castra ad paludis ripam metatus est ; in opposita pariter Morates tentoriis erectis consedit. neuterque ab altero vel minimum metuebat. Pontem enimvero solvisse prudenter factum: disrupto quippe, dum ultra tendunt hostes, transitu ob aquæ latitudinem ac profunditatem prohibiti sunt ; Moratisque copiæ sine tumultu interea cogebantur; Quod si quis circumire totam paludem voluerit, inque oppositam ripam pervenire, tridui itinere non conficiet : eoque magis quod viæ arctæ, montesque asperi superandi sint.

Edit. Parif. pag. 93.

Cineitis propositum.

Callipolim venit Mustaphas & superato Hellesponto Lampsacum proficiscitur.

Morates Prusa discedit, & Lopadium venit.

Hamza-Begus Cineitis frater.

Pons Lopadii dissolutus & Mustaphæ transitus interceptus.

A μικρὰν ἄφιξιν, ὅπως αὐτὸν ὡς κάλαμος συντριβήσεται, καὶ αἱ βουλαὶ αὐτοῦ διασκεδασθήσονται, καθὼς μέλλει γενέσθαι καὶ εἰς ἡμᾶς, εἴπερ ἀμελήσαντες δώσομεν αὐτοῖς χώραν διαπεράσαι· Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἄλλα πλείω ὁ Τζινεῒτ, μόλις ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρου τῆς μέθης ὁ Μουσταφᾶς ἐπείθετο τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ γὰρ Τζινεῒτ οὐκ ἐσπούδαζεν τόσον ὑπὲρ τοῦ Μουσταφᾶ, τὸ ἐγκαθιδρῦσαι αὐτὸν ἐν τῇ ἑῴᾳ ἄρχοντα· ἀλλὰ πονηρὸς ὢν, καὶ προβλέπων τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἐν τάχει γενομένην κατάλυσιν, ὑπέρ τι τῆς αὐτοῦ βλακείας, καὶ μέθης καὶ ἀσελγείας, καὶ τὸ ἀστρατήγητον αὐτοῦ, ἐβουλήθη τοῦ διαδρᾶσαι. καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ τοιούτῳ σκοπῷ, ἐλογίζετο ἐν ἑαυτῷ, ὅτι εἰ μὲν ἐν τῇ Θρᾴκῃ, ἢ ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ τῆς δύσεως τοῦτο μεταχειρίζεται, εὐκόλως ἐμπεσεῖται πάλιν ἐν ταῖς ἄρκυσι τοῦ βασιλέως. καὶ πάλιν Λῆμνος, ἢ ἑτέρα νῆσος αὐτὸν ἐξόριστον διαδέξεται, καὶ πικρὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἰς αὐτὸν διέλθῃ ποινή. ἐν δὲ τῇ ἀνατολῇ, καὶ κατ᾽ ἰσχὺν εἶχε, καὶ ἔτρεφε τὸν ἄνδρα ἡ τῆς ἐπαρχίας ἐλπὶς, ἣν καὶ πρώην ἦρχε· καὶ εὐκόλως τὸ ἀποδρᾶσαι ἔχειν· ἀλλὰ ταῦτα ἐν μυχοῖς τοῦ ᾅδου ἐκρύπτετο· καὶ δὴ συναθροίσαντες τὸν στρατὸν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἦλθον εἰς Καλλιούπολιν· καὶ τὸν πορθμὸν διαβάντες σὺν πλείστῃ δυνάμει, προσεκαρτέρησαν ἐν τῇ Λαμψάκῳ ἡμέρας τρεῖς· ἐρχόμενοι δὲ οἱ τῶν πέριξ πόλεων ἄρχοντες Φρύγες προσεκύνουν τῷ Μουσταφᾷ· ὁ δὲ Μουρὰτ ἀκούσας τὴν ἔφοδον τοῦ Μουσταφᾶ, ἀπάρας ἐκ τῆς Προύσης σὺν ὀλίγῳ στρατῷ, διανυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον, ἔχων σὺν αὐτῷ τοὺς ἐν γνώσει, καὶ πολέμῳ ἐπισταμένους, τοῦτο Χατζηαβάτην, καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Τεμιρτὴς πεγι, Ἀλὶ, Ὀμοὺρ, καὶ Ὀρουτζ πεγιν, ἄνδρας γενναίους, καὶ ἀρίστους. ἦν δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ Χαμζάπεγις ἀδελφὸς τοῦ Τζινεῒτ, ὃς ἐκπαιδόθεν ἦν σύντροφος μετὰ τοῦ Μουράτ. φθάσαντες οὖν ἐν τῇ γεφύρᾳ πρὸ τοῦ τὸν Μουσταφᾶν σῶσαι, λύουσι αὐτὴν, καὶ ἄβατον τὴν πρὸς αὐτοὺς ὁδὸν τοῖς ὑπεναντίοις ἐποίησαν. ἐλθὼν δὲ καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς στρατεύμασιν, ἔπηξε τὰς σκηνὰς ἐν τῇ ὄχθῃ τῆς λίμνης· ὁμοίως καὶ ὁ Μουρὰτ ἐν τῇ περαίᾳ, καὶ αὐτὸς τὰς τέντας ἐκάθητο, μὴ ἔχων ἕκαστος τὸ τυχὸν δέος παρὰ τοῦ ἑτέρου. ἔργον γὰρ τὸ λῦσαι τὴν γέφυραν μεγάλης βουλῆς ἔργον ἦν· εὑρόντες γὰρ οἱ ἐλθόντες τὴν γέφυραν κατεαγμένην ἐκωλύθησαν τὴν πορείαν· οἱ δὲ τοῦ Μουρὰτ ἀφόβως συνηθροίζοντο, ἦν γὰρ τὸ ῥεῦμα βαθὺ, καὶ παντάπασιν ἄπλωτον· ἦν δὲ βουληθείη τις τοῦ περιοδεῦσαι τὴν λίμνην ἅπασαν, καὶ ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀντίπεραν, οὐκ ἀρκέσουσιν αὐτῷ ἡμερῶν τριῶν ὧραι· καὶ ταῦτα στενὰ, καὶ τραχέα ὄρη ἐν μέσῳ, καὶ δύσβατα.

CAPUT XXVI.

pag. 94.

Consilium ineunt Moratis Veziri de perdendo Mustapha, & Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem sollicitant. Hamza & Cineitis colloquia. Cineites Mustapham deserit & in Joniam fugit. Mustapham Homuris filium ex Atine oriundum bello petit, & in pugna interficit.

CASTRIS sic locatis, & sese ex adverso respicientibus: cum neuter movere se, & progredi contra alterum posset, agitant inter se Moratis consiliarii, quibus artibus Mustapham pessundare ac perdare possint. Hocce igitur consilium animum eorum subiit. Hamzam, cujus jam

Consilium ineunt Moratis Vesiri, quibus modis Mustapham perdant.

D ΚΑΤΟΥΝΕΥΣΑΝΤΩΝ τοίνυν τῶν στρατευμάτων ἐξ ἐναντίας, καὶ μὴ τὸ πρόσω χωρεῖν ἰσχύοντα τὸ ἓν κατὰ τοῦ ἑτέρου, συμβούλιον ἔλαβον οἱ τοῦ Μουρὰτ, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ καταστρέψωσι, καὶ ὀλέσωσι τὸν Μουσταφᾶν· σκέπτονται οὖν ἔπος. μετακαλοῦσι τὸν Χαμζὰν, τὸν δὲ

A εἰρήκαμεν ἀδελφὸν τοῦ Τζινεῒτ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ. Ὅτι εἰ μὲν διὰ τῆς σῆς πιθανότητος διεγείρεις τὸν σὸν ἀδελφὸν κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ οὐχ ἕτερον ἐστὶ τὸ ζητούμενον τοῦ ἀποχωρισθῆναι, καὶ χωρισθῆναι ἀπ' αὐτοῦ· ἰδοὺ δίδομεν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀτὴν ὁρισμῷ καὶ θελήσει τοῦ ἡμετέρου ἡγεμόνος Μουράτ· διὰ προστάγματος ἐγγράφου τοῦ ἔχειν αὐτὴν κατὰ διαδοχὴν γονικότητος, μόνον ἐνόρκως τοῦ εἶναι πιστὸν, καὶ ἀδολώτατον φίλον, καὶ ὑπήκοον ἡγεμονίας τοῦ Μουράτ. καὶ διὰ τὸ δεικνύειν ἐν πάσῃ τῇ ἡγεμονίᾳ, εἶναι ὑπήκοον τὸν Τζινεῒτ ἐν πᾶσι τοῖς προστάγμασι τοῦ Μουράτ, στέλλειν κατ' ἔτος ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς προσκύνησιν, καὶ συστρατεύειν ὁμοῦ καὶ συνάγειν· καὶ αὐτοὺς ἰδίως ἔχειν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τὴν πρέπουσαν πρόνοιαν. Ἤρεσεν ὁ λόγος τῷ Χαμζᾷ. καὶ τῇ B νυκτὶ ἐκείνῃ πέμπει ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ νηξάμενος, περᾷ τὴν λίμνην, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεῒτ, εὗρεν αὐτὸν ἐν ἀγωνίᾳ λογισμῶν καθεζόμενον, δευτέραν φυλακὴν ἔχοντα ἡ νύξ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὡς ὁ σὸς ἀδελφὸς, ἐμὸς δὲ κύριος Χαμζάπεγις θέλει λόγους ἆραι μετὰ σοῦ, πρὸς οὓς οὐκ ἐστὶν ἑτέρῳ ἐναντιωθῆναι. Εἰ οὖν βουλητόν ἐστί σοι, περὶ τὰς μέσας ὥρας τῆς νυκτὸς, ἐλθὲ μόνος περὶ ὄχθας ποταμοῦ πρὸς τὴν γέφυραν, κἀκεῖ σὺ μὲν ἐκ τῶν ὧδε, ἐκεῖνος δὲ ἐκ τῶν ἐκεῖ, καὶ τὰ αὐτῶν ἀπόρρητα διεξείπητε. Ἀσμένως οὖν δεξάμενος τὸν λόγον καὶ ἀπολύσας αὐτὸν, πάλιν νηξάμενος ἐδιέβη τὴν περαίαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ περὶ δευτέραν φυλακὴν ἐλθὼν ὁ Χαμζᾶς κατὰ τὸ συν- C ταχθὲν ἐν τῇ ὄχθῃ, τῇ πρὸς τὴν γέφυραν, κἀκεῖνος ἀπὸ τὸ ἕτερον μέρος μόνος μόνῳ, καὶ διὰ σημείων τινῶν ἀνακαλυφθέντες, ἤρξατο ὁ Χαμζᾶς λέγειν. Ἐπίστασαι ἀκριβῶς, κύριέ μου ἀδελφὲ, ὡς ὅτι κἀγὼ τοῦ σοῦ πατρὸς εἰμὶ γόνος, καὶ σὺ τῆς ἐμῆς μητρὸς καρπὸς εἶ, καὶ ὕστατος σοῦ τυγχάνω. ἐβουλόμην οὖν, καὶ ἤθελον εἶναί σε κύριον πάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ δεσπόζειν τὰ πάντα, ὅτι καὶ ἐμοὶ προσωκείωτο ἂν μερὶς καὶ κλῆρος· ὡς δὲ οὖν ἡδέως ἤθελον τοῦτο, οὕτω καὶ ἀπεχθὲς, καὶ ἀβούλητον, μισητόν μοι τυγχάνει τὸ εἶναί σε ἐν στενοχωρίᾳ, καὶ κινδύνοις, καὶ ἐν μέσῳ φθόνον τρεφόντων πολλῶν κατὰ σοῦ. καὶ γὰρ οὐκ ἄμοιρος ἔσομαι τῶν σῶν δυστυχημάτων καὶ συμφορῶν· ἆρά γε οἶδας τίνι συμπλέκεις, ὅτῳ συνάγεις; D τὰ μὲν πρῶτον οἱ πάντες καταβοῶσιν, ὡς οὐκ ἔστι τοῦ γένους τῶν Ὀθμάνων ὁ Μουσταφᾶς. καὶ τοῦτο πανταχοῦ κατηχουμίσθη τὸ διαλάλημα· δεύτερον ὅτι καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων συγκρινομένων παρέστη τὸ ἀστρατήγικον αὐτοῦ, καὶ θηλυμανές. καὶ γὰρ οἱ ἐκ τῆς σπορᾶς τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων κατερχόμενοι ἀρειϊκὰ ἐπεδείξαντο τὰ φρονήματα, καὶ φανερὰ τὰ ἑκάστου ἀνδραγαθήματά τε καὶ στρατηγήματα. τρίτον ὅτι εἰ μοναρχήσει ὁ θηλυδρίας οὗτος καὶ βάρβαρος ἰδιώτης, οἱ ἐκπάλαι γεγονότες τῆς δύσεως, καὶ τῶν ὁρίων τοῦ Ἴστρου φύλακες, λέγω Ἀβρανέζιδες καὶ Τουραχάνιδες, καὶ ἄλλο πᾶν ἀπόγονον τῶν ὧν τινῶν ἐξ ἀρχῆς ἡ δύσις ἀκριμώσας τῆς ἡγεμονίας ἐγνώρισε· καὶ τί λέγω τοὺς δυτικούς; καὶ γὰρ, ὅπερ μὴ γένοιτο, ἐὰν ἡ τύχη βλέψοι ἱλαρῶς πρὸς Μουσταφᾶν, ὁ αὐτὸς Μουσταφᾶς πάντας τοὺς τῆς ἑώας ἐξάρχους δεξιῶς ἐγκολπωσάμενος, τὸ καθ' ἕκαστον, τὰς γονικὰς ἀποδώσει τιμάς. σὺ δὲ ὅτε ταῦτα γενήσεται, τί προσδοκᾷς; οὐκ ἄλλο εἰ μὴ τέλος ζωῆς. καὶ τοῦτο οὐκ ἄξιον τῆς σῆς ἀνδρείας, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀπρεπές τε καὶ ἄτιμον. Ἴσασι γὰρ οἱ πάντες τῶν ἐπιφανῶν τὴν σὴν ὁρμητικὴν ψυχὴν, καὶ τὸ πρὸς τὰς παρατάξεις τῶν πολέμων τολμηρὸν καὶ θρασὺ, καὶ λεόντειον. Καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἐπιβλέπει φθόνος ὀξέως, καὶ τὸν φθόνον ἀντιλαμβάνει φόβος. καὶ οἱ λογιζόμενοι κατ'

A mentionem fecimus, Cineitis fratrem accessunt, hisque verbis alloquuntur: *Si fratrem tuum contra Mustapham irritaveris, nihil autem præterea petimus, quam ut ipsum deserat; ecce, annuente ac decernente domino nostro Moraty, Atinis ditionem ipsi concedimus. Diplomate etiam scripto ipsi cavebimus, illum se ac posteros suos jure hereditario possessuros: jusjurandum solummodo præstabit se in fide mansurum: amicitiam sine fraude culturum: seque Moratis clientem professurum. Utque per universam ditionem notum sit, Cineitem Moratis imperio omnino subditum esse, singulis annis mittet filiorum suorum unum, cultus & honoris Imperatori exhibendi gratia, qui Moratem comitetur, ipsique militet: militiæque istius nomine ab Imp. stipendia* B *congrua accipiat*. Placuerunt Hamzæ isti sermones: & sequenti nocte servum unum mittit, qui natando paludem trajecit. Ille Cineitis tentoria ingressus, secunda noctis custodia, sedentem eum invenit, valdeque anxium, ipsique dixit: *Frater tuus herus meus Hamza tecum colloqui nullo conscio cupit. Ergo si tibi libitum erit, circa mediam noctem ad fluminis ripam ponti proximam solus accede: tu quidem ex hac parte, ille ex altera inter vos colloquemini de illis arcanis.* Hæc verba benigne audivit Cineites, nunciumque dimisit, qui in alteram ripam enatavit. Nocte proxima circa secundam custodiam, ad ripam ponti vicinam ex composito accessit Hamzas: il- C leque ab altera parte, solusque soli signis quibusdam cognitus. Prior Hamzas dixit: *Probe scis, domine mi frater, me patre tuo esse genitum, teque matris meæ prolem esse, quodque sim nato minor. Optarem igitur te orbi universo dominari, in partem quippe imperii vocarer. Id optare sicut mihi jucundum, ita grave ac ingratum est, res tuas in angusto locatas esse, te in periculis versari, atque inter multos, qui invidiam in te animo gerunt, agere. Nec equidem infelicitatum & calamitatum tuarum expers ero. An nosti qui cum equites & agas? Primum omnes adversus Mustapham clamant; genere Othmanico satum negant: hæcque vulgata fama ubique invaluit. Deinde quod imbellem se ac libidini* D *impotentem prodiderit, quibuslibet ejus facta perpendentibus. Qui etenim a principibus nostris genus continua serie ducunt, bellicoso se animo fuisse probaverunt: singulorumque manifesta sunt præclara facinora, expeditionesque militares urbi terrarum cognitæ. Tertio si effeminatus iste ac barbarus idiota imperium obtinuerit, qui ab antiquo occidentis & finium Danubii custodes sunt Abranezides & Turachanides, cæterique posteri eorum, quotquot ab initio occidens summos duces agnovit, præmiis honorabuntur. Sed quid occidentales memoro? si fortuna namque, quod Deus avertat, Mustaphæ rebus propitia subvenerit, ipse omnes orientis Duces amplexus, eis singulis paternos honores reddet. Tu vero, ubi ista evenerint, quid, nisi vitæ finem, eumque turpem ac tua fortitudine indignum, expectas? Omnes quippe illustres viri animi tui promptitudinem, audaciamque leoninam ad pugnas ineundas norunt. Invidia virtutes sævis ac immitibus adspicit oculis. Invidiam excipit timor; quique, perniciem no*

Hamzam, ut Cineitem fratrem suum a se dedat & a Mustapha sejungat, hortantur.

Hamza per servum fratris locum & tempus colloquendi condicit.

Hamza ad Cineitem verba.

Edit. Paris. pag. 95.

Mustapha supposititius.

sibi afferat, metuunt, tibi invident. præoccubabunt ipsi, securitatem quærentes, metumque removere cupientes, necem tibi inferre. Has ob rationes video urgentes, quæ spretæ Heroum, quibus tu parem existimo, animas perdunt, hunc infamem desere, & ad nos transi. Jam enim dominus meus Morates aulæ suæ proceribus meque hortantibus, omnes culpas & crimina tibi condonat: cuncta simul quæ adversus ipsum, patrem imperiumque rebellando molitus es, Oculo pacato ac propitio te respicit: & me sponsore Atinis præfecturam tibi concedit, a te, posterisque tuis e lumbis tuis ortis, tanquam dotem, hæreditario jure possidendam. hac sola conditione lata, ut, cum tempus exegerit, filiorum tuorum unum ipsi militatum mittas, idque ut te ejus imperio subjectum agnoscas. Amice hæc tibi dico; tu vero quid sentias mihi explica.

Cineitis ad fratrem suum Hamzam responsio.

Ad illa Hamzæ respondere cœpit Cineites: *Accurate nosti frater, ab Othmanis principibus nullum me lucrum retulisse: honorem vel dignitatem ab eis nusquam me consequutum esse. Illis vero, dum res eorum ad incitas redactæ erant, operam multam navavi: hæcque brachia multa bellica facinora patraverunt. Post Tatarorum enim irruptionem, hanc ipsam præfecturam, quam nunc mihi Morates pollicetur, quis e manibus Homuris Atinis filii eripuit? nonne Cineites? Fratrem hujus Isam nonne persecutus sum, & in castello Palæopoleos conclusi? numque in manus meas devenisset, interemi? Nonne Homurem istius fratrem? ambos scilicet præfecturæ naturales & legitimos heredes, fraude ac astu aggressus neci dedi? Musulmanus vero avunculus Moratis, quem tu dominum tuum appellas, otiosus in Thracia degebat genio indulgens. At ego Ephesi, totiusque Ioniæ dominum Mrhemetem Moratis patrem proclamavi. postea, ubi me expulit, ea præfectura honoravit Kelpaxiß virum genere Triballum, ac mancipium emptum. In eo autem statu res sunt. Præfecturam illam, quam mihi nunc largitur, Homuris Atinis filii, cui caput abscidi, filius obtinet, & in ditionis paternæ possessionem missus est: illi jam per annum fere & ultra imperat: omnesque ei subditi sunt ac famulantur. Si Deus illam militaribus meis facinoribus præmium concesserit; quam gratiam Morati hac de re habiturus sum? nullam profecto. Avus enim Moratis ille Bajazites Ilderim hujus Mustaphæ avo Atini eam eripuit, utque suam consecutus est. Ego pariter ope divina illius dominus fiam. Quandoquidem autem ad hoc venisti frater, coram Deo ejusque Propheta tibi promitto, in posterum Morati amicum sincerum me fore, & cum opus erit, e filiis meis unum ei militaturum. Ego quippe ex tuis sermonibus, seposítis hisce pactis, in Joniam eram discessurus, ut illic cum Mustapha Atinis nepote experirer. Cum ergo tibi, qui mecum eodem patre genitus fratris, placuerit Morati amicum esse me, ita me præstiturum fidem do, & nocte proxima promissis fides extabit.* Ubi se invicem discesserunt, colloquia & pacta Hamzas ad Moratem ejusq; consiliarios refert; quibus omnibus ea grata fuerunt: iique audaciam inde spesque bonas conceperunt. Sequenti vespera, primaque noctis custodia Cineites erecta tentoria, ut erant, lucernis quam plurimis in eorum medio accensis reliquit. omnibusque ad hoc negotium utilibus, curribus nempe, equis probatissimis, cæteraque auri & argenti supellectile collectis, servos pecunia coemptos, & amicos non pau-

Edit. Paris. pag. 96.

Mustaphas Homuris F. ex Atinis posteris.

Cineites amicum & clientem Moratis te fore spondet.

Cineites Mustapham relinquit & in Joniam aufugit.

A αὐτῶν ὄλεθρον παρὰ σοὶ φθονεροί, αὐτοὶ προφθάνουσι κατὰ σοῦ τὸν φόνον ἐνεργήσοντες, προμηθευόμενοι τὴν ἀφοβίαν, τὸν φόβον ἀποδιώκοντες. Διαγνοὺς ταύτας τὰς ἐπεμβαινούσας αἰτίας, αἳ εἰς ὄλεθρον ἄγουσι τὰς τῶν ἡρώων ψυχάς, ὡς καὶ ἡ σὴ μία τῶν ἐκείνων ὁμοία εἶναι δοκῶ, ἀπαλλάγηθι τοῦ βδελυροῦ τούτου καὶ μετάστηθι. ἤδη γὰρ ὁ ἐμὸς κύριος Μουράτ, ἐκ παρακλήσεως τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων καὶ ἐμοῦ, ἀφίησι πάντα τὰ σφαλέντα, καὶ παρὰ σοῦ πραχθέντα καὶ τὰς ἀντάρσεις, καὶ ὧν ἐπεχείρισω κατ' αὐτοῦ, καὶ κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν. καὶ ἱλαρῷ ὄμματι προσβλέπει σε, καὶ δωρεῖται σοι δι' ἐμοῦ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀτὴν καταγονικότητος χάριν, ὡς καὶ σὺ, οὕτω καὶ οἱ ἐκ τῆς σῆς ὀσφύος ταύτην ὡς προῖκα κλη-
B ρονομήσονται· πλὴν ἕνεκα τοῦ γινώσκειν σε ὅτι ὑπὸ ἀρχὴν ὑπάρχεις, καὶ ὑπήκοος εἶ, κατὰ καιρὸν ἕνα τῶν υἱῶν σου πέμπεις ἐν τῇ στρατείᾳ. ταῦτά σοι φίλων λαλῶ. σὺ δέ μοι λέγε ἃ σοι δοκεῖ. Πρὸς ταῦτα ὁ Τζινεὴτ ἤρξατο λέγειν τῷ Χαμζᾷ· ἐπίστασαι ἀκριβῶς, ἀδελφέ, ὅτι παρὰ τῶν Ὀθμάνων ἐγὼ οὐδὲν εἶδον τί κέρδος, οὐ φιλοτιμίαν, οὐ ἀξίωμα. ἐκεῖνοι δὲ παρ' ἐμοῦ ἐν ταῖς δυσπραγίαις αὐτῶν πολλά, καὶ παμπληθῆ ἀρεϊκὰ ἔργα ἐνήργησαν οἱ βραχίονές μου. Μετὰ γὰρ τὴν τῶν Ταπάρων ἐπιδρομήν, αὐτὴν τήν, ἥν μοι ὑπόσχεται δοῦναι ἡγεμονίαν νυνί, τίς ἐλυτρώσατο ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ὀμοὺρ υἱοῦ τοῦ Ἀτήν; οὐχ ὁ Τζινεήτ; οὐ κατεδίωξα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἐσαΐ; καὶ ἀπέκλεισα αὐτὸν ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς Παλαιοπόλεως, καὶ χει-
C ρωσάμενος αὐτὸν ἔκτεινα; ἀλλὰ τὸν Ὀμὰρ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ δολοφονήσας ἀπέκτεινα; καὶ ταῦτα κληρονόμοι φυσικοὶ τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐπαρχίας τυγχάνοντες; ὁ δὲ Μουσουλμὰν ὁ θεῖος τοῦ Μουράτ, ὃν σὺ κύριόν σου καλεῖς, ἐκάθητο ἐν τῇ Θράκῃ κατασπαταλῶν, ἐγὼ δὲ εὐφήμουν αὐτὸν κύριον Ἐφέσου, καὶ πάσης Ἰωνίας. ὕστερον δὲ ἐκβάλλων με δέδωκεν αὐτὴν τῷ Κελπάξῃ τινὶ ἀνδρὶ Τριβαλῷ, καὶ ἀργυρωνήτῳ· τὸ δὲ νῦν ἔχον, τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν, ἥν μοι δωρεῖται νῦν, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτὴν ἐκείνου τοῦ Ὀμούρ, ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα. ἐκεῖνος αὐτὴν αὐθεντεύει, καὶ ἐγένετο κύριος τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν. καὶ διασώζει τὴν ἐπαρχίαν ἔτος παρὸν ἄρχων, ἐν ᾧ καὶ πλέον, καὶ πάντες ὑπήκοοι, καὶ οἰκεῖοι τυγχάνουσιν αὐτῷ. εἰ δωρήσεται μοι ταύτην ὁ Θεὸς δι' ἔργων μου στρατιωτικῶν, τίς χάρις ἡ
D τοῦ Μουράτ; οὐδεμία. καὶ γὰρ ὁ πάππος τοῦ Μουράτ, ἐκεῖνος ὁ Ἰλτρὴμ Παγιαζήτ, παρὰ τοῦ πάππου τοῦ νῦν Μουσταφᾶ τοῦ Ἀτὴν οὕτως ἥρπαξε, καὶ ἐκληρώσατο ταύτην. οὕτω κἀγὼ σήμερον γενήσομαι κύριος, Θεοῦ διδόντος μοι. Ἐπεὶ οὖν εἰς τοῦτο ἐλήλυθας, ἀδελφέ, ὑπόσχομαι τῇ ὥρᾳ ταύτῃ κατενώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου, ὡς ἵνα ἔσομαι καθαρὸς φίλος ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τοῦ Μουράτ. Καὶ ὅτε χρεία στρατοῦ, ὁ εἷς τῶν υἱῶν μου συνοδεύσει ἀεὶ τῷ Μουράτ. ἐγὼ γὰρ καὶ ἐκ τῶν σῶν λόγων, καὶ χωρὶς τῶν συνθηκῶν τούτων ἔμελλον τοῦ ἀπελθεῖν ἐν τῇ Ἰωνίᾳ, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μουσταφᾷ τοῦ Ἀτήν. ἐπεὶ τοίνυν σὺ ὁ ὁμόψυχος, καὶ ὁμοπάτριος ἐμὸς ἀδελφὸς ᾑρετίσω τοῦ εἶναί με φίλον τοῦ Μουράτ, ἤδη ὑπόσχομαι, καὶ τῇ ἐρχομένῃ νυκτὶ ἄρξομαι δι' ἔργων ἀποδεικνύειν τὰ
E συμφωνηθέντα μοι. Διαστάντες οὖν ἀπ' ἀλλήλων, ὁ Χαμζᾶς τὰ λαληθέντα, καὶ συμφωνηθέντα ἀπαγγείλας τῷ Μουράτ, καὶ τῇ βουλῇ, ἤρεσε τοῖς πᾶσι, καὶ θάρσος ἔλαβον, καὶ ἐλπίδας χρηστάς. Τῇ οὖν ἐπιούσῃ νυκτὶ ἀφ' ἑσπέρας ὁ Τζινεὴτ ἀναστὰς πρὸς τὴν φυλακὴν τῆς νυκτός, ἀφεὶς τὰς σκηνὰς πεπηγμένας, καὶ ἐν μέσῳ φῶτα διάφορα. καὶ λαβὼν ἅπαν, τὸ εἰς παρασκευὴν χρήσιμον, εἴτ' οὖν ἅρματα καὶ ἵππους τοὺς δοκιμαστάς, καὶ πᾶσαν ἄλλην ὕλην χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου ἔχων

μετ' αὐτοῦ τοὺς οἰκείους ἀργυρωνήτους καὶ φίλους ὀλίγους, ἐπιβῆναι τοῖς ἵπποις ὡς ἑβδομήκοντα· ἕκαστος ἐν τῇ ἐφεστρίδι φέρων καὶ μοῖραν φορτίου ἔμμετρον χρυσίου, ἢ ἀργύρου, ἢ ἄλλης τιμίας ὕλης, μὴ ἐχούσης ὄγκον ὑπερβαρὺν, καὶ ἀπῄεσαν τὸ παράπαν τινὸς μὴ ἐνωτισθέντος, ἢ συνιέντος. τὰ δὲ βαρέα σκεύη, καὶ δυσβάστακτα ἅπαντα εἴασαν, ὁμοίως καὶ ἵππους, καὶ καμήλους, καὶ ἡμιόνους, καὶ πᾶσαν ἄλλην παρασκευήν, δι' ὅλης δὲ νυκτὸς διελθόντες καὶ διαβάντες ὄρη τε καὶ κάμπους, ἕως πρωῒ ἔφθασαν τὰ ὅρια ἐγγύς που τῆς Λυδίας ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς πρὸς τὰ Χλιαρὰ καὶ Θυάτειρα, ὁδεύσαντες ἡμερῶν δύο ὁδὸν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· καὶ πρὸς ὥραν τρίτην τῆς ἡμέρας περάσαντες τὸν Ἕρμωνα ποταμὸν, ἕως ἑσπέρας ἦλθον εἰς Σμύρνην, μὴ ἐμποδισθέντος παρά τινων τὸ σύνολον, πλὴν ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἕρμωνος ποταμοῦ βουληθέντος διαβῆναι, τινὲς τῶν ἐκεῖ Τοῦρκοι ἐκώλυον τὴν διάβασιν, λογιζόμενοι ἐκ τῶν τοῦ Μουσταφᾶ εἶναι. καὶ γὰρ ἅπασα ἡ Ἀσία ἐταράχθη ἐπὶ τῇ πρὸς τὰ ἔσω πεζείᾳ τοῦ Μουσταφᾶ. ὁ Τζινεὺτ στραφεὶς καὶ καταδιώξας αὐτοὺς, τοὺς μὲν ξίφει κατέσφαξε, τοὺς δὲ βέλεσι κατατρώσας, αὐτὸς ἀφόβως τὴν ὁδὸν ἤνυε· οἱ δὲ Σμυρναῖοι ὁρῶντες τὴν φάλαγγα, καὶ διαπορούμενοι τίνος ἐστὶ, καὶ τίς ὁ ταύτης ἀρχηγὸς, ὡς ἔμαθον ὅτι ὁ Τζινεὺτ ἐστιν, ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἔθεον ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ Τζινεύτ. ἦν γὰρ Σμυρναῖος γέννημα, καὶ θρέμμα, καὶ συνανάτροφος πάντων. μαθὼν δὲ παρ' αὐτῶν ὡς ὁ Μουσταφᾶς ὁ τοῦ Ἀτίνη ἐν Ἐφέσῳ καὶ Θυρέοις διάγει, αὐτὸς πρὸς τὰ ἐνδότερα, ὅπου εἰσὶ τὰ Βρύελα καὶ αἱ Ἐρυθραὶ, Κλαζομεναί τε, καὶ ἄλλα χωρία, εἰσῆλθεν· οἱ δὲ τῶν ὁρίων ἐκείνων γειτνιάζοντες Τοῦρκοι ἅπαντες εἰσὶ μαχιμώτατοι, καὶ λίαν πολεμικοὶ, καὶ φίλοι πατρικοὶ τοῦ Τζινεύτ. συναθροίσας δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς δισχιλίους, καὶ ἐκ τῶν δρυμώνων δόρατα κατασκευάσας, καὶ χαλκεύσας λόγχας διὰ συντόμου, κακοσφύρους καὶ ἀνίσους ἐν ἑβδομάδι μιᾷ ἐποίησε, καὶ τοξότας, καὶ πελεκυφόρους, καὶ δορυφόρους ἐπέκεινα τῶν δισχιλίων. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ Τζινεύτ, καὶ συναθροίσας πλῆθος στρατοῦ, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Ἐφέσου, καὶ πρὸς τὴν Σμύρνην ἀφίκετο ἀπαντῆσαι αὐτῷ, αὐτὸς δὲ μαθὼν, ἀπῄει ἀπαντῆσαι· καὶ δὴ συναντηθέντες ἀλλήλοις ἐν ἑνὶ τόπῳ ὃ καλεῖται Μεσαύλιον, καὶ τὰς παρατάξεις ἑκατέρων τῶν μερῶν ὡς δυνατὸν ἑτοιμάσαντες, ἦν γὰρ ὁ τόπος ἑλώδης, καὶ πολύξυλος, τὸ ἐνυάλιον ἤχησε τοῦ Μουσταφᾶ. ὁ γὰρ Τζινεὺτ οὐ σάλπιγγα, οὔτε τι ἄλλο τῶν συνήθων ἐκέκτητο. συμμίξαντες οὖν ἄμφω τὰ στρατεύματα, ὁ Τζινεὺτ, ὡς αἰετὸς ἐν μέσῳ στρουθίων, εἰσελθὼν, καὶ διασκεδάσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν δένδρων, ἐντυχὼν αὐτῷ που τῷ Μουσταφᾷ βάλλει κατὰ κεφαλῆς διὰ σιδηρᾶς ῥάβδου, καὶ μὴ φέρων τὴν πληγὴν ὁ δύστηνος, πίπτει πρηνὴς ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ ἐξέπνευσε· τότε πάντες οἱ τοῦ Μουσταφᾶ προσελθόντες ἠσπάζοντο τὸν Τζινεὺτ, καὶ ὡς ἡγεμόνα εὐφήμουν. καὶ δὴ παρευθὺς σὺν μεγάλῃ δορυφορίᾳ πρὸς τὴν Ἔφεσον ἤλαυνον, καὶ αὖθις αὐτὸν εὐφημήσαντες, ἡγεμόνα ὡς καὶ πρότερον ἀνηγόρευσαν. τὸ δὲ σῶμα τοῦ Μουσταφᾶ ἐκέλευσε σὺν ὅτι πλείστῃ τιμῇ τοῦ βαστάσαι, καὶ φέρειν αὐτὸ διὰ τῶν εὐγενῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ πυργίῳ, κἀκεῖ θάψαι σὺν τοῖς προγόνοις αὐτοῦ. καὶ οὕτως ἐγένετο ἡ δευτέρα ἀνάρρησις τοῦ Τζινεύτ.

A cos, septuaginta circiter, equos conscendere jubet; ferebat in veste unusquisque partem oneris congruum, auri vel argenti, aliusve pretiosæ supellectilis, cui haud nimis ponderis inesset; eoque apparatu insciis omnibus abierunt. Graves vero sarcinas, & omnia portatu difficilia omiserunt. equos pariter, camelos, mulos & cætera impedimenta reliquere. Cumque tota nocte processissent, montibus & campis superatis, ad fines ferme Lydiæ circa Chliera & Thyatira diluculo accesserunt, ea nocte bidui iter emensi. deinde circa horam diei tertiam Hermo fluvio superato, ad vesperam Smyrnam pervenerunt, nullo uspiam impediente: nisi cum ad Hermi ripam profectos, & transire paratos aliquot Turci arcere ten-

Edit. Parif. pag. 97.
Smyrnam accessit Cineites.

B taverunt, Mustaphæ milites, cujus expeditione ac profectione tota Asia territa erat, esse rati. Cineites eos adortus insequitur, partimque occisis, partim vulneratis, iter citra metum pergit. Smyrnæi hac turma conspecta, primo ignorare cujus esset, quique eam duceret: at ubi cognoverunt Cineitem adesse, omnes, uxoribus ac liberis comitantibus, ut ipsum conspicerent, accurrerunt. Genere enim Smyrnæus erat, illic nutritus & cum cæteris educatus. Ab eis autem ubi rescivit Ephesi & Thyreis Mustapham Atinis nepotem degere, in provinciæ loca interiora, ubi Bryela, Erythræ, Clazomenæ aliique vici siti sunt, penetravit. Qui hos fines porro incolunt

Adversus Mustapham Homuris F. bellum parat.

C Turci, pugnacissimi sunt omnes & bellicosissimi, & cum Cineitis patre amicitia ipsis intercesserat. Coactis igitur istorum duobus millibus, exque ramis arborum aptatis hastis, lanceisque festinanter, unius septimanæ intervallo, fabricatis, iisque impolitis ac tortis, sagittarios securibus ac hastis armatos bis mille eis adjunxit. At Mustaphas ubi intellexit Cineitem adversus se castra movere, contractum exercitum Epheso eduxit, Smyrnamque ei occursurus contendit. Comperta deinde Mustaphæ profectione, Cineites ei obviam progreditur. Cum igitur quodam in loco, qui Mesaulion dicitur, uterque exercitus in conspectum hostium venisset, aciem, ut

Confligunt acie Cineites & Mustaphas hicque vincitur & morte occumbit.

D quisque ipsorum artem novit, optime instruunt, utque situs locorum paludibus ac sylvis refertorum patitur; classicum deinde Mustaphas cani jubet. Neque enim tubam, aut quippiam aliud, quo pugnæ signum dari solet, Cineites habebat. Utrinque igitur acie concurritur, Cineitesque, velut aquila in passeres involans huc & illuc eas in diversas arbores dissipat, Mustapham invadit, clavaque ferrea in capite vulnerat: qui accepti vulneris impatiens pronus ab equo infelix cadit, & expirat. Subito totum quod Mustapham sequebatur, agmen ad Cineitem convenit, ipsum salutat, utque Duci suo acclamat, illico etiam magna militum turma stipatus Ephesum

E contendit; ubi applausu magno, utpote Dux, exceptus & ut antea proclamatus est. Cadaver tandem Mustaphæ a nobilissimis viris maxima cum pompa efferri jussit, & in turricula cum majoribus ejus sepeliri. Hoc itaque pacto Dux iterum renunciatus est Cineites.

pag. 98.
Mustaphas honorifice sepultus.

CAPUT XXVII.

De Cineitis fuga varii sermones, qua cognita Mustaphas fugam capessit & in Thraciam trajicit. Adurnus Moratem ejusque copias ex Asia in Europam transfert, quem Mustaphas, id ne faciat, frustra promissis amplis tentat. Morates cum copiis in terram expositus Mustaphæos in fugam vertit, Callipolim recipit, & Adrianopolim petit. Mustaphas captus, & in urbis loco publico laqueo suspensus ac strangulatus.

De Cineite transfuga varii sermones.

REversi vero videamus, quos Lopadii reliquit aufugiens Cineites, quæque ipsis acciderint. Ubi mane surrexerunt proceres, &, ut mos erat, convenissent; inter se disserere, ut nocte præterita magnus in Cineitis tentoriis tumultus, excitatus fuerit. Alii dicere transfugam ipsum Morati in ripa ulteriore se adjunxisse. Alii, qui invidia eum prosequebantur, jactare, quod factum erat, a se prædictum: Moratis etiam exercitus, qui in ripa opposita considebat, Cineitem revera aufugisse cognovit. Tunc in ejus castris exaudire erat tabarum, aliorumque instrumentorum sonum, clamores, lætitiæ signa, quæ cælum usque pertingebant: simulque in paludis oris equitatores conspiciebantur.

Mustaphas de fuga Cineitis certior factus ad fugam se accingit.

Excitatus deinde Mustaphas, comperta Cineitis fuga, ipsum ad Moratem transiisse, eique se conjunxisse, nec aliud præterea suspicatus est; turbatusque ac territus illinc abire festinat: exercitum porro ipsis trepidantem pavore injecto cernere erat. At hostes contra insequi clamore sublato, probris lacessere, sua lingua *Dur*, *Dur*, *Catlan*, audacter vociferando, id est sistite gradum, sistite, nec fugite. Ponte namque rupto Moratis miles transire haud poterat, cumque adversariis manus conserere. Mustaphas deinde equo insidens Lampsacum versus discessit, trajicere in continentem oppositam festinans. Morates pontem eodem die lignis trabibusque magnis comportatis resarcitum ac refectum transit; eique occurrentes obviam plerique Mustaphæ milites applaudunt, cultum ac venerationem exhibent.

& in Thraciam trajicit.

Mastaphas Lampsacum venit, proverbialis vere graculus plumis spoliatus; unoque naviginlo, quod paratum invenit, quatuor solummodo servis, quibus cursoribus utebatur, comitantibus Callipolim trajicit, ejusque urbis levis armaturæ milite coacto, quid futurum esset, expectabat.

Edit. Paris. pag. 99.

Morates Adurnum, ut classem adducat, monet.

Morates equidem ponte superato, cursores Phocæam ad Adurnum mittit, qui nuper gesta nunciarent, ipsum monerent, ut quanto ocyus ad fretum tota classe navigaret. Is itaque, quas paratas naves habebat, conscendit, velisque explicatis Hellespontum versus vento a puppi flante navigavit, noctuque emenso mari, inter Lampsacum & Callipolim diluculo comparuit, cum eodem etiam tempora Morates in littore esset. Appulsus ergo septem magnis navibus, earum ampliorem præstantioremque Morates conscendit.

Adurnus classem navium adducit & Moratem trajicit.

Adurnus, ut decuit, maximos honores ac cultum Morati detulit; qui vicissim Adurnum quoque honorifice habuit; consederunt postmodum & inter se collocuti sunt. Verumtamen anxius erat Morates, formidabatque ne Franci spreto jurajurando ipsum Musta-

A ΕΠΑΝΑΣΤΡΑΦΕΝΤΕΣ πάλιν ἴδωμεν, καὶ τοὺς, οὓς ἐν τῷ Λοπαδίῳ ἀποδιδρακὼς ἀφῆκεν ὁ Τζινεΐτ, πῶς ἄρα τὰ κατ' αὐτοὺς ἐγεγόνεισαν. πρωΐας ἐγερθέντες, κατὰ τὸ ἔθος εἰς παράστασιν ἐρχόμενοι οἱ μεγιστᾶνες ἐκοινολογοῦντο ἀλλήλοις, ὡς τῇ νυκτὶ ταύτῃ μέγας ἐγεγόνει θροῦς ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ Τζινεΐτ. ἄλλοι ἔλεγον ὅτι τὴν περαίαν διαβὰς μετὰ τοῦ Μυράτ ἡνώθη. ἕτεροι δὲ, οἱ καὶ φθόνον κατ' αὐτοῦ τρέφοντες, τὸ γεγονὸς προεφήτευον· οἱ δὲ τὴν περαίαν οἰκοῦντες οἱ τοῦ Μυράτ, ἔμαθον, ὡς ἀληθῶς ὁ Τζινεΐτ διέδρα· καὶ τότε ἦν ἰδεῖν ὀργάνων, καὶ σαλπίγγων ἦχον πολὺν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Μυράτ, καὶ ἱππηλασίας ἐν ταῖς ὄχθαις τῆς λίμνης, καὶ βοὰς, καὶ ἀλαλαγμοὺς φθανούσας ἕως οὐρα-

B νοῦ. ὁ δὲ Μυσταφᾶς ἐγερθεὶς καὶ μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεΐτ, ἤδετο ὡς οὐκ ἄλλαχοῦ εἰ μὴ τὴν περαίαν διαβὰς μετὰ τοῦ Μυρὰτ ἡνώθη, καὶ συντρομος γεγονὼς ἐσπούδαζεν ἀναχωρῆσαι τοῦ ἐκεῖ. καὶ ἦν ἰδεῖν δειλίαν μεγάλην ἐν τῷ στρατῷ, καὶ ταραχὴν καὶ θόρυβον. οἱ δὲ ὑπεναντίοι τὰ ἀντίῤῥοπα κατέτρεχον βοῶντες, καὶ ὀνειδίζοντες, κράζοντες ἀδεῶς κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν στῆτε, στῆτε, μὴ φεύγετε. οἷον * Τύρσαιν, Τύρσαιν Κατζμάν. οὐκ εἶχον γὰρ πόρον, διεφθαρμένης οὔσης τῆς γεφύρας, τοῦ περᾶν καὶ συμμῖξαι· Ο Μυσταφᾶς ἄνω ἐπιβὰς τοῦ ἵππου ᾤχετο πρὸς τὰ τῆς Λαμψάκου μέρη, σπουδάζων τὴν περαίαν καταλαβεῖν. ὁ δὲ Μυρὰτ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συναρμόσας τὴν γέφυραν διὰ ξύλων μεγάλων δοκῶν, περᾷ τὴν γέφυ-

C ραν, καὶ οἱ πλεῖστοι τοῦ Μυσταφᾶ τρέχοντες προσκυνοῦσιν αὐτὸν καὶ εὐφήμουν. ὁ δὲ Μυσταφᾶς φθάσας ἐν Λαμψάκῳ, κατεψιλωμένος κολοιὸς τὸ ἀληθὲς τῆς παροιμίας, εὑρὼν ἑτοίμην μίαν τῶν σκαφῶν περᾷ ἐν Καλλιπόλει, σὺν τέτταρσι καὶ μόνοις τῶν ταχυδρόμων δούλων αὐτοῦ, καὶ συναθροίσας τὸ * γασμουλικὸν τῆς Καλλιπόλεως ἵστατο ἐκδεχόμενος τὸ μέλλον. ὁ δὲ Μυρὰτ μετὰ τὸ περᾶσαι τὴν γέφυραν, στέλλει ταχυδρόμους εἰς Φώκαιαν δηλοῦντα τὰ γεγονότα τῷ Ἀδούρνῳ· καὶ μηνύων ὡς τάχιστα ἀριθμῆσαι σὺν ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν πορθμόν. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἑτοίμας ἔχων τὰς ναῦς, εἰσελθὼν καὶ τὰ ἱστία πτερώσας ἔπλει πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν ἄνεμον ἔχων φυσῶντ' ἀπὸ * πρύμνας, καὶ διὰ νυκτὸς νήξας τὸ πέλα- * *leg. ex obdobio ἀπὸ πρύμνης.*

D γος, πρωΐας ἀντιπαρέστη μέσον Λαμψάκου, καὶ Καλλιουπόλεως, καὶ ὁ Μυρὰτ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐν ταῖς ἀκταῖς ἐγγὺς ὤν γεγονὼς, ἦσαν γὰρ ἑπτὰ ὑπερμεγέθεις, εἰσῆλθεν ὁ Μυρὰτ ἐν τῇ κρειττοτέρᾳ, καὶ μειζοτέρᾳ. ἔδωκε γοῦν ὁ Ἀδοῦρνος μεγάλην τιμὴν τῷ Μυρὰτ, ὡς ἔχρην· καὶ ὁ Μυρὰτ τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ συνεκάθιζον ἅμα ἐν τῇ νηῒ καὶ ὡμίλουν. εἶχε γὰρ ἐν φροντίδι μήποτε οἱ Φράγκοι καταφρονήσαντες τοὺς ὅρκους, ἔκδοτον ποιήσωσι τὸν Μυρὰτ ἐν χερσὶ τοῦ

Μυςαφᾶ. καὶ λαβόντες θησαυροὺς πλείστους ἀπέλθωσιν. εἶχε δὲ ὁ Μυρὰτ σὺν αὐτῷ ὁπλίτας οἰκείους δούλους σὺν τοῖς σατράπαις αὐτοῦ, ἐν τῇ νηῒ ᾗ ἐπέβη, ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἐν τῇ αὐτῇ νηῒ ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους, γενναίους ὁπλίτας Φράγκους· ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ναυσὶν ὑπῆρχον τόσοι ἐπιβάται Τοῦρκοι, ὅσον ὁπλιτικὸν Φράγκων ἑκάστη ἐκέκτητο. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἦν φυλάττων τοὺς ὅρκους αὐτοῦ ἀκεραίους ἄνευ δόλου τινός. ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ ἀναστὰς ὁ Ἀδοῦρνος, καὶ γόνυ κλίνας ἔναντι τοῦ Μυράτ, ᾐτήσατο τὸ ὀφειλόμενον χρέος τοῦ μετάλλου τῆς στυπτηρίας. καὶ ὁ Μυρὰτ ἀγαλλόμενος ἐδωρήσατο, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος ἐξαλείφων παλαιοῦ χρέος ἀπότισιν· τὸ δὲ χρέος ἦν ὡς εἰκοσιεπτὰ χιλιάδας νομισμάτων ἀπαριθμούμενον. ὁ δὲ Μυςαφᾶς εἰς τὸ πέραν ἑστὼς, καὶ θεωρῶν ταύτας, ὡς πολίχνια ἐν μέσῳ πελάγους, ἢ ὡς νήσους, ἐτιτρώσκετο τῇ ψυχῇ, ἦν γὰρ διαυγὴς ἡ ἡμέρα ἐκείνη. καὶ οὐκ ἔχων τί δρᾶσαι στέλλει ἓν τῶν ἀκατίων μετακαλῶν τινὰ τῶν οἰκειοτέρων τοῦ Ἀδούρνου, ὡς ἔχων λόγους τινὰς τοῦ ὁμιλῆσαι. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος στέλλει τὸν αὐτοῦ βικάριον Βαρνάβαν δὲ Κορνήλια, καὶ τυχὼν μετὰ τοῦ Μυςαφᾶ, ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι τῷ Ἀδούρνῳ πεντήκοντα χιλιάδας νομίσματα, μόνον μὴ ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἔξω τῆς νηὸς, ἀλλ' ἀποπέμψαι ἐπίπροσθεν ἔνθα καὶ βούλεται· ὁ δ' Ἀδοῦρνος οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι· ὁ δὲ Μυρὰτ ἀκούσας τὰ γενόμενα ἐνηγκαλίσατο τὸν Ἀδοῦρνον, καὶ εἶπεν. ἔσο ἀπὸ τοῦ νῦν ἡμέτερος ἀδελφὸς καὶ φίλος πιστός· τότε παραστάντες ἄντικρυ Καλλιουπόλεως, οὐκ ἀφῆκαν οἱ τοῦ Μυςαφᾶ τὸ σύνολον πλησιάσαι ἐν τῷ λιμένι. οἱ δὲ κυβερνῆται τῶν ναῶν πρὸς τὰ τοῦ λιμένος μέρη τὰ κάτω, ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πελάγει τὰ ἱστία χαλάσαντες, ὁμοῦ καὶ τὰς ἀγκύρας ἡτοιμάζοντο εἰς παρατάξεις τοῦ ἐξελθεῖν ἐν τῇ ξηρᾷ. καὶ οἱ τοῦ Μυςαφᾶ διὰ ξηρᾶς διαδραμόντες ἀπεναντίας εἱστήκεσαν, κωλύοντες τὴν ἔξοδον. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἑτοιμάσας τὰς βάρκας, καὶ τὰ σκάφη καὶ ἀκάτια τῶν νηῶν ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔπεμψε, ἵνα λάβωσι γῆν ὄντες ἐντὸς τούτων ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους Φράγκους τζαγγρατόρους καὶ δορυφόρους. ἐξελθόντες οὖν καὶ ἀποπέμψαντες τοὺς τοξότας ὡς μίλιον ἓν μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ φρουροῦντες τὴν ἀκτὴν, ἀσφαλῶς, ἐξῆλθε καὶ ὁ Μυρὰτ σὺν τοξόταις χιλίοις ἀμφοτεροδεξίοις, καὶ μαχίμοις ἀλκιμωτάτοις ἐπέκεινα τῶν τρισχιλίων. οἱ δὲ Φράγκοι ἔμπροσθεν τῆς παρατάξεως διὰ τῶν τζαγγροβολισμάτων καὶ πετροβόλων, τὴν ὁδὸν λείαν ἐποίουν. τότε οἱ τοῦ Μυρὰτ σὺν τοῖς Φράγκοις μίαν ἀλαλαγὴν σαλπιγγώδη ποιήσαντες κατὰ τῶν Μυςαφᾶ ἔθεον, καὶ αὐτοὶ νῶτα διδόντες ἔφευγον, καὶ οὗτοι διώκοντες οὐκ ἐπαύοντο, ἕως οὗ πολλοὺς κατέσφαξαν· καὶ ὁ Μυρὰτ πρὸς τὸ πολίχνιον ἐλαύνων τῆς πόλεως. ὁ Μυςαφᾶς ὡς εἶχε πρὸς τὰ τῆς Ἀδριανοῦ ᾤχετο, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ ταμείῳ, οὗ οἱ θησαυροὶ ἐναπέκειντο, καὶ λαβὼν χρήματα ὅσα ἐβούλετο, πρὸς τὰ τῆς Βλαχίας μέρη σὺν ὀλίγοις τὴν ὁδοιπορίαν ἐποίει, ἐλαύνων τοὺς ἵππους ὅσον ἐδύνατο· ὁ δὲ Μυρὰτ ἐν Καλλιουπόλει τρεῖς ἡμέρας ποιήσας, καὶ τὸ φρούριον λαβὼν, καὶ τοὺς κωλύσαντας μὴ ἐξελθεῖν ἐν τῷ λιμένι πάντας ἀφειδῶς κατασφάξας, εἰς Ἀδριανούπολιν σπουδῇ ᾤχετο, ἔχων μετ' αὐτοῦ πλεῖστον στρατὸν ἐξ ἑῴας καὶ δύσεως, καὶ τὸν Ἀδοῦρνον Ἰωάννην ὁμοῦ σὺν πᾶσι τοῖς ἐπιστατοῦσι τὰς νῆας, καὶ στρατὸν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους, ἄνδρας Ἰταλοὺς κατασπεφραγμένους μέλανι χαλκῷ,

phæ traderent. thesaurisque ingentibus acceptis discederent. Hac de causa Morates in nave, qua vehebatur, secum habuit supra quingentos servos domesticos armatos. Adurnusque eidem supra octingentos armis instructos Francos, eosque strenuos imposuerat: in cæterisque navibus tot vectores Turci, quot armati Franci erant. Adurnus equidem bona fide, & sine fraude inviolatum jusjurandum observabat. Dum autem in medio freto starent, surrexit Adurnus genibusque coram Morate flexis, quod vectigalis nomine debebat aluminis metalli causa, donari sibi rogat; quod Morates benigne lubenterque concessit. Tum veteris debiti, quod numismatum viginti septem fere millia æquabat, tabula calamo inducta est. Mustaphas interim in opposito littore considere; & conspectis navibus, serenum quippe tunc cælum erat, castellis in medio mari, insulisve paribus, animo percelli; quove se verteret nescius, navigium unum mittit, ut aliquem ex intimis Adurni amicis evocaret, quædam cum eo communicanda habere prætexens. Vicarium suum Barnabam de Cornelia ad Mustapham mittit Adurnus. Hic ad colloquendum admisso, pollicetur Mustaphas numismata quinquagies mille Adurno soluturum, si Moratem in terram exponere nolit, sed aliquo pro libito suo amandet. Quibus auscultare aversatus est Adurnus. His compertis hunc complexus est Morates, dixitque *frater noster ac fidus amicus in posterum sis*: At qui Mustaphæ militabant, Moratis naves portum ingredi prohibebant. quare navium rectores ad partes inferiores portus ultra urbem vecti vela contrahunt, anchorasque expediunt, ut in terram militem exponerent. Mustaphæ vero copiæ ad littus accurrunt, contraque steterunt, exscensu in terram eos prohibere laborantes. Adurnus autem lembos, acatia scaphasque apparatas supra viginti mittit, quibus vecti terram appellerent Franci, plures quingentis zagratores & jaculatores: quibus in terram expositis, & litoris tuendi gratia milliare unum a mari sagittariis procedere jussis, secure Morates, sagittariis mille ambidextris stipatus, tribus insuper militum pugnacissimorum & robustissimorum millibus cinctus navi egreditur. Cumque Franci in aciei fronte consisterent, lanceis incussis, lapidibusque emissis viam late aperuerunt, & illico Moratis milites cum Francis tubarum clangore semel edito, & in Mustaphæos impressionem cum impetu fecerunt: quos in fugam versos persequi, nisi maxima parte interempta, non destiterunt: Morates deinde ad castrum pergit. Mustaphas interim Adrianopolim quam ocyssime contendit: ingressusque gazophylacium, in quo thesauri reconditi erant, pecunia ac supellectile, quantas auferre libuit, coacervatis, viam Walachiam versus, incitatis quam maxime equis, carpit. Morates triduo Callipoli transacto, in deditionem accepto castro, cunctisque, qui ipsi, ne in portu exscenderet, obstiterant, promiscue occisis, Adrianopolim magnis itineribus profectus est, ingentem exercitum ex oriente & occidente collectum secum ducens. Ipsum etiam comitabantur Joannes Adurnus, omnesque simul navium præfecti, sequebatur Italorum peditum supra bis mille agmen, strenuorum animoque bellum spirantium, qui-

Adurnus a Morate, quod vectig.lis nomine ei debebat, sibi gratis donari impetrat.

Mustaphas frustra Adurnum adversus Moratem sollicitat.

Exscendit Morates in terram cum suis, frustra renitentibus Mustaphæis.

Edit. Paris. pag. 100.

Mustaphæi in fugam versi.

Mustaphas Adrianopolim fugit.

Callipolis Morati dedita.

Morates Adrianopolim proficiscitur.

bus corporis tegumentum ære nigro confectum, armoque hastæ ac secures erant. Accedenti porro Adrianopolim, effusi cives obviam processerunt, faustisque acclamationibus eum prosecuti sunt: ipseque comiter omnes allocutus est. Ingressus deinceps patris palatium convivio opiparo omnes promiscue excepit; Adurnum cæterosque Latinos ad id vocavit; omniumque lætantium, fausta felicioque precantium vocibus ipsi acclamatum. Adurno præterea plurimis muneribus honorato, Peritheorion castellum quoddam in occidente situm, commercio etiam Phocæarum, ut iis, quamdiu viveret, uteretur ac frueretur, concessit. Alios navium præfectos vestibus pretiosis, aliisque donis magnificis remuneratos, gratiis etiam actis, benevole dimisit; qui Callipolim profecti apertis velis Phocæam versus renavigarunt. Morates interim velocissimos juvenes, ducesque expedivit, qui juxta Istri ripam Mustapham comprehenderunt; Constantinopolim enim cogitabat; sed præterita, quorum sibi conscius erat, quæque animo revolvebat ab isto proposito revocabant. Ad Moratem itaque retractum adducunt: qui sententia lata laqueo ipsi gulam frangi, in loco etiam publico ut scelestorum uni, jussit; ut in hominum animis, non universorum, maximæ saltem partis plebis, opinio invalesceret, eum Bajazitis Othmanici filium non esse: sed subditiium, & ab Imperatore Manuele Palæologo personatum in scenam productum esse. Verumtamen eum fuisse Bajazitis genuinum filium verissimum erat.

Mustaphas captus & strangulatus, in eam ut scelestum ac plebejum animadvertente Morate.

Edit. Paris. pag. 101.

Hegira 827. Christi 1424. ineunte Mustaphas necatus.

Affirmat noster Mustapham filium fuisse legitimum Bajazitis.

A καὶ δορυφοροῦντες, καὶ πελεκυφόρους πεζοὺς ἀριθμῷ θυμῷ ζέοντας· ἐν δὲ τῇ Ἀδριανοῦ εἰσερχόμενος, ἅπαντες οἱ τῆς πόλεως ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν εὐφημοῦντες αὐτῷ· ἐκεῖνος δὲ μετὰ περιχαρείας τοὺς ἅπαντας προσηγόρευε· εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εὐωχίαν μεγάλην, καὶ πανδαισίαν ποιήσας, ἐκάλεσε πάντας τοὺς Λατίνους σὺν τῷ Ἀδόρνῳ, καὶ εὐφρανθέντες εὐφήμησαν αὐτὸν ἅπαντες. δωρήσας δὲ τῷ Ἀδόρνῳ δωρήματα πλεῖστα, ἐδωρήσατο καὶ τὸ Περιθεώριον ἐπὶ τῆς πολίχνιον τῆς δύσεως τοῦ ἔχειν, καὶ νέμεσθαι τοῦτο ἐφ' ὅλης ζωῆς αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ τὰ κομμέρκια τῆς Φωκαίας· καὶ τοὺς ἄλλους κυρίους τῶν νηῶν ἀλλάξας στολαῖς βαρυτίμοις, καὶ ἄλλοις πολυτελέσι δωρήμασιν ἀπέλυσεν
B αὐτοὺς εὐχαριστήσας ἐν εἰρήνῃ· ἐλθόντες δὲ ἐν Καλλιουπόλει, καὶ πτερώσαντες τὰς νῆας ἔπλεον τὴν πρὸς Φώκαιαν θάλασσαν. ὁ δὲ Μουρὰτ σὺν τάχει πολλῷ ἐξαποστείλας ὠκυπτέρους νεανίας καὶ στρατηγοὺς ἀνδρείους, συνέλαβον τὸν Μουσταφᾶν ἐγγύς που τοῦ Ἰστροῦ ὄχθης. ἐβούλετο γὰρ εἰσελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ τὰ προγεγονότα εἰς νοῦν λαμβάνων ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐκωλύετο. παρέστησαν γοῦν αὐτὸν τῷ Μουράτ, ὁ δὲ ἔδωκεν ἀπόφασιν τοῦ δι' ἀγχόνης θανατῶσαι αὐτὸν ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ, ὡς ἕνα τῶν κακούργων· ἵνα ἡ τῶν ἀνθρώπων ὑπόληψις, εἰ καὶ οὐχὶ πάντες, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν τοῦ δήμου, σφαλάβοι, ὡς οὐχ ὑπῆρχεν υἱὸς τοῦ Παγιαζὲτ Ὀθμὰν, ἀλλ' ἦν πλαστὸς καὶ σκηνοθετημένος παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ἡ δὲ ἀλήθεια οὕτως ἔχει, ὡς τοῦ Παγιαζὴτ ὑπῆρχεν υἱός.

C A P U T XXVIII.

Morates Constantinopolim oppugnare aggreditur, Johanne Imperatore, ob Manuelis senectutem & morbos, res imperii administrante. Corax Theologus proditionis reus damnatur; cujus mortem ulcisci cupiens Morates, Michaelem Pyllim, ob delatum Coracem, morte afficere properat; Pylles, Christum & fidem impie abnegando, vitam servat. Manuel Mustapham octuennem puerum, Moratis fratrem, contra hunc suscitat, & statim moritur. Mustaphas Nicaeae captus a fratre strangulatur. Morates Thessaliam & Peloponesum invadit. Cineiti per Bassas suos bellum infert, & debellat; tandemque illum, totumque ejus genus, internecione delet.

Morates adversus Constantinopolim bellum parat.

MOrates, postquam hyems jam cœpisset, in imperii paterni solio collocatus fuerat; proximo deinde adventante vere, edicto publico præconumque voce jussis militatum venire militibus, ingentem exercitum cogit, & ad oppugnandam Constantinopolim se accingit. Jamdiu tunc erat cum Imperator Manuel filio Johanni imperio cesserat, ipseque senex divinarum scripturarum studio quietus attendebat. Comperto itaque Moratis consilio, bellum ipsi inferre mense Aprili tunc labente destinantis, Apocrisiarium ad eum mittit nomine Coracem Theologum, qui Philadelphia venerat, & Constantinopolim, Tataris Asiam invadentibus, habitationis sedem transtulerat. Erat equidem iste supra cunctos sui temporis homines astutus & fraudulentus: Turcorum more calumniis quemlibet appetere promptus, & adsuetus. In palatiorum quibus-

Johannes Manuelis F. Imperator patre superstite res administrat.

Corax Theologus.

C ΚΑΘΗΣΑΝΤΟΣ οὖν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἤδη χειμῶνος ἄρξαντος, ἐν ἔαρι διαλαλίας πανταχοῦ, καὶ σαρύγματα πέμψας στρατὸν ἀθροίσας πολὺν, καὶ κατὰ τῆς πόλεως Κωνσταντίνου τὴν ἐπιμασίαν ἐποίει. καὶ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ πρὸ πολλοῦ τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ ἀναθεὶς αὐτὸς γέρων ὢν, ἐκάθητο, σχολάζων ἐν μελέτῃ θείων λόγων· μαθὼν οὖν ὅτι ὁ Μουρὰτ στρατεύειν μέλλει κατ' αὐτοῦ τῷ μηνὶ ἐκείνῳ, ἦν γὰρ Ἀπρίλλιος, στέλλει ἀποκρισιάριον πρὸς αὐτὸν, ὀνόματι Θεολόγον Κόρακα, ἄνθρωπον ἐκ Φιλαδελφείας ὁρμώμενον, καὶ μετὰ τὴν τῶν Ταταρίων εἰς τὴν Ἀσίαν ἔφοδον, μετοικήσαντα ἐν Κωνσταντινουπό-
D λει. ἦν γὰρ πανοῦργος ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τῷ τότε καιρῷ, καὶ εἰς τὰς τῶν Τούρκων πράξεις καὶ διαβολὰς πονηρότατος. συχνάζων μετά τινας τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ παλατίῳ, ἐγένετο καὶ τῷ Βασιλεῖ Μανουὴλ γνώριμος. καὶ

διὰ

A καὶ τὸ εἰδέναι τὴν Τούρκων γλῶτταν, καὶ ἐπίστασθαι αὐτὴν, ὡς ἔχρην, ἐστέλλετο σὺν τοῖς πρέσβεσι τοῦ βασιλέως ἀεί· ὑπηρετῶν καὶ μεθερμηνεύων τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν πρέσβεων πρὸς τοὺς μεσάζοντας τοῦ τότε Μαχουμὲτ ἡγεμόνος· τῷ καιρῷ τοίνυν ἀναλισκομένῳ συχνάκις εἰς τὸ τοιοῦτον ὑπούργημα, γίνεται γνώριμος καὶ τῷ ἡγεμόνι Μαχουμὲτ, καὶ τῷ μεγάλῳ μεσάζοντι Παγιαζήτ· καὶ τοσοῦτον ἐφιλιώθη, ὅτι εἴτι ἦν τὸ βουλόμενον παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Μαχουμὲτ, καὶ παρὰ τοῦ Μαχουμὲτ πρὸς τὸν βασιλέα, ἐν ἀκαρεῖ καιροῦ ῥοπῇ ὁ Θεολόγος ἐξεπέρασε, καὶ ἐφαίνετο καὶ εἰς τοὺς δύο μέγας διορθωτὴς πραγμάτων πολλῶν· Ὁ τὰ πάντα γαλοῦν τὰ καλὰ βασκαίνων φθόνος, ἐτοξάζετο καὶ πρὸς τὸν Θεολό- B γον ὀξέως. τοῦ Μαχουμὲτ οὖν παρελθόντος, καὶ Παγιαζὴτ τοῦ μεσάζοντος, καὶ μεταπεσόντων τῶν πραγμάτων ἐν τῷ προῤῥηθέντι Μουσταφᾷ διὰ συνδρομῆς τῶν Ῥωμαίων. καὶ τὸ τῆς φιλίας γλυκὺ εἰς ἔχθραν πικρίας κατήντησε, τῶν πραγμάτων πάλιν μεταπεσόντων εἰς τὸν Μουράτ. καὶ θέλων ὁ βασιλεὺς τὸ πικρὸν μεταβάλλειν πάλιν εἰς γλυκὺ, στέλλει πρὸς τὸν Μουρὰτ ἀποκρισιαρίους Παλαιολόγον τὸν Λαχανᾶν, καὶ Μάρκον Ἰαγάριν ἄνδρας εὐγενεῖς καὶ συνετοὺς, τοῦ παραστῆσαι διὰ λόγων πιθανῶν, ὅτι τὰ συμβάντα τῷ Μουρὰτ, οὐκ ἦν αἰτία ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ὁ Παγιαζὴτ, ὁ τῶν πραγμάτων τῆς ἡγεμονίας ἐπίτροπος· καὶ οὐκ ἠβουλήθη δοῦναι τὰ C νήπια ἐν χερσὶ τοῦ βασιλέως, καθὼς ἐνδιαθήκως προέτρεψεν ὁ πατὴρ αὐτῶν τῷ Παγιαζήτ. ἀλλ' ἀτίμως τοὺς αἰτοῦντας αὐτὰ πρέσβεις ἀπέπεμψεν· ὁ δὲ Μουρὰτ τοὺς ῥηθέντας ἀποκρισιαρίους μήτε ἰδεῖν μήτε ἀκοῦσαι θελήσας, περιορίσας αὐτοὺς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, ἕως οὗ ἀπαρτίσαι δυνηθείη τὰ πρὸς χρείαν αὐτοῦ πολεμικὰ κατὰ τῆς πόλεως, τότε ἀπέλυσεν εἰπών· ὑπάγετε, ἀναγγείλατε τῷ Βασιλεῖ, ὅτι ἤδη ἔρχομαι ταχύ. ἐν ὀλίγαις δ' ἡμέραις ἀθροίσας ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὑπεραριθμὸν ὄντα εἰπεῖν ἐπέκεινα τῶν διακοσίων χιλιάδων, κατὰ τῆς πόλεως ἐξῆλθεν· οἱ δὲ πολῖται κατὰ τοῦ Θεολόγου ὑποψίαν κακὴν ὑπόνοιαν, λέγοντες ἐν νῷ, ὅτι διὰ τὸ μὴ ἀφικέσθαι αὐτὸν ἐν τῇ πρεσ- D βείᾳ ἔῤῥαψε δόλον κατὰ τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φιλικῶς διακείμενος σὺν τοῖς ἀρχηγοῖς Τούρκοις, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι ὁ Θεολόγος· Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ὁρῶν τὸν θόρυβον ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου κατὰ τοῦ Θεολόγου, στέλλει τοῦτον πρὸς τὸν Μουρὰτ ὡς δῆθεν πρεσβεῦσαι τὰ τῆς εἰρήνης· ἦν γὰρ ὁ Μουρὰτ περικυκλώσας, καὶ χαρακώσας τὴν πόλιν. πήξας αὐτοῦ τὰς σκηνὰς ἐν τῷ ναῷ τῆς πηγῆς ἔνδον, πλησίον τοῦ τείχους τῆς πόλεως. ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος καὶ ἐντυχὼν τῷ Μουρὰτ, καὶ τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ πολλὰ καμὼν, καὶ λαλήσας περὶ εἰρήνης, οὐκ ἐδυνήθη καταπειθῆ ποιῆσαι τὸν τύραννον, ὥς τινες λέγουσιν· ὡς δὲ οἱ πλεῖστοι ὑποπτεύουσιν, ἐ- E λάλησε πρὸς τὸν Τοῦρκον· ὅτι εἰ ποιήσεις μοι συνθήκας ἐνόρκους τοῦ εἶναί με ἄρχοντα καὶ ἡγεμόνα τῆς πόλεως, ἐγώ σοι ταύτην παραδώσω· εἷς δὲ τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ ἐνωτισθεὶς τὰ λεγόμενα· καὶ εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει μετὰ τὸ ποιῆσαι τὰς συνθήκας, ὅτι τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει γενέσθαι ὁ πόλεμος, αὐτὸς ἐν τῇ τῆς πηγῆς πύλῃ μετὰ τῶν αὐτοῦ εἰσάξει τοὺς Τούρκους ἐντός. εἰσελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος, καὶ τυχὼν τῷ βασιλεῖ,

A dam principibus viris familiaritate contracta, ipsi quoque Manueli Imperatori innotuerat. Quod etiam linguam Turcicam egregie calleret, & loqueretur, ab Imperatore cum legatis missus est: interpretisque munere apud Veziros tunc regnantis Mahometis functus, Turcice reddendo, quæ a legatis dicebantur. Cum itaque diu sæpiusque hoc munere defunctus esset, Principi Mahometi, & magno Veziro Bajaziti etiam innotuit: eique tanta cum ipsis intercessit familiaritas ac amicitia, ut siquid Imperator Manuel apud Mahometem agendum haberet, vel apud Imperatorem Mahometes, id statim Theologus perageret. Et æstimabatur inter hos duos multorum negotiorum com- B ponendorum magnus auctor. Invidia tandem, quæ omnibus perniciem affert, infesta tela in Theologum impegit. Cum equidem Mahometes obiisset, Bajazitesque Vezirus periisset, opera & auxilio Romanorum rerum summa ad Mustapham prædictum devolvitur. Et prius ab iis mutuo culta suavis amicitia, translato rursus ad Moratem imperio, in odium ac simultates versa est. Quas cum Imperator mitigare ac placare decrevisset, ad Moratem Apocrisarios mittit Palæologum Lachanem, & Marcum Jagarin viros nobilitate ac prudentia insignes, qui rationibus ac verbis verisimilibus Morati suaderent, eorum, quæ ipsi contigerant, auctorem Manuelem Imperatorem non es- C se, sed Bajazitem, qui rem imperii tum administrabat; nolueratque infantes Imperatori tradere, ut patris ipsorum testamento jussus erat, hortationibusque monitus Bajazites: quinetiam contumeliose legatos, qui illos repetebant, dimiserat. At Morates hos Apocrisarios nec videre nec audire voluit; & paucos dies seorsim custoditos tenuit, donec, quæ huic expeditioni militari, ad urbem Constantinopolim oppugnandam, necessaria ipsi [illegible] comparasset. [illegible] hoc dato responso dimisit, *Abite & nunciate Imperatori vestro brevi me venturum esse*. Paucis post dies, in unum coactis totis viribus, ingentem exercitum ducentorum millium pluriumve militum contra Con- D stantinopolim ducit. Cives hac de causa in suspicionem de re aliqua atroci contra Theologum adducti dicebant, ipsum fraudem & dolos urbi struxisse, ægre ferentem se cum legatis profectum non esse. Erga Turcos Duces etenim ut plurimum benigne affectus erat, ipsorumque Imperatorem diligebat Theologus. Cognita tumultuantis multitudinis in Theologum invidia, Manuel ad Moratem de pace acturum eum mittit; urbem quippe corona ac vallo jam cinxerat Morates, & tentoria intra templum Fontis prope muros erexerat. Urbe egressus Theologus Moratem ejusque proceres adit; cum quibus multis de pace sermonibus collatis, tyrannum ad eam componendam addu- E cere ulla ratione haud potuit. Plurium autem opinione ferebatur, eum Turco hac conditione pacisci voluisse. Si, inquit, fidem tuam jurejurando obligaveris urbi præfectum me fore, illam tibi tradam: quæ verba ex fidissimis amicis ejus, qui aderat, unus auribus excepit. Talia pactus in urbem redit, ut, qua die condicta ac præstituta urbem expugnaturi Turci erant, ad Fontis portam suis stipatus staret, illosque introduceret. Theologus

Edit. Paris. pag. 102.

Corax in negotiis expediendis acer ac promptus.

Legatos mittit Manuel ad Moratem.

Morates legatos audire renuit & sub custodia tenet.

Morates legatis respondet.

Theologus suspectus Constantinopolitanis.

Corax a Manuele in castra ad Moratem mittitur.

pag. 103.

Reus proditionis defertur Corax.

continuo Imperatorem convenit, rationem eorum, quæ legatus agitasset, redditurus. Ille vero alius, quæ verba superius recitata audierat, ad turbam retulit, pateficitque proditionem, quam Theologus meditabatur, indiciisque quibusdam fidem verbis suis conciliat. Ubi deinde ab Imp. Manuele, qui senex & infirma valetudine afflictus in venerandæ (Virginis) monasterio habitabat, discessit Theologus, Johannes Imperator, qui ad propulsandum hostium impetum intentus erat,

Probris impetitur.

primores urbis aliquot, levisque armaturæ milites simul vociferando contumelias & probra in eum jaciebant. Hoc tumultu cognito Manuel quid contigerit, interrogat, cumque adesant eum, qui proditionem aperuerat, coram ipso adducunt. Tumultum sedare istum volebat

Manuel ex lege in Coracem inquiri jubet.

Manuel, jussitque Theologum ejusque accusatorem in custodia haberi, ut postridie, quid rei sit, clare cognoscere possit.

Cretenses imperatorii satellites.

Cretenses porro qui ad Imperatoris portam excubabant, audito de proditione rumore, cum alloquuturi concursu facto adeunt. (fidelissimam usquequaque operam navaverant Cretenses, erga templa sanctorum eorumque reliquias amore divino flagrabant; urbisque majestatem imperatoriam salvam esse vehementer cupiebant) illi itaque dixerunt:

Cretensium ad Imp. contra Coracem verba.

Imperator, haud æquum est hanc urbem patriæ nos præferre, & sanguinis nostri pro hujus urbis imperatoriæ tutela nos esse prodigos: indigenas vero, quique gratia & auctoritate in ea valent, divina mysteria imperiumque tuum prodere velle. jube igitur Theologum nobis tradi, examini accurato rem totam subjiciemus. Respondit Imperator Manuel vereri se, ut invidia oppressus iste in vitæ periculum

Imp. Manuelis ad Cretenses responsum.

adducatur, hisque talia verba adjecit: *si revera cognovissem sceleris cujusvis reum, fabitoturpissimo morte eum mulctassem. De illo itaque vindicte cognoscite, & quæstionem habete. Siquidem insons fuerit, absolvite. Si reus peragitur, pœnas luat.* De Theologo igitur, qui in singulis rebus, diligenter ex-

Theologus tormentis suppositus.

quiritur tormentis adhibitis: & indicia quædam exacte inquirentibus patuerunt, inventis in ejus domo vasis aureis argenteisque quamplurimis, vestibus etiam auro intextis, scriptis insuper in Imperatorem haud dubie compositis. Illa equidem vasa ab Imp. ipsi tradita erant, ut Turcis postea donaret, quæ furto admisso apud se occultabat. Tunc Cretenses ad portam

Theologus proditionis damnatus & sævis pœnis punitus.

palatii Imperatoris via tracto, oculos immani & ab humanitate prorsus aliena sævitia, effodiunt. Quos sic exculpserunt, ut ne vestigia quidem palpebrarum vel cutis apparerent. Conjectus deinde in carcerem post triduum moritur: ejusque domus, multis thesauris qui in ea erant direptis, incendio deletur. Intellecta Theologi cæde, ejusque causa, Morates ira ac

Edit. Paris. pag. 104.

Morates Coracis mortem impatienter fert.

Pylles accusatus proditionis apud Moratem.

dolore accensus est; cui suggerunt quidam, alium non esse hujus cædis auctorem, præter Michaelem Pyllim. Hic Pylles Ephesius erat genere Romæus, ritu Christianus, ex illius urbis familia nobili oriundus, Romaicæ & Arabicæ linguæ peritus scriptum in Præfecti palatio faciebat. Moribus porro corruptis ac improbis, luxuria ac intemperantia diffluebat, omninoque prophanus erat. Eum in tyranni aula tunc versantem adducunt, arguuntque Imperatori Manueli, ut Corax Theologus urbem proditurus erat, epistola patefecisse; ejusque indicio reum deractum Coracem morte damnatum es-

A καὶ διηγούμενος τὰ τῆς πρεσβείας, ἐκεῖνος ἀνήγγειλε τοῖς ἔξω τὰ περὶ τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ, πιστούμενος τὰ λεγόμενα διὰ τεκμηρίων τινῶν. ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος ἐκ τῆς μονῆς, ἦν γὰρ οἰκῶν τότε ὁ Βασιλεὺς ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου ἀσθενὴς καὶ γέρων· Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς ἠσχολεῖτο πρὸς τὰ ἀντίμαχα τῆς πόλεως, καὶ μέρος τῶν ἀρχόντων, καὶ τὸ βασμουλικὸν ἅπαν κατεβόησαν κατ' αὐτοῦ ὕβρεις, καὶ λοιδορίας ἐκχέοντες. τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὴν ταραχὴν ἐρώτα τί τὸ γενόμενον; οἱ δὲ παρέστησαν αὐτῷ τὸν ἄνθρωπον διηγούμενον τὰ περὶ τῆς προδοσίας. Θέλων δὲ ὁ Βασιλεὺς καταπραῧναι τὸν ὄχλον, ἐκέλευσε περιορισθῆναι τὸν Θεολόγον, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προδότην
B αὐτοῦ, ἵνα τὴν αὔριον ἐπίσῃ τὴν ἀλήθειαν. οἱ δὲ Κρῆται ὄντες ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ φύλακες, καὶ ἀκούσαντες τὰ τῆς προδοσίας, ἔδραμον λέγοντες τῷ Βασιλεῖ, (ἦσαν γὰρ οἱ Κρῆται ἀεὶ πιστότατοι καὶ ζῆλον θεῖον ἔχοντες πρὸς τὰ τεμένη τῶν ἁγίων, καὶ εἰς τὰ σεπτῶν λείψανα, καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῆς πόλεως) εἶπον οὖν αὐτῷ. Ὦ βασιλεῦ ἄδικόν ἐστι ἡμᾶς προτιμᾶν τὴν πόλιν ὑπὲρ τῶν ἐγχωρίων, καὶ ποθεῖν τοῦ ἐκχεῖσθαι τὸ αἷμα ἡμῶν ὑπὲρ τῆς βασιλευούσης, οἱ δ' αὐτόχθονες, καὶ οἱ τὸ δοκεῖν ἐν ταύτῃ ἔχοντες, εἶναι προδόται τῶν θείων μυστηρίων, καὶ τῆς βασιλείας σου. Κέλευσον οὖν ἵνα παραδώσωσιν εἰς χεῖρας ἡμῶν τὸν Θεολόγον, καὶ
C ἡμεῖς ἐξετάσομεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τούτου. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀπεκρίνατο, ἐγὼ μὲν δειλιῶ μή πως κατὰ φθόνον κινδυνεύσει ὁ ἄνθρωπος· εἰ γὰρ ἐγίνωσκον ὅτι ἐν ἀληθείᾳ στρεβλός ἐστιν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατεδίκαζον αἰσχίστῳ θανάτῳ. ἄρατε οὖν ὑμεῖς καὶ ἐξετάσατε, καὶ εἰ μὲν ἀθῷος, ἀφεῖτε. εἰ δὲ ἐπὶ τῷ ἐγκλήματι, τισάσθω τὴν τιμωρίαν. Λαβόντες οὖν τὸν Θεολόγον καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ διὰ τιμωριῶν, καὶ διὰ σημείων τινῶν, ὧν ἐρευνήσαντες εὗρον ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ διάφορα σκεύη χρυσᾶ, καὶ ἀργυρᾶ, καὶ χρυσοΰφαντα πέπλα, καὶ ἐγγράφους ἀποδείξεις, ἃς ἐποίει κατὰ τοῦ βασιλέως. τὰ δὲ σκεύη ἐδίδοσαν παρὰ τοῦ βασιλέως ὡς ἀποκομισόμενα τῷ Τούρκῳ, ὁ δ' αὐτὸς
D ἐνοσφίζετο ταῦτα· τότε οἱ Κρῆται σύραντες αὐτὸν διὰ τῆς λεωφόρου, ἕως τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς, ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττουσιν ἀνηλεῶς, καὶ ἀπανθρώπως· οὕτω γὰρ ἐξέγλυψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὡς μηδὲ τύπον φαίνεσθαι βλεφάρων ἢ δέρματος· βαλόντες τοῦτον ἐν τῇ φυλακῇ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπέθανε, τὴν δὲ οἰκίαν αὐτοῦ δημεύσαντες ἐνέπρησαν πολλῶν θησαυρῶν γέμουσαν. Ὁ Μουρὰτ οὖν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Θεολόγου, καὶ τίς ἡ αἰτία τοῦ φόνου, ἐθυμώθη τε καὶ ἐλυπήθη, καί τινες παρέδωκαν εἰς αὐτὸν, ὡς ὅτι αἴτιος τοῦ φόνου τοῦ Κόρακος οὐκ ἦν ἄλλος, εἰ μὴ Μιχαὴλ ὁ Πύλλας· οὗτος γὰρ ὁ Πύλλας ἦν ἐξ Ἐφέσου Ῥωμαῖος τὸ γένος, τὸ σέβας Χριστιανὸς, τὴν τύχην
E ἐξ εὐγενῶν τῆς αὐτῆς πόλεως, τὴν τέχνην καὶ τὸ ἐπιτήδευμα, γραφεὺς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ ἡγεμόνος ἐν γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἀραβικοῖς· τὴν πρᾶξιν, καὶ τὸν τρόπον δύσχρηστος, λάγνος, ἄσωτος, καὶ παμβέβηλος. οὗτος συνὼν τότε τῷ τυράννῳ, παρέδωκαν αὐτὸν λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ Πύλλας ἔγραψε ποτὲ τῷ Βασιλεῖ πῶς ὁ Θεολόγος μέλλει προδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ παρ' ἐκείνου τοῦ μηνύματος ἀπε-

ϑῆκεν ὁ Κόραξ. δεσμεύσαντες οὖν τοῦτον καὶ βασανίσαντες ἀνηλεῶς, ἦν γὰρ μισητὸς παρὰ πάντων, ὕστερον πυρκαϊὰν ἀνάψαντες παρέστησαν ἐν αὐτῇ τὸν ἄθλιον. καὶ ἐρωτήσαντες εἰ βούλεται ἐξομόσαι τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν σωθήσεται, εἰ δὲ μὴ τὸ πῦρ δαπανήσει. Τότε ὁ πρὸ τῆς ἀρνήσεως Τοῦρκος, κατὰ τὰς πράξεις, ἠρνήσατο, καὶ περιτέτομον αὐτὸν πομπεύσαντες· μετὰ χρόνους δὲ ἱκανοὺς, τὴν ψυχὴν ἀπέῤῥιψεν, ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τῇ ἀπαισίῳ ἕως τὸ τέλος. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ κατάκοιτος ὢν, καὶ καθ' ἑκάστην ἔχων, ὡς εἰπεῖν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον, σοφίζεται κατὰ τοῦ Μουρὰτ ἃ λέξων ἔρχομαι. Τὰ δύο τέκνα τοῦ Μεχεμὲτ ἀδέλφια δὲ τοῦ Μουρὰτ, τὸ μὲν ἓν φθάσας ἔπνιξε, κατὰ τὴν κρατοῦσαν εἰς αὐτοὺς μιαιφόνον συνήθειαν. τὸ δὲ ἄλλο, ὃ καὶ Μουσταφᾶς ἐκαλεῖτο, θανόντος τοῦ πατρὸς αὐτῶν, εἷς τῶν μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὀνόματι Ἐλιὲζ, τὸ ὀφφίκιον αὐτοῦ Πιγκέρνης, ὁ λεγόμενος κατὰ τὴν τῶν Τούρκων γλῶτταν Σιαραπτὰρ, κλέψας αὐτὸ, καὶ περάσας εἰς τὰ τῆς ἀνατολῆς μέρη τὰ πρὸς Παφλαγονίας, πέμπει κρυφίως γραφὰς πρὸς τὸν Σιαραπτὰρ Ἐλιὲζ ὁ βασιλεὺς, τοῦ ἄγειν τὸ παιδίον ἐν τῇ Προύσῃ, στείλας πρὸς αὐτὸν, καὶ χρυσίου μέρος πολὺ τοῦ ῥογεῦσαι, καὶ στῆσαι στόλεκτον στρατὸν, καὶ εἰσάξαι τὸ παιδίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Βιθυνίας. ὁ Μουρὰτ οὖν ἠσχολεῖτο ἐν ἑλεπόλεσιν, καὶ ἀκροβολισμοῖς τοῦ λαβεῖν τὴν Κωνσταντίνου, ἐν ὀλίγαις οὖν ἡμέραις ἔρχεται εἷς τῶν ταχυδρόμων ἀπαγγέλλων τῷ Μουρὰτ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ὁ Μουσταφᾶς εἰσῆλθεν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὑπεδέξαντο οἱ τῆς πόλεως, καὶ εὐφήμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα. καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Προύσης σὺν τῷ Σιαραπτὰρ Ἐλιὲζ ὑπάγει εἰς Νίκαιαν. Ταῦτα μαθὼν ὁ Μουρὰτ, καὶ ἐν νῷ βάλλων, ὡς ὁ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ἔχει καὶ ἕτερον Μουσταφᾶν, τοῦ ἐνέγκαι μοι πειρασμοὺς, ἀφίησι τὴν ἔχθραν, καὶ λύει τὰς παρατάξεις, καὶ τὰς μελετωμένας ἐπάλξεις, καὶ ἑλεπόλεις, καὶ δίδωσι λύσιν τῷ μυριαρίθμῳ στρατῷ, καὶ αὐτὸς ἀφεὶς τὸ πολεμεῖν ἐπανέζευξεν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἔκειτο τὰ λοίσθια πνέων, γενόμενος παράπληκτος, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπέδωκε τὸ χρεών. Οὗτος σοφώτατος, καὶ ἐνάρετος, ἔν τε σωφροσύνῃ, καὶ κοσμιότητι, καταλείψας τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ τῷ ὑστάτῳ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων, καὶ πρώτῳ ἐν πᾶσι, τὰ τῆς βασιλείας ἔχων ἰδιώματα. Ἐποίασε γοῦν ὁ Μουρὰτ σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ ἐπάνω τῆς πόλεως μῆνας τρεῖς· μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναι, καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔρχεται ἐν Καλλιουπόλει, καὶ περάσας σὺν ἱκανῷ πεζικῷ καὶ ὀλίγοις ἱππεῦσι, τινὸς μὴ γινώσκοντος ποῦ πορεύεται, δι' ἑνὸς ἡμερονυχθίου πρωῒ ἔτι σκοτίας οὔσης φθάνει Νίκαιαν, καὶ προσημαίνει τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ τοῖς πιστοῖς. καὶ αὐτοὶ θροῦν ποιήσαντες ἐν μέσῳ τῆς πόλεως ἀνοίγονται αἱ θύραι, καὶ ἀνατέλλων εἰσάγεται ὁ Μουρὰτ ἐντὸς, καὶ εὑρὼν τὸν μείρακα ἔπνιξε, καὶ τοὺς αὐτοῦ ὑπερασπιστὰς κατέσφαξεν. ἦν δὲ ὁ Μουσταφᾶς ὡς ἐτῶν ἕξ. τότε ὡς εἶδε τὸ παιδίον τεθνηκὸς, ἐκέλευσεν ἄγειν αὐτὸ ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ παραδοῦναι τῷ τάφῳ πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἀπέθανεν

se. Eum deinde vinciunt, sæviis tormentis vexant, invidiam quippe & odium apud omnes sibi conflaverat; Ad accensum denique rogum miserum attractum interrogant, num velit fidem Christianam abjurare, ut salvus evadat, alias igne comburendum esse minantur. Tum qui ante abjurationem moribus ac factis Turcus erat, fidem Christianam abjurando prodidit: circumcisus deinde cum pompa deductus est. Post multos vero annos in illa execranda professione, persoluto naturæ debito, animam abjecit. Decumbens autem Imperator Manuel, cui singulis, ut ita dicam, diebus ob oculos mors obversabatur, adversus Moratem, quod dicturus sum, excogitavit. Duorum Mehemetis filiorum, fratrumque suorum alterum laqueo jam Morates interemerat, recepta inter ipsos immani ac nefanda consuetudine. Alterum nomine quoque Mustapham, quidam ex magnatibus dictus Eliez, qui Pincernæ munus obibat, Turcice Siarapear appellatus, post patris obitum suffuratus occultavit, & in Anatoliæ partes Cappadociam versus transportavit. Ad hunc Siaraptarim Eliez clam litteras scribit Imperator, quibus illum invitat & hortatur, ut Prusam puerum illum adducat. mittit simul magnam pecuniæ vim, ut militem mercede conduceret, exercitum novum instauraret, puerumque in Bithyniæ provinciam introduceret. Vacabat interim Morates fabricandis machinis ad deturbandas mœnium pinnas, ac velitationibus obsessos fatigabat Constantinopoleos potiundi cupidus, cum paucis diebus cursorum unus accessit, nuncium Morati afferens, fratrem ejus Mustapham Prusam, a civibus ut principem suum benigne ac cum plausu susceptum, intrasse. Prusa deinde cum Siaraptari Eliez abeuntem Nicæam profectum esse. His auditis Morates talia secum agitat: *Romanorum Imperator alium paratum habet Mustapham, per quem mihi negotia facessat.* Hac rerum novitate permotus Morates, [illegible] exercitum immensum, facta abeundi copia, dimisit. Turribus & machinis ad urbem expugnandam & debellandam omissis Adrianopolim revertitur. Dum hæc aguntur, Imperator Manuel paraplecticus factus, ultimosque spiritus ducens jacebat, & intra triduum naturæ tributum persolvit. Sapientissimus fuit, virtutibus clarus, temperantia ac modestia insignis, imperium filio suo Johanni Romanorum Imperatori ultimo reliquit, qui sane dignis imperio virtutibus cæteros omnes anteibat. Tres menses cum exercitu suo Morates urbem oppugnando transegit. Soluta deinde obsidione Adrianopolim regressus, tribus ibi transactis diebus Callipolim proficiscitur. Superato freto cum magna peditum manu, paucis vero equitibus, nullo, quo tenderet, gnaro, diei unius ac noctis itinere mane, antequam lucesceret, Nicæam pervenit; advenisseque significat iis, qui in fide manserant. Per quos, excitato in media urbe tumultu, portæ ipsi aperiuntur, orienteque Sole Morates intra muros accipitur. Inventum Mustapham annorum fere sex puerum strangulat, & ejus satellites perimit. utque puerum mortuum conspexit, cadaver Prusam ferri, & in paterno monumento sepeliri jussit. Anno illo tres principes, quibus Mustaphas nomen erat, fato concesserunt; unus qui Bajazitis filius

Vivum comburere Turci minantur, ni pietatem Christianam ob neget.

Pylles Musulmanus fit.

Manuel Morati insidias struit, & fratrem ejus Mustapham adversus illum suscitat.

Ad Moratem nuncius affertur de Mustaphæ fratris sui rebellione.

Edit. Paris. pag. 105.

Morates Constantinopoleos obsidionem solvit.

Manuel Imp. moritur anno 1424. Julii 21.

Obsidio Constantinopoleos trimestris.

Morates Nicæam venit.

Mustaphas necatus.

Mors trium Mustapharum.

subdititius a multis creditus est; alter Moratis frater; tertius Atmis nepos, quem Cineites occidit; eodemque anno Imperator Manuel obiit. Morates postea Adrianopolim reversus noctu & interdiu meditabatur, qua specie ac prætextu Cineitem adoriri posset; quapropter ejusmodi mandatum ei significat. *Quas conditiones tibi tulerim, atque acceperis recte meministi; itaque si in amicitia mecum perseverare velis, filium tuum illico ad me mitte, Istrum quippe trajicere cogito. Sin vero ita affectus erga me fueris, ut jussa mea detrectes: in te, prout Deo visum fuerit me geram.* Ad ea respondit Cineites: *Pro libitu tuo age, successum vero Deo permitte.* Ille igitur in Walachiam & Serviam Akincidas mittit, qui nunciarent ipsis, se Ragam proclamatum esse. Undequaque igitur accedunt Apocrisiarii, qui ipsi principatus initia congratulantur. Venerunt etiam a Despota Serviæ & Vaivoda Walachiæ, cum quibus pacem firmavit. cum Imperatore Johanne in gratiam & amicitiam redire omnino aversabatur, animo odium capitale gestans. Cum itaque in urbe Constantinopoli oppugnanda quicquam proficere non posset, Thessaliam animi impetu actus, Peloponnesi Isthmum, & maritima loca ad ostia Strymonis sita invadit. Misso etiam ingenti agmine Thessalonicam circumdat, agrumque circumjectum prædationibus vastat. Zetunium vicinaque loca incursionibus populatur. Zetunio tunc præerat Cantacuzenus Stravometis vir, si dicendus vir est, generosus, qui illas regiones ipsumque Zetunium tutabatur, maximaque damna Turcis illic habitantibus intulerat. Cum autem Morates orientis copias in unum adunasset, ducem iis Halilin quemdam præfecit genere Romanum, qui Bajazitis a Cineite Mustaphæ partes sequente occisi sororem conjugem habuerat. Is ducto secum toto exercitu Philadelphiæ vicinas regiones adit. Verum Cineites his nequicquam territus, exercitu etiam magno conscripto usque ad Thyatiræ agrum in occursum Halilis progreditur. Uterque castra metatus est, ita ut se invicem conspicerent, nec plus stadiis quinque inter se distarent. Ubi illuxit ab utraque parte classicum canitur, acie deinde instructa, agminibusque ordine dispositis, junior filiorum Cinaitis, qui Curtis, id est, Lupus, cognominabatur, scutiferis aliisque turmis, quas ducebat, stipatus in hostes invehitur, per mediamque eorum aciem perfractam viam sibi, velut aper, patefecit. At legiones & agmina Halilis cedendo ordines a primis ad ultimos aperiunt, ita ut haud magno damno illato penetraverit. Tum Halil imperito isto ac rei militaris ignaro deprehenso, copias suas in locum arctum confestim traduxit, jussitque alba capitis tegumenta abscondere singulos, Curtim eadem via regressurum opinatus. Cinaites interim primam Halilis aciem adoriri paratus stabat, dum simul remeans Curtis ultimam aggrederetur. Metuebat enim, ne si ipse recto Curtim sequeretur in hostes etiam illatus, cætera agmina dilaberentur, & Halili se adjungerent: propterea statione sua se non movebat Curtim expectando. Hic autem insolenter superbiens cum equitatu cæterisque militibus lento gressu revertebatur. Jamque stadiorum decem itinere cursim confecto, obviis quibuscumque

Cineiti bellum inferre cogitat Morates Hegiræ 828. qui cœpit 1424. Novemb. 23. fer.

Morates Walachis & Serviis imperium adeptum esse significat, & pacem cum eis firmat.

Edit. Paris. pag. 106. Christi 1425.

Thessalonica obsessa a Morate.

Zetunii ager vastatur.

Halilus Bassa a Morate adversus Cinestem missus.

Cineites Halili occurrit & prælio congreditur.

Curtis Cineitis F. Halilis agmen perrumpit.

A τρεῖς ἀρχηγοὶ Μυσταφάδες, εἷς ὁ καὶ πλαστός παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγόμενος, ἄλλος ὁ τοῦ Μυρὰτ ἀδελφὸς, καὶ ἕτερος ὁ τοῦ Ατμὰν, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεὴτ, καὶ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ὁ Μανουήλ. ὁ δὲ Μυρὰτ ἐπανελθὼν ἐν Ἀδριανουπόλει, οὐκ ἐπαύετο νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐρευνῶν ἀφορμήν τινὰ, ὥστε ἀντάραι τῷ Τζινεήτ. μηνύει οὖν αὐτῷ λέγων, εἰδὰς τὰς συνθήκας, ἅς μοι συνέθου, καὶ εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναι φίλον ἐμὸν, πέμψον μοι τὸν σὸν υἱὸν διὰ ταχέως, ὅτι μέλλω περᾶν τὸν Ἴστρον. εἰ δὲ οὖν, ἔσομαι διερχόμενος σὺν τοῖς ἐμοῖς ἀνηκόοις, κἀγὼ τὸ ὅπερ Θεῷ βουλητὸν εἰς σὲ πράξω. ὁ Τζινεὴτ γοῦν ἀπεκρίνατο, ὅ σοι βουλητὸν πράττε, τὴν δὲ ἀπέκβασιν τῷ Θεῷ ἄφες. στέλλει οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἀκιντζί-
B δας ἐν Βλαχίᾳ, καὶ ἐν Σερβίᾳ, δεσπόζων τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ. ἔρχονται οὖν ἀποκρισιάριοι πάντοθεν προσαγορεύοντες αὐτῷ τὰ τῆς ἡγεμονίας εἰσόδια· καὶ ἀπὸ τοῦ δεσπότου Σερβίας, καὶ ἀπὸ βοϊβόδα Βλαχίας· ἐποίησεν οὖν εἰρήνην σὺν ἐκείνοις· μετὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου οὐκ ἦν τὸ σύνολον ὁμονοηθῆναι, ἀλλ' ἔτρεφεν ἔχθραν ἄσπονδον. ὡς οὖν οὐκ ἠδυνήθη τι πρᾶξαι κατὰ τῆς πόλεως, πρὸς τὰ μέρη τῆς Θετταλίας τὴν ὁρμὴν τοῦ νοὸς ἔσχε, καὶ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς τοῖς κατὰ τὸν Στρύμονα· Πέμψας οὖν ἱκανὰ στρατεύματα, ἐπολέμει Θεσσαλονίκην καὶ τὰ πέριξ ἐλεηλάτει. τὸ Ζητούνιον, καὶ τὰ πέριξ ἐκούρσευε. ἦν δὲ τότε ἐν Ζητουνίῳ σταλεὶς εἰς ὑπατείαν Καντακουζηνὸς ὁ Στραβομύτης
C ἀνὴρ γενναῖος, εἰ χρὴ καλεῖν αὐτὸν ἄνδρα, ποιήσας μεγάλην ζημίαν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι τοὺς κατοικοῦντας Τούρκους, καὶ περιέπων ἀσφαλῶς τὰ πέριξ τοῦ Ζητουνίου, καὶ τὸ πολίχνιον· ἑτοιμάσας τὸν τῆς ἑώας στρατὸν, πέμπει στρατάρχην ὀνόματι Χαλίλην τινὰ Ῥωμαῖον τῷ γένει, γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ προμνημονευθέντος Παγιαζὸτ, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεὴτ ἔτι ὢν σὺν τῷ Μυσταφᾷ· καὶ δὴ λαβὼν τὰς δυνάμεις ἀπάσας πρὸς τὰ μέρη Φιλαδελφείας. ὁ δὲ Τζινεὴτ τὸ παράπαν μὴ δειλιῶν, ἔχων στρατὸν ἱκανὸν, καὶ αὐτὸς ἐξέρχεται καὶ προσυπαντᾷ τῷ Χαλὴλ ἐν τῷ κάμπῳ τῶν Θυατείρων. καὶ τενώσαντες ἀπ' ἀλλήλων ἄντικρυ ἀπέχοντες ὡς στάδια πέντε, πρωῒ σαλπίγγων ἠχησάντων ἀμ-
D φοτέρων τῶν μερῶν, καὶ πάντων εὐρύθμως ταξάντων τὰς φάλαγγας, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ Κούρτης ἐπωνομάζετο, ὃς λέγεται λύκος, εἰσσείει σὺν τοῖς ἀσπιδοφόροις αὐτοῦ καὶ τῷ λοιπῷ τάγματι, ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως. ὥσπερ ὗς ἄγριος διέβη, τὰ δὲ τάγματα, καὶ οἱ λεγεῶνες τοῦ Χαλὴλ παραχωρήσαντος καὶ τόπον δόντες διέβη μέσον ὀλίγην ζημίαν ποιήσας· ὁ δὲ Χαλὴλ ἰδὼν τὸ ἄτεχνον αὐτοῦ, καὶ ἀστράτηγον, μετέστησε τὰ στρατεύματα ἐν ὀλίγῳ τόπῳ ὡς ἐν παρόδῳ. καὶ ἐκέλευσε τὰς λευκὰς καλύπτρας ὑποκρύπτειν τὸ καθ' ἕνα, ὑπολαβὼν ὅτι ὁ Κούρτης ἐν ὑποστροφῇ πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδὸν διαβήσεται. Τζινεήτης μὲν ἵστατο παρητοιμασμένος, ὡς ὅταν ὁ Κούρτης ἐπαναστρέψει
E εἰς τὴν οὐραγίαν, τότε καὶ αὐτὸς ἐξέλθῃ συμμαχήσων τῷ Χαλὴλ. ἐφοβεῖτο γὰρ μή πως ὄπισθεν καὶ αὐτὸς ἐλθὼν τῷ Κούρτῃ, εἰς τὸ λοιπὸν στρατὸν γένηταί τις διαρροία καὶ μέμψωσιν εἰς τὸν Χαλὴλ. καὶ διὰ τοῦτο οὐ μετεκινεῖτο προσδοκῶν τὸν Κούρτην· ὁ δὲ Κούρτης ἀλαζονευόμενος, καὶ ἀγερωχῶν σὺν τῷ ἵππῳ, καὶ τοῖς ἑτέροις ὁμαίχμοσι στρατιώταις ἐβράδυνε στρέφων. καὶ δὴ μέχρι σταδίων δέκα δρόμον περάσας, καὶ τὰς

A συμπαστῶντας κατασφάξας, ἐστράφη πρὸς τὴν εὐθεῖαν, ἣν διέβη ἐκεῖνος, ὁδόν. καὶ ἰδὼν ἐν ἐμφανεῖ τόπῳ στρατιώτας πολλοὺς, καὶ ὀργάνων ἦχον, καὶ σημαίας ὁμοίας τῆς πατρὸς αὐτοῦ, ἔδοξεν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐξ ὄπισθεν ἐτροπώσατο τὸν Χαλὶλ, ἐγγίσας δὲ τὸν τόπον, καὶ γνωρίσας ὅτι οἱ ὑπεναντίοι εἰσὶ, στρέψας τὰς ἡνίας καὶ ὀπισθοδρόμους ἐλαύνων, ἔφυγε μὲν ὡς λαγωός. ἐδιώχθη δὲ παρὰ τῶν ταχυδρόμων, ὡς εἴποι τις, ἀεροβατῶν κυνῶν. ὁ δὲ Τζινεὴτ ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀργίᾳ ἐδυσχέραινε. ὡς δὲ ἐν ὀλίγῳ οὕτως ἠγρεύθη ὁ λύκος, καὶ παρέστη τῷ Χαλίλ. ὁ δὲ Τζινεὴτ μαθὼν τὴν τοῦ υἱοῦ ἅλωσιν, στραφεὶς σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ, τὰ πρὸς τὴν Σμύρνην ὄρη, καὶ δυσβάτους τόπους διέβαινεν, ἕως ἂν κατέλαβεν ἔν τινι πολιχνίῳ τινὶ Ὑψηλῇ ἐπονομαζομένῳ. B εἶχε γὰρ αὐτὸ προμεμελετημένον, καὶ καλῶς ἠσφαλισμένον ἐν ἅρμασι, καὶ νηυσὶ, καὶ παντοίᾳ τροφῇ. ἦν δὲ τὸ πολίχνιον τοῦτο ἐν ἑνὶ κόλπῳ τῆς θαλάσσης μετὰ τὴν Ἰωνίαν ἀπέναντι νήσου Σάμου, * ἔνθεν τῆς θαλάσσης· κυλίεθη οὕτω ἐκεῖ. ὁ δὲ Χαλὶλ στέλλει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κούρτην σιδηρόδετον ἐν Ἀδριανουπόλει πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν, ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ Τζινεὴτ καλλίω. ὁ δὲ Ἀμηρᾶς Μουρὰτ στέλλει τοῦτον δέσμιον μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Χαμζᾶ, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἐν τῇ Καλλιπόλει, καὶ χειροδεσμήσαντες, καὶ σιδηροδέσαντες ἔβαλον αὐτοὺς ἐν τῷ πύργῳ. ὁ δὲ Χαλὶλ διαβὰς τὸν Ἕρμον ποταμὸν, καὶ εἰς Νύμφαιον ἐλθὼν, κἀκεῖθεν ἀπάρας εἰς Ἔφεσον ἦλθε, καὶ πάντας τοὺς μεγιστᾶνας, C καὶ τοὺς ἐν ἐξουσίαις ἔδωκε πίστεις καὶ ἔλαβε, τοῦ εἶναι ἀθώους ἀπὸ παντὸς δόλου. καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι ἑνὸς ἑκάστου τὸ σιτηρέσιον, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὴν τιμήν. αὐτὸς δὲ γράφει καὶ πέμπει πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπαγγέλλων ἅπαντα τὰ γενόμενα· ὡς ἤκουσε τὴν τοῦ Τζινεὴτ φυγὴν, καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ παρὰ τοῦ Χαλὶλ γεγονυῖαν ἀριστείαν, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ Χαλίλ. ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέλλει τὸν Χαμζᾶν, ὃς ἦν γυναικάδελφος τοῦ Χαλὶλ, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Παγιαζὴτ, (ὃν ἐφόνευσε Τζινεὴτ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μουσταφᾶ) τοῦ περιβλέπειν καὶ περισκοπεῖν τὴν Ὑψηλὴν καὶ πολεμίζειν αὐτὴν, καὶ προσέχειν ἐπιμελῶς τοῦ μὴ διαδρᾶναι. ὁ δὲ ὁρῶν ἐν στενῷ D τὰ πράγματα ὄντα ἔπλευσε διὰ θαλάσσης. εἶχε γὰρ ἐν τῇ Ὑψηλῇ τρία πλοῖα διήρεια, καὶ εἰσελθὼν εἰς αὐτὰ ἔπλει τὴν πρὸς Παμφυλίαν θάλατταν. καταστήσας ἐν τῇ Ὑψηλῇ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζὴτ καλούμενον ἄρχοντα, καὶ παραγγείλας αὐτῷ τοῦ ἐπιμελεῖσθαι ὅση δύναμις τὸ πολίχνιον. εἶχε γὰρ πᾶσαν ἐντὸς καὶ ἁρμάτων, καὶ βρωμάτων, καὶ παντοίων χρειῶν, καὶ νεῶν πλείστων παντοίαν παρασκευὴν ἱκανήν. αὐτὸς δὲ ἐξελθὼν εἰς Ἀμόριον, καὶ μηνύσας τῷ ἀρχηγῷ τῆς Ἰκονίας τῷ Καραμὰν, ὡς βούλεται τοῦ συναθροισθῆναι μετ' αὐτοῦ, καὶ λόγους δοῦναι, καὶ λαβεῖν ἀναγκαίους· ἔστειλεν αὐτῷ ἵππους διακοσίους, καὶ λόγον σὺν μεγαλικοῖς ἄρχουσιν πείσας, ἐλθέτω. τὰς γαλεώνας δὲ ἔστει- E λεν ὄπισθεν· καὶ δὴ ἀφιχθέντες ὁμοῦ, καὶ πολλὰ λαλήσαντος αὐτοῦ τοῦ ἐλθεῖν μετὰ δυνάμεως, καὶ βοηθῆσαι αὐτῷ, ὁ Καραμὰν οὐκ ἐπείσθη, ἀναμνήσας τὴν πρώην γενομένην ἐπιβουλὴν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Μουσουλμὰν, ὡς ὁ λόγος προλαβὼν ἐδήλωσεν· ἀπέπεμψεν αὐτὸν, δοὺς αὐτῷ ἱκανὰ χρήματα καὶ φ'. ἄνδρας εἰς βοήθειαν· ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν καὶ κατελθὼν σὺν τοῖς πεντα-

* Glossa interlin.

A cursis, recta, qua pertexerat via, rediit. Conspectaque in edito loco magna militum manu, audito tubarum cantu, signisque similibus his, quæ in patris sui exercitu erant, visis, patrem suum a tergo hostibus institisse, & in fugam Halilum vertisse retur. At cum propius accessisset hostesque eos esse cognovisset, flexo equo terga dat, & ut lepos fugiens retrocessit. Fugientem insecuti sunt velites canibus volantibus celeritate pares, brevique cursu Lupum comprehensum Halili adducunt. Illius moræ impatiens erat Cineites, quod otiosus interim staret. Qui, ubi intellexit filium suum in hostium manus devenisse, cum reliquis copiis montes, qui Smyrnam spectant, repetit. perque vias arduas & difficiles eo B usque incedit, donec in arcem quandam nomine Hypselen pervenisset. Huic aute omnia necessaria providerat, curribus & navigiis munierat, convectis etiam omnimodis cibariis. Situm porro est hoc castrum ad quemdam Ioniæ sinum, Samoque oppositum in ipso maris littore. Halil interea filium ipsius Curtim catenis ferreis vinctum Adrianopolim ad Amiram mittit, veluti primitias mox falce rescindendi Cineitis. Curtim, avunculumque ejus Hamzam supra memoratum vinctos Callipolim Amiras Morates misit: ibique manicis ferreis impositis in carcerem detrusit. Halil deinde Hermum fluvium trajicit, Nymphæumque venit: inde discedens Ephesum contendit; ubi convo- C catis omnibus primoribus fidem dedit, invicemque sacramento eos adegit, nullam fraudem insidiasve sibi mutuo structuros. promisit insuper commeatum singulis se largiturum, officia, & honores attributurum. Litteris quoque ad principem datis, quæ gesta erant, commemorat. Comperta Cineitis fuga, & Halilis præclaro facinore, qui filium illius debellatum ceperat, provinciam regendam e concedit. Successorem vero sororium ejus Hamzam Bajazitis fratrem (quem Cineites, Mustapha de Imperio certante, morte affecit) qui exercitui præesset, misit: neque Hypselam exploraret, ac per ambitum specularetur, expugnaretque: diligentia insuper exacta omnia effugia D Cineiti præscinderentur. Hic res suas in angusto redactas animadvertens mari evalis. Hypselæ enim paratæ ipsi erant tres biremes, quibus conscensis Pamphyliæ oris appulit, castri custodiam fratri suo Bajaziti, qui princeps vocabatur, commisit; eumque hortatus est, ut quantum posset, ei, ne quid damni acciperet, provideret; curribus equidem, cibis cæterisque omnibus necessariis castrum instruxerat, navigiaque parata plurima illic habebat. Ipse Amorium pergit, significatque Caramano Iconii Satrapi, eum convenire velle, quod cum eo communicet habere, & quædam ab eo audire se cupere. Caramanus itaque ducentos equos ad eum mittit, & babira cum Toparchis de- E liberatione, accedat, dixit. Cineites navigia retrocedere jussit. Cum igitur simul convenissent, multaque dixisset Cineites eum hortatus, ut viribus suis suppetias ferret, Caramanus illis haud auscultavit, memor insidiarum, quas olim struxerat iste, dum nobis dictus Musulmanus imperio potiebatur. Largitus tamen ipsi magnam pecuniæ vim, in auxiliumque quingentis militibus adjunctis eum dimisit. Inde digressus Cineites quin-

Curtis in Halilis turma incidit, paternas esse ratus, & capitur.

Edit. Paris. pag. 107.

Cineites Hypselam se recipit.

Curtis Adrianopolim missus, & cum Hamza avunculo Callipolim inde, inque carcerem detrusus.

Moretes Halilum Joniæ præficit.

Cineites Hypselam relinquit.

Cineites Amorium ad Caramanum pergit.

pag. 108.

Fœdifrago nulla fides habenda.

Cineites tenue auxilium a Caramane consecutus Hypselam redit.

gentis equitibus stipatus Phrygiam Salutariam prætervectus Laodiceam venit. Illinc deflectens relicta, quæ dextrorsum ducit, via, iter per torrentem capessit, & in loco, cui Triginta nomen, pernoctavit. Eadem die emensis, qui Galeso monti subjiciuntur, campis, quique mari adjacent, montibus superatis, prima noctis custodia Hypselam redit: subitoque clamore edito, strepituque excitato, aliis quidem fugientibus, aliis repugnantibus, vallum, quo ara cincta erat, evertitur. Apertis etiam castri portis præsidiarii, qui muris se continebant, erumpunt, cum obsidentibus manus conserunt, repugnantesque cædunt. Ubi illuxit, universusque exercitus in unum collectus

Cineites intra Hypselæ mœnia conclusus.

est, cunctos vel invitos ipsumque Cineitem intra castel mœnia compulerant. numerus quippe oppugnantium quinquaginta millia superabat; qui vero castrum tuebantur, cum etiam auxiliaribus, mille vix æquabant.

Hamzas a Morate classem petit, ut mari quoque Hypselam obsessam teneat.

Animadvertit Hamzas, dum terra castrum oppugnat firmissimum, & in edito loco situm, nihil promovere: Moratem monet, ut in auxilium naves Genuensium sibi mitti provideat. Castrum enim, qua mare aspicit, patere; nudaque omnia pandere: totumque situm internum illac observari. Morati postquam Adurnus obiit, quidam Genuensis notus erat, Persivas Palavicinus

Persivas seu Persivales Palavicinus.

appellatus, qui cum illo pactus expeditionem ad castrum expugnandum suscipit. Chium itaque in insulam appulsus tres magnas naves mercede conducit, quibus Hypselam devehitur. Visis navibus, qui Cineiti in castro militabant, pavore perculsi tunc; cumque prima die dimicassent, postridie se ad deditionem compulsum iri præsenserunt: eoque magis quod quingenti Caramani milites nocte ipsa patefactis sibi castri portis aufugissent: quorum pars altera salva evasit, altera ab obsidentibus cæsa est. Odiis namque mutuis semper inter se certabant Othmanici imperii subditi, quique Caramani partes sequebantur. Postridie mane sensit

Cineites dedit.

Cineites suos tumultuari, veritasque ne proxima nocte aufugerent, seque desererent; quemdam sibi familiarem ad Halilim mittit, qui ea septimana arcis obsidioni præerat, dum Hamzas Ephesi diversabatur; significatque Hili, si fidem dare velit, eum se non occisurum, sed vivum Morati adducturum, vel transmissurum, arcem tradere paratum esse. Data ab Halile fide jurejurandoque obligata, castro egressi Cineites, ejusque frater Bajazites, Halilim venerati sunt, qui tentoria ipsis ad quiescendum attribuit. Sub vesperam in castra rediit Hamzas, auditisque ab

Edit. Paris. pag. 109.

Caput Cineiti abscinditur, ejusque fratri Bajaziti, & omnibus eo prognatis.

Halile sororio suo, quæ gesta erant, quatuor carnifices misit, qui alto sopore oppresso ac sterrenti, ob actas ante noctes pervigiles, caput elidunt; Bajaziti pariter caput amputatum, ejus filio, cæterisque eo prognatis: nec infantibus etiam ejus stirpis parcunt. Interemptorum capita ad principem Adrianopolim celeriter feruntur. isque continuo Callipolim mandata mittit, quibus caput amputari incarceratis (Curti & avunculo ejus Hamzæ) jubet. ac ita factum. Talique casu Cineitis genus internecione omnino deletum est.

Curtes & Hamzas Moratis jussu strangulati.

A κοσίοις ἱππεῦσι, καὶ διαβὰς τὴν Σαλυταρίαν κατῆλθεν εἰς Λαοδικείαν, ἐκεῖθεν δὲ ἀναβὰς τὸ μέγα ὄρος τοῦ Τμώλου κατῆλθεν εἰς Σάρδεις, ἀπὸ δὲ Σάρδεις εἰς Νύμφαιον· ἐκεῖ δὲ τῆς πορείας τεμὼν, ἀφεὶς τὴν πρὸς δεξιὰ ὁδὸν, διὰ τῆς ῥύακος ἐλθὼν νυκτὸς, ἔμεινεν εἰς χωρίον λεγόμενον τὰ Τριάκοντα· διαπεράσας δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ πρὸς Γαλήσιον ὄρος κείμενα, πρὸς θάλασσαν ὄρη, πρώτῃ φυλακῇ τῆς νυκτὸς παρέστη τῇ Ὑψηλῇ, καὶ ἐξαίφνης σὺν βοῇ, καὶ κρότῳ ἀλαλάξαντες τὸ παρακείμενον φοσσάτον ἐτράπη. καὶ οἱ μὲν ἔφυγον, οἱ δὲ ἀντεμάχοντο, καὶ τὸ πολίχνιον τὰς θύρας ἀναπετάσας ἐξῆλθον οἱ ἔνδον, καὶ σὺν τοῖς ἔξω συμμίξαντες τοὺς ὑπεναντίους ἔσφαττον. πρωΐας δὲ γε-
B νομένης, καὶ τοῦ στρατοῦ ἀθροισθέντος εἰς ἓν, ἔβαλον πάντας ἐν τῷ πολιχνίῳ καὶ μὴ βουλομένους, καὶ αὐτὸν τὸν Τζινεΐτ· ἦσαν γὰρ οἱ ἐκτὸς ἐπέκεινα τῶν πεντήκοντα χιλιάδων· οἱ δὲ ἐντὸς μόλις χίλιοι σὺν τοῖς τοῦ Καραμάνου. ὁρῶν οὖν ὁ Χαμζᾶς ὅτι οὐδὲν ἐπράξεν ἰσχύει, ἦν γὰρ ὀχυρώτατον καὶ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ κείμενον, μηνύει τῷ Μουρὰτ ἵνα διὰ θαλάσσης προσνεύσωσι νῆας Γενουΐτας εἰς βοήθειαν· ἦν γὰρ τὸ φρούριον ὡς πρὸς θάλατταν ἀτείχιστον, καὶ τὴν ἔνδον ἅπασαν θέσιν ἀποδεικνύον τὴν θάλατταν, καὶ γυμνὰ πάντα ἀποσκευάζον. εἷς δὲ τῶν Γενουϊτῶν γνώριμος τῷ Μουρὰτ Περσιβὰς ὀνόματι, Παλαβιτζίνος τὴν ἐπωνυμίαν συνέθετο τῷ ἀρχηγῷ, τοῦ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν
C τὸ φρούριον, ὁ γὰρ Ἀδοῦρνος προτετελευτήκει. ὁ δὲ ἐλθὼν ἐν νήσῳ Χίῳ, καὶ μισθωσάμενος νῆας τρεῖς παμμεγέθεις ἦλθε διὰ θαλάσσης ἐν τῇ Ὑψηλῇ. οἱ δὲ ἔνδον σὺν τῷ Τζινεΐτ ἰδόντες τὰς ναῦς ἐδειλίασαν, καὶ πολεμήσαντες τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἔγνωσαν, ὅτι τῇ μετ' αὐτὴν παραδοθήσονται. οἱ γὰρ φ. ἄνδρες τοῦ Καραμὰν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀνοίξαντες τὰς θύρας τοῦ κάστρου ἔφυγον, οἱ μὲν σωθέντες, οἱ δὲ κατακοπέντες παρὰ τῶν ἔξω. ἦσαν γὰρ ἀεὶ ἐχθρωδῶς διακείμενοι οἱ τοῦ Καραμὰν καὶ τοῦ Ὀθμάν. πρωΐας δὲ γενομένης ὁρῶν ὁ Τζινεΐτ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, καὶ φοβηθεὶς μή ποτε τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ φεύγωσι πάντες ἀφέντες αὐτὸν, στέλλει πρὸς τὸν Χαλὶλ ἕνα τῶν οἰ-
D κείων αὐτοῦ, ἦν γὰρ ἐκεῖνος πολεμῶν τὸ φρούριον τῇ ἑβδομάδι ἐκείνῃ, ὁ δὲ Χαμζᾶς ἦν ἐν Ἐφέσῳ διάγων. μηνύει γοῦν τῷ Χαλὶλ, ὡς εἰ δώσει πίστεις τῷ Τζινεΐτ τοῦ μὴ θανατῶσαι αὐτὸν, ἀλλὰ ζῶντα τηρήσας ἄγει αὐτὸν τῷ Μουρὰτ, ἢ πέμψει, ἐξελθὼν παραδοθήσεται, καὶ τὴν πόλιν καταλείψει αὐτῷ. ὁ δὲ Χαλὶλ δοὺς πίστεις ἐνόρκως, ἐξῆλθεν ὁ Τζινεΐτ σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Παγιαζὴτ, καὶ προσκυνήσαντες τῷ Χαλὶλ. ἔδωκεν οὖν αὐτοῖς σκηνὰς καὶ ηὐλίσθησαν. ὁ δὲ Χαμζᾶς ἤδη πρὸς ἑσπέραν ἐλθὼν, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Χαλὶλ τὰ πραχθέντα, στείλας τῶν δημίων τέσσαρας, ἦν γὰρ κοιμώμενος καὶ ῥέγχων ὑπὸ πολλῆς ἀγρυπνίας παννύχου, συνέθλασαν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν κοιμωμένου. ὁμοίως καὶ τοῦ Παγιαζὴτ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐγγόνων. οὐ ἐφείσαντο καὶ τῶν νηπίων τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ· τὰς κεφαλὰς οὖν αὐτῶν ἔστειλαν ἐν τάχει ἐν Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα· ὁ δὲ ἡγεμὼν πέμψας ἐν Καλλιπόλει, ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς τῶν ἐκλείστων, τὸν Κύρτη λέγω καὶ Χαμζᾶ τοῦ θείου αὐτοῦ, καὶ ἅπας ἐτελειώθη πάγγενει ὁ Τζινεΐτ.

CAPUT XXIX.

Johannes pacem cum Morate initam observat. Morates cum aliis principibus pacem firmat, a qua Veneti ob occupatam Thessalonicam exclusi: Narrantur obiter causæ propter quas Thessalonica in Venetorum potestatem venerit. Thessalonica obsessa & a Morate expugnata & direpta, & novi incolæ in eam missi. Veneti tristiora reformidantes cum Morate pacem ineunt. Valachiæ principes se invicem throno regio deturbant; Draculius aliis interfectis superest Valachiæ Vaivoda. Ob equum sibi a Caramano negatum, ei Morates bellum infert: & inter utrumque pax paulo post stabilitur.

Ὁ Βασιλεὺς οὖν Ἰωάννης ποιήσας κατάστασιν, καὶ πλείαν εἰρήνην μετὰ τοῦ Μουράτ, δοὺς αὐτῷ τὰς πόλεις καὶ κώμας, ἃς εἶχεν ἡ Ποντικὴ θάλασσα, πλὴν τῶν κάστρων, ὧν οὐκ ἠδυνήθη λαβεῖν ἐν τῇ μάχῃ, οἷον Μεσημβρίας, Δέρκους, καὶ ἄλλα, καὶ τὸ Ζητούνιον σὺν ταῖς λοιπαῖς χώραις τοῦ Στρύμονος· καὶ κατ' ἔτος τέλος ἄσπρων τριακοσίων χιλιάδων, εἰρηνικῶν κατὰ δυνατὸν ἐκάθητο· ὁ δὲ Μουρὰτ ὡς ἡ τύχη πρὸς αὐτὸν χαροπὸν ἔβλεψε, καὶ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ οὐκ εἶχε τὸν φοβίσαντα, ἢ τὸν κωλύσαντα, περᾷ τὴν Θρᾴκην, καὶ ἐν Προύσῃ γέγονε. κἀκεῖθεν ἀπάρας καὶ τὴν γέφυραν περάσας τοῦ Λοπαδίου κατῆλθεν εἰς Πέργαμον, ἀπὸ δὲ Περγάμου εἰς Μαγνησίαν ἀφίκετο. ἀπὸ δὲ Μαγνησίας εἰς Σμύρνην, ἀπὸ δὲ Σμύρνης εἰς Θύραια, καὶ Ἔφεσον· συνέρρεον δὲ τῶν πέριξ ἡγεμόνων ἀποκρισιάριοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μακράν. ἔστειλε γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸν κύριον Λουκᾶν Νοταρᾶν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα σὺν δώροις πολλοῖς. ὁμοίως καὶ Λάζαρος ὁ δεσπότης Σερβίας, ἀλλὰ καὶ Ντρακὸς ὁ Βλαχίας ἡγεμὼν, ὁ Μιτυλήνης αὐθέντης, καὶ Χῖοι, καὶ Ῥόδιοι ἅπαντες ἀφιμίσαντες· πάντες οὖν ἔλαβον πίστεις παρ' αὐτοῦ, καὶ ἔδωκαν, τοῦ εἶναι εἰρηναῖοι καὶ φιλίας μεστοὶ σὺν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς σὺν αὐτοῖς, πλὴν τῶν Βενετικῶν, δι' αἰτίαν, ἣν λέξων ἔρχομαι. Ὁ δεσπότης Ἀνδρόνικος, ὁ μετὰ τὸν βασιλέα Ἰωάννην, καὶ Θεόδωρον τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, ἦν δεσπόζων Θεσσαλονίκης, ὃς καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νόσου ἔφθαρτο. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μάχης τοῦ Μουρὰτ λέγω, καὶ πρὸ τῆς μάχης τῆς πόλεως, ἀφ' οὗ ὁ Μουσταφᾶς ἐξῆλθε τῆς Λήμνου, εἶχε μάχην Θεσσαλονίκη, καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Θετταλίας, Αἰτωλίας, Φθίας, Θηβῶν, καὶ πέρα Ἰωαννίνων συνέθλιβον, καὶ ἀπέκλειον Θεσσαλονίκην, οἱ τοῦ Ἀβρανέζη υἱοὶ, καὶ ὁ Τουραχὰν, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. ἀγανακτήσαντες οὖν οἱ Θεσσαλονικεῖς τὴν καθ' ἑκάστην ἔφοδον τῶν Τούρκων, καὶ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα ποθέν. ἡ γὰρ πόλις ἔφερε τὰ κατ' αὐτῆς δεινὰ, καὶ οὐχ ὑπέφερεν, ἐλίμωττον γὰρ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐνδείᾳ τῶν ἀναγκαίων· στέλλουσι τινὰς τῶν ἀρχόντων πρὸς Βενετικοὺς, μετὰ βουλῆς τοῦ δεσπότου θέλοντος, ἢ καὶ μὴ θέλοντος, τοῦ παραδοῦναι τὴν Θεσσαλονίκην αὐτοῖς. αὐτοὶ δὲ οἱ Βενετικοὶ ἀσπασίως τὴν ἀγγελίαν δεξάμενοι, συνέθεντο τοῦ φυλάξαι, καὶ θρέψαι, καὶ εὐτυχῆσαι τὴν πόλιν, καὶ εἰς δευτέραν Βενετίαν

A Johannes igitur Imperator, compositis rebus, cumque Morate stabilita ac firmata pace: urbibus ac vicis, qui mari Pontico adjacent deditis, præter arces, quas non potuit Morates expugnare, nempe Mesembriam, Dercos & alias: Zetunium etiam, cæteraque loca, quæ Strymon alluit: annuum insuper tributum pendere asprorum ter centum millia pollicitus tranquillitate fruebatur. Morates etiam fortuna secunda ac propitia usus, hostibus suis ad unum deletis, a quoquam negotium sibi facessi haud metuens, Thraciam peragrat, Prusamque accessit. Illinc profectus pontem Lopadii transit, Pergamumque devenit. Relicto Pergamo Magnesiam contendit, inde Smyrnam invisit; Thyrea tandem & Ephesum B adivit. Principum vicinorum, etiamque longo terrarum intervallo dissitorum per id tempus legati Moratem adierunt. Imperator quippe Johannes Dominum Lucam Notaram consiliarium primarium suum multa dona ferentem misit. Pariterque Lazarus Serviæ Despota, Danus Walachiæ princeps. Mitylenes Dux, Chii quoque atque Rhodii legatos miserunt, de lætis faustisque rebus omnes ei congratulati. Fidem etiam obligaverunt pacem amicitiamque se mutuo culturos. Veneti hoc fœdere exclusi sunt, ob eam quam narraturus sum, causam. Andronicus Despota Manuelis Imperatoris filius post Johannem Imperatorem & Theodorum tertio genitus, quique sacro mor- C bo consumptus est, Thessalonicæ dominabatur. Quo vero tempore Morates, ante oppugnatam Constantinopolim dico, bellum gessit, postquam Mustaphas ex Lemno discesserat, Thessalonica bello vexata est. Omnesque Thessaliæ duces, Ætoliæ, Phthiæ, Thebarum & qui ultra Johanninam præfecti erant, Abranezis nempe posteri, Turachanes aliique plurimi arcta obsidione Thessalonicam cinxerunt. Quapropter indignati Thessalonicenses Turcarum incursiones quotidianas, nec ab ullo suorum liberatum iri sperantes, quod urbs calamitatibus intestinis premeretur, nec tolerare posset famem urgentem, omniumque necessariorum penuriam; consilio habito, De- D spota volente nolente, primarios urbis cives ad Venetos misere, qui Thessalonicam eis dederent. Legatos benigne ac comiter susceperunt Veneti, pactoque convento urbem custodire atque alere promittunt, felicique statui reddituros, alterasque Venetias eam præstituros. Thessalonicensibus placuit in fide & societate

Johannes Imperator pacem cum Morate initam colit.

Moratis in Asiam profectio.

Diversorum principum ad Moratem legationes, & pax cum omnibus firmata.

Edit. Paris. pag. 110.

Veneti fœderibus pacis exclusi.

Occasio per quam Thessalonica Dominio Veneto accessit.

Hæc contigerunt annis 1424. & 1425.

Thessalonica ab incolis Venetis dedita.

Præfectus Venetus Thessalonicam mittitur. Andronicus ejicitur.

Venetorum manere, tanquam Venetiis nati atque educati ipsi fuissent. His conditionibus satis habitis Ducem cum triremibus decem Thessalonicam adducunt, & tradito ei urbis regimine Despotam Andronicum exportant. novo deinde Duci fausta ominati in Bœotiam triremibus renavigarunt. Hinc bellorum pugnarumque origo.

Turci Thessalonicam repetebant, & quare.

Turci quippe hanc urbem sibi vendicabant, his rationibus adductis: *Nisi hujus urbis vires fregissemus, vobis nunquam se permisisset.* Hac enim mente potiundæ urbis Turci bellum acriter gesserant, superioresque exstiterant, fame afflictis Thessalonicensibus.

Adversus Venetos auctoris expostulatio.

Latini vero veriti, ut quoquo modo Romæi ad angustias redacti rebellarent; Turcosque, in quorum ditione antea fuerant, expulsis Venetis, in urbem admitterent, nobilium Romæorum familias alio transmittere cœperunt; His quidem in Eubœam, illis in Cretam, aliis Venetias translatis, hanc fabulam, quæ vulgo canitur, allegant; penuriam scilicet necessariorum, qualia sunt frumentum, hordeum, legumina, carnes cæteraque cibaria & alimenta. Ut igitur pauciores rarioresque familiæ in urbe remanerent, ab hisque angustiis liberarentur cives, primores eorum sedes mutarunt, alioque transtulerunt, in patriam Deo adjuvante postea redituri.

Edit. Paris. pag. 111.

Venetorum erga Thessalonicenses sævitia & inhumanitas.

Plerisque ergo huc & illuc traductis, multis in alto mari demersis: aliis supplicio affectis, tanquam proditionis rei peractæ fuissent: cæteros in urbe residuos flagitiis & contumeliis vexavere.

Veneti legati responsum ingratum a Morate referunt.

Ad Moratem, ubi ex Asia in Thraciam reversus est, oratores Veneti mittunt pacem petentes. Aliud autem, præter illud, responsum ab eo non tulerunt: *Urbs illa paternæ ditionis meæ est, avusque meus Bajazites Romæis vi ereptam in suam potestatem redegit. quod si Romæi eam nunc occuparent, injuriam me ipsis facere merito queri possent. At vos Latini cum sitis, & Italia advecti, quo jure harum regionum vos immiscetis rebus? Si vobis ita visum fuerit, ad propria redite, alioquin brevi adero.* Re itaque infecta reversi, responsum, quod retulerant, Venetias per custodiæ (Italice *della guardia*) seu speculatorias triremes miserunt. Vere deinde inchoante Adrianopoli discedit Morates, Serrhasque venit: ibique ex provinciis occidentalibus contracto exercitu, ad Hamzam scripsit, ut copias orientis secum adduceret, fretoque superato Thessaliæ fines ingrederetur:

Thessalonica obsessa.

cum universis deinde copiis in unum conjunctis Thessalonicam proficisci jubet. Morates interim Serrhis subsistit, delicias captans ex rebus quæ illic sunt. conviviis enim delectabatur, cum juvenis esset, annumque vigesimum quintum ageret. Hamzas autem vallo circumdat Thessalonicam oppugnationi quotidie intentus. Qui porro mœnibus urbis se tutabantur, si eorum numerus iniretur, cum oppugnantium comparatus rationem unius ad centum habebat. Apparatis etiam scalis machinisque bellicis quamplurimis, Moratem venire hortatur, ut expugnandam urbem adoriantur. Triremes interim Venetiis expectabant, qui intra urbem obsessi tenebantur. Accessit ergo Morates, & cuncta perite apparata invenit, nec comparebant triremes. Tunc Morates tubicinis voce talia militibus edixit. Ecce omnia, quæ in hac urbe sunt, vobis concedo, viros, fœminas, pueros, argentum & aurum. urbem

A μετασχηματίσαι· καὶ αὐτοὶ Θεσσαλονικεῖς ἔστερξαν τὸ εἶναι πιστοὶ ἐν τῇ κοινότητι τῶν Βενετικῶν, ὥσπερ αὐτοὺς τοὺς ἐν Βενετίᾳ καὶ γεννηθέντας, καὶ τραφέντας. Γενομένων οὖν τῶν συνθηκῶν διὰ δέκα τριήρεων, ἄγουσι Δοῦκα ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν ἔσω, καὶ ἐξάγουσι τὸν δεσπότην Ἀνδρόνικον, καὶ τὸν νέον Δοῦκα εὐφημήσαντες ὑπέστρεψαν αἱ τριήρεις ἐν Βοιωτίᾳ. καὶ ἦν ἰδεῖν ἐντεῦθεν πλῆθος πολέμων, λέγοντες οἱ Τοῦρκοι. Ἡ πόλις αὕτη ἡμετέρα ὑπάρχει· εἰ γὰρ ἡμεῖς ταύτην ἀσθενῆσαι οὐκ ἀπεδείξαμεν, οὐκ ἂν εἰς ὑμᾶς ἀπέκλινε· ἐν γὰρ τούτῳ τῷ φρονήματι καρτερὰ μάχη ἐγένετο, καὶ ὑπερεῖχον οἱ Τοῦρκοι, ἐλίμωττον δὲ οἱ Θεσσαλονικεῖς.
B οἱ δὲ Λατῖνοι φοβούμενοι, μή πως οἱ Ῥωμαῖοι στενοχωρηθέντες ποιήσωσιν ἀνταρσίαν, καὶ εἰσάξωσι τοὺς Τούρκους, τοὺς δὲ Βενετικοὺς διώξωσιν, ὡς ἦν γὰρ καὶ πρὶν λαβὼν ἡ πόλις τῶν Τούρκων, ἤρξαντο τοὺς τῶν εὐγενῶν Ῥωμαίων οἴκους μεταστέλλειν, τοὺς μὲν εἰς Εὔβοιαν, τοὺς δὲ ἐν Κρήτῃ, ἄλλους ἐν Βενετίᾳ· ἡ ᾀδομένη οὖν, ἐπίπλαστος ἀφορμή, ὅτι τὰ πρὸς χρείαν εἰσὶ σπάνια, οἷον σῖτος, κριθαί, ὄσπρια, κρέα καὶ ἄλλο εἴ τι βρώσιμον. διὰ τὸ ἀραιῶσαι οὖν τὰς οἰκίας, μετοικιστῶσαν οἱ ἄρχοντες ἕνεκα τῆς στενοχωρίας ταύτης, καὶ εἰς τὸ μετέπειτα Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἐπανελεύσονται. μετήγαγον οὖν πλείστους ὧδε κἀκεῖσε, καὶ πολλοὺς ἐν τῷ βυθῷ ἔρριψαν· ἄλλους ὡς ἀπίστους ἐκό-
C λαζον, τοὺς δὲ ἐναπολειφθέντας ἐν μυρίαις ἀσελγείαις ἐκάκωσαν. μετὰ δὲ τὸ ὑποστρέψαι τὸν Μουρὰτ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Θρᾴκην, ἔστειλαν οἱ Βενετικοὶ ἀποκρισιαρίους πρὸς αὐτὸν αἰτοῦντες εἰρήνην. Ὁ δὲ οὐκ ἀπόκρισιν παρέσχεν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον. ὅτι ἡ πόλις αὕτη πατρικόν μου κτῆμα ἐστὶν, καὶ ὁ ἐμὸς πάππος Παγιαζὴτ δυνάμει χειρὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ταύτην ἔλαβε. εἰ γὰρ ἦσαν Ῥωμαῖοι οἱ δυναστεύοντές μοι, εἶχον ἂν πρόφασιν τοῦ λέγειν ὁ ἀδικῶν· ὑμεῖς δὲ Λατῖνοι ὄντες, καὶ ἀπὸ Ἰταλίας, τίς ὁ προσχώρησις τῶν ὧδε; μετανάστητε εἰ βούλεσθε, εἰ δὲ μὴ ἔρχομαι ταχύ· στραφέντες οὖν ἄπρακτοι ἔγραψαν τὴν ἀπόκρισιν ἐν Βενετίᾳ σὺν τῇ
D τριήρεσι τῆς γαρδίας, ἤγουν τῆς παραφυλακῆς: ὁ δὲ Μουρὰτ ἔαρος ἀρχομένου ἀπάρας ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Σέρρας ἦλθε· κἀκεῖ τὸν στρατὸν συναθροίσας ἐκ τῆς δύσεως, ἔγραψε τῷ Χαμζᾷ λαβεῖν τὰς δυνάμεις τῆς ἕω, καὶ περᾶσαι τὸν πορθμὸν τοῦ ἐλθεῖν ἐν Θετταλίᾳ. συναφθέντες οὖν ὁμοῦ στέλλει τοῦτον ἐν Θεσσαλονίκῃ σὺν πάσαις ταῖς δυνάμεσι. ὁ δὲ Μουρὰτ ἦν ἐν Σέρραις κατατρυφῶν τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν, ἦν γὰρ φιλῶν τὰ συμπόσια, νέος γὰρ ὑπῆρχε τότε, ἄγων ἔτος τὸ εἰκοστὸν πέμπτον. ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐδίδου σκόλοπα τὸ καθ᾽ ἑκάστην πολεμίζων Θεσσαλονίκην. οἱ δὲ ἐντὸς ὡς πρὸς τοὺς ἔξω ἦσαν, ἑκατὸν πρὸς ἕνα· τότε κατασκευάσας κλίμακας,
E καὶ ἑλεπόλεις πλείστας, καὶ κατασκευὰς πολλὰς, ἐμήνυσε τῷ Μουρὰτ τοῦ ἐλθεῖν ἵνα δώσωσι τὸν πόλεμον. οἱ δὲ ἐντὸς ἵσταντο ἐκδεχόμενοι τὰς τριήρεις ἀπὸ τῆς Βενετίας. καὶ ὁ Μουρὰτ ἦλθε, καὶ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς κατεσκεύαστο, καὶ αἱ τριήρεις οὐκ ἦσαν. τότε ὁ Μουρὰτ ἐκήρυξε διὰ τῆς σάλπιγγος, λέγων. ἰδοὺ δίδωμι πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑμᾶς ἄνδρας, γυναῖκας, παιδία, ἄργυρον, χρυσόν, μόνον

μόνον τὴν πόλιν ἐμοὶ ἀφεῖτε. τότε ἠχησάντων τῶν ὀργάνων, καὶ τῶν κλιμάκων τεθέντων (τί γὰρ εἶχον πρᾶξαι πεντακόσιοι, ἢ χίλιοι, ἢ δισχίλιοι ἄνδρες ἐν τοσαύτῃ πόλει (μόλις γὰρ ἐν δέκα προμαχῶσιν εἷς τζαγγρόβολος ἵστατο) ἐπιβάντες οὖν τοῖς κλίμαξιν αὐθωρὸν ἐντὸς εὑρέθησαν. καὶ ἀνοίξαντες μίαν πύλην ὡς σμῆνος μελισσῶν ἅπας ὁ στρατὸς ἐντὸς εἰσῄει. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας ἄνδρας καὶ γυναῖκας, σὺν νέοις καὶ παρθένοις ἀφήλιξι καὶ βρεφυλλίοις, ὁρμαθοὺς ὁ καθεὶς τῶν ἱππέων ἔχων ἐν χερσὶν ἕλκοντας· αὐτοὶ δὲ Οὐαὶ μόνον ἑλκόμενοι ἔκραζον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, οὐδὲ ὀρέγων χεῖρα βοηθείας. ἀπαρχὰ κακά, καὶ ἀπαράσιος τῶν μελλόντων κακῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ. ἐγυμνώθησαν οἶκοι, ἠρημώθησαν ναοί, ἐκκλησιῶν διηρπάσθησαν κειμήλια ἱερὰ ἐν χερσὶ μιαρῶν, παρθένοι σεμναὶ ἐν ἀγκάλαις ἀσώτων. γυναῖκες εὐγενεῖς ἐν χερσὶν ἀγενῶν. καὶ τὰ πάντα κακά. τί οὖν καὶ πῶς; καὶ διατί; διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ ἀσκηνωθεῖσα ἡ τοσαύτη πόλις ἔμεινεν ἔρημος· ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀθροίσας ἐκ τῶν πέριξ χωρίων καὶ πόλεων ἐγκατοίκους Τούρκους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατῴκισε, κελεύσας εἴ τις τῶν Ῥωμαίων ἐξαγορασθείη, καὶ ἐλευθερωθείη, ἐχέτω ἄδειαν τοῦ ἐλθεῖν καὶ οἰκῆσαι πάλιν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. τὰ δὲ τῶν μοναστηρίων κρείττονα, ὧν αἱ φῆμαι πανταχοῦ ἐκηρύττοντο, ἐποίησε βωμοὺς τῆς αὐτῶν θρησκείας, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου· καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ εἰσελθὼν, καὶ θύσας κριὸν ἕνα οἰκείαις χερσὶ προσηύξατο, εἶτα ἐκέλευσε τοῦ εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν· πλὴν καὶ τὸν τοῦ τάφου κόσμον, καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τῶν ἀδύτων ἅπαντα οἱ Τοῦρκοι ἐνοσφίσαντο, τοίχους μόνον ἀφέντες κενούς. Ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ἦλθεν ἐν Ἀδριανουπόλει, μετ' ὀλίγον δὲ οἱ Βενετικοὶ στείλαντες ἀποκρισιαρίους ἐποίησαν εἰρήνην, φοβούμενοι μήπως ὀλέσωσι καὶ τὴν Εὔβοιαν. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἠγέρθη τις τῶν υἱῶν τοῦ Βοϊβόδα Βλαχίας Μύλτζη, εἶχε γὰρ πολλοὺς νόθους ἀσώτως ζῶν, καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦν γὰρ ἐκεῖ διάγων ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐν στρατιωτικῷ σχήματι. καὶ συνομιλῶν καθ' ἑκάστην σὺν νεωτέροις, καὶ πρὸς τὰ μάχιμα καὶ ἀνταρτικὰ ἐπιδεξίοις, ἦσαν γὰρ καὶ Βλάχοι τινὲς εὑρισκόμενοι τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Κωνσταντίνου· καὶ δὴ λαβόντες αὐτὸν ὑπέστησαν ἐν ἑνὶ ἄκρῳ Βλαχίας· ἀρχὴ ἀθροισθέντες ἱκανοὶ τὸ καθ' ἡμέραν ἀθροίζοντο, καὶ παρεμβολὴ κραταιὰ ἐγένετο· ἦν γὰρ τὸ γένος τῶν Βλάχων ἀσύστατον, καὶ πρὸς ἐπιβουλίαν τῶν ἡγεμόνων ῥέπον τὴν γνώμην [illegible]. ὁ γὰρ βοϊβόδας τοῦ τότε καιροῦ ὑπῆρχεν ἀνεψιὸς τοῦ Μύλτζα, υἱὸς ἀδελφοῦ Νδάνε ἐπονομαζομένου. μαθὼν οὖν ὅτι τέθνηκε Μύλτζας, ἐκεῖνος δὲ ἦν διάγων σὺν τῷ Μουράτ, ὅτε ἐστράτευσε κατὰ τῆς πόλεως, καὶ ὡς ἐν παρατάξει πολέμου ἄτιμος, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς Τούρκοις δραμὼν εἰς ἐνέδραν, ἔλαθεν εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει. καὶ ἐμφανῆ ποιήσας ἑαυτὸν τῷ Βασιλεῖ, ἐξήρχετο σὺν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἠνδραγάθει κατὰ τῶν Τούρκων. ὡς οὖν ὁ Μουρὰτ ἀπέστη τῆς πόλεως, μὴ τυχὼν οὗ ἐν ἐλπίσιν ἦν, ἀλλ' ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ, καὶ ὁ Νδάνος προ-

A solummodo mihi partam volo. His per tubicinem publicatis tubarum clangor cietur, & scalæ muris admoventur. (quid, quæso, quingenti, mille, vel bis mille viri in tam magna urbe præstare poterant? cum via unus sagittarius in decem turribus adesset.) Scalis itaque in muros subierunt, & simul in urbem se conjecerunt: & per portarum unam ab eis patefactam totus exercitus, velut examen apum intravit. Obversabatur tunc oculis spectaculum prodigii simile. Equitum singuli catenas manibus tenentes, viros, fœminas, pueros puellasque impuberes & infantes post se trahebant. Qui trahebantur hanc solam vocem (Væ) emittebant, nec erat qui eorum miseriis tangeretur, manumve adjutricem protenderet. Ma- B lum omen & funestum calamitatum, quæ urbi imperiali impendebant. Direptæ sunt domus, desolata templa; Ecclesiarum ornamenta & sacra vasa manibus pollutis impiorum contrectata sunt. Virgines venerandæ in amplexus impudicorum venere. Fœminæ nobiles ignobilium mancipia factæ sunt: omnia tandem mala eos obruerunt. Quid hoc? quomodo & quare accidit? propter peccata nostra. Unius igitur diei spatio tanta urbs omnibus incolis orbata, desolata penitus stetit. At Morates Imperator ex vicis & oppidis proximis novos colonos Turcos cum uxoribus & liberis in eam deduxit. Præterea edixit, ut, siquis Romæorum, redemptionis soluto pretio, in liberta- C tem postliminio redisset, in eam venire & secure habitare posset. Præcipua monasteria, quorum fama celebris ubique erat, suæ religioni templa, præter insignis Martyris Demetrii ædes, consecravit. Quamvis enim id ingressus templum suis manibus arietem immolasset, Deumque precatus esset, Christianis tamen restitui postea jussit. Ornamentum vero sepulchri & memoriæ Martyris, templi & adytorum quodcumque erat, Turci furati sunt, parietibus nudis solummodo relictis. Thessalonica deinde abscessit Morates & Adrianopolim repetivit. Paucos post dies Veneti legatos ad eum mittunt, qui pacem composuerunt, metu adducti ne Eubœa sibi insuper eriperetur. Per id D quoque tempus Mylcæ Walachiæ Vaivodæ nothorum filiorum (quales multos, Veneri admodum deditus susceperat) unus Constantinopoli excessit, ubi in palatio Johannis Imperatoris militari habitu degebat: & cum Walachis adolescentibus ad bellandum rebellandumque aptis, tunc temporis Constantinopoli commorantibus, familiariter versabatur. Hunc illi in quamdam arcem Walachiæ abducunt: & ad eos illic congregatos multi quotidie confluunt, exercitusque potens colligitur. Levis quippe Walachorum gens, & ad struendas principi suo insidias instabili mobilique animo proclivis. Walachis tunc imperabat Danus, Mylcæ ex fratre Dano etiam appellato nepos. Ille E comperta Mylcæ morte, dum Morati urbem oppugnanti militabat, ut qui ad manus conserendas semper paratus esset, ad locum quemdam insidiis quæsitum cum Turcis currit, & occasionem hinc nactus occulte in urbem se recipit. Apud Imperatorem quisnam esset professus, portis postea Romæis in hostes erumpentibus se jungere, & adversus Turcos præclara facinora edere. Soluta urbis obsidione, speque deluso Morate, qui a sco-

Hegiræ 833. qui cœpit anno 1429. Septem. fer. V.

Thessalonica expugnata direpta ejusque incolæ captivi. 1429. Bonfinius 3. rt. Hungaric. D. 3. l. 4. Edit. Paris. pag. 115.

Morates novos colonos Thessalonicam deducit.

S. Demetrii templum Christianis restitutum post preces a Turcis, quas Nemazi dicunt, in eo recitatas.

Pacem Veneti cum Morate componunt.

Draculi Mylcæ, seu Mylzes, id est, Murci Wallachi F. nothus in Walachiam abit. Circa annum 1433.

Danus ex Dano fratre Mylcæ nepos ut Walachiam obtinuerit.

pag. 113.

po, quem intendebat, deerravit; Danus ab Imperatore missionem venerabundus petiit: viamque sibi aperiri, qua ad suos rediret. Ipsum honorifice dimisit Imperator, & navi maxima vectum mari Pontico Asprocastrum usque transmisit. Illic qui occurrerunt Walachiæ magnates principem salutaverunt, & occiso Mylcæ filio notho, avito principatui eum reddiderant. Postquam vero totius Walachiæ dominationem adeptus est, ad Moratem placandum legatos mittit, qui exoratum eum habuerunt. Mansuetus quippe erat Morates, laudabilibusque moribus præditus: cui vectigali annuo soluto, pace ac Walachiæ imperio potiebatur Danus. Sed ad Draculium redeamus, eo etenim nomine, cui pravi notio inest, cum improbus esset appellabatur. Is itaque debellato Dano caput amputat, patrisque sui principatum obtinet. Hoc facinus ægre tulit Morates: cumque Dani fratrem apud se haberet successorem principatui proclamat, & viribus instructum in Walachiam dimittit. Draculius, bello adversus invadentes fortiter gesto, eos in fugam vertit, omninoque delevit, & Dani fratre occiso regnum obtinuit. Anno illo venit quidam ex Caramani servis, qui Moratem monet, in illius equili egregie ac diligenter curatum equum Arabem ali, præ cæteris ejusdem generis agilem ac docilem: ætate, colore, ac membrorum concinnitate præstantem. Quare Morates equum avide concupiscens, quemdam servum suum primarium, qui eum peteret, mittit: fiducia plenus, quamprimum significaret eum se cupere, Caramanum amicitiæ stabiliendæ, vel quampiam rem aliam vicissim consequendi gratia, illico concessurum. Morates quippe manus ei intentans minis usquequaque terrebat; propterque semper majores sui ipseque adversus Caramanum res suos gesserant. multis etiam de caussis confidebat equum se consequuturum esse. Verumtamen secus sentiens Caramanus Moratis servum his verbis interrogavit: *Dominus tuus hunc equum* (quem digito demonstrabat) *conscendere potest?* Respondit servus, *posse nec ne, dicere meum non est*: ipse enim tuis verbis quæ reponat, habet; mihi vero responsum redde, quod ad dominum meum referre possim. Ad eum itaque ejusmodi verba habuit Caramanus, Domino tuo nuncia meo nomine: *Equo insidere nequiret, cum ardua cervice superbus existat, vix enim sessorem me patitur, eum propterea tibi non mitto.* His exasperatus Morates exercitum velociter conscribit, fretoque trajecto Prusam venit, illicque, dum orientis copiæ se conjungerent, substitit. Paulo ante memoratus Draculius Walachiæ Vaivoda fretum etiam transvectus Prusam ad Ameram Moratem accessit: veneratusque subditum se professus est, fidemque dedit se Morati, quandocumque in Hungariam movere voluerit, transitum concessurum, & ad fines usque Germaniæ & Russiæ viam ei præiturum. Tantis promissis motus Morates, convivam compotoremque ad mensam suam admisit: multisque donis illum, ac comites plusquam trecentos honoratos amice complexus dimisit. Prusa deinde Cotyæum profectus, indeque progrediens fines ditionum Caramani invasit, urbesque duas recepit, unam Akšari, alteram Pegšari Turcorum lingua appellatas: hæcque Iconio vicina satis est, bidui iti-

Draculius sive Dracula Danum vincit & interficit, invito Morate Walachiæ imperat.

Levissima belli caussa, quod Morates Caramano intulit.

Equum petit a Caramano Morates.

Negat Morati equum Caramanus, inde ortum bellum.

Edit. Paris. pag. 114.

Draculius operam suam Morati quem adiecat pollicetur.

Moratis profectio in ditionem Caramani.

Has urbes capitis esse refert Urit. Musulm.

A σκυλεύσας τῷ βασιλεῖ ἐζήτει ἐλευθερίαν, καὶ ὁδὸν εὐθεῖαν τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὰ ἴδια. ὁ βασιλεὺς δὲ φιλοτιμήσας, καὶ εἰς μίαν τῶν μεγίστων νηῶν εἰσάξας, ἔστειλεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ποντικοῦ πελάγους εἰς τὸ Ἀσπρόκαστρον. ἐκεῖ δὲ οἱ τῆς Βλαχίας ὑπεισελθόμενοι ἄρχοντες εὐφήμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα, καὶ εἰς τὴν παππικὴν ἡγεμονίαν ἀποκατέστησαν, κτείναντες τὸν νόθον υἱὸν τοῦ Μύλτζα. ὡς δὲ ἐγένετο Κύριος πάσης Βλαχίας, ἔστειλεν εἰς τὸν Μουρὰτ ἀποκρισιαρίους εἰρηνεῦσαι αὐτόν, καὶ ἐγένετο. ἦν γὰρ χρηστὸς τῷ ἤθει, καὶ ἥμερος ὁ Μουράτ· ἐδίδοτο γοῦν παρ' αὐτοῦ τὸ κατ' ἔτος τέλος, καὶ εἶχε παντοίαν ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν Βλαχίαν ὁ Νδάνος αὐθέντευε. Ἀλλ' ἐπανίτω μοι νῦν ὁ λόγος εἰς τὸν Δραγούλιον, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο πανοῦργος τοῖς B τρόποις ὤν. καὶ γὰρ τὸ Δραγούλιος ὄνομα πονηρὸς ἑρμηνεύεται. κροτήσας οὖν πόλεμον μετὰ τοῦ Νδάνου ἀπέτεμε τὴν αὐτοῦ κεφαλήν, καὶ κύριος τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατέστη. ὁ δὲ Μουρὰτ μαθὼν τὸ δρᾶμα βαρέως ἔφερεν· εἶχε γὰρ ἐν χερσὶν ἄλλον ἀδελφὸν τοῦ Νδάνου, καὶ βουληθεὶς τοῦ καταστῆσαι αὐτὸν ἡγεμόνα ἀντὶ τοῦ φονευθέντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἔστειλεν αὐτὸν σὺν δυνάμει ἐν Βλαχίᾳ. ὁ δὲ Δραγούλιος πόλεμον στερρὸν ἐγείρας κατὰ τῶν ἐπεμβαινόντων ἔτρεψε, καὶ εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ τὸν * Δραγούλιον ἔκτεινε, καὶ αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐκληρονόμησεν. ἐν τούτῳ δὲ τῷ ἔτει ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν τοῦ Καραμὰν ἀπαγγέλλων τῷ Μουράτ, ὅτι ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ ἐστὶν εἷς τῶν Ἀραβικῶν ἵππων ἔν τε πράξει, ἔν τε ἡλικίᾳ, ἐν χρώματι, ἐν ἰσότητι τῶν C μελῶν τε, καὶ ἄρθρων ὡς οὐδεὶς τῶν παρὰ τοῖς Ἄραψι καλῶς καὶ ἐπιμελῶς τρεφομένων, καὶ παιδευομένων. ὁ Μουρὰτ οὖν ἐλθὼν εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ ἵππου, στέλλει ἕνα τῶν τιμίων αὐτοῦ δούλων καὶ ζητεῖ τὸν ἵππον, ἐλπίζων ὁ Μουρὰτ κατὰ τὴν πρώτην ἀγγελίαν τοῦ δοῦναι τὸν ἵππον χάριν φιλίας, ἢ ἀνταλλαγῆς τινὸς τιμήματος. ἦν γὰρ ὁ Μουρὰτ ἀεὶ δέρων, καὶ ἐπαπειλῶν αὐτὸν πάντοτε, ἐκ πατρόθεν καὶ πάππων εὐτυχὴς ὢν κατὰ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Καραμάν. ἐθάρρει τοίνυν κατὰ πολλοὺς τρόπους τοῦ ἔχειν τὸν ἵππον. ὁ δὲ Καραμὰν τὰ ἐναντία φρονῶν, ἀπελογίσατο τῷ δούλῳ τοῦ Μουράτ· δύναται ὁ αὐθέντης σου ἐπιβῆναι τῷ ἵππῳ τούτῳ; δεικνύων δακτυλοδείκτως καὶ τὸν ἵππον. ὁ δὲ εἶπεν, οὐ δύναται ἢ οὐ δύναται οὐκ ἐμοὶ τυγχάνει τὸ ἀπόκρισιν δοῦ-D ναι· αὐτὸς γὰρ δύναται τὴν ἀνταποκριθῆναι σοι, ἐμοὶ δὲ ἀπόκριναι τί τὸ μέλλον ἀνταποκρῖναι τῷ Κυρίῳ μου. ὁ δὲ Καραμὰν ἔφη, ἀνάγγειλον τῷ Κυρίῳ σου, ὅτι, οὐ δυνήσεται καθῆσαι ἐν τῷ ἵππῳ ἀγέρωχος ὑπάρχων, μόλις γὰρ ἐγὼ τὴν ἐπίβασιν τίθημι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ πέμπω σοι· ὁ δὲ Μουρὰτ ἀκούσας τοὺς λόγους ἐσκληρύνθη, καὶ σπουδῇ τὰ στρατεύματα συναγαγών, καὶ περάσας τὸν πορθμὸν εἰς Προῦσαν ἀφίκετο, κἀκεῖ μικρὸν ἀναμείνας ἕως καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς συναχθῶσι· καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ῥηθεὶς Δραγούλιος ὁ Βοϊβόδας Βλαχίας ἔφθασε διαβὰς τὸν πορθμόν, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ τυχὼν τῷ Ἀμουρᾷ Μουράτ· καὶ E προσκυνήσας αὐτῷ ὑποταγῇ, ὑποσχεθεὶς ὁπόταν διαπεράσαι ὁ Μουρὰτ ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ αὐτὸς δώσει πόρον, αὐτὸς γενήσεται προοδοποιὸς ἄχρις ὁρίων Ἀλαμανίας τε καὶ Ῥωσίας· ὁ δὲ Μουρὰτ ἀγασθεὶς ἐπὶ τοῖς ὑποσχεθεῖσι, καὶ ὁμοτράπεζον, καὶ συμπότην αὐτὸν ποιήσας, καὶ λίαν φιλοτιμήσας, καὶ δῶρα πλεῖστα αὐτόν τε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἦσαν γὰρ ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους, καὶ ἀσπασάμενος ἀπέλυσεν. ὁ δὲ Μουρὰτ ἐκ τῆς Προύσης εἰς Κοτύαιον ἐλθών, κἀκεῖθεν ἀπάρας εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Καραμάν. καὶ χειρωσάμενος πόλεις δύο, ἡ μία καλεῖται σακ-

τῆς τῶν Τούρκων γλώττης Ἀκσιαρη, ὁ δὲ ἑτέρα Πέγσιαρο, ἔστι δὲ ἡ πόλις αὕτη ἐγγὺς Ἰκονίου ἀπέχουσα δύο ἡμερῶν ὁδόν. Τότε ὁ Καραμὰν μὴ ἔχων τι δρᾶσαι, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις τοὺς ἐντιμοτέρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, καὶ χρήματα ἱκανὰ καὶ τὸν ἵππον, καὶ τὰς δύο πόλεις ἃς ἔλαβε σὺν τοῖς κάμποις καὶ τοῖς χωρίοις, μόνον τὸ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω. στείλασα καὶ γραφὰς παρακλητικὰς ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, ἦν γὰρ ὁ Καραμὰν γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Μουράτ. ὁ δὲ καμφθεὶς ταῖς παρακλήσεσι αὐτῶν ἐποίησεν εἰρήνην σὺν ὅρκοις, καὶ ὑπέστρεψεν.

A nere ab ea dissita. Quod invadenti opponeret, Caramanus non habebat: quare legatos ad eum mittit ditionis suæ præcipuos viros, qui magnam pecuniæ vim, equum, duasque subactas urbes, earum etiam agros & vicos, si tamen retrocedere velit, offerrent. Ad Moratem etiam soror ejus, (quam Caramanus uxorem duxerat, eaque affinitate contracta Moratis sororius erat, litteras hortatorias scripsit: quibus ad pacis conditiones adductus, eam jurejurando sancivit, & ad sua reversus est.

Anno Hegiræ 839. qui cœpit anno Christi 1435. Julii 27. fer. 4.

Pax tandem Caramano a Morate concessa.

CAPUT XXX.

Serviam a Georgio Vulci F. Morates repetit. Georgius filiam suam ei nuptum dat, concessa in dotem Serviæ parte. Morates duce Draculio Hungariam frustra invadit. Morates socero suo Georgio bellum infert, urbes capit, sororios suos luminibus privat. Draculius in carcerem detrusus datis filiis obsidibus liberatur. Morates Bellogradum frustra oppugnat.

ΕΛΘΩΝ δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μαθὼν, ὅτι ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου καὶ γυναικάδελφος τοῦ Παγιαζὴτ ἀπέθανεν, ὃν ὁ λόγος ἐν τοῖς τοῦ Παγιαζὴτ χρόνοις, τοῦ Ἰλτρὴμ λέγω, ἱστόρησε· πέμπει πρὸς τὸν αὐτοῦ διάδοχον ἀποκρισιαρίους ζητῶν τὴν ἅπασαν Σερβίαν. ἦν γὰρ ὁ ἀποθανὼν μὴ ἔχων κληρονόμον, καὶ γὰρ ἄπαις ἐτελεύτησεν. εἶχεν οὖν ἀδελφιδοῦν ἐκ τῆς Μάρου τῆς θυγατρὸς Λαζάρου, καὶ ἀδελφῆς αὐτοῦ τοῦ τεθνεῶτος Στεφάνου. ἦν γὰρ Γεώργιος υἱὸς Βούλκου καὶ γαμβρὸς Λαζάρου. ἰδὼν οὖν τοὺς ἀποκρισιαρίους καὶ τιμήσας αὐτοὺς ὡς ἐχρῆν· καὶ κατὰ νοῦν λαβὼν τὰς τοῦ δράκοντος ἐπηρείας. ὅτι εἰ μὲν φάγει, καὶ κορεσθῇ μικρὸν καταπαυθήσεται· εἰδ' οὔ, καὶ Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν, καὶ τοὺς πατρικοὺς τόπους αὐτοῦ ἅπαντα χανὼν ῥοφήσει· καὶ πραγματεύεται τὸν καιρὸν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον· καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Σερβίας εἰς προῖκα. τάχα μόνον ἐνόρκως ποιήσωσι τὴν εἰρήνην· χρυσίου δὲ καὶ ἀργύρου ταλάντων ἀριθμὸν τίς διηγήσεται; στέλλει ἀποκρισιαρίους, καὶ πείθουσι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πέμπει τὸν Σαρατζίαν ἕνα τῶν Βεζυρίδων τοῦ μνηστεῦσαι τὴν κόρην, καὶ δοῦναι ὅρκους τῷ Γεωργίῳ, καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ ἀσφάλειαν. ἐντυχὼν οὖν ὁ Σαρατζίας τῷ δεσπότῃ Γεωργίῳ, καὶ τελειώσας τὴν τῶν μνήστρων πρᾶξιν ἐπανῆλθεν· αἰτήσας λύσιν τοῦ οἰκοδομῆσαι πολίχνιον ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Δανούβεως, δίδωσιν αὐτὴν ὁ Μουρὰτ, καὶ ἀπελύθη ὁρισμὸς εἰς αὐτόν, καὶ ἤρξατο κτίζειν ὁ δεσπότης τὸ Σμενδροβόν· ὁ δὲ Μουρὰτ ἤδη θέρους ὥρας ἐγγὺς οὔσης στρατεύει εἰς Οὐγγρίαν, καὶ περάσας τὸν Δάνουβιν διὰ τῆς Νικοπόλεως συναντᾷ τοῦτον Δραγούλιος, καὶ μετὰ περιχαρείας ἀσπασάμενος σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ συνοδεύει τῷ Μουρὰτ, καὶ εἰσβάσας αὐτὸν ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν πορείαν, εὗρον ἔρημον τὸν τόπον· μαθόντες γὰρ οἱ Οὔγγροι τὴν ἐπέλευσιν τοῦ Μουρὰτ ἐμετοίκησαν τὰς κώμας, καὶ τὰ μικρὰ πολίχνια· καὶ κατεπάτησαν οἱ Τοῦρκοι γῆν πολλὴν ἔρημον, μὴ κερδήσαντες τὶ πλὴν ἑνὸς κάστρου σμικροτάτου, καὶ αὐτὸ παρ' ἐλπίδα. οἱ γὰρ ἄνδρες ἐξελθόντες τοῦ εὑρεῖν τὰ τῶν ἀναγκαίων χρειώδη, καὶ μείναντες ἔξω τῆς πόλεως, οἱ Τοῦρκοι πρωῒ παρατρέχοντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεῳγμένας, καὶ εἰσῆλθον τινὸς μὴ ὄντος τοῦ ἀντιπαραταττοντος· λαβόντες δὲ τὴν λείαν ἐξίεσαν. ἐλθόντες δὲ ἄχρι Ζιπανίου, αὕτη δέ ἐστι μία τῶν περιφανῶν πόλεων Οὐγγρίας, οὐκ ἐτόλμησαν

B POstquam vero Adrianopolim Morates venit, Despotam Serviæ *Stephanum* Lazari filium, Bajazitis sororium, cujus meminimus in Bajazitis Ilrim rebus enarrandis, fato cessisse rescivit. Ab ejus successore *Georgio* per legatos totam Serviam repetit: hæredem quippe decessor non genuerat: supererat nepos ex Maria Lazari filia, & defuncti Stephani sorore. Erat equidem Georgius Wlci filius etiam Lazari gener. Admissos legatos ut decebat honorifice suscipit. Secumque cogitat Draconis fraudes; qui, si comederit, & aliquatenus satiatus fuerit, quietus recumbet; alias, si nulla ei offa in os injiciatur, Serviam, Bulgariam paternasque ditiones suas omnes C hiante ore devoraturus. Occasione itaque usus filiam suam ei despondet, maxima Serviæ parte dotis nomine concessa: hac solummodo conditione apposita ut cito pax jurejurando sanciretur, auri vero & argenti talenta quæ solvit, quis numerare potest? Destinat deinde legatos, qui principem Moratem ad has pacis conditiones suasionibus adducunt. Ille Vezirum suum Sariciam mittit, qui puellæ, quam uxorem ducturus erat, sponsalibus nomine suo interesset, fidemque Georgio daret, vicissimque ab eo acciperet. Profectus itaque Saracias ad Despotam Georgium, post celebrata sponsalia rediit. Licentiam ædificandi castrum ad Danubii ripam petiit etiam Despota, qua Moratis decreto concessa, Smedrovum con- D struere cœpit. Ingruente deinde æstate in Hungariam Morates movit, Danubioque ad Nicopolim trajecto ei occurrit Draculius, qui lætitia exultans, eum salutat: & conjunctis copiis, quas ducebat, Morati viæ comitem se adjungit. Cumque quatriduo itinere intra fines *Hungariæ* eum duxisset, solitudinem invenerunt. Comperta enim Moratis expeditione, e vicis, pagis castrisque minoribus incolas alio transportaverant Hungari; quamobrem Turci per regionem

Serviam Morates repetit a Georgio Vulci F. Stephani successore.

Edit. Paris. pag. 115. Georgius filiam suam Morati despondet Serviæ parte in dotem data.

Morates Hungariam invadit, via duce Draculio, ad annum Hegiræ 840. qui cœpit anno 1436. Julii 14. fer. 7. Histor. Turcicæ referunt.

Zupinam usque profecti Turci.

tiæ urbibus insignibus unam, propius ipsam admovere ausi non sunt. Cum itaque illius incolæ Turcos invadentes indignabundi aspicerent, portis urbis patentibus pugnam cum eis ineunt, multosque cædunt. Quare Turci retrocedunt viæ semper ductore Draculio, a quo Morates insidias sibi strui metuebat. Ad fluvii ripam ubi devenerunt, iterum eum trajiciunt. Hocce tempore Hungariæ Rex infans adhuc erat, nec, qui rem bellicam administraret, vicarium habebat. Quapropter cognita Turcorum audacia, quemdam ex nobilibus præfectum generalem exercitus Regina constituit; virum equidem audacem, animosum, alterumque in re bellica Achillem, vel Hectorem. Morates amne trajecto Adrianopolim se recepit, mittitque Sariciam velut pronubum, qui sibi desponsatam adduceret. In Serviam cum advenisset, eum benigne ac magnifice excepit Despota, qui hac ipsa hyeme incoronatus fuerat. Imperator namque Joannes missis ei per Georgium Philanthropininum principatus insignibus Despotam Serviæ appellaverat. Pronubus ille tandem Servia excessit abducta virgine puella, quæ thesauros immensos vestesque auro intextas asportabat, ambos etiam fratres suos secum ducebat. Adrianopolim ubi ventum est, summa lætitia nuptiæ celebratæ sunt: aliam porro uxorem antea duxerat Morates Spentiaria filiam: hanc tamen magis ardebat, quod forma eximia, præstantique ingenio polleret. Nuptiis consummatis sororios suos, dona multa ipsis largitus, benigne dimittit; Adrianopoli deinceps, quod autumnus iniret, commoratus, nunc venationi, alias spectaculis ac compotationibus vacando tempus terebat. At vere inchoante pravum malignumque consilium adversus Despotam socerum suum init, a quodam procerum suorum, qui Phadulach appellabatur, incitatus. Vir iste malignus ac pravus erat, Christianoque nomini hostis infestissimus. Imperii Turcici redituum ac vectigalium magnus charthularius primum fuerat; inspecta vero ejus solertia, & in consiliis ineundis ingenii acumine & promptitudine: quodque Christianis infensus esset, in Mesazonton seu Vezirorum ordinem princeps allegit. Is igitur aliquando hæc Morati dixit: *Quare Domine fidei nostræ hostes internecione non deles? Cum enim ad tantum imperium Deus te provexerit, ipsum negligis, nec in Christianos secundum Dei placitum animadvertis; quinimo humanus & longanimis infideles foves ac protegis. Id nequaquam Deo acceptum, gladius porro tuus impiorum carnes devoret, donec ad unius Dei, & magni Prophetæ disciplinam convertantur. Animum itaque advorte, o Princeps, illudque castrum, quod Serviæ Despota ædificavit, nullatenus rebus nostris conducere, considero. Ea depellatur, & transitum a Servia in Hungariam nobis apertum habebimus. Fontes sempiternos ipsi eripiamus, qui aurum & argentum velut aquam perennem profundunt. Hungariam his opibus subigemus, inque Italiam postmodum profecti, fidei nostræ adversarios debellabimus.* Princeps equidem vir simplicissimus, & minime malus hujus Sathanæ verbis aures præbuit: & ad Despotam Serviæ legatos destinat, qui castrum Smedrovum nuper extructum dedi peterent. Ad istius legatos Despota respondit jusjurandum

Draculius Moratis suspectus.

Despotæ filia Morati adducitur. Anno Hegiræ 839. juxta Annales Turcicos. Circa finem anni 1435. & initium 1436. Edit. Paris. pag. 116. Serviæ Despota ab Imperatore Constantinopolitano insignia Regia accepit.

Prior Moratis uxor, quam duxerat anno Hegiræ 828. qui cœpit anno 1424. Novemb. 13. fer. v. ita ut hæ nuptiæ celebratæ sint anno 1425.

Morates socero suo bellum inferre statuit Phadulacho instigante anno Hegiræ 842. qui cœpit anno 1438. Junii 24. fer. 3.

Phadulachi ad Moratem oratio.

Morates Smedrovum sibi dedi petit.

A προσεγγίσαι· οἱ πολῖται δὲ ἀγριωπὸν πρὸς τοὺς Τούρκους βλέψαντες, καὶ κατὰ στόμα ἀντιμαχησάμενοι, μὴ κλείσαντες τὰς πύλας, ἦσαν γὰρ ἀνεῳγμέναι, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσαντες, ὀπισθόρμησαν, ἔχοντες ἀεὶ τὸν Δρακούλιον προδοσοποιόν. ἐφοβήθη γὰρ ὁ Μυρὰτ μήπως ἔνεδρα γίνηται κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Δρακουλίου, καὶ ἐλθόντες ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ ἐπέρασαν. ἦν γὰρ τότε καιροῦ ῥὴξ βρεφύλλιον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιτροπεύων. ὡς εἶδεν τοίνυν τὴν τόλμαν τῶν Τούρκων, ἔστησεν ἡ ῥήγισσα τῶν εὐγενῶν ἕνα μέγα δομέστικον τοῦ φωσάτου ἄνδρα τολμηρὸν, καὶ εὐκάρδιον, καὶ πρὸς τὰ πολέμια ἕτερον Ἀχιλλέα, ἢ Ἕκτορα. ὁ δὲ Μυρὰτ διαβὰς τὸν ποταμὸν, καὶ ἐν Ἀδριανου κα-
B ταντήσας στέλλει τὸν Σαρατζίαν ὡς νυμφαγωγὸν, τὸ ἀγαγεῖν τὴν νύμφην ἐκ τῆς Σερβίας· καὶ ἐλθὼν, καὶ δεξιωσάμενος αὐτὸν ὁ δεσπότης φιλοτίμως, ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χειμῶνι στεφθείς. ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης πέμψας τὸν Γεώργιον τὸν Φιλανθρωπηνὸν σὺν τοῖς παρασήμοις ἐποίησεν αὐτὸν δεσπότην Σερβίας. ἀπάρας οὖν ὁ νυμφαγωγὸς σὺν τῇ νύμφῃ ἔχοντες θησαυροὺς ἀμετρήτους καὶ χρυσοϋφάντους στολὰς, ἄγουσα μετ' αὐτῆς καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτῆς. ἐλθόντες δὲ καὶ χαρὰν μεγάλην καὶ γάμους ποιήσαντες. ἦν γὰρ ἔχων καὶ ἑτέραν προλαβὼν τοῦ Σπεντιὰρ θυγατέρα γυναῖκα, ἀλλὰ ταύτην ἐπόθει πλέον ὡραίαν οὖσαν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι· τῶν γάμων δὲ πλη-
C ρωθέντων, καὶ τοὺς γυναικαδελφὰς αὐτοῦ ἀσμένως ἀποπέμψας μετὰ δώρων πολλῶν· αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει φθινοπώρου ἀρχομένου ἐκάθητο, τῇ μὲν ἐν κυνηγεσίοις ἐξερχόμενος, τῇ δὲ ἐν θεάτροις καὶ πότοις ἀσχολούμενος. ἔαρος δὲ ἀρχομένου βουλὴν βουλεύεται πονηρὰν κατὰ τοῦ δεσπότου καὶ πενθεροῦ αὐτοῦ, ἔχων εἰς τοῦτο ἕνα τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ σύμβουλον, ἄνθρωπον κακοποιὸν, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸν ἄσπονδον, ὀνόματι Φαδουλάχ. οὗτος γὰρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἶτα ὁρῶν αὐτοῦ τὸ πανοῦργον καὶ ἀγχίνουν καὶ ὀξὺ, καὶ πρὸς τὰς βουλὰς εὔστοχον, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρωδῶς διακείμενον, ποιεῖ αὐτὸν καὶ μεσάζοντα. καὶ τῷ Μυ-
D ρὰτ μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἴρηκεν· ἵνα τί Κύριε τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως εἰς τέλος οὐκ ἀφανίζεις; Θεὸς γὰρ δεδωκώς σοι τοσαύτην ἡγεμονίαν, σὺ καταφρονῶν αὐτὴν οὐκ ἐπιβλέπεις εἰς αὐτοὺς, ὡς τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἀλλὰ φιλανθρώπως εἰς μακροθυμίαν τοὺς ἀπίστους περιθάλπεις; οὐκ ἔστιν οὖν τοῦτο, οὐκ ἔστι Θεῷ βουλητὸν, ἀλλὰ ἡ μάχαιρά σου φαγέτω κρέα τῶν ἀσεβῶν, ἕως οὗ ἐπιστρέψωσιν ἐν τῇ τοῦ μόνου Θεοῦ, καὶ τοῦ μεγάλου προφήτου διδασκαλίᾳ. γίνωσκε οὖν ὦ ἡγεμὼν, ὅτι τὸ πολίχνιον ὃ ἐπῳκοδόμησεν ὁ δεσπότης Σερβίας οὐκ ἔστι συμφέρον ἡμετέρου. ἀρθήτω οὖν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἕξομεν αὐτὸ διάβασιν ἀπὸ Σερβίας εἰς Οὐγγρίαν. ἀρῶμεν ἀπ' αὐτοῦ τὰς πηγὰς τὰς ἀειζώους,
E τὰς βρυούσας ὡς ὕδωρ ἀέναον τὸν ἄργυρον, καὶ τὸν χρυσὸν, καὶ σὺν αὐτοῖς παραδώσομεν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπέκεινα Ἰταλίας φθάσομεν, ταπεινώσαντες τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἁπλούστατος ὢν, καὶ μὴ ἔχων πονηρίαν ἐν καρδίᾳ, ἔδωκεν ὦτα τοῖς λόγοις τοῦ Σατανᾶ· πέμπει οὖν ἀποκρισιαρίους εἰς τὸν δεσπότην Σερβίας, ζητῶν τὸ πολίχνιον, ὃ νεωστὶ ἐδόμησεν εἶτον τὸ Σμέδροβον. ὁ δὲ ἀνταπέστειλεν αὐτοῖς λόγους, ἀνα-

A μεμνῆσθαι τοὺς ὅρκους καὶ τῆς συγγενείας. ὁ δὲ τύραννος, μηδὲ ὁπωσοῦν εἰς νοῦν λαβὼν τὰ τοῦ δεσπότου ῥήματα, στρατεύει κατ' αὐτοῦ· καὶ δὴ πρῶτον ἔρχεται εἰς Σμέδροβον ὥρᾳ θέρους· ἦν γὰρ ἡ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενή, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τροφῶν ταμεῖα· καὶ σκοπήσας καιρὸν ἀπέκλεισε τὸ πολίχνιον, καὶ παρακαθίσας αὐτῷ μῆνας τρεῖς, ὑπὸ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγκαίων παρεδόθη, ὅρκους δοὺς καὶ πίστεις τοῦ μὴ ἀδικῆσαί τινα. ἀνοίξαντες δὲ τὰς θύρας ἐξῆλθον εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ ἔσω ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ δεσπότου, καὶ ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος αὐτοῦ Θωμᾶς ὁ Καντακουζηνός. ἔβαλε γοῦν Τούρκους ἱκανοὺς εἰς φύλαξιν, αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἔρχεται εἰς Νοβόπειδον μητέρα B τῶν πόλεων, καὶ καταπολεμήσας εἷλε ταύτην, καὶ παρέδωκε Τούρκοις ὅλην Σερβίαν. χειμῶνος δὲ φθάσαντος ἐστράφη ἐν τῇ Ἀδριανοῦ. τοὺς δὲ δύο υἱοὺς τοῦ δεσπότου, ἦν γὰρ ὁ εἷς εὑρεθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει στρατεύοντος ἐν τῷ Σμεδρόβῳ τοῦ Μουράτ, ὁ δὲ ἕτερος συλληφθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ πολιχνίῳ ἤχθη ἐν Ἀδριανοῦ· πέμψας οὖν αὐτοὺς δεσμίους ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐν Ἀμασίᾳ, ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν δύο συμβουλίᾳ τοῦ Φαδουλάχ. ὁ δὲ Δρακούλιος ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, πέμπει αὐτὸν δέσμιον ἐν Καλλιουπόλει φυλακώσας αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ· εὑρὼν αἰτίαν ὅτι ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ ἔμελλε προδοῦναι αὐτόν, ὅτε προοδοποίει. καὶ ἄλλα τινὰ ἐφευρήματα ἃ διεσόει ὁ Φαδουλάχ. ποιή- C σας οὖν ἡμέρας πολλὰς ἐν τῷ πύργῳ, ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ὁμήρους, καὶ πέμψας ἔφερε, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ἔτι ἀφήλικας ὄντας. Ὁ δὲ λαβὼν αὐτοὺς στέλλει ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐν Ἀσίᾳ ἐν κάστρῳ τινὶ Νυμφαίῳ ὀνομαζομένῳ, παραγγείλας φυλάττειν ἐπιμελῶς αὐτούς. τὸν δὲ Δρακούλιον, δοὺς ὅρκους, καὶ λαβών, ὡς ἔσοιτο πιστὸς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ἀπέλυσεν ἐν Βλαχίᾳ. ἔαρος δὲ ἀρξαμένου στρατὸν ἐγείρει μέγαν καὶ πολὺν ἔκ τε Ἀσίας, καὶ Θρᾴκης, καὶ κατὰ τοῦ Πελογραδίου ἐστράτευσεν. ἦν δὲ τὸ Πελογράδιον πόλις Σερβίας ὀχυρὰ καὶ δυσάλωτος, ἔχων τοὺς θεμελίους ἀνὰ μέσον ποταμῶν δύο Δανούβεώς τε καὶ Σάβα· πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτὴν τὴν πόλιν ὁ D Κράλης Οὐγγρίας, δέδωκε πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης Γεώργιος, φοβούμενος μήπως οἱ Τοῦρκοι παραλαβόντες αὐτήν, τὴν περαίαν διαβάντες ἕλωσι τὰς πόλεις Οὔγγρων, καὶ τοῦ δεσπότου· εἶχε γὰρ ὁ Σέρβος ἐν τῇ περαίᾳ πόλεις ἱκανάς. ὡς δυνατωτέροις τοίνυν, καὶ μαχιμωτέροις, ἔδωκεν αὐτὴν πρὸς τοὺς Οὔγγρους ἵνα φυλάττωσι. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης εἶχε περάσας τὸν Ἴστρον, ὅτε ὁ Μουρὰτ ἐζήτει τὸ Σμέδροβον, καὶ ἦν αὐλιζόμενος ἐν ταῖς αὐτοῦ πόλεσιν, ἔχων φυλάσσοντας αὐτὸν τοὺς Οὔγγρους. ἐν τούτῳ καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐχθρωδῶς διετέθησαν εἰς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ Πελογραδίῳ καὶ τὰς σκηνὰς πήξας γύρωθεν, καὶ πετροβολισμοὺς πολλοὺς κατασκευάσας μικρούς τε, καὶ μεγάλους, καὶ χώμα- E τα ἀνεγείρας, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ τριήρεις ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν πλείους, ἑτοιμάσας· ἐν ὅλοις ἓξ μησὶ παρακαθήσας καὶ διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ, οὐδὲν ἤνυσεν. ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεβάλλετο καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων, καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ, διά τε τῆς λοιμώδους νόσου, καὶ διὰ τῶν μηχανῶν τῶν πεμπομένων ἐκ τοῦ κάστρου. ἔπεμπον γὰρ εἰς αὐτοὺς

A fidemque datam in memoriam eis revocat, & contractæ affinitatis admonet. At Tyrannus, ne minima quidem ratione talium Despotæ monitorum habita, in eum movet; & per æstatem Smedrovum accessit. Exhausta erant castri horrea & reliqua cibariorum penus. tempore igitur apto observato castrum obsidione cinxit, & ad tres menses integros ea protracta, rebus necessariis deficientibus tandem deditur, fide data injuriam nulli illatum iri. Patefactis itaque portis obsessi decedunt, & ad Moratem venerandum accessere. Istam obsidionem toleraverant primogenitus Despotæ filius, ejusque avunculus Thomas Cantacuzenus. Ad Castri custodiam Turcorum præsidio valido imposito, illinc digressus Novopridum ur- B bium aliarum matrem (*Metropolim*) proficiscitur; eam expugnat, Turcorumque Imperio cum universa Servia subjicit, & hyeme superveniente Adrianopolim revertitur. Despotæ etiam ambos filios, (quorum alter Adrianopoli agebat, dum Smerdovum oppugnabatur, alter eo dedito captus Adrianopolim ductus est) in Asiam vinctos, Amastrim consilio Phadulachi transmittit, oculosque utrique eruit. Draculius etiam per idem tempus obsequium ac venerationem exhibiturus Moratem adiit, qui vinctam Callipolim eum misit, ubi turri inclusus sub custodia habetur. Ei objiciebant meditata proditio, dum in Hungariam expeditionis viæ dux erat: alia item in eum confingebantur C crimina quorum Phadulachus artifex erat. Cum vero per plures dies in illo carcere Draculius mansisset, ambos filios obsides ab illo petierunt, quos adhuc impuberes ad se per nuncium accersitos tradidit. Eos Nymphæum Imperator Morates transmittit, situm id in Asia castrum, mandatque ut arcta custodiantur. At Draculum, postquam sacramento adactus cavit se in fide nunc & in posterum mansurum, in Walachiam dimisit. Vere deinde inchoante validum exercitum conscribit Morates, in unum copiis, tum Asiæ quam Europæ, collectis, & ad oppugnandam Belogradum (*Albam Græcam*) expeditionem suscipit. Hæc porro Serviæ urbs est, situ tuta, & facili expugnatio- D ni haud exposita. Ad confluentem duorum fluviorum, Danubii scilicet & Savi condita. Hanc equidem Hungariæ Rex sibi permitti poposcerat; veritusque Despota Georgius, ne Turci illam occuparent, & in oppositam ripam trajecti Hungarorum, suasque urbes quas in Hungaria multas possidebat, caperent; Hungaris, ut potentioribus & magis bellicosis, illam urbem tuendam concedit. Quo tempore autem Smedrovum Morates obsidebat, ultra Istrum Despota, cui Turci admodum infensi erant, transierat, & in ditionis suæ urbibus, Hungarorum agmine ad sui custodiam cinctus, degebat. Belogradum ergo ubi accessit Morates, castra per ambitum metatus est, E machinas plurimas, quibus lapides jacularetur, cum magnas tum parvas fabricavit, aggeres congessit: triremesque ultra centum, quibus fluvius navigaretur, apparavit. In totos deinde sex menses obsidio protrahitur, frustra cum terra, tum fluvio tentata expugnatione. Quinetiam multorum procerum famulorumque domesticorum jacturam fecit; quos pestis, missiliaque urbis machinis excussa absumpserunt. In ipsos enim globulos plum-

Edit. Paris. pag. 137.

Smedrovum ad deditionem fame compulsum.

Morates Georgii filios foro-rios suos luminibus privat.

Draculius in carcerem detrusus.

Liberatur datis liberis suis obsidibus.

Belogradum oppugnare, sed frustra.

Anno Hegiræ 843. qui cœpit Christi 1439. Junii 14. fer. 2.

pag. 138.

Sclopetorum & pulveris bombardarii descriptio.

beos, quei Ponticæ magnitudine pares, machina ænea, cui recta serie imponebantur, quinque vel decem, expulsos mittebant. Post æneum autem tubum, (*fistulæ enim seu arundinis formam oblongam machina imitatur*) receptaculum erat pulvere repletum, qui nitro, sulphure & carbone saligno contritis ac commixtis conficitur. Odorem bituminis, si naribus admoveatur ignis scintilla, refert. Sic temperatus statim accenditur, ignisque spiritus in arcto a globulis cohibitus eos vi expellit; hac violentia dum impelluntur, qui pulveri proximus est contiguum propellit, hicque antecedentem. Vis illa tamdiu durat, donec per foramen tubi pulvis accensus erumpat, qui miliaris unius spatio fertur: & obviam quidquid habet, sive hominem, sive quodcumque aliud brutum animal quamvis ferro tectum penetrat, quod vis pulveris vehemens & acris sit. Globulus etiamcum per unum transadactus fuerit, in sequenti non deficit; non etiam penetratis duobus corporibus ferro tectis vis illa remittitur. Quod si globus ferreus fuerit, vel ex alia qualibet materia malleo condensata, percussione rotunditas in oblongam figuram versa clavo assimilatur: & interiora viscera ceu fluvius igneus pervadit.

A βολίδας μολιβδίνας, ὅσον καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ἀπὸ κατασκευῆς χαλκῆς ἐχούσης ἐντὸς τὰς βολίδας καθ' ὅρμαθον πέντε ἢ καὶ δέκα· ἐξ ὄπισθεν δὲ τῆς χαλκῆς καλάμου βοτάνης σκευασία ἐκ νίτρου τεάφης, καὶ καρβουνίου ἰτέας πλήρης. ὀσμὴν δὲ ἀσφάλτου ἢ τοῦ σπινθῆρος πυρὸς, εἰ πλησιάσειεν. τῇ ἀναμιγῇ ταύτῃ κόνεως ἐξάπτει, καὶ στενοχωρουμένου τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῶν βολίδων, ἐξ ἀνάγκης ὠθεῖ τὰς βολίδας, καὶ ὠθουμένων ἡ πρὸς τὴν βοτάνην ἐγγὺς ὠθεῖ τὴν πρὸ αὐτῆς, ἡ δ' αὐτὴ τὴν ἔμπροσθεν· καὶ οὕτως ἡ δύναμις μέχρι τὴν εἰς τὸ στόμιον προκειμένην βολίδα πέμπεται, καὶ ἀποπέμπει ταύτην ἄχρι μιλίου ὁδόν· καὶ τὸν τυχόντα εἰ ἄνθρωπον, εἴτε ζῷον, εἰ καὶ σιδηροφοροῦ-
B σιν, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς βοτάνης τόσον ὑπερισχύει, ὅσῳ καὶ περονήσας ἡ βολὶς τὸν ἕνα οὐ χαυνοῦται πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ οὐδὲ ἐν τοῖς δυσὶ σώμασιν ἀτονεῖται ἡ δύναμις, εἰ καὶ σιδηροφόροι, καὶ ἔνοπλοι· ἀλλ' ὅταν ἡ βολὶς τύχῃ σιδήρου, ἢ ἄλλης τινὸς ὕλης * ὁπλοποιΐας συναχωρημένης, τὸ * σφυρῶδες εἰς γραμμὴν μετασχηματίζει. καὶ ὥσπερ ἧλος ὁ βόλος γίνεται, καὶ διέρχεται τοῖς τῶν ἐγκάτων ἐντέροις καθὰ ποταμὸς πύρινος.

* forte ὁπλοποιΐας

* l. σφαιρῶδες non σφυρῶδες, ut in MS.

C A P U T XXXI.

Ad Synodum celebrandam proficiscitur in Italiam Imperator, quem Patriarcha & alii comitati sunt. Quid Florentiæ actum sit, & quid post Græcorum in patriam reditum acciderit, narratur.

Ad Synodum Florentinam celebrandam Imperator & patriarcha cum Metropolitis in Italiam proficiscuntur. e portu Constantinopoleos solvit anno 6946. Novemb. 25. Indict. 1. Christi 1437.

ANNO illo Imperator Johannes, Patriarcha Domino Josepho, cæterisque Episcopis & Ecclesiæ præsulibus eum comitantibus, in Italiam ad celebrandam synodum navigavit. Præmeditatus erat ecclesiarum unionem, legatosque Romam ad Papam Eugenium antea destinarat. qui sumptus omnes illius profectionis se facturum pollicitus est: reditus insuper palatii officialibus, Ecclesiæ præsulibus, ipsisque Imperatori ac patriarchæ in Italia attributurum. Ubi ex Asia, Thracia, insulis atque etiam ex monte sancto monachi circiter * palatique officiales quasi Constantinopoli convenerunt, triremes', quas Papa ex Italia pecunia sumptibus faciendis instructas miserat, conscendunt, & Constantinopoli solventes versus Venetiam navigarunt. Illuc appulsos Romæos Respub. cum humanitate suscepit; Imperatoremque ut alterum Monarcham & saluti animorum providentem; Patriarcham pariter, & cæteros Metropolitas excepit. Ipsis templum sacrum datum, in quod sacrificium incruentum celebraturi venerunt. Qui tum Venetiis vivebant, in id templum viri & fœminæ confluxerunt, ut divinam sacramque Mystagogiam juxta orientalis Ecclesiæ ritum viderent & audirent. Attente illum considerantes, fusis ex imo corde lacrymis clamabant. Domine Ecclesiam tuam a maligni telis illæsam tuere: in unum eam coagmenta, ex medio ejus scandala extirpa'. Qui nunquam Græcos videramus, quique eorum ritum & cærimoniarum ordinem fama tantum noveramus, ipsos equidem barbaros existimabamus. Nunc vero cognovimus & credidimus primos Ecclesiæ fœtus eos esse, & spiritum divinum eorum ore lo-

Edit. Paris. pag. 119.

Appulit Venetias anno 1438. Februarii die 8. Sabbatho τῦ ἀσώτυ.

Græcus de ritu Græco magnifica loquitur.

Martii 8. 1438. Ferrariam venit Patriarcha & Papam salutat.

C ἘΝ δὲ τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἔπλει ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐν Ἰταλίᾳ, σὺν τῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Ἰωσὴφ, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις καὶ ἄρχουσι, κροτῆσαι τὴν Σύνοδον. ἦν γὰρ προμεμελετηκὼς τὴν ἕνωσιν, καὶ πέμψας ἐν Ῥώμῃ πρέσβεις προλαβὼν τῷ Πάπᾳ Εὐγενίῳ. ὑπέσχετο δὲ πᾶσαν καθ' ὁδὸν δαπάνην αὐτὸς δοῦναι, καὶ προσόδους ἐν Ἰταλίᾳ τοῖς τοῦ παλατίου, καὶ τοῖς ἐκκλησίας ἄρχουσι, καὶ αὐτῷ βασιλεῖ, καὶ τῷ πατριάρχῃ· οἱ δὲ ἀθροισθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ Θρᾴκης, καὶ τῶν τῆς νήσου συρρεομένων, καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου ὄρους συρρεομένων μοναχῶν τὸν ἀριθμὸν ὡς * καὶ οἱ τοῦ παλατίου σὺν τῷ βασιλεῖ ὡς * καὶ τριήρεις πέμψας ὁ Πάπας ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὰ πρὸς δαπάνην νομίσματα, εἰσῆλθον πλέοντες ἀπὸ
D τῆς Κωνσταντίνου εἰς Βενετίαν. ἐξελθόντες οὖν εἰς Βενετίαν, ἀσπασίως ἐδέξαντο οἱ Βενετικοὶ τοὺς Ῥωμαίους, τὸν βασιλέα ὡς δεύτερον μονάρχην, καὶ προνοητὴν τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας. ὁμοίως καὶ τὸν πατριάρχην, καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀρχιερεῖς. ἔδωκαν οὖν αὐτοῖς καὶ ἱερὸν τέμενος, καὶ εἰσῆλθον ἐκτελέσοντες τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. ἠθροίσθησαν γοῦν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει ἄνδρες τε, καὶ γυναῖκες τοῦ ἰδεῖν, καὶ ἐνωτίσασθαι θείαν καὶ ἱερὰν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. καὶ ἰδόντες καὶ δακρύσαντες, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς κράξαντες τὸ, Κύριε σὺ φύλαξον τὴν ἐκκλησίαν σου ἄτρωτον ἀπὸ τῶν βελῶν τοῦ πονηροῦ· σὺ εἰς ἓν συνάψον, σὺ τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου διάρρηξον· ἡμεῖς γὰρ οἱ μήπω ἑωρακότες Γραικοὺς, οὔτε τὴν αὐτῶν τάξιν εἰδότες, ἠκούομεν ἐξ ἄκρας φωνῆς, καὶ ὡς βαρβάρους ἐλογιζόμεθα. νῦν δὲ οἴδαμεν, καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι οὗτοι εἰσὶν οἱ πρωτότοκοι τῆς ἐκκλησίας υἱοί, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐστὶ τὸ λαλοῦν ἐν αὐ-

Digitized by Google

τῆς. Ἀπάραντες οὖν ἐκ Βενετίας διὰ ξηρᾶς ἦλθον ἐν Φεραρίᾳ, κἀκεῖ ἀρξάμενοι τὰ τῆς συνόδου, κατέλαβε θανατηφόρος ἐν Φεραρίᾳ νόσος· ἀφέντες οὖν ἀπάραντες ἦλθον ἐν Φλωρεντίᾳ. ἐν δὲ τῇ Φλωρεντίᾳ ἐπληρώθη ἡ σύνοδος. ἦν δὲ ἔξαρχος τοῦ μέρους τῶν Γραικῶν ἀπὸ τῶν Ἀρχιερέων ὁ Ἐφέσου Μάρκος, ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Ἰταλῶν ὁ Καρδηνάλιος τοῦ τιμίου σταυροῦ Ἰουλιανός, μέγας ἐν τῇ ἔξω σοφίᾳ, καὶ ἐν τοῖς δόγμασι τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. ὁ Ἐφέσου Μάρκος ἐν Ἑλληνικοῖς μαθήμασι, καὶ ἐν εἰσὶς τῶν ἁγίων συνόδων, κανὼν καὶ στάθμη ἀπαρέκβατος. ὁ Βησσαρίων Νικαίας, καὶ ὁ Ῥωσίας Ἰσίδωρος. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λογιώτεροι τῶν Ἀρχιερέων, καὶ μέγας χαρτοφύλαξ ὁ Βαλσαμών, καὶ Ἀρχιδιάκονος. ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστὸς ὁ Λακεδαιμόνιος, Γεώργιος ὁ Σχολάριος, καὶ καθολικὸς κριτής, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μετέχοντες λόγου, ἐκ μέρους δὲ καὶ Ῥωμαϊκοῦ μαθήματος. ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Λατίνων πολλοί. ἐγεγόνεισαν δὲ συνελεύσεις πολλαί. τέλος παυσαμένης τῆς φιλονεικίας, εἰς ἓν ὁμονοήσαντες Ἰταλοί, καὶ Γραικοὶ πλὴν Μάρκου, ὑπεγράφη ὅρος ὀμόσαντες, καὶ ἀρὰς ἐπιθέντες, ὡς οὐκ ἐναντιολογήσουσι πώποτε. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ὅρου, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ μοναδικῆς προβολῆς. τὸ ὅπερ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ ἐκ Πατρὸς διὰ Υἱοῦ· πάντες οὖν ὑπογράψαντες ἐν αὐτῇ τῇ ὁμολογίᾳ, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλειτουργήσαντες πρῶτον, καὶ συγκοινωνήσαντες, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, πλὴν Μάρκου· τὸ δὲ κνίζον τοῦ Μάρκου ἦν, ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου· λέγων, ἀπαλείψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, καὶ ὅπου ἂν βούλεσθε τιθέσθω, καὶ ᾀδέσθω ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἄλλοτε τὸ, Ὁ μονογενὴς Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων. οἱ δὲ Λατῖνοι ἀντέλεγον. εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη δεῖξον, καὶ ἀπαλείψομεν αὐτὸ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου συμβόλου, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν βιβλίων ἐν οἷς ἐθεολόγησαν οἱ πατέρες· λέγω Κύριλλος, Ἀμβρόσιος, Γρηγόριος, καὶ Γρηγόριος, Βασίλειος, Ἱερώνυμος, Αὐγουστῖνος, καὶ ὁ Χρυσόστομος, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. εἰ δὲ ὁμολογοῦντες ἡμεῖς οἱ Λατῖνοι μίαν ἀρχὴν, καὶ αἰτίαν, καὶ πηγὴν, καὶ ῥίζαν τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, μὴ ποιοῦντες δύο ἀρχὰς, τίς ἡ χρεία τοῦ ἀπαλείφειν προσθήκην; καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφήνειαν, καὶ ἀνάπτυξιν. Ἐκοιμήθη οὖν καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ. ἀπάραντες δὲ ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἡ σύνοδος, ἦλθοσαν ἐν Βενετίᾳ διὰ ξηρᾶς σὺν ἀναλώμασι καὶ δαπάναις τοῦ Πάπα. ἀπὸ δὲ Βενετίας ἐν Βοιωτίᾳ σὺν τριήρεσι τῶν Βενετίκων διὰ ὁρισμοῦ τοῦ Πάπα, καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν σὺν τριήρεσι βασιλικαῖς, καὶ τῶν Βενετίκων. ἐλθόντες δὲ εὗρον τὴν δέσποιναν Κυρὰ Μαρίαν τεθνηκυῖαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, καὶ τὴν βασίλισσαν τοῦ δεσπότου Δημητρίου ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως· Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουρὰτ δεικνύων εὐγνωμοσύνην, καὶ ἀκραιφνῆ φιλίαν εἰς αὐτόν. ἦν γὰρ προκατειλημμένος ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, ὡς διαβὰς ἐν

A qui. Venetia profecti Ferrariam terrestri itinere contendunt. Illic inchoata synodo lethalis morbus grassari cœpit; Ferraria ideo relicta, Florentiam venerunt, ubi Synodus peracta & conclusa est. Primas partes inter Græcos Metropolitas agebat Marcus Ephesinus; inter Italos vero Cardinalis Julianus titulo sanctæ Crucis, cum in scientiis prophanis, tum in fidei Christianæ dogmatibus peritissimus. Marcus equidem Ephesi Metropolita] in Græcis litteris, atque sacrarum synodorum decretis apprime eruditus erat; canon ipse & statera invariabilis. Aderant etiam Bessarion Nicææ, & Isidorus Russiæ Metropolitæ. Hi inter cæteros Archipræsules doctissimi erant; etiamque magnus Chartophylax Balsamo, & Archidiaconus. Ex B Senatoribus aderant quoque Gemistus Lacedæmonius, Georgius Scholarius & judex universalis & Argytopulus: hi sapientes erant, & in Græcorum scientia aliquatenus eruditi. A partibus vero Latinorum ejusmodi plures illuc convenerunt. Variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unum consentientibus Italis, &, præter Marcum, Græcis, Decretum jurejurando sancitum est, cui qui contradiceret umquam, anathemate ac diris imprecationibus eum devoverunt. Ex illo hunc fructum collegerunt, ut in eo consentirent omnes, SPIRITUM SANCTUM EX PATRE ET FILIO PROCEDERE, tamquam ex uno principio, & unica processione. Quod Græci dicunt C EX PATRE PER FILIUM. cui fidei confessioni cum omnes subscripsissent, Florentia abierunt celebrata simul primum divina liturgia, sumpta sacra communione, & osculo pacis invicem dato; quibus omnibus Marcus solus non interfuit. Hujus animum perstringebat additio symbolo facta: dicebatque Latinis, illam ex fidei confessione expungite. Ubicumque libitum fuerit apponatur, reciteturque in Ecclesiis: sicut cantantur aliis in canticis ista, UNIGENITUS FILIUS, & VERBUM DEI IMMORTALE EXISTENS. Quibus Latini contradicebant sic differentes. Si quis blasphemam esse additionem nobis demonstret, eam non solum a sacro symbolo, sed etiam ab omnibus libris statim D delebimus, quibus patres res Theologicas tractaverunt. Cyrillus nempe, Ambrosius, Gregorius uterque Nazianzenus & Nyssenus, Basilius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, aliique plurimi. Si vero nos Latini confitemur unum principium & causam, fontem & radicem patrem esse filii & spiritus *sancti*, duobus principiis non suppositis, quid opus est additionem delere? Additionem quippe non dicimus, sed declarationem & explicationem. Florentiæ post sancitam unionem obiit Patriarcha. Iter postea capessunt Imperator & synodi patres, terraque Venetias, Papa sumptus ad id præbente, venerunt. Venetiis vero in Bœotiam triremibus Venetis Papa sic jubente vecti E sunt. Inde Constantinopolim transierunt partim Imperatoris, partim Venetorum triremibus usi. Urbem ingressi Despœnam Dominam Mariam Johannis Imperatoris uxorem obiisse comperiunt: pariterque Reginam, conjugem Demetrii Despotæ imperatorisque fratris, fato concessisse. Ad Moratem postea legatos misit Imperator, gratum benevolumque animum suum, amicitiamque cum eo integram per eos testatus. Morates enim hanc

Ferrariæ inchoatum Concilium & Florentiam translatum. Florentiam accessit Patriarcha Februarii. 9. Imperator die 14. anno 1439.
Marcus Ephesinus.
Cardinalis S. Crucis Julian.
Bessarion & Isidorus.
Marcus Ephesinus Concilii decreto subscribere negat.
Processio Spiritus sancti.
Edit. Paris. pag. 120.
Additio symbolo facta offendebat Marcum.
Latinorum rationes additionis factæ.
Patriarcha Florentiæ obiit. Imp. Constantinopolim redit.
Anno 1440. Feb. die 1. f. 11. obiit Tupoeta.

Morati suspecta fuerat Johannis in Italiam profectio.

opinionem animo præceperat, Imperatorem in Franciam transiisse fœdus cum Francis initurum, ipsum eis adhærere; & terra marique bellum inferre conjurasse, ut ea occidentis provinciis eum expellerent. At legati ipsum edocuerunt Imperatorem in Italiam non transiisse, ut de his quæ fama vulgata erant & ad eum perlata, ageret: sed ut de fidei suæ controversis dogmatibus cum Italis dissereret, & communicaset.

Johannes Moratem certiorem de rebus in Italia gestis facit.

At postquam Archiepiscopi, Episcopi & Præsules triremibus exscenderunt, cives Constantinopoleos, ut mos est, eos salutant, interrogantque; ut se res vestræ habent? quomodo transacta est synodus? num vicimus nos? Responderunt illi. Fidem nostram pretio vendidimus. Religionem nostram impietate commutavimus. Et Azymitæ facti purum sacrificium prodidimus.

Græci in patriam reversi de decreto Synodi Florentinæ ut sint locuti.

Edit. Paris. pag. 121.

Istos & turpiores dictu sermones habebant, etiamque ex iis, qui decreto subscripserant, Heracleæ nempe Metropolita Antonius, ac cæteri. Si quis vero eis objiceret; & quare subscripsistis? respondebant continuo, Francorum formidine id egimus. Interrogantibus insuper, num Franci tormentis ipsos subjecissent? num flagellassent, & in carcerem detrusissent? respondebant non ita habitos fuisse. sed quomodo hæc dextra subscripsit, dicebant, ita abscindatur: lingua confessa est, radicitus evellatur. nec quicquam aliud respondere poterant.

Propudiosa ac turpia Græcorum Archiepiscoporum verba.

Ex Archiepiscopis etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum, dixerunt: nisi pecunias, quæ nobis sufficiant, præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua numerata, illico calamum atramento tingentes subscripsere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniæ; unicuique etiam patrum præsens pecunia numerata fuerat: Postquam vero eos pœnituit argenteos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judam ipsum, qui argenteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur. *Sed novit Dominus & distulit: & ignis accensus est in Jacob, & ira ascendit super Israel.*

Psalm. 77. 18.

A Φραγκίᾳ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν ὁμόνοιαν σὺν τοῖς Φράγκοις, καὶ ἐγεγόνει Φράγκος, καὶ μέλλουσι στρατεῦσαι τοῦ Μουράτ, ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάσσης τοῦ ἐξᾶραι αὐτὸν ἐκ δύσεως· οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγείλαντες αὐτῷ καὶ παραστήσαντες, ὅτι περὶ τῶν ὧν ἠκούσθησαν ῥημάτων, οὐκ ἐπέρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πίστεως, ἱλαρώθη τῇ γνώμῃ. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς δ' ἤδη ἀπὸ τῶν τριήρεων ἀποβάντες, καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου κατὰ τὸ σύνηθες ἠσπάζοντο αὐτοὺς, ἐρωτῶντες. πῶς τὰ ὑμέτερα; πῶς τὰ τῆς Συνόδου; εἰ ἄρα ἔχομεν τὴν νικῶσαν; οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο. πεπράκαμεν τὴν πίστιν ἡμῶν ἀντηλλάξαμεν τῇ ἀσεβείᾳ τὴν εὐσέβειαν, προδόντες τὴν καθαρὰν θυσίαν, Ἀζυμῖται γεγόναμεν. Ταῦ- B τα καὶ ἄλλα αἰσχρότερα, καὶ ῥερυπασμένα λόγια. καὶ ταῦτα τίνες; οἱ ὑπογράψαντες ἐν τῷ ὅρῳ. ὁ Ἡρακλείας Ἀντώνιος, καὶ οἱ πάντες· εἰ γάρ τις πρὸς αὐτοὺς ἤρετο· καὶ διὰ τί ὑπεγράψατε; ἔλεγον. φοβούμενοι τοὺς Φράγκους· καὶ πάλιν ἐρωτῶντες αὐτοὺς, εἰ ἐβασάνισαν οἱ Φράγκοι τινάς; εἰ ἐμαστίγωσαν; εἰ εἰς φυλακὴν ἔβαλον; οὐχί. ἀλλὰ πῶς; ἡ δεξιὰ αὕτη ὑπέγραψεν, ἔλεγον, κοπήτω· ἡ γλῶττα ὁμολογήσασα, ἐκριζούσθω· οὐκ ἄλλο εἶχον τί λέγειν· καὶ γὰρ ἦσαν τινὲς τῶν Ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν λέγοντες οὐχ ὑπογράφομεν, ἐὰν μὴ τὸ ἱκανὸν ἡμῖν τῆς προσόδου παράσχοιτε· οἱ δὲ ἐδίδουν, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος· ὑπὲρ ἀριθμὸν γὰρ ἦσαν τὰ δαπανηθέντα εἰς αὐτοὺς νομίσματα· καὶ τὰ ἐν χερσὶ μετρηθέντα ἑκάστου τῶν πατέρων· ὧ- C ν μεταμεληθέντες οὐδὲ τὰ ἀργύρια μετέστρεψαν. Πρὸς τὴν φωνὴν ὅλων αὐτῶν. ὅτι τὴν πίστιν αὐτῶν πεπράκασι, καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰούδα ἥμαρτον, τοῦ στρέψαντος τὰ ἀργύρια· Ἀλλ' οἶδε Κύριος, καὶ ἀνεβάλλετο· καὶ πῦρ ἀνήφθη ἐν Ἰακὼβ, καὶ ὀργὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

CAPUT XXXII.

Serviæ Despota ab Hungaris auxilia implorat, Duceque Joh. Huniade Turcorum provincias invadit. Morates subita Hungarorum irruptione perculsus, pacem cum Despota & Hungaris stabilivit. Caramani deinde ditionem invadit. Aladines Moratis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemetes, & Imperator salutatur. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se conjungit; ad Varnam Ladislaus Hungariæ Rex interficitur, magnaque strage Christiani caduntur. Ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile Bassa. Huniades in Turcos iterum sed improspere movet. Morates Peloponesum invadit.

Despota Serviæ Hungarorum auxilia implorat. Christi 1440.

INterea nobis dictus Georgius Despota Serviæ, cum devastatam ac desolatam ditionem suam cerneret, nulla spe alia sustentatus, quam paucorum castrorum, quæ in Hungaria sita erant, possessione: gemeretque quotidie nullo ejus miseria permoto; ad Hungariæ Regem, qui puer admodum erat, venit. Omnia tunc Regina illius mater, exercituumque Præfectus Jancus moderabantur.

Johannes Huniades exercitibus Hungaricis præfectus.

Sortem itaque suam deflendo hortatur, ut ejus misereri subveniant. Quibus permota Regina, magisque reformidans, ne Servia deserta devastator in Hungariam penetraret, Præfectum sumptus facienti Georgio auxilium ferre jubet. Is quidem dives pecuniæ erat: stipendiariorum itaque equitum ac sagittariorum viginti quinque millia sumptibus suis conscribit, fluviumque trajicit. Celeri pro-

D Ὁ δὲ προῤῥηθεὶς δεσπότης Γεώργιος, ἰδὼν τὴν αὐτοῦ γυμνωθεῖσαν δεσποτείαν, καὶ μὴ ἔχων ἑτέραν ἐλπίδα πλὴν ὀλίγων πολιχνίων κειμένων ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ, καὶ στενάζων τὸ καθ' ἑκάστην, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, ἔρχεται πρὸς Κράλην Οὐγγρίας, ἦν γὰρ νέος πάνυ· πλὴν τὰ πάντα ἐκυβερνῶντο διὰ χειρὸς τῆς ῥηγίνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰάγγου τοῦ πρωτοστράτορος· καὶ παρακαλεῖ, καὶ ὀδύρεται τῆς τύχης ἐλεεινῶς. ἡ δὲ ῥήγινα καμφθεῖσα, μᾶλλον δὲ φοβηθεῖσα μήπως ἐρήμου καταλιμπανομένης Σερβίας, καὶ εἰς Οὐγγρίαν ὁ φθορεὺς φθάσει, κελεύει τὸν στρατηγὸν σὺν τοῖς ἀναλώμασι Γεωργίου τοῦ βοηθῆσαι· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα· καὶ δὴ ῥογεύσας, καὶ λαβὼν ἱππεῖς καὶ τοξότας ἄχρι χιλιάδας εἰκοσιπέντε περᾷ τὸν ποταμὸν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἕως τῆς πόλεως τῆς καλουμένης Σοφίας, καὶ πῦρ βάλλοντες

ἐνέπρησαν, καὶ τὰς πέριξ πάσας πόλεις καὶ κώμας μηδὲν ἀφέντες· τὴν δὲ λείαν πᾶσαν πέμψαντες ἐν τῷ ποταμῷ διεπέρασαν, οἱ δὲ πρὸς τὴν Φιλιππόπολιν ἤλαυνον· ὁ δὲ Μυρὰτ τὸ τῆς δύσεως στρατὸν ἀθροίσας, οὐκ εἶχε γὰρ ἄδειαν τοῦ μετακαλέσασθαι καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς φοσσᾶτα, ἦλθεν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν. Οἱ δὲ Οὔγγροι σὺν τῷ δεσπότῃ ἐλθόντες μέχρι τῆς κώμης τῆς καλουμένης Ἰζλατὴ, κατὰ τὴν τῶν Βουλγάρων γλῶτταν, ὃ ἑρμηνεύεται χρυσοῦ, ἦν γὰρ τὸ χωρίον ἀνὰ μέσον Σοφίας, καὶ Φιλιππουπόλεως. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ, ὄρη, καὶ δρυμῶνες δύσβατοι ἕως ἐγγὺς Φιλίππου, ἐβούλοντο γὰρ περᾶσαι τὰ ὄρη. πλὴν διὰ πελεκυφόρων, καὶ δενδροκόπων ἀνδρῶν ποιῆσαι πορείαν πρῶτον, εἶτα εἰσελθεῖν. B οἱ δὲ Τοῦρκοι περάσαντες τὰ δύσβατα, καὶ ἐλθόντες ἀντικρὺ τῶν φοσσάτων τῶν Οὔγγρων δειλιάσαντες, οὐ κατῆλθον ἐκ τοῦ ὄρους ἐν τῷ πεδίῳ. οἱ δὲ Οὔγγροι καὶ μάλα θαρσαλέως ἀνέβησαν ἕως ἡμίσεως τοῦ ὄρους· οἱ δὲ Τοῦρκοι τοξοβολοῦντες οὐκ ἐπαύοντο, πλὴν οὐδὲν ἴσχυον· τέλος ὁρῶντες τὰ δύο μέρη μηδὲν ἀρεστὸν πράττοντες διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ τόπου, ἐστράφησαν ὀπίσω, ὅθεν ἦλθεν ὁ καθεὶς. τότε ὁ Μυρὰτ ἐδειλίασε, βαλὼν κατὰ νοῦν ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ ἴδε δύναμιν Οὔγγρων διαβῆναι τὸν ποταμὸν, καὶ νῦν ὁ δεσπότης τοῦτο ἐνήργησε· πέμπει ἀποκρισιάριον εἰς τὸν δεσπότην, C καὶ δίδωσι τὰς πόλεις ἁπάσας αὐτοῦ καὶ τὸ Σμέδροβον. πέμπει δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τυφλοὺς ὄντας, καὶ τοῦ Δραγουλίου ὁμοίως, καὶ ποιεῖ συνθήκας ἐνόρκους. καὶ μηνύει ἐν Οὐγγρίᾳ τῇ ῥηγίνῃ, καὶ τῷ ἐπιτηρητῇ τῆς βασιλείας. ἦν γὰρ πρωτοστράτωρ ὁ Ἰάγγος· ὁ δὲ τοποτηρητὴς τοῦ Κράλη Οὐγγρίας, ἦν ὁ ῥὴξ τῶν Σάξων, μετεκαλέσαντο γὰρ αὐτὸν, καὶ ἐποίησαν ἐπίτροπον, διὰ τὸ εἶναι νέον τὸν καθολικὸν Κράλην. (ἦν γὰρ τότε πεντεκαιδέκατον ἄγων ἔτος.) καὶ ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι ἐν Οὐγγρίᾳ, ἤγουν οἱ πρέσβεις, καὶ διδόασιν ὅρκους τῷ ῥηγὶ Σάξων, καὶ λαμβάνουσιν ὅρκους τοῦ εἶναι φίλοι, καὶ ἠγαπημένοι· μήτε οἱ Οὔγγροι περάσωσι τὸν ποταμὸν τοῦ ἐλθεῖν κατὰ τοῦ D Μυρὰτ, μήτε οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῶν Οὔγγρων. ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε, λέγων· ἐγὼ δεσπόζομαι, οὐ δεσπόζω. τότε εἰρηνεύσαντες οἱ Τοῦρκοι, ὁμοίως καὶ Οὔγγροι καὶ Σέρβοι, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμὰν ποιεῖται τὴν παρασκευήν. καὶ συναθροίσας πᾶσαν τὴν τῆς Θρᾴκης, καὶ Θετταλίας δύναμιν, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν, πήξας τὰς σκηνὰς ἐν τῇ Προύσῃ, παρεσκεύαζε καὶ τὰ ἀνατολικὰ στρατεύματα. ὁμοίως πέμπει καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρῶτον, Ἀλατίνην ὀνόματι, τοῦ συλλέξαι στρατὸν ἐκ τῆς Ἀμασείας, καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἰκονίῳ· ὃ καὶ πεποίηκεν. ὁ γὰρ Καραμὰν ὅτε ὁ δεσπότης σὺν τῷ Ἰάγγῳ ἦλθον κατὰ τοῦ Μυρὰτ, εὑρὼν καιρὸν οὕτως χώραν κατῆλ- E θε, καὶ ἔλαβε τὰς πόλεις αὐτοῦ, ἃς προλαβὼν εἷλεν ὁ Μυρὰτ, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς μάχης. ἀπάρας δὲ ἐκ Προύσης ἦλθεν εἰς Κοτύαιον, κἀκεῖθεν ἐν Σαλουταρίᾳ, κἀκεῖ ποιήσας παρασκευὴν ἱκανὴν ἔρχεται εἰς Ἰκόνιον. ὁ δὲ Καραμὰν φεύγων σὺν τῷ στρατεύματι, εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῖς πρὸς Συρίαν ἐν ὄρεσιν ὀχυροῖς. Μυρὰτ δὲ τὸ Ἰκό-

Edit. Paris. pag. 122.

Hungari Moratis provincias vastant.

A fectione Sophiam usque urbem perveniunt, igneque supposito eam, aliaque in circuitu oppida & pagos, nihil integrum relinquentes, comburunt. Universa vero præda in flumen merso illud trajecerunt, & viam, quæ Philippopolim ducit, pergunt. Verum Morates in occidente copias contractas Philippopolim adducit, cum temporis angustia pressus ex Anatolia vires ad se accersere haud potuisset. Hungari usque ad vicum quemdam, quem Bulgari Izlati (id est aureum) appellant, processere. Is inter Sophiam & Philippopolim æquali ab utraque distantia situs erat. Ex quæ has urbes interjacet via, difficilis atque ardua, montibus ac saltibus ad Philippopolin fere porrectis, redditur. Montes superare Hungaris propositum B erat, viamque sibi lignatorum opera sternere, deincepsque ingredi. Turci vero, viis illis arduis & salebrosis superatis, progrediuntur, donec ipsis Hungarorum castra conspecta sunt; metu repressi ex monte in campum non descenderunt. Quare Hungari audacia majori montem ad dimidiam acclivitatem subierunt, a Turcis perpetuis missilibus, nullo tamen damno accepto, petiti. Tandem cum utrique cernerent se loci angustia prohiberi, quominus egregium aliquod facinus ederent, in suum quisque, unde venerant, locum revertuntur. Metu Morates tunc perculsus, animo revolvebat, non visas prius Hungarorum copias fluvium transisse: nunc Despotam eas adduxisse; quare legatos C ad Despotam destinat: omnes urbes, quas ei eripuerat, ipsumque Smedrovum restituit. Filios etiam excæcatos ei remisit, Draculio etiam suos, quos carcere clausos tenebat, reddidit; pacemque fide data ac jurejurando sancivit, quam Reginæ Hungariæ, & Regni totius proregi & gubernatori significat; Jangus enim Præfectus exercituum erat; regnum vero Prorex & administrator procurabat Saxonum Regulus, quem Hungari curatorem regni constituerant. Turci itaque legati accedunt, cumque Saxonum Regulo pacem ineunt; amicitiam mutuam inter ipsos intercessuram jurati pollicentur: in eam conditionem quoque descensum, Hungaros fluvium non transituros, D ut Morati bellum inferant: nec Turcos patitur, ut in Hungaros moveant. Jangus his pactis non subscripsit, nec jusjurandum præstitit, subditum se esse allegans, non vero dominum. Pace his conditionibus inter Turcos, Hungaros & Servios composito, Morates adversus Caramanum belli expeditioni se accingit: collectisque Thraciæ & Thessaliæ copiis fretum trajicit, & Prusæ castra metatus ad bellum se parat, orientisque illic milites cogit. Aladini quoque primogenito suo mandat, ut Amasiæ exercitum conscribat, & Iconium accedat; quibus paruit Aladines. Caramanus equidem, quo tempore Despota & Jangus Morati bellum intulerant, occasionem nactus eum invadit, orbesque sibi a Morate ere- E ptas recuperat. Hæcque fuit belli origo. Prusa motis castris Morates Cotyæum venit, unde in Phrygiam Salutariam perrexit; ubi bellico apparatu, quantum necesse erat, instructo, Iconium deinde venit. At Caramanus cum suis fugit, montesque Syriæ finitimos, qui tutum ei receptum præbebant, occupat. Morates Iconium hostiliter deprædatus, magnam vim auri

Morates illis se opponit, juxta Annal. Turc. anno Hegiræ 847. qui cœpit anno Christi 1443. Kal. Maji fer. iv.

Morates Hungarorum incursione perculsus de pace cum Despota agit.

Pax cum Hungaris inita a Morate anno 1441.

Johannes Huniades cur pacis instrumento non subscripserit.

Caramanum invadere destinat Morates.

pag. 123.

Iconium capta & direpta.

subdititius a multis creditus est; alter Moratis frater; tertius Atinis nepos, quem Cineites occidit; eodemque anno Imperator Manuel obiit. Morates postea Adrianopolim reversus nocte & interdiu meditabatur, qua specie ac prætexru Cineitem adoriri posset: quapropter ejusmodi mandatum ei significat. *Quas conditiones tibi tulerim, tuque acceperis recte meministi; itaque si in amicitia mecum perseverare velis, filium tuum illico ad me mitte, Istrum quippe trajicere cogito. Sin vero ita affectus erga me fueris, ac jussa mea detrectes: in te, prout Deo visum fuerit me geram.* Ad ea respondit Cineites: *Pro libita tuo age, successum vero Deo permitte.* Ille igitur in Walachiam & Serviam Akincidas mittit, qui nunciarent ipsis, se Regem proclamatum esse. Undequaque igitur accedunt Apocrisarii, qui ipsi principatus initia congratulantur. Venerunt etiam a Despota Serviæ & Vaivoda Walachiæ, cum quibus pacem firmavit. cum Imperatore Johanne in gratiam & amicitiam redire omnino aversabatur, animo odium capitale gestans. Cum itaque in urbe Constantinopoli oppugnanda quicquam proficere non posset, Thessaliam animi impetu actus, Peloponnesi Isthmum, & maritima loca ad ostia Strymonis sita invadit. Misso etiam ingenti agmine Thessalonicam circumdat, agrumque circumjectum prædationibus vastat. Zetunium vicinaque loca incursionibus populatur. Zetunio tunc præerat Cantacuzenus Stravometis vir, si dicendus vir est, generosus, qui illas regiones ipsumque Zetunium tutabatur, maximaque damna Turcis illic habitantibus intulerat. Cum autem Morates orientis copias in unum adunasset, ducem iis Halilin quendam præfecit genere Romæum, qui Bajazitis a Cineite Mustaphæ partes sequente occisi sororem conjugem habuerat. Is ducto secum toto exercitu Philadelphiæ vicinas regiones adit. Verum Cineites his nequicquam territus, exercitu etiam magno conscripto usque ad Thyatiræ agrum in occursum Halilis progreditur. Uterque castra metatus est, ita ut se invicem conspicerent, nec plus stadiis quinque inter se distarent. Ubi illuxit ab utraque parte classicum canitur, acie deinde instructa, agminibusque ordine dispositis, junior filiorum Cineitis, qui Curtis, id est, Lupus, cognominabatur, scutiferis aliisque turmis, quas ducebat, stipatus in hostes invehitur, per mediamque eorum aciem perfractam viam sibi, velut aper, patefecit. At legiones & agmina Halilia cedendo ordines a primis ad ultimos aperiunt, ita ut haud magno damno illato penetraverit. Tum Halil impetito isto ac rei militaris ignaro deprehenso, copias suas in locum arctum confestim traduxit, jussitque alba capitis tegumenta abscondere singulos, Curtim eadem via regressurum opinatus. Cineitea interim primam Halilis aciem adoriri paratus stabat, dum simul remeans Curtis ultimam aggrederetur. Metuebat enim, ne si ipse recta Curtim sequeretur in hostes etiam illatus, cætera agmina dilaberentur, & Halili se adjungerent: propterea statione sua se non movebat Curtim expectando. Hic autem insolenter superbiens cum equitatu cæterisque militibus lento gressu revertebatur. Jamque stadiorum decem itinere cursim confecto, obviis quibuscumque

Cineiti bellum inferre cogitat Morates. Hegiræ 828. qui cœpit 1424. Novemb. 23. fer.

Morates Walachiæ & Serviæ imperium adeptum esse significat, & pacem cum eis firmat.

Edit. Paris. pag. 106. Christi 1425.

Thessalonica obsessa a Morate.

Zetunii ager vastatus.

Halilis Bassa a Morate adversus Cineitem missus.

Cineites Halili occurrit & prælio congreditur.

Curtis Cineitis F. Halilis agmen perrumpit.

A τρεῖς ἀρχηγοὶ Μυσταφάδες, εἷς ὁ καὶ πλαστός παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγόμενος, ἄλλος ὁ τοῦ Μυρὰτ ἀδελφὸς, καὶ ἕτερος ὁ τοῦ Ατμὰν, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεὴτ, καὶ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ὁ Μανουὴλ. ὁ δὲ Μυρὰτ ἐπανελθὼν ἐν Ἀδριανουπόλει, οὐκ ἐπαύετο νύκτας καὶ ἡμέρας ἐρευνῶν ἀφορμήν τινα, ὥστε ἀντάραι τῷ Τζινεάτ. μηνύει οὖν αὐτῷ λέγων, οἶδας τὰς συνθήκας, ἃς μοι συνέθου, καὶ εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναι φίλον ἐμόν, πέμψον μοι τὸν σὸν υἱὸν διὰ ταχέως, ὅτι μέλλω περᾷν τὸν Ἴστρον. εἰ δὲ οὖν, ἔσομαι διαπεσμένος σὺν τοῖς ἐμοῖς ἀνηκόοις, κἀγὼ τὸ ὅπερ Θεῷ βουλητὸν εἰς σὲ πράξω. ὁ Τζινεὴτ γοῦν ἀπεκρίνατο, ὃ σοι βουλητὸν πράττε, τὴν δὲ ἀπόβασιν τῷ Θεῷ ἄφες. στέλλει οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἀκιντζί-
B δας ἐν Βλαχίᾳ, καὶ ἐν Σερβίᾳ, δεικνύων τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ. ἔρχονται οὖν ἀποκρισιάριοι πάντοθεν προσαγορεύοντες αὐτῷ τὰ τῆς ἡγεμονίας εἰσόδια· καὶ ἀπὸ τοῦ δεσπότου Σερβίας, καὶ ἀπὸ βοϊβόδα Βλαχίας· ἐποίησεν οὖν εἰρήνην σὺν ἐκείνοις· μετὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου οὐκ ἂν τὸ σύνολον ἡμερωθῆναι, ἀλλ' ἔτρεφεν ἔχθραν ἄσπονδον. ὡς οὖν οὐκ ἠδυνάθη τι πρᾶξαι κατὰ τῆς πόλεως, πρὸς τὰ μέρη τῆς Θετταλίας τὴν ὁρμὴν τοῦ νοὸς εἶχε, καὶ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς τοῖς κατὰ τὸν Στρύμονα. Πέμψας οὖν ἱκανὰ στρατεύματα, ἔκλεισε Θεσσαλονίκην καὶ τὰ πέριξ ἐληλάτει. τὸ Ζαιτούνιον, καὶ τὰ πέριξ ἐκούρσευε. ἦν δὲ τότε ἐν Ζαιτουνίῳ ταχθεὶς εἰς ὑπατείαν Καντακουζηνὸς ὁ Στραβομύτης
C ἀνὴρ γενναῖος, εἰ χρὴ καλεῖν αὐτὸν ἄνδρα, ποιήσας μεγάλην ζημίαν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι τοὺς κατοικοῦντας Τούρκους, καὶ περιέπων ἀσφαλῶς τὰ πέριξ τοῦ Ζαιτουνίου, καὶ τὸ πολίχνιον· ἑτοιμάσας τὸν τῆς ἑῴας στρατὸν, πέμπει στρατάρχην ὀνόματι Χαλίλην τινὰ Ῥωμαῖον τῷ γένει, γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ προμνημονευθέντος Πεγιαζὰτ, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεὴτ ἔτι ὢν σὺν τῷ Μουσταφᾷ· καὶ δὴ λαβὼν τὰς δυνάμεις ἁπάσας πρὸς τὰ μέρη Φιλαδελφείας. ὁ δὲ Τζινεὴτ τὸ παράπαν μὴ δειλιῶν, ἔχων στρατὸν ἱκανὸν, καὶ αὐτὸς ἐξέρχεται καὶ προσυπαντᾷ τῷ Χαλὶλ ἐν τῷ κάμπῳ τῶν Θυατείρων. καὶ τεντώσαντες ἀπ' ἀλλήλων ἄντικρυ ἀπέχοντες ὡς στάδια πέντε, πρωῒ σαλπίγγων ἠχησάντων ἀμ-
D φοτέρων τῶν μερῶν, καὶ πάντων ἐνορδίνως ταξάντων τὰς φάλαγγας, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὃς καὶ Κούρτης ἐπωνομάζετο, ὃς λέγεται λύκος, εἴσεισι σὺν τοῖς ἀσπιδοφόροις αὐτοῦ καὶ τῷ λοιπῷ τάγματι, ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως. ὥσπερ ὗς ἄγριος διέβη, τὰ δὲ τάγματα, καὶ οἱ λεγεῶνες τοῦ Χαλὶλ παραχωρήσαντος καὶ τόπον δόντες διέβη μέσον ὀλίγην ζημίαν ποιήσας· ὁ δὲ Χαλὶλ ἰδὼν τὸ ἄτεχνον αὐτοῦ, καὶ ἀστράτευτον, μετέστησε τὰ στρατεύματα ἐν ὀλίγῳ τόπῳ ὡς ἐν παρόδῳ. καὶ ἐκέλευσε τὰς λευκὰς καλύπτρας ὑποκρύπτειν τὸν καθ' ἕνα, ὑπολαβὼν ὅτι ὁ Κούρτης ἐν ὑποστροφῇ πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδὸν διαβήσεται. Τζινεάτης μὲν ἵστατο παρητοιμασμένος, ὡς ὅταν ὁ Κούρτης ἐπαναστρέψει
E εἰς τὴν οὐραγίαν, τότε καὶ αὐτὸς ἐξέλθῃ συμπαίσων τῷ Χαλὶλ. ἐφοβεῖτο γὰρ μή πως ἐπιδιώξει καὶ αὐτὸς ἐλθὼν τὸν Κούρτην, εἰς τὸ λοιπὸν στρατὸν γένηταί τις διαρροία, καὶ ῥίψωσιν εἰς τὸν Χαλίλ. καὶ διὰ τοῦτο οὐ μετεκινεῖτο προσδοκῶν τὸν Κούρτην· ὁ δὲ Κούρτης ἀλαζονευόμενος, καὶ ἀγερωχῶν σὺν τῷ ἵππῳ, καὶ τοῖς ἑτέροις ὁμαίχμοις στρατιώταις ἐβράδυνε στρέφων. καὶ δὴ μέχρι σταδίων δέκα δρόμον περάσας, καὶ τὰς

Digitized by Google

συμμετόντας κατασφάξας, ἐστράφη πρὸς τὴν εὐθεῖαν, ἣν διέβαινεν ὁδόν. καὶ ἰδὼν ἐν ἐμφανεῖ τόπῳ στρατιώτας πολλοὺς, καὶ ὀργάνων ἦχον, καὶ σημαίας ὁμοίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔδοξεν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐξόπισθεν ἐτροπώσατο τὸν Χαλὶλ, ἐγγίσας οὖν τὸ πᾶν, καὶ γνωρίσας ὅτι οἱ ὑπεναντίοι εἰσὶ, στρέψας τὰς ἡνίας καὶ ἀπισθοδρόμως ἐλαύνων, ἔφευγε μὲν ὡς λαγωός. ἐδιώχθη δὲ παρὰ τῶν ταχυδρόμων, ὡς εἴποι τις, ἀεροβατῶν κυνῶν. ὁ δὲ Τζινεὴτ ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀργίᾳ ἐδυσχέραινεν. ὡς ἐν ὀλίγῳ οὖν ἠγρεύθη ὁ λύκος, καὶ παρέστη τῷ Χαλίλ. ὁ δὲ Τζινεὴτ μαθὼν τὴν τοῦ υἱοῦ ἅλωσιν, στραφεὶς σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ, τὰ πρὸς τὴν Σμύρνην ὄρη, καὶ δυσβάτους τόπους διέβαινεν, ἕως οὗ κατέλαβεν ἐν πολιχνίῳ τινὶ Ὑψηλὰ ἐπονομαζομένῳ. εἶχε γὰρ αὐτὸ προμεμελετημένον, καὶ καλῶς ἠσφαλισμένον ἐν ἅρμασι, καὶ νηυσὶ, καὶ παντοίᾳ τροφῇ. ἦν δὲ τὸ πολίχνιον τοῦτο ἐν ἑνὶ κόλπῳ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν Ἰωνίαν ἀπέναντι νήσου Σάμου, *ἔνδον τῆς θαλάσσης· πιλίδα οὕτω φασί. ὁ δὲ Χαλὶλ στέλλει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κούρτην σιδηρόδετον ἐν Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν Ἀμουρὰτ, ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ Τζινεὴτ καλήν. ὁ δὲ Ἀμηρᾶς Μουρὰτ στέλλει τοῦτον δέσμιον μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Χαμζᾶ, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἐν τῇ Καλλιουπόλει, καὶ χειροδεσμήσαντες, καὶ σιδηροδήσαντες ἔβαλον αὐτοὺς ἐν τῷ πύργῳ. ὁ δὲ Χαλὶλ διαβὰς τὸν Ἕρμωνα ποταμὸν, καὶ εἰς Νύμφαιον ἐλθών. κἀκεῖθεν ἀπάρας εἰς Ἔφεσον ἦλθε, καὶ πάντας τοὺς μεγιστᾶνας, καὶ τοὺς ἐν ἐξουσίαις ἔδωκε πίστεις καὶ ἔλαβε, τοῦ εἶναι ἀθώους ἀπὸ παντὸς δόλου. καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι ἑνὸς ἑκάστου τὸ σιτηρέσιον, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὴν τιμήν. αὐτὸς δὲ γράφει καὶ πέμπει πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπαγγέλλων ἅπαντα τὰ γενόμενα. ὡς ἤκουσε δὲ τοῦ Τζινεὴτ φυγὴν, καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ διὰ τοῦ Χαλὶλ γεγονυῖαν ἀριστείαν, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ Χαλίλ. ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέλλει τὸν Χαμζᾶν, ὃς ἦν γυναικάδελφος τοῦ Χαλὶλ, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Παγιαζὴτ, (ὃν ἐφόνευσε Τζινεὴτ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μουσταφᾶ) τοῦ περιβλέπειν καὶ περισκοπεῖν τὴν Ὑψηλὴν καὶ πολεμίζειν αὐτὴν, καὶ προσέχειν ἐπιμελῶς τοῦ μὴ ἀποδρᾶναι. ὁ δὲ ὁρῶν ἐν στενῷ τὰ πράγματα ὄντα ἔπλευσε διὰ θαλάσσης. εἶχε γὰρ ἐν τῇ Ὑψηλῇ τρία πλοῖα διήρεια, καὶ εἰσελθὼν εἰς αὐτὰ ἔπλει τὴν πρὸς Παμφυλίαν θάλασσαν. καταστήσας ἐν τῇ Ὑψηλῇ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζὴτ καλούμενον ἄρχοντα, καὶ παραγγείλας αὐτῷ τοῦ ἐπιμελεῖσθαι ὅση δύναμις τὸ πολίχνιον. εἶχε γὰρ πᾶσαν ἐντὸς καὶ ἁρμάτων, καὶ βρωμάτων, καὶ παντοίων χρειῶν, καὶ νηῶν πλεύσιμων παντοίων παρασκευὴν ἱκανήν. αὐτὸς δὲ ἐξελθὼν εἰς Ἀμόριον, καὶ μηνύσας τῷ ἀρχηγῷ τοῦ Ἰκονίου τῷ Καραμὰν, ὡς βούλεται τοῦ συναθροισθῆναι μετ' αὐτοῦ, καὶ λόγους δοῦναι, καὶ λαβεῖν ἀναγκαίους· ἔστειλεν αὐτῷ ἵππους διακοσίους, καὶ λόγον σὺν μικροῖς ἄρχουσιν ὁρίσας, ἐλθεῖν. τὰς γαλεώνας δὲ ἔστειλεν ὀπίσθεν· καὶ δὴ εὑρεθέντες ὁμοῦ, καὶ πολλὰ λαλήσαντος αὐτοῦ τὸ ἐλθεῖν μετὰ δυνάμεως, καὶ βοηθῆσαι αὐτῷ, ὁ Καραμὰν οὐκ ἐπείσθη, ἀναμνήσας τὴν πρώην γενομένην ἐπιβουλὴν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Μουσουλμὰν, ὡς ὁ λόγος προλαβὼν ἐδήλωσεν· ἀπέπεμψεν αὐτὸν, δοὺς αὐτῷ ἱκανὰ χρήματα καὶ φ'. ἄνδρας εἰς βοήθειαν· ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν καὶ κατελθὼν σὺν τοῖς πεντα-

* Glossa interlin. ἐνάλιον

A cæsis, recta, qua perrexerat via, rediit. Conspectaque in edito loco magna militum manu, audito tubarum cantu, signisque similibus his, quæ in patris sui exercitu erant, visis, patrem suum a tergo hostibus institisse, & in fugam Halilum vertisse retur. At cum propius accessisset hostesque eos esse cognovisset, flexo equo terga dat, & ut lepus fugiens retrocessit. Fugientem insecuti sunt velites canibus volantibus celeritate pares, brevique cursu Lupum comprehensum Halili adducunt. Illius moræ impatiens erat Cineites, quod otiosus interim staret. Qui, ubi intellexit filium suum in hostium manus devenisse, cum reliquis copiis montes, qui Smyrnam spectant, repetit. perque vias arduas & difficiles eo B usque incedit, donec in arcem quandam nomine Hypselen pervenisset. Huic aute omnia necessaria providerat, curribus & navigiis munierat, convectis etiam omnimodis cibariis. Situm porro est hoc castrum ad quemdam Ioniæ sinum, Samoque oppositum in ipso maris littore. Halil interea filium ipsius Curtim catenis ferreis vinctum Adrianopolim ad Amiram mittit, veluti primitias mox falce rescindendi Cineitis. Curtim, avunculumque ejus Hamzam supra memoratum vinctos Callipolim Amiras Morates misit: ibique manicis ferreis impositis in carcerem detrusit. Halil deinde Hermum fluvium trajicit, Nymphæumque venit: inde discedens Ephesum contendit; ubi convo- C catis omnibus primoribus fidem dedit, invicemque sacramento eos adegit, nullam fraudem insidiasve sibi mutuo structuros. promisit insuper commeatum singulis se largiturum, officia, & honores attributurum. Litteris quoque ad principem datis, quæ gesta erant, commemorat. Comperta Cineitis fuga, & Halilis præclaro facinore, qui filium illius debellatum ceperat, provinciam regendam e concedit. Successorem vero sororium ejus Hamzam Bajazitis fratrem (quem Cineites, Mustapha de Imperio certante, morte affecit) qui exercitui præesset, misit: utque Hypselam exploraret, ac per ambitum specularetur, expugnaretque: diligentia insuper exacta omnia effugia D Cineiti præscinderentur. Hic res suas in angusto redactas animadvertens mari evasit. Hypselæ enim paratæ ipsi erant tres biremes, quibus conscensis Pamphyliæ oris appulit, castri custodiam fratri suo Bajaziti, qui princeps vocabatur, commisit; eumque hortatus est, ut quantum posset, ei, ne quid damni acciperet, provideret; curribus equidem, cibis cæterisque omnibus necessariis castrum instruxerat, navigiaque parata plurima illic habebat. Ipse Amorium pergit, significatque Caramano Iconii Satrapi, eum convenire velle, quod cum eo communicet habere, & quædam ab eo audire se cupere. Caramanus itaque ducentos equos ad eum mittit, & habita cum Toparchis de- E liberatione, accedat, dixit. Cineites navigia retrocedere jussit. Cum igitur simul convenissent, multaque dixisset Cineites eum hortatus, ut viribus suis suppetias ferret, Caramanus illis haud auscultavit, memor insidiarum, quas olim struxerat iste, dum nobis dictus Musulmanus imperio potiebatur. Largitus tamen ipsi magnam pecuniæ vim, in auxiliumque quingentis militibus adjunctis eum dimisit. Inde digressus Cineites quin-

Curtis in Halilis turmas incidit, paternas esse ratus, & capitur.

Edit. Paris. pag. 107.

Cineites Hypselam se recipit.

Curtis Adrianopolim missus, & cum Hamza avunculo Callipolim inde, inque carcerem detrusus.

Morates Halilem Joniæ præficit.

Cineites Hypselam relinquit.

Cineites Amorium ad Caramanum pergit.

pag. 108.

Foedifrago nulla fides habenda.

Cineites tenue auxilium a Caramano consecutus Hypselam redit.

gentis equitibus stipatus Phrygiam Salotariam prætervectus Laodicaam venit. Illinc deflectens relicta, quæ dextrorsom ducit, via, iter per torrentem capessit, & in loco, cui Triginta nomen, pernoctavit. Eadem die emensis, qui Galeso monti subjiciuntur, campis, quique mari adjacent, montibus superatis, prima noctis custodia Hypselam redit: subitoque clamore edito, strepituque excitato, aliis quidem fugientibus, aliis repugnantibus, vallum, quo arx cincta arat, avertitur. Apertis etiam castri portis præsidiarii, qui muris se continebant, erumpunt, cum obsidentibus manus conserunt, repugnantesque cædunt. Ubi illuxit, universusque exercitus in unum collectus

Cineites intra Hypselæ mœnia conclusus.

est, cunctos vel invitos ipsumque Cineitem intra castri mœnia compulerunt. numerus quippe oppugnantium quinquaginta millia superabat; qui vero castrum tuebantur, censis etiam auxiliaribus, mille vix æquabant. Animadvertit Hamzas,

Hamzas a Moratæ classem petit, ut mari quoque Hypselam obsessam teneat.

dum terra castrum oppugnat firmissimum, & in edito loco situm, nihil promovere: Moratem monet, ut in auxilium naves Genuensium sibi mitti provideat. Castrum enim, qua mare aspicit, patere; nudaque omnia pandere: totumque situm internum illac observari. Morati postquam Adurnus obiit, quidam Ge-

Persivas seu Persivales Palavicinus.

nuensis notus erat, Persivas Palavicinus appellatus, qui cum illo pactus expeditionem ad castrum expugnandum suscipit. Chium itaque in insulam appulsus tres magnas naves mercede conducit, quibus Hypselam devehitur. Visis navibus, qui Cineiti in castro militabant, pavore perculsi sunt; cumque prima die dimicassent, postridie se ad deditionem compulsum iri præsenserunt: eoque magis quod quingen i Caramani milites nocte ipsa patefactis sibi castri portis aufugissent: quorum pars altera salva evasit, altera ab obsidentibus cæsa est. Odiis namque mutuis semper inter se certabant Othmanici imperii subditi, quique Caramani partes sequebantur. Postridie mane sensit

Cineites dedit.

Cineites suos tumultuari, veritusque ne proxima nocte aufugerent, seque desererent; quemdam sibi familiarem ad Halilim mittit, qui ea septimana arcis obsidioni præerat, dum Hamzas Ephesi diversabatur; significatque illi, si fidem dare velit, eum se non occisurum, sed vivum

Edit. Paris. pag. 109.

Morati adducturum, vel transmissurum, arcem tradere paratum esse. Data ab Halile fide jurejurandoque obligata, castro egressi Cineites, ejusque frater Bajazites, Halilim venerati sunt, qui tentoria ipsis ad quiescendum attribuit. Sub vesperam in castra rediit Hamzas, auditisque ab

Caput Cineiti abscinditur, ejusque fratri Bajaziti, & omnibus eo prognatis.

Halile sororio suo, quæ gesta erant, quatuor carnifices misit, qui alto sopore oppresso ac stertenti, ob actas ante noctes pervigiles, caput elidunt; Bajaziti pariter caput amputatum, ejus filio, cæterisque eo prognatis: nec infantibus etiam ejus stirpis parcunt. Interemptorum capita ad principem Adrianopolim celeriter feruntur. Isque continuo Callipolim mandata mittit, quibus caput amputari incarceratis (Curti & avunculo ejus Ham-

Curtes & Hamzas Moratis jussu strangulati.

zæ) jubet. ac ita factum. Talique casu Cineitis genus internecione omninò deletum est.

A ἀκοσίοις ἱππεῦσι, καὶ διαβὰς τὴν Σαλωταρίαν κατῆλθεν εἰς Λαοδίκειαν, ἐκεῖθεν δὲ ἀναβὰς τὸ μέγα ὄρος τοῦ Τμώλου κατῆλθεν εἰς Σάρδεις, ἀπὸ δὲ Σάρδεις εἰς Νύμφαιον· ἐκεῖ δὲ τὴν πορείαν τεμὼν, ἀφεὶς τὴν πρὸς δεξιὰ ὁδὸν, διὰ τοῦ ῥύακος ἐλθὼν νυκτὸς, ἔμεινεν εἰς χωρίον λεγόμενον τὰ Τριάκοντα· διαπεράσας δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ πρὸς Γαλήσιον ὄρος κείμενα, πρὸς θάλατταν ὄρη, πρώτῃ φυλακῇ τῆς νυκτὸς παρέστη τῇ Ὑψηλῇ, καὶ ἐξαίφνης σὺν βοῇ, καὶ κρότῳ ἀλαλάξαντες τὸ παρακείμενον φοσάτον ἐτράπη. καὶ οἱ μὲν ἔφευγον, οἱ δὲ ἀντεμάχοντο, καὶ τὸ πολίχνιον τὰς θύρας ἀναπετάσας ἐξῆλθον οἱ ἔνδον, καὶ σὺν τοῖς ἔξω συμμίξαντες τοὺς ὑπεναντίους ἔσφαττον. πρωΐας δὲ γε-

B νομένης, καὶ τοῦ στρατοῦ ἀθροισθέντος εἰς ἓν, ἔβαλον πάντας ἐν τῷ πολιχνίῳ καὶ μὴ βουλομένους, καὶ αὐτὸν τὸν Τζινεῒτ· ἦσαν γὰρ οἱ ἔξω ἐπέκεινα τῶν πεντήκοντα χιλιάδων· οἱ δὲ ἐντὸς μόλις χίλιοι σὺν τοῖς τοῦ Καραμάνου. ὁρῶν οὖν ὁ Χαμζᾶς ὅτι διὰ ξηρᾶς οὐκ ἰσχύει, ἦν γὰρ ὀχυρώτατον καὶ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ κείμενον, μηνύει τῷ Μουρὰτ ἵνα διὰ θαλάσσης προστάξωσι νῆας Γενουΐκὰς εἰς βοήθειαν· ἦν γὰρ τὸ φρούριον ὡς πρὸς θάλατταν κεχηνὼς, καὶ τὴν ἔνδον ἅπασαν θέσιν ἀποδεικνύον τὴν θάλατταν, καὶ γυμνὰ πάντα ἀποσκευάζον. εἷς δὲ τῶν Γενουϊτῶν γνώριμος τῷ Μουρὰτ Περσιβὰς ὀνόματι, Παλαβιτζῖνος τὴν ἐπωνυμίαν συνέθετο τῷ ἀρχηγῷ, τοῦ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν

C τὸ φρούριον, ὁ γὰρ Ἀδοῦρνος προετεθνήκει. ὁ δὲ ἐλθὼν ἐν νήσῳ Χίῳ, καὶ μισθωσάμενος νῆας τρεῖς παμμεγέθεις ἦλθε διὰ θαλάσσης ἐν τῇ Ὑψηλῇ. οἱ δὲ ἔνδον σὺν τῷ Τζινεῒτ ἰδόντες τὰς ναῦς ἐδειλίασαν, καὶ πολεμήσαντες τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἔγνωσαν, ὅτι τῇ μετ' αὐτὴν παραδοθήσονται. οἱ γὰρ φ΄. ἄνδρες τοῦ Καραμὰν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀνοίξαντες τὰς θύρας τοῦ κάστρου ἔφυγον, οἱ μὲν σωθέντες, οἱ δὲ κατακοπέντες παρὰ τῶν ἔξω. ἦσαν γὰρ ἀεὶ ἐχθρωδῶς διακείμενοι οἱ τοῦ Καραμὰν καὶ τοῦ Ὀθμάν. πρωΐας δὲ γινομένης ὁρῶν ὁ Τζινεῒτ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, καὶ φοβηθεὶς μήποτε τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ φύγωσι πάντες ἀφέντες αὐτὸν, στέλλει πρὸς τὸν Χαλὴλ ἕνα τῶν οἰ-

D κείων αὐτοῦ, ἦν γὰρ ἐκεῖνος πολεμῶν τὸ φρούριον τῇ ἑβδομάδι ἐκείνῃ, ὁ δὲ Χαμζᾶς ἦν ἐν Ἐφέσῳ διάγων. μηνύει γοῦν τῷ Χαλὴλ, ὡς εἰ δώσει πίστεις τῷ Τζινεῒτ τοῦ μὴ θανατῶσαι αὐτὸν, ἀλλὰ ζῶντα πρὸς τὸν Μουρὰτ, ὃ πέμψει, ἐξελθὼν παραδοθήσεται, καὶ τὴν πόλιν καταλείψει αὐτῷ. ὁ δὲ Χαλὴλ δοὺς πίστεις ἐνόρκους, ἐξῆλθεν ὁ Τζινεῒτ σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Παγιαζὴτ, καὶ προσκυνήσαντες τὸν Χαλὴλ. ἔδωκεν οὖν αὐτοῖς σκηνὰς καὶ ηὐλίσθησαν. ὁ δὲ Χαμζᾶς ἦλθε πρὸς ἑσπέραν ἐλθὼν, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Χαλὴλ τὰ πραχθέντα, στείλας τῶν δημίων τέσσαρας, ἦν γὰρ κοιμώμενος καὶ ῥέγχων ὑπὸ πολλῆς ἀγρυπνίας παννύχου, συνέθλασαν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν κοιμωμένου. ὁμοίως καὶ τοῦ Παγιαζὴτ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν. οὐκ ἐφείσαντο καὶ τῶν νηπίων τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ· τὰς κεφαλὰς οὖν αὐτῶν ἔστειλαν ἐν τάχει ἐν Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα· ὁ δὲ ἡγεμὼν πέμψας ἐν Καλλιουπόλει, ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς τῶν ἐγκλείστων, τὸν Κούρτη λέγω καὶ Χαμζᾶ τοῦ θείου αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐτελεύτησε πανγενεῖ ὁ Τζινεῒτ.

CAPUT XXIX.

Johannes pacem cum Morate initam observat. Morates cum aliis principibus pacem firmat, a qua Veneti ob occupatam Thessalonicam exclusi: Narrantur obiter causæ propter quas Thessalonica in Venetorum potestatem venerit. Thessalonica obsessa & a Morate expugnata & direpta, & novi incolę in eam missi. Veneti tristiora reformidantes cum Morate pacem ineunt. Vvalachię principes se invicem throno regio deturbant; Draculius aliis interfectis superest Vvalachiæ Vaivoda. Ob equum sibi a Caramano negatum, ei Morates bellum infert: & inter utrumque pax paulo post stabilitur.

Ὁ Βασιλεὺς οὖν Ἰωάννης ποιήσας κατάστασιν, καὶ πλείαν εἰρήνην μετὰ τοῦ Μουράτ, δοὺς αὐτῷ τὰς πόλεις καὶ κώμας, ἃς εἶχεν ἡ Ποντικὴ θάλασσα, πλὴν τῶν κάστρων, ὧν οὐκ ἠδυνήθη λαβεῖν ἐν τῇ μάχῃ, οἷον Μεσημβρίας, Δέρκους, καὶ ἄλλα, καὶ τὸ Ζητούνιον σὺν τῶν λοιπαῖς χώραις τοῦ Στρυμόνος· καὶ κατ' ἔτος τέλος ἄσπρων τριακοσίων χιλιάδων, εἰρηνεύειν κατὰ δύναμιν ἐκάθητο· ὁ δὲ Μουράτ ὡς ἡ τύχη πρὸς αὐτὸν χαροπὸν ἔβλεψε, καὶ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ οὐκ εἶχε τὸν φοβίσαντα, ἢ τὸν κωλύσαντα, περᾷ τὴν Θρᾴκην, καὶ ἐν Προύσῃ γέγονε. ἐκεῖθεν ἀπάρας καὶ τὴν γέφυραν περάσας τοῦ Λοπαδίου κατῆλθεν εἰς Πέργαμον, ἀπὸ δὲ Περγάμου εἰς Μαγνησίαν ἀφίκετο. ἀπὸ δὲ Μαγνησίας εἰς Σμύρνην, εἶτα δὲ Σμύρνης εἰς Θύραια, καὶ Ἔφεσον· συνέρρεον δὲ τῶν πέριξ ἡγεμόνων ἀποκρισιάριοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μακράν. ἔστειλε γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸν κύριον Λουκᾶν Νοταρᾶν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα σὺν δώροις πολλοῖς. ὁμοίως καὶ Λάζαρος ὁ δεσπότης Σερβίας, ἀλλὰ καὶ Δᾶνος ὁ Βλαχίας ἡγεμὼν, ὁ Μιτυλήνης αὐθέντης, καὶ Χῖοι, καὶ Ῥόδιοι ἅπαντες εὐφημήσοντες· πάντες οὖν ἔλαβον πίστεις παρ' αὐτοῦ, καὶ ἔδωκαν, τοῦ εἶναι εἰρηναῖοι καὶ φιλίας μεσοὶ σὺν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς σὺν αὐτοῖς, πλὴν τῶν Βενετικῶν, δι' αἰτίαν, ἣν λέξων ἔρχομαι. Ὁ δεσπότης Ἀνδρόνικος, ὁ μετὰ τὸν βασιλέα Ἰωάννην, καὶ Θεόδωρον τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, ἦν δεσπόζων Θεσσαλονίκης, ὃς καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νόσου ἔφθαρτο. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μάχης τοῦ Μουράτ λέγω, καὶ πρὸ τῆς μάχης τῆς πόλεως, ἀφ' οὗ ὁ Μουσταφᾶς ἐξῆλθε τῆς Λήμνου, εἶχε μάχην Θεσσαλονίκη, καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Θετταλίας, Αἰτωλίας, Φθίας, Θηβῶν, καὶ πέρα Ἰωαννίνων συνέθλιβον, καὶ ἀπέκλειον Θεσσαλονίκην, οἱ τοῦ Ἀβρανέζη υἱοὶ, καὶ ὁ Τουραχάν, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. ἀγανακτήσαντες οὖν οἱ Θεσσαλονικεῖς τὴν καθ' ἑκάστην ἔφοδον τῶν Τούρκων, καὶ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα ποθὲν, ἡ γὰρ πόλις ἔφερε τὰ κατ' αὐτῆς δεινὰ, καὶ οὐκ ὑπέφερεν, ἐλίματτον γὰρ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐνδείᾳ τῶν ἀναγκαίων· στέλλουσι τινὰς τῶν ἀρχόντων πρὸς Βενετικοὺς, μετὰ βουλῆς τοῦ δεσπότου θέλοντος, ἢ καὶ μὴ θέλοντος, τοῦ παραδοῦναι τὴν Θεσσαλονίκην αὐτοῖς. αὐτοὶ δὲ οἱ Βενετικοὶ ἀσμενισίως τὴν ἀγγελίαν δεξάμενοι, συνέθεντο τοῦ φυλάξαι, καὶ θρέψαι, καὶ εὐτυχῆσαι τὴν πόλιν, καὶ εἰς δευτέραν Βενετίαν

A Johannes igitur Imperator, compositis rebus, cumque Morate stabilita ac firmata pace: urbibus ac vicis, qui mari Pontico adjacent deditis, præter arces, quas non potuit Morates expugnare, nempe Mesembriam, Dercon & alias: Zetunium etiam, cæteraque loca, quæ Strymon alluit: annuum insuper tributum pendere asprorum ter centum millia pollicitus tranquillitate fruebatur. Morates etiam fortuna secunda ac propitia usus, hostibus suis ad unum deletis, a quoquam negotium sibi facessi haud meruens, Thraciam peragrat, Prusamque accessit. Illinc profectus pontem Lopadii transit, Pergamumque devenit. Relicto Pergamo Magnesiam contendit, inde Smyrnam invisit; Thyrea tandem & Ephesum adivit. B Principum vicinorum, etiamque longo terrarum intervallo dissitorum per id tempus legati Moratem adierunt. Imperator quippe Johannes Dominum Lucam Notaram consiliarium primarium suum multa dona ferentem misit. Pariterque Lazarus Serviæ Despota, Danus Walachiæ princeps. Mitylenes Dux, Chii quoque atque Rhodii legatos misere sunt, de lætis faustisque rebus omnes ei congratulati. Fidem etiam obligaverunt pacem amicitiamque se mutuo culturos. Veneti hoc fœdere exclusi sunt, ob eam quam narraturus sum, causam. Andronicus Despota Manuelis Imperatoris filius post Johannem Imperatorem & Theodorum tertio genitus, quique sacro morbo consumptus est, C Thessalonicæ dominabatur. Quo vero tempore Morates, ante oppugnatam Constantinopolim dico, bellum gessit, postquam Mustaphas ex Lemno discesserat, Thessalonica bello vexata est. Omnesque Thessaliæ duces, Ætoliæ, Phthiæ, Thebarum & qui ultra Johanninam præfecti erant, Abranezis nempe posteri, Turachanes aliique plurimi arcta obsidione Thessalonicam cinxerunt. Quapropter indignati Thessalonicenses Turcorum incursiones quotidianas, nec ab ullo suorum liberatum iri sperantes, quod urbs calamitatibus intestinis premeretur, nec tolerare posset famem urgentem, omniumque necessariorum penuriam; consilio habito, D Despota volente nolente, primarios urbis cives ad Venetos misere, qui Thessalonicam eis dederent. Legatos benigne ac comiter susceperunt Veneti, pactoque convento urbem custodire atque alere promittunt, feliciique statui reddituros, alterasque Venetias eam præstituros. Thessalonicensibus placuit in fide & societate

Johannes Imperator pacem cum Morate initam colit.

Moratis in Asiam profectio.

Diversorum principum ad Moratem legationes, & pax cum omnibus firmata.

Edit. Paris. pag. 110.

Veneti fœderibus pacis exclusi.

Occasio per quam Thessalonica Dominio Veneto accessit.

Hæc contigerunt annis 1424. & 1425.

Thessalonica ab incolis Venetis dedita.

Præfectus Venetus Thessalonicam introducitur. Andronicus ejicitur.

Venetorum manere, tanquam Venetiis nati atque educati ipsi fuissent. His conditionibus ratis habitis Ducem cum triremibus decem Thessalonicam adducunt, & tradito ei urbis regimine Despotam Andronicum exportant. novo deinde Duci fausta ominati in Bœotiam triremibus renavigarunt.

Turci Thessalonicam repetebant, & quare.

Hinc bellorum pugnarumque origo. Turci quippe hanc urbem sibi vendicabant, his rationibus adductis: *Nos hujus urbis vires fregissemus, vobis nunquam se permisisset*. Hac enim mente potiundæ urbis Turci bellum acriter gesserant, superioresque extiterant, fame afflictis Thessalonicensibus.

Adversus Venet. auctoris expostulatio.

Latini vero veriti, ut quoquo modo Romæi ad angustias redacti rebellarent, Turcosque, in quorum ditione antea fuerant, expulsis Venetis, in urbem admitterent, nobilium Romæorum familias alio transmittere cœperunt; His quidem in Eubœam, illis in Cretam, aliis Venetias translatis, hanc fabulam, quæ vulgo canitur, allegant; penuriam scilicet necessariorum, qualia sunt frumentum, hordeum, legumina, carnes cæteraque cibaria & alimenta. Ut igitur pauciores rarioresque familiæ in urbe remanerent, ab hisque angustiis liberarentur cives, primores eorum sedes mutarunt, alioque transtulerunt, in patriam Deo adjuvante postea redituri.

Edit. Paris. pag. 111.

Venetorum erga Thessalonicenses sævitia & inhumanitas.

Plerisque ergo huc & illuc traductis, multis in alto mari demersis: aliis supplicio affectis, tanquam proditionis rei peracti fuissent: cæteros in urbe residuos flagitiis & contumeliis vexavere. Ad Moratem, ubi ex Asia in Thraciam reversus est, oratores Veneti

Veneti legati responsum ingratum a Morate referunt.

mittunt pacem petentes. Aliud autem, præter illud, responsum ab eo non tulerunt: *Urbs illa paternæ ditionis meæ est, avusque meus Bajazites Romæis vi ereptam in suam potestatem redegit. quod si Romæi eam nunc occuparent, injuriam me ipsis facere merito queri possent. At vos Latini cum sitis, & Italia advecti, quo jure harum regionum vos immiscetis rebus? Si vobis ita visum fuerit, ad propria redite, alioquin brevi adero*. Re itaque infecta reversi, responsum, quod retulerant, Venetias per custodiæ (Italice *della guardia*) seu speculatorias triremes miserunt. Vere deinde inchoante Adrianopoli discedit Morates, Serrhasque venit: Ibique ex provinciis occidentalibus contracto exercitu, ad Hamzam scripsit, ut copias orientis secum adduceret, fretoque superato Thessaliæ fines ingrederetur: cum universis deinde copiis in unum

Thessalonica obsessa.

conjunctis Thessalonicam proficisci jubet. Morates interim Serrhis subsistit, delicias captans ex rebus quæ illic sunt. conviviis enim delectabatur, cum juvenis esset, annumque vigesimum quintum ageret. Hamzas autem vallo circumdat Thessalonicam oppugnationi quotidie intentus. Qui porro mœnibus urbis se tutabantur, si eorum numerus iniretur, cum oppugnantium comparatus rationem unius ad centum habebat. Apparatis etiam scalis machinisque bellicis quamplurimis, Moratem venire hortatur, ut expugnandam urbem adoriantur. Triremes interim Venetiis expectabant, qui intra urbem obsessi tenebantur. Accessit ergo Morates, & cuncta perite apparata invenit, nec comparebant triremes. Tunc Morates tubicinis voce talia militibus edixit. Ecce omnia, quæ in hac urbe sunt, vobis concedo, viros, fœminas, pueros, argentum & aurum: urbem

A μετασχηματίσαι· καὶ αὐτοὶ Θεσσαλονικαῖοι ἔστερξαν τὸ εἶναι πιστοὶ ἐν τῇ κοινότητι τῶν Βενετικῶν, ὥσπερ αὐτοὺς τοὺς ἐν Βενετίᾳ καὶ γεννηθέντας, καὶ τραφέντας· Γενομένων οὖν τῶν συνθηκῶν διὰ δέκα τριήρων, ἤγαγε τὸν Δοῦκα ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ εἰσάγοντες αὐτὸν ἔσω, καὶ ἐξάγοντες τὸν δεσπότην Ἀνδρόνικον, καὶ τὸν νέον Δοῦκα εὐφημήσαντες ὑπέστρεψαν αἱ τριήρεις ἐν Βενετίᾳ. καὶ ἦν ἰδεῖν ἐκεῖσε πλῆθος πολέμων, λέγοντες οἱ Τοῦρκοι. Ἡ πόλις αὕτη ἡμετέρα ὑπάρχει· εἰ γὰρ ἡμεῖς ταύτην ἀσθενοῦσαν οὐκ ἀπεδειξάμεθα, οὐκ ἂν εἰς ὑμᾶς ἀπέκλινεν· ἐν γὰρ τούτῳ τῷ φρονήματι καρτερὰ μάχη ἐγένετο, καὶ ὑπερεῖχον οἱ Τοῦρκοι, ἐλίμωττον δὲ οἱ Θεσσαλονικεῖς.

B οἱ δὲ Λατῖνοι φοβούμενοι, μή πως οἱ Ῥωμαῖοι στενοχωρηθέντες ποιήσωσιν ἀντάρσιν, καὶ εἰσάξωσι τοὺς Τούρκους, τοὺς δὲ Βενετικοὺς διώξωσιν, ἦν γὰρ ὑπὸ χεῖρα λαβὼν ἡ πόλις τῶν Τούρκων, ἤρξαντο τοὺς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων οἴκους μεταστέλλειν, τοὺς μὲν εἰς Εὔβοιαν, τοὺς δὲ ἐν Κρήτῃ, ἄλλους ἐν Βενετίᾳ· ἡ ᾀδομένη οὖν, ἐπίπλαστος ἀφορμή, ὅτι τὰ πρὸς χρείαν εἰσὶ σπάνια, οἷον σῖτος, κριθαί, ὄσπρια, κρέα καὶ ἄλλο εἴ τι βρώσιμον· διὰ τὸ ἀραιῶσαι οὖν τὰς οἰκίας, μετοικίσωσιν οἱ ἄρχοντες ἕνεκα τῆς στενοχωρίας ταύτης, καὶ εἰς τὸ μετέπειτα Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀπαλλάσσονται. μετήγαγον οὖν πλείστους ὧδε κἀκεῖσε, καὶ πολλοὺς ἐν τῷ βυθῷ ἔρριψαν· ἄλλους ὡς ἀπίστους ἐκό-

C λαζον, τοὺς δὲ ἐναπολειφθέντας ἐν μυρίαις ἀσελγείαις ἐκάκουν. μετὰ δὲ τὸ ὑποστρέψαι τὸν Μουρὰτ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Θρᾴκην, ἔστειλαν οἱ Βενετικοὶ ἀποκρισιαρίους πρὸς αὐτὸν αἰτοῦντες εἰρήνην. Ὁ δὲ οὐκ ἀπόκρισιν παρέσχεν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον· ὅτι ἡ πόλις αὕτη πατρικόν μου κτῆμα ἐστίν, καὶ ὁ ἐμὸς πάππος Παγιαζὴτ δυνάμει, χειρὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ταύτην ἔλαβε. εἰ γὰρ ἦσαν Ῥωμαῖοι οἱ δυναστεύοντές μοι, εἶχον ἂν πρόφασιν τοῦ λέγειν ὁ ἀδικῶν· ὑμεῖς δὲ Λατῖνοι ὄντες, καὶ ἀπὸ Ἰταλίας, τίς ἡ προχώρησις τῶν ὧδε; μεταναστῆτε εἰ βούλεσθε, εἰ δὲ μὴ ἔρχομαι ταχύ· στραφέντες οὖν ἄπρακτοι ἔγραψαν τὴν ἀπόκρισιν ἐν Βενετίᾳ σὺν τῇ

D τριήρει τῆς γαρδίας, ἤγουν τῆς παραφυλακῆς. ὁ δὲ Μουρὰτ ἔαρος ἀρξαμένου ἀπάρας ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Σέρρας ἦλθε· κἀκεῖ τὸν στρατὸν συναθροίσας ἐκ τῆς δύσεως, ἔγραψε τῷ Χαμζᾷ λαβεῖν τὰς δυνάμεις τὰς ἕω, καὶ περάσαι τὸν πορθμὸν τοῦ ἐλθεῖν ἐν Θετταλίᾳ. συναχθέντες οὖν ἐμοῦ στεῖλαι τοῦτον ἐν Θεσσαλονίκῃ σὺν πάσαις ταῖς δυνάμεσι. ὁ δὲ Μουρὰτ ἦν ἐν Σέρραις κατατρυφῶν τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν, ἦν γὰρ φιλῶν τὰ συμπόσια, νέος γὰρ ὑπῆρχε τότε, ἄγων ἔτος τὸ εἰκοστὸν πέμπτον. ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐδίδει σκόλοπα τὸ καθ' ἑκάστην πολεμίζων Θεσσαλονίκην. οἱ δὲ ἐντὸς ὡς πρὸς τοὺς ἔξω ἦσαν ἑκατὸν πρὸς ἕνα· τότε κατασκευάσας κλίμακας,

E καὶ ἑλεπόλεις πλείστας, καὶ κατασκευὰς πολλάς, ἐμήνυσε τῷ Μουρὰτ τοῦ ἐλθεῖν ἵνα δώσωσι τὸν πόλεμον. οἱ δὲ ἐντὸς ἵσταντο ἐκδεχόμενοι τὰς τριήρεις ἀπὸ τῆς Βενετίας. καὶ ὁ Μουρὰτ ἦλθε, καὶ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς κατεσκεύαστο, καὶ αἱ τριήρεις οὐκ ἦσαν. τότε ὁ Μουρὰτ ἐκήρυξε διὰ τῆς σάλπιγγος, λέγων. ἰδοὺ δίδωμι πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑμᾶς ἄνδρας, γυναῖκας, παιδία, ἄργυρον, χρυσόν, μόνον

μόνον τὴν πόλιν ἐμοὶ ἄφετε. τότε ἠχησάντων τῶν ὀργάνων, καὶ τῶν κλιμάκων τεθέντων (τί γὰρ εἶχον πρᾶξαι πεντακόσιοι, ἢ χίλιοι, ἢ δισχίλιοι ἄνδρες ἐν τοσαύτῃ πόλει (μόλις γὰρ ἐν δέκα προμαχῶσιν εἷς τζαγκραβόλος ἵστατο) ἐπιβάντες οὖν τοῖς κλίμαξιν ἀθῷοι ἐντὸς ηὑρέθησαν. καὶ ἀνοίξαντες μίαν πύλην ὡς σμῆνος μελισσῶν ἅπας ὁ στρατὸς ἐντὸς εἰσίει. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας ἄνδρας καὶ γυναῖκας, σὺν νέοις καὶ παρθένοις ἀφήλιξι καὶ βρεφυλλίοις, ὁρμαθοὺς ὁ καθεὶς τῶν ἱππέων εἶχεν ἐν χερσὶν ἕλκοντας· αὐτοὶ δὲ Οὐαὶ μόνον ἑλκόμενοι ἔκραζον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, οὐδὲ ὀρέγων χεῖρα βοηθείας. ἀπαρχὴ κακὴ, καὶ ἀπαίσιος τῶν μελλόντων κακῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ. ἐγυμνώθησαν οἶκοι, ἠρημώθησαν ναοὶ, ἐκκλησιῶν διαρπεῖσαι, κειμήλια ἱερὰ ἐν χερσὶ μιαρῶν, παρθένοι σεμναὶ ἐν ἀγκάλαις ἀσώτων. γυναῖκες εὐγενεῖς ἐν χερσὶν ἀγενῶν. καὶ τὰ πάντα κακά. τί; καὶ πῶς; καὶ διατί; διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· Ἐν μιᾷ τῇ ἡμέρᾳ κενωθεῖσα ἡ τοσαύτη πόλις ἔμεινεν ἔρημος· ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀθροίσας ἐκ τῶν πέριξ χωρίων καὶ πόλεων ἐγκατοίκους Τούρκους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατῴκισε, κελεύσας εἴ τις τῶν Ῥωμαίων ἐξαγορασθείη, καὶ ἐλευθερωθείη, ἔχειν ἄδειαν τοῦ ἐλθεῖν καὶ οἰκῆσαι πάλιν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. τὰ δὲ τῶν μοναστηρίων κρειττότερα, ὧν αἱ φῆμαι πανταχοῦ ἐκηρύττοντο, ἐποίησε βωμοὺς τῆς αὐτῶν θρησκείας, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου· καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ εἰσελθὼν, καὶ θύσας κριὸν ἕνα οἰκείαις χερσὶ προσηύξατο, εἶτα ἐκέλευσε τοῦ εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν· πλὴν καὶ τὸν τοῦ τάφου κόσμον, καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τῶν ἀδύτων ἅπαντα οἱ Τοῦρκοι ἐνοσφίσαντο, τοίχους μόνον ἀφέντες κενούς· Ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ἦλθεν ἐν Ἀδριανουπόλει, μετ' ὀλίγον δὲ οἱ Βενετικοὶ στείλαντες ἀποκρισιαρίους ἐποίησαν εἰρήνην. φοβούμενοι μήπως ὀλέσωσι καὶ τὴν Εὔβοιαν. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἠγέρθη τις τῶν υἱῶν τοῦ Βοϊβόδα Βλαχίας Μόλτζη, εἶχε γὰρ πολλοὺς νόθους ἀσώτως ζῶν, καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦν γὰρ ἐκεῖ διάγων ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐν στρατιωτικῷ σχήματι. καὶ συνομιλῶν καθ' ἑκάστην σὺν νεωτέροις, καὶ πρὸς τὰ μάχιμα καὶ ἀντάρτικα ἐπιδεξίοις, ἦσαν γὰρ καὶ Βλάχοι τινες εὑρισκόμενοι τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Κωνσταντίνου· καὶ δὴ λαβόντες αὐτὸν ἀπῆεσαν ἐν τινὶ ἄκρᾳ Βλαχίας· κἀκεῖ ἀθροισθέντες ἱκανοὶ τὸ καθ' ἡμέραν ἠθροίζοντο, καὶ παρεμβολὴ κραταιὰ ἐγένετο· ἦν γὰρ τὸ γένος τῶν Βλάχων ἀσύστατον, καὶ πρὸς ἐπιβουλίαν τῶν ἡγεμόνων ῥέπον τὴν γνώμην εὐκίνητον. ὁ γὰρ βαϊβόδας τοῦ τότε καιροῦ ὑπῆρχεν ἀνεψιὸς τοῦ Μύλτζα, υἱὸς ἀδελφοῦ Νδάνου ἐπονομαζομένου. μαθὼν οὖν ὅτι τέθνηκε Μύλτζας, ἐκεῖνος δὲ ἦν διάγων σὺν τῷ Μουρὰτ, ὅτε ἐστράτευσε κατὰ τῆς πόλεως, καὶ ὡς ἐν παρατάξει πολέμου ἕτοιμος, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς Τούρκοις δραμὼν εἰς ἔνεδραν, ἔλαθεν εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει. καὶ ἐμφανῆ ποιήσας ἑαυτὸν τῷ Βασιλεῖ, ἐξήρχετο σὺν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἠνδραγάθει κατὰ τῶν Τούρκων. ὡς οὖν ὁ Μουρὰτ ἀπέστη τῆς πόλεως, μὴ τυχὼν ὃ ἐν ἐλπίσιν ἦν, ἀλλ' ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ, καὶ ὁ Νδάνος προ-

Ducæ Hist. Byz.

A solummodo mihi partam volo. His per tubicinem publicatis tubarum clangor cietur, & scalæ muris admoventur. (quid, quæso, quingenti, mille, vel bis mille viri in tam magna urbe præstare poterant? cum vix unus sagittarius in decem turribus adesset.) Scalis itaque in muros subierunt, & simul in urbem se conjecerunt: & per portarum unam ab eis patefactam totus exercitus, velut examen apum intravit. Obversabatur tunc oculis spectaculum prodigio simile. Equitum singuli catenas manibus tenentes, viros, fœminas, pueros puellasque impuberes & infantes post se trahebant. Qui trahebantur hanc solaio vocem (VÆ) emittebant, nec erat qui eorum miseriis tangeretur, manumve adjutricem protenderet. Malum omen & funestum calamitatum, quæ urbi imperiali impendebant. Direptæ sunt domus, desolata templa; Ecclesiarum ornamenta & sacra vasa manibus pollutis impiorum contrectata sunt. Virgines venerandæ in amplexus impudicorum venere. Fœminæ nobiles ignobilium mancipia factæ sunt: omnia tandem mala eos obruerunt. Quid hoc? quomodo & quare accidit? propter peccata nostra. Unius igitur diei spatio tanta urbs omnibus incolis orbata, desolata penitus stetit. At Morates Imperator ex vicis & oppidis proximis novos colonos Turcos cum uxoribus & liberis in eam deduxit. Præterea edixit, ut, siquis Romæorum, redemptionis soluto pretio, in libertatem postliminio rediisset, in eam venire & secure habitare posset. Præcipua monasteria, quorum fama celebris ubique erat, suæ religioni templa, præter insignis Martyris Demetrii ædes, consecravit. Quamvis enim id ingressus templum suis manibus arietem immolasset, Deumque precatus esset, Christianis tamen restitui postea jussit. Ornamentum vero sepulchri & memoriæ Martyris, templi & adytorum quodcumque erat, Turci furati sunt, parietibus nudis solummodo relictis. Thessalonica deinde abscessit Morates & Adrianopolim repetivit. Paucos post dies Veneti legatos ad eum mittunt, qui pacem composuerunt, metu adducti ne Eubœa sibi insuper eriperetur. Per id quoque tempus Mylcæ Walachiæ Vaivodæ nothorum filiorum (quales multos Veneri admodum deditus susceperat) unus Constantinopoli excessit, ubi in palatio Johannis Imperatoris militari habitu degebat: & cum Walachis adolescentibus ad bellandum rebellandumque aptis, tunc temporis Constantinopoli commorantibus, familiariter versabatur. Hunc illi in quamdam arcem Walachiæ abducunt: & ad eos illic congregatos multi quotidie confluunt, exercitusque potens colligitur. Levis quippe Walachorum gens, & ad struendas principi suo insidias instabili mobilique animo proclivis. Walachis tunc imperabat Danus, Mylcæ ex fratre Dano etiam appellato nepos. Ille comperta Mylcæ morte, dum Morati urbem oppugnanti militabat, ut qui ad manus conserendas semper paratus esset, ad locum quemdam insidiis quæsitum cum Turcis currit, & occasionem hinc nactus occulte in urbem se recipit. Apud Imperatorem quisnam esset professus, portis postea Romæis in hostes erumpentibus se jungere, & adversus Turcos præclara facinora edere. Soluta urbis obsidione, speque deluso Morate, qui a sco-

Hegiræ 833. qui cœpit anno 1429. Sept. 30. fer. 6.

Thessalonica expugnata direpta ejusque incolæ captivi. 1429. Bonfinius Rer. Hungaric. D. 3. l. 4. Edit. Paris. pag. 112.

Morates novos colonos Thessalonicam deducit.

S. Demetrii templum Christianis restitutum post preces e Turcis, quas Nemasi dicunt, in eo recitatas.

Pacem Veneti cum Morate componunt.

Dracul, Mylcæ, seu Myrcæ, id est, Marci Vvalachi P. nothus in Vvalachiam abit. Circa annum 1430.

Danus ex Dano fratre Mylcæ nepos et Vvalachiam obtinuerat.

pag. 113.

po, quem intendebat, deeravit; Danus ab Imperatore missionem venerabundus petiit: viamque sibi aperiri, qua ad suos rediret. Ipsum honorifice dimisit Imperator, & navi maxima vectum mari Pontico Asprocastram usque transmisit. Illic qui occurrerunt Walachiæ magnates principem salutaverunt, & occiso Mylcæ filio notho, avito principatui eum reddiderunt. Postquam vero totius Walachiæ dominationem adeptus est, ad Moratem placandum legatos mittit, qui exoratum eum habuerunt. Mansuetus quippe erat Morates, laudabilibusque moribus præditus: cui vectigali annuo soluto, pace ac Walachiæ imperio potiebatur Danus. Sed ad Draculium redeamus, eo etenim nomine, cui pravi notio inest, cum improbus esset appellabatur. Is itaque debellato Dano caput amputat, patrisque sui principatum obtinet. Hoc facinus ægre tulit Morates: cumque Dani fratrem apud se haberet successorem principatui proclamat, & viribus instructum in Walachiam dimittit. Draculius, bello adversus invadentes fortiter gesto, eos in fugam vertit, omninoque delevit, & Dani fratre occiso regnum obtinuit. Anno illo venit quidam ex Caramani servis, qui Moratem monet, in illius equili egregie ac diligenter curatum equum Arabem ali, præ cæteris ejusdem generis agilem ac docilem: ætate, colore, ac membrorum concinnitate præstantem. Quare Morates equum avide concupiscens, quemdam servum suum primarium, qui eum peteret, mittit: fiducia plenus, quamprimum significaret eum se cupere, Caramanum amicitiæ stabiliendæ, vel quampiam rem aliam vicissim consequendi gratia, illico concessurum. Morates quippe manus ei intentans minis usquequaque terrebat; prospereque semper majores sui ipseque adversus Caramanum res suas gesserant. multis etiam de causis confidebat equum se consequuturum esse. Verumtamen secus sentiens Caramanus Moratis servum his verbis interrogavit: *Dominus tuus hunc equum* (quem digito demonstrabat) *conscendere potest?* Respondit servus, *posse nec ne, dicere meum non est*: ipse enim, tuis verbis quæ reponat, habet; mihi vero responsum redde, quod ad dominum meum referre possim. Ad eum itaque ejusmodi verba habuit Caramanus, Domino tuo nuncia meo nomine: *Equo insidere nequites, cum ardua cervice superbus existat, vix enim sessorem me patitur, cum propterea tibi non mitto.* His exasperatus Morates exercitum velociter conscribit, fretoque trajecto Prusam venit, illicque, dum orientis copiæ se conjungerent, substitit. Paulo ante memoratus Draculius Walachiæ Vaivoda fretum etiam transvectus Prusam ad Ameram Moratem accessit: veneratusque subditum se professus est, fidemque dedit se Morati, quandocumque in Hungariam movere voluerit, transitum concessurum, & ad fines usque Germaniæ & Russiæ viam ei præiturum. Tantis promissis motus Morates, convivam compotoremque ad mensam suam admisit: multisque donis illum, ac comites plusquam trecentos honoratos amice complexus dimisit. Prusa deinde Cotyæum profectus, indeque progrediens fines ditionum Caramani invasit, urbesque duas recepit, unam Aksiari, alteram Pegsiari Turcorum lingua appellatas: hæcque Iconio vicina satis est, bidui iti-

Draculius sive Dracula Danum vincit & interficit. invito Morate Walachiæ imperat.

Levissima belli causa, quod Morates Caramano intulit.

Equum petit a Caramano Morates.

Negat Morati equum Caramanus, inde ortum bellum.

Edit. Paris. pag. 114.

Draculius operam suam Morati quem adierat pollicetur.

Moratis profectio in ditionem Caramani.

Has urbes captas esse refert Sad. Musulm.

A σκεψάμενος τῷ βασιλεῖ ἐζήτει ἐλευθερίαν, καὶ ὁδὸν εὐθεῖαν τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὰ ἴδια. ὁ βασιλεὺς δὲ φιλοτιμήσας, καὶ εἰς μίαν τῶν μεγίστων νηῶν εἰσάξας, ἔστειλεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ποντικοῦ πελάγους εἰς τὸ Ἀσπρόκαστρον. ἐκεῖ δὲ οἱ τῆς Βλαχίας εὑρισκόμενοι ἄρχοντες εὐφήμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα, καὶ εἰς τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν ἀποκατέστησαν, ἀποκτείναντες τὸν νόθον υἱὸν τοῦ Μύλτζα. ὡς δὲ ἐγένετο Κύριος πάσης Βλαχίας, ἔστειλεν εἰς τὸν Μουράτ ἀποκρισιαρίους εἰρηνεύσων αὐτόν, καὶ ἐγένετο. ἦν γὰρ χρηστὸς τῷ ἤθει, καὶ ἥμερος ὁ Μουράτ· ἐδίδοτο γοῦν παρ' αὐτοῦ τὸ κατ' ἔτος τέλος, καὶ εἶχε παντοίαν ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν Βλαχίαν ὁ Νδάνος αὐθέντευε. Ἀλλ' ἐπανίτω μοι καὶ ὁ λόγος εἰς τὸν Δραγούλιον, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο πανοῦργος τοῖς B τρόποις ὤν. καὶ γὰρ τὸ Δραγούλιος ὄνομα πονηρὸς ἑρμηνεύεται. προστήσας οὖν πόλεμον μετὰ τοῦ Νδάνου ἀπέτεμε τὴν αὐτοῦ κεφαλήν, καὶ κύριος τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατέστη. ὁ δὲ Μουράτ μαθὼν τὸ δρᾶμα βαρέως ἔφερε· εἶχε γὰρ ἐν χερσὶν ἄλλον ἀδελφὸν τοῦ Νδάνου, καὶ βουληθεὶς τοῦ ἀποκαταστῆσαι αὐτὸν ἡγεμόνα ἀντὶ τοῦ φονευθέντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἔστειλεν αὐτὸν σὺν δυνάμει ἐν Βλαχίᾳ. ὁ δὲ Δραγούλιος πόλεμον στερρὸν ἐγείρας κατὰ τῶν ἐπεμβαινόντων ἔτρεψε, καὶ εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ τὸν * Δραγούλεον ἀπέκτεινε, καὶ αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐκληρονόμησεν. ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει ἦλθέ τις εἷς τῶν τοῦ Καραμὰν ἀπαγγέλλων τῷ Μουράτ, ὅτι ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ ἐστὶν εἷς τῶν Ἀραβικῶν ἵππων ἔν τε πράξει, ἔν τε ἡλικίᾳ, ἐν χρώματι, ἐν ἰσότητι τῶν C μελῶν τε, καὶ ἄρθρων ὡς οὐδεὶς τῶν παρὰ τοῖς Ἄραψι καλῶς καὶ ἐπιμελῶς τρεφομένων, καὶ παιδευομένων. ὁ Μουράτ οὖν ἐλθὼν εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ ἵππου, στέλλει ἕνα τῶν τιμίων αὐτοῦ δούλων καὶ ζητεῖ τὸν ἵππον, ἐλπίζων ὁ Μουράτ κατὰ τὴν πρώτην ἀγγελίαν τοῦ δοῦναι τὸν ἵππον χάριν φιλίας, ἢ ἀνταλλαγῆς τινὸς τιμήματος. ἦν γὰρ ὁ Μουράτ ἀεὶ δέρων, καὶ ἐπαπειλῶν αὐτὸν πάντοτε, ἐκ πατρόθεν καὶ πάππων εὐτυχὴς ὢν κατὰ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Καραμάν. ἐθάρρει τοίνυν κατὰ πολλοὺς τρόπους τοῦ ἔχειν τὸν ἵππον. ὁ δὲ Καραμὰν τὰ ἐναντία φρονῶν, ἀπελογίσατο τῷ δούλῳ τοῦ Μουράτ, δύναται ὁ κύριός σου ἐπιβῆναι τῷ ἵππῳ τούτῳ; δεικνύων δακτυλοδεικτικῶς καὶ τὸν ἵππον. ὁ δὲ εἶπεν, εἰ δύναται ἢ οὐ δύναται οὐκ ἐμοὶ τυγχάνει τὸ ἀποκρίνεσθαι· D αὐτὸς γὰρ δύναται τοῦ ἀνταποκριθῆναι σοι, ἐμοὶ δὲ ἀπόκειται τί τὸ μέλλον ἀνταποκρῖναι τῷ Κυρίῳ μου· ὁ δὲ Καραμὰν ἔφη, ἀνάγγειλον τῷ Κυρίῳ σου, ὅτι, οὐ δυνήσεται καθίσαι ἐν τῷ ἵππῳ ἀγέρωχος ὑπάρχων, μόλις γὰρ ἐγὼ τὴν ἐπίβασιν τίθημι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ πέμπω σοι· ὁ δὲ Μουρὰτ ἀκούσας τοὺς λόγους ἐσκληρύνθη, καὶ σπουδῇ τὰ στρατεύματα συναγαγών, καὶ περάσας τὸν πορθμὸν εἰς Προῦσαν ἀφίκετο, κἀκεῖ μικρὸν ἀναμείνας ἕως οὗ τὰ τῆς ἀνατολῆς συναχθῶσι· καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ῥηθεὶς Δραγούλιος ὁ Βοϊβόδας Βλαχίας ἔφθασε διαβὰς τὸν πορθμόν, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ τυχὼν τῷ Ἀμουρᾷ Μουράτ· καὶ E προσκυνήσας αὐτῷ ὑπετάγη, ὑποσχεθεὶς ὁπότε δεῖ περᾶσαι ὁ Μουράτ ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ αὐτὸς δώσει πόρον, αὐτὸς γενήσεται προοδοποιὸς ἄχρις ὁρίων Ἀλαμανίας τε καὶ Ῥωσίας· ὁ δὲ Μουρὰτ ἀγαθεὶς ἐπὶ ταῖς ὑποσχέσεσι, καὶ ὁμοτράπεζον, καὶ συμπότην αὐτὸν ποιήσας, καὶ λίαν φιλοτιμήσας, καὶ δῶρα πλεῖστα αὐτῷ τε, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ, ἦσαν γὰρ ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους, καὶ ἀσπασάμενος ἀπέλυσεν. ὁ δὲ Μουράτ ἐκ τῆς Προύσης εἰς Κοτύαιον ἐλθών, ἐκεῖθεν ἀπάρας εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Καραμάν. καὶ χειρωσάμενος πόλεις δύο, ἡ μία καλεῖται κατὰ

τῇ τῶν Τύρκων γλώττῃ Ακσεαρυ, ἡ δὲ ἑτέρα Πέγσεαρι, A ἦν δὲ ἡ πόλις αὕτη ἐγγὺς Ικονίου ἀπέχουσα δύο ἡμερῶν ὁδόν. Τότε ὁ Καραμὰν μὴ ἔχων τι δρᾶσαι, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις τοὺς ἐντιμοτέρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, καὶ χρήματα ἱκανὰ καὶ τὸν ἵππον, καὶ τὰς δύο πόλεις ἃς ἔλαβε σὺν τοῖς κάμποις καὶ τοῖς χωρίοις, μόνον τοῦ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω. στείλασα καὶ γραφὰς παρακλητικὰς ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, ἦν γὰρ ὁ Καραμὰν γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Μυράτ. ὁ δὲ καμφθεὶς ταῖς παρακλήσεσιν αὐτῶν ἐποίησεν εἰρήνην σὺν ὅρκοις, καὶ ὑπέστρεψεν.

nere ab ea diffita. Quod invadenti opponeret, Caramanus non habebat: quare legatos ad eum mittit ditionis suæ præcipuos viros, qui magnam pecuniæ vim, equum, duasque subactas urbes, earum etiam agros & vicos, si tamen retrocedere velit, offerrent. Ad Moratam etiam soror ejus, (quam Caramanus uxorem duxerat, eaque affinitata contracta Moratis sororius erat, litteras hortatorias scripsit: quibus ad pacis conditiones adductus, eam jurejurando sancivit, & ad sua reversus est.

Anno Hegiræ 839. qui cœpit anno Christi 1435. Julii 27. fer. 4.

Pax tandem Caramano a Morata concessa.

CAPUT XXX.

Serviam a Georgio Vulci F. Morates repetit. Georgius filiam suam ei nuptum dat, concessa in dotem Serviæ parte. Morates duce Draculio Hungariam frustra invadit. Morates socero suo Georgio bellum infert, urbes capit, sororios suos luminibus privat. Draculius in carcerem detrusus datis filiis obsidibus liberatur. Morates Bellogradum frustra oppugnat.

ΕΛΘΩΝ δὲ ἐν Αδριανουπόλει, καὶ μαθὼν, ὅτι ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου καὶ γυναικάδελφος τοῦ Παγιαζὴτ ἀπέθανεν, ὃν ὁ λόγος ἐν τοῖς τοῦ Παγιαζὴτ χρόνοις, τοῦ Ιλτριὴμ λέγω, ἱστόρησε· πέμπει πρὸς τὸν αὐτοῦ διάδοχον ἀποκρισιαρίους ζητῶν τὴν ἅπασαν Σερβίαν. ἦν γὰρ ὁ ἀποθανὼν μὴ ἔχων κληρονόμον, καὶ γὰρ ἄπαις ἐτελεύτησεν. εἶχεν οὖν ἀδελφιδοῦν ἐκ τῆς Μάρας τῆς θυγατρὸς Λαζάρου, καὶ ἀδελφῆς αὐτοῦ τοῦ τεθνηκότος Στεφάνου. ἦν γὰρ Γεώργιος υἱὸς Βύλκου καὶ γαμβρὸς Λαζάρου. ἰδὼν οὖν τοὺς ἀποκρισιαρίους καὶ τιμήσας αὐτοὺς ὡς ἔχρην· καὶ κατὰ νοῦν λαβὼν τὰς τοῦ δράκοντος ἐπηρείας. ὅτι εἰ μὲν φάγει, καὶ κορεσθῇ μικρὸν ταπεινωθήσεται· εἰ δ' οὔ, καὶ Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν, καὶ τοὺς πατρικοὺς τόπους αὐτοῦ ἅπαντα χανὼν ῥοφήσει· καὶ πραγματεύεται τὸν καιρὸν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον· καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Σερβίας εἰς προῖκα, τάχα μόνον ἐνόρκως ποιήσωσι τὴν εἰρήνην· χρυσίου δὲ καὶ ἀργύρου ταλάντων ἀριθμὸν τίς διηγήσεται; στέλλει ἀποκρισιαρίους, καὶ πείθουσι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πέμπει τὸν Σαρατζίαν ἕνα τῶν Βεζυρίδων τοῦ μνηστεῦσαι τὴν κόρην, καὶ δοῦναι ὅρκους τῷ Γεωργίῳ, καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ ἀσφάλειαν. ἐντυχὼν οὖν ὁ Σαρατζίας τῷ δεσπότῃ Γεωργίῳ, καὶ τελειώσας τὴν τῶν μνήστρων πρᾶξιν ἐπανῆλθεν· αἰτήσας λύσιν τοῦ οἰκοδομῆσαι πολίχνιον ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Δανούβεως, δέδωκεν αὐτὴν ὁ Μυράτ, καὶ ἀπελύθη ὁρισμὸς εἰς αὐτὸν, καὶ ἤρξατο κτίζειν ὁ δεσπότης τὸ Σμεδροβόν· ὁ δὲ Μυρὰτ ἅμα θέρους ὥρας ἐγγὺς οὔσης στρατεύει εἰς Οὐγγρίαν, καὶ περάσας τὸν Δάνουβιν διὰ τῆς Νικοπόλεως συναντᾷ τοῦτον Δραγούλιος, καὶ μετὰ περιχαρείας ἀσπασάμενος σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ συνοδεύει τῷ Μυρὰτ, καὶ ἐμβάσας αὐτὸν ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν πορείαν, εὗρον ἔρημον τὸν τόπον· μαθόντες γὰρ οἱ Οὔγγροι τὴν ἐπέλευσιν τοῦ Μυρὰτ ἐμετοίκησαν τὰς κώμας, καὶ τὰ μικρὰ πολίχνια· καὶ κατεπάτησαν οἱ Τοῦρκοι γῆν πολλὴν ἔρημον, μὴ κερδήσαντες τι πλὴν ἑνὸς κάστρου σμικροτάτου, καὶ αὐτὸ παρ' ἐλπίδα. οἱ γὰρ ἄνδρες ἐξελθόντες τοῦ εὑρεῖν τὰ τῶν ἀναγκαίων χρειώδη, καὶ μείναντες ἔξω τῆς πόλεως, οἱ Τοῦρκοι πρωὶ παρατρέχοντες ηὗρον τὰς πύλας ἀνεῳγμένας, καὶ εἰσῆλθον τινὲς μηδέπω τοῦ ἀντιπαρατάττοντος λαβόντες δὲ τὴν λείαν ἐξῆσαν. ἐλθόντες δὲ ἄχρι Ζιπινίου, αὕτη δ' ἐστὶ μία τῶν περιφανῶν πόλεων Οὐγγρίας, οὐκ ἐτόλμησαν

B POstquam vero Adrianopolim Morates venit, Despotam Serviæ *Stephanum* Lazari filium, Bajazitis sororium, cujus meminimus in Bajazitis Ildrim rebus enarrandis, fato cessisse rescivit. Ab ejus successore *Georgio* per legatos totam Serviam repetit: hæredem quippe decessor non genuerat: supererat nepos ex Maria Lazari filia, & defuncti Stephani sorora. Erat equidem Georgius Wlcl filius etiam Lazari gener. Admissos legatos ut decebat honorifice suscipit. Secumque cogitat Draconis fraudes; qui, si comederit, & aliquatenus satiatus fuerit, quietus recumbet; alias, si nulla ei offa in os injiciatur, Serviam, Bulgariam paternasque ditiones suas omnes C hianta ore devoraturus. Occasione itaque usus filiam suam ei despondet, maxima Serviæ parte dotis nomina concessa: hac solummodo conditione apposita ut cito pax jurejurando sanciretur, auri vero & argenti talenta quæ solvit, quis numerare potest? Destinat deinde legatos, qui principem Moratem ad has pacis conditiones suasionibus adducunt. Ille Vezirum suum Sariciam mittit, qui puellæ, quam uxorem ducturus erat, sponsalibus nomine suo interesset, fidemque Georgio daret, vicissimque ab eo acciperet. Profectus itaque Saracias ad Despotam Georgium, post celebrata sponsalia rediit. Licentiam ædificandi castrum ad Danubii ripam petiit etiam Despota, qua Moratis decreto, concessa, Smedrovum con- D struere cœpit. Ingruente deinde æstate in Hungariam Morates movit, Danubioque ad Nicopolim trajecto ei occurrit Draculius, qui lætitia exultans, eum salutat: & conjunctis copiis, quas ducebat, Morati viæ comitem se adjungit. Cumque quatriduí itinere intra fines *Hungariæ* eum duxisset, solitudinem invenerunt. Comperta enim Moratis expeditione, e vicis, pagis castrisque minoribus incolas alio transportaverant Hungari; quamobrem Turci per regionem

Serviam Morates repetit a Georgio Vulci F. Stephani successore.

Edit. Paris. pag. 515. Georgius filiam suam Morati despondet Serviæ parte in dotem data.

Morates Hungariam invadit, vix duce Draculio. ad annum *Hegiræ* 840. qui cœpit anno 1436. Julii 14. fer. 7. Histor. Turcicæ referunt.

Zupinium usque profecti Turci.

riæ urbibus insignibus unam, propius ipsam admovere ausi non sunt. Cum itaque illius incolæ Turcos invadentes indignabundi aspicerent, portis urbis patentibus pugnam cum eis ineunt, multosque cædunt. Quare Turci retrocedunt viæ semper ductore Draculio, a quo Morates insidias sibi strui metuebat. Ad fluvii ripam ubi devenerunt, iterum eum trajiciunt. Hocce tempore Hungariæ Rex infans adhuc erat, nec, qui rem bellicam administraret, vicarium habebat. Quapropter cognita Turcorum audacia, quemdam ex nobilibus præfectum generalem exercitus Regina constituit; virum equidem audacem, animosum, alterumque in re bellica Achillem, vel Hectorem. Morates amne trajecto Adrianopolim se recepit, mittitque Saticiam velut pronubum, qui sibi desponsatam adduceret. In Serviam cum advenisset, eum benigne ac magnifice excepit Despota, qui hac ipsa hyeme incoronatus fuerat. Imperator namque Joannes missis ei per Georgium Philanthropinum principatus insignibus Despotam Serviæ appellaverat. Pronubus ille tandem Servia excessit abducta virgine puella, quæ thesauros immensos vestesque auro intextas asportabat, ambos etiam fratres suos secum ducebat. Adrianopolim ubi ventum est, summa lætitia nuptiæ celebratæ sunt: aliam porro uxorem antea duxerat Morates Spentiaris filiam: hanc tamen magis ardebat, quod forma eximia, præstantique ingenio polleret. Nuptiis consummatis sororios suos, dona multa ipsis largitus, benigne dimittit; Adrianopoli deinceps, quod autumnus iniret, commoratus, nunc venationi, alias spectaculis ac compotationibus vacando tempus terebat. At vere inchoante pravum malignumque consilium adversus Despotam socerum suum init, a quodam procerum suorum, qui Phadulach appellabatur, incitatus. Vir iste malignus ac pravus erat, Christianoque nomini hostis infestissimus. Impetii Turcici redituum ac vectigalium magnus charthularius primum fuerat; inspecta vero ejus solertia, & in consiliis ineundis ingenii acumine & promptitudine; quodque Christianis infensus esset, in Mesazonton seu Vezirorum ordinem princeps allegit. Is igitur aliquando hæc Morati dixit: *Quare Domine fidei nostræ hostes internecione non deles? Cum enim ad tantum imperium Deus te provexerit, ipsum negligis, nec in Christianos secundum Dei placitum animadvertis; quinimo humanus & longanimis infideles foves ac protegis. Id nequaquam Deo acceptum, gladius porro tuus impiorum carnes devoret, donec ad unius Dei, & magni Prophetæ disciplinam convertantur. Animum itaque adverte, o Princeps, illudque castrum, quod Serviæ Despota ædificavit, nullatenus rebus nostris conducere, considera. Eo depellatur, & transitum a Servia in Hungariam nobis apertum habebimus. Fontes sempiternos ipsi eripiamus, qui aurum & argentum velut aquam perennem profundunt. Hungariam his opibus subigemus, inque Italiam postmodum profecti, fidei nostræ adversarios debellabimus.* Princeps equidem vir simplicissimus, & minime malus hujus Sathanæ verbis aures præbuit: & ad Despotam Serviæ legatos destinat, qui castrum Smedrovum nuper extructum dedi peterent. Ad istius legatos Despota respondit jusjurandum

Draculius Moratis suspectus.

Despotæ filia Morati adducitur. Anno Hegiræ 839. juxta Annales Turcicos. Circa finem anni 1435. & initium 1436.

Edit. Paris. pag. 116.

Serviæ Despota ab Imperatore Constantinopolitano insignia Regia accipit.

Prior Moratis uxor, quam duxerat anno Hegiræ 828. qui cœpit anno 1424. Novemb. 23. fer. v. ita ut hæ nuptiæ celebratæ sint anno 1425.

Morates socero suo bellum inferre statuit Phadulacho incitante anno Hegiræ 842. qui cœpit anno 1438. Junii 24. fer. 3.

Phadulachi ad Moratem oratio.

Morates Smedrovum sibi dedi petit.

A προσεγγίσαι. οἱ πολῖται δὲ ἀγριωπὸν πρὸς τοὺς Τούρκους βλέψαντες, καὶ κατὰ στόμα ἀντιμαχησάμενοι, μὴ κλείσαντες τὰς πύλας, ὥσπερ γὰρ ἀνεῳγμέναι, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσαντες, ὀπισθόρμησαν, ἔχοντες ἀεὶ τὸν Δρακούλεαν προδεσποιοῦν. ἐφοβήθη γὰρ ὁ Μυρὰτ μήπως ἔνεδρα γένηται κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Δραγουλίου, καὶ ἐλθόντες ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ ἐπέρασαν. ἦν γὰρ τότε καιροῦ ῥὴξ βρεφύλλιον, καὶ οὐκ ἦν ἐπιτροπεύων. ὡς ἰδὼν τοίνυν τὴν τόλμην τῶν Τούρκων, ἔστησεν ἡ ῥήγισσα τῶν εὐγενῶν ἕνα μέγα δομέστικον τοῦ φοσσάτου ἄνδρα τολμηρὸν, καὶ εὐκάρδιον, καὶ πρὸς τὰ πολεμικὰ ἕτερον Ἀχιλλέα, ἢ Ἕκτορα. ὁ δὲ Μυρὰτ ἐκβὰς τὸν ποταμὸν, καὶ ἐν Ἀδριανοῦ κα-

B ταντήσας στέλλει τὸν Σαρατζίαν ὡς νυμφαγωγὸν, τοῦ ἀγαγεῖν τὴν νύμφην ἐκ τῆς Σερβίας. καὶ ἐλθὼν, καὶ δεξιωσάμενος αὐτὸν ὁ δεσπότης φιλοτίμως, ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χειμῶνι στεφθείς. ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης πέμψας τὸν Γεώργιον τὸν Φιλανθρωπινὸν σὺν τοῖς παρασήμοις ἐποίησεν αὐτὸν δεσπότην Σερβίας. ἀπάρας οὖν ὁ νυμφαγωγὸς σὺν τῇ νύμφῃ ἐχούσης θησαυροὺς ἀμετρήτους καὶ χρυσοϋφάντους στολὰς, ἄγουσα μετ' αὐτῆς καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτῆς. ἐλθόντες δὲ καὶ χαρὰν μεγάλην καὶ γάμους ποιήσαντες· ἦν γὰρ ἔχων καὶ ἑτέραν προλαβὼν τοῦ Σπεντιὰρ θυγατέρα γυναῖκα, ἀλλὰ ταύτην ἐπόθει πλέον ὡραίαν οὖσαν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι. τῶν γάμων δὲ πλη-

C ρωθέντων, καὶ τοὺς γυναικαδέλφους αὐτοῦ ἀσμένως ἀποπέμψας μετὰ δώρων πολλῶν· αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει φθινοπώρου ἀρχομένου ἐκάθητο, τῇ μὲν ἐν κυνηγεσίοις ἐξερχόμενος, τῇ δὲ ἐν θεάτροις καὶ πότοις ἀσχολούμενος. ἔαρος δὲ ἀρχομένου βουλὴν βουλεύεται πονηρὰν κατὰ τοῦ δεσπότου καὶ πενθεροῦ αὐτοῦ, ἔχων εἰς τοῦτο ἕνα τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ σύμβουλον, ἄνθρωπον κακοποιὸν, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸν ἄσπονδον, ὀνόματι Φαδουλάχ. οὗτος γὰρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἶτα ὁρῶν αὐτοῦ τὸ πανοῦργον ὁ ἡγεμὼν καὶ ὀξὺ, καὶ πρὸς τὰς βουλὰς εὔστοχον, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρωδῶς διακείμενον, ποιεῖ αὐτὸν καὶ μεσάζοντα. καὶ τῷ Μυ-

D ρὰτ μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἴρηκεν· ἵνα τί Κύριε τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως εἰς τέλος οὐκ ἀφανίζεις; Θεὸς γὰρ δεδωκώς σοι τοσαύτην ἡγεμονίαν, σὺ καταφρονῶν αὐτὴν οὐκ ἐπιβλέπεις εἰς αὐτοὺς, ὡς τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἀλλὰ φιλανθρώπως εἰς μακροθυμίαν τοὺς ἀπίστους περιθάλπεις; οὐκ ἔστιν οὖν τοῦτο, οὐκ ἔστι Θεῷ βουλητὸν, ἀλλ' ἡ μάχαιρά σου φαγέτω κρέα τῶν ἀσεβῶν, ἕως οὗ ἐπιστρέψωσιν ἐν τῇ τοῦ μόνου Θεοῦ, καὶ τοῦ μεγάλου προφήτου διδασκαλίᾳ. γίνωσκε οὖν ὦ ἡγεμὼν, ὅτι τὸ πολίχνιον ὃ ἐπῳκοδόμησεν ὁ δεσπότης Σερβίας οὐκ ἔστι συμφέρον ἡμέτερον. ἀρθήτω οὖν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἕξομεν αὐτὸ διάβασιν ἀπὸ Σερβίας εἰς Οὐγγρίαν. ἀρῶμεν ἀπ' αὐτοῦ τὰς πηγὰς τὰς ἀειζώους

E τὰς βρυούσας ὡς ὕδωρ ἀέναον τὸν ἄργυρον, καὶ τὸν χρυσὸν, καὶ σὺν αὐτοῖς παραδώσομεν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπέκεινα Ἰταλίας φθάσομεν, πατήσαντες τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἁπλούστατος ὢν, καὶ μὴ ἔχων πονηρίαν ἐν καρδίᾳ, ἔδωκεν ὦτα τοῖς λόγοις τοῦ Σατανᾶ· πέμπει οὖν ἀποκρισιαρίους εἰς τὸν δεσπότην Σερβίας, ζητῶν τὸ πολίχνιον, ὃ νεωστὶ ἐδείματο εἰς τὸ Σμέδροβον. ὁ δὲ ἀνταπέστειλεν αὐτῷ λόγους, ἀπα-

μιμνήσκων τοὺς ὅρκους καὶ τὴν συγγένειαν. ὁ δὲ τύραννος, μηδὲ ὁπωσοῦν εἰς νοῦν λαβὼν τὰ τοῦ δεσπότου ῥήματα, στρατεύει κατ' αὐτοῦ· καὶ δὴ πρῶτον ἔρχεται εἰς Σμέδροβον ὥρᾳ θέρους· ἦν γὰρ ὁ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενὸν, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τροφῶν ταμεῖα· καὶ σκοπήσας καιρὸν ἀπέκλεισε τὸ πολίχνιον, καὶ παρακαθίσας αὐτῷ μῆνας τρεῖς, ἀπὸ τῆς ὑστερήσεως τῶν αὐτηριῶν παρεδόθη, ὅρκους δοὺς καὶ πίστεις τοῦ μὴ ἀδικῆσαι τινά. ἀνοίξαντες δὲ τὰς θύρας ἐξῆλθον εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ ἔσω ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ δεσπότου, καὶ ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος αὐτοῦ Θωμᾶς ὁ Καντακουζηνός. ἔβαλε γοῦν Τούρκους ἱκανοὺς εἰς φύλαξιν, αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἔρχεται εἰς Νοβόπεδον ματέρα τῶν πόλεων, καὶ καταπολεμήσας εἷλε ταύτην, καὶ παρέδωκε Τούρκοις ὅλην Σερβίαν. χειμῶνος δὲ φθάσαντος ἐστράφη ἐν τῇ Ἀδριανοῦ. τοὺς δὲ δύο υἱοὺς τοῦ δεσπότου, ἦν γὰρ ὁ εἷς εὑρεθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει στρατεύοντος ἐν τῷ Σμεδρόβῳ τοῦ Μουρὰτ, ὁ δὲ ἕτερος συλληφθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ πολιχνίῳ ἤχθη ἐν Ἀδριανοῦ· πέμψας οὖν αὐτοὺς δεσμίους ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐν Ἀμαστρίᾳ, ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν δύο συμβουλίᾳ τοῦ Φαδουλάχ. ὁ δὲ Δρακούλιος ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, πέμπει αὐτὸν δέσμιον ἐν Καλλιουπόλει φυλακίσας αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ· εὑρὼν αἰτίαν ὅτι ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ ἔμελλε προδῶσαι αὐτὸν, ὅτε προωδοποίει. καὶ ἄλλα τινὰ ἐφευρήματα ἃ διενόει ὁ Φαδουλάχ. ποιήσας οὖν ἡμέρας πολλὰς ἐν τῷ πύργῳ, ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ὁμήρους, καὶ πέμψας ἔφερε, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ἔτι ἀφήλικας ὄντας. Ὁ δὲ λαβὼν αὐτὰ στέλλει ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐν Ἀσίᾳ ἐν κάστρῳ τινὶ Νυμφαῖον ἐπονομαζόμενον, παραγγείλας φυλάττειν ἐπιμελῶς αὐτά. τὸν δὲ Δρακούλιον, δοὺς ὅρκους, καὶ λαβὼν, ὡς ἔσται πιστὸς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ἀπέλυσεν ἐν Βλαχίᾳ. ἔαρος δὲ ἀρξαμένου στρατὸν ἐγείρει μέγαν καὶ πολὺν ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ Θρᾴκης, καὶ κατὰ τοῦ Πελογράδου ἐστράτευσεν. ἦν δὲ τὸ Πελογράδον πόλις Σερβίας ὀχυρὰ καὶ δυσάλωτος, ἔχουσα τοὺς θεμελίους ἀνὰ μέσον ποταμῶν δύο Δανούβεώς τε καὶ Σάβα· πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτὴν τὴν πόλιν ὁ Κράλης Οὐγγρίας, δέδωκε πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης Γεώργιος, φοβούμενος μήπως οἱ Τοῦρκοι παραλαβόντες αὐτὴν, τὴν περαίαν διαβάντες ἕλωσι τὰς πόλεις Οὔγγρων, καὶ τοῦ δεσπότου· εἶχε γὰρ ὁ Σέρβος ἐν τῇ περαίᾳ πόλεις ἱκανάς. ὡς δυνατωτέρους πέλειν, καὶ μαχιμωτέρους, ἔδωκεν αὐτὴν πρὸς τοὺς Οὔγγρους ἵνα φυλάττωσι. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης εἶχε περάσας τὸν Ἴστρον, ὅτε ὁ Μουρὰτ ἐζήτει τὸ Σμέδροβον, καὶ ἦν αὐλιζόμενος ἐν ταῖς αὐτοῦ πόλεσιν, ἔχων φυλάττοντας αὐτὸν τοὺς Οὔγγρους. ἐν τούτῳ καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐχθρωδῶς διετέθησαν εἰς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ Πελογράδῳ καὶ τὰς σκηνὰς πήξας γύρωθεν, καὶ πετροβολισμοὺς πολλοὺς κατασκευάσας μικρούς τε, καὶ μεγάλους, καὶ χώματα ἀνεγείρας, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ τριήρεις ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν πλείους, ἑτοιμάσας· ἐν ὅλοις ἓξ μησὶ παρακαθήσας καὶ διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ, οὐδὲν ὤνητο. ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεβάλλετο καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων, καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ, διά τε τῆς λοιμώδους νόσου, καὶ διὰ τῶν μηχανῶν τῶν πεμπομένων ἐκ τοῦ κάστρου. ἔπεμπον γὰρ εἰς αὐτοὺς

A fidemque datam in memoriam eis revocat, & contractæ affinitatis admonet. At Tyrannus, ne minima quidem ratione talium Despotæ monitorum habita, in eum movet; & per æstatem Smedrovum accessit. Exhausta erant castri horrea & reliqua cibariorum penus. tempore igitur apto observato castrum obsidione cinxit, & ad tres menses integros ea protracta, rebus necessariis deficientibus tandem deditur, fide data injuriam nulli illatum iri. Patefactis itaque portis obsessi decedunt, & ad Moratem venerandum accessere. Istam obsidionem toleraverant primogenitus Despotæ filius, ejusque avunculus Thomas Cantacuzenus. Ad Castri custodiam Turcorum præsidio valido imposito, illinc digressus Novopridum urbium aliarum matrem (*Metropolim*) B proficiscitur; eam expugnat, Turcorumque imperio cum universa Servia subjicit, & hyeme superveniente Adrianopolim revertitur. Despotæ etiam ambos filios, (quorum alter Adrianopoli agebat, dum Smedrovum oppugnabatur, alter eo dedito captus Adrianopolim ductus est) in Asiam vinctos, Amastrim consilio Phadulachi transmittit, oculosque utrique eruit. Draculius etiam per idem tempus obsequium ac venerationem exhibiturus Moratem adiit, qui vinctum Callipolim eum misit, ubi turri inclusus sub custodia habetur. Ei objiciebantur meditata proditio, dum in Hungariam expeditionis viæ dux erat: alia item in eum confingebantur C crimina quorum Phadulachus artifex erat. Cum vero per plures dies in illo carcere Draculius mansisset, ambos filios obsides ab illo petierunt, quos adhuc impuberes ad se per nuncium accersitos tradidit. Eos Nymphæum Imperator Morates transmittit, situm id in Asia castrum, mandatque ut arcte custodiantur. At Draculium, postquam sacramento adactus cavit se in fide nunc & in posterum mansurum, in Walachiam dimisit. Vere deinde inchoante validum exercitum conscribit Morates, in unum copiis, tum Asiæ quam Europæ, collectis, & ad oppugnandum Belogradum (*Albam Græcam*) expeditionem suscipit. Hæc porro Serviæ urbs est, situ tuta, & facili expugnatioD ni haud exposita. Ad confluentem duorum fluviorum, Danubii scilicet & Savi condita. Hanc equidem Hungariæ Rex sibi permitti poposcerat; veritusque Despota Georgius, ne Turci illam occuparent, & in oppositam ripam trajecti Hungarorum, suasque urbes quas in Hungaria multas possidebat, caperent; Hungaris, ut potentioribus & magis bellicosis, illam urbem tuendam concedit. Quo tempore autem Smedrovum Morates obsidebat, ultra Istrum Despota, cui Turci admodum infensi erant, transierat, & in ditionis suæ urbibus, Hungarorum agmine ad sui custodiam cinctus, degebat. Belogradum ergo ubi accessit Morates, castra per ambitum metatus est, E machinas plurimas, quibus lapides jacularetur, cum magnas tum parvas fabricavit, aggeres congessit: triremesque ultra centum, quibus fluvius navigaretur, apparavit. In totos deinde sex menses obsidio protrahitur, frustra cum terra, tum fluvio tentata expugnatione. Quinetiam multorum procerum famulorumque domesticorum jacturam fecit; quos pestis, missiliaque urbis machinis excussa absumpserunt. In ipsos enim globulos plum-

Edit. Paris. pag. 117.
Smedrovum ad deditionem fame compulsum.

Morates Georgii filios sororios suos luminibus privat.

Draculius in carcerem detrusus.

Liberatur datis liberis suis obsidibus.

Belogradum oppugnatur, sed frustra.

Anno Hegiræ 843. qui cœpit Christi 1439. Junii 19. feria ...

pag. 118.

Sclopetorum & pulveris bombardarii descriptio.

beos, nuci Ponticæ magnitudine pares, machina ænea, cui secta serie imponebantur, quinque vel decem, expulsos mittebant. Post æneum autem tubum, (*fistulæ enim seu arundinis formam oblongam machina imitatur*) receptaculum erat pulvere sepletum, qui nitro, sulphure & carbone saligno contritis ac commixtis conficitur. Odorem bituminis, si naribus admoveatur ignis scintilla, refert. Sic temperatus statim accenditur, ignisque spiritus in arcto a globulis cohibitus eos vi expellit; hac violentia dum impelluntur, qui pulveri proximus est contiguum propellit, hicque antecedentem. Vis illa tamdiu durat, donec per foramen tubi pulvis accensus erumpat, qui milliaris unius spatio fertur: & obvium quidquid habet, sive hominem, sive quodcumque aliud brutum animal quamvis ferro tectum penetrat, quod vis pulveris vehemens & acris sit. Globulus etiam cum per unum transadactus fuerit, ln fequenti non deficit; non etiam penetratis duobus corporibus ferro tectis vis illa semittitur. Quod si globus ferreus fuerit, vel ex alia qualibet materia malleo condensata, percussione rotunditas in oblongam figuram versa claro assimilatur: & interiora viscera ceu fluvius igneus pervadit.

A βολίδας μολιβδίνας, ὅσον καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ἀπὸ κατασκευῆς χαλκᾶς ἐχούσας ἐντὸς τὰς βολίδας καθ' ὅρμαθον πέντε ἢ καὶ δέκα· ἐξ ὄπισθεν δὲ τῆς χαλκᾶς καλάμου βοτάνης σκεύασμα ἐκ νίτρου τεάφης, καὶ καρβουνίου ἰτέας πλήρης. ὀσμὴν δὲ ἀσπίθος ἢ τοῦ ἀνθρακος πυρὸς, εἰ πλησιάσειεν. τῇ ἀναμιγῇ ταύτῃ αὔρης ἐξάπτει, καὶ στενοχωρουμένου τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῶν βολίδων, ἐξ ἀνάγκης ὠθεῖ τὰς βολίδας, καὶ ὠθουμένων ἁ πρὸς τὴν βοτάνην ἐγγὺς ὠθεῖ τὴν πρὸ αὐτῆς, ἡ δ' αὐτὴν τὴν ἔμπροσθεν· καὶ οὕτως ἡ δύναμις μέχρι τὴν εἰς τὸ στόμιον προκειμένην βολίδα πέμπεται, καὶ ἀποπέμπει ταύτην ἄχρι μιλίου ὁδόν· καὶ τὸν τυχόντα εἰ ἄνθρωπον, εἴτε ζῶον, εἰ καὶ σιδηροφοροῦ-

B σιν, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς βοτάνης τόσον ὑπισχύει, ὅσον καὶ περονάσας ἡ βολὶς τὸν ἕνα οὐ χαυνοῦται πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ οὐδὲ ἐν τοῖς δυσὶ σώμασιν ἀτονεῖται ἡ δύναμις, εἰ καὶ σιδηροφόροι, καὶ ἔνοπλοι· ἀλλ' ὅταν ἡ βολὶς τύχῃ σιδήρου, ἢ ἄλλης τινὸς ὕλης * ὁπλοποιΐαν συνεχωρημένας, τὸ * σφυρῶδες εἰς γραμμὴν μετασχηματίζει. καὶ ὥσπερ ἧλος ὁ βόλος γίνεται, καὶ διέρχεται τοῖς τῶν ἐγκάτων ἐντέροις καθὰ ποταμὸς πύρινος.

* forte ὁπλοποιΐας

* l. σφαιρῶδες non σφυρῶδες, ut in MS.

C A P U T XXXI.

Ad Synodum celebrandam proficiscitur in Italiam Imperator, quem Patriarcha & alii comitati sunt. Quid Florentiæ actum sit, & quid post Græcorum in patriam reditum acciderit, narratur.

Ad Synodum Florentinam celebrandam Imperator & patriarcha cum Metropolitis in Italiam proficiscuntur. e portu Constantinopoleos solvit anno 6946. Novemb. 27. Indict. 1. Christi 1437.

ANNO illo Imperator Johannes, Patriarcha Domino Josepho, cæterisque Episcopis & Ecclesiæ præsulibus eum comitantibus, in Italiam ad celebrandam synodum navigavit. Præmeditatus erat ecclesiarum unionem, legatosque Romam ad Papam Eugenium antea destinarat. qui sumptus omnes illius profectionis se facturum pollicitus est: reditus insuper palatii officialibus, Ecclesiæ præsulibus, ipsisque Imperatori ac patriarchæ in Italia attributurum. Ubi ex Asia, Thracia, insulis atque etiam ex monte sancto monachi circiter * palatiique officiales quasi

Edit. Paris. pag 119.

Constantinopoli convenerunt, triremes, quas Papa ex Italia pecunia sumptibus faciendis instructas miserat, conscendunt, & Constantinopoli solventes versus Venetiam navigarunt. Illuc appulsos Romæos Respub. cum humanitate suscepit; Imperatoremque ut alterum Monarcham & saluti animorum providentem; Patriarcham pariter, & cæteros Metropolitas excepit. Ipsis templum sacrum datum, in quod sacrificium incruentum celebraturi venerunt Qui tum Venetiis vivebant, in id templum viri & fœminæ confluxerunt, ut divinam sacramque Mystagogiam juxta orientalis Ecclesiæ ritum viderent &

Appulit Venetias anno 1438. Februarii die 8. Sabbatho τῇ ἀσώτῳ.

Græci de ritu Græco magnifice loquuntur.

audirent. Attente illum considerantes, fusis ex imo corde lacrymis clamabant. Domine Ecclesiam tuam a maligni telis illæsam tuere: in unum eam coagmenta, ex medio ejus scandala extirpa. Qui nunquam Græcos videramus, quique eorum ritum & cærimoniarum ordinem fama tantum noveramus, ipsos equidem barbaros existimabamus. Nunc vero cognovimus & credidimus primos Ecclesiæ fœtus eos esse, & spiritum divinum eorum ore lo-

Martii 8. 1438. Ferrariam venit Patriarcha & Papam salutat.

C ΕΝ δὲ τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἔπλει ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐν Ἰταλίᾳ, σὺν τῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Ἰωσήφ, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις καὶ ἄρχουσι, κροτῆσαι τὴν Σύνοδον: ἦν γὰρ προμεμελετηκὼς τὴν ἕνωσιν, καὶ πέμψας ἐν Ῥώμῃ πρέσβεις προλαβὼν τῷ Πάπᾳ Εὐγενίῳ. ὑπέσχετο τὴν πᾶσαν καθ' ὁδὸν δαπάνην αὐτὸς δοῦναι, καὶ προσόδους ἐν Ἰταλίᾳ τοῖς τοῦ παλατίου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἄρχουσι, καὶ αὐτῷ Βασιλεῖ, καὶ τῷ πατριάρχῃ· οἱ δὲ ἀθροισθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ Θρᾴκης, καὶ τῶν τῆς νήσου εὑρισκομένων, καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου ὄρους εὑρισκομένων μοναχῶν τὸν ἀριθμὸν ὡς * καὶ οἱ τοῦ παλατίου σὺν τῷ βασιλεῖ ὡς * καὶ τριήρεις πέμψας ὁ Πάπας ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὰ πρὸς δαπάνην νομίσματα, εἰσίεσαν πλέοντες ἀπὸ

D τῆς Κωνσταντίνου εἰς Βενετίαν. ἐξελθόντες οὖν εἰς Βενετίαν, ἀσπασίως ἐδέξαντο οἱ Βενετικοὶ τοὺς Ῥωμαίους, τὸν βασιλέα ὡς δεύτερον μονάρχην, καὶ προνοητὴν τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας. ὁμοίως καὶ τὸν πατριάρχην, καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀρχιερεῖς. ἔδωκαν οὖν αὐτοῖς καὶ ἱερὸν τέμενος, καὶ εἰσῆλθον ἐκτελέσοντες τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. ἀθροίσθησαν γοῦν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει ἄνδρες τε, καὶ γυναῖκες τοῦ ἰδεῖν, καὶ ἐνωτίσασθαι θείαν καὶ ἱερὰν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. καὶ ἰδόντες καὶ δακρύσαντες, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς κράξαντες τὸ, Κύριε σὺ φύλαξον τὴν ἐκκλησίαν σου ἄτρωτον ἀπὸ τῶν βελῶν τοῦ πονηροῦ· σὺ εἰς ἓν συνάψον, σὺ τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου διάρραξον· ἡμεῖς γὰρ οἱ μήπω ἑωρακότες Γραικοὺς, οὔτε τὴν αὐτῶν τάξιν εἰδότες, ἠκούομεν ἐξ ἀκρᾶς φωνῆς, καὶ ὡς βαρβάρους ἐλογιζόμεθα. νῦν δὲ οἴδαμεν, καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι οὗτοι εἰσὶν οἱ πρωτότοκοι τῆς ἐκκλησίας υἱοὶ, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐστὶ τὸ λαλοῦν ἐν αὐ-

τοῖς. Ἀπάραντες οὖν ἐκ Βενετίας διὰ ξηρᾶς ἦλθον ἐν Φεραρίᾳ, κἀκεῖ ἀρξάμενοι τὰ τῆς συνόδου, κατέλαβε θανατηφόρος ἐν Φεραρίᾳ νόσος· ὅθεν ἀπάραντες ἦλθον ἐν Φλωρεντίᾳ. ἐν δὲ τῇ Φλωρεντίᾳ ἐπληρώθη ἡ σύνοδος. ἦν δὲ ἔξαρχος τοῦ μέρους τῶν Γραικῶν ἀπὸ τῶν Ἀρχιερέων ὁ Ἐφέσου Μάρκος· ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Ἰταλῶν ὁ Καρδινάλιος τοῦ τιμίου σταυροῦ Ἰουλιανὸς, μέγας ἐν τῇ ἔξω σοφίᾳ, καὶ ἐν τοῖς δόγμασι τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. ὁ Ἐφέσου Μάρκος ἐν Ἑλληνικοῖς μαθήμασι, καὶ ὅροις τῶν ἁγίων συνόδων, κανὼν καὶ στάθμη ἀπαρέγβατος. ὁ Βησσαρίων Νικαίας, καὶ ὁ Ῥωσίας Ἰσίδωρος. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λογιώτεροι τῶν Ἀρχιερέων, καὶ μέγας χαρτοφύλαξ ὁ Βαλσαμὼν, καὶ Ἀρχιδιάκονος. ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ Σχολάριος, καὶ καθολικὸς κριτὴς, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μετέχοντες λόγου, ἐκ μέρους δὲ καὶ Ῥωμαϊκοῦ μαθήματος. ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Λατίνων πολλοί. ἐγεγόνεισαν δὲ συνελεύσεις πολλαί. τέλος παυσαμένης τῆς φιλονεικίας, ὡς ἐν ὁμονοήσαντες Ἰταλοὶ, καὶ Γραικοὶ πλὴν Μάρκου, ὑπεγράφη ὅρος ὀμόσαντες, καὶ ἀρὰς ἐπιθέντες, ὡς οὐκ ἐναντιολογήσουσι πώποτε. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ὅρου, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ μοναδικῆς προβολῆς. τὸ ὅπερ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ· πάντες οὖν ὑπογράψαντες ἐν αὐτῇ τῇ ὁμολογίᾳ, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλειτουργήσαντες πρῶτον, καὶ συγκοινωνήσαντες, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, πλὴν Μάρκου· τὸ δὲ κνίζον τοῦ Μάρκου ἦν, ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου· λέγων, ἀπαλείψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, καὶ ὅπου ἂν βούλησθε τιθέσθω, καὶ ᾀδέσθω ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἄλλοτε τὸ, Ὁ μονογενὴς Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων. οἱ δὲ Λατῖνοι ἀντέλεγον. εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη δεῖξον, καὶ ἀπαλείψομεν αὐτὸ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου συμβόλου, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν βιβλίων ἐν οἷς ἐθεολόγησαν οἱ πατέρες· λέγω Κύριλλος, Ἀμβρόσιος, Γρηγόριος, καὶ Γρηγόριος, Βασίλειος, Ἱερώνυμος, Αὐγουστῖνος, καὶ ὁ Χρυσόστομος, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. εἰ δὲ ὁμολογοῦντες ἡμεῖς οἱ Λατῖνοι μίαν ἀρχὴν, καὶ αἰτίαν, καὶ πηγὴν, καὶ ῥίζαν τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, μὴ ποιοῦντες δύο ἀρχὰς, τίς ἡ χρεία τοῦ ἀπαλείφειν προσθήκην; καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφήνειαν, καὶ ἀνάπτυξιν. Ἐκοιμήθη δὲ καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ. ἀπάραντες δὲ ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἡ σύνοδος, ἦλθοσαν ἐν Βενετίᾳ διὰ ξηρᾶς σὺν ἀναλώμασι καὶ δαπάναις τοῦ Πάπα. ἀπὸ δὲ Βενετίας ἐν Βοιωτίᾳ σὺν τριήρεσι τῶν Βενετίκων διὰ ὁρισμοῦ τοῦ Πάπα, καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν σὺν τριήρεσι βασιλικαῖς, καὶ τῶν Βενετίκων. ἐλθόντες δὲ εὗρον τὴν δέσποιναν Κυραμαρίαν τεθνηκυῖαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, καὶ τὴν βασίλισσαν τοῦ δεσπότου Δημητρίου ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως· Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουρὰτ δεικνύων εὐγνωμοσύνην, καὶ ἀκραιφνῆ φιλίαν εἰς αὐτόν. ἦν γὰρ προκατειλημμένος ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, ὡς διαβὰς ἐν

A qui. Venetia profecti Ferrariam terrestri itinere contendunt. Illic inchoata synodo lethalis morbus grassari cœpit; Ferraria ideo relicta, Florentiam venerunt, ubi Synodus peracta & conclusa est. Primas partes inter Græcos Metropolitas agebat Marcus Ephesinus: inter Italos vero Cardinalis Julianus titulo sanctæ Crucis, cum in scientiis prophanis, tum in fidei Christianæ dogmatibus peritissimus. Marcus equidem Ephesi Metropolita] in [Græcis litteris, atque sacrarum synodorum decretis apprime eruditus erat], canon ipse & statera invariabilis. Aderant etiam Bessarion Nicææ, & Isidorus Russiæ Metropolitæ. Hi inter cæteros Archipræsules doctissimi erant; etiamque magnus Chartophylax Balsamo, & Archidiaconus. B Ex Senatoribus aderant quoque Gemistus Lacedæmonius, Georgius Scholarius & judex universalis & Argyropulus: hi sapientes erant, & in Græcorum scientia aliquatenus eruditi. A partibus vero Latinorum ejusmodi plures illinc convenerunt. Variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unum consentientibus Italis, &, præter Marcum, Græcis, Decretum jurejurando sancitum est, cui qui contradiceret umquam, anathemate ac diris imprecationibus eum devoverunt. Ex illo hunc fructum collegerunt, ut in eo consentirent omnes, SPIRITUM SANCTUM EX PATRE ET FILIO PROCEDERE, tamquam ex uno principio, & unica processione. Quod Græci dicunt C EX PATRE PER FILIUM. cui fidei confessioni cum omnes subscripsissent, Florentia abierunt celebrata simul primum divina liturgia, sumpta sacra communione, & osculo pacis invicem dato; quibus omnibus Marcus solus non interfuit. Hujus animum perstringebat additio symbolo facta: dicebatque Latinis, illam ex fidei confessione expungite. Ubicumque libitum fuerit apponatur, reciteturque in Ecclesiis: sicut cantantur aliis in canticis ista, UNIGENITUS FILIUS, & VERBUM DEI IMMORTALE EXISTENS. Quibus Latini contradicebant sic disserentes. Si quis blasphemam esse additionem nobis demonstret, eam non solum a sacro symbolo, sed etiam ab omnibus libris statim D delebimus, quibus patres res Theologicae tractaverunt. Cyrillus nempe, Ambrosius, Gregorius uterque Nazianzenus & Nyssenus, Basilius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, aliique plurimi. Si vero nos Latini confitemur unum principium & causam, fontem & radicem patrem esse filii & spiritus *sancti*, duobus principiis non suppositis, quid opus est additionem delere? Additionem quippe non dicimus, sed declarationem & explicationem. Florentiæ post sancitam unionem obiit Patriarcha. Iter postea capessunt Imperator & synodi patres, terraque Venetias, Papa sumptus ad id præbente, venerunt. Venetiis vero in Bœotiam triremibus Venetis Papa sic jubente vecti E sunt. Inde Constantinopolim transierunt partim Imperatoris, partim Venetorum triremibus usi. Urbem ingressi Despœnam Dominam Mariam Johannis Imperatoris uxorem obiisse comperiunt: pariterque Reginam, conjugem Demetrii Despotæ imperatorisque fratris, fato concessisse. Ad Moratem postea legatos misit Imperator, gratum benevolumque animum suum, amicitiamque cum eo integram per eos testatus. Morates enim hanc

Ferrariæ inchoatum Concilium & Florentiam translatum. Florentiam accessit Patriarcha Februarii. 7. Imperator die 14. anno 1439.

Marcus Ephesinus.

Cardinalis S. Crucis Julian.

Bessarion & Isidorus.

Marcus Ephesinus Concilii decreto subscribere negat.

Processio Spiritus sancti.

Edit. Paris. pag. 120.

Additio symbolo facta offendebat Marcum.

Latinorum rationes additionis factæ.

Patriarcha Florentiæ obiit. Imp. Constantinopolim redit.

Anno 1440. Feb. die 1. f. 11. τῆς Τυπογρ.

Marsti suspecta fuerat Johannis in Italiam profectio.

A opinionem animo præceperat, Impetatorem in Franciam transiisse fœdus cum Francis initurum, ipsum eis adhærere; & terra marique bellum inferre conjurasse, ut ex occidentis provinciis eum expellerent. At legati ipsum edocuerunt Imperatorem in Italiam non transiisse, ut de his quæ fama vulgata erant & ad eum perlata, ageret: sed ut de fidei suæ controversis dogmatibus cum Italis differeret, & communicaret. At postquam Archiepiscopi, Episcopi & Præsules triremibus eascenderunt, cives Constantinopoleos, ut mos est, eos salutant, interrogantque; ut se res vestræ habeut? quomodo transacta est synodus? num vicimus nos? Responderunt illi. Fidem nostram pretio vendidimus. Religionem nostram impietate commutavimus. B Ex Azymitæ facti purum sacrificium prodidimus. Istos & turpiores dictu sermones habebant, etiamque ex iis, qui decreto subscripserant, Heracleæ nempe Metropolita Antonius, ac cæteri. Si quis vero eis objiceret; & quare subscripsistis? respondebant continuo, Francorum formidine id egimus. Interrogantibus insuper, num Franci tormentis ipsos subjecissent? num flagellassent, & in carcerem detrusissent? respondebant non ita habitos fuisse. sed quomodo hæc dextra subscripsit, dicebant, ita abscindatur: lingua confessa est, radicitus evellatur. nec quicquam aliud respondere poterant. Ex Archiepiscopis etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum, dixerunt: nisi pecunias, quæ nobis sufficiant, præbueritis, nequaquam subscribemus. C Qua numerata, illico calamum atramento tingentes subscripsere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniæ; unicuique etiam patrum præsens pecunia numerata fuerat: Postquam vero eos pœnituit argenteos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judam ipsum, qui argenteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur. *Sed novit Dominus & distulit: & ignis accensus est in Jacob, & ira ascendit super Israel.*

Johannes Moratem] certiorem de rebus in Italia gestis facit.

Græci in patriam reversi de decreto Synodi Florentinæ ut sint locuti.

Edit. Paris. pag. 121.

Propudiosa ac turpia Græcorum Archiepiscoporum verba.

Psalm. 77. 18.

A Φραγκίᾳ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν ὁμόνοιαν σὺν τοῖς Φράγκοις, καὶ ἐγεγόνει Φράγκος, καὶ μέλλουσι στρατεῦσαι κατὰ τοῦ Μουράτ, ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάσσης τοῦ ἐξᾶραι αὐτὸν ἐκ τῆς δύσεως· οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγείλαντες αὐτῷ καὶ παραστήσαντες, ὅτι περὶ τῶν ὧν ἠκούσθησαν ῥημάτων, οὐκ ἐπέρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πίστεως, ἱλαρώθη τῇ γνώμῃ. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς εὐθέως ἀπὸ τῶν τριήρεων ἀποβάντες, καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου κατὰ τὸ σύνηθες ἠσπάζοντο αὐτούς, ἐρωτῶντες· πῶς τὰ ὑμέτερα; πῶς τὰ τῆς Συνόδου; εἰ ἄρα ἔχομεν τὴν νικῶσαν; οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο· πεπράκαμεν τὴν πίστιν ἡμῶν. ἀντηλλάξαμεν τῇ ἀσεβείᾳ τὴν εὐσέβειαν, προδόντες τὴν καθαρὰν θυσίαν, Ἀζυμῖται γεγόναμεν. Ταῦτα B καὶ ἄλλα αἰσχρότερα, καὶ ῥερυπασμένα λόγια. καὶ ταῦτα τίνες; οἱ ὑπογράψαντες ἐν τῷ ὅρῳ. ὁ Ἡρακλείας Ἀντώνιος, καὶ οἱ πάντες· εἰ γάρ τις πρὸς αὐτοὺς ἤρετο· καὶ διὰ τί ὑπεγράφετε; ἔλεγον· φοβούμενοι τοὺς Φράγκους· καὶ πάλιν ἐρωτῶντες αὐτούς, εἰ ἐβασάνισαν οἱ Φράγκοι τινάς, εἰ ἐμαστίγωσαν, εἰ εἰς φυλακὴν ἔβαλον; οὐχί. ἀλλὰ πῶς; ἡ δεξιὰ αὕτη ὑπέγραψεν, ἔλεγον, κοπήτω· ἡ γλῶττα ὡμολόγησεν, ἐκριζούσθω· καὶ ἄλλο οὐκ εἶχον τί λέγειν· καὶ γὰρ ἦσαν τινὲς τῶν Ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν λέγοντες· οὐχ ὑπογράφομεν, ἐὰν μὴ τὸ ἱκανὸν ἡμῖν τῆς προσόδου παράσχοιτε· οἱ δὲ ἐδίδουν, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος· ὑπὲρ ἀριθμὸν γὰρ ἅπαντα τὰ δαπανηθέντα εἰς αὐτοὺς νομίσματα· καὶ τὰ ἐν χερσὶ μετρηθέντα ἑκάστου τῶν πατέρων· εἶτα C μεταμεληθέντες οὐδὲ τὰ ἀργύρια μετέστρεψαν. Πρὸς τὴν φωνὴν ὅλην αὐτῶν, ὅτι τὴν πίστιν αὐτῶν πεπράκασι, καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰούδα ἥμαρτον, τοῦ στρέψαντος τὰ ἀργύρια. Ἀλλ' οἶδε Κύριος, καὶ ἀνεβάλλετο· καὶ πῦρ ἀνήφθη ἐν Ἰακώβ, καὶ ὀργὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

CAPUT XXXII.

Serviæ Despota ab Hungaris auxilia implorat, Duceque Joh. Huniade Turcorum provincias invadit. Morates subita Hungarorum irruptione perculsus, pacem cum Despota & Hungaris stabilivit. Caramani deinde ditionem invadit. Aladines Moratis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemetes, & Imperator salutatur. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se coniungit; ad Varnam Ladislaus Hungariæ Rex interficitur, magnaque strage Christiani caeduntur. Ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile Bassa. Huniades in Turcos iterum, sed improspere movet. Morates Peloponesum invadit.

Despota Serviæ Hungarorum auxilia implorat. Christi 1440.

INterea nobis dictus Georgius Despota Serviæ, cum devastatam ac desolatam ditionem suam cerneret, nulla spe alia sustentatus, quam paucorum castrorum, quæ in Hungaria sita erant, possessione: gemeretque quotidie nullo ejus miseria permoto; ad Hungariæ Regem, qui puer admodum erat, venit. Omnia tunc Regina illius mater, exercituumque Præfectus Jancus moderabantur. Sortem itaque suam deflendo hortatur, ut ejus miserti subveniant. Quibus permota Regina, magisque reformidans, ne Servia deserta devastator in Hungariam penetraret, Præfectum sumptus facienti Georgio auxilium ferre jubet. Is quidem dives pecuniæ erat: stipendiariorum itaque equitum ac sagittariorum viginti quinque millis sumptibus suis conscribit, fluviumque trajicit. Celeri pro-

Johannes Huniades exercitibus Hungaricis præfectus.

D Ὁ δὲ προρρηθεὶς δεσπότης Γεώργιος, ἰδὼν τὴν αὐτοῦ γυμνωθεῖσαν δεσποτείαν, καὶ μὴ ἔχων ἑτέραν ἐλπίδα πλὴν ὀλίγων πολιχνίων κειμένων ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ, καὶ στενάζων τὸ καθ' ἑκάστην, καὶ μηδένα ὁ ἐλεῶν, ἔρχεται πρὸς Κράλην Οὐγγρίας, ἦν γὰρ νέος πάνυ· πλὴν τὰ πάντα ἐκυβερνῶντο διὰ χειρὸς τῆς ῥηγίνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰάγγου τοῦ πρωτοστράτορος· καὶ παρακαλεῖ, καὶ ὀδύρεται τοῦ τυχεῖν ἐλέους. ἡ δὲ ῥήγινα κατανυχθεῖσα, μᾶλλον δὲ φοβηθεῖσα μήπως ἐρήμα καταλιμπανομένη Σερβία, καὶ εἰς Οὐγγρίαν ὁ φθορεὺς φθάσει, κελεύει τὸν στρατηγὸν σὺν τοῖς ἀναλώμασι Γεωργίου τοῦ βοηθῆσαι· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα· καὶ δὴ ῥογεύσας, καὶ λαβὼν ἱππεῖς καὶ τοξότας ἄχρι χιλιάδας εἰκοσιπέντε περᾷ τὸν ποταμόν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἕως τῆς πόλεως τῆς καλουμένης Σοφίας, καὶ πῦρ βάλλοντες

ἐνέπρησαν, καὶ τὰς πέριξ πάσας πόλεις καὶ κώμας μηδὲν ἀφέντες· τὴν δὲ λείαν πᾶσαν πέμψαντες ἐν τῷ ποταμῷ διεπέρασαν, οἱ δὲ πρὸς τὴν Φιλιππόπολιν ἔλαυνον. ὁ δὲ Μουράτ τὸν τῆς δύσεως στρατὸν ἀθροίσας, ὡς εἶχε, διὰ τὴν ὀξεῖαν τοῦ μετακαλέσασθαι καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς φοσσᾶτα, ἦλθεν εἰς τὴν Φιλιππόπολιν. Οἱ δὲ Οὔγγροι σὺν τῷ δεσπότῃ ἐλθόντες μέχρι τῆς κώμης τῆς καλουμένης Ἰζλατὴ, κατὰ τὴν τῶν Βουλγάρων γλῶτταν, ὃ ἑρμηνεύεται χρυσῆ, ἦν γὰρ τὸ χωρίον ἀνὰ μέσον Σοφίας, καὶ Φιλιππουπόλεως. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ, ὄρη, καὶ δρυμῶνες δύσβατοι ἕως ἐγγὺς Φιλίππου, ἐβούλοντο δὲ περάσαι τὰ ὄρη. πλὴν διὰ πελεκυφόρων, καὶ δενδροτόμων ἀνδρῶν ποιῆσαι πορείαν πρῶτον, εἶτα εἰσελθεῖν. οἱ δὲ Τοῦρκοι περάσαντες τὰ δύσβατα, καὶ ἐλθόντες ἀντικρὺ τοῦ φοσσάτου τῶν Οὔγγρων δειλιάσαντες, οὐ κατῆλθον ἐκ τοῦ ὄρους ἐν τῷ πεδίῳ. οἱ δὲ Οὔγγροι καὶ μάλα θαρσαλέως ἀνέβησαν ἕως ἡμίσεως τοῦ ὄρους· οἱ δὲ Τοῦρκοι τοξοβολοῦντες οὐκ ἐπαύοντο, πλὴν οὐδὲν ἤνυον· τέλος ὁρῶντες τὰ δύο μέρη μηδὲν ἀρεστὸν πράττοντες διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ τόπου, ἐστράφησαν ὄπισθεν, ὅθεν ἦλθον ἕκαστος. τότε ὁ Μουράτ ἐδειλίασε, βαλὼν κατὰ νοῦν ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ ἴδε δύναμιν Οὔγγρων διαβῆναι τὸν ποταμὸν, καὶ νῦν ὁ δεσπότης τοῦτο ἐνήργησε· πέμπει ἀποκρισιαρίους εἰς τὸν δεσπότην, καὶ δίδωσι τὰς πόλεις ἁπάσας αὐτοῦ καὶ τὸ Σμέδροβον. πέμπει δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τυφλοὺς ὄντας, καὶ τὸν Δραγουλίου ὁμοίως, καὶ ποιεῖ συνθήκας ἐνόρκους. καὶ μηνύει ἐν Οὐγγρίᾳ τῇ ῥηγίνῃ, καὶ τῷ τοποτηρητῇ τῆς βασιλείας. ἦν γὰρ στρατοστράτωρ ὁ Ἰάγγος· ὁ δὲ τοποτηρητὴς τοῦ Κράλη Οὐγγρίας, ἦν ὁ ῥὴξ τῶν Σάξων, μετεκαλέσαντο γὰρ αὐτὸν, καὶ ἐποίησαν ἐπίτροπον, διὰ τὸ εἶναι νέον τὸν καθολικὸν Κράλην. (ἦν γὰρ τότε πεντεκαιδέκατον ἄγων ἔτος.) καὶ ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι ἐν Οὐγγρίᾳ, ἤγουν οἱ πρέσβεις, καὶ διδῶσιν ὅρκους τῷ ῥηγὶ Σάξων· καὶ λαμβάνουσιν ὅρκους τοῦ εἶναι φίλοι, καὶ ἠγαπημένοι· μήτε οἱ Οὔγγροι περάσωσι τὸν ποταμὸν τοῦ ἐλθεῖν κατὰ τοῦ Μουράτ, μήτε οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῶν Οὔγγρων. ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε, λέγων· ἐγὼ δεσπόζομαι, οὐ δεσπόζω. τότε εἰρηνεύσαντες οἱ Τοῦρκοι, ὁμοίως καὶ Οὔγγροι καὶ Σέρβοι, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμὰν ποιεῖται τὴν παρασκευήν. καὶ συναθροίσας πᾶσαν τὴν τῆς Θρᾴκης, καὶ Θετταλίας δύναμιν, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν, πήξας τὰς σκηνὰς ἐν τῇ Προύσῃ, παρεσκεύαζε καὶ τὰ ἀνατολικὰ στρατεύματα. ὁμοίως πέμπει καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρῶτον, Ἀλατίνην ὀνόματι, τοῦ συλλέξαι στρατὸν ἐκ τῆς Ἀμασείας, καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἰκονίῳ· ὃ καὶ πεποίηκεν. ὁ γὰρ Καραμὰν ὅτε ὁ δεσπότης σὺν τῷ Ἰάγγῳ ἦλθον κατὰ τοῦ Μουράτ, εὑρὼν καὶ οὗτος χώραν κατῆλθε, καὶ ἔλαβε τὰς πόλεις αὐτοῦ, ἃς προλαβὼν εἶλεν ὁ Μουράτ, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς μάχης. ἀπάρας δὲ ἐκ Προύσης ἦλθεν εἰς Κοτύαιον, ἐκεῖθεν ἐν Σαλουταρίᾳ, ἐκεῖ ποιήσας παρασκευὴν ἱκανὴν ἔρχεται εἰς Ἰκόνιον. ὁ δὲ Καραμὰν φεύγων σὺν τῷ στρατεύματι, εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς πρὸς Συρίαν ἐν ὄρεσιν ὀχυροῖς. Μουρὰτ δὲ τὸ Ἰκό-

sectione Sophiam usque urbem perveniunt, Igneque suppolito eam, aliaque in circuitu oppida & pagos, nihil integrem relinquentes, comburunt. Universa vero præda in flumen mersa illud trajecerunt, & viam, quæ Philippopolim ducit, pergunt. Verum Morates in occidente copias contractas Philippopolim adducit, cum temporis angustia pressus ex Anatolia vires ad se accersere haud potuisset. Hungari usque ad vicum quemdam, quem Bulgari Izlati (id est aureum) appellant, processere. Is inter Sophiam & Philippopolim æquali ab utraque distantia situs erat. Et quæ has urbes interjacet via, difficilis atque ardua, montibus ac saltibus ad Philippopolim fere porrectis, redditur. Montes superare Hungaris propositum erat, viamque sibi lignatorum opera sternere, dein coeptisque ingredi. Turci vero, viis illis arduis & salebrosis superatis, progrediuntur, donec ipsis Hungarorum castra conspecta sunt; metu repressi ex monte in campum non descenderunt. Quare Hungari audacia majori montem ad dimidiam acclivitatem subierunt, a Turcis perpetuis missilibus, nullo tamen damno accepto, petiti. Tandem cum utrique cernerant se loci angustia prohiberi, quominus egregium aliquod facinus ederent, in suum quique, unde venerunt, locum revertuntur. Metu Morates tunc perculsus, animo revolvebat, non visas prius Hungarorum copias fluvium transiisse: nunc Despotam eas adduxisse; quare legatos ad Despotam destinat: omnes urbes, quas ei eripuerat, ipsumque Smedrovum restituit. Filios etiam excæcatos ei remisit, Draculio etiam suos, quos carcere clausos tenebat, reddidit; pacemque fide data ac jurejurando sancivit, quam Reginæ Hungariæ, & Regni totius proregi & gubernatori significat; Jangus enim Præfectus exercituum erat; regnum vero Prorex & administrator procurabat Saxonum Regulus, quem Hungari curatorem regni constituerant. Turci itaque legati accedunt, cumque Saxonum Regulo pacem ineunt; amicitiam mutuam inter ipsos intercessuram jurati pollicentur: in eam conditionem quoque descensum, Hungaros fluvium non transituros, ut Morati bellum inferant: nec Turcos pariter, ut in Hungaros moveant. Jangus his pactis non subscripsit, nec jusjurandum præstitit, subditum se esse allegans, non vero dominum. Pace his conditionibus inter Turcos, Hungaros & Servios composita, Morates adversus Caramanum belli expeditioni se accingit: collectisque Thraciæ & Thessaliæ copiis fretum trajicit, & Prusæ castra metatus ad bellum se parat, orientisque illic milites cogit. Aladini quoque primogenito suo mandat, ut Amasiæ exercitum conscribat, & Iconium accedat; quibus paruit Aladines. Caramanus equidem, quo tempore Despota & Jangus Morati bellum intulerant, occasionem nactus eum invadit, urbesque sibi a Morate ereptas recuperat. Hæcque fuit belli origo. Prusæ motis castris Morates Cotyæum venit, unde in Phrygiam Salutariam perrexit; ubi bellico apparatu, quantum necesse erat, instructo, Iconium deinde venit. At Caramanus cum suis fugit, montesque Syriæ finitimos, qui tutum ei receptam præbebant, occupat. Morates Iconium hostiliter deprædatus, magnam vim auri

Edit. Paris. pag. 122.

Hungari Moratis provincias vastant.

Morates illis se opponit, juxta Annal. Turc. anno Hegiræ 847. qui cœpit anno Christi 1443. Kal. Maii fer. 10.

Morates Hungarorum incursione perculsus de pace cum Despota agit.

Pax cum Hungaris inita a Morate anno 1441.

Johannes Huniades cur pacis instrumento non subscripserit.

Caramanum invadere destinat Morates.

pag. 123.

Iconium capta & direpta.

Laranda populatur.

atque argenti hinc secum portans urbem Laranda accessit; Larandinos omni calamitatis & ærumnarum genere vexavit: indeque deflectens grassatur populabundus, prædamque agendo ex omnibus oppidis totaque Caramani ditione; damnaque Turcis ejusdem, ac ipse erat, gentis inferendo. Excedere vero ex Caramani finibus in animo habens, filium suum dimisit, qui Amasiam reversus est, ipse vero Prusam rediit, & exacta jam æstate in Thraciam trajecit: Caramanus deinde ditionis suæ loca repetit. Hyeme deinceps appetente venit ex Amasia Aladinis Moratis filii servorum unus,

Aladines Moratis F. moritur anno Hegiræ 847. juxta Annales Turcicos, sub finem an. 1443.

qui eum diem obiisse nunciat. Hunc pater acerbo luctu planxit, quippe annum decimum octavum jam agens formosus admodum, & audax erat. Luctu finito, omnibus ducibus ac Satrapis suis convocatis,

Mehemetes imperio successor destinatus.

Imperatorem principemque omnium sibi subditorum Mehemetem secundo genitum filium suum, impuberem etiamnum admodumque puerum, designavit; in Anatoliam deinde profectus vitam privatam Prusæ quietus agebat.

Motus bellici in Hungariæ finibus 1444. sub finem an. Hegiræ 847.

Appetente deinde vere, ab Hungariæ finibus speculatores venerunt, qui novo Imperatori, ejusque consiliariis res imperii procurantibus Halili, Saricæ & Zagano nunciant, Hungarorum & Walachorum ingens agmen ad Danubii ripam convenire: quem nuncium patri suo Mehemetes mittit. Morates de violatis jurejurando ac fide attonitus, quid acturus esset deliberabat. Æstate deinde inchoata, sub ortum caniculæ cunctas orientis copias contraxit. At ex Ægeo mari viginti quinque triremes venerunt, & Callipolim usque progressæ transitum impedierunt. Pars illarum etiam usque ad ostium sacrum processere, illac quoque trajectum prohibituræ.

Edit. Paris. pag. 124.

Morates a classe Christiana trajicere copias in Europam prohibitus.

Hungari vero postquam Danubium transierunt, iter securi pergunt, omnia obstacula removentes, & deditione castra accipientes, & Varnam usque progrediuntur. Cumque Morates trajectu arceretur, tædio affectus mœrebat: quique Mehemeti aderant, in ancipiti stantes animo despondebant.

Morates trajicit copias.

Progressus tandem Morates ad ostium superius sacro vicinum, tutus & liber a triremium insecutione cum suis transfretavit. Sub Mehemete qui militabant Byglis occupatis, Moratisque transitu cognito, unius diei itinere ei se conjunxerunt, alterisque castris Varnam perveniunt.

Pugna ad Varnam & accepta a Christianis clades. Novemb. 10. anno 1444. Hegiræ 848. qui cœpit 19. Apr. die Dominica Novemb. 10. erat Regeb vel Regiab mensis dies 29. feria 1ma.

Postridie prælium horrendum ac cruentum a diluculo ad horam diei nonam commissum. Christiani nulli parcentes Turcos ceciderunt; verum circa horam decimam Saxonam Regulus solus, suorum quingentis præter propter stipatus in Turcos equum impellit. Hoc ne committeret, dehortabatur Jangus, cui tamen haud paruit; & propius cum accessisset, lethale vulnus equus accipit, sessoremque Regulum in caput pronum excutit, cui caput Turci illico amputarunt.

Ladislaus Hungariæ Rex occisus.

Casum statim cognovit Jangus, caput enim hastæ præfixum sublime conspiciebatur, clamoresque & vociferationes excitatæ erant, QUI FUGIT FUGIAT. Magnam itaque stragem Turci edunt:

Joh. Huniades salvus evasit.

& nocte superveniente, vix superato fluvio Jangus salvus evasit. Turci parta victoria, fugatisque hostibus se receperunt: & Morates prospera fortuna usus in oppositam Europæ Asiam iterum

A νιον ἀφειδῶς κουρσεύσας, καὶ χρυσὸν, καὶ ἄργυρον ἱκανὸν ἐκεῖθεν κομίσας, ἐν τῇ τῶν Λαρανδῶν ἔρχεται πόλει, κἀκεῖ πάνδεινα κακὰ ἐργασάμενος τοῖς Λαρανδέοις, ἐστράφη ληλατῶν, καὶ κουρσεύων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοῦ Καραμὰν, τὴν ζημίαν ποιῶν ὁμοίως αὐτοῦ Τούρκοις. βουλόμενος δ' ἐξελθεῖν ἐκ τῆς γῆς τοῦ Καραμὰν, ἀπέλυσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ σὺν τῷ στρατῷ, καὶ ἐστράφη εἰς Ἀμάσειαν, αὐτὸς δὲ κατελθὼν ἐν τῇ Προύσῃ ἐπέρασεν εἰς Θρᾴκην, θέρους ἤδη παρερχομένου. ὁ δὲ Καραμὰν ἐστράφη πάλιν ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ τόποις. χειμῶνος δὲ ἄρξαντος, ἦλθεν ἐξ Ἀμασείας εἷς τῶν δούλων τοῦ Ἀλατὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, μηνύων τὸν αὐτοῦ θάνατον. ὁ δὲ Μουρὰτ μέγα πένθος ποιήσας, ἦν γὰρ ὁ Ἀλατὴν ἄγων

B ἔτος ὀκτὼ καὶ δέκατον, ὡραῖος πάνυ, καὶ εὔτολμος· μετὰ δὲ τὸ πένθος καλέσας πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς, καὶ σατράπας αὐτοῦ, ἀπέδειξεν ἡγεμόνα, καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ὑπηκόου παντὸς τὸν δεύτερον υἱὸν αὐτοῦ, τὸν Μεχεμὲτ, ἀφῆλιξ ἔτι καὶ παιδίον νέον ὑπάρχων, αὐτὸς δὲ περάσας ἐν τῇ ἀνατολῇ ἰδιωτεύων ἐν Προύσῃ ἐκάθητο· ἔαρος δὲ ἀρξαμένου, ἦλθοσαν κατάσκοποι ἐκ τῶν τῆς Οὐγγρίας μερῶν ἀπαγγέλλοντες τῷ νέῳ ἡγεμόνι, καὶ τοῖς φροντίζουσιν αὐτῷ, Χαλὴλ, Σαριτζίᾳ, καὶ Ζαγάνῳ, ὅτι ἐν ταῖς ὄχθαις τοῦ Ἴστρου συνάγεται πλῆθος Οὔγγρων, καὶ Βλάχων πολύ· ὁ δὲ Μεχεμὲτ μηνύει τῷ πατρὶ αὐτοῦ· ὁ δὲ Μουρὰτ θαυμάσας ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν ὅρκων, ἐλογίζετο τί ἄρα μέλλει γενέσθαι.

C θέρους οὖν ἀρχομένου, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν τὰς ἁπανταχοῦ δυνάμεις τῆς ἕω, πρὸς τὰς τοῦ κυνὸς ἐπιτολάς· καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους ἀνεφάνησαν τριήρεις εἰκοσιπέντε. καὶ ἐλθοῦσαι ἀντικρὺ Καλλιπόλεως ἐκώλυον τὸν πόρον. ὁμοίως καὶ μέρος τῶν αὐτῶν τριήρεων ἔπλει μέχρι τοῦ ἱεροῦ στομίου κωλύουσαι τὰς ἐκεῖ πορείας. Οἱ δὲ Οὔγγροι περάσαντες τὸν πόρον τοῦ Δανούβεως, ἤρχοντο ἀδεῶς καθαιροῦντες τὴν ὁδὸν, καὶ λαμβάνοντες τὰ κάστρα· ἦλθοσαν οὖν μέχρι Βάρνας. ὁ δὲ Μουρὰτ μὴ εὑρίσκων πορείαν ὤχλει, οἱ δὲ τοῦ Μεχεμὲτ ἐν ἀπορίᾳ ὄντες ἠθύμουν. τότε ἀναβὰς πρὸς τὸ τοῦ ἱεροῦ στόμιον ἐγγὺς, καὶ εὑρὼν ἄδειαν ἀπὸ τῶν τριηρέων,

D ἐπέρασε καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. οἱ δὲ τοῦ Μεχεμὲτ κρατοῦντες Βίγλας, καὶ μαθόντες τὴν διάβασιν τοῦ Μουρὰτ, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἡνώθησαν, καὶ δι' ἑτέρας δύο ἡμέρας ἔφθασαν ἐν τῇ Βάρνῃ, καὶ τῇ ἐπιούσῃ συνάψαντες πόλεμον φοβερὸν καὶ φρικώδη, ἀπὸ πρωΐας ἕως ὥρας ἐνάτης, κατέκοπτον ἀφειδῶς οἱ Χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους. περὶ δὲ ὥραν δεκάτην, μόνος μόνος σὺν πεντακοσίοις ἢ πλέον, ἢ ἔλαττον, στρέφει τὰς ἡνίας τοῦ ἵππου ὁ ῥὴξ Σάξων κατ' αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπείσθη· καὶ προσεγγίσας καιρίαν δέχεται ὁ ἵππος πληγὴν, καὶ τὸν ἀναβάτην κύμβαχον ἐφαπλοῖ, καὶ καρατομοῦσιν αὐτὸν παρευθύ. ὁ δὲ Ἰάγ-

E γος ἰδὼν τὸ γεγονὸς, ἦν γὰρ ἡ κεφαλὴ ἀπῃωρημένη τῷ δόρει, καὶ κραυγαὶ, καὶ ἀλαλαγμοὶ, καὶ ὁ φεύγων φευγέτω. κατέκοψαν οὖν οἱ Τοῦρκοι πλείστους, καὶ ἡ νὺξ κατέλαβε, καὶ ὁ Ἰάγγος μόλις διασωθεὶς ἐπέρασε τὸν ποταμὸν, οἱ δὲ Τοῦρκοι νικηταὶ τροπαιοῦχοι ἐπανήλθασαν· τότε ὁ εὐτυχὴς Μουρὰτ πάλιν τὴν περαίαν περᾷ, καὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ ἀφικνεῖται, κἀκεῖ τὴν κατοίκησιν ἐμ-

πορεύεται. ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ μήπω νοήσαντες, ὅτι αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν εἰσὶν οἱ ἐμποδοῦντες ἡμᾶς, καὶ αἱ κακίαι ἡμῶν εἰσὶν οἱ τὰ κακὰ προξενοῦντες, πάλιν ἑτέραν ἀφίησι καθ' ἡμῶν ὀργὴν ἡ τύχη. ὁ γὰρ Χαλὴλ πρακτικὸς ὑπάρχων περὶ τὰ τῆς ἀρχῆς μεθοδεύματα, καὶ ὅτι ὁ νέος οὐ μὴ εὐτυχήσει ποτὲ, ἄγεται πάλιν πρὸς αὐτὸν ὁ Μουρὰτ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἀδριανοῦ, καὶ εὐφημίζεται ὡς ἡγεμών. ὁ δὲ νέος ἡγεμὼν Μεχεμὲτ ὁ υἱὸς αὐτοῦ στέλλεται παρὰ τοῦ πατρὸς, τοῦ ἀρχηγεῖν ἐν τῇ Μαγνησίᾳ. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἰάγγος περᾷ τὴν περαίαν τοῦ Ἴστρου ἐξ ἄλλης ὁδοῦ, καὶ διαβὰς τὰ στενωπὰ πάντα ἔρχεται πρὸς τὸ Νῆσιν, ὃ πρὸς τὸ Κόσοβαν, καὶ ὁ Μουρὰτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ ἕτοιμος. καὶ δὴ πολεμήσαντες περὶ ἑσπέρας, πρωῒ σκοτίας οὔσης ἐγείρεται σὺν μερικοῖς στρατιώταις, καὶ ὡς δῆθεν ἑτοιμάσαι πρὸ ὥρας τὸν πόλεμον, αὐτὸς διέδρα· οἶδε γὰρ τὴν στρατιὰν τῶν Τούρκων ὑπερέχουσαν ἐπὶ τὸ πλεῖστον. καὶ τοὺς Οὔγγρους δειλιῶντας, καὶ εἰς φυγὴν μελετῶντας· τότε ὁ Μουρὰτ ἡλίου ἤδη αὐγάζοντος ὁρῶν τὰς σκηνὰς τῶν Οὔγγρων διεσπασμένας, καὶ εἰς φυγὴν βλέποντας, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ τοὺς μὲν ἐσκύλευσε, τοὺς δὲ κατέσφαξεν· ἄλλοι ἔφυγον, καὶ ἐγένετο μεγάλη νίκη Μουρὰτ, καὶ ἧττα τοῦ Ἰάγγου. στραφεὶς δὲ μετὰ νίκης μεγάλης, κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐστράτευσε. ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος δεσπότης ὢν τότε Λακεδαιμονίας, καὶ ἰδὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ ῥηγὸς, καὶ τὰς τριήρεις ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐμαντεύσατο παντελῆ ἀπώλειαν τῶν Τούρκων, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἑξαμιλίου εἷλε Θήβας, καὶ τὰ πέριξ χωρία. στραφεὶς δὲ ὁ Μουρὰτ σὺν εὐτυχίᾳ πλείστῃ, στέλλει ἀποκρισιάριον, ζητῶν τὰς πόλεις αὐτοῦ, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος οὐκ ἤθελε. καὶ στρατεύσας, καὶ θεὶς χάρακα ἐν τῷ Ἑξαμιλίῳ, ὃν γὰρ πρὸ τεσσάρων χρόνων οἰκοδομήσας αὐτό. ὁ δὲ Κωνσταντῖνος σὺν ἑξήκοντα χιλιάσιν ὢν ἐντὸς, αὐτὸς εἰσῆλθε· καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καὶ αὐτὸς καὶ Θωμᾶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ δεσπότης ὢν Ἀχαΐας παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν· πλὴν αὐτοὶ τὸν δόλον ἐννοήσαντες ἀπέδρασαν. ὁ δὲ Μουρὰτ μέχρι Πατρῶν, καὶ Γλαρέντζας δραμὼν, καὶ ἀφανισμῷ παραδοὺς πάντα τὰ ἐκεῖ, ὑπέστρεψε χαλάσας τὸ Ἑξαμίλιον, ἐρείπιον καταλιπὼν αὐτό· αἰχμαλωτεύσας πλῆθος λαοῦ ἐπέκεινα χιλιάδας ἑξήκοντα.

transivit, Magnesiam petit, habitationemque sibi illic eligit. In nos porro Christianos nondum satis intelligentes peccatis nostris irretitos teneri; vitiisque & flagitiis damna & calamitates in nos accersere, aliud telum irata fortuna immisit. Halil enim artium, quibus imperium regi debet, peritus, & adolescentulum *Mehemetem* nunquam fortunatum fore suspicatus, Moratem iterum in palatium Adrianopoleos reducit, Imperatoremque salutat. Junior vero princeps Mehemetes a patre Magnesiam missus est, ut res imperii illis in partibus administraret. Hoc cum rescivisset Jangus, Istrum alia via transit, omnibusque angustiis superatis Nisim accedit, quæ ad Cosovam sita est. Morates huic cum toto exercitu paratus occurrit. Sub vesperam jam prælium initum erat. mane, priusquam illuxisset, cum agminis parte movet Jangus, & ad mature pugnandum omnibus simulate dispositis, aufugit. Turcorum enim exercitum copiis suis multitudine longe superiorem sciebat: Hungaros trepidare, & fugæ intentos esse. Morates orto Sole Hungarorum tentoria dissipata cernens, & fugæ ipsos se commisisse, in eos impressionem facit; partim spoliat, partim interficit, aliis fuga evadentibus. Is equidem celeorem victoriam adeptus, clade insigni Jangum affecit. Hac insuper victoria lætus converso itinere in Peloponesum movit. Constantinus enim, qui Lacedæmonis Despota erat, comperta Regis expeditione, triremiumque ad Hellespontum appulsu, Turcas internecione perituros prædixerat: ultraque Hexamilium progressus Thebas vicosque vicinos occupaverat. Morates rebus prospere admodum gestis reversus, legatum mittit urbes sibi ereptas repetitum; quibus se decessurum negavit Constantinus. In hunc propterea movit Morates: & ad Hexamilium, quod ante annos quatuor refecerat, Constantinus castra metatur. Cum sexaginta militum millibus intra murum se continebat Constantinus, quem facile superat Morates. Illum ejusque fratrem Thomam Achajæ Despotam Albani statim prodiderunt: qui patefacta eorum fraude fuga sibi consuluerunt. Morates interim Patras usque, & Glarenciam excurrit, cunctis sibi obviis deletis, Hexamilioque everso & in ruderum congeriem redacto, mancipiis etiam ultra sexaginta millia captis, retrocessit.

Halil Bassa Moratem iterum ad imperii res administrandas reduxit anno Christi 1446. juxta annales Turcicos. sed verisimile est anno 1449. accidisse.

Joh. Huniades exercitum adversus Turcos ducit.

Huniades fugit, & fugienti instat Morates 1448. Octobr. 16. pugnatum.

Edit Paris. pag. 115.

Morath in Peloponesum expeditio anno mundi 6954. Novemb. 27. Morates Hexamilium oppugnavit. Decemb. 10. occupavit anno Christi 1445.

CAPUT XXXIII.

Johannes Imperator moritur, & Constantinopolim Constantinus Despota venit, Moratemque sibi conciliat. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, postque celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adrianopolim venit, Imperator salutatur, & de imperii rebus tractat. Moratis mores & ingenium, morbus, & insomnium ante mortem ei oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Serviæ Despotæ filiam, novercamque suam Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini eum Mehemete pacem constituunt, & pensionem ad alendum Orchanem ab eo accipiunt. Principum & urbium legationes ad Moratem.

Johannes Imperator moritur anno 6957. mundi, Christi 1448. Octobr. die 31.

PER idem tempus Imperator Johannes longa annorum serie podagra conflictatus, post reditum ex Italia multis curis ac sollicitudinibus oppressus, cum propter Ecclesiarum perturbationem ac dissensionem, tum ob Despœnæ interitum, morbo correptus est, & paucos post dies Romæorum ultimus Imperator ipse fato cessit. Qui ergo Constantinopoli res imperii administrabant, legatos ad Constantinum miserunt, qui in urbem eum adducerent. Is legatos ad Moratem misit, donis verbisque suavibus animum ejus captavit, & offensionum præteritarum omni causa remota placavit. Morates etiam cum uxorem dare filio suo decrevisset, a Principibus Armeniæ finitimis sponsam ei petivit. Turcatiris filiam Turcomanorum, qui ultra Cappadoces siti sunt, principis. Hanc affinitatem non ambiebat, quod viribus, ac divitiis sibi par esset: verum quia ditiones illius Turcatiris Turcopersas & Caramanum interjacebant; poteratque cum eo societatem belli semper inire filius suus, qui Amasiæ provinciam regebat; Caramano ab inferioribus seu maritimis locis, & Cara Jusup (id est nigro Josepho) a superioribus bellum inferentibus sese opponere. Intercedente igitur inter ipsos affinitate, auxilium quantumcumque, opemque ab eo sperabat. Unum itaque Vezirorum suorum Sariciam misit, qui illam summo honore & gloria ornatam, thesauros multos secum ferentem, dotemque ditissimam domo paterna abduxit. Morates hujus sponsæ socer ut ad fretum Callipoleos ipsam accedere cognovit, Adrianopoli proceres ei obviam misit, manumque expeditam militum, qui susceptam Adrianopolim in principis palatium deduxerunt. Lætus admodum & hilaris sponsam excepit Imperator, nuptiarumque celebrationi initium dedit, invitatis omnibus ditionis suæ ducibus & principibus, cum Turcis, tum Christianis: qui multis cum donis præsto fuere, nuptialibusque festivitatibus interfuere. Mense Septembri eas celebrare cœperunt, & transacto Decembri nuptialibus festis finem imposuerunt. Qui etiam patris sponsæ servi domestici ipsam comitati erant, opipare habuit Morates, & omnimodis beneficiis affectos ad propria remisit; Filium deinde suum novum maritum cum uxore in Lydiam Asiæ minoris provinciam, ut eam regeret, dimisit. Cumque post medium Januarium Magnesiam venisset, eoque mense exacto Februarii dies quintus advenisset, cursorum unus, ad instar

Constantinus Constantinopolim venit, & Moratem sibi conciliat.

Edit. Paris. pag. 126.

Mehemetes Turcatiris filiam uxorem ducit.

Morates nurui obviam proceres aulæ mittit.

Nuptiarum solemnitates per tres menses celebratæ.

Mehemetes novus sponsus in Asiam redit.

Moratis obitus.

A Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ποδαλγίᾳ πιεζόμενος ἐν πολλοῖς ἔτεσι, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ Ἰταλίας ἐν πολλαῖς θλίψεσι, καὶ δυσφορίαις ὤν, τῇ μὲν διὰ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ταραχὴν, τῇ δὲ διὰ τὴν ἐκδημίαν τῆς δεσποίνης, κατέλαβεν αὐτὸν νόσος, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐτελεύτησεν, ὕστατος βασιλεὺς χρηματίσας Ῥωμαίων. τὸν δὲ Κωνσταντῖνον πέμψαντες, οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἤγαγον αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, καὶ πρέσβεις στείλας εἰς τὸν Μουρὰτ, καὶ δεξιώσας αὐτὸν σὺν δώροις, καὶ μειλιχίοις λόγοις εἰρήνευσεν αὐτὸν, ἄρας ἐκ μέσου πάντα τὰ παρεληλυθότα σκάνδαλα. βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἠγάγετο νύμφην ἐκ τῶν ἡγεμόνων πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια B κειμένων, θυγατέρα τοῦ Τουργατὴρ ἀνδρὸς ἀρχηγοῦ τῶν ἐκεῖσε παρακειμένων Τουρκομάνων, ὑπὲρ ἄνω Καππαδοκῶν. τὴν δὲ συγγένειαν ταύτην οὐ κατεδέξατο, ὡς ἐν δυνάμει, καὶ πλούτῳ ἰσοπαλίζων αὐτῷ. ἀλλ' ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Τουρκοπέρσων καὶ τοῦ Καραμὰν, οἰκῶν ὁ ῥηθεὶς Τουργατὴρ, εἶχε πάντοτε συμμαχεῖν τῷ ἐν τῇ Ἀμασείᾳ ἡγεμονεύοντι υἱῷ τοῦ Μουρὰτ, καὶ προσκρούειν καὶ τῷ Καραμὰν κάτωθεν ὁρμῶντι, καὶ τῷ Καρὰ Ἰουσὺφ ἄνωθεν, καὶ μεσιτευούσης τῆς συγγενείας, κτήσασθαι παρ' αὐτοῦ τὴν τυχοῦσαν ἀρωγὴν, καὶ βοήθειαν· ὅθεν καὶ στείλας ἕνα τῶν αὐτοῦ Βεζυρίδων τὸν λεγόμενον Σαριτζίαν, ἤγαγεν αὐτὴν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης καὶ δόξης, φέρουσαν θησαυροὺς πολλοὺς, καὶ φερνὴν πολυτάλαντον. C ὁ δὲ Μουρὰτ καὶ πενθερὸς αὐτῆς μαθὼν ἐγγίζουσαν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιουπόλεως, ἔπεμψε μεγιστᾶνας ἀπ' Ἀδριανοῦ, καὶ στρατὸν εὔζωνον, καὶ ὑπάντησιν ποιήσαντες, ἤγαγον εἰς τοὺς οἴκους τοῦ ἡγεμόνος ἐν Ἀδριανουπόλει. ὁ δὲ ἡγεμὼν μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀποδεξάμενος τὴν νύμφην, ἤρξατο τελεῖν τοὺς γάμους. καὶ καλέσας πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἀρχηγοὺς, καὶ ἡγεμόνας ἤτοι Τούρκους, καθὰ Χριστιανοὺς, ἅπαντες ἦλθον σὺν δώροις πολλοῖς ἑορτάσοντες τὰ γαμήλια· ἀρξάμενοι ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου, καὶ τελειώσαντες τὸν μῆνα Δεκέμβριον, ἐτελειώθη καὶ ὁ γάμος· τοὺς σὺν αὐτῇ δούλους ἐλθόντας οἰκείους τοῦ πατρὸς αὐτῆς δαψιλῶς φιλοφρονήσας, καὶ παντοίαν εὐεργεσίαν ἀμείψας εἰς τὰ ἴδια ἔπεμψε· τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεόνυμφον ἅμα τῇ γυναικὶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Λυδίᾳ ἀπέλυσεν· ἐλθὼν δὲ εἰς Μαγνησίαν τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἤδη μεσαζομένου, καὶ παρελθόντος τούτου ἄγων ὁ Φεβρουάριος πέμπτην, εἷς τῶν ταχυδρόμων ὡς ὠκύπτερός τις αἰετὸς ἐπέστη, διδοὺς αὐτῷ γραφὴν εἰς χεῖρας ἀσφαλῶς κατε-

A σφραγισμένην. ἀνοίξας οὖν αὐτὴν καὶ ἀναγνοὺς, ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἡ δὲ γραφὴ ἣν ἐστάλησαν παρὰ τῶν Βεζύριδων τοῦ τε Χαλὶλ, καὶ τῶν ἑτέρων. ἐδήλου μὲν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ τοῦ ἀναγινώσκοντος μὴ βραδῦναι, ἀλλ' εἰ δυνατὸν ἐπιβῆναι πηγάσῳ ἵππῳ πτερόεντι, καὶ ἀφικέσθαι ἐν Θρᾴκῃ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς τὰ πέριξ ἔθνη ἡ ἀγγελία τῆς τελευτῆς τοῦ ἡγεμόνος. ὃ καὶ πεποίηκεν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιβὰς ἑνὶ τῶν δρομαίων Ἀραβικῶν ἵππων. μὴ εἰπὼν ἄλλο τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, πλὴν, ὁ ἀγαπῶν με ἀκολουθήτω μοι. αὐτὸς δὲ ταχέως ᾤχετο· ἔχων ἔμπροσθεν τοὺς οἰκείους δούλους τοξότας, καὶ ἀνδρομάχους ἀμφοτεροδεξίους εἰπεῖν γίγαντας πάντας πεζούς. τοὺς δὲ ξιφηφόρους, καὶ ἀκοντιστὰς ἱππέας ὄπισθεν· καὶ διὰ ἐν ἡμέραις B δυσὶν ἀπὸ Μαγνησίας διαβὰς τὸν πορθμὸν ἐν Χερρονήσῳ κατέσχε. καὶ ἀναμείνας ἐν Καλλιουπόλει ἄλλας δύο ἡμέρας, τὸ συναθροισθῆναι τοὺς ἀκολουθήσαντας, ἕνα τῶν ταχυδρόμων πέμψας ἐν Ἀδριανοῦ, ἐμήνυσε τὴν αὐτοῦ ἐν Χερρονήσῳ διάβασιν. καὶ διαλαλίας συχνῆς γινομένης καὶ φήμης ἁπανταχοῦ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἐν Καλλιουπόλει, ἵνα μὴ ὁ συρφετώδης ὄχλος ἀτακτήσας ἀφηνιάσει· ἔθος γὰρ ἦν αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀλλαγαῖς τῶν ἡγεμόνων ἐνεργεῖν στάσιν· διὰ τοῦτο τὴν τελευτὴν πολλάκις κρύπτοντες, λέγουσι τῷ λαῷ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἀσθενεῖ. καὶ τοῦτο ποιοῦσιν ἄτε ὁ μέλλων διαδέξασθαι οὐχ εὑρίσκεται. ἐν ᾧ τόπῳ ὁ τελευτῶν ὑπάρχει. μετὰ ταῦτα ἀπάρας ἀπὸ Καλλιουπόλεως, συνέρεον πλήθη πολ- C λὰ προσκυνοῦντες αὐτόν. ἐλθόντος δὲ πλησίον τοῦ κάμπου, ἐξῆλθεν ἅπασα ἡ τάξις τῆς ἡγεμονίας, οἵ τε Βεζύριδες, καὶ Σατράπαι, καὶ ἔπαρχοι, καὶ δήμαρχοι, καὶ οἱ τῆς μιαρᾶς αὐτῶν θρησκείας μύσται, καὶ διδάσκαλοι, καὶ οἱ ἐν ἐπιστήμαις, καὶ τέχναις ἀσχολούμενοι, καὶ μέρος πολὺ τοῦ συρφετώδους λαοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπάντησιν· ἐλθόντος οὖν τοῦ ὄχλου κατὰ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος, ὡς μίλιον ἓν στοιχηδὸν, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων πάντες, πεζοὶ τὴν πορείαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐβάδιζον· ὁ δὲ ἡγεμὼν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἵσταντο ἐποχούμενοι. ἐλθόντων οὖν ἄχρι ἡμίσεος μιλίου, ἄκρας σιωπῆς ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν οὔσης, ἀθρόον στάντες κοπετὸν μέγαν μετὰ δακρύων ἀνήγειραν· τότε καὶ αὐτὸς ἀποβὰς τοῦ ἵπ- D που σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ἔπραττον, βοῆς σὺν κλαυθμῷ τὸν ἀέρα πληροῦντες. καὶ ἦν ἰδεῖν μέγα πένθος καὶ κοπετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. συνελθόντες οὖν καὶ προσεγγίσαντες ἀλλήλοις, προσεκύνησαν οἱ μεγιστᾶνες τῷ ἀρχηγῷ, ἀσπασάμενοι τὴν αὐτοῦ χεῖρα. καὶ ἐπιβάντες τῶν ἵππων εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει ἄχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου· καὶ ὁ ἡγεμὼν εἰσελθὼν, ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια ἀνεχώρησε, τῇ δὲ ἐπαύριον παραστάσεως γενομένης μεγάλης κατὰ τὸ ἔθος (καὶ πλέον τι, ὡς τοῦ ἡγεμόνος ὑπάρχοντος νέου, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ νεωστὶ εἰσελθόντος) ἐν τῇ καθέδρᾳ τῇ πατρικῇ καθισθεὶς (ὡς οὐκ ὄφελον, πλὴν παραχωρήσει Θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν) ἵσταντο ἐξ ἐναντίας πάντες οἱ σα- E τράπαι ἀπὸ μακρόθεν, καὶ οἱ Βεζύριδες τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅ, τε Χαλὶλ Πασίας, καὶ ὁ Ἰσαὰκ Πασίας. οἱ δὲ τούτου Βεζύριδες Σιαχὴν ὁ Εὐνοῦχος, καὶ Ἰμπραὴμ ἦσαν προσεγγίζοντες αὐτῷ κατὰ τὴν συνήθειαν· τότε ὁ ἡγεμὼν Μεχεμὲτ ἠρώτησε τὸν Σιαχὴν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα. τί ἄρα ἀπὸ μακρόθεν ἵστανται οἱ μεσάζοντες τοῦ μου πατρός; κάλεσον αὐτοὺς, καὶ εἰπὲ τῷ Χαλὶλ ἵστα-

aquilæ celeriter volantis, accedit, epistolamque diligenter obsignatam ei tradit: qua resignata, ac lecta patris sui obitum didicit Mehemetes. Illam scripserant Veziri Halil scilicet ac cæteri, qua patris ejus mortem nunciabant: hortabanturque ut ea lecta profectionem suam minime differret; sed, si possibile fuerit, equum Pegasæum conscenderet, inque Thraciam, priusquam gentes vicinæ principem obiisse rasciverint, proficisceretur. His paruit, & confestim cursorem equum Arabicum conscendit, nihil præterea magnatibus suis, quam ista, locutus: QUI ME DILIGIT ME SEQUATUR. Eum itaque diligenter abeuntem Celeripedes servi domestici sagittarii, velut ambidextri gigantes, præcedebant. Equites jaculatores & ensiferi sequebantur: biduoque a Magnesia in Chersonesum freto superato pervenit. Duobus sequentibus diebus Callipoli substitit, ut eos qui secuti fuerant, expectaret. Cursorem etiam Adrianopolim præmisit, qui eum in Chersonesum trajecisse nunciaret. Crebris deinde sermonibus & fama ubique vulgatum est principem Callipoli adesse, ne plebs infima tumultu excitato ferociret. Consueverant enim in principum mutatione populi seditionibus agitari: quare morte sæpius celata, principem morbo laborare apud multitudinem rumores disseminant: eaque arte, cum successor longius abest a locis, in quibus decessor obiit, eam deludunt. Cum Callipoli discessisset, iter pergenti populi multi, ut eum venerarentur, obviam venerunt. Et ubi agro Adrianopolitano appropinquavit, omnes aulæ ordines officialesque Veziri, Satrapæ, provinciarum & oppidorum rectores, impuræque suæ religionis mystæ & doctores, quique scientiarum ac artium periti erant, multitudo denique plebis in ejus occursum egressi sunt. Postquam illa multitudo uno milliari obviam principi ordinatim processit, equis omnes desiliunt, & pedes incedunt. At princeps & qui comites ei aderant, equis insidebant. Milliaris deinde semissem emensi, labiis compressis magnoque silentio, gradum stiterunt; planctumque ingentem cum lachrymis omnes simul ediderunt. Ipse quoque princeps equo tunc desiliit, quique in ejus comitatu erant, pariterque, ac illi, planxerunt, clamoribus & ejulatibus aerem verberantes. Illa die luctum ingentem ac planctum ab utraque parte cernere erat. Ubi convenerunt Magnates principem, ejus manum deosculati, venerati sunt. Conscensis deinde equis urbem ingressi, principemque comitati usque ad Palatii portam processerunt, ipsoque palatium ingresso, in domum unusquisque suam divertunt. Postridie cum frequentes ad concionem ex more (etiamque quam antea celebriorem, quod princeps juvenis, & nuperrime imperium adeptus esset) convenissent, sedebat ipse in folio paterno (quod utinam non contigisset: verumtamen Deo permittente factum propter peccata nostra) coram vero & procul patris sui Satrapæ & Veziri Halil, & Isaac Bassæ stabant. Ejus vero Veziri Siachin Eunuchus & Abrahamus, ut mos est, ei adstabant. Tunc Imperator Siachin Mesazontem suum interrogavit. *Quare patris mei Mesazontes procul stant? ipsos voca, & dic Halili ut locum consuetum repetat. Isaacus ve-*

Mehemetes in Europam transit.

Edit. Paris. pag. 127.

Callipolim venit Mehemet.

Mors principis celata.

Mehemeti obviam eunt Aulici & plebs universa.

Modus ab eis servatus.

In luctum & ejulationes effusi Turci ob Moratis obitum.

In folio imperatorio sedet Mehemetes.

Halil Bassa dignitatem Vezirlucatus retinet, Isaacus Anatoliæ præficitur.

Edit. Paris. pag. 128.

ro cum cæteris orientis præfectis Prusam abeat, ut patris mei cadaver sepulturæ mandet: Provinciisque orientalibus præfectus earum curam gerat. His auditis celeri passu ad ejus manum deosculandam accedunt; & Halil Mesazontis dignitatem retinuit. At Isaacus magnatibus plurimis stipatus cadaver principis defuncti magna pompa deducit, quod postmodum in ædicula sepelivit, quam vivens Morates construxerat: dumque funus effertur, nummorum magnam vim pauperibus distribuit Isaacus.

Moratis mors qualis fuerit.

Morates equidem haud diuturno gravique morbo conflictatus fato cessit, verum longe, quam suus pater, doloribus & ægritudinibus minus vexatus. Hoc ei tributum Dei decreto mihi videtur; cui hujus viri erga genus humanum benigna mens, & erga pauperes miseratio perspectæ erant.

Moratis mores & ingenium.

Non solum enim, quæ cum genere ac impia superstitione sibi conjunctis jurejurando fœdera sanciverat, integra semper servavit: sed etiam pactis conventis cum Christianis stetit. Si quando enim pacis conditiones a Christianis violatæ fuerunt, fœderaque confusa, Dei oculum, cui nihil est absconditum, non latuerant; ab iisque injuriarum acceptarum vindex ille meritas pœnas exegit. Non perduravit tamen ipsius ira, nec partam victoriam barbarus est persecutus. Nullius gentis eversionem totalem cupiebat: sed quam primum victi pacem per legatos petere voluerunt, ad eos admittendam promptus erat, & pace confecta dimittebat pugnas aversatus, concordiæque studiosus. Hac de causa pacifica morte nec ferro properata, pacis pater eum remuneratus est: quatuorque tantum diebus decubuit.

Morates quietis capiendæ causa in insulam Adrianopoli vicinam secedit.

Is aliquot adolescentibus comitibus palatio suo relicto in insulam urbi vicinam trajecit: hanc fluvius in alveos divisus longam latamque efficit, in cujus pingui solo pecoribus apta pascua virent, ac luxuriant; ibique greges ovium, mulorum & equorum, quos princeps originis generosæ habet, armenta pascunt. In ea quoque insula egregiæ ac splendidæ ædes visuntur, cum ad balneorum usum, tum ad delicias, utilitatesque & commoda, pro anni tempestate captandas comparatæ. Multos illic dies privatim cum suis sibi familiarissimis transigere decreverat, ut a curis & laboribus, quibus nuptiarum celebratione defessus fuerat, respiraret.

Morates obiit anno Christi 1450. Febr. die 2. † Annales Turcici & Historiæ morbum affirmant anno Hegiræ 855. qui cœpit anno 1451. Febr. die 5. feria 4. *Vide Notas.*

Ad insulam cum transiisset, diem unum genio præter consuetudinem indulgens exegit. Sequenti die in palatium se transferri jubet, capitis gravedine premi, corporisque partes omnes stupore correptas esse questus. Cum ergo per triduum morbo decubuisset, secunda Februarii die obiit, anno mundi 6958. (*Christi* 1450.)

pag. 129.

Moratis insomnium oblatum.

Fertur ipsi post nuptias antequam in insulam abiret nocte quadam tale insomnium oblatum esse. Virum specie ac habitu terribili coram ipso adstitisse, & pavore perculsi manum apprehendisse, quemque annulum in pollice manus dextræ gestabat princeps, vir ille visus a pollice detractum in vicinum digitum indicem immisit: inde extractum in sequentem medium induxit, deinceps in sequentem, ac tandem minimo digito postremoque imposuit: quo peracto excussum ex principis digito annulum vir ille evanescens secum abstulit. Somno solutus Princeps divinos suos ac somniorum interpretes ad se vocavit, & per insomnium visum sibi

A καὶ ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἀπελθέτω ἐν Προύσῃ σὺν τοῖς λοιποῖς τῆς ἑῴας ἄρχουσι, παραδοῦναι τὸ σῶμα τοῦ ἐμοῦ πατρός. ἐχέτω δὲ καὶ τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων τὴν φροντίδα. Ἀκούσαντες οὖν ταῦτα, παραυτὸ δραμόντες κατὰ τὸ σύνηθες κατησπάσαντο τὴν αὐτοῦ χεῖρα· καὶ ὁ μὲν Χαλὶλ ἔμεινε μεσάζων· ὁ δὲ Ἰσαὰκ λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ ἡγεμόνος σὺν πλείστοις ἄρχουσι καὶ οἰκονομίᾳ πολλῇ, εἰς Προῦσαν ἀπῆλθε, καὶ ἔθαψεν αὐτὸ ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πλεῖστα νομίσματα σκορπίσας ἐν χερσὶ πενήτων ἐν τῇ ἐκφορᾷ. Ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μουράτ, οὐκ ἦν πολυωδυνώτατος, οὔτ' ἀχθοφόρος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀτιμωρητότερος, καὶ παθῶν καὶ νόσων ἐλευθερώτερος. οἶμαι B Θεοῦ κρίνοντος κατὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὸ κοινὸν εὔνοιαν, καὶ τὴν συμπαθεστάτην πρὸς τοὺς πένητας διάθεσιν· οὐ μόνον γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῦ κατὰ γένος, καὶ κατ' ἀσέβειαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς Χριστιανοῖς, ἃς ἐνόρκους συνθήκας ἔπραττε, ταύτας εἰς τέλος ἀσινεῖς, καὶ ἀδολώτως ἐφύλαττεν· εἰ γὰρ καὶ παρασπονδὰς τῶν Χριστιανῶν τινὲς, καὶ παραβάσεις τῶν ὅρκων μεταχειρισθέντες, τὸν ἀλάθητον τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμὸν οὐκ ἔλαθον· καὶ τὴν δίκην δικαίως τιμωρηθέντες παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐκδικητοῦ, οὐκ εἰς μακρὰν τὰ τῆς μήνιδος ἐξετείνοντο πλέθρα. ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην οὐ κατεδίωκεν ὁ βάρβαρος, οὐκ εἰς τέλος τὸν ἀφανισμὸν ἐδίψα τοῦ τυχόντος ἔθνους. ἀλλ' ἅμα οἱ ἡττηθέντες διὰ πρέσβεων τὰ τῆς εἰρήνης ἐσκέψαντο, C καὶ αὐτὸς προθύμως ἐδέχετο, καὶ τοὺς πρέσβεις μετ' εἰρήνης ἀπέλυε, μισῶν τὰς μάχας, ἀγαπῶν τὴν εἰρήνην· καὶ ὁ πατὴρ τῆς εἰρήνης ἀντεμέτρησε τὴν τελευτὴν τοῦ βαρβάρου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ἐν μαχαίρᾳ. ἦσαν δὲ αἱ τῆς νόσου πᾶσαι ἡμέραι τέσσαρες. ἐξελθὼν γὰρ ἐκ τοῦ παλατίου σὺν ὀλίγοις νεανίσκοις διέβη τὴν νῆσον, ἣν οἱ ποταμοὶ διαρραγέντες πλησίον τῆς πόλεως, αὐτὴν εἰς εὐρυχωρίαν κατέστησαν, καὶ λιπαρᾶς οὔσης τῆς γῆς, βοσκήματα, καὶ τροφαὶ τῶν ἀλόγων ζώων χλοεραὶ φύονται. ἀγελάζονται γὰρ ἐν αὐτῇ φορβάδες, καὶ ἡμίονοι, καὶ ἵππων οἱ ἀγέρωχοι τοῦ ἡγεμόνος, οἰκοδομαί τε διαφοροῦσαι εἰς θάλψιν τε καὶ τέρψιν κατὰ καιροὺς, καὶ πᾶν ἄλλο χρήσιμον εἰς ἀπόλαυσιν. ἐβούλετο δὲ διατρίψαι D ἡμέρας ἱκανὰς ἐκεῖ ἰδιάζων σὺν ὀλίγοις οἰκειοτάτοις πρὸς ἀναψυχὴν καὶ ἀναχώρησιν τῶν φροντίδων, καὶ κόπων τοῦ παρελθόντος γάμου. διαβὰς οὖν, καὶ ποιήσας ἡμέραν μίαν, καὶ τρυφήσας οὐχ ὡς σύνηθες, τῇ ἐπιούσῃ ἐκέλευσεν ἄγεσθαι εἰς τὸ παλάτιον, εἰπὼν ὡς κεφαλὴν, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα καταβαρὲς, καὶ ναρκῶδες περιέχει. κατακλιθεὶς οὖν, καὶ τρεῖς ἡμέρας νοσήσας ἐπιλεψήσας ἀπέθανε δευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ ςϡνη' ἔτους. λέγεται δὲ ὅτι μετὰ τοὺς γάμους, καὶ πρὸ τοῦ διαβῆναι τὴν νῆσον, μετὰ τὸ ὑπνῶσαι ἰδεῖν ὅραμα τοιοῦτον· ἕνα φοβερὸν ἄνδρα ἐστάναι ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τὸν δὲ συσταλέντα τῷ φόβῳ ἐκράτησεν αὐτὸν τῆς χειρὸς ὁ φανεὶς ἀνήρ. ἐφόρει δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ σφενδόνην χρυσῆν, εἰς τὸν ἀντίχειρα E δάκτυλον. ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανεὶς τὴν σφενδόνην ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ἡγεμόνος, ἔβαλεν αὐτὴν ἐν τῷ λιχανῷ τῷ μετὰ τὸν ἀντίχειρα, εἶτα ἐξερματίσας αὐτὴν ἐκ τοῦ δακτύλου τοῦ λιχανοῦ ἥρμοσεν αὐτὴν εἰς τὸν μεσαίτατον δάκτυλον. μετὰ δὲ τοῦτον εἰς τὸν μετὰ τὸν μεσαίτατον, καὶ αὖθις εἰς τὸν ὕστατον τὸν μικρόν. μετὰ ταῦτα ἐκβαλὼν τὴν σφενδόνην ὁ φανεὶς, καὶ λαβὼν ἀφανὴς γέγονε. καὶ ὁ ἡγεμὼν ἔξυπνος γενόμενος προσεκαλέσα-

ἐν τοῖς αὐτοῦ μάντεσιν εἰρηκὼς τὸ ὁραθέν. αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν σφενδόνην τῇ ἡγεμονίᾳ διέκριναν, τοὺς δὲ δακτύλους, τὸν μὲν πρῶτον εἰς αὐτόν, τοὺς δ᾽ ἄλλους εἰς τοὺς μετ᾽ αὐτὸν αὐθεντεύσοντας ἐξ αὐτοῦ. ἕτεροι δὲ κρύβδην καὶ σιωπηρῶς τὸν μὲν μέγαν δάκτυλον τὸν αὐτοῦ τῆς ζωῆς ὕστατον χρόνον διέκριναν, τὴν δὲ ἀφαίρεσιν τῆς σφενδόνης, τὴν δεσποτείαν. τὰς δὲ εἰσάξεις, καὶ ἐξάξεις τῶν ἑτέρων τεσσάρων διὰ τῆς σφενδόνης δακτύλων, τὸν μετ᾽ αὐτὸν ἡγεμονεύσειν μέλλοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῆς ἀγεμονίας ἐσύγκριναν, καὶ τότε τέλος ἕξει ἡ τυραννίς. Ἀλλ᾽ ἐπανίωμεν αὖθις πρὸς τὴν διήγησιν, καὶ ἴδωμεν, τί τὸ αἱμοβόρον τοῦτο θηρίον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ κατέφθειρε, καὶ κατεδαπάνησε, καὶ εἰς τέλος ἠφάνισε. Πέμψας τοίνυν τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς ταφὴν ἐν τῇ Προύσῃ, B αὐτὸς ἤρξατο ἐρευνᾷν τὰ ταμεῖα καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς πατρικούς, καὶ εὗρεν ἀναριθμήτους ἐν ἀργυροῖς σκεύεσιν, ἐν χρυσοῖς, ἐν λίθοις τιμίοις, καὶ ἐν νομίσμασι πολυταλάντοις, αὐτὸς οἰκείᾳ σφραγίδι κατασφραγίσας ἐν τῷ ταμείῳ πάλιν ἀπέθετο· εἶτα εὑρὼν παιδίον ἄρρεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς μηνῶν ὀκτὼ γεννηθὲν ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Σινώπης Σπεντιὰρ νομίμου γυναικός. καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἐγένετο. ὄντος οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδὸς, καὶ μητρυιᾶς αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ παλατίῳ ἕνεκα παραμυθίας τοῦ τυράννου, στείλας ἕνα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν αἰφνοῦ Ἐβρενὲζ Ἀλὴν ὀνόματι, πρωτοοστιάριος ὢν τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ῥηθείσης τὸ παιδίον ἔπνιξεν. ἐπὶ τῇ αὔριον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλὴν ἐθανάτωσε, τὴν δὲ μητέρα τοῦ C παιδὸς, καὶ μὴ βουλομένην τῷ δούλῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡρμόσατο· τὴν δὲ ἑτέραν αὐτοῦ μητρυιὰν τὴν θυγατέρα Γεωργίου δεσπότου Σερβίας χριστιανικωτάτην οὖσαν ἐβούλετο μὲν καὶ αὐτὴν ἑτέρῳ τῷ τυχόντι δούλῳ δοῦναι· ἀλλὰ φοβηθεὶς μήπως ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐγείρῃ κατ᾽ αὐτοῦ τὴν τῶν Οὔγγρων μάχην, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἔτι μὴ παγιωθείσης, ἀλλὰ ἀπρεπεῖ εἰς σύστασιν προχωρησάσης, ὃ ἐβουλήθη οὐκ ἠδυνήθη πρᾶξαι. ὁ δεσπότης γὰρ ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μουράτ, καὶ τὸν Μεχεμὲτ τὴν ἡγεμονίαν ἀναζωσάμενον, εὐθὺς ἀποκρισιαρίους ἔπεμψε παραμυθήσασθαι αὐτόν, καὶ παρηγορῆσαι ὡς ἀπορφανισθέντα· καὶ τὰς συνθήκας καὶ συνωμοσίας, ἃς εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνανεῶσαι, D καὶ ἀσφαλίσασθαι δι᾽ ὅρκων. ἔτι τε καὶ τὴν θυγατέρα ζητῆσαι καὶ λαβεῖν εἰς τὰ ἴδια· ἃ καὶ πεποίηκεν, οὐχ ὡς θέλων εἰρηνικῶς, καὶ εὐνοϊκῶς διάγειν καὶ ἡγεμονεύειν, ἀλλὰ καιρὸν ἐξαγοράζων. ὅταν γὰρ λάβῃ ἐκεῖνος ἀδικίας καὶ ἀνομίας ποιήσει. ταῦτα καὶ ἕτερα τὴν ἀρνίου δορὰν ὑπενδυθεὶς ἔπραττε, λύκος ὢν καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως. φιλοφρόνως οὖν δεξιωσάμενος τοὺς ἀποκρισιαρίους, καὶ ἐνωμότους συνθήκας δοὺς καὶ λαβὼν, ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, στείλας καὶ τὴν αὐτοῦ μητρυιὰν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ μεγάλης δόξης τε, καὶ τιμῆς. εὐεργεσίας τε πλείσας, καὶ χώρας ἐπωνύμους αὐτῇ ἐκ τῶν ὁρίων Σερβίας, εἰς διατροφὴν, E καὶ θεραπείαν παντοίαν αὐτῆς. ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε οἰκοῦντες δύστηνοι Ῥωμαῖοι, καὶ δυστυχεῖς σὺν τῷ δεσπότῃ Κωνσταντίνῳ, μαθόντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ἡγεμονίας, ἔστειλαν πρέσβεις χάριν παραμυθίας, καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν καθέδραν προσαγορεύσαντες, τίνες τίνα; αἱ ἄρνες τὸν λύκον. οἱ στρουθοὶ τὸν ὄφιν, οἱ ψυχορραγοῦντες τὸν θάνατον. ἐκεῖνος δὲ ὁ πρὸ τοῦ ἀντιχρίστου

A phantasma eis declarat. Alii itaque annulo dominatum denotari interpretabantur: digitorum primum seu pollicem ipsum principem significare; cæteris digitis posteros ejus censeri debere, qui successione continua imperio potituri essent. Alii occulte & secreto magnum digitum ultimum vitæ tempus indicare, annulo exutum fuisse ad imperii fasces ab eo deponendas pertinere conjiciebant; annuli porro extractionem & immissionem per cæteros ordine digitos factam, annos successoris in imperio designare, quibus exactis regnare desineret. Verum ad historiæ seriem redeamus, inspiciamusque, quibus fera ista sanguinis avide sitiens perniciem attulerit, quæque consumpserit ac everterit. Patris funere procurato, B ejus cadavere Prusam elato, ibique sepulto, arcas & thesauros paternos scrutari cœpit, quos immensos, aureis argenteisque vasis lapillisque pretiosis plenos, signatæque pecuniæ locupletissimos invenit: hancque gazam recondit, & sigillo suo gazophylacium obsignat. Infantem deinde masculum invenit, quem pater suus ex principis Sinopes filia conjuge legitima susceperat, cum ipse ancilla natus esset. Cumque infantis mater, in palatium privignum suum Mehemetem consolatura venisset, ipse interim e proceribus suis unum Halim Eurenesis filium primum hostiarium in ædes prædictæ novercæ suæ misit, qui puerum strangularet. Postridie patrati hujus fratricidii Ha- C lim quoque morte affecit: puerique occisi matrem vel invitam patris sui mancipio, qui Isaacus vocabatur, nuptum dedit. Alteram quoque suam novercam Georgii Serviæ Despotæ filiam, Christianæ pietatis tenacissimam, volebat & ipse alii cuidam servo connubio jungere: sed veritus ne pater ejus Hungaros ad bellum sibi inferendum exciret, antequam recens susceptum imperium stabilivisset, libidine sua abuti prohibitus est. Despota quippe de generi sui Moratis obitu certior factus, & rerum summam obtinere Mehemetem, Apocrisiarios ad eum statim destinat consolandi ac doloris levandi, quod patre orbatus esset, gratia; ut etiam fœdera & pacta, quæ sibi cum e- D jus patre intercesserant, renovaret, & sacramento stabiliret. Insuper etiam, ut filiam suam repeteret & domum paternam reduceret: quæ omnia Mehemetes præstitit, non eo tamen animo, ut pacifice regnare amicitiamque colere vellet, sed, quam adversum se occasionem dari metuebat, redimeret; quam ubi sibi commodam nactus fuerit, contra jus fasque injurias inferret. Hæc & alia, sub agni pelle, antequam quoque nasceretur, latitans lupus faciebat. Apocrisiarios amice benigneque suscepit, mutuoque sacramento fœdera renovavit, & pacifice E eos dimisit; simulque novercam ejus patri splendide ac honorifice habitam remisit; beneficiis etiam ac muneribus quamplurimis eam locupletavit, locis in Serviæ finibus, unde se dignitatemque sustentaret ac tueretque, assignatis: omniaque ad victum, cæterosque vitæ usus suppeterent. Eodem tempore Romani Constantinopolitani ærumnosi ac infelices, Despota quoque Constantinus de novi principis ad imperium evectione certiores facti, legatos consolandi gratia, simulque cum eo gratulandi de principatus initiis, destinant. Verum qui? & ad

Insomnium varie interpretantur.

Mehemetes fratrem suum laqueo necari jubet.

Edit. Paris. pag. 130.

Mehemetes Georgio Despotæ filiam Moratis viduam remittit.

Legati a Constantino & Byzantinis ad Mehemetem mittuntur.

quem mittebant? Jagni ad lupum. Passeres ad serpentem, qui mortem sinu gestando ultima suspiria ducunt. Ille vero præ Antichristo, Antichristus: Christi domini mei caularum devastator; crucis, & in eum, qui cruci affixus est, credentium hostis; amici personam indutus, Sathanæ, qui in anguem se transformaverat, discipulus legatos suscipit, nova fœdera pangit, Deum falsi prophetæ sui, & prophetam sibi cognominem impurosque ejus libros jurat, angelos & archangelos testatus pacem se servaturum: & per totum vitæ tempus cum urbe & Despota Constantino, cum omnibus circumjectis oppidis & castris hujus ditioni subditis (, amicitiam ac concordiam sibi intercessuras. Quo etiam affectu animoque benevolo pater suus erga Imperatorem Johannem, qui prædecesserat, & Constantinum Despotam se gesserat, eodem, quamdiu vixerit, ipsos se prosecuturum. His speciosis promissis donum adjecit, Romæorum imperio trecenta millia asprorum ex annuis reditibus locorum, quæ Strymon alluit, largitus. Ærumnosissimi eam pecuniam petierunt, unde Orchanem Othmanicum alerent, cæterosque sumptus ei necessarios facerent. Amicitia itaque ex animi sententia firmiter stabilita, legati læti redierunt. Qui pariter ex Walachia venerant, & Bulgaria: insulares quoque Mitylenæi, Chii, Rhodii & Genuenses Galatam incolentes undequaque profecti donis allatis eum, Dæmonem revera carnivorum, venerati sunt, & accepta ab eo fide discesserunt.

Pax inter Constantinum & Mehemetem firmata.

Trecenta asprorum millia in alendo Orchane Osmanico a Mehemete soluta.

Edit. Paris. pag. 131.

Legati principum ad Mehemetem.

A ἀντίχριστος, ὁ τῆς τοῦ Χριστοῦ μου ποίμνης φθορεὺς, ὁ ἐχθρὸς τοῦ σταυροῦ, καὶ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν ἐν αὐτῷ παγέντα, φιλικὸν προσωπεῖον ἐνδυθεὶς, ὡς μαθητὴς τοῦ μεταμορφωθέντος εἰς ὄφιν Σατανᾶ, ἀποδέχεται τὴν πρεσβείαν, καὶ γράφει νέας συνθήκας, καὶ ὀμνύει Θεὸν τοῦ ψευδοπροφήτου, καὶ τὸν συνώνυμον αὐτοῦ προφήτην, καὶ τὰς μιαρὰς αὐτοῦ βίβλους, καὶ ἀγγέλους, καὶ ἀρχαγγέλους, τοῦ στέργειν καὶ ἐμμένειν ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, καὶ ὁμονοίᾳ μετὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ δεσπότου Κωνσταντίνου, σὺν πᾶσι τοῖς περιχώροις καὶ πόλεσιν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν. καὶ τὴν εὔνοιαν, καὶ διάθεσιν ἣν εἶχε τὸ ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ προβεβασιλευκότος, καὶ τοῦ δεσπότου Κωνσταντίνου τοῦ νῦν, B ἐν αὐτῇ τῇ γνώμῃ, καὶ αὐτὸς ζῆσαι, καὶ τεθνῆξαι· ἐπέκεινα δὲ τούτων τῶν ἁπλῶν ὑποσχέσεων, ἐδωρήσατο καὶ κατ' ἔτος τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν παρὰ τὸν Στρύμονα κειμένων χωρίων ἀριθμὸν ἀσπρῶν τ. αἰτήσαντες ταῦτα οἱ τρισάθλιοι ἕνεκα τροφῆς, καὶ ἑτέρας ἐξόδου τοῦ Ὀρχὰν τοῦ προλεχθέντος ἀπογόνου τοῦ Ὀθμάν. καὶ δὴ καλῶς κατὰ τὸ δοκοῦν ποιήσαντες τὴν ἀγάπην ἀπῆλθον καὶ αὐτοὶ χαίροντες· ὁμοίως καὶ οἱ τῆς Βλαχίας, καὶ οἱ τῶν Βουλγάρων, καὶ οἱ τὰς νήσους κατοικοῦντες Μιτυληναῖοι, Χῖοι, Ῥόδιοι, ἐκ τοῦ Γαλατᾶ Γενουῖται, ἐκ πάντων ἐλθόντες σὺν δώροις προσεκύνησαν τῷ ὡς ἀληθῶς σαρκοφόρῳ δαίμονι, καὶ λαβόντες τὰ πιστὰ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἀπῆλθον.

CAPUT XXXIV.

Mehemetes inducias cum Janco, id est Johanne Hunniade, triennales componit: Caramano bellum infert. Byzantini ad Mehemetem legatos mittunt, falsoque coronatum esse Constantinum significant. Halil Bassa Græcos increpat, & Mehemetes legatorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Græcos variis modis vexare incipit Mehemetes, & ad Bospori angustias castrum ædificat. novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemete expostulant, qui superbe respondet, & minatur. Arx ad Bospori fauces ædificata. Ager Constantinopolitanus vastatus: Byzantinis bellum indicit Mehemetes.

OMNIBUS, ut iste malignus putabat, rite & ut e re sua erat compositis, cum Christianis universis ficta pace icta: induciisque in tres annos cum Jango Hungariam regente pactis: in Caramanum bellum hanc causam prætexens movet. Quod cum inter se Christianosque, quibus benevolum se præstabat, quamvis gente ac religionis ritu omnino distinctos, amicitia mutua sincera nec simulata intercederet: Caramanus interim Musulmanus ipse, Mahometisque religionis cultor, semper & ubique bellum & turbas excitare, arrepta occasione imminentis rebus Othmanicis periculi, non cessaret. Consultatione habita id decrevit, & libidini suæ fortunam obtemperantem habuit. Antea enim Mehemetes intellexerat, Caramanum Moratis morte comperta ultra fines imperii sui excurrisse: castra tria & longum agrorum tractum subegisse: quæ equidem Morates a majoribus suis non acceperat, sed Caramano viribus superior, ut in superiori-

Induciæ inter Mehemetem & Hunniadem.

Caramano bellum infert Mehemetes.

C TA πάντα οὖν, ὡς αὐτὸς ἐλογίζετο, ἀπαρτίσας καλῶς ὁ κακὸς, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν πεπλασμένως ἐνδείξας ἅπασι τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ σὺν αὐτοῖς τῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρίας τῷ Ἰάγγῳ, τριῶν ἐτῶν εἰρήνην ἀσφαλισάμενος, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμὰν ἐστράτευσε προφάσει αἰτίας. ὡς αὐτὸς τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει φίλος ἀκίβδηλος, καὶ οἱ Χριστιανοὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχουσιν ἀδόλωτον ἀλλόθρησκοι ὄντες, καὶ ξένης θρησκείας· ὁ δὲ Καραμὰν Μουσουλμάνος ὢν, καὶ λατρεύων τὰ τοῦ Μωάμεθ, ἀεὶ καὶ πάντοτε οὐ παύεται διεγείρων πολέμους καὶ ταραχὰς ἐν καιρῷ περιστάσεως. βουλευθεὶς οὖν ἠθέλησε, καὶ θελήσας ἐγένετο. ἔφθασε γὰρ ἐνωτισθεὶς ὁ Μεχεμὲτ, ὡς ὁ Καραμὰν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Μουρὰτ κατέδραμεν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτοῦ, καὶ ἐχειρώσατο φρούρια τρία, καὶ γῆν ἱκανήν· ἀλλ' οὐκ ἦν ἐκ τῶν προγόνων, ἡ τῶν φρουρίων καὶ τῆς γῆς τοῦ Μουρὰτ κατοχὴ, ἀλλὰ πρὸ ὀλίγων χρόνων ἐκ τῶν τοῦ Καραμὰν καταδυναστείᾳ ἀφήρπασεν, ὡς

καὶ

καὶ ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν· εὑρὼν οὖν εὔλογον αἰτίαν ὁ υἱὸς τοῦ ἅρπαγος κατὰ τοῦ πρώην ἀδικηθέντος, καὶ διὰ τοῦτο ἀνερρυσάμενος τὰ ἴδια, σὺν δυνάμει κατ' αὐτοῦ ἐστράτευε. καὶ δὴ περάσας τὸν πορθμὸν σὺν τοῖς στρατεύμασι τῆς δύσεως, καὶ εἰς τὴν Προῦσαν ἀναμείνας τὰ τῆς ἀνατολῆς στρατεύματα, ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Κοτύαιον ἀφίκετο· κἀκεῖθεν εἰς Σαλουταρίαν τῆς Φρυγίας, τὸ καὶ Καράσαρον παρὰ Τούρκοις λεγόμενον, ἐγγὺς ὂν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Καραμάν. τότε ὁ Καραμὰν ἀκούσας τὴν ἄφιξιν τοῦ Μεχεμέτ, ἔστειλε πρέσβεις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, αἰτῶν λύσιν τῶν ἐσφαλμένων σὺν ἀποδόσει τῶν, ὧν ἀφείλετο, φρουρίων. Καὶ ὁ τύραννος κατένευσε δι' αἰτίαν ἣν λέξων ἔρχομαι. ὁ γὰρ μωρὰ τῶν Ῥωμαίων συναγωγὴ ἐσκέψατο τινὰ ματαίαν βουλὴν στείλασα πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, λέγοντες πῶς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. οὔπω γὰρ ἦν στεφθείς, ἀλλ' οὐδὲ στεφθῆναι ἔμελλε διὰ τὸ προρρηθέν, πλὴν βασιλέα ἐκάλουν Ῥωμαίων· λέγοντες οὖν πρῶτον τὰ τῆς πρεσβείας μηνύματα τοῖς μεσάζουσι, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων τὴν κατ' ἔθος ἀσπρῶν τριακοσίων χιλιάδων ποσότητα οὐ καταδέχεται. καὶ γὰρ ὁ Ὀρχάν, ὅς ἐστι καὶ αὐτὸς υἱὸς τοῦ Ὀθμάν, καθὰ καὶ ὁ ὑμέτερος ἀρχηγὸς Μεχεμέτ, ὑπάρχει, τέλειος ἀνὴρ τῇ ἡλικίᾳ· καὶ καθ' ἑκάστην συρρέουσι ὅτι πλεῖστοι πρὸς αὐτὸν κυριονυμοῦντες, καὶ ἀρχηγὸν ἀναγορεύοντες. αὐτὸς δὲ θέλων φιλοτιμῆσαι, καὶ δωρήσασθαι οὐκ ἔχει τοῦ τὰς χεῖρας ἁπλῶσαι. αἰτῶν οὖν τὸν βασιλέα, ὁ βασιλεὺς οὐκ εὐπορεῖ τοῦ δοῦναι τόσον, ὅσον αἰτεῖ. ἐκ τῶν δύο οὖν ἓν αἰτοῦμεν, ἢ τὴν πρόσοδον διπλασιάσατε, ἢ τὸν Ὀρχὰν ἀπολύομεν. οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο χρέος ἡμέτερον τὸ τρέφειν τοὺς Ὀθμάνου παῖδας, ἀλλὰ δεῖ τρέφεσθαι ἐκ τῶν δημοσίων. ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν ἡ τούτου κατάσχεσις, καὶ ἡ μὴ τοῦ ἐκβῆναι τῆς πόλεως κώλυσις. Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω ὁ Χαλὴλ Πασίας ἀκούσας, καὶ γὰρ ἦν διὰ παντὸς φίλος τῶν Ῥωμαίων ἐκ δύο τινῶν αἰτιῶν, ὁ μὲν μία τὸ εἶναι προσηνῆ κατὰ γνώμην καὶ ἥμερον, ἡ δὲ ἑτέρα ὅτι ἦν δωρολήπτης. καὶ εἴ τις αὐτῷ διελέγετο φέρων ἐπὶ χεῖρας χρυσίον καὶ δεικνύων ὡς κάτοπτρον, ἀπροσκόπτως ἀπέπτυε διὰ γλώττης ἄνευ φόβου πάντα λόγον σκληρόν. ἀκούσας οὖν τοὺς παρὰ τοῦ βασιλέως λόγους καὶ συγκλήτου τοὺς μηνυθέντας τῷ ἡγεμόνι Μεχεμέτ, οὕτω πρὸς τοὺς ἀποκρισιαρίους ἐφθέγξατο· ὦ ἀνόητοι καὶ μωροὶ Ῥωμαῖοι, τὰ τῆς διανοίας ὑμῶν πανουργεύματα οἶδα ἐγὼ πρὸ πολλοῦ, ἄφετε ἃ κατέχετε. ὁ παρωχηκὼς ἡγεμὼν ἥμερος, καὶ εἰς πάντας ἀκραιφνὴς φίλος ἐτύγχανε, καὶ χρηστῆς συνειδήσεως ἄνθρωπος· ὁ δὲ νῦν ὑμέτερος ἡγεμὼν Μεχεμὲτ οὐκ ἔστι τῆς τοιαύτης γνώμης, ἣν ὑμεῖς θαρρεῖτε. εἰ γὰρ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀποδράσει Κωνσταντινούπολις, πρὸς τὸ θρασὺ καὶ ἄγριον, καὶ ὁρμητικὸν αὐτοῦ λέγω, γινώσκων γνώσομαι ὅτι ἔτι Θεὸς παραβλέπει τὰς ὑμῶν διαβουλὰς, καὶ διαστροφάς· ἄνθρωποι μωροὶ, τὴν χθὲς, καὶ πρότριτα γενομένην μεθ' ἡμῶν ἔνορκον πρᾶξιν ἤδη φέρομεν, καὶ εἰ δυνατὸν εἰπεῖν τὰ γεγραμμένα οὔπω ἐξήρανται. νῦν δὲ διότι τὴν ἀνατολὴν διαβάντες, καὶ ἐν Φρυγίᾳ διάγοντες θέλετε φοβῆσαι ἡμᾶς, δεικνύοντες τὰ παρ' ὑμῖν κατεσκευασμένα συνήθη μορμολύκια; οὐκ ἐσμὲν παιδάρια ἄνευ γνώσεως, ἢ δυνάμεως. εἴ τι δύνασθε πρᾶξαι πράξατε. εἰ βούλεσθε τὸν Ὀρχὰν δεῖξαι ἡγεμόνα ἐν Θρᾴκῃ δείξατε. εἰ τοὺς Οὔγγρους μέλλετε διαπεράσαι τὸν Δάνουβιν,

bus narravimus, ante paucos annos eripuerat. Nactus ergo justam causam raptoris filius, ei, qui nudius tertius injuria adfectus erat, & propterea recuperare sua tentaverat, bellum infert. Jamque fretum transvectus cum copiis occidentalibus, dumque orientis exercitus ei se conjungerent Prusæ transacto tempore, inde Cotyæum abiit; unde in Phrygiam Salutariam, Turcis Carasarin dictam, vicinam Caramani finibus perrexit. Cognito Mehemetis profectione Caramanus magnates aliquot suæ ditionis legatos ad eum misit, qui admissorum veniam orarent ac peterent, & ablata castra reddere paratum esse dicerent. Quibus propter dicendam mox causam tyrannus acquievit. Romæorum enim stultus ac insipiens cœtus consilium imprudens iniit, dum ad eum legatos destinant, qui Constantinum Imperatorem salutatum esse nunciarent. Hunc, quamvis nondum coronatum, nec ob prædictas causas coronandum, Romæorum Imperatorem nihilominus appellabant. Mesazontibus itaque, ut mos est, quæ in mandatis habebant exponunt legati, queruntur que Romæorum Imperatorem consuetam asprorum trecentorum millium pensionem annuam non accepisse. *Orchanes enim, inquiunt, Othmani prosapia, æque ac Dux vester, oriundus est, vir ætatis perfectæ: ad quem singulis diebus quamplurimi confluunt; dominum ducemque appellant, ac salutant. Ipse vero, unde ipsis largiatur, donisque honoret, non habet: idcoque Imperatorem rogat: qui petenti, cum ipsum pecunia deficiat, satisfacere nequit. Alterum itaque postulamus, aut duplam pensionem nobis solvi: vel Orchanem liberum dimittere nobis licere. Neque enim Othmani posteros alere tenemur: sed in id ex ærario vestro pecunia erogari debet; illum custodiendi, & ne urbe profugiat prohibendi, nobis oneris satis incumbit.* Hæc & similia audivit Halil Bassa, qui Romæis duabus de causis favebat; quod facilis ac mansuetæ indolis esset: quodque dona libenter ab iis acciperet. Siquis sane quovis de negotio cum eo acturus, aurum in ejus manum misisset; & tanquam politum speculum ostendisset: sermones quantumvis asperos, sine offensionis metu effutire poterat. Cum, inquam, audiisset, quos ab Imperatore & Senatu Mehemeti principi legati sermones afferebant: eos sic allocutus est: *O stulti & insipientes Romæi, consilia vestra astuta & fraudulenta jamdiu est cum intelligo; illa omittite. Defunctus princeps, & rectæ conscientiæ vir, idemque mansuetus, sinceram cum omnibus amicitiam coluit; Noster vero modernus Mehemetes non ea est, quam vos persuasi estis, sententia. Si namque manus ipsius, cujus audacia, ferocitas & impetus mihi perspecti sunt, Constantinopolis effugerit, tunc certissime cognoscam, calumnias vestras mentemque pravam Deum vindicare nondum velle. Viri fatui, quam heri & nudius tertius pacem sacramento invicem adacti sanximus, donum tantum non portamus; & si ita dicere liceat, in tabulis exarata scriptura nondum desiccata est. Nunc vero quare in Anatoliam transistis & in Phrygiam pervenistis, ostentatione terriculamentorum, vobis ex more consuetorum, metum nobis injecturi? Viribus invalidi, & rerum notitia carentes pueri haud sumus. vos, siquid valetis, efficite. Orchanem si Thraciæ principem renunciare vultis, hoc agite. Si Hungaros eis Danubium accersere cogitatis, tra-*

Phrygia Salutaria, Turcis Carasar.

Caramanus per legatos veniam erroris, & pacem a Mehemete petit.

Constantinopolitanorum ad Mehemetem legatio.

Edit. Paris. pag. 132.

Constantinus numquam coronatus.

Græcorum legatorum verba ad Vezirum.

Halilis Bassæ ad legatos verba.

Græcos increpat, eorumque stultitiam carpit.

Edit. Paris. pag. 133.

jiciant ipsi. Si nostra quoque invadere, quæque ante plures annos amisistis, repetere ac recuperare vobis propositum fuerit, id quoque licet. Id vos tamen scire velim, nihil horum ex voto vobis cessurum: quin etiam ea eripientur vobis, quæ possidere existimatis. Ista omnia denique Domino meo nunciabo, quodque visum ei fuerit, fiet. His auditis, ita succensus Mehemetes anceps animi hærebat: cum Caramano propterea ad pacis conditiones adductus est, quem totis viribus pessumdare decreverat. Verum ita secum cogitabat rationibus his motus; *Dum*, inquit, *in Anatolia degu, Romæorum Imperator cæteras gentes Christianas in me concitabit, & Orchanem liberum dimittet; harumque auxilium ope occidentis provinciæ Romæis cedent, dum Orchanes orientem retinebit.* Hæc & similia animo volvens, sereno ac mansueto vultu Caramani legatos admittit: minaces sermones opportune ad eos habet: mansuete ac benigne alias præter tempus alloquitur, donec pacem sacramento adactus constituisset, & amice complexus dimisisset. Ad Imperatoris autem legatos hæc verba respondit: *Adrianopoli brevi aderimus; illuc cum venerimus, omnia, quæ Imperatori & urbi necessaria sunt, nobis exponite: quodcumque rogaveritis, id præstare paratus sum.* His & aliis sermonibus blandis usus, eos dimisit. Mehemetes ergo paucis diebus fretum transvectus Adrianopolim accessit: statimque quemdam servorum suorum in regionem ad Strymonis ripas sitam mittit, qui reditus Imperatori concessos ei solvi vetaret: illorumque administratores & procuratores, qui anni unius solummodo pensionem perceperant, expelleret. Hoc peracto rem aliam damnosam admodum ac perniciosam Romæis aggreditur? Hyeme adventante per provincias singulas occidentis ac orientis edicta promulgari jubet, mandatque, ut fabri & architecti mille, in unoquoque loco ratione multitudinis eorum habita, operarii etiam numero fabrorum congruentes, & calcis coctores congregarentur: &, ut omnia verbo dicam, cuncta quæ ad opus absolvendum, & ad comportandas materias necessaria erant, vere appetente præsto essent, ad castrum in ostio sacro supra Constantinopolim ædificandum. Hoc nuncio tam ingrato ac acerbo allato, Romæi, qui Constantinopolim, quique Thraciam & Asiam incolebant, insulares etiam Christiani, animi ægritudine ac mœrore consumpti, alios sermones ad invicem præter istos non habebant. *Nunc vicinus est urbis finis: portenta imminentis genti nostræ ruinæ nunc videbantur: dies antichristi advenerunt. Quid de nobis statuetur? quid faciemus? Vita nobis Domine prius eripiatur, quam oculi servorum tuorum urbis eversionem videant. Ne dicant inimici tui Domine, ubi sunt sancti, qui urbem illam tuentur?* Has voces cum ejulatu & fletu non solum Constantinopolitani, sed & cuncti Christiani per Anatoliam, insulas, & occidentem dispersi, easdem lachrymis ac lamentis mixtas fundebant. Mehemetes vere inchoato, undequaque artifices & operarios collegit. At Imperator Adrianopolim legatos misit, non quæ vellet, aut reditus duplo ampliores sibi dari, per eos petiturus: sed ejusmodi orationem legati ad Mehemetem habuerunt. *Annus jam centesimus agitur, vel etiam plures elapsi sunt, ab erepta nobis per tritavum tuum Moratem Or-*

Mehemetes verbis legatorum Græcorum offensus, cum Caramano pacem transegit.

Mehemetis ad legatos Græcorum responsum.

Reditus Constantino concessos solvi vetat Mehemetes.

Castrum novum ædificare Mehemetes ad fauces Bosporí in Europæ littore parat, qua novitate omnes Christiani percelluntur.

pag. 134.

Constantinus legatos ad Mehemetem mittit.

Legatorum ad Mehemetem oratio.

ἐλθεῖν ἡμῖν· εἰ καὶ ὑμεῖς βούλεσθε τοῦ καταδραμεῖν καὶ λαβεῖν, ἃ πρὸ πολλῶν ἀπωλέσατε, τοῦτο ποιήσατε. πλὴν γινώσκετε, ὅτι εἰς οὐδὲν τούτων εὐδοκιμήσετε, ἀλλὰ μᾶλλον, καὶ ὃ δοκεῖτε ἔχειν ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν. πλὴν ἐγὼ ἀναγγελῶ τῷ Κυρίῳ μου, καὶ τὸ αὐτοῦ βουλητὸν γενέσθω. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Μεχεμὲτ καὶ θυμοῦ πλησθεὶς, οὐκ εἶχε τί ποιῆσαι, καὶ τῷ Καραμὰν συνεπαισεύσατο, οὐχ ἔχει γὰρ ἐπιλογισμὸν τοῦ ἀφανίσαι αὐτὸν κατὰ κράτος. ἀλλὰ κατὰ νοῦν ἐσκόπει, μήπως ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐν τῇ ἀνατολῇ ὄντος μου, προσκαλέσηται τὰ λοιπὰ ἔθνη τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἐκβάλοι, καὶ ἀπολύσοι τὸν Ὀρχὰν, καὶ σὺν τῇ ἀφορμῇ τούτου γενήσεται Κύριος τῆς ἀνατολῆς, καὶ τὰ τῆς δύσεως παραχωρήσει τοῖς Ῥωμαίοις: Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λαβὼν κατὰ νοῦν βλέπει τοὺς πρέσβεις τοῦ Καραμὰν ἱλαρῷ βλέμματι, καὶ κατὰ καιρὸν ἀπειλητικοὺς λόγους αὐτοῖς ἐδίδου, παρὰ καιρὸν δὲ καὶ πρᾳεῖς, ἕως οὗ τὴν εἰρήνην ἐνόρκως ἠσφαλίσατο, καὶ μετ' ἀγάπης ἀπέπεμψε. τοῖς δὲ τοῦ βασιλέως πρέσβεις ἀπεκρίνατο· ὡς ἤδη συντόμως ἐν Ἀδριανουπόλει μέλλομεν εἶναι, κἀκεῖ ἐλθόντες ἅπαντα τὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ τῇ πόλει ἀναγκαῖα ἀναγγείλατέ μοι, καὶ ἑτοίμως ἔχω τοῦ δοῦναι πᾶν τὸ ζητούμενον. Σὺν τούτοις δὲ καὶ ἑτέροις μειλιχίοις λόγοις κολακεύσας ἀπέλυσεν. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ διαβὰς δι' ὀλίγων ἡμερῶν τὸν πορθμὸν, καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ εἰσελθὼν, παρευθὺ στείλας ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐν τοῖς κατὰ τὸν Στρύμονα χωρίοις, ἐκώλυσε τὴν πρόσοδον τὴν εὐεργετηθεῖσαν τῷ βασιλεῖ. καὶ τοὺς ἐπιβλέποντας, καὶ οἰκοδεσποτεύοντας ταύτην ἐδίωξε, τὸν πρῶτον χρόνον μόνον γευσαμένους. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἑτέρου ἥψατο λίαν ἐπιζημίου, καὶ θανασίμου κατὰ Ῥωμαίων. χειμῶνος γὰρ ἀρξαμένου προστάγματα, καὶ διαλαλίας ἔν τε δύσει, ἔν τε ἀνατολῇ ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ, τοῦ ἑτοιμάσαι οἰκοδόμους τεχνίτας χιλίους, καὶ ἐργάτας, κατὰ ἀναλογίαν τῶν τεχνιτῶν, καὶ ἀσβεστοκαύστας, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πᾶσαν ἐργασίαν καὶ παρακομιδὴν, τοῦ εἶναι ἑτοίμους ἐν ἔαρι, εἰς κατασκευὴν κάστρου ἐν τῷ στομίῳ τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ ἄνω τῆς πόλεως. τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἀκούσαντες τὴν πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντίνου, καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ τε, καὶ Θρᾴκῃ, καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις οἰκοῦντες Χριστιανοὶ ὑπεράλγησαν, ἐξαρράνθησαν, οὐκ ἦν ἐν ἀλλήλοις γλῶσσα ἢ διαλαλία, πλήν. Νῦν τὸ τέλος ἤγγισε τῆς πόλεως· νῦν τὰ σήμαντρα τῆς φθορᾶς τοῦ ἡμετέρου γένους· νῦν αἱ ἡμέραι τοῦ Ἀντιχρίστου· καί τι γενώμεθα; ἢ τί ποιήσομεν; ἀρθήτω ἀφ' ἡμῶν ἡ ζωὴ ἡμῶν Κύριε, καὶ μὴ ἴδωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δούλων σου τὴν φθορὰν τῆς πόλεως, μηδὲ εἴπωσιν οἱ ἐχθροί σου Δέσποτα, ποῦ εἰσιν οἱ φυλάσσοντες ταύτην ἅγιοι; ταύτην γὰρ τὴν φωνὴν σὺν κλαυθμῷ οὐ μόνον αἱ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς σποράδην οἰκοῦντες Χριστιανοὶ, καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις, καὶ οἱ ἐν τῇ δύσει τὸ αὐτὸ μετὰ κλαυθμοῦ ἐβόων. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ, ἤδη τοῦ ἔαρος ἀρξαμένου, ἔστειλεν ἁπανταχοῦ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἐργάτας συνάγων. Ὁ βασιλεὺς δὲ στείλας ἐν Ἀδριανουπόλει πρέσβεις, οὐχ ὅτι ζητῆσαί τι τῶν ὧν ἐβούλετο, οὐδὲ διπλασιάσαι τὴν πρόσοδον, ἀλλ' εἶπον αὐτῷ· Ἡμεῖς ἤδη τὴν σήμερον ἔτος ἐστί που ἑκατοστὸν καὶ ἐπέκεινα, ἀφ' οὗ τὴν Ἀδριανούπολιν ὁ σὸς πάπ-

ντος Μυρὰτ ὁ τοῦ Ὀρχὰν υἱὸς ἔλαβε. καὶ ἔκτοτε συνθήκας ποιήσαντες οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ κατερχόμενοι, μέχρι σοῦ, οὐδεὶς ἐμελέτησε πύργον, ὃ καλύβιον πῆξαι ἐν τῇ αὐλῇ τῆς πόλεως. εἰ γὰρ καὶ αἰτία τις εὑρίσκετο καὶ μάχην ἀμφότεροι συνεῖσαν, ἀλλὰ δι' ἄλλης συμβεβάσεως τὰ τῆς εἰρήνης ἐπράττοντο. ὁ γὰρ σὸς πάππος ὁ Μεχεμὲτ βουληθεὶς ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν κειμένῃ τοῦ πορθμοῦ γῇ κτίσαι φρούριον, παρακλητικῶς, καὶ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, τὴν αἴτησιν οὐ μικρὰν ὁ Μεχεμὲτ πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἐποίησεν. ὅθεν καὶ κατένευσεν ἐπὶ σκοπῷ, ὅτι ἐν τῇ ἀνατολῇ ᾠκοδόμητο τὸ ἔργον· καὶ ἡ ἀνατολὴ πᾶσα πρὸ χρόνων πολλῶν ἦν αὐτοῖς προσῳκειωμένη. τὸ δὲ σὺ τὴν νῦν καλῶς ἐχόντων πάντων σὺν σοί, ὁρῶμεν ἀσφαλῶς ὅτι μέλλεις τὴν θάλασσαν τὴν Ποντικὴν ἄβατον ποιῆσαι τοῖς Φράγκοις, καὶ τὴν πόλιν λιμοκτονῆσαι, καὶ τὰς εἰσόδους τῶν ἐν αὐτῇ τελουμένων κομμερκίων ἀναλῦσαι· Δεόμεθα οὖν, ταύτην τὴν βουλὴν ἀπόκοψον, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου γνήσιοι, καθὰ καὶ σὺν τῷ πατρί σου τῷ χρηστῷ ἡγεμόνι. εἰ βούλει καὶ τέλος διδόναι, δώσομεν. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἀπεκρίνατο. Ἐγὼ ἐκ τῆς πόλεως οὐ λαμβάνω τι, ἐκτὸς τῆς τάφρου οὐκ ἔχει, οὔτε κέκτηταί τι. καὶ γὰρ εἰ ἤθελον κτίσαι ἐν τῷ ἱερῷ στομίῳ φρούριον, οὐκ εἶχε δίκαιον τοῦ κωλύειν με. πάντα γὰρ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν εἰσί, καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν κείμενα τοῦ στομίου φρούρια, καὶ ἐν τοῖς αὐτῶν Τοῦρκοι κατοικοῦσι· καὶ τὰ ἐν τῇ δύσει ἀοίκητα ἐμά εἰσι, καὶ γὰρ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας τοῦ οἰκῆσαι. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν ποίᾳ στενοχωρίᾳ ὑπέστη καὶ δεινῇ περιστάσει ὁ ἐμὸς πατήρ, ὅταν τοῖς Οὔγγροις ὁ βασιλεὺς συνετέθη, καὶ διὰ ξηρᾶς ἐλθόντες ἐκεῖνοι, διὰ θαλάσσης τὰς τῶν Φράγκων τριήρεις ἐν ταύτῃ τῷ Ἑλλησπόντῳ ἀνήγετο, καὶ τὸν Καλλιουπόλεως πορθμὸν ἀποκλείσαντες οὐκ ἐδίδουν πορείαν τῷ ἐμῷ πατρί. ἀναβὰς οὖν μέχρι τοῦ τόπου τοῦ ἱεροῦ στομίου ἐγγύς, καὶ ἐν τῷ πολιχνίῳ ὃ ἐδείματο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, σὺν ἀκατίοις περάσας, Θεοῦ εὐοδοῦντος. καὶ γὰρ αἱ τριήρεις τοῦ βασιλέως ἐκεῖ κατεσκόπευον τοῦ κωλῦσαι τὴν διάβασιν· ἐγὼ δὲ ἐκαθήμην ἐν Ἀδριανουπόλει παιδίον ὤν, ἐκδεχόμενος τὴν τῶν Οὔγγρων ἄφιξιν· οἱ δὲ Οὔγγροι ἐλεηλάτουν τὰ πέριξ τῆς Βάρνος, καὶ ὁ Βασιλεὺς εὐφραίνετο, καὶ τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος ἐδυσφόρει, καὶ οἱ Καβουρίδες ἐχαίροντο. τότε ὁ ἐμὸς πατὴρ περάσας μετὰ πολλοὺς τοὺς κινδύνους, ὤμοσε τοῦ ποιῆσαι κατ' ἀντικρὺ τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου πρὸς ἀνατολὴν ἕτερον φρούριον πρὸς δύσιν· ἐκεῖνος οὐκ ἔφθασε τοῦ ποιῆσαι, ἐγὼ τοῦτο μέλλω ποιῆσαι Θεοῦ ἀρωγοῦντος. τί με κωλύετε; ὃ οὐκ ἔξεστι ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς ὃ βούλομαι; ἀπέλθετε, εἴπατε τῷ βασιλεῖ· ὁ νῦν ἡγεμὼν οὐκ ἔστι τῶν πρώην ὅμοιος· ἃ οὐκ ἠδυνήθησαν ἐκεῖνοι ποιῆσαι, οὗτος ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ εὐκόλως ἔχει τοῦ πρᾶξαι· καὶ ἃ οὐκ ἐβούλοντο ἐκεῖνοι, οὗτος θέλει καὶ βούλεται. καὶ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ νῦν ἕνεκα τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀφαιρεθήσεται τὴν δοράν. Οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες τοῦ τυράννου τὴν ὀργὴν καὶ θυμοῦ πνέουσαν ἀπόκρισιν, εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψαν ἀναγγείλαντες τῷ βασιλεῖ πάντα. Τότε οἱ τῆς πόλεως ἅπαντες ἐν ἀγωνίᾳ, καὶ φόβῳ συνεχόμενοι ἀλλήλοις ὁμιλοῦντες ἔλεγον. οὗτός ἐστιν ὁ μέλλων εἰσιέναι ἐν τῇ πόλει, καὶ φθεῖραι, καὶ αἰχμαλωτίσαι τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ καταπατῆσαι τὰ ἅγια, καὶ ἀφανίσαι τοὺς τιμίους ναούς, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κείμενα λείψανα θεοφόρων

A *chanis filium Adrianopoli: & ab illo tempore, principum genus ab eo ducentium nullus præter te tugurium, ne dum turrim, in urbis ipsius vestibulo post inita fœdera ponere cogitavit. Quamvis enim suborta belli causa, ad pugnam ventum sit, ad conditiones tamen pacis descensum postea; & reconciliata concordia in tranquillum iterum statum res constitutæ sunt. Voluerat olim avus tuus Mehemetes, in littore orientale freti castrum a fundamentis excitare: quare ut id ab Imperatore Manuele consequeretur, diu multumque, ut filius patrem solet, cum precatus persuadere conatus est. Ille tandem annuit, & castrum in littore orientali ædificare permisit; cum etiam multos ante annos ab ejus majoribus* B *tota Anatolia possessa fuisset. Tu vero, quicum pacifice, & prout deces, nos gerimus, videris procul dubio navigationem Ponti Euxini intercipere velle; ab ea Francos arcere: urbem fame enecare, & consumere; reditusque, qui ex mercium vectigalibus in ea percipiuntur, rescindere. Hoc consilium a nobis exoratus omitte; quam cum patre tuo optimo principe amicitiam coluimus, tecum fidelem ac integram servabimus. Tributum insuper, si nobis imperas, id pendere parati sumus.* Ad ista respondit Mehemetes. *Quod urbis sit, quæ extra fossas nihil possidet, nec dominium habet, non occupo. Si ad sacrum etenim ostium ædificare castrum volui, id me facere nulla jure prohiberi possum. Omnia quippe castra ad ortum ostii* C *sacri sita, quæque Turci habitant, ditioni meæ subdita sunt. Qui vero agri derelicti occasum spectant, mei sunt; cum in illis Romæi secure degere nequeant. Num meministis ad quas angustias pater meus redactus fuerit, quantaque pericula ipsi impenderent, quo tempore fœdus cum Hungaris Imperator pepigit. Hi dum terra moverunt, navibus suis Franci Hellespontum usque provecti sunt; & Callipoleos fretum præcluse, patrem meum transitu arcuerunt; qui superiora loca petiit, & ad castrum, a patre suo prope ostium sacrum constructum, venit: ubi cum acatiis, quamvis illic imperatoriæ triremes transitum impediturœ stationem haberent, Deo favente trajecit. Per id tempus Hungarorum adventum, qui Var-* D *næ vicina loca populabantur, expectando puer etiamnum Adrianopoli degebam. At Imperator lætus exultabat, & gente Musulmanorum ærumnis pressa Cauurides gaudebant. Multa post pericula exantlata superato freto, juravit pater meus, castrum aliud se excitaturum in occidentali litore, e regione ejus quod in orientali positum est. Tempus illi ad id opus non superfuit, quod nunc Dei ope adjutus aggredior. Ut quid vetatis? an non mihi licet in ditione mea quod libuerit facere? Abite. Imperatori talia nunciate. Cum hoc, qui nunc regnat, principe decessores sui haud componendi sunt; quæ non potuerunt illi præstare, prompte ac facile perficere hic potest: quæ noluerunt, valde vult. Quicumque vero deinceps legationem hac de re* E *obierit, ei vivo pellis detrahetur.* Legati ubi responsa Tyranni, iram & furorem spirantia, acceperunt, in urbem revertuntur, & cuncta ad Imperatorem referunt. Universi tunc cives animam propemodum agentes, metu correpti ac attoniti colloquiis mutuis hæcce agitant: *Hic est qui urbem occupaturus & devastaturus est; cunctos sub jugum mittet, sacra pedibus conculcabit. Egregia & eximia templa solo æquabit; depositaque in iis virorum divino spiri-*

Mehemetes legatis respondet.

Edit. Paris. pag 135.

Sæva ac immania verba Mehemetis ad legatos.

Constantinopoleos cives asperis Mehemetis verbis attoniti tultat.

tu plenorum ac martyrum reliquias, per plateas & trivia dissipabit ac disperdet. *Hei! quid faciemus? quo aufugiemus?* hæc & alia, vitæ suæ ærumnas ac miserias deflentes, lamentis ac ejulationibus verba intercisa mittebant. At Mehemeti, vere jam ineunte mense Martio elapso, parata jam erat calx, in furnis plurimis ad Cataphygia constructis cocta, quotidie in destinatum locum comportata. Advectæ etiam e Nicomedia & Heraclea Ponti trabes, ex Anatolia lapides subvecti; omnesque principis Imperio obsecuti, cum qui munera & magistratus gerebant, tum orientis ac occidentis provinciis præfecti, ductis secum iis a quibus operæ exigebantur, illuc abierunt. Ipse etiam princeps Adrianopoli profectus est ad locum, in quo castri fundamenta designaturus erat. Infra Sosthenium itaque, Phoneam antiquitus dictam, in acclivi loco determinato triangularis figuræ fundamenta jaci præcipit: idque celeriter factum. Castrum hocce oppositum ei quod avus suus extruxerat, Bascesen appellari jussit, quod latine redditum nomen *capitis amputatorem* significat. Ædificandi castri munia suis ita distribuit. Halilis Bassæ alterum castri angulum mari adjacentem curæ commisit, ut turrem prægrandem arci firmæ ac validæ parem in illo angulo ædificaret. Zaganum angulo continentem spectanti præposuit, ad turrim quoque altam ibi construendam. Saricæ tertiam turrim in tertio angulo erigendam mandavit: illaque turrium trias, quæ totidem propugnacula & arces erant, suorum impensis absolvitur. Cæterum mœnium, & aliarum castri partium curam in se princeps recepit. Cernere tunc erat multitudinem ex omnibus partibus concurrentem, quam Cadisi (id est judices) jussi adducebant: capitis quippe pœna imperium detrectantibus a Tyranno indicta erat. Is unicuique fabro singulos cubitos, qui mille erant, assignavit: binasque operas extra castri ambitum, & intra totidem, materias fabris laborantibus ministrantes operas attribuit. Innumeri etiam aderant, lapidea, calcem, lateresque coctos portantes. Ipsi proceres lapides & calcem, Tyranni crudelitate perspecta, fabris quandoque ministrabant. Omnes porro illæ materiæ ex continente opposita afferebantur; & ex locis Byzantio vicinis, jacentia rudera superborum quondam templorum extracta in id opus fuere. Inter quæ etiam columnas quasdam advexerunt ex templi ruderibus, quod militiæ cælestis Duci Michaeli olim dicatum fuerat. Cives interea aliqui zelo religionis impulsi ad Turcos prohibendum urbe exierunt; qui capti fuerunt, ferro omnes periere. Postquam animadvertit Imperator Tyranni consilia exitum sortiri, aliam viam capessere statuit, & per Apocrisarios ab eo poscit præsidiarios, qui vicos suburbicarios, illorumque incolas tuerentur: ne Turci huc & illuc vagantes segetes agricolarum corrumperent, cum æstas jam instaret, propemodum maturas. Varia etiam ei dona, ac esculenta etiam & potulenta quotidie, vi ac necessitate coactus, mittebat; draconem ferum honore prosecutus. Verum Mehemetes servorum suorum aliquos misit, quibus mandat, ut diligenter speculentur & observent, ne Turcos, qui ad pascendum mulos equosve, sive alia veterina animalia castro ædificando

Ad Bosphori fauces arx ædificata.

Sedulitas principis in arce ædificanda.

Edit. Paris. pag 136.

Omnium assiduitas in opere præstando, Mehemetis crudelitatem metuentium.

Templi S. Michaelis rudera arci extruendæ inserviunt.

Constantinus a Mehemete præsidiarios petit, qui suburbicarios agros ab incursionibus palantium Turcorum protegerent.

Mehemetes contra ex agris suburbicariis suos commoda percipere jubet.

A ἀνδρῶν καὶ μαρτύρων, ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ταῖς τριόδοις ἐναπορρίψαι· οἴμοι τί πράξωμεν; ποῦ φύγωμεν; Ταῦτα, καὶ ἕτερα οἱ δυστυχεῖς κλαίοντες τὴν αὐτῶν ζωὴν ἐταλάνιζον. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἔαρος ἀρξαμένου, καὶ Μαρτίου μηνὸς ἤδη παρεληλυθότος, ἡ ἄσβεστος ἕτοιμος γέγονεν, ἐν τοῖς καταφρυγίοις ταῖς καμίνοις παραπληθεῖς ἐργασάμενοι καθ' ἑκάστην ἐξέφερον· ἐκ δὲ Νικομηδείας καὶ Ποντοηρακλείας τὰς δοκούς, ἐκ δὲ τῆς ἀνατολῆς τοὺς λίθους. κατὰ δὲ τὸ προσταχθὲν προλαβόντες ἅπαντες οἱ ἐν ἐξουσίᾳ, οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς ἀνατολῆς, τῆς δύσεως μεθ' ἑαυτῶν τοὺς ἀγγαρευθέντας ἀπίεσαν. Τότε καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ, κατήντησεν ἐν τῷ τόπῳ, οὗ ἔμελλε δεῖξαι τὴν πῆξιν τῆς
B θεμελίου τοῦ κάστρου. καὶ δὴ καταλαβὼν μίαν ῥαχίαν κάτωθεν τοῦ Σωσθενίου καλουμένην ἔκπαλαι Φονέαν, ἐκεῖ ὡς ἐν τριγώνῳ σχήματι τὴν θεμέλιον ὡρίσατο πηγνύναι, ὃ καὶ γενόμενον, τὴν κλῆσιν τοῦ κάστρου Πασκεσὶν ἐκέλευσε καλεῖσθαι, ἐξελληνιζόμενον δὲ ἑρμηνεύεται, κεφαλοκόπτης, ἔχον ἄντικρυ καὶ τὸ φρούριον ὃ ἐδείματο ὁ πάππος αὐτοῦ. διένειμεν οὖν τὴν οἰκοδομὴν οὕτω. τῷ μὲν Χαλὴλ Πασιᾷ δέδωκε μίαν τῶν γωνιῶν τὴν ἐν τῇ θαλάσσῃ κειμένην, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἕνα ὑπερμεγέθη, καὶ στερρὸν ὡς ἀκρόπολιν. τῷ δὲ Ζαγάνῳ ἕτερον ἐν τῇ ἑτέρᾳ γωνίᾳ τῇ κειμένῃ ἐν τῇ ξηρᾷ, μέγαν καὶ αὐτόν. τῷ δὲ Σαρατζίᾳ ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ. τοὺς αὐτοὺς τρεῖς πύργους ὡς ἀντίμαχα καὶ
C ἀκροπόλεις ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων· τὸ δὲ τεῖχος, καὶ τὴν ἑτέραν ἄλλην τοῦ κάστρου οἰκοδομὴν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἀνελάβετο. καὶ ἦν ἰδεῖν συρρέοντα τὰ πλήθη ἐκ τῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς Καδδίσι, ἤγουν τοῖς κριταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς τιμωρίας τοῦ τυράννου προστάξαντος. καὶ διαμερίσας τὴν κτίσιν ἀνὰ πῆχυν τῷ τεχνίτῃ· οἱ τεχνῖται ὡς χίλιοι, καὶ ἐν ἑκάστῳ τεχνίτῃ ὑπουργοὶ δύο ἐγγὺς αὐτοῦ, ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ ἔσωθεν ὅμοιοι τοσοῦτοι, καὶ τεχνῖται καὶ ὑπουργοί. οἱ δὲ κομίζοντες πέτρας, ἄσβεστον, πλίνθους ὀπτοὺς ὑπὲρ ἀριθμόν· καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστᾶνες κατὰ καιρὸν ὑπούργουν, καὶ πέτρας, καὶ ἄσβεστον ἐδίδουν ὁρῶντες τὴν τοῦ τυράννου ὠμότητα· τὴν δὲ παρα-
D κομιδὴν, καὶ ἐκ τῆς περαίας, καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἅπασαν, παρὰ τῶν ἐρειπίων τῶν κειμένων τῶν ποτὲ μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάμβανον· ἐξ ὧν καὶ τινὰς κίονας μετακομίσαντες ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ. τινὲς τῶν τῆς πόλεως ζήλῳ κινούμενοι ἐξῆλθον τοῦ κωλῦσαι τοὺς Τούρκους, καὶ δὴ συλληφθέντες πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον. Ὁ βασιλεὺς οὖν ἰδὼν, ὅτι εἰς τέλος προχωροῦσι τὰ τοῦ τυράννου βουλεύματα, τὴν ἄλλην ἐτράπετο, καὶ δὴ πέμψας ἀποκρισιαρίους ἐζήτει τινὰς διφένσορας, τοῦ διαφυλάττειν τοὺς εἰς τὰς κώμας τῆς πόλεως Ῥωμαίους· ἵνα μὴ οἱ Τοῦρκοι διερχόμενοι λυμαίνωσι τὴν αὐτῶν γεωργίαν, ἦν γὰρ ἐγγὺς φθά-
E σας τὸ θέρος. στείλας αὐτῷ καὶ διάφορα δωρήματα, καὶ πρὸς τροφὴν καὶ πόσιν, καθ' ἑκάστην φιλοτιμῶν τὸν ἀνήμερον δράκοντα ἐξ ἀνάγκης, καὶ βίας. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἐκ τῶν αὐτοῦ δούλων ἔστειλε τινὰς, ὁρίσας αὐτοὺς τάχα τοῦ ἐπισκοπεῖν καὶ τηρεῖν τοὺς ζημιουμένους, παραγγείλας αὐτοῖς μὴ κωλύειν εἰς τέλος τοὺς εἰς τὰς νομὰς τῶν Ῥωμαίων εἰσερχομένους Τούρκους τοῦ θρέψαι τὰ αὐτῶν ζῶα,

ὅτε ἡμέτεροι εἰσίν, εἴτε ἵπποι, ἢ ἄλλα τινὰ τῶν ἀχθοφόρων ζώων, ἃ ἐν τῇ δουλείᾳ τοῦ κάστρου τυγχάνουσιν, ἀλλ᾽ ἐᾶν αὐτούς. καὶ ὁπόταν οἱ Ῥωμαῖοι θυμωθέντες ἀντιστήσονται τοῖς Τούρκοις, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν τοῖς Τούρκοις ἀντίστητε. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ὁ υἱὸς τοῦ Σπενδιάρ, ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ Μουρὰτ ἀδελφῆς τοῦ Μεχεμέτ, οὗ ὁ λόγος προλαβὼν ἐμνημόνευσε, ἐκ τοῦ Ἀδραμυττίου, κατὰ τὸ κοινὸν θέσπισμα, καὶ οὗτος σὺν τοῖς ὑπ᾽ αὐτὸν ἐκστρατεύσας, ἀπῄει ἐν τῷ ἡγεμόνι ὑπουργῆσαι καὶ αὐτὸς τὴν κοινὴν ἀγγαρείαν ἐν τῷ κάστρῳ· καὶ δὴ πλησίον πεζεύσας τοῦ πύργου, τοῦ λεγομένου Ἐπιβάταις, ἀπολύσαντες τοὺς ἵππους, καὶ τὰ σκευοφόρα ζῶα ἐν τοῖς καρποῖς τῶν Ῥωμαίων, ἐλυμήναντο τοὺς στάχυας καὶ τὴν ἄλλην παντοίαν χλόην. ὡς δὲ τῶν Ῥωμαίων ὁρῶν τὴν γενομένην ζημίαν ἐν τοῖς πολυκόποις αὐτοῦ γεωργήμασι, δραμὼν ἐδίωξε τοὺς ἵππους ἐκ τοῦ ἀγροῦ. εἷς δὲ τῶν ἱπποκόμων Τοῦρκος φθάσας παίει τὸν Ῥωμαῖον. ἄλλος δὲ προσγενὴς τοῦ τυφθέντος ἔδραμε, καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἕτερος, ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι ξιφήρεις. συμπλακέντες οὖν ἀλλήλοις ἐσφάγησαν ἐκ τῶν Τούρκων, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαίων. τότε ὁ Καγιάπεης, οὕτω γὰρ ἦν αὐτῷ ὄνομα, ἐπὶ τὴν αὔριον φθάσας εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν κατὰ τὸ ἔθος, ἀπήγγειλε πάντα τὰ γενόμενα ἐν τοῖς Ἐπιβάταις· καὶ αὐτὸς μὴ δεηθεὶς ἑτέρας ἀγγελίας, ἢ παραστάσεως, προστάξας αὐτῷ τῷ Καγιάπεη τοῦ ἀπελθεῖν ἐν σπουδῇ σὺν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις, καὶ πατάξαι τούτους ἐν μαχαίρᾳ πάντας τῆς χώρας ἐκείνης, ὃ καὶ γέγονεν· ἐλθὼν γὰρ ἐξαίφνης πρωΐ, καὶ οἱ γεωργοὶ ἐξελθόντες εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ θερίζειν, ἐπεισπεσόντες οἱ Τοῦρκοι πάντας κατέσφαξαν τὸν ἀριθμὸν ὡς τεσσαράκοντα. Αὕτη αἰτία τῆς μάχης καὶ ἀφανισμὸς τῶν Ῥωμαίων. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ γεγονὸς ἔκλεισε τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ ὅσους ἔτυχεν εὑρὼν ἐντὸς Τούρκους πάντας δεσμεύσας ἐν φρουρᾷ ἔθετο. καὶ μεθ᾽ ἡμέρας τρεῖς πάλιν ἀπέλυσε. τί γὰρ εἶχε τοῦ δρᾷν; ἔτι ἐν τοῖς εὑρεθεῖσι Τούρκοις ὑπῆρχον ἐκ τῶν παλατίων τοῦ ἡγεμόνος εὐνουχόπουλοι, οἳ καὶ παρασταθέντες τῷ βασιλεῖ εἶπον· Εἰ μὲν ἀπολύσεις ἡμᾶς, ὦ βασιλεῦ, πρὸ τοῦ τὸν ἥλιον κλῖναι πρὸς δυσμάς, χάριν εἴσομέν σοι, εἰ δὲ μετὰ δύσιν ἡλίου μὴ εὑρεθέντες ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος, γνῶθι τὸ μετὰ ταῦτα ἀπολυθῆναι οὐκ ἔσται ἡμῖν πρόσχαρι, ἀλλὰ καὶ λίαν θανάσιμον. Διὸ ποίησον εἰς ἡμᾶς ἔλεος, καὶ ἀπόλυσον τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, εἰ δ᾽ οὐ μή, κέλευσον ἀποτμηθῆναι τὰς κεφαλάς· κρεῖττον γὰρ παρ᾽ ὑμῶν τεθνάναι, ἢ παρὰ τοῦ κοινοῦ τῆς οἰκουμένης ὀλέθρου. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκάμφθη τῇ γνώμῃ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. καὶ στείλας ἀποκρισιαρίους πρὸς τὸν τύραννον εἶπεν· Ἐπεὶ τὸ τῆς μάχης ᾑρετίσω, καὶ οὔτε ὅρκοις, οὔτε κολακείαις πεισθῆναι πεῖσαί σε ἔχω, ποίει ὃ βούλει. ἐγὼ γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν καταφεύγω, καὶ εἰ θέλημα αὐτοῦ ἐστι τοῦ δοῦναι καὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς χεῖράς σου, τίς ὁ ἀντειπεῖν δυνάμενος; εἰ δὲ πάλιν ἐμφυτεύσει εἰρήνην ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ τοῦτο ἀσπασίως ἀποδέχομαι. πλὴν κατὰ τὸ παρὸν λάβε σου τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρκους· ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν τὰς πύλας τῆς πόλεως κεκλεισμένας ἔχων, καὶ τοὺς ἔνδον φυλάξω ὅσον ἡ δύναμις· σὺ δὲ καταδυναστεύων δυνάστευε, ἕως ὁ δίκαιος κριτὴς ἀποδώσει ἑκάστῳ ἐμοί τε, καὶ σοὶ τὴν δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ βάρβαρος, καὶ μηδὲ τὸ οἱονοῦν εἰς νοῦν μελετήσας ἀπολογίαν, παρευθὺς ἐκέλευσε διαλαλίαν

A inservientis, in agros immitterent vel agerent, ullatenus prohibeant illi, quibus damnum inferretur; sed eos libere pascere sinant. Si quando vero Romæi indignati sese opposuerint: tunc etiam Turcis se conjungere, simulque Romæis obsistere jussi sunt. Eodem etiam tempore Spendiaris filius, Moratis gener, Mehemetisque sororius nobis supra memoratus; principis edicto publico obtemperans, cum suis Adramyntio profectus, operam quoque suam in castri ædificatione principi navaturus venit. cumque prope turrim quæ Epibata dicitur accessisset, suorum, quod ducebat agmen, pedibus incedere cœpit; frenisque levatos equos, cæteraque jumenta, quæ impedimenta & sarcinas portabant, in Romæorum messes agunt, quibus spicas, ac cætera olera, & legumina vastantur & corrumpuntur. Agris ursa cultis & aratis damnum inferri. Romæus quidam animadvertens accurrit, & inde equos abegit. Turcorum agasonum unus Romæum percutit: percussi affines unus & alter accurrunt, ex adversa etiam parte Turci. Manibus itaque consertis ex Romæis Turcisque aliquot ceciderunt. Postridie, qui Kagia Begus vocabatur, principem adit, cui de more salutato cuncta, quæ in Epibatis contigerunt, narrat. Rem ab alio accuratius cognoscere aut de ea ulterius inquirere sprevit princeps: jubetque subito Kagiam Begum sua cohorte stipatum festinanter abire, omnesque vici illius incolas gladiis frustulatim conscindere: quod factum deinde. In messores enim, qui mane ad metendum exierant, ex improviso irruunt milites, & circiter quadraginta trucidant. Hæc fuit belli, quod consecutum est, gentisque Romæorum eversionis origo. His compertis portam urbis claudi jussit Imperator, & Turcos, quotquot in urbe reperti sunt, in carcerem detrusit, triduoque elapso dimisit. quid enim faceret? Inter eos, qui in urbe capti sunt, pueri Eunuchi e palatio principis aliquot reperti sunt, qui coram Imperatore adducti dixerunt: *Si nos, o Imperator, priusquam ad occasum Sol vergat, dimiseris, maximam tibi gratiam habebimus. Quod si post Solis occasum coram principe non adfuerimus, tibi persuasum cupimus, non ingratam tantum esse, sed etiam perniciem nobis dimissionem ac dimissionem allaturam, quapropter nostri misertus nunc liberos remitte. sin minus, capita nobis amputari impera. Satius enim nobis est manibus vestris confici, quam a communi orbis universi devastatore neci dedi.* Hisce flexus & emollitus Imperator liberos abire illico permisit. Tyranno deinde per legatos talia significat. *Quandoquidem bellum pace potius duxisti, neque te jurejurando aut obsequiis ad concordiam revocare possum, libidini tuæ indulge. Ad Deum ego confugio; cui si decretum ac propositum sit hanc urbem tibi tradere, quis obloqui vel resistere poterit? Si rursus in animum tuum pacis cogitationes instillaverit, id tibi libenter concedam. Veruntamen impræsentiarum pactis fœderibus, quibus te jurejurando adstrinxisti, solutus sis: portas urbis deinceps occlusas tenebo, cujus incolas pro viribus meis propugnabo. Tu potentior regna, donec justus judex de utroque nostrum sententiam ferat.* Hæc cum audisset Barbarus, neque, qua se excusaret, causam aliquam adducere sollicitus, bellum indici subito jussit. Imperator rebus sibi prævisis prospiciens, ante sex menses præsidia sup-

Sinopes Regulus operam suam castro ædificando Mehemeti præbet.

Edit. Paris. pag. 137.

Famuli Reguli Sinopensis segetes Græcorum vastant: unde rixa, & pugna oritur.

Vici Epibatæ incolæ Mehemetis jussu trucidatæ.

Constantinus Constantinopoleos portas claudit, & Turcos, qui in urbe erant carceribus conclusit, & illico liberat.

Eunuchi Constantinopoli conclusi se ante solis occasum dimitti ac liberari valde optant.

Constantinus legatos ad Mehemetem mittit.

Bellum Constantinopolitanis & Constantino indicit Mehemetes.

Edit. Parif. pag. 138.

pleverat, & rusticos vicinorum pagorum intra mœnia urbis receperat; qui omnem messem in spica, triticumque vanno purgatum ac ventilatum in urbem comportavrant. Castrum interea princeps Mehemetes omnibus partibus absolvit, muro & turribus triginta palmorum crassitudine, altitudine etiam convenienti fabricatis. Inque turri, quam Halil Bassa ædificaverat, tormenta ænea collocavit, quæ lapides supra sexcentarum librarum pondo explodebant. Arcis custodiæ Pheruzium Agam sibi fidelissimum servum præfecit; mandatque ei, ut naves, triremes, biremes, navigia & acatia, quæcumque ab Hellesponto ad Pontum, vel a Ponto ad Hellespontum navigarent, cujuscumque dominationis ac ditionis, Genuenses, Venetæ, Constantinopolitanæ, Caphatinæ, Trapezuntiæ, Amysinæ, Sinopenses, sive etiam, inquit ille, subditorum meorum fuerint, prænavigare prohibeantur, nisi prius contractis velis vectigal oavatchæ solvant, quo passo pretervehi queant. quæ vero navis non obtemperaverit tormento quassata demergatur. His aliisque constitutis, Pheruzin quadringentorum juvenum ad castri custodiam præsidium reliquit, & Adrianopolim insolens ille ac superbus revertitur, quadrimestri tempore fine operi imposito, imperii sui anno secundo labente; qui fuit ab orbe condito 6961. (Christi 1452.)

Castrum absolutum & rebus præsidioque sufficientibus munitum.

Pheruzius hujus castro præfectus. ann. 1452. Christi.

A μάχης γενέσθαι· ὁ δὲ βασιλεὺς προορῶν τὸ μέλλον, πρὸ ἓξ μηνῶν εἶχε τὰ φρούρια ἐν ἐπιμελείᾳ, καὶ τοὺς χωρίτας τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως ἔνδον· καὶ τὸ θεριζόμενον στάχυν, καὶ τοὺς λικμιζομένας ἅλωνας ἔνδον ἐκόμιζον. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπαρτίσας καλῶς τὸ φρούριον, καὶ εἰς πάχος τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους λ' σπιθαμὰς ἐκτείνας, καὶ τὸ ὕψος εἰς τὸ ἁρμόδιον, καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Χαλὴλ Πασία χώνας χαλκοῦς, ἀπολύοντας πέτρας ὑπὲρ ἑξακοσίων λίτρων τὸ βάρος, καὶ τὴν αὐτοῦ πιστοτάτων δούλων Φερούζ Ἀγὰν ὀνόματι παραδοὺς τὸ πολίχνιον· παραγγείλας αὐτῷ ναῦς τὰς ἀφ' Ἑλλησπόντου πρὸς Πόντον, καὶ τὰς ἀπὸ Πόντου πρὸς Ἑλλήσποντον, κἂν ὁποίας ἄρα B αὐθεντίας τυγχάνουσι, εἴτε Γενουῖται, εἴτε Βενετοί, Κωνσταντινουπολῖται, Καφατινοί, Τραπεζούντιοι, Ἀμισινοί, Σινώπιοι, καὶ οἱ ἐκ τῆς ἐμῆς αὐθεντίας ὁποιασοῦν τύχης κἂν ὦσι. νῆες, τριήρεις, διήρεις, βάρκαι, ἀκάτια, μὴ πλοϊζέσθωσαν πρὶν χαλάσαντες τὰ ἱστία, τὸ κομμέρκιον διδόναι, καὶ ὕστερον τὴν ὁδὸν αὐτῶν πορευέσθωσαν. ἡ δὲ ἀπειθήσασα ναῦς, καὶ μὴ ἐνδοῦσα σὺν τῇ πετροβόλῳ καταποντιζέσθω. Ταῦτα καὶ ἕτερα διαπραξάμενος ὁ ἀλαζὼν, δοὺς αὐτῷ καὶ τετρακοσίους νέους εἰς φυλακὴν τοῦ πολιχνίου, αὐτὸς εἰς Ἀδριανούπολιν ὑπεστρέφετο τέτρασι μησὶ τὸ πᾶν ἀπαρτίσας, ἤδη τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ τρέχοντος δευτέρου ἔτους, ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου ,ϛϡξα.

CAPUT XXXV.

Mehemetes de occupanda Constantinopoli consilia agitat. Bombardarum fusor Mehemeti tormentum æneum prægrande fundit. Navis Veneta Bosporum navigans demergitur, cujus navarchus & vectores capti, Mehemetis jussu crudeliter interfecti. Bombardæ vim Adrianopoli probant. Mehemetes Halilem Bassam noctu ad se vocat, & cum eo de Constantinopoli subjuganda consilia tractat. Halil magno se periculo ereptum putans, letus a Mehemete discedit.

Constantinopolim quibus modis occupare possit meditatur Mehemetes.

ÆState jam exacta, autumnoque inchoante domi agebat Mehemetes pervigil ac irrequietus: interdia namque ac noctu, qaibus artibus ac machinis urbem occupare posset, suoque dominio adjicere, meditabatur. Contigit autem, dum in castro exædificando occupatus erat, æneorum tormentorum fusorem Hungarum, artificem celebertimum urbe relicta abiisse. Jam diu erat, cum is Constantinopolim profectus Mesazontibus Imperatoris artem suam exposuerat, de qua etiam ad Imperatorem retulerunt: qui artifici tanto sportulam quotidianam, ejus arti ac scientiæ minime parem, attribuit; quam tamen, quantumvis exiguam & tenuem, ei non demetiebantur. Quare de vita sustinenda desperans, quadam die ad Barbarum urbe relicta cursim abiit: a quo blande & amice susceptus, victum & vestes honorifice habitus accepit. Mercedem etiam adeo amplam ei condixit, ut si quartam ejus partem ab Imperatore accepisset, Constantinopoli nusquam aufugisset. Hunc interrogavit Mehemetes, num possit bombardam fusilem fabricare tantæ magnitudinis, ut lapidem prægrandem eo impetu

Bombardarum fusor operam suam Constantino offert.

pag. 139.

Maligne habitus a Constantino ad Mehemetem transit; mercedemque amplam ab eo accipit.

C ΘΕΡΟΥΣ οὖν παρελθόντος, καὶ τῆς μετοπωρινῆς ὥρας ἀρχούσης, οἴκοι διάγων οὐκ ἐδίδου ἀνάπαυσιν τοῖς βλεφάροις, ἀλλὰ καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἡμέρᾳ τὴν φροντίδα τῆς πόλεως εἶχε, πῶς αὐτὴν λάβοι, πῶς κύριος αὐτῆς γένοιτο. Ενὶ ὄντος οὖν αὐτοῦ ἐν τῷ πολιχνίῳ καὶ οἰκοδομοῦντος, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως ὡς τεχνίτης ὁ τὰς πετροβολικὰς χώνας κατασκευάζων, τὸ γένος Οὖγγρος, τεχνίτης δοκιμώτατος· ἅπερ πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐλθὼν καὶ σημάνας τοῖς μεσάζουσι τῷ βασιλεῖ τὴν τέχνην αὐτοῦ, ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ. Ο δὲ βασιλεὺς γράψας αὐτῷ σιτηρέσιον οὐκ ἄξιον πρὸς τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ· οὐδ' ἐκεῖνο τὸ μηδαμινὸν, καὶ διαριθμητὸν ἐδίδοσαν τῷ τεχνίτῃ· ὅθεν καὶ ἀπογνοὺς καταλιπὼν τὴν πόλιν, μιᾷ τῶν D ἡμερῶν τρέχει πρὸς τὸν βάρβαρον. καὶ αὐτὸς ἀσπασίως ἀποδεξάμενος, καὶ τροφὰς, καὶ ἐνδύματα φιλοτιμήσας αὐτὸν δίδωσι, καὶ ῥόγαν τόσην, ὅσην εἰ ὁ βασιλεὺς τὸ τέταρτον ἔδιδεν, οὐκ ἂν ἀπεδίδρασε τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ερωτηθεὶς οὖν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, εἰ δύναται κινῆσαι χωνείαν μεγάλην πέτραν φέρουσαν ὑπερμεγέθη, ὅσον πρὸς τὴν ἄλλην καὶ τὸ πάχος τοῦ τείχους τῆς πόλεως. αὐτὸς δὲ ἀπεκρίνατο· δύ-

Digitized by Google

A στήσαι, εἰ βούλει, κατασκευάσαι χωνείαν, ὅσον τὸ μέγεθος τυγχάνει τῆς δεικνυμένης μοι πέτρας. ἐγὼ γὰρ τὰ τείχη τῆς πόλεως ἀκριβῶς ἐπίσταμαι, οὐ μόνον γὰρ ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ τὰ Βαβυλώνια τείχη, ὡς χοῦν λεπτυνεῖ ὁ παρὰ τῆς χωνείας τῆς ἐμῆς ἀφεθεὶς. πλὴν ἐγὼ τὸ πᾶν τοῦ ἔργου καλῶς ἀπαρτίσω, τὴν δὲ βολὴν οὐκ ἐπίσταμαι, οὐδὲ συντάσσομαι· τοῦτο ἀκούσας ὁ ἡγεμὼν ἔφη· κατασκεύασόν μοι τὴν χωνείαν, περὶ δὲ τῆς βολῆς τοῦ λίθου αὐτὸς ὄψομαι. ἤρξατο συναθροίζειν χαλκὸν, τοίνυν καὶ ὁ τεχνίτης τὸν τύπον τῆς σκευῆς ἔπλαττεν. ἐν τρισὶν οὖν μησὶ κατεσκευάσθη, καὶ ἐχωνεύθη τέρας τι φοβερὸν, καὶ ἐξαίσιον. ἐν δὲ τῷ Πασχασίῳ πολιχνίῳ τὰς ἡμέρας ἐκείνας καταρχομένας νηὸς ἐκ τοῦ στομίου μεγάλης τῶν Βενετίκων, Ῥίτζος ὁ ναύαρχος τοὔνομα,
B καὶ μὴ χαλάσας τὰ ἱστία, πέτραν ἀκοντίσαντες οἱ τοῦ κάστρου ὑπερμεγέθη, τὴν ναῦν διέρρηξαν, καὶ εἰσδυομένης τῷ βυθῷ ὁ ναύαρχος σὺν λοιποῖς τριάκοντα ἐν ἀκατίῳ ἐμβάντες ἐξῆλθον ἐν τῷ αἰγιαλῷ. Οἱ δὲ Τοῦρκοι λαβόντες αὐτοὺς, καὶ δήσαντες τὰς χεῖρας καὶ τοὺς τραχήλους ἐν ἁλύσει, περάσαντες ὡς ἐν μιᾷ σειρᾷ, τούτους πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπήγαγον, τότε ἐν Διδυμοτείχῳ διάγοντι. Ἐκέλευσεν οὖν τοὺς πάντας ἀποκεφαλισθῆναι, τὸν δὲ ναύαρχον ἐν τῷ πάλῳ διὰ τοῦ ἀφεδρῶνος τὴν ψυχὴν ἀπορρῖψαι, καὶ ἀτάφους ἀφεῖναι, οὓς καὶ ἶδον ἐγὼ, μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐκεῖ διαγομένου μου. ἐλθὼν δὲ ἀπὸ Διδυμοτείχου ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ Ἰαννουαρίῳ μηνὶ, καὶ πᾶσαν σκευα-
C σίαν πολεμικὴν ἑτοιμάσας, τὴν χωνείαν, ἣν ὁ τεχνίτης ἐκεῖνος κατεσκεύασεν, ἠβουλήθη δοκιμάσαι. καὶ δὴ παραστήσας αὐτὴν τεχνιέντως ἔμπροσθεν τῆς μεγάλης πύλης τῆς αὐλῆς τῶν παλατίων, τῶν παρ' αὐτοῦ τὸ ἔτος ἐκεῖνο κτισθέντων· καὶ τὴν πέτραν καλῶς ἐνθεὶς, καὶ τὴν βοτάνην σταθμήσας, τὴν αὔριον ἔμελλεν ἀπολύσειν αὐτὴν, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἀδριανουπόλει φανερὸν ἐγένετο, τοῦ κατὰ νοῦν ἔχειν τὴν βολὴν καὶ τὸν κτύπον τὸν οὐρανόβροντον, ἵνα μὴ ἐξαίφνης ἐνωτισθέντες τινὲς ἄφωνοι μείνωσι, καὶ γυναῖκες ἐν γαστρὶ ἔχουσαι τὰ ἔμβρυα ἀπολέσωσι. Πρωῒ οὖν βαλὼν πῦρ ἐν τῇ βοτάνῃ, καὶ ἐκθερμανθέντος τοῦ πνεύματος, καὶ
D ἐκπυρωσαμένης τῆς πέτρας, ἀπελύθη τῆς χωνείας σὺν ἤχῳ βαρεῖ ἀεροβάτῳ πληροῦντι τὸν ἀέρα καπνοῦ καὶ ὁμίχλης. ἡ δὲ βοὴ ἀφίκετο μέχρι σταδίων ρ' τὸ μῆκος, ὁ δὲ λίθος ἔπεσε μακρόθεν τοῦ ἀφεθέντος τόπου ὡς μίλιον ἕν. ἐν δὲ τόπῳ τῷ πεσόντι, ἐγένετο βόθρος ὅσον ὀργυίας μιᾶς. Τοσαύτη ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς ἀναμιγῆς τῶν βοτάνων τῆς ἀκοντιζούσης τὸν λίθον. Εἶχεν οὖν ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἡμέρᾳ τὴν πᾶσαν φροντίδα, καὶ μεριμνῶν κοιτώμενος καὶ ἀνιστάμενος, καὶ ἐντὸς τῆς αὐλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκτὸς, ποίῳ πολέμῳ, καὶ ποίᾳ μηχανῇ καθέξει τὴν Κωνσταντινούπολιν. πολλάκις ἑσπέρας γενομένης σὺν δυσὶ, καὶ μόνοις ἱππεύων, ἐν ἄλλοις πεζὸς ἅπασαν τὴν Ἀδριανοῦ ἐν σχήματι στρατιώτου μεταρχόμενος, ἀκούων τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ·
E ἐὰν γὰρ τῶν πολλῶν τις κατέλαβεν ἐν νῷ ὅτι ἡγεμών ἐστι, καὶ ἠβουλήθη προσαγορεῦσαι αὐτὸν σὺν εὐφημίᾳ κατὰ τὸ σύνηθες, καὶ αὐτὸς εὐθαρὸν καιρίαν ἐδίδου τὴν πληγὴν μὴ φειδόμενος, μὴ ἐλεῶν· ἀλλ' ὥσπερ τίς ψύλλαν συντρίβων αἰσθάνεται τινὸς ἡδονῆς, οὕτω καὶ οὗτος οἰκείᾳ χειρὶ φονεύων, ὁ φόνου ἄξιος, ἐδροσίζετο· μιᾷ οὖν τῶν νυκτῶν περὶ δευτέραν φυλακὴν τοί-

A emittere possit, qui murorum firmitudinem ac latitudinem vincat. Respondit artifex: *Si tibi libitum erit, tormentum æneum fundere possum cujuslibet lapidis capax. muri urbis accurate etiam mihi explorati sunt; quos non solum, sed & Babylonios quoque, lapidibus tormento meo explosis, in pulverem comminuam. Totum, quod artis ac operis mei est, rite absolvam. Quam longus vero futurus sit jactus, nec scio, nec assero.* Hæc cum intellexisset princeps, fabricari sibi tormentum æneum jussit, de lapidum emissione & jactu determinando postea deliberaturus. Æs itaque conquisitum, modulusque operis ab artifice deformatus, tribusque mensibus conflatum fusumque est monstrum quoddam formidabile, & horrendum. Per id tempus,
B cum navarchus quidam Venetus nomine Ricius, magna navi ab ostio sacro ad castrum Bascesen navigaret, nec vela contraxisset; in navem illam globum ingentis molis lapideum præsidiarii emiserant; cujus ictu quassata ac fracta in profundum demersa est. Navarchus & triginta alii acatio conscenso in littus evadunt. quos comprehensos Turci manibus & collo catenis injectis vinciunt; & una catena omnes vinctos Didymotichum ad principem, qui tum ibi morabatur, ducunt. His omnibus caput amputari, navarchum adacto per anum palo necari, insepultaque eorum cadavera projici jussit, quæ paucos post dies, illis in locis tunc agens, vidi. Didymoticho postquam ab-
C iit Adrianopolim Januario labente, omniaque bellica instrumenta apparavit; tormentum æneum ab illo artifice fusum probare & experiri voluit. Illud ergo machinis, ante portam majorem vestibuli ædium, quas hoc ipso anno princeps extruxerat, ab artifice adducitur: lapis ei, pulverisque pondus perpensum immittatur; postridieque ignem injiciendum asse Adrianopolitanis omnibus significatur; ut, quantus futurus erat fragor ac strepitus tonitru similis, moniti, nullus eo audito, pavore ex improviso perculsus, mutus fieret; ut etiam mulieres prægnantes partum abortu non abjicerent. Mane ergo accenso pulvere, & intra bombardam calefactu spiritu, lapis hor-
D rendo cum sono emittitur: totusque aer fumo & caligine completur. Ad centesimum porro stadium fragor sonusque pervenerunt; lapisque ad milliare usque unum, a loco unde amissus fuit, latus est. Ubi tandem cecidit, ad orgyæ unius altitudinem in terram penetravit: tanta vis est hujus pulveris, quo lapides emittuntur. His intentus princeps noctu & interdiu, in lecto jacens, & postquam surrexerat in palatio sedens, vel foras incedens anxius ac sollicitus animo versabat, quomodo oppugnandam Constantinopolim aggrederetur, quaque artem eam expugnaret. Adventante vespera duobus adscitis comitibus alias equo vectus, alias pedes incedens, per totam Adrianopolim habitu militari simplici sæpe ambulabat
E qui vulgo sermones de sa jactabantur, exploraturus. Siqqis porro plebejus agnitum principem salutare, faustaque precari, ut mos est, voluisset: ille nullius misertus lethala vulnus statim infligebat: & ut quivis pulicem conterendo voluptatem carpit, sic iste morte dignus aquidem, sua manu interficiendo delectabatur. Nocte quadam, circa secundam custodiam, aliquot aulæ suæ satellites,

Mehemeti prægrande tormentum æneum fabricare pollicetur.

Tormentum æneum ingens fusum.

Navis Veneta demersa explosione bombardæ e castro Bascesen.

Vectores navis & navarchum capti & crudeliter interfecti.

Edit. Paris. pag. 140.

Bombardæ illius prægrandis vis exploratur.

Mehemetes oppugnandæ Constantinopoleos rationem anxie admodum meditatur.

Hominum de se opiniones explorat.

Halilem Bassam ad se noctu accersit.

qui Halilim Bassam ad se ducerent, mittit. Hi domum illius veniunt, & Eunuchis mandata principis exponunt, qui cubiculum heri sui ingressi principem eum ad se accersere nunciant.

Halil de vita sua nocte intempesta vocatus desperat.

Trepidans itaque, conclamatamque salutem suam putans, uxorem ac liberos complexus abiit, secumque auream pateram aureis nummis plenam defert. Propter causam enim memoratam metu intra se semper torquebatur. Ingressus principis cubiculum videt ipsum sedentem ac vestibus indutum;

Pecunia oblata placare Mehemetem vult. Mehemetis ad eum verba.

quem cum adorasset, coramque pateram apposuisset, his verbis interrogatus est a principe. *Quid hoc sibi vult Lala? ac si quis nostro vulgari idiomate vocet id est præceptor.* ille respondit, *Domine mos est Satrapis & proceribus, si quando hora intempesta eorum quemquam vocaverit princeps, nusquam vacuos ipsum adire. Nihil equidem ex meis opibus te adeundo attuli, verum tua ex tuis tibi offero.* Respondit princeps, *tuis haud indigeo: plura, quam ea possides, tibi dabo: unum a te peto, ut in Constantinopoleos possessionem me mittas.*

Halil in Romæos propensus.

His verbis Halil, qui Romæos semper protexerat, & quo, velut manu dextra, utebantur, ejus manum donis etiam complentes, territus est. De eo quoque has voces vulgo jactabant, Cavur Ortachi, (id est *infidelium nutritius & auxiliator.*)

Edit. Paris. pag. 141.

Halilis ad Mehemetem responsio.

Respondit principi hunc in modum Halil: *Domine, Deus, qui maximam partem ditionis Romæorum Imperio tuo subjecit, urbem etiam tibi tradet. ut enim mihi videtur, Dei ope viribusque, quibus polles, admotis, manus tuas non effugiet. Ego omnesque servi tui, collatis non solum pecuniis, sed & sanguine nostro profuso, certatim operam nostram tibi dabimus: de hoc proposito nostro certus sis ac securus.* Hæc ad tempus ferum illum ac immitem placaverunt; qui Halili dixit, *hoc cervical conspicis, totam noctem transegi illud ab una sponda in aliam versando: recumbens ac vigilans, somnum oculis non cepi. Hoc te moneo, auro & argento te corrumpi haud patiaris, & proposito tuo ne dimovearis. Firmo constantique animo cum Romæis pugnemus: Dei decreto, ac Prophetæ precibus confisi urbem occupabimus.*

Halil cum benevolis verbis dimissus a Mehemete.

His similibusque verbis blandis usus, curis illum, quibus memor sibique multorum conscius animus angebatur, sanguisque adurebatur, pacifice dimissum solvit.

Mehemetes totus in designanda Constantinopoleos obsidione.

Cuncta contra urbem machinatus ac molitus, omnes noctes illas insomnes egit. In charta etiam situm ambitumque urbis delineabat, & cum iis communicabat; qui propugnaculorum mœniumque urbis statum noverant. Consiliaque agitabat, ubi & quomodo machinæ admovendæ, plutei pangendi, vineæ agendæ, & qua cuniculi, ut in fossam perveniretur, ducendi essent, qua tandem ad subeundum murum scalæ admovendæ: & ut verbo dicam, omnem apparatum noctu excogitatum & delineatum, mane fabrefieri & perfici curabat.

A λας τῶν τῆς αὐλῆς φυλάκων τινὰς ἤγαγον τὸν Χαλὶλ Πασίαν· ἐλθόντες δὲ, καὶ τοῖς τούτου εὐνούχοις εἰπόντες τὸ μήνυμα, αὐτοὶ ἐν τῷ κοιτῶνι εἰσελθόντες ἀπήγγειλαν, πῶς ὁ ἡγεμὼν καλεῖ αὐτόν· αὐτὸς δὲ σύντρομος γενόμενος ἀπαγορεύσας ἑαυτὸν, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τέκνα κατασπασάμενος ἄπεισι, φέρων μεθ' αὐτοῦ δίσκον ἕνα χρυσοῦν πλήρη νομισμάτων χρυσῶν. εἶχε γὰρ ἀεὶ τὸν φόβον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ δι' αἰτίαν τὴν ἤδη προλαβὼν ἐδήλωσα. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἡγεμόνος ἴδε καθήμενον καὶ ἐνδεδυμένον, προσκυνήσας δὲ καὶ ἔμπροσθεν θήσας τὸν δίσκον, ὁ ἡγεμὼν εἶπε. τί εἰσι ταῦτα λαλά; (ὡς εἴποι τις κατὰ τὴν ἡμετέραν κοινὴν γλῶτταν, παππά, ἤγουν παι- B δαγωγέ,) ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Κύριε, ἔθος ἐστὶ τοῖς Σατράπαις, ὅταν ὁ ἡγεμὼν φωνήσει τινὰ τῶν μεγιστάνων παρ' ὥραν, μὴ εἰσέρχεσθαι κενὸς εἰς θεωρίαν αὐτοῦ· ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἐκ τῶν ἐμῶν ἔφερον εἰς θεώρετρα, ἀλλ' ἐκ τῶν σῶν τὰ σὰ προσέφερον. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπεκρίνατο, οὐκ ἔτι μοι χρεία τῶν σῶν, μᾶλλον καὶ ἔτι πλείονα δωρήσομαί σοι. ἕν ἐστι τὸ ζητούμενον, τὸ τὴν πόλιν διδόναι μοι. ὁ δὲ Χαλὶλ ἐπὶ τῷ λόγῳ σύντρομος γέγονε, τὴν γὰρ ἀεὶ ὑπερασπίζων τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτον ὡς δεξιὰν χεῖρα ἐκέκτηντο, καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ δώροις ἐπλήρουν· ἦν δὲ παρὰ πάντων τὸ ᾀδόμενον, Καβοὺρ Ορτιγά, οἷον τῶν ἀπίστων ὁ σύντροφος, ἢ βοηθός. τότε ἀποκριθεὶς ὁ Χαλὶλ τῷ ἡγε- C μόνι εἶπε· Κύριε, ὁ Θεὸς, ὁ δούς σοι εἰς χεῖρας τὸ πολλοστὸν μέρος τῆς γῆς τῶν Ῥωμαίων, αὐτός σοι καὶ τὴν πόλιν δωρήσεται. ὡς γὰρ ἐμοὶ δοκεῖ ἐκ τῶν χειρῶν σου οὐ φεύξεται. καὶ σὺν Θεῷ καὶ τῷ κράτει σου, καὶ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ δοῦλοί σου συναγωνισόμεθα, οὐκ ἐν πλούτῳ μόνον, ἀλλὰ σὺν σαρκὶ καὶ αἵματι. καὶ περὶ τούτου τοῦ σκέμματος ἀμέριμνος ἔσο· Ταῦτα πρὸς ὀλίγον ἡμέρωσαν τὸν ἄγριον θῆρα, καὶ λέγει τῷ Χαλὶλ, βλέπεις τὸ προσκεφάλαιον, ὃ πᾶσαν νύκτα διεβίβασα ἕλκων ἀπὸ τῆς μιᾶς γωνίας τοῦ κοιτῶνος εἰς τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης εἰς τὴν ἑτέραν, ἀνακλινόμενος καὶ ἐξεγειρόμενος, καὶ ὕπνος τοῖς ὀφθαλμοῖς μου οὐκ ἐρχόμενος· λέγω οὖν ἀργύριον ἢ χρυσίον μή σε δελεάζων D ἀπορρίψει τῆς ἀποκρίσεως, ἧς ἀπεκρίνω μοι νῦν. ἀλλὰ σταθερῶς ἀνταγωνισόμεθα τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ θαρροῦντες Θεοῦ τῇ νεύσει, καὶ τῇ εὐχῇ τοῦ προφήτου τὴν πόλιν ληψόμεθα. Σὺν τούτοις οὖν καὶ ἑτέροις κολακευτικοῖς λόγοις, ἐχύσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν κολακειῶν καὶ τὰς καρδίας συφώσας, καὶ τὸ αἷμα ξηράνας, δαιμονώδεις μνήμας, ἀπέλυσεν, εἰπὼν ὕπαγε ἐν εἰρήνῃ. τὰς πάσας οὖν νύκτας ἐκείνας οὐκ ἔλιπε διανυκτερεύων καὶ μεριμνῶν τὰ κατὰ τῆς πόλεως, λαμβάνων ἐν χερσὶ χάρτην καὶ μέλανα, καὶ σκιαγραφῶν τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως. καὶ δεικνύων τοῖς ἐπισήμοσι τῶν ἐπάλξεων, ποῦ καὶ πῶς μέλλουσι θεῖναι τὰς σκευὰς τοῦ προβόλου, καὶ τὰς ἐπάλξεις καὶ τὰς κατορυγὰς, καὶ τὰς τάφρου τὴν εἴσοδον, καὶ τὰς κλίμακας ἐν ποίῳ τείχει· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὴν πᾶσαν παρασκευὴν ἀπετυποῦτο διὰ τῆς νυκτὸς, καὶ τὸ πρωῒ κελεύων ἐγένετο πάντα, σπουδαίως καὶ πανούργως ἐπιπλέον.

CAPUT

CAPUT XXXVI.

Constantinus Imp. auxilia petit a Papa, unionisque Ecclesiarum opus absolvi. Isidorus Cardinalis a Papa Constantinopolim mittitur. Græci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem, paucis eam amplectentibus, maxima parte eam, Gennadio auctore, abhorrente. Liturgia in S. Sophiæ templum celebratur ab Henoticis, cui Cardinalis Isidorus interfuit. Græcorum sublesta fides. Constantinus cibaria in urbem comportari curat.

Οἱ δὲ τῆς πόλεως, ἔλθωμεν δὴ καὶ ἐπ' αὐτὴν, καὶ ἴδωμεν τίς ἡ φροντὶς αὐτῶν, καὶ μέριμνα τοῦ διασώσασθαι τὴν πόλιν ἐκ χειρὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορ. Ὁ βασιλεὺς μὲν στείλας ἐν Ῥώμῃ προλαβὼν, αἰτῶν βοήθειαν, καὶ ὅπως συμπεισθῶσι τῇ ὁμονοίᾳ, καὶ ἑνώσει τῇ γεγονυίᾳ ἐν Φλωρεντίᾳ, καὶ λάβῃ τὸ μνημόσυνον ὁ Πάπας ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· καὶ ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἐπανελεύσεται ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. καὶ μετεκαλεῖτο τινὰς ἀφιέσθαι τῶν τοῦ Πάπα, ὅπως εἰρηνεύσωσι τὴν ἄσπονδον ἔχθραν τοῦ σχίσματος. Ἔστειλε δ' ὁ Πάπας τὸν Καρδινάλιον Πολωνίας, τὸν ποτὲ Ἀρχιεπίσκοπον Ῥωσίας Ἰσίδωρον, ἄνδρα συνετὸν, σώφρονα, καὶ πεπαιδευμένον ἐν δόγμασιν ὀρθοῖς, Ῥωμαῖον τὸ B γένος, τὸν αὐτὸν ἕνα τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου ὑπάρχοντα, πατέρα τίμιον, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε. καὶ ἐλθόντος ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ μετὰ νηὸς μεγίστης τῶν Γενουιτῶν, ἐποίησεν ἡμέρας ἱκανὰς ἕως οὗ οἱ ἔμποροι τῆς νηὸς πραγματεύσονται, καὶ δώσωσι τὰ χρεώδη, καὶ λάβωσι τὰ ζητούμενα, ἀναμένοντες καὶ ἑτέραν ναῦν, ἥτις ἔμελλε συμπλέειν ἄχρι Καφᾶ. Ὁ Καρδινάλιος, ὡς ἔχων μεθ' αὐτοῦ τῶν Ἰταλῶν ἄχρι πεντήκοντα, ἐρόγευσε καὶ ἑτέρους πλείστους ἐκ τῆς Χίου Λατίνους. καὶ δὴ φανεῖσα ἡ ἐκδεχομένη παρ' αὐτῶν ναῦς, ἐξελθόντες ἐκ τῆς Χίου, πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἔπλευσαν, καταντήσαντες ἐν αὐτῇ τὸν Νοέμβριον μῆνα τοῦ ,ϛϡ C να' ἔτους. Καὶ ὁ Βασιλεὺς δεξιῶς ἀποδεξάμενος, καὶ τιμήσας ὡς ἔπρεπεν, ἦλθον εἰς τοὺς τῆς ἑνώσεως λόγους, καὶ εὗρον τὸν Βασιλέα εἰς τοῦτο κατανεύσαντα, καὶ μερικῶς τῶν τῆς Ἐκκλησίας. τὸ πλεῖστον δὲ μέρος τοῦ ἱερατικοῦ καὶ μοναχικοῦ τάγματος, ἡγούμενοι, ἀρχιμανδρῖται, μονάζουσαι. τί λέγω τὸ πλεῖστον; παρεκίνησάν με γὰρ αἱ μονάστριαι εἰπεῖν, καὶ γράφειν, οὐδεὶς ἐξ ἁπάντων, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς πεπλασμένως κατένευσε. πλὴν ἐλθόντες οἱ φαινόμενοι κατὰ τὸ δοκοῦν τῆς ἑνώσεως ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἱερεῖς τε, καὶ διάκονοι τοῦ τοῦ κλήρου, καὶ ὁ Βασιλεὺς σὺν τῇ συγκλήτῳ ἐβούλοντο κοινῇ ὁμονοίᾳ λειτουργῆσαι Θεῷ, καὶ ἀποδοῦναι τὰς D εὐχὰς ἀδόλῳ γνώμῃ. Τότε τὸ σχισματικὸν μέρος ἐλθὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος ἐν τῇ κέλλῃ τοῦ Γενναδίου, τοῦ ποτὲ Γεωργίου Σχολαρίου, ἔλεγον αὐτῷ. καὶ ἡμεῖς τί ποιήσωμεν; αὐτὸς δὲ ἐγκλεισθεὶς, καὶ χάρτην λαβὼν, καὶ γράψας τὴν γνώμην αὐτοῦ, διὰ τῆς γραφῆς ἐδήλου καὶ τὴν συμβουλήν. τὰ γραφέντα δὲ ἐδήλουν οὕτως. Ἄθλιοι Ῥωμαῖοι, εἰς τί ἐπλανήθητε, καὶ ἀπεμα-

A VERUM in urbem Constantinopolim redeamus, & quid animo volvebant Constantinopolitani, quamque curam & sollicitudinem adhibuere, ut Nabuchodonosori manibus ereptam servassent, perpendamus. Imperator suppetias rogatum Romam jam antea miserat: ut etiam concordia Florentiæ reconciliata stabiliretur: inque magnæ Ecclesiæ liturgiis Papæ nomen e sacris diptychis recitaretur; ad thronum etiam suum Patriarcha Gregorius rediret: hortantibus etiam legatis, aliquos Papa mitteret, qui schismatis causa orta capitalia odia placarent. His Papa permotus Poloniæ Cardinalem Isidorum, qui Russiæ Archiepiscopus fuerat, misit: virum equidem prudentem ac modestum, in Orthodoxis B dogmatibus eruditum, & natione Romæum: qui, ut jam diximus, pater eximius Florentino Concilio interfuerat. Nave maxima Genuensi vectus ad Chium insulam appulit, pluresque illic dies transegit; donec mercatores, quorum navis erat, negotia sua, distractis mercibus quas attulerant, & necessariis comparatis, absolvissent: eisque se conjunxisset navis alia, quæ ad Capham usque navigatura erat. Præter quinquaginta Italos, qui eum comitabantur, plurimos etiam alios ex Chio Latinos mercede conduxit. Tandem cum expectata navis comparuisset e Chio solverunt, & versus Constantinopolim navigarunt, ad cujus portum Novembri mense anni ab orbe con- C dito 6961. (Christi 1452.) appulerunt. Comiter ac honorifice, utque decebat, Cardinalem Imperator suscepit. Habitisque de Ecclesiarum concordia colloquiis, Imperator & Græcæ Ecclesiæ privati homines, ad eam stabiliandam propensos se exhibuerunt. At sacri ordinis maxima pars & monachorum, Abbates & Archimandritæ, Moniales etiam hanc reconciliatam concordiam aversari sunt. Quid plerosque dico? Moniales equidem ita me commoverunt ut scribendo asseram nullum omnino ei assensisse: ipsumque Imperatorem ficte ac simulata illi adhæsisse. Nihilominus, qui henotico decreto obtemperare videbantur, Clerici, sacerdotes ac diaconi, Imperator & D Senatus in magnam Ecclesiam convenerunt, ut concordibus animis & unitis divinam liturgiam celebrarent, sinceraque mente Deo precibus litarent. Tum etiam schismatici ad Pantocratoris monasterium currunt, Gennadium, antea Georgium Scholarium appellatum, adeunt, consiliumque ab eo, quomodo se gerere debeant, petunt. Is inclusum se cella tenebat, accepta ergo charta sententiam suam consiliumque rogatus, scripto aperit, quo talia continebantur. *Miseri Ro-*

Imp. Constantinus a Papa auxilia petit. & ut reconciliata Florentiæ concordia stabiliatur.

Gregorius Patriarcha.

Edit Paris. pag. 142.

Isidorus Cardinalis a Papa mittitur Constantinopol.

Isidorus Cardinalis Constantinopolim accessit anno 1452. mense Novembri.

Discordia inter Græcos.

Clerici unionem aversantur.

Simulatio Græcorum, ipsius etiam Imperatoris.

Confusio ac dissidium inter Græcos.

Gennadius ab unione dehortatur scripto.

ræl quare aberrastis? & a spe, quæ in Deo reposita est, Francorum viribus confisi longe recessistis? cum ipsa urbe veram religionem, brevi in ea evertendam, perdidistis. Væ! propitius mihi sis Domine. coram te testor ab ejusmodi culpa & offensione me abesse, insontemque & purum esse. Advertite miseri cives quid hodie fiat? Servitutis, quæ cervicibus vestris impendet, ærumnas augendo, a parentibus majoribusque vestris acceptam fidem abnegastis, impietatem professi. Væ vobis dum judicatis. Hæc & alia plura cum scripsisset, cellæ suæ januæ a cunctis postea lecta clavo affixit, iterumque intra eam se conclusit. Continuo quæ viræ integræ ac puræ censebantur moniales, Deoque servire recta ac orthodoxa dogmata profitendo, earum doctore Gennadio, monasteriorum Abbatibus, pneumaticis seu confessariis, cæterisque sacerdotibus, ac laicis conspirantibus, arbitrio suo ac sententia Synodi decretum, & eos qui illud probaverant, quique in posterum probarent, anathemate damnarunt. Infima deinde forensisque turba e monasterii claustris dilapsa in œnopolia, manibus phialaa mero plenas tenenres, henoticos, id est unitati adhærentes, diris devovebaot: & in honorme imaginis Deiparæ exhaustis poculis, eam iovocabant, ut urbi præesset & auxiliaretur. & quomodo olim adversus Chosroem, Chaganum, & Arabes pugnavetat, ita nunc adversus Mehemetem præliaretur: *Latinorum enim* (inquiunt) *auxiliis non opus est nobis: procul sit a nobis Azymitarum ritus.* Qui vero in magna Ecclesia convenerant Christiani, votis ac precibus prolixis Deo oblatis, Cardinalisque oratione audita, decreto concordiæ & unitatis Ecclesiarum paruerunt. In id etiam utrique consenserunt, ut, a Turcis impendente periculo remoto, ac tranquillitate reddita, selecti aliquot insignes & probati viri decretum examinent; ut, siquid minus orthodoxum sit, corrigant ac emendent. Hac itaque reconciliata concordia, inter illos convenit, ab Italis & Græcis in magna Ecclesia liturgiam communem celebrari, commemorationem Nicolai Papæ in sacris diptychis, atque etiam Gregorii Patriarchæ tunc exulantis fieri. Decembris die XII. anno mundi 6991. (Christi 1452.) Sacra illa Mystagogia celebrata fuit. Multi vero a sacris donis oblatis abstinuerunt, quod illa liturgia concordiæ reconciliandæ celebrata, impurum ac abominandum sacrificium peractum existimarent. Cardinalis interea animos & corda, Græcorumque propositum explorabat ac rimabatur, quorum fraus ac dolus eum non fugiebant. Cum vero ex eadem gente esset, auxilium urbi ferri procurabat; segnius tamen ac remissius ab eo id actum: & quæ deinceps acciderunt, excusationem legitimam Papæ ministrarunt: & illorum casuum plerique Dei voluntati adscripti sunt, qui cuncta ad utilem finem dirigit. Verum plebs fera, bonis infensa, arrogantiæ germen & radix, vanæ gloriæ ramus, superbiæ flos, fæx nationis Græcæ, quæ cæteras gentes, contemptibilis ipsa, despectui habet, acta omnia pro infectis reputabat. Qui ergo Henoticorum partes secuti cum schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt: *State & videamus num Deus hanc hostem de medio tollat; draconem immanem, qui in acie contra nos stat; qui hanc urbem penitus devoraturum se jactat. Si Deus eum perdiderit, con-*

Edit. Paris. pag. 143. Cella inclusum se tenet. Moniales imprimis unionis decreto adversantur.

Græcorum petulantia, & male sana mens.

Liturgia in Ecclesia magna celebrata ab henoticis.

Græci & Latini de examinando in posterum decreto conveniunt.

Decembr. 12. anno 1452. liturgia celebrata unionis sancita.

Isidorus Græcis parum credit & frigide auxilia sollicitat.

Plebis Constantinopolitanæ indoles. Græcorum perfidia.

pag. 144.

A κρύνατε ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐλπίσατε εἰς τὴν δύναμιν τῶν Φράγκων, καὶ σὺν τῇ πόλει ἐν ᾗ μέλλει φθαρῆναι; ἐχάσατε καὶ τὴν* εὐσέβειάν σας. ἵλεώς μοι Κύριε. μαρτύρομαι ἐνώπιόν σου, ὅτι ἀθῶος εἰμὶ τοῦ τοιούτου πταίσματος. γινώσκετε ἄθλιοι πολῖται τί ποιεῖτε; καὶ σὺν τῷ αἰχμαλωτισμῷ, ὃς μέλλει γενέσθαι εἰς ὑμᾶς, ἐχάσατε καὶ τὸ πατροπαράδοτον, καὶ ὁμολογήσατε τὴν ἀσέβειαν· Οὐαὶ ὑμῖν ἐν τῷ κρίνεσθαι. Ταῦτα καὶ ἕτερα πλείω γράψας, καὶ εἰς τὴν θύραν τοῦ κελλίου αὐτοῦ προσηλώσας, ἐκλείσθη ἔνδον, καὶ ὁ χάρτης ἀνεγινώσκετο· Τότε αἱ δοκοῦσαι καθαραί, καὶ εἰς Θεὸν ἐν ὀρθοδοξίᾳ σχολάζουσαι μονάστριαι, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐταῖς, καὶ τὸν αὐτῶν διδά-
B σκαλον Γεννάδιον, ἅπασαι σὺν τοῖς ἡγουμένοις, καὶ πνευματικοῖς, καὶ λοιποῖς ἱερεῦσι, καὶ λαϊκοῖς τὸ ἀνάθεμα ἐξεβόησαν, καὶ τὸν ὅρον τῆς συνόδου, καὶ τοὺς στέρξαντας, καὶ στέργοντας, καὶ μέλλοντας στέρξαι ἀνεθεμάτισαν. Ὁ χυδαῖος οὖν, καὶ ἀγοραῖος λαὸς ἐξελθόντες ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ μοναστηρίου ἐν καπηλείοις, κρατοῦντες ἐν χερσὶ τὰς φιάλας πλήρεις ἀκράτου, ἀνεθεμάτιζον τοὺς ἑνωτικούς, πίνοντες εἰς πρεσβείαν τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, καὶ παρακαλοῦντες αὐτὴν τοῦ γενέσθαι προστάτις καὶ ἀρωγὸς τῆς πόλεως, ὡς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου, καὶ τοῦ Χαγάνου, καὶ κατὰ Ἀράβων, οὕτω καὶ νῦν κατὰ τοῦ Μεχεμέτ. οὐ γὰρ Λατίνων οὔτε βοήθειαν, οὔτε τὴν ἕνωσιν χρῄ-
C ζομεν· ἀπέστω ἀφ' ἡμῶν ἡ τῶν Ἀζυμιτῶν λατρεία. Οἱ δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀθροισθέντες Χριστιανοί, δέησιν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτενῆ ποιήσαντες, καὶ τοὺς λόγους τοῦ Καρδιναλίου ἐνωτισθέντες ἔστερξαν τὸν τῆς ἑνώσεως ὅρον. καὶ αὐτοὶ μετὰ συμφωνίας, ὡς ὅτε παρελθούσης τῆς περιστάσεως τῶν Τούρκων, καὶ γαλήνης γενομένης, καθίσαντές τινες τῶν ἐλλογίμων ἴδωσι τοὺς ὅρους, καὶ εἰ ἔστι τι τὸ μὴ τελείως ὀρθοτομοῦν, διορθώσωσι. Ἐν τῇ συμφωνίᾳ οὖν αὐτῇ ἔστερξαν τοῦ γενέσθαι λειτουργίαν κοινὴν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τελεσθεῖσα παρ' Ἰταλῶν, καὶ Γραικῶν, καὶ μνημονεύσαντες τὸν Πάπαν Νικόλαον ἐν τοῖς διπτύχοις, καὶ τὸν ἐξόριστον Πατριάρχην Γρηγόριον.
D τὰ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας ἐπληρώθη ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ ιβ΄. τοῦ ,ϛϡνα΄. ἔτους. ἦσαν δὲ καὶ πολλοί, οἳ οὐκ ἔλαβον προσφορὰν ἀντιδώρου, ὡς βδελυκτὴν θυσίαν τελεσθεῖσαν ἐν τῇ ἑνωτικῇ λειτουργίᾳ. Ὁ δὲ Καρδινάλιος ἀνιχνεύων πᾶσαν καρδίαν, καὶ πάντα σκοπὸν τῶν Γραικῶν, οὐκ ἐλάνθανον γὰρ τὰ μαγγανεύματα καὶ αἱ ἀπάται τῶν Γραικῶν αὐτόν· ἀλλ' ὡς τοῦ αὐτοῦ γένους ὤν, σὺν ὀλιγωρίᾳ ἐσπούδαζε βοηθῆσαι τῇ πόλει· καὶ ἀρκεῖ πρὸς ἀπολογίαν τοῦ Πάπα ὅσον γέγονε, τὸ δὲ πλέον ἀνετίθετο τῷ Θεῷ τῷ πάντα οἰκονομοῦντι πρὸς τὸ συμφέρον. Ἀλλ' ὁ λαὸς ὁ ἀπειθής, καὶ μισόκαλος, ἡ ῥίζα τῆς ὑπερηφανίας, ὁ κλάδος τῆς κενοδοξίας, τὸ ἄνθος τῆς ὑψηλοφροσύνης, ἡ τρυγία τοῦ γέ-
E νους τῶν Ἑλλήνων, ἡ καταφρονοῦσα τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων καταφρόνησις ἀληθινή, πάντα τὰ γενόμενα ἐλογίζοντο ὡς μὴ γενόμενα· ἔλεγον οὖν ὁμιλοῦντες οἱ τῆς ἑνώσεως τοῖς σχισματικοῖς. ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἐξάρει ὁ Θεὸς τὸν ἐχθρὸν τοῦτον τὸν ἀνθιστάμενον ἡμῖν, τὸν μέγαν δράκοντα τὸν καυχώμενον ἄρδην καταπιεῖν τὴν πόλιν, καὶ τότε ὄψεσθε εἰ τοῖς Ἀζυμίταις ἡμεῖς ἡνώθημεν. Ταῦτα λέγοντες καὶ ἐγ-

νῦν οἱ ἄθλιοι, ὅτι ὁ τοσοῦτοι ὅρκοι ἕνεκα τῆς συστάσεως, καὶ ὁμονοίας τῶν Χριστιανῶν, ἤγουν τῶν ἐκκλησιῶν· ἡ ἐν τῷ Λουγδούνῳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πρώτου Παλαιολόγου, ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ὑστάτου τῶν Βασιλέων Παλαιολόγων, καὶ νῦν ἐν τῇ θείᾳ, καὶ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ αὐτῇ· οἱ γενόμενοι σὺν ἀφορισμοῖς ἀλύτοις ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος, μέλλουσιν ἐξᾶραι τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἐκ γῆς, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸ τῆς πόλεως. ὦ ἄθλιοι τί κενὰ μελετᾶτε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ἰδὲ, οἱ ἱερεῖς σου καὶ αἱ ἱέρειαι, καὶ οἱ μοναχοί σου, καὶ οἱ νεωκόροι, καὶ αἱ νεωκόραι, οἳ οὐκ ἤθελον κοινωνῆσαι τοῦ ἀχράντου σώματος, καὶ αἵματος ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἱερέων τῶν Γραικῶν, τῶν ὑπουργούντων τὰ θεῖα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς ἀνατολῆς παράδοσιν· λέγοντες μεμιασμένα ὑπάρχειν, καὶ οὐκ εἶναι Χριστιανικὰ, καὶ τὴν εὐλογίαν τῶν ἱερέων ἀποφεύγοντες, καὶ τοὺς ναοὺς βωμοὺς καλοῦντες, αὔριον ἐν χερσὶ τῶν βαρβάρων παραδοθήσονται, καὶ μιανθήσονται, καὶ μολυνθήσονται καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα· εἶδον γὰρ οἰκείοις ὄμμασι μονάστριαν, καὶ τὰ θεῖα λόγια μεμυημένην, οὐ μόνον κρεωφαγοῦσαν, καὶ ἄμφια τῶν βαρβάρων τῷ σώματι περιφέρουσαν. ἀλλὰ καὶ τῷ ψευδοπροφήτῃ θυσίαν φέρουσαν, καὶ τὴν ἀσέβειαν ἀνεπαισχύντως ὁμολογοῦσαν. Ἀλλὰ τί τὸ ποιῆσαν με παδῆσαι πέντε μηνῶν διάστημα; αὔριον γὰρ κἀκεῖνο καὶ παραπόδας σταθήσεται, καὶ μετ' οἰμωγῶν λεχθήσεται· Ὁ Βασιλεὺς οὖν στείλας τινὰς τῶν αὐτοῦ ἀρχόντων ἐν ταῖς νήσοις, καὶ ἐν ἑτέραις ἐπαρχίαις τῶν Χριστιανῶν ὠνήσασθαι σῖτον, καὶ παντοδαπὰ ὄσπρια, καὶ ὅσα τὰ πρὸς τροφὴν, ἐκδεχόμενοι τὴν ἄφιξιν τοῦ τυράννου ἐν ἔαρι. ἦσαν οὖν νῆες τέσσαρες παμμεγέθεις συνάγουσαι ἐκ πάντων τῶν χρειωδῶν ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ, σίτου, οἴνου, ἐλαίου, ἰσχάδων, κερατίων, κριθῶν, καὶ πάσης ἄλλης ἰδέας ὀσπρίων. ἐκδεχόμενοι καὶ ἑτέραν φορτηγὸν ναῦν ἀπὸ Πελοποννήσου. καὶ οὕτω γενομένων πέντε σὺν μεγάλοις καὶ ἀνδρείοις ἐπιβάταις, λέγω δὲ καὶ πολλοῖς, καὶ σὺν πανοπλίᾳ οὐκ ὀλίγῃ πλεύσειν ἐν Κωνσταντινουπόλει. ἦσαν οὖν ἅπασαι αἱ νῆσοι ἐν στενοχωρίᾳ, καὶ ἀθυμίᾳ περὶ τῆς πόλεως. καὶ οἱ μὲν ἐσκόπουν ὡς καταπολεμηθήσεται, καὶ ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἁλωθήσεται. οἱ δὲ ἐδόξαζον, ὡς ὁ πατὴρ καὶ πάππος αὐτοῦ, βουληθεὶς ὡς ἕκαστος τοῦ λαβεῖν αὐτὴν, ἐφάνησαν εἰς κενὸν κοπιακότες, οὕτω καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν τρίβον βαδιεῖ·

A *pertum vobis tunc, clarumque erit, ea cum Azymitis in concordiam & amicitiam redierimus.* Hæc cum jactarent miseri, eorum mentem non subibat tantum toriesque ab ipsis repetitum, pacis ac concordiæ Christianarum Ecclesiarum stabiliendæ causa, jusjurandum; cum in concilio Lugdunensi, dum regnabat Palæologorum primus; tum in Florentino sub imperatore Palæologinæ stirpis ultimo, ac nupertime inter sacram liturgiam celebrandum: ob repetitum, inquam, jusjurandum (spretumque) excommunicationis insolubilis conditione in S. Trinitatis nomine addita, memoriam eorum ac urbis inter homines delendam fore. Ut quid inanibus futilibusque cogitationibus animos vestros pascitis? Ecce sacerdotes B tui, monachi, moniales æditui & æditimæ, qui ministrantibus sacerdotibus Græcis, & rem divinam secundum Ecclesiæ orientalis ritum & traditiones peragentibus, immaculati corporis & sanguinis participes fieri noluerunt: polluta esse sacrificia nec Christiana dicentes, benedictionem sacerdotum aversati, templaque pro gentilium aris habentes, in barbarorum manus anima & corpore polluendi cras devenient. Monialem enim in divinis scripturis initiatam ac eruditam, carnibus non tantum vesci, barbara veste indutam oculis meis adspexi, sed etiam Pseudoprophetæ hostiam offerre: impietatemque, pudore ac verecundia abjectis, profiteri. At quomodo abreptus quin- C que mensium intervallum transilii? Crastinus dies hanc calamitatem cum lachrymis enarrandam secum feret. Imperator, quod vere ineunte a Tyranno se obsessum iri suspicaretur, in insulas aliasque provincias Christianas, ad frumentum omniaque leguminum genera, & quæcumque cibaria necessaria coemendum aliquos e proceribus aulæ suæ misit. Ad id quatuor naves magnæ in insulam Chium destinatæ, quibus frumentum, vinum, oleum, caricæ, cicer, hordeum cæteraque legumina adveherentur: navis insuper oneraria e Peloponeso expectabatur. Hæcque navium quinque simul junctarum classis fortibus ac generosis vectoribus multis, armatisque non paucis D instructa Constantinopolim profectura erat. Omnes interea insulæ de urbis salute anxiæ admodum ac sollicitæ, variis opinionibus ac sententiis distrahebantur: alii expugnandam a barbaris, & occupandam conjiciebant. Alii quomodo pater & avus istius, suo quisque tempore, hanc expeditionem susceperant, & re infecta discesserant, ita hanc iisdem vestigiis insistentem, non plus profecturum opinabantur.

Monialis apostata musulmanissans.

Constantinus comportari cibaria in urbem curat.

Edit. Parif. pag. 145.

CAPUT XXXVII.

Mehemetes tormentum illud æneum seu bombardam prope Constantinopolim vehi curat. Turci urbes ad Pontum Euxinum sitas occupant, & præter Selymbriam oppida Propontidi adjacentia. Græci intra muros Constantinopoleos inclusos se tenent, discordiaque ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Gennadius discordiæ faces subdit. Ducas male sanam mentem Græcis exprobrat, & in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem cingit, & Græci ab unione Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt.

Tormentum æneum prope Constantinopolim adductum.

A JANUARIO mense elapso, sub Februarii initium, prope Constantinopolim tormentum æneum advehi jussit princeps: sexaginta boves validissimi triginta curribus juncti illud trahebant; ab utroque tormenti latere ducenti homines incedebant, ut id, ne in via titubaret, hac & illac trahendo in æquilibrio retinerent. Currus præcedebant fabri quinquaginta, operariique ducenti, qui pontes ligneos ad complanandas vias fabricarent. Elapsi sunt itaque Februarius & Martius, cum in locum quemdam milliaribus quinque ab urbe dissitum tractum est.

Urbes ad Pontum Euxinum sitæ Turcis se dedunt.

Caracia Begus antea cum copiis ad Ponti oppida Mesembriam, Acheloum, Byzum & alia præmissus, ea ad deditionem compulit. B Versus Selymbriam quoque, sancti Stephani turres, omnibus qui intra erant cæsis, vi expugnavit. Cætera castella, & qui Epibatæ vocabantur, se dedidere. Quotquot victori se permiserunt servati, repugnantibus capita abscissa sunt;

Selymbria urbs ad Propontidem Turcis resistit.

una Selymbria hostium impetum fortiter excepit. Ad locum itaque destinatum hæc machina perducta est, cujus custodiæ Caracia-begus adsidere jussus,

Ager Constantinopolitanus occupatur.

cumque omnibus viribus, & copiis in omnes partes urbi vicinas, Romæis intra portas urbis coercitis, excurrere. Per totam quoque superiorem hyemem Mysorum ac Paphlagonum turmæ sub tribus vexillis circa urbem in hybernis stationem habuerunt;

Græci intra muros Constantinopoleos inclusi.

ut Romæorum in Turcos eruptiones reprimerent; nec eos urbe excurrere sinerent. C Romæi quidem extra portas prodire non poterant, tantis hostium viribus circumdati; verumtamen biremibus, ac triremibus mare excurrebant, prædis ab usque Cyzico ex Turcorum vicis maritimis actis, captivis etiam multis, quorum pars cæsa, pars Constantinopoli vænumdata est.

Edit Paris. pag. 146.

Religionis causa magna inter Græcos dissidia.

Dum ver adventabat hisce pugnis levibus tempus transactum, jejuniorumque dies numerari cœpit, nec interim Ecclesiæ discidium cessabat. Omnium conspectui portentosa discordia obversabatur, in studia contraria discedentibus iis, qui confessiones audiendi munere fungebantur. Ad eos enim accedentes Christiani peccata sua confessuri, interrogabantur, num cum iis, qui ab Ecclesiæ communione D rescissi sunt, communicassent; num ab Henotico celebratæ liturgiæ interfuissent; fatentibusque pœnitentiæ causa dura pœna inflicta, mulctaque gravis dicta. Peracta deinde ex more pœnitentia, qui participatione corporis & sanguinis Dominici dignus censebatur, illa per-

A ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ οὖν τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς, καὶ τοῦ Φεβρουαρίου ἄρξαντος ἐκέλευσε τὴν χωνείαν μετακομισθῆναι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ζεύξας ἀμάξας τριάκοντα, εἷλκον αὐτὴν ὄπισθεν ξ' βόες, λέγω βόες βοῶν. καὶ ἐν πλαγίᾳ τῆς χωνείας ἄνδρες σ' καὶ εἰς τὸ ἓν, καὶ εἰς τὸ ἕτερον, τοῦ ἕλκειν καὶ ἐξισοῦν αὐτὴν, ἵνα μὴ ὀλισθήσοι τοῦ δρόμου. καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀμαξῶν τέκτονες ν', τοῦ κατασκευάζειν γεφύρας ξυλίνους εἰς τὰς ἀνωμαλίας τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐργάται σὺν αὐτοῖς σ'. Ἐποίησε γοῦν τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον ἕως οὗ κατήντησεν ἐν τόπῳ μακρὰν τῆς πόλεως ἀπὸ μιλίων ε'. ἦν δὲ ὁ Καρατζίαπεγις πρὸ καιροῦ σταλθεὶς σὺν δυνάμει εἰς τὰ τοῦ Πόντου κάστρα, ἤγουν B Μεσήμβρειαν, Ἀχελῶον, Βυζὰν, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐποιήσατο. ὁμοίως καὶ τὰ πρὸς τὴν Σηλυμβρίαν κείμενα πύργια τοῦ ἁγίου Στεφάνου σὺν πολέμῳ λαβὼν πάντας τοὺς ἔνδον κατέσφαξεν· οἱ δὲ λοιποὶ πύργοι προσεκύνησαν, καὶ οἱ Ἐπιβάται. ὅσοι γοῦν παρεδόθησαν ἀβλαβεῖς ἐσώθησαν, οἱ δὲ ἀντισταθέντες ἀπεκεφαλίσθησαν. ἡ δὲ Σηλυμβρία μαχίμως ἀνθίστατο. φέροντες οὖν τὴν σκευὴν ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἐκελεύσθησαν καὶ τῷ Καρατζίαπεγ πρόσταγμα τοῦ φυλάττειν αὐτὴν, ἔφθασε σὺν τῇ δυνάμει, καὶ κατατρέχειν τὰ πέριξ τῆς πόλεως, καὶ μὴ ἐᾶν τοὺς Ῥωμαίους τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι. ἦσαν δὲ καὶ τὸν χειμῶνα ὅλον ἐκεῖ παραχειμασθέντα σκῆπτρα εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως, τοῦ μὴ C ἐξέρχεσθαι, καὶ καταδρομὰς ποιεῖν τοὺς Τούρκους οἱ Ῥωμαῖοι, ἐκ Μυσίας, καὶ Παφλαγονίας τρία. ἐγένετο οὖν ἡ παρεμβολὴ μεγάλη, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἴσχυον ἐξελθεῖν· ἀλλ' ὅμως ἐκ θαλάσσης, καὶ αὐτοὶ σὺν διήρεσι, καὶ τριήρεσι ἄχρι Κυζίκου ἐληλάτουν τὰ κατ' αἰγιαλὸν κείμενα χωρία τῶν Τούρκων. καὶ πολλοὺς ἐκούρσευον, καὶ οὓς μὲν ἔσφαττον, οὓς δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαγόντες ἐπίπρασκον. Καὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς προσκρούσμασι καὶ ἔαρ ἐπέστη, καὶ αἱ τῶν νηστειῶν ἡμέραι ἤρξαντο ἀριθμεῖσθαι. καὶ ἡ τῆς ἐκκλησίας στάσις οὐκ ἔληξε, ἀλλ' ἦν ἰδεῖν ξένην στάσιν ἐν τοῖς ἐμπιστευθεῖσι ἀκούειν λογισμοὺς ἀνθρώπων. οἱ γὰρ ἐρχόμενοι οἱ Χριστιανοὶ τοῦ ἐξομολογήσασθαι τὰ σφάλματα αὐτῶν, ἠρωτῶντο παρ' ἐκείνων, εἰ μὲν ἐκοινώνησε D τοῖς ἀκοινωνήτοις, καὶ εἰ ἔτυχεν ἀκοῦσαι λειτουργίαν παρὰ τοῦ ἑνωτικοῦ ἱερέως. Ταῦτα καὶ κακῶν δεσμοὺς, καὶ ἐπιτίμιον βαρύ. μετὰ δὲ τὸ διελθεῖν τὸν κανόνα κατὰ τὸ ἔθος, ὁ ἄξιος τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ δεσποτικοῦ εἰς τὸ κοινωνῆσαι, μὴ προσελθεῖν τοῖς τῆς ἑνώσεως ἱερεῦσι μετ' ἐπιτιμίου βαρέος. οὔτε γὰρ ἐν-

ρεῖς εἰσίν, οὔτε τὰ προσφερόμενα τέλεια ἔλεγον. εἰ γὰρ ἐκαλοῦντο ἐν κηδείᾳ νεκροῦ, ἢ ἐν μνημοσύνῳ τεθνεῶτος, καὶ ἐφαίνετο τὶς τῶν ἑνωτικῶν ἐκεῖ ἱερεύς; κατευθὺς τὰς φελώνας ἐκδυόμενοι ὡς ἀπὸ πυρὸς ἔφευγον. καὶ ἡ μεγάλη ἐκκλησία ὡς καταφύγιον δαιμόνων, καὶ βωμὸς Ἑλληνικὸς αὐτοῖς ἐλογίζετο. ποῦ κηροί; ποῦ ἔλαιον ἐν ταῖς λυχνίαις; τὰ πάντα σκοτεινά, καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύων. ἔρημον τὸ ἅγιον τέμενος ἐφαίνετο, προσημαῖνον τὴν ἐρημίαν ἣν ὑποστῆναι μέλλει μετ' ὀλίγον, διὰ τὰς παραβάσεις, καὶ ἀνομίας τῶν κατοικούντων. Ὁ δὲ Γεννάδιος ἔγκλειστος ἐδίδασκε, καὶ ἀρὰς ὑπετίθει τοῖς τὴν εἰρήνην ἀσπαζομένοις. Ἔτυχον ἐγὼ μετὰ ταῦτα μιᾷ τῶν εὐγενίδων αἰχμαλωτισθείσῃ, καὶ διηγήσατό μοι, πῶς ὠδίνουσα τῷ πρὶν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ τετράδι τοῦ ἔτους ἐκείνου, μετεκαλέσατο τὸν πνευματικὸν αὐτῆς Ἰάκωβον ὀνόματι, καὶ ἐξωμολογήσατο. καὶ αὐτὸς προέτρεψεν αὐτὴν τοῦ κοινωνῆσαι, καὶ αὐτὴ ἐρωτήσασα τὸν γέροντα, εἰ κωλύει τί τοῦ μεταλαβεῖν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, τοῦ λειτουργοῦντος ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς, ἔνδον τῆς αὐλῆς αὐτῆς ὑπάρχοντι, (ἦν γὰρ ὁ ἱερεὺς συμφορήσας τοῖς ἑνωτικοῖς μόνον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τότε τῇ ιβʹ τοῦ Δεκεμβρίου, οὐ μὴν δὲ καὶ συγκοινωνήσας. οὐ γὰρ ἔτυχεν ἐξ ἀρχῆς συναριθμηθῆναι τοῖς συλλειτουργοῖς τοῦ θυσιαστηρίου, ἀλλ' ἔτυχεν ἔξω σὺν ἄλλοις βραδεῖον τυχόντες τοῦ ἐλθεῖν, καὶ ἵσταντο ἐν τῷ ναῷ φοροῦντες τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς μόνον.) ὁ δὲ πνευματικὸς εἶπεν αὐτῇ· συγκεχωρημένον ἐστίν, ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι, ἄπελθε, κοινώνησον ἀποβάλλουσα πάντα σκοπόν. καὶ γὰρ ἱερεύς ἐστι καὶ λειτουργός, ἀδιακρίτως κοινώνησον. ἡ δὲ ἐπὶ τῇ ἀνεμποδίστῳ ἀπολογίᾳ τοῦ γέροντος δειλιάσασα, ἦν γὰρ ἐκ τοῦ μέρους τῶν σχισματικῶν, μετακαλεῖται ἄλλον Νεόφυτον ὀνόματι, καὶ δηλοῖ αὐτῷ τὴν λύσιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς. ἦν γὰρ αὐτὸς ὁ Νεόφυτος παρρησίαν ἔχων, καὶ πνευματικὸς ὢν ἐν ἀνακτόροις, καὶ μεγιστάνων οἴκοις. ἐκώλυσε δὲ ταύτην, λέγων, ἀσυγχώρητόν ἐστιν. εἰ γὰρ λάβοις κοινωνίαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἄρτον ἔφαγες, καὶ οἶνον ἔπιες. ὢ τῆς ἀνοχῆς σου Χριστὲ Βασιλεῦ. ἐσκοτισμένε, καὶ τυφλέ. εἰ ὁ ἱερεὺς ἦν Λατῖνος, εἶχεν ἂν λόγον ἄλογον ἡ μωρία σου. ὡς ὅτι Λατινικῶς τὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ ἀπέδωκε, καὶ ὁ ἄρτος οὐκ ἦν ἔνζυμος, καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ἦν ζέον, καὶ ἄλλα τινὰ ἄλογα αἰτιάματα, ἃ οὐκ ἔξεστιν ὀρθοδόξῳ στόμα ἀνοῖξαι, καὶ γλῶτταν κινῆσαι κατὰ τῶν θείων μυστηρίων τῶν οὕτω τελουμένων. ὁ γὰρ τοῦτο τολμήσας ἄξιος λιθοβοληθῆναι. Πῶς; τί ἔχεις ἀπολογήσασθαι περὶ τῶν θείων μυστηρίων τῶν τελεσθέντων ἐκ γλώττης σῆς, καὶ εὐχῶν ὧν σύ, καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς ἱερεῖς χρῶνται; οὐκ ἔχεις ἄλλο εἰπεῖν, ὦ φαρισαῖε κενέ, πλὴν ὅτι καθαρὸς εἶ, καὶ μολυσμοῦ ἀμέτοχος, καὶ κεχωρισμένος τῶν λοιπῶν χριστιανῶν, προσθήσω δὲ κἀγώ τι, καὶ ἀφωρισμένος. ἡ δὲ εὐγενὴς ἐκείνη γυνὴ διχονοοῦσα ἐν μέσῳ τῶν δύο τούτων προστάξεων, ἐκωλύθη ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οὐ μετέλαβε. καὶ διὰ τῆς νυκτὸς ἀκοινώνητος τέτοκεν. εἰ γὰρ ἐπηκολούθησε θάνατος, εἶχεν ἂν ἡ ψυχὴ αὐ-

A cipere a sacerdote Henotico, gravi pœna indicta, vetabatur: talem enim sacerdotem non esse, nec perfecte oblationem ab eo peragi. Ad funus porro efferendum, vel mortui commemorationem faciendam vocati, ubi Henoticus sacerdos illic comparuisset, stolis subito exuti, velut e flammis medus se proripiebant. magna etiam Ecclesia Dæmoniorum specus, & Græcorum gentilium delubrum censebatur. Ubi ceræ? ubi oleum in lychnis accendendis? omnia tenebris plena: nec ullus, qui eas dissiparet, aderat. Templum sacrum desertum conspiciebatur: solitudinem, qua mox, propter peccata & iniquitates in eo habitantium, complendum erat, portendens. Gennadius etiam inclusus, pacis reconciliationem B amplectentes diris devovendo interim docebat. Post urbem captam, in nobilem fœminam captivam casu incidi: quæ mihi narravit, quomodo ipsa partus doloribus correpta anni illius sancta magnaque feria quarta, Pneumaticum seu confessarium suum, Jacobum nomine, ad se vocaverat: quam, peccatorum confessione peracta, hortatus est ille, ut sacram communionem sumeret. Cumque Senem illem interrogasset, num obstaret quicquam, ut ex manibus sacerdotis, qui in templo intra domus suæ septa sito celebrabat, sumeret, (ille quippe sacerdos die tantum XII Decembris in magna Ecclesia Henoticis adsuerat, nec communicaverat, cum in numerum altari mini- C strantium ab initio liturgiæ adlectus non fuisset; sed extra cancellos cum aliis, qui tardius venerant, nihilque aliud præter sacra indumenta gestaverant, steterat.) Pneumaticus ei dixit: *Tibi concessum est, Deus condonabit tibi; abi, & communionem, omni dubio remoto, percipe. Ipse sacerdos et minister est, discrimine illo omisso communica.* Illa vero mulier, quod a schismaticorum partibus staret, scrupulose nimis perpensa senis, qui omnes obices revellebat, sententia, alium nomine Neophytum confessarium accersit: eique a Pneumatico suo datam sibi licentiam declarat. Iste porro Neophytus loquendi libertatem ac confidentiam sibi assumpserat, quod Pneumatici munere in Imperatoriis D palatiis, procerumque ædibus fungeretur: quare illam allocutus a communione his verbis deterruit: *Id tibi haud licet, si enim ex istius manibus communionem sumpseris, panem manducabis, & vinum bibes.* Quam admiranda Rex Christe longanimitas tua! Etsi sacerdos Latinus esset, stultitia tua, tenebris excæcate, aliqua, quamvis absurda, ratione excusari posset. Quod scilicet Latino sermone ad Deum preces recitasset, quod non esset fermentatus panis, nec aqua calida adhibita; aliaque absurda allegare potuisses, quæ orthodoxus tamen ore nunquam proferret; nec, vel minimum, adversus divina mysteria hoc modo peracta murmurabit; talis enim quilibet ausus, lapidibus obruendus est. Quid? vel quomo- E do obloqui potes divinis mysteriis idiomate tuo celebratis? quid illis precibus opponere? quibus tibi cum cæteris orientis sacerdotibus communis est usus. Aliud allegare non potes, o Pharisæe vane, nisi quod purus es, & intactus, a cæterisque Christianis separatus, addam ego, & excommunicatus. Illa porro mulier nobilis inter contraria præcepta animo fluctuans communione die illo absti-

Gennadius faces discordiæ subdit.

Exemplum illius discordiæ. Mos prægnantibus sacram Eucharistiam imminente partu sumere.

Edit. Paris. pag. 147.

Verba stultæ insolentiæ Græci adversus Ecclesiarum unionem.

nait; ita ut nocte sequenti, non sumpta prius Eucharistia, pepererit. Quod si mors subsequebatur, damno spiritus illius anima obsignata fuisset (id est damnum, non accepto spiritus divini signaculo, anima illius passa fuisset) Neophyti culpa, & mali spiritus, quo agebatur, errore. Sed redeamus ad narrationis nostræ fluctus: & mari furens, gubernatore excusso, arcam Noe absorbere, & in profundum deprimere intueamur, mundaque volatilia, tamquam immunda, impullutorum

Mehemetes copias colligit. unguibus discerpenda projicere contemplemur. Tyrannus enim Martio incipiente nuntiis in omnes provincias missis, singulos ad urbem oppugnandam militatum venire jussit. Cuncti ergo, qui datis nominibus stipendia merebant, accesserunt; numero infinito eorum, qui sponte castra sequebantur, iis adjuncto. Universi enim, qui urbem oppugnandam esse audierunt, tam pueri ob ætatem teneram via gradientes, quam senes annis gravati, accurrerunt. Constantinopolitani interim Deo supplicare, ut hebdomada sancta Tyrannus, qui curru adventare nunciabatur, urbis oppugnationem non aggrederetur. Die igitur parasceves Diacæ-

Edit. Paris. pag. 148. Constantinopolis obsideri cœpit anno 1453. nesimæ septimanæ (id est feria vi. seu die Veneris post Pascha) ad portas Hierusalem Nabuchodonosor venit: & tentoria sua ante Charsi portam post collem fixit. A porta vero, quæ Ligni appellatur, palatio vicina, usque ad Auream portam, quæ meridiem respicit; abeadenque Ligni porta usque ad Cosmedium & meridiem versus, quantum vineta a Caracia jam devastata in latitudinem capere poterant, omnes ejus copiæ castra locaverunt; Aprilis ergo die sexta, parasceve post Pascha ob-

Sanctæ Sophiæ templum desertum. sidione urbem cinxit Mehemetes. Constantinopolitani a quo die in Ecclesia magna facta est concordiæ reconciliatio, illam ut Judæorum Synagogam refugiebant; nec in ea oblatione, holocausto aut incenso litabatur. Si quis sacerdotum divinam liturgiam die aliquo insigni celebrare voluisset, qui precabantur, quousque ad oblationem sacrorum donorum ventum fuisset, adstabant: deincepsque omnes tam mulieres quam viri, monachi atque moniales exibant. Quid pluribus opus est? templum illud pro delubro

Isaiæ Prophetæ verba. & ara gentilium, & sacrificium perinde ac Apollini factum, æstimabant. Quare Isaias tamquam ex ore Dei sic loquitur, (Ecce, ut hunc populum transmigrare faciam, paratus ero; translatione eum transferam: sapientiam eorum qui sapiunt, disperdam; prudentiumque prudentiam dissipabo. Væ illis qui profunda consilia, non expetito Domini consilio, ineunt. qui consilia occulta capiunt, tenebrisque opera sua abscondunt. qui dicunt, quis nos videbit? quis nos vel opera nostra cognoscet? Propterea hæc dicit Dominus. Væ filiis Apostatis, consilium me inconsulto habuistis: utque peccata pec-catis adjiceretis, pacta, spiritu meo nequaquam ducti, pepigistis.) Gennadius

Gennadius adversatur unioni Ecclesiarum. interim adversus Henoticos docere ac scribere singulis diebus non cessabat: & sapientissimum beatumque Thomam Aquinatem ejusque scripta, Demetrium etiam Cydonem hæresis arguere contendens, rationes syllogismosque adversus eos texebat. Conscius ei erat, operisque socius, e Senatoribus primus Mesazon, idemque Dux magnus; cujus contra Latinos, magis vero contra ipsam urbem,

A τὴν σφραγῖδα ζημίαν τοῦ Πνεύματος, δι' αἰτίαν τοῦ Νεοφύτου, καὶ τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῷ πονηροῦ πνεύματος. Ἀλλ' ἐπανίωμεν πρὸς τὰ τῆς διηγήσεως κύματα, καὶ ἴδωμεν τὴν ἀγριαινομένην θάλασσαν πῶς μέλλει χάναι, καὶ καταποντίσαι τὴν κιβωτὸν, τὴν τὸν Νῶε τὸν κυβερνήτην διώξασαν, καὶ τὰ καθαρὰ πετεινὰ ὑπὸ τῶν μὴ καθαρῶν ὡς ἀκάθαρτα παραβλέψασαν. Ὁ γὰρ τύραννος ἀπ' ἀρχῆς Μαρτίου μηνὸς ἔπεμψε μηνυτὰς, καὶ κήρυκας εἰς πάσας τὰς ἐπαρχίας, τοῦ ἐξέρχεσθαι ἕκαστον ἐν τῇ στρατιᾷ κατὰ τῆς Πόλεως. τὰ στρατεύματα μὲν οὖν, ὅσα διὰ προσόδων καὶ ῥόγας ἦσαν γεγραμμένα, συνέῤῥεον· τὰ δὲ ἄγραφα τίς καὶ μυ-

B θεύματα τίς διηγήσεται; πᾶς γὰρ ἕκαστος ἀκούων κατὰ τῆς Πόλεως ἔτρεχεν, οὕτως ὁ μὴ δυνάμενος βαδίζειν ἕνεκα παιδικῆς ἡλικίας, καθὼς ὁ μὴ δυνάμενος τρέχειν ἕνεκα γήρως. οἱ δὲ πολῖται ἱκέτευον τὸν Θεὸν, τοῦ μὴ ἐπελθεῖν τῇ ἁγίᾳ ἑβδομάδι· διότι ἤκουον ὡς ὁ τύραννος ἐφ' ἅρματος καὶ ἤδη ἔρχεται. τῇ παρασκευῇ οὖν τῆς Διακαινησίμου, καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐπὶ θύραις Ἱερουσαλήμ. καὶ πήξας τὰς αὐτοῦ σκηνὰς κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Χαρσοῦ ὄπισθεν τοῦ βουνοῦ. καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης, τῆς κειμένης ἐγγὺς τοῦ παλατίου, ἕως τῆς Χρυσῆς πύλης τῆς πρὸς νότον, καὶ ἔτι ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἕως τοῦ Κοσμι-

C δίου, καὶ ἀπὸ τοῦ νότου εἰς πλάτος ὅσον περιέφερον κάμπον οἱ ἄμπελοι. καὶ γὰρ ἦσαν προλαβόντες φθαρέντες παρὰ τοῦ Καρατζία. καὶ περιεχαράκωσεν αὐτὴν Ἀπριλίῳ ϛ'. ἡμέρᾳ παρασκευῇ ἡ μετὰ τὸ πάσχα. οἱ δὲ τῆς Πόλεως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ᾗ ἐγένετο τάχα ἡ ἕνωσις ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὡς Ἰουδαίων συναγωγὴν ταύτην ἀπέφευγον, καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ οὔτε προσφορὰ, οὔτε ὁλοκαύτωσις, οὔτε θυμίαμα. εἰ ἔτυχε τὶς τῶν ἱερέων λειτουργῆσαι Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ ἐπισήμῳ, οἱ προσευχόμενοι μέχρι τῆς ὥρας τῆς προσφορᾶς ἵσταντο. καὶ τότε πάντες ἐξήρχοντο οὕτω γυναῖκες ὡς ἄνδρες, οὕτω μοναχοὶ ὡς μονάζουσαι. τί χρὴ λέγειν;

D καὶ τὸν ναὸν ὡς βωμὸν, καὶ τὴν θυσίαν ὡς Ἀπόλλωνι τελουμένην ἐνόμιζον. διὰ τοῦτο Ἡσαΐας ὡς ἐκ στόματος Θεοῦ φασίν. Ἰδοὺ προσθήσω τοῦ μεταθεῖναι τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ μεταθήσω αὐτοὺς μεταθέσει, καὶ ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. Οὐαὶ τοῖς βαθέως ποιοῦσι βουλὴν, καὶ οὐ διὰ Κυρίου. οἱ ἐν κρυφῇ βουλὴν ποιοῦντες, καὶ ἔσται ἐν σκότει τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐροῦσι· τίς ἡμᾶς ἑώρακε; καὶ τίς ἡμᾶς γνώσεται; ἢ ἃ ἡμεῖς ποιοῦμεν; διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος· οὐαὶ τέκνα ἀποστάται, ἐποιήσατε βουλὴν οὐ δι' ἐμοῦ, καὶ συνθήκας οὐ διὰ τοῦ πνεύματός μου, τοῦ προσθεῖναι ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις. Ὁ δὲ Γεννάδιος οὐ διέ-

E λειπε καθ' ἑκάστην διδάσκων, καὶ γράφων κατὰ τῶν Ἑνωτικῶν, καὶ πλέκων συλλογισμοὺς, καὶ ἀντιφάσεις κατὰ τοῦ σοφωτάτου, καὶ μακαρίτου Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου, καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, καὶ κυρίου Δημητρίου τοῦ Κυδώνη ἀποδεικνύων αὐτοὺς αἱρετικούς. ἔχων ἐκ τῆς συγκλήτου τὸν πρῶτον Μεσάζοντα τὸν μέγαν Δούκα συνεργὸν, καὶ συνίστορα. τὸν γὰρ τοσοῦτον εἰπεῖν πολεμήσαντα κατὰ Λατίνων, ὥστε

Digitized by Google

εἶδον οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἀναρίθμητον στρατὸν τῶν Τούρ- A κων, μᾶλλον δὲ καὶ τῆς πόλεως, κρεττότερον ἐστιν εἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακιόλιον βασιλεῦον Τούρκων, ἢ καλύπτραν Λατινικήν. καὶ γὰρ ἀπογνόντες οἱ τῆς πόλεως ἔλεγον, εἴθε ἐδόθη ἡ πόλις ἐν χερσὶ τῶν Λατίνων τῶν ὀνομαζόντων τὸν Χριστὸν, καὶ Θεοτόκον, καὶ μὴ ἀπορριφθῶμεν ἐν ταῖς τῶν ἀσεβῶν παλάμαις. Τότε καὶ αὐτὸς ἐκεῖνο ἐφθέγξατο. ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἡσαΐας ἐφθέγξατο, καθὰ καὶ τῷ Ἐζεκίᾳ. Ἄκουσον τὸν λόγον Κυρίου Σαβαώθ. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, καὶ λήψονται πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου. καὶ ὅσα συνήγαγον οἱ πατέρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, εἰς Βαβυλῶνα ἥξει, καὶ οὐδὲν οὐ μὴ καταλειφθῇ· καὶ ἀπὸ τῶν τέκνων σου B τῶν ἐξερχομένων ἀπό σου, ὧν γεννήσεις, λήψονται, καὶ ποιήσουσι σπάδοντας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων.

A temeraria impudentia eo usque prorupit, cum Turcorum ingenti exercitu se peti viderunt Romæi, ut dixerit; Turcorum mitram ac redimiculum in media urbe dominari, quam Latinorum galerum regnantem conspicere, potius esse. Cum interim Romæi omni salutis abjecta spe, hæcce vota conciperent: *Utinam in Latinorum potestatem, qui Christum ejusque matrem Deiparam invocant, urbs nostra deveniret, nec Turcis impiis traderemur*; quibus contraria, quæ retulimus, Mesazon prædicabat. Sed ad eum Isaias sicut & Ezechias locutus est. (Audi verbum Domini exercituum. Ecce dies veniunt, quibus, cuncta, quæ domi possides, diripientur; omnesque divitiæ a majoribus tuis comparatæ in Babylonem transferentur, nec B earum residui quicquam tibi supererit. Filii tui qui tibi nati sunt, etiamque nascituri, rapti emasculabuntur, & spadones facti in Regis Babyloniorum domo servient.)

Magni Ducis verba impia.

Edit. Paris. pag. 149.

CAPUT XXXVIII.

Constantinus & Galatini urbi tuendæ attendunt, atque etiam Veneti. Johannes Justinianus Constantinopolim cum militibus appulit, & ab Imperatore honorem maximo afficitur. Obsidionis initio erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemetem sibi placatum volunt, Byzantinis tamen favent & opem ferunt. Mehemetis classis prope Constantinopolim accedit. Naves quinque cibariis onustæ Constantinopoleos portum, frustra Turcis obstantibus, ingrediuntur, & hac de causa Mehemetes Contostaulum suum Paldam contumelia verberibusque afficit. Mehemetes terra e Bosporo in sinum Ceratinum navigia & biremes transfert. Terra Constantinop. oppugnat Mehemetes & tormentis muros quassat. Medicamen tormentis ne disrumpantur adhibitum. Johannis Huniadæ legatus consilium pernicioſum adversus obsessos bombardario Mehemetis, falsa opinione ductus dedit. Muri urbis ad S. Romani portam diruti. Obsessi strenue resistunt, sed Constantinus percellitur & ut Mehemetem ad pacem & obsidionis solutionem adducat, vectigal offert, quod respuit Mehemetes. Justinianus infælici successum Turcorum biremes in sinu Ceratino incendere tentat. Turci Galatinorum navem demergunt. Pontem in Ceratino sinu Mehemetes fabricat.

Ὁ Βασιλεὺς οὖν Κωνσταντῖνος ὅσον δύναμις, ἐπιμελούμενος ἐπεμελεῖτο σὺν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ Γενουίταις· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ εἶχον κατὰ νοῦν ἀπαραίτητον λογισμὸν, ὅτι ἐὰν ἡ πόλις ἁλῷ, καὶ τὸ φρούριον αὐτῶν ἔρημον γενήσεται. ἐν τούτῳ στείλαντες ἐν τῇ Γενούᾳ προλαβὼν γραφὰς δεόμενοι βοηθείας, ἀντέγραψαν, ὡς ἤδη ἔρχεται μία ναῦς σὺν φ' ὁπλίταις εἰς βοήθειαν τοῦ Γαλατᾶ. καὶ αἱ τῶν Βενετίκων ἐμπορικαὶ τριήρεις κατελθοῦσαι ἐκ τῆς Μαιώτιδος λίμνης, καὶ τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ, καὶ ἐκ Τραπεζοῦντος. Ὁ βασιλεὺς οὖν, καὶ οἱ Βενέτικοι οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει, οὐκ εἴασαν αὐτὰς καταίρειν ἐν Βενετίᾳ, ἀλλ' ἔμειναν εἰς βοήθειαν τάχα τῆς πόλεως. ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς Γενούας ἐλθὼν εἰς ὀνόματι Ἰωάννης Λόγγος ἐκ τῶν Ἰουστινιάνων σὺν δυσὶ ναυσὶ ὑπερμεγέθεσιν, ἔχων καὶ πολεμικὰς παρασκευὰς πολ-

C At vero Constantinus Imperator urbi tuendæ, quantum viribus pollebat, cum Genuensibus Galatæ incolis, erat intentus. Hi namque opinionem præceperant, a qua haud dimovere ipsos promptum, urbe capta, castrum suum etiam devastatum iri. Hac de causa Genuam litteras antea scripserant, quibus opem ac suppetias sibi mitti rogabant; ad quas Genuenses respondere, navem unam, quæ quingentos milites Galatæ castro tuendo veheret, ad eos proficisci. Venetorum etiam triremes actuarias commercio inservientes a Palude Mæoti, Tanai, & Trapezunte reversas, Imperator & Veneti, qui in urbe habitabant, retinuerunt, nec Venetias redire permiserunt; ut, si fors ita ferret, urbi auxilio & usui esse possent. Advenerat Genua Johannes Longus ex gente Justiniana, duabus navibus magnis vectus; quæ, præter multas machinas eximias cæterum-

Constantinus & Galatini urbi tuendæ attendunt.

Triremes Venetæ ab Imperatore & Venetis Constantinopoli stare jussæ.

Johannes Justinianus Longus.

que belli apparatum, militibus ætatis robore præstantibus ac generosis instructæ erant. Johannes ipse vir solers, in ordinanda acie, pugnisque incundis expertus ac peritissimus erat. Illum benigne suscepit Imperator stipendiaque ejus militibus solvit: præterea beneficiis, & Protostratoris exercituum dignitate eum cohonestavit. Is itaque urbis murorum partem palatio vicinam tuendi ac propugnandi onus suscepit; Nam Tyrannum tormenta ænea lapidibus emittendis parata, cæterasque ad oppugnandum machinas adversus illam partem collocare animadverterant. Imperator insuper aurea bulla Lemnum insulam Johanni Longo donavit, si Urbis obsidionem solvere coactus, frustra adhibitis machinis, reque infecta pedem Mehemetes referret. Latini Johanne Duce alias portis urbis erumpentes, alias in exteriori muro stantes, quandoque in fossam desilientes fortissime pugnaverunt. Sæpius etiam fossa superata Romæi vario successu, modo cedentes, modo captivos Turcos trahentes cum his manus conseruere. Hoc tamen Romæis minime conducebat; quippe vetum dictu adversus viginti Turcos Romæum unum stetisse. Cominus cum Turcis pugnando eruptione e portis facta, quid commodi ad eos redibat? Propterea consilium datum est, ut Romæi per propugnacula stationes habentes, alii quidem jaculis, alii sagittis pugnarent: alii cannis ferreis globulos plumbeos in hostes emitterent; hi quini vel deni, nucum Ponticarum magnitudine, pulvere ignescente simul emissi, vim perforandi ac penetrandi habent; ita ut, in hominem ferro armatum si ceciderit unus, clypeum & corpus transadactus pervadat, in aliumque obvium transiliat, & ab hoc in alium, donec vis pulveris refrigescat: hocque impetu duos vel tres homines interfici simul possibile. Machinam istam ejusque usum didicerunt, amplioremque fecerunt Turci. Aprilis mensis trientes duo paucis velitationibus subitisque præliis transacti sunt, dum Tyrannus novis copiis contractis exercitum suum augeret; ad quem multitudo innumerabilis militum, tam qui nomina vocati milites dederant, quam qui sponte venerant, confluxit; qui itaque illum considerabant, quadringenta hominum millia superare conjecerunt. Galatini equidem Genuenses, dum Tyrannus Adrianopoli adhuc ageret, destinatis ad eum legatis amicitiam integram illibatamque servare, renovatis scriptis olim fœderibus profitentur. Amicum se eis esse respondit, nullaque ab eis, quos diligeret, causa se divelli passurum, modo urbi auxilium ipsos non tulisse constaret: quod se haud facturos polliciti sunt. Veruntamen unus ab altero, quod successus probavit, delusus ac derisus est, Galatini enim, quomodo superioribus temporibus urbem bello petitam, ac obsidione ab illius majoribus, qui re infecta recesserant, frustra cinctam noverant, eumdem exitum hunc manere principem persuasi, Constantinopolitanis benevoli ac amici, ex oppidanis suis cohortes auxiliares miserunt: quodque Mehemetis amicitia ipsi valde suspecta erat, fictaque videbatur, clam urbi, prout ipsos decebdat, opem ferebant. Secum rursus hæc dicebat Tyrannus: *Serpentem dormire sinam, quousque Draconem occidero: ano*

Edit. Paris. pag. 150. Protostrator Justinianus a Constantino tuendam regionem urbis unam pugnat.

Lemnos Longo Justiniano data.

E portis urbis erumpunt obsessi, iedtiaum cessant, paucitatis militum ratione habita.

Quid actum in primis obsidionis diebus.

Galatini placatum Mehemetem habere student.

pag. 151. Galatini posthabitis cum Mehemete fœderibus, opem obsessæ urbi ferunt.

A λαὰς καὶ καλὰς, σὺν ἐνόπλοις νέοις Γενουΐταις ἀρειϊκὸν πνέουσι θυμόν. καὶ ὁ αὐτὸς Ἰωάννης ἐπιδέξιος ἀνὴρ, καὶ εἰς παρατάξεις, καὶ συνασπισμοὺς πολέμων δοκιμώτατος. ἐδεξιώσατο τοῦτον ὁ Βασιλεὺς, καὶ ῥόγας ἐμέτρησε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, καὶ εὐεργεσίας ἔνειμε, καὶ πρωτοστράτορα τοῦτον ἐνόμασε, καὶ αὐτὸς τὴν φύλαξιν τῶν πρὸς τὸ παλάτιον κειμένων τειχέων ἀντελάβετο. καὶ γὰρ ἦσαν ὁρῶντες τὸν τύραννον ἐκεῖ τὰς σκελὰς τὰς πετροβόλους πηγνύοντα, καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀντίμαχον ἐν τοῖς τείχεσι παράταξιν. εὐεργέτησε δὲ τοῦτον καὶ διὰ χρυσοβούλλου γράμματος τὴν νῆσον Λῆμνον· εἰ ἀποκρουσθήσεται ὁ Μεχεμὲτ, καὶ ὑποστραφήσεται ἄπρακτος, ἐξ ὧν θάρρει κερδάνει
B τῆς πόλεως. ἔκτοτε οὖν ἐμάχοντο ἡρωϊκῶς οἱ Λατῖνοι σὺν τῷ Ἰωάννῃ, ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καὶ ἱστάμενοι ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ, καὶ ἐν τῇ τάφρῳ πολλάκις καὶ ἐπὶ τῆς τάφρου καταπηδῶντες, ἐσυνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις Ῥωμαῖοι, ποτὲ μὲν ἀφέντες, ποτὲ δὲ λαμβάνοντες· πλὴν τοῦτο οὐκ ἦν ἀπάδον τοῖς Ῥωμαίοις. καὶ γὰρ δύσκολον ἂν εἰπεῖν, εἴρηται ἕνα Ῥωμαῖον πρὸς εἴκοσι Τούρκους· Τί ἐδύναντο καταπροσωπῆσαι, καὶ ἐξελθεῖν; πλὴν ἡ βουλὴ ἐδίδοτο, ὥστε τοὺς Ῥωμαίους ἀντιμάχεσθαι ἐκ τῶν τειχῶν διὰ τῶν προμαχώνων, οἱ μὲν διὰ τζαγγρεβολικῶν βελῶν, οἱ δὲ διὰ τοξικῶν, ἄλλοι διὰ μολυβδοβόλων ἀπολυομένων διὰ βοτάνης πέντε καὶ δέκα ὁμοῦ, σμι-
C κρὰ ὡς κάρυα ποντικὰ τὸ μέγεθος, ἀποπλουτοῦντα δύναμιν τρώσεως· ὡς εἰ τύχοι ἐμπίσειν σιδηροφόρῳ σώματι, καὶ τὴν ἀσπίδα, καὶ τὸ σῶμα διατρήσας ἐξέρχεται, καὶ εἰς ἄλλο μεταπηδᾷ, εἰ τύχοι, εἶτα ἐξ αὐτοῦ εἰς ἕτερον ἕως οὗ ψυχρανθῇ ἡ δύναμις τῆς βοτάνης, καὶ διὰ μιᾶς προσβολῆς, δύναται ζημιῶσαι δύο καὶ τρεῖς. Ἔμαθον οὖν καὶ οἱ Τοῦρκοι, καὶ χρῶνται καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια καὶ ἐπέκεινα. περανωθέντος οὖν τοῦ Ἀπριλίου τὸ δίμοιρον ἐν ὀλίγοις ἀντιμαχίσιν, ὁ γὰρ τύραννος εἰς πλέον ἠθροίζετο, συνήχθησαν οὖν ἄνδρες κλητοὶ, καὶ αὐτόκλητοι ὑπὲρ ἀριθμὸν δυνατὸν εἰπεῖν. ἔλεγον οὖν, ὅσοι κατεσκόπουν, εἶναι ὑπὲρ τετρακοσίας χιλιάδας. καὶ
D οἱ τοῦ Γαλατᾶ Γενουΐται, καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν τύραννον ἔτι ὄντα ἐν Ἀδριανουπόλει, ἔστειλαν πρέσβεις, ἀγγέλλοντες τὴν εἰς αὐτὸν ἀκραιφνῆ φιλίαν, καὶ ἀνανεοῦντες τὰ προγεγραμμένα ἐνυπόγραφα· καὶ αὐτὸς ἀπελογεῖτο, ὡς φίλος αὐτῶν εἶναι, καὶ ἀδιάσπαστος τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης, μόνον μὴ εὑρεθῶσι βοηθοῦντες τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ ὑπέσχοντο. πλὴν εἷς ἐκ τῶν δύο κατηγελᾶτο, ὡς τὸ τέλος ἔδειξεν· εἰ γὰρ οἱ τοῦ Γαλατᾶ ἐνενόουν, ὡς καθὰ καὶ ἐν ἑτέροις χρόνοις ἡ πόλις καταπολεμηθεῖσα παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, οὐδὲν ἠνύσαντο ἀπελθόντες ἄπρακτοι. οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ σὺν ἑαυτοῖς φιλίαν ὑποσαινοῦντες, τοὺς μὲν πολίτας ἐδίδοσαν τὴν παρ'
E αὐτοῖς ἐξερχομένην βοήθειαν, ὑπὸ θαρροῦντες γενέσθαι καὶ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ· ὡς πλάττειν μὲν τὴν φιλίαν ὑπέπτευον, τῇ δὲ πόλει τὰ εἰκότα συνεμάχουν κρυφίως. ὁ δὲ τύραννος πάλιν ἐν ἑαυτῷ ἔλεγεν· ἔασον κοιμᾶσθαι τὸν ὄφιν, ἕως οὗ καταθλάσω τὸν δράκοντα, καὶ τότε μία πληγὴ ἐλαφρὰ κατὰ κεφαλῆς καὶ τοῦτον σκοτοδινιάσει. ὃ καὶ γέγονε. τότε συνήχθησαν καὶ διὰ θαλάσσης τὰ

πλοῖα

πλοῖα αὐτοῦ σὺν τριήρεσι, διήρεσι, πλοιαρίοις ἕως τριακόσια τὸν ἀριθμόν. ὁ δὲ λιμὴν τῆς πόλεως ἦν κεκλεισμένος σὺν τῇ ἁλύσει, ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς πύλης τῆς πόλεως τῆς καλουμένης ὡραίας, εἰς τὸ τοῦ Γαλατᾶ μέρος, καὶ αἱ νῆες ἵσταντο ἔνδον ὁρμαθηδὸν προσέχοντες τὸν λιμένα καὶ τὴν ἅλυσιν. αἱ δὲ νῆες, ἃς εἴπαμεν πέντε, μία ἡ τοῦ Βασιλέως φέρουσα φόρτον τὸν ἐκ Πελοποννήσου σῖτον, αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρες ἐκ Γενούας ῥογευθεῖσαι παρὰ τοῦ βασιλέως, ἵσταντο μὲν ἐν Χίῳ μέχρι Μαρτίου μηνὸς ὅλου διά τινας αὐτῶν χρείας. εἰσελθόντος οὖν Ἀπριλλίου, καὶ βουλομένων ἆραι τὰς ἀγκύρας, ὁ βορρέας αὐτοὺς ἐνεπόδιζε. ἦσαν οὖν οἱ πολῖται ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ ὡσαύτως καὶ αἱ νῆες. τοῦ βορρέως οὖν καταπραέως πεσόντος, καὶ νότου ἄρξαντος πνεῖν, B ἐξῆλθον τοῦ Χίου λιμένος· καὶ κατ' ὀλίγον πνέοντος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, τῇ δευτέρᾳ ἐκραταιοῦτο, καὶ βιαίως ἐφέροντο ὑπ' αὐτοῦ αἱ νῆες. ἵσταντο οὖν οἱ τῆς πόλεως ἐκδεχόμενοι τὴν καλὴν ταύτην ἀπανδοχήν, εἰ καὶ μηδὲν ὤνησαν. φανέντων οὖν τῶν νηῶν, εὐθὺς ὁ τύραννος ὡς ἄγριος δράκων ὥρμησε κατὰ τῶν αὐτοῦ τριήρεων, καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, λέγων καὶ προστάσσων αὐτοῖς· ὅτι ἐκ τῶν δύο πρόκειται γενέσθαι τὸ ἕν, ἢ τὰς νῆας λαβεῖν, ἢ κωλῦσαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ἐν τῷ λιμένι. τότε ἐξελθόντες τὰ πλοῖα ἵσταντο ἐκδεχόμενα τὴν ἄφιξιν τῶν νηῶν, ἐκ τοῦ λιμένος τῆς χρυσῆς πύλης ἐκτός· αἱ δὲ νῆες ἐλθοῦσαι κατὰ τὴν ἴσον ὁδόν, C καὶ βουλόμεναι περάσαι τὸν Μεγαδημήτριον τὴν ἀκρόπολιν, τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τῷ κερατίῳ κόλπῳ, τὰ πλοῖα ἀνθίσταντο ταῖς ναυσίν. ἦν γὰρ καὶ ἡ θάλασσα ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εὔδιος ἀνέμου μὴ πνέοντος. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην θέαν. κατεστρωθεῖσα γὰρ ἡ θάλασσα τοῖς ἱστίοις τριακοσίοις τῶν Τούρκων, καὶ πέντε μεγίστοις τῶν νηῶν, ἐξήπλωτο ἡ θάλασσα ὡς χέρσος, καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν οὐδὲ τὰς κώπας ἠδύναντο καταφέρειν ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ τῆς νηὸς ὡς ἀετοὶ ὑπόπτεροι, ἄνωθεν, ὡς κεραυνούς, τὰ βέλη τῶν τζαγγρῶν κατέπεμπον, καὶ τὰς σκευὰς ἀπέλυον, καὶ φόνος οὐκ ὀλίγος τῶν Τούρκων ἐγένετο. ὁ δὲ τύραννος ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀλαζονείας ὁρμήσας ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐποχούμενος ἵππῳ, ἐφαντάζετο σχίζειν τὴν θάλασσαν, καὶ ἕως αὐτῶν τῶν νηῶν διὰ τοῦ ἵππου πλεῦσαι, D τόσον ἐθυμοῦτο ἐν τοῖς αὐτοῦ, καὶ ἔνοπλος στρατιὰ σὺν αὐτῷ· τότε ἀνέμου πνεύσαντος, καὶ τὰ ἱστία φυσηθέντα, σχίσαντες τὰ πλοῖα τὴν ἐν τῷ λιμένι ὁδὸν ἔπλεον, τὰ δὲ πλοῖα ἔμειναν. εἰ γὰρ ἦν ἔμπροσθεν αὐτῶν τότε ὁ στόλος τοῦ βαρβάρου, ἐδύναντο ἂν αἱ πέντε αὗται νῆες καταποντίσαι καὶ τὰ τριακόσια. ὁ δὲ τύραννος μὴ γινώσκων τὴν τῆς θαλάττης ἐπιστήμην μάτην ἐκέκραγεν. ὁ δὲ μέγας Κοντόσταυλος αὐτοῦ οὐκ ἐθέλησεν ἀκοῦσαι, καὶ γὰρ παραλόγως ἐπρόσταττε. τότε θυμωθεὶς ὁ τύραννος ὥρισε τὸν στόλον ἀπελθεῖν ἐν τῷ Διπλωκίονι, τὸν δὲ μέγαν Κοντόσταυλον ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ. ἀχθέντος οὖν, καὶ κατὰ γῆς ῥιφέντος, καὶ ὑπὸ τεσσάρων τανυσθέντος, αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν οἰκείαις E χερσὶν ἔτυψε, δοὺς ἑκατὸν σὺν μιᾷ χρυσῇ ῥάβδῳ, ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσίου καθαροῦ στάθμιον λίτραι πεντακόσιαι· ἣν αὐτὸς κατεσκευάσατο ἵνα παίζῃ αὐτήν, ὡς δοκίμιον· ἦν ὁ ἄνθρωπος τὸ γένος ἐκ τῶν Βουλγάρων ἕλκων, τινὸς τῶν ἀρχόντων Βουλγαρίας υἱὸς Πάλδα ἐπονομαζόμενος. ἐδουλώθη οὖν πρὸ και-

A *deinde, eoque levi, illa capiti impulso vertigine circumactum calcabo*; quod etiam postea contigit. Eodem etiam tempore Mehemetis navigia, acatia, biremes, & triremes trecentæ simul prope urbem appulerunt. At portum urbis catena extensa a porta, quæ Pulchra appellatur, ad Galatæ luctus claudebat, navesque continua serie connexæ, portus latitudinem, & catenæ longitudinem occupantes, intra eam stationem habebant. Classis porro quinque navium nobis memorata, quarum una e Peloponeso cibaria subvehens Imperatoris erat, cæteræ quatuor mercede conductæ Genuensium erant, in Chii portu, dum sibi necessaria compararent, totum mensem Martium transegere. Ineunte Aprili e portu solvere cum B decrevissent, Boreas spirans obstitit. quamobrem Constantinopolitani, pariterque navium illarum vectores mœsti admodum, animoque valde consternati erant. At Borea cadente cum Auster flare cœpisset, portu solverunt. Prima die vento leni ac mediocri lati; altera vehementius flante Austro celerius etiam ferebantur, Constantinopolitanis hanc egregiam, nihilque ipsis profuturam, rerum copiam interim expectantibus. Ubi vero in urbis conspectum venere naves, ad triremes suas cæteraque navigia celeri impetu accurrit Tyrannus, taliaque imperat; alterum e duobus faciendum incumbit, vel naves capiendæ, vel portus ingresso arcendæ sunt. A littore itaque progressa e- C jus navigia, in medio freto, navium appulsum extra portum Aureæ portæ expectando, stabant. Navibus autem rectam viam tendentibus, annitentibusque Megademetrium arcem, ut sinum Ceratinum ingredi possent, superare, navigia obstabant; mare quippe, vento tunc posito, tranquillum erat. Spectaculum etiam visendum exhibebatur strati maris Turcorum velis trecentis, & quinque magnis navibus, videbaturque æquor ad campi planitiei instar complanatum; nec propter telorum frequentiam, remi in aquam demergi poterant. Navium vectores, ut aquilæ alatæ, e superiori loco in navigia humiliora balistis tela, velut fulmina, emittebant, quorum machinas disrupe- D rant Turcorum ingenti strage edita. Tyrannus ingenita superbia & vanitate impulsus, undas findere posse, & equo vectum ad naves usque, suisque armatos penetrare confidebat; tantus animi, quo in rebus suis agendis ferebatur, impetus erat. Vento interea excitato velaque sinuante, naves per acatia media, quæ stationem suam non deseruerunt, in portum deferuntur. Quod si tunc universa classis barbari obvia stetisset, illam quassando ac demergendo quinque naves istæ pares erant. Tyrannus rei nauticæ ignarus ad clamores & vociferationes conversus est; quibus magnus ejus Contostaulus, cum absurda juberet, auscultare noluit. Ira tunc accensus Tyrannus classem E ad duas columnas abire, & coram se magnum Contostaulum adduci jubet. Quem attractum & in terram dejectum, quatuor satellitibus illius membra distendentibus, princeps ipse suis manibus aurea virga librarum quingentarum pondo, (quam ad tyrocinium in verberando faciendum comparaverat) centum plagis inflictis verberavit. Ille vero Contostaulus natione Bulgarus, nomine Palda, quondam inter suos principe viro ortus e-

> Mehemetis classis ad urbem accedit, cujus portum incolæ catena clausum tenebant.

> Naves quinque ex Archipelago Constantinopolim veniunt.

> Turci a portus ingressu frustra arcent.

> Edit. Paris. pag. 152.

> Naves quinque portum ingressæ.

> Mehemetes ira accensus Contostaulum classis suæ indigne & contumeliose habet.

> Palda Contostaulus.

rat. Jamdiu aute mancipium factus a patria religione & pietate defecerat; Mehemetisque patri servitutem servierat. Is aute quatuor annos in Lesbum piraticam exercens excurrerat, multosque captivos abduxerat: remigibus porro ac nautis invisus; ut qui prædam ipsis subtraheret ac surriperet. Ut ergo eum a Tyranno spretum, virgis cæsum ac contumeliose habitum vident, Azapidum unus, genæ ipsius lapide incusso, alterum occulum eruit. At naves portum ingressæ, a Constantinopolitanis soluta catena, intra ipsam accipiuntur. Tyrannus naves octo magnas, minores plures viginti, triremesque Imperatoris ac Venetas, aliaque plurima parva navigia portum occupare conspiciens, illo se non posse potiri cognovit: stratagema ideo audax, generosu fortique viro dignum comminiscitur. Per dumeta & vepres post Galatam sitas rectam viam a parte, quæ orientem infra duas columnas respicit, usque ad alteram partem littori Ceratini sinus e regione Cosmedii conterminam, sterni imperat. & pro loci qualitate quantum possibile fuit, cumplanata via, phalangiis impositas biremes, velis expansis ex trajecto ostii sacri terra circumactas & tractas in Ceratinum sinum inferri jubet; statimque illud factum est. Biremes itaque trahebantur, in quarum singulis unus proræ gubernator adsidebat, alius ad puppim clavum regebat. Tertius antennas moderabatur, velaque agitabat, alius tympanum pulsabat; carmen etiam nauticum a tubicine cantatum. Dumeta interim ac torrentes navigantium species superant, triremesque octoginta terra tractas ab uno litore, ubi cæteræ relictæ sunt, ad aliud litus deducunt. Quis talium spectator umquam, vel auditor fuit? Mari equidem navibus constrato pontem imposuit Xerxes, super quo ingentem exercitum trajecit. At hic novus Alexander Macedo, stirpisque suæ, uti spero, Tyrannus ultimus, navigiis per collium juga, velut per maris undas, actis, in terram mare induxit. Xerxem insuper opere, ac successu superavit, qui Hellespontum transvectus, accepta ab Atheniensibus clade turpiter recessit. Mehemetes vero terra, quasi navigabili reddita remotumque patiente, trajecit, Romæos delevit; aureasque revera Athenas, urbem imperatoriam, mundi ornamentum expugnavit. Atque ista quidem mari gerebantur. Terra vero tormentum bellicum illud immane in mœnium conspectum tractum, non longe a sancti Romani porta, locatum est; ad scopum destinatum artifex collimaturus sic se parabat. Bombardæ binæ locatæ erant ex obliquo, lapidum in globos affabre deformatorum librarum * pondo capaces; majorem ille explosurus, locum imprimis designatum minori primum quatiebat: certo deinde ictu majorem emittebat. Ad fragorem & sonitum accensæ bombardæ, explosique primi globi, Constantinopolitani attoniti, mutique restitere: rupto deinde silentio in has voces DOMINE MISERERE eruperunt. Per id tempus purissimæ ac castissimæ Deiparæ imago Diacænesimi septimana, ex recepta consuetudine, in palatio palam proposita erat; ubi usque ad diem captæ urbis stetit; atque interim in vici illius monasterio omnes precibus crebro litabant. Quæ Deus per Prophetam Jeremiam dixerat, tunc impleta sunt: *Ut quid ex ter-*

Stratagema Mehemetis audacissimum. Diplokionium.

Biremes e Bosporo in sinum Ceratinum terra transportatæ.

Edit. Paris. pag. 133.

Turci Constantinopolim terra oppugnant.

* Leonicus dicit fuisse semissis talenti, id est, 50. libras, pondo. Urbis incolæ fragore tormenti ænei displosi attoniti restant.

Imago SS. Dei genitricis in palatio.

A ρου, καὶ ἐξωμόσατο τὸ πάτριον σέβας, καὶ ἦν δοῦλος πατρικὸς τοῦ Μεχεμέτ. αὐτὸς ἦν ὁ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἐλθὼν ἐν τῇ Λέσβῳ, καὶ αἰχμαλωτίσας αἰχμαλωσίαν ἄπειρον. ἦν δὲ καὶ τοῖς ἀπελάταις οὐ καλὸς φίλος, ἁρπάζων αὐτῶν τὰ λάφυρα, καὶ ἰδόντες αὐτὸν ὑπὸ τοῦ τυράννου καταφρονηθέντα, καὶ ῥαβδισθέντα, εἷς τῶν Αζαπίδων λίθον ἄρας, καὶ κατὰ κόρρης ἀρύσας ἐξώρυξε τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν αὐτοῦ. αἱ δὲ νῆες ἐλθοῦσαι ἐν τῷ λιμένι, καὶ οἱ τῆς πόλεως χαλάσαντες τὴν ἅλυσιν ἔδωκαν εἴσοδον αὐταῖς· τότε ὁ τύραννος ἰδὼν τὰς ναῦς τὰς μεγάλας ὀκτὼ οὔσας, τὰς μικρὰς ἐπέκεινα τῶν κ', καὶ τριήρεις βασιλικάς, καὶ τριήρεις τῶν Βενετίκων, καὶ ἄλλα πλεῖστα μικρά, ἔγνω ὡς οὐκ ἔστι δυνατὸν τοῦ κατασχεῖν τὸν λιμένα, καὶ
B τεχνάζεται γενναῖόν τι καὶ ἀνδρεῖον σόφισμα. προστάττει τοῦ ἀθυδρομηθῆναι τὰς νάπας τὰς ὄπισθεν κειμένας τοῦ Γαλατᾶ, ἀπὸ τὸ μέρος τὸ πρὸς ἀνατολὴν ἄποθεν τοῦ διπλοῦ κίονος, ἕως τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Γαλατᾶ τὸ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ Κερατίου κόλπου ἀκουμβισμένον ἄντικρυ Κοσμιδίου, καὶ ποιήσαντες τὴν ὁδὸν ὁμαλήν, ὅσον ἐδυνήθησαν, καὶ τῶν φαλάγγων ἐπιβιβάσας τὰς διήρεις, καὶ τὰ ἱστία πτερώσας ἐκέλευσεν ἕλκειν διὰ ξηρᾶς ἐκ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἱεροῦ στομίου, καὶ εἰσάγειν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον τὰ πλοῖα, ὃ καὶ γέγονεν. εἵλκοντο δὲ τὰ σκάφη, καὶ ἐν ἑκάστῳ πρωρεύς, καὶ ἄλλος ἐπὶ τῶν οἰάκων καθήμενος. ἕτερος δὲ τὸ πτερὸν ἀρτῶν τὸ ἱστίον ἐτίνασσεν, ἄλλος τύμπανον, ἕτερος σάλπιγγα κρούων ἐμελῴ-
C δει θαλάσσιον μέλος. καὶ ἐξ οὐρίας πλέοντες, τὰς νάπας καὶ τὰς ῥύακας, τὴν ξηρὰν διήρχοντο, ἕως οὗ καταστήσαντες ἐν τῇ ὑγρᾷ, τούτους ἀνήγαγον ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμόν, αἱ διήρεις ὑπάρχουσαι, τὰς δὲ λοιπὰς εἴασεν ἐκεῖ. Τίς εἶδε τοιοῦτον; ἢ τίς ἤκουσεν; ὁ Ξέρξης τὴν θάλασσαν ἐγεφύρωσε, καὶ ὡς ξηρὰν ὁ τοσοῦτος στρατὸς ἐπάνω ταύτης διῆλθεν. οὗτος δὲ ὁ νέος Μακεδών, καὶ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῶν γονέων αὐτοῦ τύραννος ἔσχατος, τὴν γῆν ἐθαλάσσωσε· καὶ ὡς κατὰ κυμάτων, τὰ πλοῖα κατὰ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων ἀπέζευξεν. ἀλλ' ὑπὲρ τὸν Ξέρξην οὗτος· καὶ γὰρ ἐκεῖνος διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον, παρὰ τῶν Ἀθηναίων αἰσχύνην ἐνδυθεὶς ὑπέστρεψεν. οὗτος δὲ τὴν ξηρὰν ὡς ὑγρὰν δια-
D βάς, τοὺς Ῥωμαίους ἠφάνισε, καὶ τὰς χρυσᾶς ὄντως Ἀθήνας, τὰς κοσμούσας τὸν κόσμον, τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων εἷλε. Ταῦτα μὲν διὰ θαλάσσης. διὰ δὲ ξηρᾶς, τὴν χωνείαν ἐκείνην τὴν παμμεγέθη φέροντες ἄντικρυ τοῦ τείχους, ἔστησαν ἐν τῇ πύλῃ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ πλησίον. καὶ λαβὼν σημεῖον ὁ τεχνίτης, εἶχε δὲ ἐκ πλαγίου φολέας δύο κατεσκευασμένας, χωρούσας πέτρας ὡς λιτρῶν * εὐτοφυῶς τεχνασμένας. καὶ ὅτε ἠβούλετο ἀπολύειν τὴν μεγάλην, ἐσημειοῦτο τὸν τόπον, πρῶτον πέμπων τὴν μικράν· καὶ τότε στοχαστικῶς ἐσφενδόνει τὴν μεγίστην· καὶ κρούσας τὴν πρώτην βολήν, καὶ ἀκούσαντες τοῦ κτύπου οἱ τῆς πόλεως, ἐνεοὶ γεγόνασι, καὶ τό, Κύριε ἐλέησον, ἔ-
E κραζον. ἦν δὲ τότε, κατὰ τὸ ἔθος, εὑρεθεῖσα ἡ εἰκὼν τῆς παναχράντου Θεοτόκου τῇ ἑβδομάδι τῆς διακαινησίμου ἐν τῷ παλατίῳ· καὶ ἐκεῖ συχνάκις ἐλιτάνευον ἐν τῇ μονῇ τῆς Χώρας, καὶ ἡ εἰκὼν ἐκεῖ ἵστατο μέχρις ἁλώσεως· τότε ἐπληροῦτο τὸ ῥῆμα παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἱερεμίου λέγοντος· Ἵνα τί μοι λίβανον ἐκ Σαβὰ φέρεις, καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἔστι

δεκταί. καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἥδυνάν με· διὰ τοῦ- (A) το τάδε λέγει Κύριος. Ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον ἀσθένειαν. καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν αὐτῇ πατέρες, καὶ υἱοὶ ἅμα· γείτων, καὶ ὁ πλησίον αὐτοῦ ἀπολοῦνται. Τάδε λέγει Κύριος. Ἰδοὺ λαὸς ἔρχεται, ἀπὸ Βορρᾶ, καὶ ἔθνος μέγα. καὶ βασιλεῖς πολλοὶ ἐξεγερθήσονται ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, τόξον, καὶ ζιβύνην κρατήσουσιν. Ἰταμός ἐστι καὶ οὐκ ἐλεήσει. φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυμαίνουσα, ἐφ' ἵπποις, καὶ ἅρμασι παρατάξονται, ὥσπερ πῦρ εἰς πόλεμον ἐπὶ σὲ, θύγατερ Σιών. Ὁ δὲ σοφιστὴς τῆς κακίας ἐκείνης ὁ τεχνίτης, τί μέθοδον ἐπίστατο τοῦ μὴ διαρραγῆναι τὴν χωνείαν; καὶ γὰρ οἴδαμεν χωνείας ἀπολυούσας προβόλους· μετὰ γοῦν τὸ ἀπολυθῆναι τὴν σκευὴν, εἰ καὶ μὴ ἐφυλάττετο σκεπαζο- (B) μένη ὑπὸ πίλων ἐξ ἐρίων παχέων, παραυτίκα ὡς ὕαλος διερρήγνυτο· καὶ μετὰ τοσαύτην ἐπισκοπὴν, ἢ δὶς, ἢ τὸ πλεῖον τρὶς ἀποπέμπων ἐσχίζετο, τοῦ ἀέρος χωροῦντος ἐν τοῖς κοίλοις τῶν μετάλλων ἀποβαθύμασιν· οὗτος δὲ τί ἐποίει; μετὰ τὸ σφενδονισθῆναι τὴν πέτραν τῆς χωνείας ζεούσης ἀπὸ τῆς θερμότητος τοῦ νίτρου καὶ τοῦ θείου, παραυτίκα κατέβρεχεν αὐτὴν ἐλαίῳ, καὶ οὕτω ἐπληροῦντο τὰ ἔνδον αὐτῆς ἀερώδη πάθη, καὶ οὐκ ἐνήργει τὸ ψυχρὸν λεανθὲν ὑπὸ τῆς τοῦ ἐλαίου θερμότητος, καὶ ἐβάσταζε τὸν κόπον ἀκόλως, ἄχρις οὗ ὑπούργησε τὸν ὄλεθρον τῆς πόλεως· καὶ ἔτι μετὰ ταῦτα φυλάττεται σῶα, καὶ ἀνεργεῖ πρὸς τὸ τοῦ τυράννου θέλημα. κρούσας οὖν καὶ διασείσας τὸ τεῖχος, ἠβουλήθη ἐκ δευτέρου ἐν αὐτῷ τῷ τό- (C) πῳ βάλλειν ἄλλον ἕνα λίθον· τυχὼν δὲ ἀποκρισιάριος τοῦ Ἰάγκου ἐκεῖ ἔσκωψε τὴν βολὴν, λέγων· εἰ βούλει καταπεσεῖν εὐκόλως τὰ τείχη, μετάθες τὴν σκευὴν ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ τείχους, ἀπέχοντι ἀπὸ τῆς πρώτης βολῆς ὀργυίας ε΄ ἢ ἕξ, καὶ τότε ἐξίσου τὴν πρώτην ἄφες ἑτέραν βολήν. τῶν δύο οὖν ἄκρων κρουσθέντων ἐπιμελῶς, τότε βάλλε καὶ τρίτην, ὡς ἀποτελέσαι τὰς τρεῖς βολὰς ἐς τριγώνου σχῆμα, καὶ τότε ὄψει τὸ τοιοῦτον τεῖχος εἰς γῆν καταπίπτοντα. ἤρεσεν οὖν ἡ βουλὴ, καὶ οὕτω πέπραχεν ὁ τεχνίτης, καὶ οὕτως ἀπέβη. πόθεν δὲ παρακινηθεὶς ὁ Οὖγγρος οὕτω τὴν βουλὴν ταύτην τῷ τυράννῳ δέδωκε, ἤδη λέξω. Ὁ ῥὴξ τῆς Οὐγγρίας τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων ἐν ἐκείνῳ τῷ (D) ἔτει παραλαβὼν, καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ Πάπα Νικολάου· καὶ ἀναζωσάμενος τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ἐξεβλήθη τῆς ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας ὁ Ἰάγκος, καὶ ἀντελάβετο τὴν πᾶσαν φροντίδα τῆς ἀρχῆς ὁ ῥὴξ καὶ βασιλεύς· ἔχων δὲ ὅρκους μετὰ τοῦ Μεχεμὲτ ἀγάπης προσδιοριστικῆς τριῶν ἐτῶν, ἤδη πληρωθέντος τοῦ ἔτους καὶ ἡμίσεως, ἐμήνυσε τῷ Μεχεμὲτ λέγων, ὡς ἐγὼ τὴν βασιλείαν παρέδωκα τῷ Κυρίῳ μου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν οὐκ εἰμὶ τὰ διορθοῦν ἃ ὑπεσχέθην· λάβε τὰ ἔγγραφα ἃ ἔδωκας, καὶ δὸς τὰ ἡμέτερα καὶ ἔσο ὡς βούλει μετὰ τοῦ ῥηγὸς τῆς Οὐγγρίας· αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς ἀφίξεως· περὶ δὲ τῆς βουλῆς, ἧς οὐκ ἔδει συμβουλεῦσαι ὡς ὑπάρχων Χριστιανὸς, ὅπως ἀκούσας γράφω. Λέγεται ὅτι μετὰ τὴν τρίτην ἧτταν, ἣν φθάσας ὁ λόγος ἐδή- (E) λωσε, φυγὼν ὁ Ἰάγκος, καὶ οὐχ ὡς ἤθελεν, ἢ ὡς ἔπρεπε καταλαβὼν τὰ οἰκεῖα, ἔτυχέ τινος τῶν πνευματοφόρων ἀνδρῶν διηγούμενος τὰ τῆς ἥττης, καὶ ἀδημονῶν πῶς ἡ τύχη τὰ τῶν Ῥωμαίων κατέλιπε, καὶ πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς χαροπὸν ἔβλεψε. ὁ δὲ γέρων ἀπεκρίνατο. ἴσθι τέκνον, εἰ μὴ πανωλὴς φθορὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέλθοι, οὐκ ἐπιγελάσει τοῖς Χριστιανοῖς ἡ τύχη· δεῖ γὰρ τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν

A *ra longinqua ibat Sabæum, & cinnamomum mihi affers? Holocautomata vestra mihi accepta non sunt, & sacrificia vestra non me delectant. hacce propterea minatur Dominus. infirmum ac invalidum hunc populum reddam: in ipsa urbe parentes ac filii languore simul deficient, vicini simul peribunt. Hæc præterea dicit Dominus, Ecce populus gens magna a Borea venit. Reges multi, ab ultimis terminis terræ excitati, arcum, gladiumque arripient. impudens est, & non miserebitur: vox illius mari æstuanti similis; equis & curribus, filia Sion, in acie sicut ignis adversum te stabunt.* Perniciosæ porro illius machinæ inventor, ac faber noto sibi quodam medicamine prospexerat, quominus tormentum æneum rumperetur. Tormentis illis lapides emit- B ti vidimus ac novimus: post explosionem vero, nisi pilis ex lana deosissime compactis contecta statim forent, ad *vitri* modum dirumpi; etiamque tali cura adhibita, duabus vel tribus explosionibus, in metalli poros subeunte aere, id pati. At qua arte id vitabat? Emisso lapide æneum tormentum nitri ac sulphuris vapore calefactum oleo statim perfusum, quo obstructi pori aeris penetrantis injuriam arcebant; & olei calore vis frigoris retundebatur: sicque explosionibus sustinendis illa machina par fuit, donec urbi ruinam attulisset. Integra etiamnum ad Tyranni usus, cum ipsi libuerit, superest. Impulsa ac quassata muri parte, in eamdem collimabat lapidem denuo emissurus: sed cum Janchi C Apocrisiarius, qui ibi tum aderat, destinatum ictum risu excepisset, eique collimanti dixisset: *Si muros in terram nullo negotio ruere velis, a parte muri prius diruta ad proxime quinque vel sex orgyis distantem conversa machina, illus unum & alterum æqualis altitudinis destina; quibus accurate directis ac libratis, tertio murum quate; ita ut in trianguli figuram dispositi cernantur; illam mœnium partem in terram ruere conspicies.* Placuit consilium, cui paruit artifex, nec successu caruit. Qua ratione vero impulsus Hungarus ille Tyrannum hac de re monuerit, enarrabo. Anno illo Hungariæ Rex Romanorum Imperator designatus fuerat, & a Papa Nicolao coronam acceperat. Exautorato et- D iam Janco, qui curatoris nomine res administraverat, Rex ipse Imperator administrationem regni universam capessivit ac suscepit. Cumque pacem in triennium cum Mehemete pactus esset Jancus, sesquianno ipsius jam exacto, talia Mehemeti significavit. *Regni administratione ipse me abdicavi, & Domino meo eam tradidi: quæ pollicitus sum, in posterum integra præstare amplius nequeo; quas scriptas ergo tabulas nobis credidisti tibi habe, nostrasque mihi redde, cum Hungariæ porro Rege, ut tibi visum erit te gesseris.* Hoc de negotio actutum Apocrisiarius legationem obierat. De consilio vero, quo hunc, cum Christianus esset, nusquam dare decuit, ab aliis quæ accepi, referam. Fama est Jan- E cum, postquam tertio victus turpi fuga domum invitus repetiisset, cuidam *vim* spiritu prophetico impulso, in quem casu incidit, cladem, quam acceperat, narravisse: & Romæorum rebus, quos fortuna, ad impios conversa iisque arridens, deseruisset, illachrymasse; huicque senem talia respondisse, *Illud a me disce fili, non prius Christianos, quam internecione Romæi deleti penitus fuerint, prospera fortuna usuros esse. Urbem a Turcis vastari ac*

Jeremiæ Prophetæ verba.

Edit Paris. pag. 154.

Tormentis æneis ne diplosione frangantur medicamentum adhibitum.

Hunniades ad Mehemetem legatus bombardarium docet, quomodo globos dirigere oporteat.

Quâ ratione impulsus legatus bombardarium docuerit.

Senis cujusdam ad Johannem Hunniadem verba.

Edit. Parif. pag. 155.

diripi necesse est, hacque clade Christianorum infortunia terminari. Janer fecialis infaustam ejusmodi prophetiam auribus

Murus urbis ad S. Romani portam diruitur.

haustam, in animum induxerat: quare citius urbem expugnari cupiens, rationem, qua citius ruerent quassatas murus, docuit. Dirutis ergo, qui turris lateribus adhærebant, mœnibus: turre etiam sancti Romani portæ vicina solo æquata, hostes & qui intra urbem erant, se invicem conspiciebant. Illic Joannes Justinianus, suis palatiique militibus cinctus, fortiter pugnabat; Auxiliarii etiam non pauci ar-

Justinianus & Galatini strenue pugnant.

mati Galatini, qui amicos multis modis se probaverant, strenue prælabantur. Isti equidem extra oppidi sui muros in Turcorum castris secure versabantur, Tyranno necessaria copiose præbentes, oleum in machinæ tormentariæ usum, & quidvis aliud quod Turci peterent, ministrantes.

Galatini Turcos decipiunt.

Romæis vero occulte auxiliari, & noctu Constantinopolim trajicientes per diem illis militare; sequenti deinde nocte permutatis vicibus succedere alii: ita ut, qui pridie in urbe manserant, in oppido & castris ad Turcos fallendum celandumque postridie agerent.

Veneti etiam operam egregie navant.

Veneti quoque a porta Imperatoria Cynegum usque, Ro-

Magnus Dux.

mæis immixti adversus Turcos prælibantur. Dux interim magnus militibus ubique animum faciendo, vigilias explorando, & militum, qui desiderabantur, numerum ineundo, quingentis armatis stipatus urbem quotidie obibat; Neque enim oppugnationem urbis manifestam malignus ille agrediebatur, dum tempus ab hariolis suis indicatum expectat.

Constantinus animo percellitur.

Imperator mœnium ruinam considerans urbi sibique infausta augurabatur; a temporibus quippe Constantini sanctissimi per tot tantaque bella Scythica, Persica & Arabica, vel unius libræ pondo lapidem e muris dejici nusquam contigerat. Tanta itaque murorum ruina ejus oculis obversante, immenso exercitu ac classe premi se, iterque planum in urbem hosti apertum animadvertens, abjecta spe o-

Mehemetem tributo oblato, ab obsidione removere tentat.

mni animo ita frangitur, ut legatos ad Tyrannum miserit, qui ipsum orarent, ut annuo tributo quantum liberet, urbis etiam opibus & divitiis majore imperato, aliis etiam injunctis, obsidionem solveret, & castris ab urbe motis pacem amplecteretur. Legatis hunc in modum respondit Tyrannus:

Mehemetes urbem sibi dedi petit.

Ab obsidione recedere nullatenus possum: vel urbem capiam, aut ipsa vivum me mortuumve capiet. Si vero urbe mihi sponte decedere, nec mactas volueris, Peloponnesum tibi concedo; fratribus tuis alias ditiones donabo, & proinde amicitia mutua inter nos sociati ac conjuncti erimus. Quod si intra urbem me pacifice non acceperis, eamque vi expugnatam ingressus fuero, te magnatesque tuos omnes sublatos gladio confodiam; cæteramque multitudinem militi meo, cum urbs vacua mihi satis sit, diripiendam relinquam.

pag. 156.

Constantinus eam se proditurum negat.

His assatis auscultare, vel parere Imperator numquam animum induxit; neque enim possibile erat urbem Romæis ereptam Turcis tradere. Hocce enim flagitio admisso, quam viam ipsi capesserent, quem in locum abirent, in quam Christianorum urbem migrarent Romæi? ubi a probris, contumeliis & contemptu turi & securi agerent: a Christianis enim non solum, sed ab ipsis Turcis & Hebræis merito spreti, ac contumeliose habiti essent.

Justinianus infelici successu triremes hostium comburere aggreditur.

Per id tempus Justinianus Longus hostium hiremes noctu invadere, ignemque iis injicere cogitabat.

A Τάρκων φθαρῆναι, καὶ οὕτω τὰ τῶν Χριστιανῶν δυστυχήματα τέλος ἕξουσι. Ἔχων οὖν ἐν ὠσὶ τὴν ἀπαίσιον ταύτην προφητείαν ὁ τοῦ Ἰάγκου ἄγγελος, ἐπεθύμει συντομώτερον τὴν πόλιν ἁλῶναι, καὶ διὰ τοῦτο τὸν βωλεὸν, πῶς δεῖ, καὶ μάλιστα τὸ τεῖχος εὐκόλως πεσεῖν, ἐδίδασκε. πεσόντα δὲ δύο τείχη ἔχοντα ἐν τῷ μέσῳ πύργον ἕνα, καὶ ὁ πρὸς τῇ πύλῃ πύργος τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ ἔκειντο χαμαί, ὁρῶντες τοὺς ἔνδον, καὶ ὁρώμενοι ὑπ᾽ αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς Ἰωάννης γενναίως ἐμάχετο σὺν πᾶσι τοῖς ὑπ᾽ αὐτῷ, καὶ τοῖς τοῦ παλατίου, ἔχοντες ἐκ τοῦ Γαλατᾶ μέρος οὐκ ὀλίγον ἀνδρῶν ἐνόπλων, καὶ γὰρ ἦσαν αὐτοὶ δεικνύντες ἀγάπην. καὶ ἐξερχόμενοι διῆγον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ φοσάτου

B ἀφόβως, καὶ τὰ ζητούμενα χρειώδη ἐδίδοσαν ἀφθόνως τῷ τυράννῳ, καὶ ἔλαιον διὰ τὰς σκευάς, καὶ ἄλλο εἴ τι αἰτοῦντες οἱ Τοῦρκοι ἐφαίνοντο· τοῖς δὲ Ῥωμαίοις κρύφα, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς διαβαίνοντες τὴν ἡμέραν πᾶσαν συμμαχοῦντες ἦσαν· τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐναλλαττόμενοι ἄλλοι ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ ἐν τοῖς οἴκοις καὶ τῷ φοσάτῳ διέτριβον διὰ τὸ λανθάνειν τοὺς Τούρκους· οἱ δὲ Βενέτικοι ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ μέχρι τοῦ Κυνηγοῦ σὺν Ῥωμαίοις ὁμοῦ τοῖς Τούρκοις ἐμάχοντο. ὁ δὲ μέγας Δούκας σὺν φ´ ἐνόπλοις ἐν τῇ πόλει περιεπόλει, θαρρύνων ἁπανταχοῦ τοὺς στρατιώτας, καὶ στοχαζόμενος τὰς βίγλας, καὶ ἐρευνῶν τοὺς παραλελοιπομένους, καὶ τοῦτο ἐποίει καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν. οὐ

C γὰρ συνεκρότησε πόλεμον ἀληθῆ ὁ ἀλάστωρ, ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν τὴν σκοπευομένην παρὰ τῶν μάντεων. Ὁ Βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὰ τείχη πεσόντα, καὶ κακὸν σημεῖον κατὰ τῆς πόλεως, καὶ κατ᾽ αὐτοῦ κρίνων τὴν πτῶσιν. καὶ γὰρ οὐκ ἔτυχεν ἀπὸ τοὺς καιροὺς Κωνσταντίνου τοῦ ἁγιωτάτου ἐν τοσούτοις πολέμοις Σκυθικοῖς, Περσικοῖς, Ἀραβικοῖς τοῦ γενέσθαι πτῶσιν ἑνὸς λίθου βαροῦντος λίτρας μιᾶς. τότε δὲ τοσαῦτον ἑώρα, καὶ τόσον στρατὸν ἀναρίθμητον, καὶ στόλον βαρύν, καὶ πλατεῖαν ὁδὸν, ἀπεγνώκει, ἀπήλπισε, καὶ στείλας πρέσβεις ἐδέετο τοῦ τυράννου ἵνα ὅσον βούλεται τέλος κατ᾽ ἔτος, καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν, καὶ ἄλλα ζητήματα, μόνον ἀναχωρῆσαι τοῦ ἐκεῖ, δοῦναι καὶ

D εἰρήνην ἀσπάσασθαι. Ὁ δὲ τύραννος εἶπεν· οὐκ ἔστι δυνατὸν ἀναχωρῆσαί με. ἢ τὴν πόλιν λαβεῖν, ἢ ἡ πόλις λαμβάνει με ἢ ζῶντα ἢ τεθνεῶτα. εἰ μὲν βούλει τοῦ ἀναχωρῆσαι ταύτης μετ᾽ εἰρήνης, δίδωμί σοι τὴν Πελοπόννησον. καὶ αὐτοῖς τοῖς σοῖς ἀδελφοῖς δώσω ἑτέρας ἐπαρχίας, καὶ ἐσόμεθα φίλοι. εἰ δὲ οὐ παραχωρήσεις μοι τὴν εἴσοδον εἰρηνικῶς, καὶ διὰ μάχης εἰσέλθω πάντας τοὺς μεγιστᾶνάς σου σὺν σοὶ πατάξω ῥομφαίᾳ, καὶ τὸν λοιπὸν ἅπαντα λαὸν τῷ βουλομένῳ παντὶ τῷ ἀμετρήτῳ στρατῷ χορηγήσω πραιδεῦσαι, κἀμοὶ ἡ πόλις ἀρκεῖ μοι κενή. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας, καὶ μηδ᾽ ἀποστολὴν ἐν τῷ συμβάλλειν, οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν παραδοθῆναι τὴν πόλιν

E τοῖς Τούρκοις ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ῥωμαίων. εἰ γὰρ εἶχε τοῦτο γενέσθαι, ποίαν ὁδὸν, ἢ ποῖον τόπον, ἢ πόλιν εἶχον μετοικῆσαι Χριστιανῶν τοῦ μὴ καταπτύειν, καὶ ὀνειδίζειν, καὶ σφακελίζειν τοὺς Ῥωμαίους; οὐχὶ μόνον Χριστιανοὶ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ Τοῦρκοι, καὶ Ἑβραῖοι εἶχον ἐξουθενεῖν αὐτούς· τότε ὁ Λόγγος Ἰουστινιανὸς ἐσκέψατο διὰ τῆς νυκτὸς προσεγγίσαι ταῖς διήρεσι, καὶ ἐμπρῆσαι ταύτας. καὶ δὴ ἑτοιμάσας μίαν τῶν τριήρεων, καὶ

βαλὼν ἐν αὐτῇ τοὺς δοκιμωτάτους τῶν Ἰταλῶν, καὶ παντοῖα μηχανικὰ σκεύη, ἵστατο ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν· οἱ δὲ Γενουῗται τοῦ Γαλατᾶ μαθόντες τὸ δρώμενον ἀπήγγειλαν τοῖς Τούρκοις. οἱ δὲ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἄγρυπνοι διανυκτερεύσαντες, καὶ σκευὰς ἑτοίμως παραταξάμενοι τοὺς Λατίνους ἐκδέχοντο. οἱ δὲ Λατῖνοι μὴ γνόντες τὸ μελετηθὲν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατᾶ εἰς τοὺς ἀσεβεῖς, περὶ μέσας νύκτας ἄρασα τὰς ἀγκύρας ἡ τριήρης ἀψοφητὶ τοῖς πλοίοις πλησιάζουσα ἦν. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐν τῇ βοτάνῃ τῆς σκευῆς πῦρ βάλλοντες, ἦσαν γὰρ ἐν ὅλῃ τῇ νυκτὶ ἐγρηγοροῦντες, καὶ δὴ ἐκπεμφθεὶς ὁ λίθος κατὰ τῆς τριήρεως, καὶ σὺν ἤχῳ πλείστῳ κρούσας αὐτὴν, ἔβαλε κάτω ὑποβρύχιον σὺν τοῖς ἐπιβάταις, πέμψας εἰς βυθόν· τοῦτο τοὺς Λατίνους εἰς φόβον, καὶ ἀγωνίαν οὐ μικρὰν ἐνέβαλε, καὶ τὸν Ἰωάννην οὐκ εἰς μικρὰν ἀθυμίαν, ἦσαν γὰρ οἱ καταποντισθέντες ἅπαντες ἐκ τῆς αὐτοῦ νηὸς εὔζωνοι νέοι, καὶ λίαν πολεμισταὶ ὑπὲρ τοὺς ρν'. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπαρθέντες ἐπὶ τῇ εὐδαιμονίᾳ, καὶ φωνὴν μεγάλην ἄραντες σὺν ἀλαλαγμῷ πάντες, καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς τόσον ἦχον ἐν οὐρανοῖς ἐξέπεμψαν, ὡς δοκεῖν τὸ κλίμα ἐκεῖνο τῆς γῆς σείεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ οἱ τῆς πόλεως, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ πάντες ἐβόων· ἡμέρας οὖν γενομένης, καὶ χαρμοσύνως τε, καὶ εὐθαρσῶς καταπολεμίζοντες, ἐναβρυνόμενοι ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ καταβολῇ τῆς τριήρεως, ἄλλον λίθον καὶ αὐτὸν παμμεγέθη τῇ φωλεᾷ τῆς χωνείας ἐνήρμοσαν. καὶ δὴ ἱσταμένης μιᾶς νηὸς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ Γαλατᾶ ἐγγὺς, φερούσης φόρτον ἐμπορικὸν παντοίων εἰδῶν, καὶ μελλούσης ἐν Ἰταλίᾳ πλέειν, ἦν γὰρ καὶ ἡ ναῦς, καὶ ὁ φόρτος τῶν ἐμπόρων τοῦ Γαλατᾶ, ἀφέντες οἱ Τοῦρκοι τὸν λίθον διέρρηξαν τὴν γαστέρα τῆς νηὸς, καὶ διαρραγείσης ἄρδην κατεποντίσθη ἐν τῷ βυθῷ. τοῦτο τὸ δῶρον ἀντάμειψις τῆς ἀκραιφνοῦς φιλίας, ἧς ἐπεδείξαντο Τοῦρκοι τοῖς Γαλατίνοις. ἀπήεσαν γὰρ ἐν τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ βοῶντες, ὡς ὑμεῖς φιλοῦντες, καὶ τὰ τῆς φιλίας πράττοντες ἐσημάναμεν τὴν ἔλευσιν τῆς τριήρεως· καὶ γὰρ εἰ οὐκ ἐστὶ παρ' ἡμῶν ἐναντιωθέντες τὴν ἔλευσιν αὐτῆς, εἰς κενὸν ἂν ἦσαν οἱ τόσοι κόποι τῶν διὰ ξηρᾶς εἰσαχθέντων ἐν τῷ λιμένι ὀγδοήκοντα πλοίων. τέφρα γὰρ ἔμελλον γεγονέναι καὶ κόνις παρὰ τῶν Ῥωμαίων. ὑμεῖς δὲ τὴν ἀντιμισθίαν πληρώσαντες ἐποιήσατε ἡμῖν τὴν τοιαύτην ζημίαν. οἱ δὲ μεσάζοντες ἀπεκρίναντο, ὅτι μὴ γινώσκοντες ὑμετέραν εἶναι τὴν ναῦν, ἀλλὰ θαρροῦντες τῶν ἐναντίων εἶναι, τοῦτο πεπράχαμεν. ἔχετε οὖν θάῤῥος, καὶ εὔχεσθε τοῦ λαβεῖν ἡμᾶς τὴν πόλιν, καὶ γὰρ ἤδη πάρεστι, καὶ ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι, καὶ τότε πᾶσα ζημία, καὶ πᾶν ἕτερον τὸ ὀφειλόμενον ὑμῖν δοθήσεται. Σὺν τούτοις τοῖς μειλιχίοις λόγοις ἀπῆσαν· μὴ εἰδότες οἱ ἄθλιοι, ὅτι καὶ αὐτοὶ, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν, ὡς ἡ Κωνσταντίνου, οὕτω καὶ αὐτοὶ γενήσονται μετ' ὀλίγον· ὁ δὲ τύραννος κατεσκεύασε καὶ γέφυραν ξυλίνην ἀπὸ τῶν τοῦ Γαλατᾶ βλέπων εἰς Κυνηγὸν, ἡ δὲ κατασκευὴ ἦν οὕτως. ἀθροίσας κελεύσει οἰνοδόχα ἀγγεῖα ὑπὲρ τὰ χίλια, καὶ δήσας καλωδίοις εἰς πλάτος ὅσον τὰ δύο ἀγγεῖα κατὰ μῆκος τίθενται, ὁρμαθὸν ἕνα, καὶ ἕτερον πάλιν ὁρμαθὸν ὅμοιον τῷ πρώτῳ· εἶτα συνάψας, καὶ συναρμόσας τοὺς δύο ὁρμαθοὺς, καὶ δοκοὺς ἐκ τῶν δύο μερῶν προσηλώσας, σανίδας κατέστρωσε. καὶ ἐγεγόνει εἰς πλάτος ἡ γέφυρα, ὥστε ἀπότας πέντε κατὰ πλάτος διέρχεσθαι στρατιώτας πεζούς.

A Ad hoc trireme una, Italorum probatissimis ei impositis; machinisque omnibus idoneis instructa, tempus commodum observabat. At Galatini Genuenses rem sibi compertam Turcis prodidere; qui noctem illam totam insomnem vigilinsque egerunt, tormentisque ad excipiendum Latinorum impetum paratis, venientes expectarunt. Latini istius proditionis ignari, anchoras circa mediam noctem sine strepitu tollunt, & triremi ad navigia feruntur. Tunc Turci, qui tota nocte vigilaverant, igne bombardæ injecto lapideum globum triremi impegerunt; quæ cum ingenti fragore quassata, una cum vectoribus omnibus in profundum demersa est. Tali casu Latini vehementer B territi ac attoniti fuere; Johannesque ipse pavore haud mediocri perculsus est: fluctibus enim absorpti plures centum & quinquaginta juvenes prompti ac bellicosi perierant, qui in ejus nave stipendia omnes faciebant. Turci vero ob tam apposite destinatum ictum animo elati, omnes, cum qui in navigiis, tum qui sub tentoriis erant, simul vehementer vociferantur, tantumque clamorem in cælum mittunt, ut tractus ille terræ concuti videretur; formidine etiam Constantinopolitani ac Galatini trepidantes clamoribus similibus aerem complevere. Ubi vero dies illuxit, Turci lætabundi sibique admodum confidentes oppugnare urbem pergunt. Itaque inaspectata triremis depressione superbientes lapidem magnum bombardæ C canali immittunt, & in navem quæ mercatorum Genuensium erat directo ictu, ejus costas disrumpunt, & in profundum demergunt. Hæc navis juxta muros ad portam Galatæ stationem in portu habebat, mercibus omnigenis onusta in Italiam mox navigatura; hocque facinore, ceu redhostimento, quomodo amicitiam Galatinorum colerent, Turci probaverunt. Eodem hoc die ad Magnates, cum ipsis expostulaturi, Galatini se conferunt; quod cum amici eorum essent, talesque prodita triremi se præbuissent, tanta injuria illata ipsis esset: *Si vobis*, inquiunt, *incomperta fuisset triremis appulsus, tantos labores, in trahendis terra biremibus octoginta inque portum deducendis,* D *frustra subiissetis; in cinerem namque a Romanis versæ fuissent. Vos itaque ob tantum officium gratiam rependentes, tam grave damnum nobis intulistis.* Responderunt Mesazontes, *navem illam vestram esse ignorabamus, idque a nobis hostilem esse persuasis actum est. Bono estote animo; utque urbem occupemus, cujus equidem expugnatio vicina est, vota concipite: damnum vobis illatum resarcietur, & quodcumque vobis debetur, annumerabitur.* His blandis, & ad fraudem compositis verbis placati, reversi sunt miseri: ad calamitatem cladem que cæcutientes, qua, una cum capta ac expugnata urbe, obruendi erant. Tyrannus interim pontem ligneum a Galatæ litore ad Cynegum hocce artificio compactum stra- E vit. Dolia supra mille collecta rudentibus colligata cohærebant; ita ut bina secundum eorum longitudinem apposita latitudinem pontis caperent; series binæ doliorum, totam pontis longitudinem capientes, simul etiam conneaæ coagmentantur: trabes deinde ad oram utramque clavis affixæ, quibus tabulatum tandem instratum est: tantaque erat pontis latitudo, ut milites quinque fronte incedere facile possent.

Turci ob demersam triremem exultantes vociferantur.

Turci navem Galatinorum tormenti globo demergunt.

Edit. Paris. pag. 157.

Querelæ Galatinorum.

Vezirorum responsum.

Ponte sinum Ceratinum stravit Mehemetes.

CAPUT XXXIX.

Mehemetes Constantinum ad deditionem frustra hortatur, propterea ad expugnandam urbem se accingit. Justinianus dirutam muri partem munit. Maii 27. acriter & vehementer Turci urbem oppugnant, & postridie usque ad horam diei nonam. Die 28. Maii post occasum solis acrius pugnatum. Mehemetes suos hortatur. Justinianus glande plumbea in manu læsus pugnam omisit, obsessi isto casu percelluntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores deturbant, & rebus desperatis Græci fugiunt, Turcique in urbem irrumpunt. Constantinus interficitur. Turci obvios passim cędunt, templa, monasteria & domos diripiunt. Gręci in sanctę Sophię templum confugiunt, falsa opinione salvos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt, omnes captivos abducunt. templum pollutum ac direptum. Magnus Dux capitur, & Mehemetis jussu domi custoditur. Justinianus suos a pugna revocat. Naves aliquot & Galatinorum non pauci aufugiunt. cęteri per Zaganum a fuga revocantur. Galatini Mehemeti se dedunt. Gręci omnes & qui in urbe capta vivi superfuerunt, in naves aut castra Turcorum translati.

Caduceatorem ad Constantinum Mehemetes mittit, ut ad deditionem pertrahat.
Edit. Paris. pag. 158.

OMnibus ad expugnandum urbem, ut Mehemeti videbatur, rite instructis, caduceatorem, qui Imperatori talia diceret, destinat: *Omnia ad expugnationem jam parata esse, & quod jamdiu ante decrevi, deinceps efficiendi tempus adesse certiorem te facio. incepti nostri exitum Deo, a cujus nutu pendet, credimus. Ad deditionem compellantibus nobis quid respondes? Urbe decedere tibi placet, & quocumque libuerit, cum aulæ tuæ proceribus, eorum supellectile ac divitiis, abire? hac etiam conditione ut nostri neuter populo damnum inferat. An obsistere ac repugnare tibi certum est? proindeque vitam divitiasque tuas, & tuorum perdere, populum quoque captivum per omnes regiones a Turcis distrahendum prodere.* Imperator præsente Senatu respondit. *Si pacem nobiscum majores tuos imitatus habere velis, gratias ob id Deo agimus. Illi equidem majores meos, velut parentes venerati, coluerunt ac observarunt: hanc urbem, apud quam calamitate & ærumnis pressi salutem sibi quæsierunt, patriæ loco habuerunt; quorum etiam nullus qui oppugnationem illam tentavit, longævus fuit. Castris & regionibus, contra fas jusque nobis ereptis, tamquam juste partis fruere, tributa annua, quam magna ac gravia pendere poterimus, impera, & pace constituta recede. Num spe lucri delusus, an aliis præda futurus sis omnino nescis; Urbem vero tibi dedere, neque penes me est, neque in civium cujusquam incolarumve potestate. Unum quippe universorum propositum est, ultro mori, nec vitæ nostræ parcere.* His auditis, tyrannus deditione sponte facta urbem recipere desperavit: quamobrem copiis suis per castra oppugnationis diem edixit: quibus juratus significat, alia præda, præter mœnia & domos urbis, se non indigere; thesauros ac mancipia cæteramque prædam militi suo dimittere. ei hac de causa universæ copiæ cum plausu acclamarunt. Sub vesperam per universa castra tubicinibus missis, in tentoriis singulis lumina & ignes ingentes accendi jubet; luminibusque accensis, cunctos vocem infandam, impiæ co-

Constantini ad Mehemetem responsum.

Deditionem sibi fieri desperat Mehemetes, & ad expugnandam urbem se accingit.

A ΑΠΑΡΤΙΣΑΣ οὖν τὰ πάντα, ὡς αὐτῷ ἔδοξε, καλῶς, ἔπεμψεν ἔνδον λέγων τῷ Βασιλεῖ· γίνωσκε τὰ τοῦ πολέμου ἤδη ἀπηρτίσθαι, καὶ καιρός ἐστιν ἀπὸ τοῦ νῦν πρᾶξαι τὸ ἐνθυμηθὲν πρὸ πολλοῦ παρ' ὑμῶν νῦν, τὴν δὲ ἔκβασιν τοῦ σκοποῦ τῷ Θεῷ ἀφίεμεν· τί λέγεις; βούλει καταλιπεῖν τὴν πόλιν, καὶ ἀπελθεῖν ἔνθα καὶ βούλει μετὰ καὶ τῶν σῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, καταλιπὼν τὸν δῆμον ἀζήμιον εἶναι καὶ παρ' ἡμῶν, καὶ παρὰ σοῦ. ἢ ἀντιστῆναι, καὶ σὺν τῇ ζωῇ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἀπολέσεις, σύ τε καὶ οἱ μετὰ σοῦ; ὁ δὲ δῆμος αἰχμαλωτισθεὶς παρὰ τῶν Τούρκων διασπαρῶσιν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπεκρίνατο σὺν τῇ συγκλήτῳ. εἰ μὲν βούλει, καθὼς καὶ οἱ πατέρες B σου ἔζησαν, εἰρηνικῶς σὺν ἡμῖν συζῆσαι καὶ σὺ, τῷ Θεῷ χάρις. ἐκεῖνοι γὰρ τοὺς ἐμοὺς γονεῖς ὡς πατέρας ἐλογίζοντο, καὶ οὕτως ἐτίμων, τὴν δὲ πόλιν ταύτην ὡς πατρίδα. καὶ γὰρ ἐν καιρῷ περιστάσεως ἅπαντες ἐντὸς ταύτης εἰσιόντες ἐσώθησαν, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀντιστάνων ἐμακροβίω. ἔχε δὲ καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἁρπαχθέντα ἀδίκως κάστρα καὶ γῆν, ὡς δίκαια· καὶ ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους τόσους, ὅσους κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν κατ' ἔτος τοῦ δοῦναί σοι, καὶ ἄπελθε ἐν εἰρήνῃ. τί γὰρ οἶδας εἰ θαρρῶν κερδᾶναι, εὑρεθεὶς κερδανθείς; τὸ δὲ τὴν πόλιν σοι δοῦναι οὔτ' ἐμόν ἐστιν, οὔτ' ἄλλου τῶν κατοικούντων ἐν ταύτῃ. κοινῇ γὰρ γνώμῃ πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν, καὶ οὐ φεισόμεθα C τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος, καὶ ἀπογνοὺς τὴν εἰρηνικὴν τῆς πόλεως προδοσίαν, ὥρισε διαλαλίας γενέσθαι ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ· καὶ ἐδήλωσε τὴν ἡμέραν τοῦ πολέμου, ὀμόσας ὡς οὐκ ἔστ' ἄλλο χρῄζει κέρδος πλὴν τὰς οἰκοδομὰς, καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, τὸν δ' ἄλλον ἅπαντα θησαυρὸν, καὶ αἰχμαλωσίαν ἔσονται ὑμῶν κέρδη· τότε οἱ πάντες εὐφήμησαν· ἑσπέρας δὲ γενομένης κήρυκας κύκλῳ τοῦ στρατοπέδου στείλας, ἐπρόσταττε ἐν πάσῃ σκηνῇ φῶτα μεγάλα καὶ πυρκαΐας

A ἀνάψαι, καὶ τῶν φώτων ἀναφθέντων πάντας σὺν ἤχῳ, καὶ βοῇ ἀλαλάξαι τὴν μιαρὰν αὐτῶν φωνὴν, τῆς θαλούσης τῆς αὐτῶν ἀσεβείας· καὶ ἦν ἰδεῖν, καὶ ἀκοῦσαι ξένον τέρας, τὰ γὰρ φῶτα ὑπερεκχυθέντα ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμπον, τὴν πᾶσαν πόλιν, τὸν Γαλατᾶν, τὰς νῆας ἁπάσας, καὶ τὰ πλοῖα πέρα τοῦ Σκουταρίου. καὶ ἡ ἐπιφάνεια πᾶσα τῆς ὑγρᾶς τοιοῦτον ὑπεμάστραπτεν, ὥσπερ εἴποι τις κεραυνοῦ δίκην· καὶ γὰρ εἴθε ἦν κεραυνὸς μὴ φωτίζων μόνον, ἀλλὰ καὶ κατακαίων καὶ δαπανῶν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐδόκουν πῦρ ἐμπεσεῖν ἐν τῷ στρατεύματι, καὶ κατέτρεχον ἕως τῶν ἐρειπίων. καὶ ὁρῶντες αὐτῶν τὰς ὀρχήσεις, καὶ τὰς εὐφροσύνους ἀκούοντες ἀλαλαγὰς τὰς γενομένας, προεώρων τὸ μέλλον, καὶ σὺν καρδίᾳ συντετριμμένῃ πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγον. B Κύριε φεῖσαι ἡμᾶς τῆς δικαίας σου ἀπειλῆς, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀντικειμένων. Οἱ δὲ δημόται μόνον ἰδόντες τὴν τοιαύτην θέαν, καὶ τὴν βοὴν ἀκούσαντες, ὡς ἡμιθανεῖς ἔπνεον, μὴ δυνάμενοι ἕλκειν πνεῦμα μὴ ἀποψυγῆν. ὁ δὲ Ἰωάννης διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀγωνισάμενος, καὶ κελεύσας τὰς κλαματίδας ἁπάσας τὰς εὑρισκομένας ἐν τῇ πόλει συναγαγεῖν καὶ τεθεῖναι ἐν τοῖς ἐρειπίοις, κατασκευάσας ἄλλην τάφρον ἔνδοθεν τοῦ φυλάττεσθαι τὰ τείχη τὰ φθαρέντα. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἰδόντες τὴν εἰσοδοέξοδον αὐτῶν φανερὰν γενομένην, καὶ μὴ δυναμένους ἐξιέναι ἔξω τῆς πύλης, καὶ ἀνθίστασθαι τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ ἀπερικαλύπτως ὄντας, τῶν τειχέων καταπεσόντων. ἄσαν τινὲς τῶν γερόντων ἐ- C πιστάμενοι παραπόρτιον ἓν, πρὸ πολλῶν χρόνων ἀσφαλῶς πεφραγμένον ὑπόγαιον, πρὸς τὸ κάτωθεν μέρος τοῦ παλατίου, καὶ δηλώσαντες τῷ Βασιλεῖ, διὰ προστάξεως αὐτοῦ ἠνοίχθη· καὶ ἐξήρχοντο ἐξ αὐτοῦ περισκεπόμενοι τοῖς τείχεσι τοῖς ὑγιαίνουσι, καὶ ἀντεμάχοντο τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ περιβολαίῳ· τὸ δὲ ὄνομα τῆς κρυφῆς ἐκείνης πύλης ἐκαλεῖτο ποτὲ Κερκάπορτα. Ὁ δὲ τύραννος ἤρξατο ἡμέρᾳ κυριακῇ συνάπτειν πόλεμον καθολικὸν, ἐπεὶ δὴ ἑσπέρας γενομένης ἵνα ἐδώκει ἀνάπαυσιν τοῖς Ῥωμαίοις τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ. ἦν γὰρ ἡ κυριακὴ ἐκείνη τῶν ἁγίων πάντων, ἄγων ὁ Μάϊος ἡμέρας κζ΄. ἐπιφωσκούσης δὲ τῆς ἡμέρας συνῆψε πόλεμον μέχρι τόσον ἄχρις ὥρας ἐννάτης. μετὰ δὲ τὴν ἐννάτην διεῖλε τὸν στρατὸν D ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῆς χρυσῆς, καὶ τὰ ὀγδοήκοντα πλοῖα ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἄχρι τῆς πλατέας. τὰ δὲ ἕτερα ἐξάρμενα ἐν τῷ διπλοκιονίῳ περικυκλώσαν ἀπὸ τῆς ὡραίας πύλης ὑπερβάντα τὸν μέγαν Δημήτριον τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὴν πόρταν τὴν μικρὰν, τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὁδηγητρίας, καταβάντες τὸ μέγα παλάτιον, καὶ διαβάντες τὸν λιμένα περιεκύκλωσαν ἄχρι τοῦ Βλάγκα. ἕκαστον αὐτῶν εἶχον ἀνὰ κλίμακα ἰσοσταθμὸν τοῖς τείχεσι, καὶ παντοίαν ἄλλην παρασκευήν. δύναντος οὖν τοῦ ἡλίου, τὸ ἐνυάλιον ἤχησε, καὶ αὐτὸς ὁ τύραννος ἔφιππος τῇ δευτέρᾳ ἑσπέρας, καὶ ἦν ἡ παράταξις μεγάλη σφόδρα. ἐμάχετο οὖν κατὰ πρόσωπον τῶν E πεσόντων τειχέων σὺν τοῖς αὐτοῦ πιστοῖς δούλοις νέοις καὶ παναλκέσιν, ὑπερμαχοῦντες ὡς λέοντες ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων· ἐξόπισθεν δὲ καὶ ἐκ πλαγίων ἄνδρες μάχιμοι ἱππόται ὑπὲρ τὰς ρ΄ χιλιάδας· ἐν δὲ τοῖς κάτω μέρεσιν ἄχρι τοῦ λιμένος τῆς χρυσῆς ἕτεραι ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἵστατο ὁ ἡγεμὼν ἕως τοῦ παλατίου νὰς

A rum religionis signum, clamore intenso ac alacri sonare. Portento quid simile videndum audiendumque oblatum est; lucernæ atenim terra marique confertim dispositæ solis splandorem vincebant: totumque oppidum, Galatam, naves omnes, & navigia ultra Scutarium stantia illustrabant: marisque superficies acriter ad fulgetri aut fulminis instar coruscabat. Ac utinam fulmine non solum collustrante, sed & comburente ac absumente classis & castra Tyranni de cælo tacta tunc fuissent. Romæi incendio ardera castra rati, usque ad muri ruinam exploraturi processere: ex conspectis vero eorum saltationibus, plausu lætisque eorum vocibus auditis, quod futurum erat, conjecere: & ad Deum corda contriti sic cla- B mavere, Parce nobis Domine, justasque minas tuas averte, & e manibus oppugnantium nos eripe. Plebs etiam hoc unico spectaculo ac vociferatione perterrita ac semimortua, respiratione velut intercepta ducens suspiria singultiebat. Johannes porro nocte illa strenue laboravit, omniaque sarmenta, quæ in urbe reperiri possent, comportari jussit, ut mœnium ruderibus injecta illa loricam ac munimentum, quo milites protegerentur, efficerent, fossamque intra ambitum ipse duceret, qua dirutam eorum partem tueretur. At Romæi interim dubii hærent, carnentas hostium conspectai patere viam, qua urbe egredi, inque eam remeare possent; nec propterea liberum sibi esse ea C erumpere, ut cum Turcis in exteriore propugnaculo pugnarent, quod muro diruto corpora nuda hostibus objicarent, nec, quo se protegerant, haberent; Senum itaque quorumdam indicio, porta subterranea, ante multos annos valde munita, in palatii parte inferiori Imperatori innotescit, quam statim aperiri jubet: eaque Romæi muris protecti eruptione facta in aggere extra muros cum Turcis pugnabant. Hæc autem cæca porta, Cercoporta olim apellata fuit. Tyrannus porro die Dominica urbem ab omni parte oppugnare cœpit; prælisque continuis a vespera per totam noctem Romæos exercuit ac fatigavit; erat autem illa Dominica festivitas omnium Sanctorum, Maii dies D vigesimus septimus. Postquam illuxit ad horam usque diei nonam remissius pugnatum: exercitum deinde in duo agmina, a palatio usque ad portam Auream distribuit. Octoginta etiam biremes a Ligni porta usque ad Plateam collocat; cætera navigia, quæ ad duas columnas stabant, per ambitum circumacta fuere a porta Pulchra ultra arcem Megademetrium, & portam Parvam Odegetriæ (id est viæ ductricia) monasterio vicinam; ultra portum etiam, quem circumdabant, usque ad Ulanca locata arant. Uno quoque horum scalæ mœnium altitudini pares aliaque bellica instrumenta vehebantur. Post Solis occasum classicum sonuit, & Tyrannus ipsa hora noctis secunda fidelissima juventute fortiter & acriter pugnante, de- E cem millium suorum mancipiorum numero cinctus & equo insidens, in parte muri dejecta cominus pugnabat. A tergo vero & a lateribus supra centum equitum strenuorum millia aderant. In partibus vero inferioribus usque ad portæ Aureæ portum plures centum millibus milites locati erant; & a principis statione ad summam usque palatii partem alia quinquaginta millia militum id spatii occupabant.

Lucernæ & ignes in Turcorum castris accensi & vociferationes sublatæ.

Constantinopoleos incolæ territi Turcorum lætitia, & exultatione.

Edit. Paris. pag. 159.

Justinianus dirutam muri partem munit.

Porta urbis una longo jam tempore clausa aperitur.

Dominica Maii 27. omnium Sanctorum, urbs oppugnata. die 28. fere ad sub vesperam remissius pugnatum.

Ordo quem tenuit in oppugnatione Mehemetes.

Arx Megademetrius.

Die 28. post occasum solis oppugnatione acrius Turcæ capessunt, Mehemete præsente.

Obsessi pro viribus strenue propugnant.
Edit. Paris. pag. 160.

Navigia vero & pontem alia infinita multitudo tenebat. Obsessi quoque stationes ad propugnandum partiti erant. Imperator, & Johannes Justinianus mœniam partem dirutam, in aggere exteriori pugnantes, cum [tribus Latinorum Romæorumque millibus tuebantur. Ad palatium cum quingentis magnus Dux stabat. Mœnia vero, quæ mari objecta sunt, & propugnacula, a porta Lignea usque ad Pulchram, jaculatores & sagittarii plusquam quingenti propugnabant. In singulis denique propugnaculis, inter portas Pulchram, & Auream per totum murorum ambitum, sagittarius unus, jaculator, vel sclopetarius impositus erat: totaque illa nocte vigilias egerunt. At Turci, concitante principe suo, scalas ad subeundos muros infinitas admovere festinant. Tyrannus post aciem virgam ferream gestans, alias blandiendo, alias minitando sagittarios ad mœnia impellere, quorum impetum totis viribus obnitendo sustinebant obsessi. Johannes stipatus suis, & qui arma indutus Imperator aderat cum copiis universis acriter præliari. Cum ergo ad Turcos fortuna prospera se mox conversura fuit, ex Romæorum acie media, Ducem Gigantem bellicosum, fortemque virum Deus abstulit. Is glande plumbea in manus parte posteriori antequam lucesceret vulneratus, perrupta chlamyde ferrea, armis Achillæis opere pari, præ dolore stare amplius non poterat. Imperatori ideo dixit, firmiter ac strenue hic sta, vulnus curaturus ad navem me confero, hacque statim revertar. Illa quippe hora adimplenda erant, quæ Judæis a Jeremia dicta sunt. Ad Sedekiam sic loquemini. (Hæc dicit Dominus Deus Israel. Ecce ego tela bellica, quæ [manibus vestris gestatis, quibus pugnatis adversus Regem Babylonis & Chaldæos, qui obsidione muros vestros cinxerunt, in vos convertam: & in urbem mediam illos inducam. In vos ira ac indignatione commotus, manu extensa, & brachio elato contra vos præliabor; hujus urbis incolas feriam: Homines & jumenta strage magna interficientur: non parcam eis, neque ipsorum miserebor.) Imperator, ejusque milites, quamvis eos, postquam Johannes recessit, pavor invasisset, totis tamen viribus resistebant. Verum Turci muris paulatim appropinquantes clipeis protecti scalas, nec tamen aliquo successu, admovere: lapidibus enim e superiori parte ita deturbati ac obruti sunt, ut incœpto desisterent. Romæi omnes, & Imperator ipse hostibus dum obsistunt, totisque viribus obniti contendunt, ne Turci per muri ruinam viam sibi in urbem facerent, hi alia parte, ita volente Deo, clam in eam penetravere. Conspecta enim, quam Cercoportam diximus, porta patente, quinquaginta ferme viri inter Tyranni satellites insignes per eam irruperunt: qui postquam in muri pinnas evasere, cum ardore pugnantes obvios quosque, qui inde jaculabantur, cædunt. Horrendum tunc spectaculum oculis obversabatur: Romæorum etenim Latinorumque, Turcos scalas muris admoventes repulsantium, alii cæsi, alii clausis oculis præcipites e muris se dedere; membrisque comusis vita tandem acerbo fato privati sunt. Facile deinceps scalis applicatis in muros, aquilæ volanti similes, subierunt Turci. Nec

Turci scalas admovent. Mehemetes suos hortatur.

Justiniani glande plumbea in manu læsus a pugna recedit.

Verba Jeremiæ Prophetæ.

Turci quinquaginta in urbem per Cercoportam irrumpunt.
pag. 161.

& scalis in muros subeunt, Imperatore & agmine, cum quo murum defendebat, inscio.

A ἄκρας ἑτέραι πεντήκοντα χιλιάδες· καὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ τὴν γέφυραν ὑπὲρ ἀριθμόν· οἱ δ' ἐντὸς καὶ αὐτοὶ διαμερισθέντες· ὁ μὲν ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Ἰωάννῃ Ἰουστινιανῷ ἐν τοῖς τείχεσι τοῖς πεσοῦσιν, ἔξω τοῦ κάστρου, ἐν τῷ περιβόλῳ, ἔχοντες μετ' αὐτοὺς Λατίνους καὶ Ῥωμαίους ὡς τρισχιλίους· ὁ δὲ μέγας Δούκας ἐν τῷ βασιλικῷ ἔχων ὡς πεντακοσίους· τὰ δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν τείχη, καὶ οἱ προμαχῶνες ἀπὸ τῆς ξυλίνης πόρτας, ἕως τῆς ὡραίας τζαγράτορες, καὶ τοξόται ἐπέκεινα πεντακοσίων. ἀπὸ δὲ τῆς ὡραίας ποιοῦντες γῦρον ὅλον, ἄχρι τῆς χρυσῆς πύλης ἐν ἑκάστῳ προμαχῶνι εἷς ἢ τοξότης, ἢ τζαγράτωρ, ἢ πετροβολιστής. πᾶσαν οὖν τὴν νύκτα διαβάντες ἀγρύπνως, μηδ' ὁποσοῦν κοιμηθέντες. οἱ δὲ Τοῦρκοι σὺν τῷ ἡγεμόνι ἔσπευδον πλησιάσαι τὰ τείχη, B φέροντες κλίμακας ὑπὲρ ἀριθμὸν προκατασκευασθείσας. Ὁ τύραννος οὖν ἐξόπισθεν τῆς παρεμβολῆς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ ἐλαύνων πρὸς τὰ τείχη τοὺς τοξότας, τῇ μὲν κολακείαν ἐν λόγοις, τῇ δὲ ἀπειλῶν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀντεμάχοντο ἀνδρείως ὅσον ἡ δύναμις. ὁ δὲ Ἰωάννης γενναίως παρίστατο σὺν τοῖς αὐτοῦ, ἔχων καὶ τὸν βασιλέα ἔνοπλον σὺν πάσῃ τῇ παρατάξει ἀντιμαχόμενον. Ὡς οὖν ἔμελλον μεταπεσεῖν τὰ τῆς τύχης ἀνδραγαθήματα ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων, ἀφεῖλεν ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ μέσου τῆς παρεμβολῆς τῶν Ῥωμαίων τὸν στρατηγὸν αὐτῶν γίγαντα, καὶ ἰσχύοντα, καὶ ἄνθρωπον πολεμιστήν. ἐπλήγη γὰρ διὰ μολυβδοβόλου ἐν τῇ χειρὶ ὄπισθεν τοῦ βραχίονος, ἔτι σκοτίας οὔσης, καὶ διατρήσας τὴν σιδηρᾶν χλαμύδα, ἥτις ὑπῆρχε κατεσκευασμένη ὡς τὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὅπλα, οὐκ C ἠδυνάτο ὑπὸ τῆς πληγῆς ἠρεμεῖν· καὶ λέγει τῷ βασιλεῖ· στῆθι θαρσαλέως, ἐγὼ δὲ μέχρι τῆς νηὸς ἐλεύσομαι, κἀκεῖ ἰατρευθεὶς τάχος ἐπαναστρέψω. ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ πληρωθῆναι τὰ διὰ τοῦ Ἱερεμίου λεχθέντα τοῖς Ἰουδαίοις. οὕτως ἐρεῖτε πρὸς Σεδεκίαν. Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ· Ἰδοὺ ἐγὼ μεταστρέφω τὰ ὅπλα τὰ πολεμικὰ τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν, ἐν οἷς ὑμεῖς πολεμεῖτε, ἐν αὐτοῖς τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος, καὶ τοὺς Χαλδαίους τοὺς συγκεκλεικότας ὑμᾶς ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ταύτης. καὶ πολεμήσω ἐγὼ ὑμᾶς ἐν χειρὶ ἐκτεταμένῃ, ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, μετὰ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς, καὶ παροξυσμοῦ μεγάλου. καὶ πατάξω τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ κτήνη θανάτῳ μεγάλῳ, καὶ ἀποθανοῦνται. οὐ φείσομαι ἐπ' αὐ- D τοῖς, καὶ οὐ μὴ οἰκτειρήσω αὐτούς. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὸν Ἰωάννην ἀναχωρήσαντα, ἐδειλίασε, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. πλὴν ὅσον ἡ δύναμις ἀντεμάχοντο· οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸ κατ' ὀλίγον προσεγγίσαντες τὰ τείχη ἀσπιδοφοροῦντες ἐτίθεσαν κλίμακας, πλὴν οὐδὲν ἤνυον· ἐκώλυον γὰρ αὐτοὺς λιθοβολοῦντες ἄνωθεν· ὡς ὅμως ἐμποδιζόμενοι ἐστήκεισαν, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πάντες σὺν τῷ βασιλεῖ ἀντιπαρατάσσοντες ἦσαν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἅπασα ἡ δύναμις, καὶ ὁ σκοπὸς ἦν, τοῦ μὴ ἀφεῖναι τοῖς Τούρκοις τὴν εἴσοδον γενέσθαι ἐκ τῶν καταπεσόντων τειχέων, ἔλαθον δὲ ἄλλως ὁδῷ τινας εἰσάξας ὁ θελήσας Θεός. ἰδόντες γὰρ τὴν πύλην, ἣν προλαβόντες εἰρήκαμεν, ἀνεῳγμένην καὶ εἰσπηδήσαντες ἐντὸς ἐκ τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν δούλων τυράννου ὡς πεντήκοντα· καὶ E ἀναβάντες ἐπάνω τῶν τειχέων, πῦρ πνέοντες, καὶ τοὺς συναντήσαντας κτείναντες, τοὺς ἀκροβολιστὰς ἔπαιον. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα φρίκης μεστόν. οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι, καὶ Λατῖνοι, οἱ κωλύοντες τοὺς τὰς κλίμακας προσκολλῶντας τοῖς τείχεσιν, οἱ μὲν παρ' αὐτῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καμμύσαντες ἀπὸ τοῦ τείχους ἔπιπτον, κατορραγέντες τὰ σώματα, καὶ δεινῶς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἀποβάλλοντες.

Digitized by Google

λοντες. τὰς δὲ κλίμακας ἀκωλύτως ἐπήγνυον, καὶ ἀνέβαινον ὡς ἀετοὶ πετόμενοι. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι σὺν τῷ Βασιλεῖ οὐκ ἐγίνωσκον τὸ γενόμενον, ἦν γὰρ ἀπὸ μακρόθεν ἡ γενομένη τῶν Τούρκων εἴσοδος, καὶ ἄλλως ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀντιμαχόντων ἅπας ὁ σκοπὸς ἦν. ἦσαν γὰρ ἀντιπολεμοῦντες ἄνδρες μάχιμοι Τοῦρκοι εἴκοσι πρὸς ἕνα Ῥωμαῖον, καὶ τοῦτον οὐ τόσον πολεμιστὴν ὡς τὸν τυχόντα Τοῦρκον. πρὸς ἐκείνους γοῦν ἦν καὶ ὁ σκοπὸς, καὶ ἡ φροντίς. τότε ἐξαίφνης ὁρῶσι βέλη ἐκ τῶν ἄνω κατιόντα, καὶ κατασφάττοντα τούτους, ἀναβλέψαντες ὁρῶσι Τούρκους, ἰδόντες δὲ εἰς φυγὴν ἔνδον ἐτράπησαν. καὶ μὴ δυνάμενοι εἰσελθεῖν διὰ τῆς πύλης τῆς ἐπονομαζομένης Χαρσοῦ, στενοχωρούμενοι διὰ τὸ πλῆθος, οἱ μὲν ἀλκὴν περισσοτέραν ἔχοντες, τοὺς ἀνάνδρους καταπατοῦντες, εἰσήρχοντο. τότε ἡ τοῦ τυράννου παράταξις ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων, μιᾷ φωνῇ βοήσαντες εἰσέδραμον, καταπατοῦντες τοὺς ἀθλίους, καὶ κατασφάττοντες. ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν πύλην οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν, ἦν γὰρ φραγεῖσα ὑπὸ τῶν καταπεσόντων σωμάτων, καὶ λειποψυχησάντων· ἐκ τῶν τειχέων ἄνω οἱ πλεῖστοι διὰ τῶν ἐρειπίων εἰσήρχοντο, καὶ τοὺς συναντῶντας κατέκοπτον. Ὁ Βασιλεὺς οὖν ἀπαγορεύσας ἑαυτὸν, ἱστάμενος βαστάζων σπάθην καὶ ἀσπίδα εἶπε λόγον λύπης ἄξιον· Οὐκ ἔστι τὶς τῶν Χριστιανῶν τοῦ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ' ἐμοῦ; ἦν γὰρ μονώτατος ἀπολειφθείς. τότε εἷς τῶν Τούρκων δοὺς αὐτῷ κατὰ πρόσωπον, καὶ πλήξας, καὶ αὐτὸς τῷ Τούρκῳ ἑτέραν ἐχαρίσατο, τοῦ ὄπισθεν δ' ἕτερος καιρίαν δοὺς πληγὴν ἔπεσε κατὰ γῆς. οὐ γὰρ εἴδασαν ὅτι ὁ Βασιλεύς ἐστιν, ἀλλ' ὡς κοινὸν στρατιώτην τοῦτον θανατώσαντες ἀφῆκαν. εἰσελθόντες δὲ οἱ Τοῦρκοι πλὴν τριῶν ἐν τῇ εἰσελεύσει οὐδεὶς ἄλλος ἀπώλετο. ἦν γὰρ ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, ὕπω ὑπὲρ γῆν φανέντος. εἰσελθόντων δὲ, καὶ διασκεδασθέντων ἀπὸ τῆς πύλης Χαρσοῦ, ἕως τοῦ παλατίου τοὺς ἀπαντήσαντας ἐφόνευον ὁμοίως, καὶ τοὺς φεύγοντας. κατέσφαξαν οὖν ἄνδρας μαχίμους ἕως χιλιάδας δύο. καὶ γὰρ οἱ Τοῦρκοι ἐδεδοίκασαν, ἦσαν γὰρ ἀεὶ διαλογιζόμενοι, ὅτι ἐντὸς τῆς πόλεως τὸ ἐλάχιστον ἔσονται πολεμισταὶ ὡς πεντήκοντα χιλιάδες. ἐν τούτῳ τοὺς δισχιλίους κατέσφαξαν. εἰ γὰρ εἴδησαν, ὅτι πᾶς τῶν ἐνόπλων στρατὸς οὐχ ὑπερβαίνουσι τοὺς ὀκτακισχιλίους, οὐκ ἂν ἀπώλεσαν τινά. Φιλοχρήματον γὰρ ὂν τὸ γένος τοῦτο, εἰ καὶ φονεὺς πατρικὸς ἐμπέσοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν διὰ χρυσοῦ ἀπολύουσι· πόσῳ μᾶλλον ὁ μὴ ἀδικήσας, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ ἀδικούμενος; καὶ γὰρ μετὰ τὸν πόλεμον ἐνέτυχον ἐγὼ πολλοῖς, καὶ διηγήσαντό μοι, πῶς φοβούμενοι τοὺς ἔμπροσθεν, ἐσφάττομεν τοὺς προλαβόντας. καὶ γὰρ εἰ εἴδαμεν τοσαύτην ἀπορίαν ἀνδρῶν ὑπάρχουσαν ἐν τῇ πόλει, τοὺς πάντας ὡς πρόβατα πεπράκαμεν ἄν· Οἱ δὲ τῆς αὐλῆς τοῦ τυράννου Ἀζάπιδες, οἱ καὶ Γενίτζαροι καλοῦνται, οἱ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ κατέδραμον, οἱ δὲ πρὸς τὴν τοῦ μεγάλου Προδρόμου μονὴν, τὴν ἐπικεκλημένην Πέτραν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῆς Χώρας, ἐν ᾗ καὶ εἰκὼν τῆς Παναγίου μου Θεομήτορος ἦν ἱστορισμένη τότε ἐκεῖ· ὢ γλῶσσα, καὶ χείλη, ἡ μέλλουσα φθέγξασθαι τὰ τῇ εἰκόνι συμβάντα διὰ τὰς ἁμαρτίας σου. Ἀγωνιζόμενοι οἱ ἀποστάται τοῦ καταδραμεῖν καὶ ἄλλοθι, πέλεκυν ὁ εἷς τῶν ἀσεβῶν ἐκτείνας, ὑπουργούντων τῶν μιαρῶν χειρῶν αὐτοῦ, εἰς τέσσαρα διεῖλε, καὶ σὺν τῷ τυχόντι κόσμῳ, ἕκαστος τὸ ἴδιον μερίδιον ἔλαβε, ἀλάρον βάλλοντες, καὶ τὰ τῆς μονῆς τίμια σκεύη ἁρπάσαν-

ista interim quæ gerebantur, Imperator, eique militantes Romæi resciverant; quod longius ab eorum statione, qua Turci irruperunt, porta aberat, præsertim vero quia adversus oppugnantes toti intenti erant. Turci quippe vigioti pugnis adsueti contra Romæum unum bello minas, quam quivis eorum, aptum præliabantur, ac propterea Turcis resistere solummodo cogitabant. Cum itaque ex improviso e murorum parte superiori missilibus se peti ac occari sensissent, & Turcos in urbem penetrasse conspexissent, in partes interiores ejus tumultuantes fuga se recepere. Per portam vero, quæ Charsi dicitur multitudine coartatis ac oppressis non patente introitu, qui viribus ac robore præstabant, invalidoram corporibus calcatis pervasere. Tunc quoque Tyranni acies Romæorum fuga animadversa, clamore sublato miserisque conculcatis ac cæsis, in urbem irrupit. Ad portam vero collapsorum, animamque agentium corporibus obseptam, cum devenissent, ingredi nequivere; per muri itaque ruinam plurimi via sibi quæsita obvios trucidarunt. Tunc Imperator omni abjecta spe, animo ac corpore tabescens, clipeum ensemque manibus gestans, lamentabilem ac commiseratione dignam vocem emisit: *Nullusne adest Christianus qui caput mihi amputet*, ab omnibus quippe desertus erat. Simul cum his verbis Turcus quidam vulnus ei in faciem impressit, quo accepto nudum caput, genamque alteram alii Turco præbuit. lethali denique vulnere confossus, a tergo eum invadente alio, concidit: sic interfectum, nec pro Imperatore agnitum, tamquam manipularem militem omiserunt. Porro dum in urbem hora diei prima nondum orto sole perrumpunt Turci, suorum tres solummodo desideraverunt. Urbem ingressi, & a Charsi porta ad palatium diffusi, obvios pariter, ac fugientes interfecerunt. Numerumque militum, qui urbi tuendæ operam navarent, quinquaginta millia æquare Turci persuasi ac formidantes, duo illorum millia neci dederunt. Quibus si compertum fuisset, universam bello aptam multitudinem octo millia non superare, nullus eorum periisset. Avaritiæ etenim adeo obnoxia hæc gens est, ut quilibet cædis paternæ vindictam omittat, auroque accepto sicarium liberum abire sinat: quanto magis eum, qui, nulla ipsis prius illata, ab eis injuriam patitur. confecto bello a multis, quibuscum collocutus sam, talia audivi. Terrore ac formidine ab eis, qui in prima acie pugnaverant, perculsi, quotquot primi occurrerunt cecidimus: siquidem vero tantam in urbe militum infrequentiam ac paucitatem cognovissemus, omnes tamquam pecudes venumdatos distraxissemus. Interea etiam Tyranni Azapides, qui Jenitzeri vocantur, partim in palatium, partim in monasterium Magni Præcursoris S. Johannis Baptistæ, quæ Petra dicebatur concursant. Alii monasterium regionis urbis, in quo tunc palam proposita conspiciebatur imago intemeratæ matris Dei Dominæ meæ, invadunt. qua lingua? quibusve labiis eloqui, quisquis tandem tu es, poteris ea, quæ propter peccata tua imagini illi tunc contigerunt? Inter Apostatas istos impios, alio currere diripiendi causa festinantes, unus acinace stricto eam, & quicquid ornamenti inerat, impuris manibus suis in frusta quatuor di-

Murorum defensionem amittunt obsessi, & fugiunt.

Imperatoris Constantini lamentabilia verba.

Ejusque cædes.

Tribus suorum amissis Turci Constantinopolim ingressi, Promiscue urbis incolas interficiunt, numerum præsidiariorum nescientes.

Edit. Paris. pag. 162.

Turcos cædem tantam edidisse pœnitust, captivos servare cum potuissent.

Turci per urbē discursant, & eam diripiunt.

Impiorum facrilegis manibus S. Mariæ Virginis imago difrupta.

fcidit, & forte ducta fuum quifque tulit: direpta tandem monafterii pretiofa fupellectile abierunt. In domum deinde Protoftratoris irruptione facta, thefauros multis annis congeftos effractis arcis recluferunt, fœminas nobiles fomno lectoque excitarunt;

Maii die 29. anno 1453. capta Conftantinopolis.

Maii etenim menfis dies vigefimus nonus agebatur, adolefcentium, puellarumque palpebris fuavis ac dulcis fomnus antelucanus ea diei hora infidebat; cum fecuri ac rebus fuis confifi, ut heri ac nudiustertius, fomno indulgerent. Impiorum quoque denfum agmen curfim, & cum impetu in magnam

Ad S. Sophiam concurfant Turci.

Ecclefiam fertur; fpeciefque ftragematis quædam inter iftas turbas utrinque confpiciendam fe dedit. Sub auroram quidam Romæi, Turcis in urbem irrumpentibus, civibufque terga dantibus, in domus fuas uxorum ac liberorum faluti confulturi confugerunt, & dum cruentati

Obfeffi captam urbem vix credunt.

per urbis regionem a Tauro denominatam, altraque Crucis columnam tranfcurrunt, a fœminis, quid rei effet? interrogantur. Primo quidem verba ifta abominanda, hoftes intra muros urbis penetraffe, ac Romæos ab iis cæfos, afferenti fides non folum negata: fed etiam contumeliæ ac probra, ut in nuncium infauftum ac inaufpicatum, jacta funt. Ubi vero alterum, tertiumque a tergo fubfequentes totos cruore afperfos confpexere, tunc

Edit. Parif. pag. 163.

iræ Domini calicem labiis fuis admotum effe demum fenferunt.

Incolarum urbis in templum S. Sophiæ concurfus.

Omnes itaque viri, mulieres, monachi, & moniales in magnam Ecclefiam concurfant; patres matrefque familias finu & ulnis infantes fuos in illud templum geftantes, defertas domos fuas reliquere: viamque eo ducentem hominum turba conferta plenam videre tum licuit. Quamobrem vero ad Ecclefiam magnam omnes confugiebant? Ante multos annos a falfis quibufdam vatibus, fub Turcorum jugum urbem mittendam effe audierant; ipfofque in

Falfa opinione ducti incolæ Conftantinopoleos in S. Sophiæ templum confugiunt.

eam vi irrupturos, Romæofque trucidando, ad magni Conftantini columnam ufque procefsuros effe. Ubi eo ventum foret, angelum e cælo defcenfatum, qui ftrictum gladium, fimulque imperium viro cuidam obfcuro, tenui admodum ac egeno, columnæ illi infidenti, talibus affatus eum verbis, traderet: Gladium hunc accipe, & populum Dei vindica. ftatimque terga daturos Turcos; quibus fugientibus Romæi magna ftrage edita inftarent: illos urbe non folum, fed etiam ex occidentis regionibus, ipfaque Anatolia, ad locum ufque Monodendrium dictum in Perfiæ finibus fitum, expellerent. Hæc exitum habitura perfuafi quidam ad Ecclefiam currebant, aliofque fequi hortabantur. Hanc Romæi a multis jam annis opinionem, ut etiam factis docuerunt, præceperant, ut, fi poft fe Crucis columnam relinquerent, iram Dei impendentem fuis cervicibus declinarent. quapropter in magnam Ecclefiam confugere. Templi itaque illius ampliffimi cum inferior area, tum fuperiores pergulæ, veftibula, periftylia, omnefque anguli, horæ unius fpatio turba virorum ac mulierum infinita referti fuere: cujus etiam portis claufis intus fe multitudo loco freta, falutemque inde fperans continuit.

Ducas Græcis pertinaciam, qua fchifma fovebant, exprobrat.

Infelices ac miferi Romæi, templum illud, quod heri ac nudiustertius fpeluncam & altare hæreticorum appellabatis, quod nullus veftrum, ne pollueretur, adibat, ob celebratam in eo li-

A τες ᾤχοντο. καὶ εἰς τὸν τοῦ πρωτοστράτορος οἶκον ἐμβάντες, θησαυροὺς ἐφεῦρον τοὺς πρόπαλαι θησαυρισθέντας ἐξ ἡμερῶν παλαιῶν, ἐξυπνίζοντες τὰς εὐγενίδας ἐκ τῆς κοίτης· ἦν γὰρ ὁ Μάϊος φέρων εἴκοσι ἐννέα, καὶ ὁ πρωϊνὸς ὕπνος ἡδὺς ἦν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν νέων, καὶ νεανίδων. ὡς χθὲς γὰρ, καὶ πρότριτα θαῤῥοῦντες ἀμερίμνως ἐκοιτάζοντο· τότε σμῆνος πολὺ τῶν ἀσεβῶν ἤρχετο τὸν δρόμον, τὸν ἀπάγοντα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἦν ἰδεῖν ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τι πάχνασμα. πρωΐας γὰρ οὔσης, ἔτι λυκοφεγγούσης τῆς ἡμέρας, τινὲς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ εἰσβολῇ τῶν Τούρκων, καὶ τῇ φυγῇ τῶν πολιτῶν ἔφθασαν φεύγοντες τοῦ καταλαβεῖν τὰς οἰκίας, καὶ προμηθεύσασθαι τὰ B τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. διαβαίνοντες ἄνω τοῖς μέρεσι τοῦ ταύρου, καὶ περαιοῦντες τὸν κίονα τοῦ σταυροῦ, αἱματόφυρτοι ὄντες ἠρωτῶντο παρὰ τῶν γυναικῶν, τί ἄρα τὸ ἀποβάν; ὡς ἄνω ἤκουσαν τὴν ἀποδυταίαν ἐκείνην φωνὴν, ἐντὸς τοῦ τείχους τῆς πόλεως πολέμιοι κατασφάττοντες τοὺς Ῥωμαίους· τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὑβρίσαντες, καὶ ἐξουθενίσαντες, ὡς ἀπαίσιον μηνυτήν. ὄπισθεν δὲ τούτου ἕτερον, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλον, ὅλως αἱματοφύρτους ἔγνωσαν, ὅτι ἤγγισε ἐν χείλεσι τὸ ποτήριον τῆς ὀργῆς Κυρίου. πᾶσαι οὖν γυναῖκες, καὶ ἄνδρες, μοναχοὶ, μονάζουσαι ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἔθεον, βαστάζοντες ἐν ταῖς ὠλέναις τὰ νήπια αὐτῶν ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἀφέντες τοὺς οἴκους αὐτῶν τῷ βουλομένῳ χωρεῖν. καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν ἀγυιὰν ἐκείνην πεπυκνωμένην πλήρη ἀνθρώπων· Τὰ δὲ προσφεύγειν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοὺς πάντας, τί; ἦσαν πρὸ πολλῶν χρόνων ἀκούοντες παρά τινων ψευδομάντεων, πῶς μέλλει Τούρκοις παραδοθῆναι ἡ πόλις, καὶ εἰσελθεῖν ἐντὸς μετὰ δυνάμεως, καὶ κατακόπτεσθαι τοὺς Ῥωμαίους παρ' αὐτῶν, ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. μετὰ δὲ ταῦτα καταβὰς ἄγγελος φέρων ῥομφαίαν, παραδώσει τὴν βασιλείαν σὺν τῇ ῥομφαίᾳ ἀνωνύμῳ τινὶ ἀνδρὶ, εὑρεθέντι τότε ἐν τῷ κίονι ἱσταμένῳ, λίαν ἀπερίττῳ, καὶ πενιχρῷ, καὶ ἐρεῖ αὐτῷ· λάβε τὴν ῥομφαίαν C ταύτην, καὶ ἐκδίκησον τὸν λαὸν Κυρίου. τότε τροπὴν ἔξονται οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώξουσιν αὐτοὺς κόπτοντες, καὶ ἐξελάσουσι καὶ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τῆς δύσεως, καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν, ἄχρις ὁρίων Περσίας, ἐν τόπῳ καλουμένῳ Μονοδενδρίῳ. Ταῦτα τινὲς ὡς ἀποβησόμενα ἔχοντες ἔτρεχον, καὶ τοὺς ἄλλους ἐσυμβούλευον τρέχειν· αὕτη ἦν τῶν Ῥωμαίων ἡ σκέψις, ἣν καὶ πρὸ χρόνων πολλῶν ἦσαν μελετοῦντες, τὸ νῦν πραχθέν. ὅτι εἰ καταλείψομεν τὸν κίονα τοῦ σταυροῦ ἐξόπισθεν ἡμῶν, φευξόμεθα τῆς μελλούσης ὀργῆς. καὶ αὕτη ἦν ἡ φυγὴ τῆς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. Ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ ὁ ὑπερμεγέθης D ἐκεῖνος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε, καὶ γυναικῶν, καὶ κάτω καὶ ἄνω, καὶ ἐν τοῖς περιαυλίοις, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ὄχλος ἀναρίθμητος. κλείσαντες δὲ τὰς θύρας ἐστήκεισαν, τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλπίζοντες. ὦ δύστηνοι Ῥωμαῖοι, ὦ ἄθλιοι, τὸν ναὸν ὃν ἐκαλεῖτε χθὲς, καὶ πρὸ τῆς χθὲς σπήλαιον καὶ βωμὸν αἱρετικῶν, καὶ ἄνθρωπος οὐκ εἰσήρχετο ἐξ ὑμῶν ἐντὸς, ἵνα μὴ μιανθῇ, διὰ τὸ ἱερουργῆσαι ἔνδον τοὺς τὴν ἕνω-

Digitized by Google

ὄντι τῆς ἐκκλησίας ἀσπαζομένους, νῦν ἐπεὶ τῆς ἐπελθούσης ὀργῆς ὡς σωτήριον λύτρον ἐνδύεσθε; ἀλλ' οὐδὲ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐπελθούσης, ἐκίνησεν ἂν τὰ σπλάγχνα ὑμῶν πρὸς εἰρήνην. καὶ γὰρ ἐν τοσαύτῃ περιστάσει, εἰ ἄγγελος κατήρχετο ἀπ' οὐρανοῦ ἐρωτῶν ὑμᾶς· εἰ δέχεσθε τὴν ἕνωσιν, καὶ τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν τῆς ἐκκλησίας, διώξω τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς πόλεως, οὐκ ἂν συνετίθεσθε. εἰ δὲ καὶ συνετίθεσθε, ψεῦδος ἂν ἦν τὸ συντιθέμενον. ἴσασιν οἱ λέγοντες πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, κρεῖττον ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Τούρκων, ἢ Φράγκων. Τότε οἱ Τοῦρκοι κουρσεύοντες, σφάττοντες, αἰχμαλωτίζοντες, ἔφθασαν ἐν τῷ ναῷ, οὔπω πρώτης ὥρας παρελθούσης, καὶ εὑρόντες τὰς πύλας κεκλεισμένας, σὺν τοῖς πελέκεσιν ἔβαλον κάτω μὴ βραδύναντες. ἐλθόντες δὲ ξιφήρεις ἐντὸς, καὶ ἰδόντες τὸν μυριάριθμον δῆμον, ἕκαστος τὸν ἴδιον αἰχμάλωτον ἐδέσμει. οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων, ἢ ὁ μὴ προδιδοὺς ἑαυτὸν ὡς πρόβατον. Τίς ἐστιν ὡς διηγήσεται τὴν ἐκεῖ συμφοράν; τίς τοὺς γεγονότας τότε κλαυθμοὺς, καὶ τὰς φωνὰς τῶν νηπίων, καὶ τὰ σὺν βοῇ δάκρυα τῶν μητέρων, καὶ τῶν πατέρων τοὺς ὀδυρμοὺς τίς διηγήσεται; ὁ τυχὼν Τοῦρκος τὴν τρυφερωτέραν ἐρεύνα, τὴν ὡραίαν ἐν μοναζούσαις προκατεῖχε μὲν εἷς, ἄλλος δὲ δυνάστης ἁρπάζων ἐδέσμει. ἡ δὲ τῆς ἁρπαγῆς καὶ τοῦ ἑλκυσμοῦ αἰτία πλόκαμοι τριχῶν, στηθέων καὶ μαστῶν ἀποκαλύψεις, βραχιόνων ἐκτάσεις. Τότε ἐδεσμεῖτο δούλη σὺν τῇ κυρίᾳ, δεσπότης σὺν τῷ ἀργυρωνήτῳ, ἀρχιμανδρίτης σὺν τῷ θυρωρῷ, τρυφεροὶ νέοι σὺν παρθένοις· παρθένους ἃς οὐκ ἑώρα ἥλιος, παρθένους ἃς ὁ γεννήσας μόλις ἔβλεπεν, ἑλκομένας· εἰ γὰρ καὶ βίᾳ ἀντωθοῦντο, καὶ ῥαβδιζόμεναι. ἐβούλετο γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς τόπον ἄγειν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφαλείᾳ, στραφῆναι καὶ δευτέραν πραῖδαν ποιῆσαι, καὶ τρίτην. ἐβιάζοντο οἱ ἅρπαγες, οἱ ἐκδικηταὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντας μὲν ἰδεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεσμευθέντας. τοὺς μὲν ἄρρενας σὺν καλωδίοις, τὰς δὲ γυναῖκας σὺν ταῖς συδαρίαις αὐτῶν· καὶ ἦν ἰδεῖν ἁρμαθοὺς ἐξερχομένους ἀπείρους ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων τοῦ ναοῦ, ὥσπερ ἀγέλας, καὶ ποίμνια προβάτων. κλαίοντες, ὀδυρόμενοι, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν. τὰ δὲ τοῦ ναοῦ πῶς; τί εἴπω; ἢ τί λαλήσω; ἐκολλήθη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου. οὐ δύναμαι ἑλκῦσαι πνεῦμα, τοῦ στόματός μου σφραγέντος. αὐθωρὸν οἱ κύνες τὰς ἁγίας εἰκόνας κατέκοψαν τὸν κόσμον ἀφελόντες, τὰς ἁλύσεις, μανουάλια, ἐνδυτὰς τῆς ἁγίας τραπέζης. τὰ φωτοδόχα ἀγγεῖα ἄλλα φθείροντες, ἕτερα λαμβάνοντες. τὰ τοῦ ἱεροῦ σκευοφυλακίου τίμια, καὶ ἱερὰ σκεύη, χρυσᾶ τε, καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἐξ ἄλλης τιμίας ὕλης κατασκευασθέντα ἅπαντα ἐν μιᾷ ῥοπῇ συνάγαγον, ἀφέντες τὸν ναὸν ἔρημον, καὶ γυμνὸν, μηδ' ὁτιοῦν καταλείψαντες. Τότε ἐπληροῦντο καὶ ἐν τῇ νέᾳ Σιὼν, τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἀμὼς τοῦ προφήτου λεγόμενα· Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς, ὁ παντοκράτωρ. ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια Βεθὴλ, καὶ κατασκαφήσεται τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πεσοῦνται ὑπὸ τὴν γῆν. καὶ συντρίψω, καὶ πατάξω τὸν οἶκον τὸν περίπτερον, ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν θερινόν. καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἶκοι οἱ ἐλεφάντινοι, καὶ ἀφανισθή-

A jurgiam ab iis, qui concordiam Ecclesiarum amplectuntur; Deo nunc irato ac succensente, meritasque pœnas a vobis exigente, in illud velut salutis portum confugitis. Sed neque vindici justæ Dei iræ pœnas luentes, intra viscera vestra pacis cogitatione & desiderio commoveminl. In tanta siquidem clade ac calamitate, si angelus cæln adveniens vos ad hunc modum alloqueretur: *pacem & concordiam Ecclesiæ dummodo colatis & amplectamini, hostes urbe pellam*; in eam conditionem haud consentiretis; ad quam etiam adducti, ficte tamen & simulate id ageretis. Hujus sibi conscii sunt illi, qui paucos ante dies in Turcorum, quam Francorum potestatem devenire, satius esse dicebant. Interea vero Turci, dum discur- B sant, cædunt, in servitutem rapiunt, ad templum illud hora diei prima nondum exacta pervenere. Valvas clausas securibus confestim deturbant ac dejiciunt: strictis deinde gladiis illud ingressi, ac populi multitudinem innumeram contuiti, mancipia nullo intercedente, vel obsistente, omnibus etiam selpsis pecudum more prodentibus, singuli vinciunt. Quis cladem ac calamitatem illam enarrabit? quis lamentabiles ejulationes, infantiumque vagitus referet? quis matrum lachrymas, patrumque fletus describet? Turcus de turba quivis delicatiorem, interque moniales formosam, contrectat. vinctam abducit aliquis, quam validior superveniens abripit. Ad rapiendum tra- C hendamque, comæ cirri ac cincinni, pectus ac papillæ denudatæ, brachia etiam jactando extensa invitabant. Domina cum ancilla, herus cum mancipio suo empto vinciebantur. Archimandrita cum janitore suo; delicati ac teneri juvenes cum virginibus, quas solis ardor non infuscarat, quasque pater via conspexerat; & si raptorem vi repellere conatæ fuissent, fuste verberatæ agebantur. Prædam quippe suam in locum tutum deducere volebat prædo, iteram, tertioque ad diripiendum reversurus. Horæ unius spatium prædonibus istis, iræ divinæ ministris ac vindicibus, ad vinciendum omnes satis fuit. Mares equidem funibus revinctos, fœminas vero fasciis D earum, redimiculisque alligatas; concatenatorum deinde longos innumerosque ordines ejulantium, ærumnæque suæ illachrymantium e templo, adytisque exeuntes intueri licebat; nec, qui eorum miseria ac calamitate tangeretur, ullus aderat. De templo autem quid loquar? adhæsit lingua faucibus meis, ore obducto spiritum ducere nequeo. Canes illi sanctas imagines ornamentis, torquibus nempe & armillis ablatis, illico disruperunt. Sacram mensam contegentes mappas rapuerunt. Lucernis sustinendis vasa partim fregerunt, partim tulerunt. In sacrario pretiosa & sancta, quæ asservabantur, ea auro argento aliave eximia materia, vasa, temporis momento cun- E cta compilarunt, ac convasarunt: omnibusque rebus spoliatum ac nudatum templum solitudine compleverunt. Tunc in nova Sion, quæ per Prophetam Amos Deus locutus est, exitum habuerunt. (Hæc dicit Dominus Deus omnipotens, De altaribus Betbel vindictam sumam, & cornua altaris suffossa eadent, terraque obruentur; conteram, & deturbabo domum altam seu pinnatam in æstivam. peribunt domus eburneæ, multæ-

Edit. Paris. pag. 164

Turci templum S. Sophiæ invadunt.

Græcos omnes in eo conclusos vinciunt, & in servitutem abducunt.

Miserabilis captivorum conditio.

S. Sophiæ templum prophanatum ac direptum.

Verba prophetæ Amos.

Edit. Paris. pag. 165.

que aliæ solo æquabuntur, dicit Dominus. Festivitates vestras aversatus sum, neque earum celebritates me delectant. Holocausta & victimas si mihi obtuleritis, propterea non respiciam. Odarum tuarum sonum apage a me, organorum tuorum psalmum non audiam. Dixitque mihi Dominus, populi mei Israel finis adest; altionem de illo amplius non differam. In illa die alulabunt templi laquearia, ait Dominus. Audite jam ista vos qui pauperem mane affligebatis, mendicisque terræ imperabatis. Qui dicunt, quando mensis exactus erit, ut vendamus? quando aderunt sabbata, ut thesauros (horrea) aperiamus, imminutaque mensura merces (frumentum) in illis reconditas vendamus? pondus earum corruptarum interim augeamus, & libra ad fallendum corrupta, parva pecunia mendicos emamus, humilisque sortis homines pro calceis possideamus. Die illa, dicit Dominus, Sol meridie occidet, & die lucido tenebræ terræ offundentur. Festivitates vestras in luctum convertam, & omnes cantus vestros in planctum & lamentationes.) Horrenda equidem illa die, qua urbs expugnata penitus absumpta est, sanctæ Martyris Theodosiæ memoriam celebrari contigit: cujus solemnitati frequens populus interfuit; plurimique viri ac fœminæ ad sanctæ monumentum pervigilium egerunt. Ubi etiam illuxit multæ mulieres conjuges suos comitatæ, ornatæ ac comptæ, cereos & incensum ad venerationem sanctæ ferentes, derepente, & ex improviso in Turcorum laqueos sese induunt. Quomodo enim tam repentinam Dei iram, temporis puncto urbem tam amplam pervadere persuaderi possent? qui in ea versati sunt, iis amplitudo urbis cognita est. Hi porro, quos diximus, minaces ignes ardentesque a Charsi sanctique Romani portis, palatii quoque partibus ubique diffundebantur. Classis vero, quæ in portu contra Turcos stabat, quominus in muros scalis subirent, prohibuit, illicque Turcis Romæi superiores, lapidibus ac missilibus ad horam usque diei tertiam eos infestavere. donec pars eorum, qui mane in urbem penetraverant, jamque prædas egerant, illuc accederent. Qui, ubi Romæos obnixe contra oppugnantes pugnare conspexerunt, totis pectoris viribus vociferando in superiorem muri partem evadunt. Romæi Turcis intra urbem conspectis voce lamentabili, HEI MIHI, missa, viribus ac robore destituti e muris præcipites cadere. Qui in navigiis Turci, simul ac suos in urbem penetrasse animadverterant, captam quoque intellexere, celeriterque admotis scalis muros scandunt, & in eam perveniunt; portis deinde effractis, via omnibus irruentibus patuit. Magnus etiam Dux ad Regiam portam, quam tuebatur, Turcos venisse cernens, domum suam paucis stipatus abiit. Eo enim deserto plerique diffugerant; domosque nondum assecuti multi capti sunt. Alii ædes suas desertas ingressi, abductis uxore & liberis, omnibusque opibus direptis, suspiriis ac planctui, quo miserias suas deflere possent, spatium haud invenere, manibusque post terga vinctis trahuntur. Alii domum se recipientes, cum conjugibus & liberis charissimis, jam jam abducendis, vinciuntur. Senes vero, qui domi vel morbo, vel ætatis imbecillitate detenti, foras exire nequibant,

Dies Maii 29. S. Theodosiæ sacer.

Classis Christianorum Turcos, qui in bastimentis erant in muros subire prohibet.

Donec Turcos in urbem penetrasse sentiunt Christiani.

pag. 166.

Magnus Dux stationem deserit, & domum se recipit.

A συντελοῦνται ὕστεροι πολλοί, λέγει Κύριος. ἀπώσομαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν. διότι εἰ ἐνέγκητέ μοι ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐκ ἐπιβλέψομαι· μετάστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι· καὶ εἶπε Κύριος πρός με, ἥκει τὸ πέρας ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραήλ· οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν αὐτόν, καὶ ὀλολύξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει Κύριος· ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἐκθλίβοντες εἰς τὸ πρωῒ πένητα, καὶ καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς. οἱ λέγοντες, πότε διελεύσεται ὁ μήν, καὶ ἐμπολήσομεν· καὶ πότε ἥξει τὰ σάββατα, καὶ ἀνοίξομεν θησαυρούς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον, καὶ τοῦ μεγα- B λῦναι στάθμιον, καὶ ποιῆσαι ζυγὸν ἄδικον, τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχούς, καὶ πένητας ἀντὶ ὑποδημάτων. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, δύσεται ὁ ἥλιος μεσημβρίας, καὶ συσκοτάσει ἐπὶ γῆς ἐν ἡμέρᾳ φωτός. καὶ μεταστρέψω τὰς ἑορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ πάσας τὰς ᾠδὰς ὑμῶν εἰς θρῆνον. ἔτυχε γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς συντελείας τῆς πόλεως ἑορτάζεσθαι καὶ πανηγυρίζειν τὴν μνήμην τῆς ὁσιομάρτυρος Θεοδοσίας. ἐτελεῖτο οὖν ἑορτὴ πάνδημος, ἦσαν γὰρ ἀφ' ἑσπέρας πλεῖστοι καὶ πλεῖσται διανυκτερεύσαντες ἐν τῇ σορῷ τῆς ὁσίας. οἱ πλείονες δὲ πρωῒ ἡμέρας γενομένης αἱ γυναῖκες σὺν τοῖς ἀνδράσι αὐτῶν ἀπερχόμεναι εἰς προσκύνησιν, φέρουσαι κηροὺς καὶ θυμιά- C ματα περικεκαλλωπισμέναι, καὶ περικεκοσμημέναι οὖσαι, ἐξαίφνης ἐν ταῖς παγίσι τῶν Τούρκων ἐνέπεσον. τίς γὰρ εἶχεν ἐννοῆσαι τὴν ἐξαίφνης ὀργὴν εἰς τοσοῦτον ὅρος τῆς πόλεως; ἴσασιν οἱ εἰδότες τὸ μέγεθος. αὕτη ἡ ἀπειλή, ὡς εἰρήκαμεν, ὑπῆρχεν ἀναφθεῖσα, καὶ καίουσα ἐν τῇ Χαρσοῦ πύλῃ, καὶ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, καὶ τοῦ μέρους τοῦ παλατίου. ἡ δὲ τῶν πλοίων καὶ τοῦ λιμένος ἀντίστασις, οὐκ ἐνεδίδου χώραν τοῖς Τούρκοις, τοῦ στῆσαι τὰς κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσιν. ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπικρατέστεροι τῶν Τούρκων, βάλλοντες λίθους, καὶ βέλεσι ἄχρι τρίτης ὥρας τῆς ἡμέρας· ἕως οὗ ἦλθον, καὶ κατώπτευσαν μέρος τῶν σκυλευόντων ἀπὸ πρωΐας ἐντὸς τῆς πόλεως. καὶ ἰδόντες τοὺς Ῥωμαίους D πολεμίζοντας τοὺς ἔξω, καὶ φωνὴν ὅσην δυνάμεως ἀφέντες, ἔδραμον ἐπάνω τῶν τειχέων. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς Τούρκους ἰδόντες ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ φωνὴν ἀφέντες ὀδυνηρὰν τὸ οἴμοι, ἀπὸ τοῦ τείχους κατέπιπτον. οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ πλέον ἰσχύς, οὔτε δύναμις τοῖς Ῥωμαίοις. τότε καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις θεασάμενοι τοὺς Τούρκους ἐντὸς ἔγνωσαν, ὅτι ἡ πόλις ἑάλω, καὶ ὡς ἐν τείχει τὰς κλίμακας θέντες, ἐντὸς ἐβιβάσθησαν, καὶ τὰς πύλας κατεάξαντες, ἅπαντες ἔνδον εἰσήεσαν. Ἰδὼν δὲ καὶ ὁ μέγας Δοὺξ τοὺς Τούρκους ἐλθόντας οὗ ἵστατο τόπου, ἦν γὰρ ἐπιβλέπων τὴν βασιλικὴν πύλην, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον οἶκον ἀνεχώρησε σὺν ὀλίγοις, καὶ γὰρ ἦσαν ἅπαντες διασκεδασθέντες· καὶ E οἱ μὲν πρὸ τοῦ τὴν οἰκίαν καταλαβεῖν ᾐχμαλωτίζοντο· οἱ δὲ τὰς αὐτῶν οἰκίας καταλαβόντες ἐρήμους παίδων, καὶ γυναικός, καὶ πραγμάτων εὕρισκον· καὶ αὐτοὶ πρὸ τοῦ στενάξαι καὶ κλαῦσαι, ἐδεσμοῦντο τὰς χεῖρας ὄπισθεν. ἕτεροι ἐρχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εὑρόντες τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα ἤδη ἀπαγόμενα, καὶ συνεδίδοντο, καὶ ἐδεσμοῦντο σὺν τοῖς φιλτάτοις, καὶ τῇ συζύγῳ. τοὺς δὲ γέροντας τοὺς ἐν

Digitized by Google

σφαγῆς τοὺς μὴ δυναμένους ἐξελθεῖν ἐκ τῆς οἰκίας ἢ διὰ νόσον ἢ διὰ γῆρας, πάντας, καὶ πάσας ἀνηλεῶς ἔσφαττον, τὰ βρέφη τὰ ἀρτιγέννητα ἐν ταῖς πλατείαις ἔρριπτον. ὁ δὲ μέγας δοὺξ ἀκούων τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τὴν γυναῖκα, ἣν γὰρ ἀσθενοῦσα, ἐν τῷ πύργῳ κεκλεισμένους, καὶ κωλύοντας τοῖς Τούρκοις τὴν εἴσοδον, αὐτὸς μὲν συνελήφθη σὺν τοῖς ὑπακολουθοῦσιν αὐτῷ. ὁ δὲ τύραννος πέμψας τινὰς ἐφύλαττον καὶ αὐτὸν, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. τοὺς δὲ καταλαβόντας, καὶ περικυκλώσαντας τὸν οἶκον αὐτοῦ Τούρκους, ἔδωκεν ἱκανὰ ἀργύρια, ὥστε δοκεῖν ἐξαγοράζειν αὐτοὺς διὰ τὸν ὅρκον· ἐφυλάττετο ὅμως πανοικί. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἅπαντες εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ οἱ βόσκοντες τὰς ἡμιόνους, καὶ οἱ μάγειροι πάντες ἐξαπλοῦντες ἔφερον. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανὸς, ὃν φθάσας ὁ λόγος ἐπίεμψεν ἐν τῇ νηΐ, τοῦ θεραπευθῆναι τὴν πληγὴν ἣν ὑπέστη, κατευθὺς ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι, τινὲς τῶν αὐτοῦ φεύγοντες ἔδραμον λέγοντες, πῶς οἱ Τοῦρκοι εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσφάγη. ἀκούσας γὰρ τὸν πικρότατον, καὶ δριμὺν λόγον, προστάττει τοὺς κήρυκας διὰ σαλπίγγων ἀνακαλεῖν τοὺς αὐτοῦ ὑπασπιστὰς, καὶ συμπλωτῆρας. ὁμοίως καὶ αἱ λοιπαὶ νῆες ἑτοιμάζοντο. ἦσαν γὰρ αἱ πλεῖσται ἀποβαλλόμεναι τοὺς ναυάρχους αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντας. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινὸν ἐν τῇ παραθαλασσίᾳ τοῦ λιμένος, ἄνδρας, γυναῖκας, μονάχους, μοναζούσας βοώσας οἰκτρῶς, καὶ τυπτούσας τὰ στήθη ἐλεεινῶς ἐκ τῶν ναυτῶν τοῦ ἀντιλαβέσθαι αὐτῶν· ἀλλ' οὐκ ἦν δυνατὸν· ἅπαξ ἐπρονοήθη, τοῦ πιεῖν τὸ ποτήριον τὸ πλῆρες τῆς ὀργῆς Κυρίου. οὐ γὰρ καὶ αἱ νῆες ἐβούλοντο, ἀλλ' οὐκ ἠδύναντο. καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ ἠσχολοῦντο τὰ πλοῖα τοῦ τυράννου ἐν τῇ ἁρπαγῇ, καὶ τῷ σκυλμῷ τῆς πόλεως, οὐκ ἂν ἀφέθη μία ἢ μόνον· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἀφέντες τὰ πλοῖα πάντες ἔνδον ἦσαν, καὶ οἱ Λατῖνοι ἄδειαν εὑρόντες ἐξήρχοντο τοῦ λιμένος. ὁ δὲ τύραννος ἔτριζε μὲν τοὺς ὀδόντας, ἀλλ' οὐκ ἠδύνατο πλέον τι πρᾶξαι, καὶ ἄκων ἐκαρτέρει. Οἱ δὲ τῆς Γαλατᾶ ἰδόντες ταύτην τὴν ἀνήκεστον συμφορὰν, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἔτρεχον ἐν τῷ αἰγιαλῷ, περιεσκοποῦντες τὰς βάρκας. καὶ ὅπου ἔτυχον ἀκατίῳ εἰσερχόμενοι ἐν ταῖς ναυσὶν εἰσέδυον ἀφέντες καὶ πράγματα καὶ οἰκίας. ὅσοι δὲ πολλοὶ οἵτινες ἀπὸ τῆς βίας καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν τῷ βυθῷ παρέπεμψαν, καὶ ἄλλας δεινὰς ζημίας ὑπέστησαν. εἷς γὰρ τῶν τυράννου μεσαζόντων, ὡς καὶ ἠγαπᾶτο τότε παρὰ τοῦ Μεχεμὲτ, αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ συγκροτήσας τῷ τυράννῳ τὴν μάχην γενέσθαι, δραμὼν ἐν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ μέρεσι, Ζάγανος αὐτῷ τὸ ὄνομα, ἐβόα· μὴ φεύγετε, καὶ κατόμνυε τὴν ἀσφαλῆ τοῦ τυράννου ὅρκον, ὅτι μὴ φοβεῖσθε· ὑμεῖς γὰρ τοῦ ἡγεμόνος ἐστὲ φίλοι. καὶ ἕξετε τὴν πόλιν ὑμῶν ἀνεπηρέαστον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὰς συνθήκας, ἃς εἴχετε μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ μεθ' ἡμῶν κρείττονας ἕξετε, καὶ ἄλλο μὴ φροντίσητε, ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν κινήσετε τὸν ἡγεμόνα. Ταῦτα ὁ Ζάγανος εἰπὼν, ἐκώλυσε τοὺς Φράγκους τοῦ Γαλατᾶ μὴ ἀναχωρῆσαι· πλὴν ὅσοι ἐδυνήθησαν φεύγειν ἔφυγον· τότε συμβουλευθέντες οἱ λοιποὶ, ἔλαβον τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου σὺν τῷ ποδεστάτῳ αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον προσκυνήσοντες τῷ τυράννῳ· καὶ προσκυνήσαντες, καὶ δόντες τὰς κλεῖς, αὐτὸς περιχαρῶς ἔλαβε, καὶ τούτους σὺν ἱλαροῖς λόγοις καὶ βλέμμασιν ἐπέμψεν. αἱ δὲ νῆες τὰ ἱστία πτερώσαντες πέντε μόνον αἱ μεγάλαι, αἱ δὲ ἄλλαι οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξελθεῖν, ἦσαν γὰρ νῆες ἀπολειφθεῖσαι, καὶ οἱ ναύαρχοι αὐτῶν φυγόντες σὺν ταῖς ἄλλαις ναυσὶν ἐσώζοντο. καὶ νῆες φυγοῦσαι, καὶ τοὺς ναυάρχους αἰχμαλώτους καταλιποῦσαι τὴν

A omnes viri fœminæque immanitate fœda ac summa trucidati; infantesque recens nati per plateas projecti. Dux vero magnus ad liberos & uxorem ægrotantem turri inclusos, & ab ingressu Turcos arcentes cum venisset, ipse interim, cum iis qui ipsum sequebantur, captus est. Militibus statim aliquot, qui illum ejusque domum custodirent, a Tyranno missis, cum tota familia & domo asservatur; Turcis porro, qui domum suam circumsederant, multos nummos largitus est, ita ut jurejurando adactos ipsos emere videretur. Cæterum Turci urbem promiscue intrantes, agasones etiam, & lixæ ubique diripere ac prædam agere. Johanni vero Justiniano, quem, ut vulnus curaret, in navem abiisse diximus, portum intranti B affertur a suorum aliquot fuga arrepta accurentibus, Turcos in urbem irrupisse, & Imperatorem vulneribus occubuisse. Nuncio tam gravi & acerbo accepto, tubicines, ad milites suos navigationis comites revocandum, receptui canere jubet. cæteræ pariter naves, quarum pleræque navarchos in servitutem actos amiserant, ad discessum se comparare. Spectaculum etiam miserandum in portus crepidine intuentibus oblatum, viri, mulieres, moniales, & monachi lamentabiliter clamare, pectora tundere, vectores navium rogare, ut se in eas susciperent. Verum hoc possibile non erat, quod semel decretum, ut iræ Domini plenum poculum haurirent. Neci, etC iamsi nautis eos accipere propositum fuisset, id exequi concessum; cum ne una quidem navis salva evadere potuisset, nisi Tyranni classis milites, sociique navales prædæ ac urbi diripiendæ intenti, dilapsi huc & illuc fuissent. At dum Turci per urbem discursant, e portu solvendi citra periculum tempus Latinis datum. Tyrannus interim dentibus stridere, & ægre id ferre, cum plus præstare ipse nequiret. Galatini calamitatis hujus intolerabilis spectatores, cum uxoribus & liberis ad littus accurrunt, lembos & scaphas circumspiciunt: & primo quoque obvio ad naves feruntur, easque, ædibus ac cunctis opibus derelictis, conscendunt. Multi etiam thesauros suos in profundum mare vi coacti D abjecere, aliaque gravia damna sunt passi. Interea Tyranni Mesazonton unus Zaganus nomine, Mehemeti tunc charus, quod oppugnationem decernentis consilium probasset ac laudasset, versus Galatam accurrens, voce contenta, per Tyranni quoque caput juratus, his verbis a fuga revocabat: *Ne fugite, aut quidquam reformidate, principis amici cum sitis. Oppidum vestrum ab omni injuria & damno immune erit. fœdera, quæ cum Romæorum Imperatore initatis, potiori vobis melioriqua conditione nobiscum faciabuntur, aliud omne propositum omittite, ne principis iram in vos accendatis.* His dictis Zaganus Francos Galatinos, ne abirent, persuasit; quibus tamen, quotquot aufugere potuerunt, fidem haud habuere. Cæteri, qui oppidum non E deseruerunt, habito consilio Magistratum comitati Tyrannum veneratum, clavesque ei oblaturi abeunt. Venerationis officio exhibito, traditas claves ipse lætus accepit, eosque grato sermone, vultuque blando allocutus dimisit. Naves quinque magnæ tantum vela ventis dedere; cæteræ e portu solvere nequiverunt; quod a nautis, qui illas quinque saluti consulentes conscenderant, derelictæ essent. Quæ ergo

Magnus Dux captus & jussu Tyranni domi asservatur.

Justinianus suos per tubicinem revocat.

Inclamant urbis incolæ nautas, ut se in navibus accipiant; sed frustra.

Edit. Paris. pag. 167.

Galatini animo perculsi ad fugam convertuntur.

Galatini a Venere Zagano a fuga revocati.

Magistratus Galatæ Tyrannum adit, clavesque oppidi offert.

Naves quinque Christianorum, & Venetorum triremes actuariæ aufugiunt.

aufugerunt naves, navarchis aliis captivis relictis, salvæ evasere, eque portu egressæ plenis velis flante Borea ferebantur, urbis calamitatem suspiriis ac lamentis prosecutæ. Actuariæ quoque Venetorum triremes vela fecerunt. At universam populi multitudinem, a nautis spretam ac desertam, extra urbem nacti Turci classiarii, viros & mulieres in navigia deduxerunt: urbis vero reliqui incolæ extra mœnia abacti in castris pecudum more stabulabantur.

Turci classiarii magnum captivorum numerum nancifcuntur: omnes urbis incolæ aut in castris, aut in classe Turcorum reperti.

A σωτηρίαν ἐπραγματεύσατο. ἐξελθοῦσαι οὖν ἐκ τοῦ λιμένος, καὶ ἀνέμου πνεύσαντος βορραίου, τὰ ἱστία πλήρη γενόμενα ἔπλεον, σὺν ἀναστεναγμοῖς καὶ θρήνοις κλαίοντες τὴν τῆς πόλεως συμφοράν. ὁμοίως καὶ αἱ τριήρεις τῶν Βενετίκων αἱ ἐμποριχαί. τὸν δὲ λαὸν ἅπαντα οἱ τῶν πλοίων Τοῦρκοι ἔξω τῆς πόλεως εὑρόντες παρητημασμένον, ἄνδρας τε, καὶ γυναῖκας, πάντας ὅπου καὶ ἦσαν συναθροίσαντες, εἰς τὰ πλοῖα εἰσήγαγον. ὁ δὲ λοιπὸς λαὸς τῆς πόλεως ἔξω εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ φοσσάτου ἐμανδρίζετο.

Edit. Parif. pag. 168.

CAPUT XL.

Mehemetes urbem ingreditur, & in S. Sophiæ templum venit, precesque suas ibi recitare Imamem jubet. Magnum Ducem ad se vocatum alloquitur: Constantini caput agnitum columnæ in Augustio affigitur. Alia de Magno Duce & Orchane narratio. Mehemetes Magnum Ducem consolatur, & illustrium nomina describit. Magni Ducis uxorem invisit, & blande alloquitur. Ad convivium natu minorem filiorum Magni Ducis venire jubet Mehemetes; cum mittere filium Magnus Dux recusaret, Mehemetes ipsum interfici jussit. Magnus Dux filios suos, ut mortem æquo ac forti animo subeant, hortatur, & ipse demum capite plectitur. Proceres omnes a Mehemete redempti, & interfecti.

Mehemetes urbem ingreditur.

Quæ hactenus narrata, ab hora diei prima ad octavam usque cuncta peracta sunt. Omni suspicione ac metu tunc remotis, Tyranus Mesazontibus aliisque satrapis suis stipatus urbem intravit, ante & post etiam cinctus satellitum suorum ignem spirantium manu, qui Apolline sagittario præstantiores, herculea vi juvenes, singuli aliis decem pugnando pares erant. Ad magnam Ecclesiam ubi devenit equo desiliit, eam ingressus huc & illinc dispiciens admirabundus attonitusque restitit. Turcum vero quendam marmor confringere cum animadvertisset, interrogat, quare pavimentum sic corrumperet: respondit iste, fidei zelo id se facere. extensa tum manu Turcum gladio, hæcce fatus, percutit: *Thesauri ac captivi vobis sufficiunt, urbis porro ædificia mea sunt*. Pacti equidem cum militibus suis conventi Tyrannum, thesauros exhaustos totque abductos captivos cernentem, pœnituit. Turcum porro illum semianimem pedibus tractum extra templi limina projecere. Ipse vero princeps unum ex impuris suis sacerdotibus vocatum ad se ambonem ascendere jussit, ubi prophanas preces suas recitavit; principe filio iniquitatis, Antichristi præcursore super sacra mensa interim locato, precesque suas recitante. Proh calamitatem! proh horrendum monstrum! hei mihi quo loci res nostræ devenerunt! heu! heu! quid vidimus! Turcum impium sanctum altare pedibus calcantem, stantemque super Apostolorum, & martyrum reliquiis in eo repositis. perhorrescat Sol. Ubinam agnos Dei? ubi filius & verbum patris super altari illo mactatos, manducatus, nec umquam consumptos. Pro nothis & adulterinis revera æstimati sumus. Religionem nostram, & cæremonias propter peccata nostra gentes flocci fecerunt. Templum quod verbi Dei sapientiæ nomini extructum ac consecratum erat: templum sanctæ Trinitatis appella-

Ad S. Sophiæ templum venit.

Turcum marmor templi frangentem increpat & interficit.

Nemas seu preces suas recitari in templo S. Sophiæ jubet Mehemetes, ipseque altari, seu mensa sacræ conscensa precatur.

Ducæ planctus & lamentationes.

B ΤΑΥΤΑ γὰρ ἅπαντα ἐγεγόνεισαν ἀπὸ ὥρας πρώτης τῆς ἡμέρας, ἕως ὥρας ὀγδόης. τότε καὶ ὁ τύραννος πᾶσαν ὑποψίαν καὶ φόβον ἀποθέμενος, εἰσίει ἐντὸς τῆς πόλεως σὺν τοῖς αὐτοῦ μεσάζουσιν, καὶ ἑτέροις σατράπαις, ἔχων ἔμπροσθεν τοὺς αὐτοῦ δούλους πῦρ πνέοντας, πάντας τοξότας ὑπὲρ τὸν Ἀπόλλωνα, νέους ἡρακλείδας, ὁ εἷς πρὸς δέκα ἀντιπαρατάξασθαι ἕτοιμος. κατελθὼν δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀποβὰς τοῦ ἵππου, καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς, ἐξέστη ἐπὶ τῇ θέᾳ. εὑρὼν δὲ ἕνα τῶν Τούρκων κατακόψαντα μίαν τῶν μαρμάρων ἐκείνων, τὸν μὲν Τοῦρκον ἠρώτα τίνι τρόπῳ φθείρει τὸ ἔδαφος; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ἕνεκα πίστεως. αὐτὸς δὲ τείνας τὴν C χεῖρα παίει τῷ ξίφει τὸν Τοῦρκον, λέγων, καὶ τοῦτο. ἀρκεῖ ὑμῖν ὁ θησαυρὸς, καὶ ἡ αἰχμαλωσία, αἱ δὲ οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως ἐμαὶ τυγχάνουσιν. ἰδοὺ γὰρ ὁ τύραννος μετανοήσας ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τῇ γενομένῃ, ὁρῶν τὸν ἐξαντλούμενον θησαυρὸν, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ἄμετρον. ἑλκύσαντες δὲ τὸν Τοῦρκον ἐκ τῶν ποδῶν ἔξω ἡμιθανῆ ἔρριψαν. αὐτὸς δὲ κελεύσας ἕνα τῶν αὐτοῦ μιαρῶν ἱερέων, ἀνέβη ὁ κληθεὶς ἐπ' ἄμβωνος, καὶ ἐδελάλησε τὴν μιαρὰν αὐτοῦ προσευχήν. Ὁ δὲ υἱὸς τῆς ἀνομίας, ὁ πρόδρομος τοῦ Ἀντιχρίστου, ἀναβὰς ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ἐποίησε τὴν προσευχήν. Βαβαὶ τῆς συμφορᾶς. φεῦ τοῦ φρικώδους τέρατος. οἴμοι, τί γεγόναμεν, αἲ, αἲ, τί εἴδαμεν. Τοῦρκος D ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, ἐν ᾧ λείψανα Ἀποστόλων καὶ Μαρτύρων ἵδρυνται, καὶ ἐπάνω αὐτοῦ ἀσεβής; φρίξον ἥλιε. καὶ ποῦ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ; καὶ ποῦ ὁ Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Πατρὸς, ὁ θυόμενος ἐπάνω καὶ ἐσθιόμενος, καὶ μηδέποτε δαπανώμενος; ὄντως εἰς κίβδηλον ἐλογίσθημεν, ἡ λατρεία ἡμῶν εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη τοῖς ἔθνεσι, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. ὁ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου σοφίας ἀνοικοδομηθεὶς ναὸς, καὶ ἐπώνυμος τῆς ἁγίας Τριάδος ὀνο-

Digitized by Google

μαζόμενος, καὶ μεγάλη ἐκκλησία καὶ νέα Σιὼν, σήμερον βωμὸς βαρβάρων, καὶ οἶκος τοῦ Μωάμεθ ἐπεκλήθη, καὶ γέγονε. Δικαία ἡ κρίσις σου, Κύριε. Ἐξελθὼν οὖν ἐκ τοῦ βωμοῦ, ἐζήτησε τὸν μέγαν Δοῦκα, καὶ αὖθις παρέστησαν αὐτὸν, ἐλθὼν οὖν καὶ προσκυνήσας, εἶπεν αὐτῷ. Καλῶς ἐποιήσατε, τοῦ μὴ παραδοῦναι τὴν πόλιν. ἴδε πόσα ζημία ἐγεγόνει, πόσος ὄλεθρος, πόση αἰχμαλωσία. Ὁ δὲ Δοὺξ ἀπεκρίνατο. Κύριε, οὐκ εἴχομεν τοσαύτην ἡμεῖς ἐξουσίαν τοῦ διδόναι σοι τὴν πόλιν, οὐδὲ Βασιλεὺς αὐτός. ἄλλως ὅτι καὶ τινὲς τῶν σῶν ἐδυνάμουν τὸν Βασιλέα ἐν λόγοις γράφοντες. μὴ φοβοῦ, οὐ γὰρ ἰσχύσει καθ' ὑμῶν. τοῦτο γοῦν ὑπέλαβεν ὁ τύραννος διὰ τὸν Χαλὶλ Πασίαν, ἦν γὰρ τρέφων θυμὸν κατ' αὐτοῦ. Τότε ἀκούσας τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλέως, ἠρώτησεν εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα σὺν ταῖς ναυσί. καὶ ὁ Δοὺξ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐκ οἶδεν, ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ τότε, ὅτε οἱ Τοῦρκοι συμφώνησαν, εἰσελθόντες ἐν τῇ πύλῃ τῆς Χαρσοῦ, τῷ Βασιλεῖ. ἀποσταλθέντες οὖν ἐκ μέσου στρατοπέδου δύο νέοι, εἴρηκεν ὁ εἷς τῷ τυράννῳ. Κύριε, ἐγὼ τοῦτον ἀπέκτεινα, βιαζόμενος οὖν τοῦ εἰσελθεῖν, καὶ ἁρπάσαι σὺν τοῖς σὺν ἐμοὶ, ἔασα αὐτὸν νεκρὸν καταλείψας. Ὁ δ' ἄλλος εἶπεν. ἐγὼ τοῦτον ἐπάταξα πρῶτον. τότε ὁ τύραννος στείλας καὶ τοὺς δύο, ἐνετείλατο φέρειν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. οἱ δὲ ταχυδρομήσαντες εὗρον, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμόντες παρέστησαν τῷ ἡγεμόνι. Ὁ δὲ τύραννος ἔφη πρὸς τὸν μέγαν Δοῦκα. εἰπέ μοι τὸ ἀληθὲς, εἰ ἡ κεφαλὴ αὕτη ἐστὶ τοῦ βασιλέως σου. τότε κατασχησάμενος αὐτὴν εἴρηκεν, ἐκείνου ἐστὶ, Κύριε. εἶδον οὖν αὐτὴν καὶ ἕτεροι, καὶ ἐγνώρισαν. τότε προσήλωσαν αὐτὴν ἐν τῷ κίονι τοῦ Αὐγουστείου, καὶ ἵστατο ἕως ἑσπέρας. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδείρας, καὶ ἀχύροις τὸ δέρμα συβάσας, ἔπεμψε πανταχοῦ, δεικνύων τὰ τῆς νίκης σύμβολα τῷ τῶν Περσῶν ἀρχηγῷ, καὶ τῷ Ἀράβων, καὶ τοῖς ἄλλοις Τούρκοις. Ἕτεροι δέ φασιν, ὡς ὁ Δοὺξ εὑρέθη μετὰ τοῦ Ὀρχὰν ἐν τῷ πύργῳ τῷ τοῦ καστελλίου τῶν Φραντζίζιδων, ἐκεῖ παρεδόθησαν, ὁρῶντες ὡς οὐκ ἦν δυνατὸν ἀνθίστασθαι πλέον τοῖς Τούρκοις. ὄντων δὲ πλείστων ἐκεῖ καὶ εὐγενῶν ἀρχόντων σὺν τῷ Δουκὶ, μετήσατο ὁ Ὀρχὰν ἀπό τινος μοναχοῦ τὰ ἄμφια αὐτοῦ, καὶ φορέσας αὐτὰ ἔδωκε τῷ μοναχῷ τὰ αὐτοῦ· καὶ διὰ μιᾶς τοξοβολικῆς θυρίδος, ἔβαλεν ἑαυτὸν κατὰ γῆς ἔξω τῆς πόλεως· καὶ λαβόντες οἱ τῶν πλοίων καὶ δεσμεύσαντες, ἔβαλον ἐντὸς σὺν τοῖς λοιποῖς αἰχμαλώτοις. οἱ δὲ τοῦ πύργου παραδοθέντες καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ πλοίου ἐκείνου εἰσήχθησαν. τότε εἷς τῶν αἰχμαλώτων τῶν Ῥωμαίων καταπραγματευσάμενος τὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, εἴρηκε τῷ ναυάρχῳ. εἰ ἐλευθερώσεις με σήμερον, ἔχω σοι δοῦναι τὸν Ὀρχὰν, καὶ τὸν μέγαν Δοῦκα ὁμοῦ. τότε ἀκούσας ὁ ναύαρχος, ὤμοσε τοῦ ἐλευθερῶσαι αὐτόν. καὶ τότε δείξας τὸν μελανοφόρον Ὀρχάνην, καὶ μαθὼν ὅτι κατ' ἀλήθειαν ἐκεῖνός ἐστιν, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. τὸν δὲ μέγαν Δοῦκα ζῶντα, καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀρχὰν λαβὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα ἀπήγαγεν, ἐν τῷ Κοσμαδίῳ. ἐκεῖνος δὲ τῷ ναυάρχῳ εὐεργετήσας, καὶ πλεῖστα δοὺς ἀπέλυσε. τὸν δὲ μέγαν Δοῦκα, ἐκέλευσε καθίσαι, καὶ παρηγορήσας αὐτὸν, ὤμοσε φυλαχθῆναι ἐν τῷ φοσάτῳ, καὶ

A tum, Ecclesia magna, nova Sion, hodie in Barbarorum aram, & Mohamedis domum re ac nomine transformata est. Quam rectum judicium tuum Domine! Templo cum exiisset Tyrannus, ad se venire Ducem magnum jussit: qui illico adductus principem veneratus est: Hisce Tyrannus eum allocutus est verbis: *Vos equidem, urbe mihi non dedita, egregie gessistis. damnum ac jacturam, quanta sint, æstimatione metire, cæsorum immanem stragem, captivorumque numerum considera.* Illi Dux respondit: *has in urbe Domine, nec Imperator, nedum ipse ego, tanta auctoritate pollebamus, ut illam tibi permittere penes nos fuerit; præcipue cum inter tuos nonnulli bonum animum nos habere juberent, scriptis ad Imperatorem in hunc modum litteris;* B NE FORMIDA, NEQUE ENIM VIRIBUS SUIS VOS DEBELLABIT. Hæc ab Halilo Bassa scripta suspicatus est Tyrannus, in quem odio ac ira jam flagrabat. Imperatoris nomine audito, num aufugisset cum navibus interrogat. Id se ignorare Dux respondit: ad portam siquidem regiam in statione tunc se fuisse, quando Turci in urbem porta Charsi irruentes Imperatorem adorti sunt. E mediis castris duo juvenes mox acciti sunt, quorum alter Tyranno dixit; *Domine illum occidi, & tam turba a tergo urgente progredi vi cogerer, una cum meis commilitonibus prædam assecut, mortuum ipsum omisi.* Alter se priorem vulnus inflixisse jactavit. Amboshosce juvenes Tyrannus illico abire ad C conquirendum, sibique ejus caput afferendum, jussit. mandato confestim paruere, inventique cadaveris amputatum caput principi attulere, Magnum Ducem allocutus Tyrannus, an revera hoc sit Imperatoris caput, interrogat; ex indiciis agnitum, illius esse fassus est; aliisque conspectum pariter approbatum. Ab iis deinde columnæ, quæ in Augustio locata est, clavis affixum, ad vesperam usque ibi spectaculo fuit. Pellis denique detracta, paleaque referta, per Persarum, Arabumque principum, aliorumque Turcorum ditiones, ut victoriæ symbolum, ostentanda ejus mandato circumfertur. Alii porro narrant, in turre, quam Franci tuebantur, Ducem cum Orchane latitasse; D ibique, cum Turcis resistendo impares se agnoscerent, in eorum potestatem deditione devenisse; plurimosque nobiles ac proceres cum Duce illic adfuisse. Inter eos etiam, ut referunt, monachus erat, a quo vestes, quibus indutus erat, Orchanes petiit, illisque suas commutavit: per fenestram deinde quamdam sagittis emittendis accomodatam extra oppidi muros præcipitem se dedit: quem comprehensum nautæ vinxerunt, & cum ceteris captivis navibus imposuerunt. Qui in turre erant cæteri & ipsi se Turcis permisere, inque navem eamdem abducti sunt. Ex his quidam captivus Romæus in libertatem se asserere sollicite satagens, tali Navarcho dixit: *Si me libertati restitueris, Orchanem, magnumque Ducem* E *hodie tibi tradere possum.* Hoc ut intellexit navarchus, eum libertate donaturum se juravit. Illico igitur Orchanes nigris vestibus indutus, captivi istius indicio proditus est. Navarchus itaque Orchanem illum esse pro comperto habens, caput ei amputavit. Virum deinde magnum Ducem, Orchanisque caput principi, in Cosmedio tum versanti, obtulit: qui navarcho gratiis actis, multa etiam largitus est.

Edit. Paris. pag. 169.

Mehemetes magnum Ducem ad se vocatum alloquitur.

Magnus Dux Mehemeti respondet.

Halil Bassa de proditione suspectus.

De Imperatore quid actum sit se nescire asserit magnus Dux.

Constantinus a quibus interemptus fuerit.

Caput Constantini effertur Mehemeti & a magno Duce agnoscitur.

Alia de magno Duce & Orchane Musulmeni nepote historia.

Pag. 170.

Orchanes & magnus Dux proditi.

Orchani caput amputatum.

Mehemetes magnum Ducem consolatur.

Magnum vero Ducam sedere jussum consolatus est, ejusque liberos & uxorem per castra & classem a tubicine conquisitos adduci imperat. Singulis aspra mille distribuit princeps, demumque magnum Ducem bene sperare hortatus, longo humanoque sermone ejus dolorem levat, dicitque. *Hanc adeo amplam urbem fidei tuæ regendam ac curandam credere volo, illustrioribusque, quam quos in Imperatoris aula gessisti, honoribus honestabo, animo saltem ne despondeas.* Gratiis actis, ejusque manu deosculata, magnus Dux domum suam abiit. Cum autem ab eo intellexisset Mehemetes nobilium illustriumque palatii & aulæ principis officialium nomina, singula descripsit; quos per classem & castra conquisitos, redemptosque mille aspris singulos, locum in unum conduxit.

Mehemetes nomina illustrium aulæ virorum describit.

Postridie illius tenebrosæ diei, qua genus nostrum internecione deletum est, in urbem venit Tyrannus, Ducisque magni domum se contulit, in cujus occursum Dux processit, eumque veneratus excepit; eo tempore conjux ipsius morbo decumbebat, ad ægrotantis ergo lectum, lupus sub ovis specie latens, accessit, & eam alloquitur his verbis: *Salve mater, ne te, quos isti dies tulere, casus mœrore conficiant; Dei decreto parendum. plura amissis tibi largiri possum, hoc unum, ut valeas, cura.* Ducis quoque magni filii ipsum adoraturi accesserunt: gratias demum de sancta humanitate ai cum egissent, exivit ipsa, & urbem lustrando obit. In ea penitus deserta, nec homo qui mutiret, nec avis aut quadrupes, quæ vocem mitterent, exaudiebantur; domos solum modo scrutabantur, qui invalidi, repertum quidquam & deprædari haud poterant. Mutuis hac de causa cædibus se confoderunt multi, dum spolia sibi invicem rapiunt, quæ validiori ac robustiori, imbecillioribus lethali vulnere oppressis, cessere. Altera ab urbe capta die, Maii trigesima labente iterum eam intrant, & prædæ reliquias corradunt. Tyrannus majore urbis parte lustrata, convivioque in palatii regione vicina instructo hilariter epulatus est; jamque vino madidus ac temulentus Archieunucho suo talia imperat, Domum magni Ducis abi, & eum ita alloquere: *Mandat princeps, ut filium tuum natu minorem* (is equidem forma oris pulchra, annos quatuordecim natus erat) *ad convivium mittas.* Ad quæ verba, adolescentis pater fere exanimatus est; vultuque colore mutato Archieunucho dixit: *Legis nostræ instituta haud ferant, ut, me ministro ac perductore, filius meus stupro violandus tradatur; carnificem mittere, qui caput meum amputatum auferret, potius erat.* Ut vero iram Tyranni devitaret, consilium dabat Archieunuchus, ut adolescentulum dimitteret. Cui parere recusans dixit: *Si illum abducere tibi propositum est, ita fiat; absit vero, ut illum tibi sponte dedam.* Reversus ergo Archieunuchus a magno Duce, adolescentem mittere renuente, acceptum responsum principi affert. Quo percitus ira Tyrannus Archieunucho mandat, *carnifice tecum ducto redi, & adolescentem huc adducas; carnifex vero magnum Ducem ejusque liberos huc agat.* Domum magni Ducis veniunt, qui tali nuncio accepto liberos & uxorem complexus, filio ac genero suo Cantacuzeno comitibus, carnificem secutus est. Adolescentulum perductum principi sistit Archieunuchus, cæteros interim ad palatii portam stare innuit, quos subito

Mehemetes in magni Ducis domum abit, cujus uxorem alloquitur, die Maii 30.

Magni Ducis filii Mehemetem salutant. Desolatæ urbis facies.

Edit. Parif. pag. 171. Mehemetes urbem lustrat, & convivio proceres aulæ suæ excipit.

Ad se adduci magni Ducis filium natu minorem jubet.

Magnus Dux id volens fere facere detrectat.

Archieunuchus magni Ducis responsum Mehemeti refert.

Magnus Dux ad mortem ducitur.

A ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ τῶν παίδων, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς συνήχθησαν. τότε ὁ ἡγεμὼν δοὺς ἀνὰ χιλίων ἀσπρῶν κατὰ κεφαλήν, ἀπέλυσε πάντας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν μέγαν Δοῦκα θαῤῥύνας αὐτόν, καὶ παρηγορήσας τὰ πλεῖστα εἰπὼν αὐτῷ· ὅτι τὴν πόλιν ταύτην σοι μέλλω παρακαταθέσθαι, τοῦ ἔχειν τὴν ἅπασαν αὐτῆς φροντίδα, καὶ ποιήσω σε εἰς λαμπροτέραν δόξαν, παρ᾽ ἣν εἶχες ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Βασιλέως· καὶ μὴ ἀθύμει. εὐχαριστήσας οὖν, καὶ ἀσπασάμενος τὴν αὐτοῦ χεῖρα ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μαθὼν δὲ παρ᾽ αὐτοῦ τὰ ὀνόματα τῶν εὐγενῶν, τῶν ἐν τῷ παλατίῳ διαπρεψάντων ὀφφικιαλίων, πάντων τὰ ὀνόματα κατέγραψε, καὶ ἐν τοῖς πλοίοις καὶ B ἐν ταῖς σκηναῖς. συναθροίσας οὖν πάντας, ἐξηγόρασεν, ἀνὰ χιλίων ἀσπρῶν δοὺς τοῖς Τούρκοις. πρωΐας δὲ γενομένης παρελθούσης ἐκείνης τῆς φρικτῆς, καὶ ζοφερᾶς ἡμέρας, ἐν ᾗ ἐγένετο ἡ πανωλεθρία τοῦ γένους ἡμῶν, εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει ὁ τύραννος, καὶ εἰς τοὺς οἴκους τοῦ μεγάλου Δουκὸς ἐλθών. ἐξελθὼν δὲ εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν εἰσῆλθεν ἐντός. ἦν δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀσθενοῦσα κλινήρης. τότε ὁ προβατόσχημος λύκος ἐγγίσας τῇ κλίνῃ, ἔφη προσαγορεύσας αὐτήν· χαῖρε ὦ μῆτερ, μὴ λυποῦ ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι· τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω. ἔχω ἔτι πλείονα παρ᾽ ὧν ἀπώλεσας τοῦ δωρῆσαί σοι. μόνον ὑγίαινε. ἐλθόντες δὲ οἱ παῖδες αὐτοῦ προσεκύνη- C σαν αὐτόν, καὶ εὐχαριστήσαντες αὐτὸν ἐξῆλθε, περιοδεύων τὴν πόλιν. ἦν γὰρ ἡ πᾶσα ἄοικος, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε κτῆνος, οὔτ᾽ ὄρνεον κραυγάζον, ἢ λαλοῦν ἐντός. μόνον τινὲς τῶν μὴ δυνηθέντων σκυλεῦσαί τι, διὰ τὸ ἀνίσχυρον αὐτῶν. διότι καὶ πολλοὶ ἀπ᾽ ἀλλήλων ἐφονεύθησαν, ἕλκων ὁ εἷς ἐξ ἑτέρου τὰ λάφυρα, καὶ ὁ δυναθεὶς ἥρπαζεν, ὁ δὲ μὴ δυνάμενος ἀντιστῆναι, καιρίαν λαμβάνων πληγήν, ἔκειτο. τῇ δὲ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ, τριακοστὴν ἄγων ὁ Μάϊος, εἰσῆλθον, καὶ τὰ ἐγκαταλειπόμενα αὐτοὶ συνέλεγον. Τότε ὁ τύραννος διελθὼν τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως, καὶ πρὸς τοῖς τοῦ παλατίου μέρεσι συμπόσιον ποιήσας εὐφραίνετο. καὶ δὴ καταβαπτισθεὶς ὑπὸ τοῦ οἴνου, καὶ μεθυσθείς, ὥρισε τῷ ἀρχιευνούχῳ αὐ- D τοῦ, καὶ προστάξας εἶπεν· ἄπελθε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου Δουκός, καὶ εἰπὲ αὐτῷ· ὁρίζει ὁ ἡγεμών, ἵνα στείλῃς τὸν υἱόν σου τὸν νεώτερον ἐν τῷ συμποσίῳ. ἦν γὰρ εὐειδὴς ὁ νέος ἄγαν, τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος. ἀκούσας οὖν ὁ πατὴρ τοῦ παιδὸς ἀπενεκρώθη, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ἠλλοιώθη, καὶ λέγει τῷ ἀρχιευνούχῳ· οὐκ ἔστι τοῦτο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαγωγῇ τοῦ παραδοῦναι τὸ ἐμὸν παιδίον οἰκείαις χερσὶ μιανθῆναι παρ᾽ αὐτοῦ. κρεῖττον ἂν ἦν μοι τοῦ στεῖλαι δήμιον καὶ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ᾽ ἐμοῦ. ὁ δὲ ἀρχιευνοῦχος συμβουλεύσας αὐτῷ τοῦ δοῦναι τὸ παιδίον, ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν ἐκκαύσει τὸν τύραννον. ὁ δὲ μὴ πεισθείς, ἀλλ᾽ εἰπών, ὅτι εἰ βούλει λαβεῖν αὐτὸ καὶ ἀπελθεῖν, λαβὼν ἄπελθε. τὸ δὲ ἐγὼ σοι τοῦτο δεδωκέναι οἰκείῳ θελήματι οὐ γενήσεται πώποτε. τότε ὁ ἀρχιευνοῦχος στραφεὶς εἶπε τῷ E ἡγεμόνι ἅπαντα τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου Δουκὸς λαληθέντα, καὶ πῶς τὸ παιδίον οὐκ ἠβουλήθη δοῦναι. τότε ὁ τύραννος θυμωθεὶς εἴρηκε τῷ ἀρχιευνούχῳ, λαβὲ τὸν δήμιον σὺν σοί, καὶ στραφεὶς ἄγε μοι τὸ παιδίον. ὁ δὲ δήμιος ἀγαγέτω τὸν Δοῦκα, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. τότε ἐλθόντος, καὶ μαθὼν τὸ μήνυμα ὁ Δοὺξ ἠσπάσατο τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπορεύετο σὺν τῷ δημίῳ αὐτὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ Καντακουζηνός. τὸ δὲ παιδίον ἔλαβε μεθ᾽ ἑαυτοῦ ὁ ἀρχι-

ἀρχιευνοῦχος. εἰσελθὼν οὖν καὶ δείξας τὸ παιδίον τῷ A ἡγεμόνι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου ἱσταμένους. ὥρισε τῷ δημίῳ ξίφει τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτμηθῆναι. τότε λαβὼν αὐτοὺς μιαρὸν κάτωθεν τοῦ παλατίου, εἶπεν αὐτοῖς ὁ δήμιος τὴν ἀπόφασιν. ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν σφαγὴν ἔκλαυσεν. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ γενναίως σταθεὶς ἐνεδυνάμωσε τοὺς νέους στηρίζων αὐτοὺς καὶ λέγων. Τέκνα εἴδατε τὴν χθὲς ἡμέραν ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ τὰ ἡμέτερα πάντα φροῦδα γεγονότα. ὁ πλοῦτος ἡμῶν ὁ ἀκένωτος, ἡ δόξα ἡ θαυμαστή, ἣν εἴχομεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, καὶ δι' αὐτῆς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἣν οἱ πάντες Χριστιανοί. νυνὶ δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ οὐκ ἐναπελείφθη ἄλλο εἰς ἡμᾶς, πλὴν ἡ παροῦσα αὕτη ζωή. ἔσται δὲ ἡμῖν αὕτη οὐκ ἀτελεύτητος, ὀψέποτε γὰρ θνεξόμεθα. καὶ ταῦτα πῶς; ὑστερούμενοι τῶν B ἀγαθῶν ὧν ὠλέσαμεν, τῆς δόξης, τῆς τιμῆς, τῆς αὐθεντίας, παρὰ πάντων ὀνειδιζόμενοι, καταφρονούμενοι, καὶ ταλαιπωρούμενοι, ἄχρις οὗ ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὁ θάνατος, λαβὼν ἐκ τοῦ φωτὸς ἀτίμους. ποῦ ὁ ἡμέτερος Βασιλεύς; οὐκ ἐσφάγη χθές; ποῦ ὁ ἐμὸς συμπένθερος, καὶ σὸς πατὴρ ὁ μέγας δομέστικος; ποῦ ὁ Παλαιολόγος, καὶ πρωτοστράτωρ σὺν τοῖς δυσὶν υἱέσιν αὐτοῦ; οὐκ ἐσφάγησαν χθὲς ἐν τῷ πολέμῳ; εἴθε καὶ ἡμεῖς ἀπεθάνομεν σὺν αὐτοῖς, πλὴν καὶ αὕτη ἡ ὥρα ἱκανή ἐστι, μὴ πλημμελήσομεν πλέον. τίς γὰρ οἶδε τὰ ὅπλα τοῦ διαβόλου; εἰ καὶ βραδύνοντες πληγῶμεν παρὰ τῶν ἰοβόλων βελῶν αὐτοῦ, νῦν τὸ στάδιον ἕτοιμον, ἐν ὀνόματι τοῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ θανόντος, καὶ ἀναστάντος ἀποθάνω- C μεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα σὺν αὐτῷ ἀπολαύσωμεν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. Ταῦτα εἰπὼν καὶ στηρίξας τοὺς νέους, ἐγεγόνεισαν πρόθυμοι τοῦ θανεῖν. καὶ λέγει τῷ σπεκουλάτορι, ποίησον τὸ κελευσθέν σοι, ἀρξάμενος ἀπὸ τοὺς νέους. καὶ ὑπακούσας ὁ δήμιος ἀπέτεμε τὰς κεφαλὰς τῶν νέων. ἱστάμενος ὁ μέγας Δοὺξ καὶ λέγων τό, εὐχαριστῶ σοι Κύριε, καὶ τό, Δίκαιος εἶ Κύριε. τότε εἶπε τῷ σπεκουλάτορι, ἀδελφέ, δός μοι ὀλίγην ἀνοχὴν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ προσεύξασθαι. ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ναὸς μικρός· ὁ δὲ ἀφῆκε, καὶ εἰσελθὼν προσηύξατο. τότε ἐξελθὼν ἐκ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ, ἦσαν γὰρ ἐκεῖ τὰ σώματα τῶν παίδων αὐτοῦ ἔτι σπαραττόμενα. καὶ πάλιν δοξολογίαν πέμψας Θεῷ ἀπετ- D μήθη τὴν κεφαλήν. λαβὼν οὖν ὁ δήμιος τὰς κεφαλὰς ἦλθεν εἰς τὸ συμπόσιον, ἐμφανίσας αὐτὰς τῷ αἱμοβόρῳ θηρίῳ· τὰ δὲ σώματα γυμνὰ ἐκεῖ καὶ ἄταφα κατέλιπεν. ὁμοίως καὶ ὅσους τῶν εὐγενῶν καὶ ὀφφικιαλίων τοῦ παλατίου μεγιστᾶνας ἐξηγόρασε, πάντας στείλας τὸν σπεκουλάτορα κατέσφαξε. τὰς δὲ γυναῖκας καὶ παῖδας αὐτῶν ἐξελέξατο τὰς ὡραίας κόρας, καὶ εὐειδῆ ἄρρενα, καὶ παρέδωκε τῷ ἀρχιευνούχῳ τοῦ τηρεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ. τὴν δὲ λοιπὴν αἰχμαλωσίαν παρέδωκεν ἄλλοις τοῦ φροντίζεσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἄχρις οὗ εἰσαχθῶσιν εἰς Βαβυλῶνα τὴν Ἀδριανοῦ. καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν ἅπασαν πόλιν ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ φοσάτου, τὴν δὲ πόλιν ἔρημον νεκρὰν κειμένην, γυμνήν, ἄφωνον, μὴ ἔχουσαν εἶδος, οὐδὲ κάλλος.

A princeps e carnifice capite plecti imperat. Paulo infra palatium deductis, principis jussa carnifex declarat; quæ cum audisset magni Ducis filius instantem cædem deflere; at pater forti ac erecto animo liberos suos adolescentes his verbis confirmare: *Hesterna die vidistis filii omnia nostra, opes inexhaustas, gloriam admirabilem; cujus claritudine in hac magna urbe, ac per totum proinde orbem Christianum splendebamus, temporis momento evanuisse. Ex his omnibus, præter hanc vitam, nihil nobis nunc superest; quam in sempiternum producere haud datur; tandem enim, quamvis sero, ex ea nobis migrandum; at quo statu quæso? Opibus, dignitatibus, honoribus, & auctoritate spoliati, probris traducti, B & ab omnibus contumeliose habiti, & spreti; ærumnis pressi vitam tandiu trahemus, donec mors superveniens despectos ac contemptos istis miseriis nos subtrahat. Ubi noster Imperator? nonne heri occisus est? ubi consocer meus, idemque pater tuus magnus domesticus? ubi Palæologus & cum filiis suis Protostrator? nonne inter prœliandum occubuere? utinam & nos eodem fato consociati fuissemus. Verumtamen hæc ipsa hora nobis satis opportuna, ultra non peccabimus: quis enim novit arma diaboli? num dilata morte, ab illius venenatis telis appetemur? nunc paratum stadium in nomine illius, qui pro nobis mortuus ac crucifixus, a mortuis resurrexit. Ipsi ergo commorientes, bonis ejus fruamur.* His sermonibus adolescentium animos erexit, C confirmatosque ad mortem alacriter subeundam promptos reddidit. Ad satellitem deinde conversus ait. Ab adolescentibus incipiendo, quæ in mandatis habes exequere. Statim, spectante magno Duce, gratiis Deo actis, hisce etiam verbis, JUSTUS ES DOMINE, ab eo prolatis, adolescentium caput carnifex amputavit; quem etiam Dux ita rogat: *Tantisper cunctare amice, dum ingressus Deum orem*, vicina quippe erat ædicula; spatio orandi a satellite concesso, in illo templo preces Deo obtulit; quibus peractis, liberorum cadaveribus adhuc palpitantibus exivit: laudibusque iterum Deo magnificato, capite plexus est. Cæsorum capita, nudis illic insepultisque cadaveri- D bus relictis, feræ illi sanguinem sitienti, cumque convivanti spectanda attulit. Quotquot etiam nobiles, palatii officiales proceresque redemerat, per missos satellites neci dedit. Ex eorum uxoribus & liberis delectu habito formosas virgines pulchrosque pueros sibi sepositos, Archieunuchi curæ ac diligentiæ custodiendos mandavit. Reliquam mancipiorum turbam, donec Babylonem, Adrianopolim dico, abduceretur, curandam aliis dedit. Universi tum demum urbis incolæ & opes in castrorum tentoriis conspecti; urbs vero deserta, exanimis, nuda, voce carens, specie ac decore spoliata jacebat.

Magnus Dux filium, ut animo forti mortem subeat, hortatur.

Edit. Paris. pag. 172.

Magni Ducis filiis ipsi deinde caput amputatum.

Proceres omnes interfecti.

Digitized by Google

CAPUT XLII.

Ducæ super urbe capta, deletoque Christianorum in Oriente imperio Monodia.

URbs, o urbs cunctarum urbium caput! quatuor mundi partium centrum; Christianorum gloria; quæ Barbarorum splendorem bebetatum ac languescentem retundebar. O urbs Paradisus alter, omnibus plantarum ac arborum generibus, ex quibus fructus spirituales nascuntur, consitus; Quo decor tuus? quo gratiarum spiritualium corpori & animo benefica irrigatio diffugit? Ubinam Apostolorum Domini mei corpora, a longo tempore in semper virenti paradiso deposita? circumdantia purpuream togam, lanceam, spongiam & arundinem; quas dum venerabamur, eum, qui in crucem sublatus est, cernere cogitabamus. Ubi sanctorum, ubi martyrum reliquiæ? Ubi magni Constantini, cæterorumque Imperatorum cineres? viæ, porticus, trivia, agri, vineta reliquiis sanctorum passim sparsis, nobilibus olim, castisque Ascetarum & Ascetriarium corporibus, proh damnum! strata sunt. (Posuerunt Domine morticinia servorum tuorum escas volatilibus cæli; carnes sanctorum tuorum feris terræ in circuitu novæ Sion, nec erat, qui sepeliret.) O templum! o terrenum cælum! cæleste altare! divinæ & sacræ ædes! o pulchritudo Ecclesiarum! o libri sacri, & divina eloquia! o leges antiquæ & novæ! tabulæ Dei digito scriptæ. O Evangelia ore Dei annunciata! o Theologiæ angelorum corporibus vestitorum dogmata! doctrinæ virorum divino spiritu afflatorum, instituta Heroum semideorum! o Respublica, popule, exercitus, olim supra modum eximii, nunc vero deleti, &, non secus ac navis inter navigandum profundo mari hausta, obruti. O Domus, & palatia omnimodæ structuræ, sacri etiam muri! omnia hodie compello, vobisque velut animatis, Jeremiæ miserabilis tragœdiæ vestigia premens, condoleo. Quomodo deserta sedet urbs populo frequentissima? Quæ inter gentes fœcundissima erat, tanquam vidua redacta est. quæ dominabatur regionibus, multis tributum pendere jussa est. Tota nocte acerbe ejulando genas suas lachrymis rigavit, nec eorum, qui eam diligunt, ullus consolatur. Qui se amicos ei jactabant, hostes facti amicitiam renunciavere. Multi incolæ ejus captivi, per Asiam in colonias deducti sunt, iisque spoliata vilescit. Inter gentes vexata, nec quiete levata habitavit. Ab iis, qui ipsi infesti erant, in medio ærumnarum ac cladium deprehensa est. Viæ urbis lugent, quod nulli ad festivitatas accurrant. cunctæ illius portæ deturbatæ sunt; sacerdotibus gementibus, abductisque virginibus ipsa intra præcordia sua acri dolore conflictatur. Qui affligunt illam hostes, imperium adepti dominantur ei, quem ob flagitia ac scelera prope infinita Deus dejecit ac prostravit. Abacti infantes ab eversionis ejus auctoribus servitutem servire abierunt. Decor & forma filiæ Sion penitus evanuerant. Principes ipsius arietibus, quos pascua deficiunt, similes

Edit. Paris. pag. 173.

A Ὦ Πόλις, πόλις, πόλεων πασῶν κεφαλή. ὦ πόλις, πόλις, κέντρον τῶν τεσσάρων τοῦ κόσμου μερῶν. ὦ πόλις, πόλις Χριστιανῶν καύχημα, καὶ βαρβάρων ἀφανισμός. ὦ πόλις, πόλις, ἄλλη παράδεισος φυτευθεῖσα πρὸς δυσμάς. ἔχουσα ἔνδον φυτὰ παντοῖα βρίθοντα καρποὺς πνευματικούς. ποῦ σου τὸ κάλλος, παράδεισε; ποῦ σου ἡ τῶν χαρίτων τοῦ πνεύματος εὐεργετικὴ ῥῶσις ψυχῆς τε, καὶ σώματος; ποῦ τὰ τῶν Ἀποστόλων τοῦ Κυρίου μου σώματα, τὰ πρὸ πολλοῦ φυτευθέντα ἐν τῷ ἀειθαλεῖ παραδείσῳ; ἔχοντα ἐν μέσῳ τούτων τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον, τὴν λόγχην, τὸν σπόγγον, τὸν κάλαμον· ἅτινα ἀσπαζόντες ἐφανταζόμεθα τὸν ἐν σταυρῷ ὑψωθέντα ὁρᾷν. ποῦ τὰ τῶν Ὁσίων λείψανα; ποῦ τὰ τῶν Μαρτύρων; ποῦ τὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ τῶν λοιπῶν βασιλέων πτώματα; αἱ ἀγυιαί, τὰ περίαυλα, αἱ τρίοδοι, οἱ ἀγροί, οἱ τῶν ἀμπέλων περιφραγμοί, τὰ πάντα καὶ πλήρη μετὰ λειψάνων ἁγίων, σωμάτων εὐγενῶν, σωμάτων ἁγνῶν, ἀσκητῶν, ἀσκητειῶν. ὦ τῆς ζημίας· Ἔθεντο Κύριε τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου τοῖς θηρίοις τῆς γῆς κύκλῳ τῆς νέας Σιών, καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων. ὦ ναέ, ὦ ἐπίγειε οὐρανέ, ὦ οὐράνιον θυσιαστήριον. ὦ θεῖα καὶ ἱερὰ τεμένη. ὦ κάλλος ἐκκλησιῶν. ὦ βίβλοι ἱεραί, καὶ θεῖα λόγια· ὦ νόμοι παλαιοί τε, καὶ νέοι. ὦ πλάκες γραφεῖσαι Θεοῦ δακτύλῳ. ὦ εὐαγγέλια λαληθέντα Θεοῦ στόματι. ὦ θεολογίαι σαρκοφόρων ἀγγέλων. ὦ διδασκαλίαι πνευματοφόρων ἀνθρώπων. ὦ παιδαγωγίαι ἡμιθέων ἡρώων. ὦ πολιτεία, ὦ δῆμος, ὦ στρατὸς ὑπέρμετρον τὸ πρίν, νῦν δὲ ἀφανισθεὶς ὡς ποντιζομένη ναῦς ἐν τῷ πλεῖν. ὦ οἰκίαι, καὶ παντοδαπὰ παλάτια, καὶ ἱερὰ τείχη. σήμερον συγκαλῶ πάντα, καὶ ὡς ἔμψυχα συνθρηνῶ, τὸν Ἱερεμίαν ἔχων ἔξαρχον τῆς ἐλεεινῆς τραγῳδίας. Πῶς ἐκάθισεν μόνη ἡ πόλις ἡ πεπληθυμμένη λαῶν, ἐγενήθη ὡς χήρα ἡ πεπληθυμμένη ἐν ἔθνεσιν. ἄρχουσα ἐν χώραις, ἐγενήθη εἰς φόρον. κλαίουσα ἔκλαυσεν ἐν νυκτί, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτῆς, καὶ οὐχ ὑπάρχει παρακαλῶν αὐτὴν ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαπώντων αὐτήν. πάντες οἱ φιλοῦντες αὐτὴν ἠθέτησαν ἐν αὐτῇ, ἐγένοντο αὐτῇ εἰς ἐχθρούς. Μετῳκίσθη* ἡ Ἀσία ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ ἀπὸ πλήθους δουλείας αὐτῆς. ἐκάθισεν ἐν ἔθνεσι, οὐχ εὗρεν ἀνάπαυσιν. πάντες οἱ καταδιώκοντες αὐτήν, κατέλαβον αὐτὴν ἀνὰ μέσον τῶν θλιβόντων. ὁδοὶ πόλεως πενθοῦσι παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἐρχομένους εἰς ἑορτήν, πᾶσαι αἱ πύλαι αὐτῆς ἠφανισμέναι. οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἀναστενάζουσιν, αἱ παρθένοι αὐτῆς ἀγόμεναι, καὶ αὐτὴ πικραινομένη ἐν ἑαυτῇ. ἐγένοντο οἱ θλίβοντες αὐτὴν εἰς κεφαλήν· καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς εὐθηνοῦσιν, ὅτι Κύριος ἐταπείνωσεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῆς. τὰ νήπια αὐτῆς ἐπορεύθη ἐν αἰχμαλωσίᾳ κατὰ πρόσωπον θλίβοντος. καὶ ἐξῆλθεν ἐκ θυγατρὸς Σιὼν πᾶσα ἡ εὐπρε-

* l. ἐν Ἀσίᾳ

Digitized by Google

πονα αὐτῆς. ἐγένοντο οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ὥσπερ κριοὶ οὐχ εὑρίσκοντες νομὴν, καὶ ἐπορεύοντο ἐν οὐκ ἰσχύϊ κατὰ πρόσωπον διώκοντος. εἴδοντες οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς ἐγέλασαν ἐπὶ μετοικεσίᾳ αὐτῆς. ἁμαρτίαν ἥμαρτεν Ἱερουσαλὴμ διὰ τοῦτο εἰς σάλον ἐγένετο. χεῖρα αὐτοῦ ἐξεπέτασεν ὁ θλίβων ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς. εἶδε γὰρ ἔθνη εἰσελθόντα εἰς τὸ ἁγίασμα αὐτῆς, ἃ ἐνετείλω μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σου. Πᾶς ὁ λαὸς αὐτῆς καταστενάζοντες, ζητοῦντες ἄρτον. ἔδωκαν τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς ἐν βρώσει, τοῦ ἐπιστρέψαι ψυχήν. Ἴδε Κύριε, καὶ ἐπίβλεψον. πάντες οἱ παραπορευόμενοι ὁδὸν ἐπιβλέψατε, καὶ ἴδετε, εἰ ἔστιν ἄλγος κατὰ τὸ ἄλγος μου καὶ ἐπεφύλλισέ μοι, ἐξ ὕψους αὐτοῦ ἐξαπέστειλε πῦρ ἐν τοῖς ὀστέοις μου, καὶ κατήγαγεν αὐτὸ ἐπ' ἐμέ. διεπέτασε δίκτυον τοῖς ποσί μου. ἀπέστρεψέ με εἰς τὰ ὀπίσω. ἔδωκέ με ἠφανισμένην ὅλην τὴν ἡμέραν ὀδυνωμένην. ἐξῆρε πάντας τοὺς ἰσχυρούς μου ὁ Κύριος ἐκ μέσου μου. ἐκάλεσεν ἐπ' ἐμὲ καιρὸν τοῦ συντρίψαι ἐκλεκτούς μου. ληνὸν ἐπάτησε Κύριος παρθένῳ θυγατρὶ Ἰούδα· ἐπὶ τούτοις ἐγὼ κλαίω. ἐγένοντο οἱ υἱοί μου ἠφανισμένοι, ὅτι ἐκραταιώθη ὁ ἐχθρός· δίκαιός ἐστι Κύριος, ὅτι τὸ στόμα αὐτοῦ παρεπίκρανα. Ἀκούσατε δὲ πάντες λαοὶ, καὶ ἴδετε τὸ ἄλγος μου· αἱ παρθένοι μου, καὶ οἱ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ. ἐκάλεσα τοὺς ἐραστάς μου, αὐτοὶ δὲ παρελογίσαντό με. οἱ ἱερεῖς μου, καὶ οἱ πρεσβύτεροί μου ἐν τῇ πόλει ἐξέλιπον. ἀκούσατε δὲ ὅτι στενάζω ἐγώ. Ἐγένετο Κύριος ὡς ἐχθρὸς, καὶ ἐξεπέτασεν ὡς ἄμπελον τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, διέφθειρεν ἑορτὴν αὐτοῦ. ἐπιλαθέσθαι ἐποίησε Κύριος ἐν τῇ πόλει ἑορτῆς, καὶ σαββάτου· καὶ παρώξυνεν ἐν ἐμβριμήματι ὀργῆς αὐτοῦ βασιλέα καὶ ἱερέα. Ἀπώσατο Κύριος θυσιαστήριον αὐτοῦ. ἀπετίναξεν ἁγίασμα αὐτοῦ. συνέτριψεν ἐν χειρὶ αὐτοῦ τεῖχος * βάρεων αὐτῆς. φωνὴν πολέμου ἔδωκαν ἐν οἴκῳ Κυρίου, ὡς ψαλμὸν Λευιτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς. Ἴδε Κύριε, καὶ ἐπίβλεψον, τίνι ἐπεφύλλισας οὕτως. ἐφονεύθησαν νήπια θηλάζοντα μαστούς. εἰ ἀποκτενοῦσιν ἐν ἁγιάσματι Κυρίου ἱερέα, καὶ προφήτην. ἐκοιμήθησαν εἰς γῆν ἔξοδον παιδάριον, καὶ πρεσβύτης· παρθένοι μου, καὶ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν, συνετέλεσε Κύριος θυμὸν αὐτοῦ. ἐξέχεε θυμὸν ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ ἀνῆψε πῦρ ἐν τῇ πόλει, καὶ κατέφαγε τὰ θεμέλια αὐτῆς. Μνήσθητι Κύριε τί ἐγένετο ἡμῖν, ἐπίβλεψον, καὶ ἴδε τὸν ὀνειδισμὸν ἡμῶν. ἡ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἀλλοτρίοις, οἱ οἶκοι ἡμῶν ξένοις. ὀρφανοὶ ἐγενήθημεν ὡς μὴ ἔχοντες πατέρα, μητέρες ἡμῶν ὡς χῆραι. ἐδιώχθημεν, ἐκοπιάσαμεν, οὐκ ἀνεπαυσάμεθα. οἱ πατέρες ἡμῶν ἥμαρτον, καὶ οὐχ ὑπάρχουσι, καὶ ἡμεῖς τὰ ἀνομήματα αὐτῶν ὑπέσχομεν. δοῦλοι ἐκυρίευσαν ἡμῶν, λυτρούμενος οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. τὸ δέρμα ἡμῶν ὡς κλίβανος ἐπελειώθη, συνεσπάσθη ἀπὸ προσώπου καταιγίδος λιμοῦ. ἐκλεκτοὶ ἐν μύλοις ἤλεσαν, καὶ νεανίσκοι ἐπὶ ξύλοις ἀνεσκολοπίσθησαν. πρεσβύται ἀπὸ πύλης κατέπεσον· καὶ ἐκλεκτοὶ ἀπὸ ψαλμῶν αὐτῶν κα-

A evaserunt: insequentibus terga dantes, languidi & infirmi incesserunt. Ab hostibus, ipsam alio migrare videntibus, risu ac subsannatione excepta est. Procella jactata & agitata est Jerusalem, propter peccata sua. Manibus suis contrectavit hostis omnia, quibus suaviter & cum voluptate fruebatur. Vidit enim gentes sanctuarium suum ingressas, de quibus (Edit. Paris. pag. 174.) præceperas, ut in Ecclesiam tuam non intrarent. Omnis populus ejus panem mendicando gemit. Quæ chara ipsis ac valde cupita, esca, ad revocandam sustinendamque animam, permutarunt. Respice Domine, & considera. Omnes qui transitis per viam, attendite: &, num dolori meo par ægritudo alium vexet, videte. B Qui ad racemationem usque mea corrasit & decerpsit; ignem in me vibratum, & ad ossa mea penetrantem e sublimi sede sua jaculatus est. extendit laqueum pedibus meis, post tergum suum me abjecit. Delevit me, &, ut tota die gemerem, fecit. Omnes viribus eximios abstulit mihi Dominus, egregiorumque virorum, qui me tuebantur stragem acceleravit. Virgini Judæ torcular calcavit Dominus, ex quo cæsorum profusus sanguis manavit. Hæcce lugeo ac comploro. Superior viribus hostis filios meos perdidit. Justus tamen est dominus, qui, ore suo scelerum meorum acerbitate exasperato, me respuit. Auscultate jam populi, & dolorem meum conspicite. Virgines, & adolescentes, quos sinu meo fovi, sub servi- C tutis jugum mecum missi sunt. Præterita ac neglecta sum a procis meis, quorum suppetias frustra inclamavi. Sacerdotes & seniores mei in urbe defecerunt. Suspiriorum meorum argumentum discite, Hostilem erga me animum induetus Dominus, tabernaculum suum tanquam vitam avulsit, festosque dies suos abolevit. festum & sabbatum in urbe oblivioni tradidit Dominus: itaque fremens Imperatorem, & sacerdotem exagitavit. Altare suum adversatus est Dominus, sanctuarium suum demolitus est. fundamentorum molem manu sua diruit, ac contrivit. Voces bellicæ in domo Domini exauditæ sunt, psalmorum vice a Levitis diebus festis decantatorum. Vide Do- D mine & considera, an quemquam simili clade resciderit. Lactantes infantes cæsi sunt. In sanctuario Domini si prophetam & sacerdotem trucidabunt. In terra, in quam migrarunt, humi senex & puer jacuere. Virgines & adolescentes mei captivi abierunt, iram suam Dominus ad finem perduxit, eam impetu effudit; ignem in urbe, quo ejus fundamenta cremata & absumpta sunt, accendit. Recordare Domine, quid acciderit nobis: contumeliis & probris, quibus traducimur, adverte. Hæreditas nostra ad alienos translata est, extranei domus nostras occupaverunt. In orphanorum, qui patre orbati sunt, ordinem coacti sumus, matresque nostræ pro viduis habitæ sunt. Pulsi ac defessi re- E quiem non cepimus. Patres nostri peccaverunt, & his cladibus subducti obierunt: (pag. 175.) nos vero errorum, quos admiserunt, pœnas luimus. Servilis conditionis homines dominati sunt nobis, nec quisquam ab ipsis nos redimit. Pellis nostra quasi senio jam desiccata, ad clibani instar fuligine atrata, inaruit; dira ac horrenda fame corrugata ac contracta est. Viri eximii in pistrinis molas versarunt, & adolescentuli lignis suspensi sunt. Senes a porta, seu

tribunali judiciali, exciderunt. & egregii psalmos suos canere cessaverunt. Gaudium ex animis nostris fugatum est, choreæ nostræ in luctum versæ sunt. corona capitis nostri decidit. Væ nobis, quia in hoc peccavimus. Cor nostrum dolore & ægritudine coarctatum est. oculis hac de causa nostris offusa caligo est a lachrymis, quas ob deletam novam Sion fudimus. In ipsa vulpes discursarunt. Tu vero Domine in æternum habitas, sedes tua a generatione in generationem permanet. Ut quid in ita tua oblivisceris nostri, nosque in longitudinem dierum derelinques. Ad te Domine converte nos & ad te revertemur. Dies nostri, sicut olim erant, renoventur. Tu ipse nos repulisti, cum a nobis repulsam tuleris; & ideo in nos ira tua vehementer exarsit. Hæ sunt lamentationes & planctus Hieremiæ, quos ob antiquorum Hierosolymorum expugnationem & eversionem edidit: quos etiam ob novorum cladem, spiritum prophetæ suggessisse mihi verisimile fit. Verumenimvero quæ lingua adeo eloquens & diserta est, ut calamitatem, qua urbes conflictata est, enarrare possit? Quis captivitatis ærumnas & transmigrationis acerbitatem, quibus jactata est, edisseret? Non a Hierosolymis in Babylonem, vel Assyriam: sed a Constantinopoli in Syriam, Ægyptum, Armeniam, Persas, Arabiam, Africam, Italiam, in Asiam minorem cæterasque provincias translati sunt, ac dispersi incolæ. atqui quo pacto? in Paphlagoniam maritus, in Ægyptum mulier, liberi in aliam regionem passim distracti & abducti: a gente idiomatis diversi in aliam differentem, a pietate in impietatem; a divinis codicibus ad absurdas scripturas traducti. Perhorresce Sol, & tu terra! genus nostrum funditus eversum, ac recto Dei judicio ob peccata nostra destructum gemitibus ac suspiriis lugete. Qui in cælos oculos tollamus, indigni sumus; demisso in terram vultu, & in faciem procumbentes clamemus, Justus es Domine & rectum judicium tuum. Peccavimus, inique nos gessimus, & præ cæteris nationibus injuste egimus. Clades quibus nos affectos voluisti, sententia tua ex æquo & vero lata, illatæ sunt. Parce tamen Domine orantibus nobis.

A πέπαυσται· κατελύθη χαρὰ καρδίας ἡμῶν. ἐστράφη εἰς πένθος ὁ χορὸς ἡμῶν· ἔπεσεν ὁ στέφανος τῆς κεφαλῆς ἡμῶν. οὐαὶ ἡμῖν ὅτι ἡμάρτομεν. περὶ τούτου ἐγενήθη ὀδυνηρὰ ἡ καρδία ἡμῶν, περὶ τούτου ἐσκότασαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἐπὶ τῇ νέᾳ Σιὼν, ὅτι ἠφανίσθη· ἀλώπεκες διῆλθον ἐν αὐτῇ. Σὺ δὲ Κύριε εἰς τὸν αἰῶνα κατοικεῖς, ὁ θρόνος σου εἰς γενεὰν, καὶ γενεάν. ἵνα τί εἰς νεῖκος ἐπιλήσῃ ἡμῶν, καταλείψεις ἡμᾶς εἰς μακρότητα ἡμερῶν. Ἐπίστρεψον ἡμᾶς Κύριε πρὸς σὲ, καὶ ἐπιστραφησόμεθα, καὶ ἀνακαινισθῶσιν ἡμέραι ἡμῶν, καθὼς ἔμπροσθεν, ὅτι ἀπωσάμενος ἀπώσω ἡμᾶς, ὠργίσθης ἐφ' ἡμᾶς ἕως σφόδρα. Οὗτοι οἱ θρῆνοι, B οἱ κοπετοὶ τοῦ Ἱερεμίου, ὡς ἐκόψατο ἐν τῇ ἁλώσει τῆς παλαιᾶς Ἱερουσαλήμ· οἶμαι δὲ καὶ περὶ τῆς νέας, καλῶς τὸ Πνεῦμα τῷ προφήτῃ ὑπέδειξε· ποία τοίνυν γλῶσσα ἐξισχύσει τοῦ εἰπεῖν, καὶ λαλῆσαι τὴν γενομένην ἐν τῇ πόλει συμφορὰν, καὶ τὴν δεινὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν πικρὰν μετοικεσίαν, ἣν ὑπέστη, οὐκ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Βαβυλῶνα, ἢ εἰς Ἀσσυρίους· ἀλλ' ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Συρίαν, εἰς Αἴγυπτον, εἰς Ἀρμενίαν, εἰς Πέρσας, εἰς Ἀραβίαν, εἰς Ἀφρικὴν, εἰς Ἰταλίαν διασπαρὲν, ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ μικρᾷ, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις· καὶ ταῦτα πῶς; ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ ὁ ἀνὴρ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἡ γυνὴ, C καὶ τὰ τέκνα ἐν ἄλλοις τόποις διασπαρέντα ἀλλοιούμενα, ἀπὸ γλώττης εἰς γλῶτταν, καὶ ἀπ' εὐσεβείας εἰς ἀσέβειαν, καὶ ἀπὸ θείων γραφῶν εἰς ἀλλόκοτα γράμματα. Φρῖξον ἥλιε, καὶ σὺ γῆ στέναξον εἰς τὴν παντελῆ ἐγκατάλειψιν, τὴν γενομένην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γενεᾷ παρὰ τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· Οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι ἀτενίσαι τὸ ὄμμα εἰς οὐρανὸν, εἰ μὴ μόνον κάτω νεύοντες, καὶ εἰς γῆν τὰ πρόσωπα θέντες, κράξομεν· Δίκαιος εἶ Κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου. ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. καὶ πάντα, ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ καὶ δικαίᾳ κρίσει ἐπήγαγες. Πλὴν φεῖσαι ἡμῶν Κύριε δεόμεθα.

Edit. Paris. pag. 176.

CAPUT XLII.

Prædam quantam Turci ex urbe capta tulerint. Galatam ingreditur Mehemetes, & partem murorum diruit. S. Sophiam in Meschitam transformat. Adrianopolim revertitur. Magni Ducis uxor obiit. Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur: Serviis tributa imperat, & Georgium Despotam Servia decedere jubet. Hungari Turcorum provincias vastant. Mehemetes Smedrovo frustra oppugnata Adrianopolim prædæ dives abit. Sarajum Constantinopoli construit Mehemetes. De Palæologis vaticinium.

Maii ultima die.

Prædam qualem tulerint Turcæ capta Constantinopoli.

TERTIA ab urbe capta die classi missionem dedit, ut in suas provincias & oppida renavigare posset, tanto onere gravatis navibus, ut parum, quin aquis haurirentur, abfuerit. At quibus rebus onustæ erant? vestibus pretiosis, vasis aureis, argenteis, æneis, stanneis, li-

D MΕΘ' ἡμέρας δύο τρεῖς τῆς ἁλώσεως ἀπέλυσε τὰ πλοῖα. πορεύεσθαι ἕκαστον εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν καὶ πόλιν, φέροντα φόρτον ὥστε βυθίζεσθαι. ὁ δὲ φόρτος τί; ἱματισμὸς πολυτελὴς, σκεύη ἀργυρᾶ, χρυσᾶ, χαλκᾶ, κασσιτέρινα· βιβλία ὑπὲρ ἀριθ-

μόν· αἰχμάλωτοι, καὶ λαϊκοὶ, καὶ μονάζουσαι, καὶ μοναχοί. τὰ πάντα πλήρη φόρτου· αἱ δὲ σκηναὶ τοῦ φοσσάτου πλήρεις αἰχμαλωσίας, καὶ τῶν ἄνωθεν ἀριθμηθέντων παντοίων εἰδῶν. καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν μέσῳ τῶν βαρβάρων, ἕνα φοροῦντα σάκκον ἀρχιερατικὸν, καὶ ἕτερον ζωννύμενον ἐπιτραχήλιον χρυσοῦν, ἕλκοντα κύνας ἐνδεδυμένους, ἀντὶ τῶν σαγισμάτων, ἀμνοὺς χρυσοϋφάντους. ἄλλοι ἐν συμποσίοις καθήμενοι, καὶ τοὺς ἱεροὺς δίσκους ἔμπροσθεν σὺν λαφύροις ὀπώραις ἐσθίοντες, καὶ τὸν ἄκρατον πίνοντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν κρατήρων· τὰς δὲ βίβλους ἁπάσας ἀριθμὸν ὑπερβαινούσας, ταῖς ἁμάξαις φορτηγώσαντες, ἁπανταχοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει διέσπειραν. Διὰ ἑνὸς νομίσματος δέκα βίβλοι ἐπιπράσκοντο, Ἀριστοτελικαὶ, Πλατωνικαὶ, Θεολογικαὶ, καὶ ἄλλο πᾶν εἶδος βίβλου. Εὐαγγέλια μετὰ κόσμου παντοίου ὑπὲρ μέτρον, ἀνασπῶντες τὸν χρυσὸν, καὶ τὸν ἄργυρον, ἄλλα ἐπώλουν, ἄλλα ἔρριπτον. τὰς εἰκόνας ἁπάσας πυρὶ παρεδίδουν, σὺν τῇ ἀναφθείσῃ φλογὶ κρέα ἑψοῦντες ἤσθιον· τότε μετὰ πέμπτην ἡμέραν εἰσῆλθεν ἐν τῷ Γαλατᾷ, καὶ προστάξας τοῦ γενέσθαι ἀπογραφὴν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν ἐν αὐτῷ, εὗρε πολλοὺς οἴκους κεκλεισμένους. ἦσαν γὰρ φυγόντες οἱ Λατῖνοι σὺν ταῖς ναυσίν. ὥρισε γοῦν τοῦ ἀνοιχθῆναι τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ καταγραφὴν ποιῆσαι ἐν πάσῃ τῇ περιουσίᾳ αὐτῶν, τὸ εἰ μὲν στραφῶσιν ἄχρι προθεσμίας μηνῶν τριῶν λαβέτωσαν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, εἰ δ' οὐκ ἐπιστραφῶσιν, ἔσονται τοῦ ἡγεμόνος. Τότε ἐκέλευσε τὴν στρατιὰν πᾶσαν, καὶ τὰς πέριξ κώμας τοῦ χαλάσαι, καὶ εἰς γῆν ῥίψαι τὰ τείχη τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς, ὃ καὶ γέγονε. χαλάσαντες οὖν τὰ τείχη ὅσα πρὸς τὴν ξηρὰν ἐπεπήγνυντο, ἔασαν τὰ πρὸς τὸν λιμένα κείμενα. τοὺς δὲ ἀσβεστοεργάτας προσέταξε δι' ὅλου τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἔχειν ἕτοιμον ἄσβεστον, τοῦ ἀνοικοδομῆσαι τὰ καταπεσόντα τείχη τῆς πόλεως. αὐτὸς δὲ καταγράψας φαμελίας ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν ἑῴας καὶ δύσεως χιλιάδας ε', προσέταξε μέχρι Σεπτεμβρίου μηνὸς τούτους πανοικὶ ἐν τῇ πόλει εἶναι, ἐπάνω ποινῆς κεφαλικῆς τιμωρίας· καὶ ἔπαρχον καταστήσας Σολειμὰν ὀνόματι δοῦλον αὐτοῦ. καὶ τὸν μέγαν ναὸν, βωμὸν τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ Μωάμεθ ἐνθρονίσας, τοὺς λοιποὺς ἀφεὶς ἐρήμους, αὐτὸς δὲ πρὸς Ἀδριανοῦ νικητὴς ἐπανέζευξεν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ ἄπειρον αἰχμαλωσίαν, καὶ λάφυρα ὑπὲρ ἀριθμόν. Ἐξῆλθεν οὖν ἐκ τῆς πόλεως τῇ ιη' τοῦ Ἰουνίου μηνὸς πάσας τὰς εὐγενίδας, καὶ τὰς αὐτῶν θυγατέρας ἄγων ἐν τοῖς ἅρμασι, καὶ ἐν ταῖς ἱππαλατίαις. Ἡ δὲ τοῦ μεγάλου Δουκὸς γυνὴ ἐν ὁδῷ ἐτεθνήκει πλησίον κώμης Μεσήνης λεγομένης, καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐκεῖ· γυναῖκα περιβόητον ἐν ἐλεημοσύναις, καὶ πτωχῶν διατροφαῖς, σώφρονα, ἐγκρατευομένη παντοίων ψυχικῶν παθῶν. ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐντὸς μετὰ θριάμβου ἐξοχωτάτου, ἦν ἰδεῖν συρρέοντας πάσας, καὶ πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς, καὶ ἡγεμόνας τῶν Χριστιανῶν τοὺς ἐγγὺς, καὶ τοὺς πόρρω προσαγορεύοντας τὸ, χαῖρε. ποία καρδία, ποία γνώμη, ποῖα χείλη, ποῖον στόμα. ἀλλ' ἄκοντες, καὶ μὴ βουλόμενοι προσεκύνουν σὺν δώροις. φοβούμενοι μὴ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια πάθωσιν. ὁ δὲ τύραννος ἐκάθητο ὑψαύχην, καὶ ἀλαζὼν, ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῆς πόλεως. οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Χριστιανῶν ἵσταντο ὁμαλοὶ, ἐκδεχόμενοι τί ἄρα ἔσται τὸ μέλλον εἰς αὐτοὺς ἀποφη-

bris etiam infinitis; captivis quoque tam Sacerdotalis quam Laici ordinis, monialibus & monachis. Omnes denique naves gravi præda plenæ erant. In castrorum etiam tentoriis infiniti captivi, similis prædictæ omnisque generis præda videbantur. In Barbarorum medio cernere erat hunc sacco pontificali indutum, illum collari aureo præcinctum, eoque canes alligatos ducentem. equos jumentaque, centonum & stragulorum vice, agnis auro intextis alios sternere. Inter epulandum, in discis sacris appositis, fructibus vesci variis quidam conspiciebantur, & merum sacris calicibus haurire. Libros quoscumque innumeros curribus impositos per orientem & occidentem dispersserunt, ac distraxerunt. Uno nummo volumina decem Aristotelis, & Platonis, Theologica cæterarumque scientiarum & artium venierunt. Evangelia etiam adhibitis supra modum ornamentis & arte compacta, auro argentoque inde revulsis partim venundata, partim projecta. cunctæ imagines ab iis igne crematæ; quibus ad edulia coquenda abusi sunt. Die ab urbe expugnata quinto Galatam ingressus est Mehemetes, cumque omnium incolarum capita censeri præcepisset, clausæ domus multæ, quod Latini naves conscensi aufugissent, repertæ sunt. Domos itaque ipsorum aperiri, opes omnes, supellectilem, & instrumenta omnia describi mandavit: Edictoque trimestre spacium præstituit, intra quod reversi res suas repeterent; ubi vero dies cessisset, fisco suo caducas addixit. Muros quoque Galatæ, qua continentem spectant, a milite suo dirui ac everti, integris relictis portus crepidini adstantibus, mandavit. Ad mœnium quoque ruinam reficiendam, ut per totum mensem Augustum calcem paratam coctores haberent, etiam præcepit. Quinque deinde familiarum millia, ex occidentis ac orientis provinciis conscripta, intra totum mensem Septembrem integras singulas, capitis pœna imperium detrectantibus indicta, in urbem migrare jussit: cui præfectum Soleimanem quemdam servum suum imposuit. Templo deinde magno Dei sui & Mohammedis sacris ac ritibus consecrato, cæteris desertis ac relictis, captivorum turbam, spoliorumque congeriem post se ingentem trahens, Adrianopolim victor contendit. Junii die decima octava urbe discessit, omnesque fœminas nobiles earumque filias curribus aut equis vectas deduxit. Inter eas magni Ducis uxor aderat, ipsa in itinere prope Mesenem vicum obiit, ibique sepulta est; illustris equidem pietate fœmina, quæ in egenorum levandis miseriis pecunias multas erogabat: cujus temperantia & continentia, ab omnibus animi passionibus tutam eam ac immunem reddiderunt. Cum Adrianopolim superbissima triumphi pompa venisset Mehemetes, cunctos principes ac Duces Christianos cum vicinos, tum longe dissitos, ut ipsi salutato gratularentur, confluentes undique cernere licebat. Eorum animi sententiam, orisque speciem conjicere potest quivis; inviti quippe ac coacti, eamdemque calamitatem declinare studentes donis ei adblanditi, & venerati sunt. Tyrannus ergo superbus ac insolens, ob debellatam urbem animo elatus in solio sedere, principes vero Christiani trepidantes, & qualem erga ipsos in

Librorum dissipatio, & jactura.

Galatam ingreditur Mehemetes Junii die 2. & res ibi constituit.

Murorum partem oppidi disjici jubet.

Edit. Paris. pag. 177.

Urbis muros reficit, & novos colonos deducit.

S. Sophia in Meschitam versa.

Mehemetes die Junii 18. Adrianopolim revertitur.

Uxor magni Ducis obiit.

principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur.

posterum se præstaret, expectantes stare. Primum itaque, duodecim millium nummorum, tributum annuum a Servile Turcorum ærario solvendum se injungere, eorum legato significat. Despotæ etiam Peloponesi decem millium nummorum dono allato, ad eum adorandum singulis annis accedere jussi. Chii insulæ principi pecunia annua, sex millia nummum, tributi nomine imperata. Mitylenæus pariter tria nummorum millia annua pendere: Trapezuntius quoque, ac cæteri Pontici maris accolæ vertente uno quoque annos donis allatis, tributisque solutis veneratum venire jussi. Anno itaque ab urbe capta primo, mense Augusto a Serviæ Despota legati venerunt, qui debita tributa solverunt, largamque stipem & eleemosynam captivis Adrianopoli erogarunt. Georgii namque Despotæ mandato, moniales centum juvenes ac vetulae redemptas libertati restituerunt. Illustres porro, & a palatinis genus ducentes captivi, in Serviam profecti, ab eo & Regina sua conjuge pecunias, quibus se redimerent, eleemosynæ nomine acceperunt. Autumnus deinde, simulque ab orbe condito annus sex millesimus nongentesimus sexagesimus secundus iniere: sequentemque hyemem Mehemetes domi transegit, Despotam adventante vere invadere, totamque Serviam Imperio suo adjungere animo agitans. Hunc equidem acerbum tristemque nuntium, injuriamque ab inexplebilis avaritiæ Tyranno, post captam urbem sibi inferendam, quotidie expectabat Despota; qui senex longa rerum experientia edoctus, utque narravimus, damna multa ab injusto Tyranno perpessus erat. Hanc autem belli contra jus fasque causam prætexit, hisce Despotæ objectis: *Provincia cui dominaris tua non est, nec paterni juris hæres eam possides: totum jus in ea Stephanus filius Lazari habet ac sibi vindicat, propterea ad me quoque pertinet. Illius itaque finibus nil cunctatus decede. Volo patris tui ditionis partem, urbemque Sophiam tibi dare possum. Sin parere renueris in te confestim movebo.* Talia per quemdam sibi maxime fidum satellitem suum Despotæ significavit. illique servo suo viginti quinque dies præstituit, intra quos reversus a Despota responsum ipsi afferret; diutinas magis moras trahenti capitis pœnam, insepultumque cadaver feris escam projiciendum minitatus. In Serviam profectus Tyranni Apocrisiarius, Despotam trans Istrum agere comperit. eum interea distinent proceres, hodie, & crastina die affuturum causati. Moras hac arte trahendo, oppidis muniendis tempus occupavere, in quæ cibaria cæteraque necessaria copiose comportant. Ludum sibi factum Apocrisiarius tum demum advertens, dieque præstituta, quæ jam elapsis triginta diebus cessesat, se Tyranno non stitisse; pœnam sibi indictam reformidabat. Adrianopoli igitur cum toto exercitu ira accensus Tyrannus movit, & Philippopolim venit. Interea, quem miserat, caduceator ei occurrit, Despotam in Hungariam aufugisse affert: insidiasque & dolos a magnatibus, qui ipsum distinuerant, sibi structos exponit. Hunc equidem morte damnasset Tyrannus, nisi ante præstitutam diem de tam longæ moræ causis, Serviorum bellico apparatu, & Despotæ fuga eum certiorem literis fecisset. Hungari fluvio superato agros

Servili tributa imperat Mehemetes. aliisque Christianis principibus.

1451. mense Augusto Servii tributa solvunt.

Georgius Despota eleemosynis captivorum miseriam levat.

Edit Paris. pag. 178.

Annus mundi 6962. Christi 1453.

Anno 1454. vere.

Quodnam jus in Servia sibi arrogaret Mehemetes.

Fecialem ad Georgium misit.

Delusus Mehemetis fecialis.

Mehemetes Philippopolim venit.

Hungari Turcorum provincias vastant.

A ναι. ἀπελογίσατο οὖν πρῶτον τῷ πρέσβει Σερβίας, τὸ διδόναι κατ' ἔτος τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν Τούρκων νομίσματα χιλιάδας δώδεκα. τοὺς δεσπότας τῆς Πελοποννήσου χιλιάδας δέκα, κατ' ἔτος σὺν δώροις ἔρχεσθαι εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. τῷ ἐν τῇ Χίῳ κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας ἕξ. τῷ Μιτυλήνης κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας τρεῖς. τῷ Τραπεζοῦντος, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ οἰκοῦσιν, κατ' ἔτος ἐρχομένους ποιεῖν τὴν προσκύνησιν μετὰ δωροφορίας, καὶ διδόναι τὰ τέλη. τῷ πρώτῳ οὖν ἔτει Αὐγούστῳ μηνί, ἐλθόντες οἱ τοῦ δεσπότου Σερβίας, καὶ παραδόντες τὰ χρεωστούμενα τέλα, ἐποίησαν καὶ μεγάλην ἐλεημοσύνην ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει·
B παραγγείλας γὰρ αὐτοῖς ὁ δεσπότης Γεώργιος ἐξηγόρασαν μοναστρίας νέας, καὶ γηραιὰς ἕως ἑκατὸν ἠλευθέρωσαν. καὶ οἱ τῶν ἐντίμων, καὶ ἐκ γένους παλατίου, πάντες συῤῥέοντες αἰχμάλωτοι ἐν Σερβίᾳ, ἐλάμβανον καὶ παρ' αὐτοῦ, καὶ παρὰ τῆς βασιλίσσης τὰ πρὸς ἐξαγορασίας ἐφόδια, ἕνεκα ἐλεημοσύνης. Τοῦ φθινοπώρου οὖν ἀρξαμένου, τοῦ ἔτους ἤδη τρέχοντος ,ςϡξβ, καὶ τὸν χειμῶνα οἴκοι διαβιβάσας, ἐβουλήθη ἐν ἔαρι τῷ δεσπότῃ προσβαλεῖν, καὶ τὴν πᾶσαν Σερβίαν προσοικειῶσαι τῇ ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης, μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, καθ' ἑκάστην ἐκδεχόμενος ἦν τὴν πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ τὸ τοῦ πλεονέκτου ἀ-
C δίκημα. ἦν γὰρ πρακτικὸς γέρων, καὶ τὰ τοῦ τυράννου ἀδικήματα πολυπαθής, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, ὁ δεσπότης. Τίς οὖν εἰς τὸ μέσον αἰτία τοῦ ἀδικήματος; ἐμήνυσε λέγων· ὡς ὁ τόπος ὃν δεσπόζεις οὐκ ἔστι σός, ἀλλ' οὐδὲ πατρικός, δηλονότι ἡ Σερβία, ἀλλ' ἐστὶ τοῦ Λαζάρου υἱοῦ τοῦ Στεφάνου. ἀνήκει οὖν ἐμοί· ἔξελθε οὖν ταχέως ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῆς. ἔχω δὲ δωρήσασθαί σοι μέρος ἐκ τῆς γῆς τοῦ πατρός σου τοῦ Βούλκου, καὶ τὴν πόλιν Σοφίαν. εἰ δὲ μή, ἔρχομαι κατὰ σοῦ. Ταῦτα οὖν μηνύσας δι' ἑνὸς τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ δούλων, προστάξας ἐν ἡμέραις εἴκοσι καὶ πέντε εὑρεθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ, τοῦ μαθεῖν τὴν ἀπόκρι-
D σιν. εἰ δ' οὖν μή, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμὼν τὸ σῶμα ῥίψει τοῖς θηρσὶν εἰς βοράν. ὁ δὲ ἀποκρισιάριος τοῦ τυράννου ἐλθὼν ἐν Σερβίᾳ, καὶ εὑρὼν τὸν δεσπότην πέραν τοῦ Ἴστρου διάγοντα, κρατήσαντες αὐτὸν οἱ τῆς Σερβίας ἄρχοντες, ὡς σήμερον ὁ δεσπότης ἔρχεται, αὔριον ἐπιδημεῖ· σὺν τούτοις ἐπεμελοῦντο τὰ πολίχνια, καὶ τὰ πρὸς χρείαν πάντα ἐν ἀποθήκαις ἐσύναζον. ἰδὼν οὖν ὁ ἀποκρισιάριος ὅτι ἀπατᾶται, φοβηθεὶς καὶ τὸ ἐπιτίμιον τῆς προθεσμίας. ἦν γὰρ διαβιβάσας ἐπέκεινα ἡμέρας λ'. ὁ τύραννος οὖν θυμοῦ πλησθείς, ἐξῆλθε τῆς Ἀδριανοῦ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ, καὶ κατέλαβε τὴν Φιλίππου. ἐλθὼν δὲ ὁ δοῦλος, καὶ ἀπαγγείλας
E τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου ἐν Οὐγγρίᾳ, καὶ ἐνέδραν τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ πῶς ἐπράττετο αὐτόν, καὶ οὐκ ἀπέλυον. ἔμελλε γὰρ θανατῶσαι τοῦτον ὁ τύραννος, πλὴν ὁ δοῦλος πρὸ τῆς προθεσμίας ἔστειλε τῷ ἡγεμόνι, δηλῶν τὴν αὐτοῦ βραδύτητα, καὶ τὰς κατασκευὰς τῶν Σέρβων, καὶ τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου. Οὔγγροι δὲ ποταμὸν διαβάντες τὸν ποταμόν, καὶ τὰ τῆς Τερνόβου μέρη λεηλατήσαντες,

Digitized by Google

ᾗ σὺν στρατιᾷ Τούρκων ἐρριφθέντες, καὶ τὴν νικῶσαν λαχόντες σὺν πλείστῃ λείᾳ, τὸν Ἴστρον πάλιν διέβασαν· ὁ δὲ τύραννος ἀπάρας ἐκ τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς Σοφίαν ἐπορεύθη, κἀκεῖ τὸν στρατὸν καταλείψας σὺν τοῖς Μεσάζουσι, καὶ πάσῃ τῇ γερουσίᾳ, αὐτὸς σὺν πεζικῷ στρατῷ μέχρι χιλιάδας κʹ. εἰς Σερβίαν εἰσῆλθεν. μὴ εὑρὼν δὲ τὸν συναντήσοντα αὐτῷ, ἦν γὰρ ὁ δεσπότης πρὸ ἡμερῶν ἱκανῶν ἐν Οὐγγρίᾳ περάσας σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ πανοικεί. τὰ δὲ κάστρα ὀχυρώσας, καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα κελεύσας ἐντὸς αὐλισθῆναι, ἐκέλευσε μὴ δειλιᾷν, καὶ προδίδοσθαι. αὐτὸς γὰρ ἥξειν μέλλει σὺν δυνάμει πολλῇ ὡς ἐν ὀλίγῳ. ὁ δὲ τύραννος εἰσελθὼν ἄχρι Σμεδρόβου, ἦν γὰρ διψῶν τὴν αὐτῆς πόλεως ἅλωσιν, διὰ τὸ εἶναι ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ, καὶ διδόναι δίοδον τοῖς μέλλουσιν ἐν Οὐγγρίᾳ περᾷν. μὴ δυνηθεὶς δὲ πρᾶξαί τι ὑπέστρεψε, πολεμήσας τῷ πολιχνίῳ ἑνί, τὸ μὲν κάστρον οὐ παρεδόθη. ὁ δὲ λαὸς ὁ παρακείμενος ἔξω τοῦ πολιχνίου τῶν κωμῶν, καὶ τῶν τοῦ κάμπου χωρίων, ἔχοντες καὶ αὐτοὶ ζώνην ἑτέραν τοῦ κάστρου ἔξωθεν φυλάττουσαν αὐτούς· ἦν γὰρ τὸ πολίχνιον ὀχυρόν, τὸ δὲ ἔξω κάστρον οὐ τόσον· σὺν ὅρκοις ὁ ἐπίορκος ἔλαβε. καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν πάντας ὁμοῦ ᾐχμαλώτευσεν ἄγων· τὸ δὲ φρούριον οὐ παρεδόθη. στραφεὶς οὖν ἐν τῇ Σοφίᾳ, καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς Ἀδριανοῦ, ἄγων καὶ τὴν λείαν, κἀκεῖ δωρησάμενος τοῖς ἄρχουσιν, καὶ τοῖς κεκοπιακόσι σὺν αὐτῷ τὸ ἥμισυ· αὐτὸς τὸ ἥμισυ αἰχμαλωσίαν λαβών, ἐν ταῖς κώμαις ταῖς περὶ τὴν Κωνσταντίνου ἐπέμψεν οἰκήσας αὐτούς, ἦν γὰρ τὸ λαχὸν μέρος αὐτοῦ ἀνδρόγυνα χιλιάδες τέσσαρες. αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐξ Ἀδριανοῦ εἰς Κωνσταντίνου ἀφίκετο. ἦν γάρ, ὅτε ἐν τοῖς Φιλίπποις διέτριβε, κελεύσας οἰκοδομηθῆναι τὰ χαλασθέντα τείχη τῆς πόλεως· εὗρεν ἀνοικοδομηθέντα, καὶ καλῶς ἀπαρτισθέντα, ὡς ἔχρην. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ ἐκμετρήσας ἐν μέσῳ αὐτῆς γῆν περιέχουσαν στάδια ή, ἢ καὶ πλέον, ἐκέλευσε περιορίσαι αὐλήν, καὶ ἔνδον αὐτῆς οἰκοδομῆσαι παλάτια. γενομένης οὖν τῆς περιοχῆς, ἐκάλυψε πᾶσαν τὴν κορυφὴν αὐτῆς ἐν μολυβδίναις πλαξίν, ἀφελὼν αὐτὰς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων, ἦσαν γὰρ ἔρημα μείναντα· ἐν γὰρ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος εἰσῆλθον κναφεῖς οἰκοῦντες, καὶ ἐργαζόμενοι, σκυτοτομοῦντες ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ. ἐν τῇ τῶν Μαγγάνων μονῇ Τουρκοκαλόγεροι, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἀνδρογυναικόπαιδα Τούρκων. Ταῦτα ἃ γράφω μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, οὐκ ἔξεστί μοι γράφειν· οὐ γὰρ ἦν πρέπον χρονογραφεῖν μοι νίκας, καὶ ἀνδραγαθήματα τυράννου δυσσεβοῦς, καὶ ἐχθροῦ ἀσπόνδου, καὶ ὀλετῆρος τοῦ γένους ἡμῶν· ἀλλὰ τὸ πεῖσάν με γράφειν ἐστὶ τοῦτο, ὃ λέξων ἔρχομαι. Ἔμαθον παρά τινων γερόντων τιμίων ἀνδρῶν ἔτι νέος ὤν, ὅτι τὸ τέλος τῆς τυραννίδος τῶν Ὀθμανιδῶν ἔσται ὁμοῦ φθάσας σὺν τῷ τέλει τῆς βασιλείας Παλαιολόγων. ὁμοῦ γὰρ ἤρξατο ὁ Ὀθμὰν ἐν τυραννίδι, καὶ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἐν βασιλείᾳ. πρὸ ὀλίγου μὲν ὁ Μιχαήλ, μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ὀθμὰν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. ἦν δὲ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μιχαὴλ τυραννῶν ὁ Ὀθμάν, πλὴν λῃστρικῶς. κατὰ τοῦτο ἐπρόκειτο καὶ τὸ τῶν βασιλέων, καὶ τῆς πόλεως πέρας προλαβὼν γενέσθαι· εἶτα τὸ τῶν Ὀθμανιδῶν. ἔτυχε γὰρ ὁ Μιχαὴλ οἰωνοσκοπήσας τινί, εἰ τὴν βασιλείαν κληρονομήσει ὁ υἱὸς αὐτοῦ τελευτήσας αὐτός. ἠλέγχετο γὰρ ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ἀδίκως τὴν βα-

A Ternovo circumjectos jam populati ac deprædati, consertisque cum Turcorum exercitu manibus victoriam adepti, spoliisque graves fluvium iterum trajecerant. Motis Philippopoli castris Sophiam Tyrannus accessit, ibique toto exercitu, Mesazontibus totoque Senatu suo relictis, assumptis secum pedestrium copiarum viginti millibus in Serviam irrumpit; nec, qui adversum se præliaretur, obvium habuit: jamdiu namque Despota, ejusque proceres cum integris suis familiis transierant; postquam præsidiis arcibus impositis, intra eas populum universum se recipere ille præcepit: bono animo esse, nec se hosti permittere hortatus est, brevi se affuturum cum potenti exercitu pollicitus. At Tyrannus Sme- B drovum usque processit, quam arcem fluminis ripæ impositam, commodumque in Hungariam trajectum præbeatem, captam avide cupiebat: ab eaque frustra tentata recessit. Oppugnato deinde, nec expugnato quodam castro firmo satis ac valido, oppidum ei subjectum minusque firmum, intra cujus mœnia rustici ex vicis agrisque circumjectis se tutabantur, conditionibus jurejurando pactis ac sancitis, deditione in ejus potestatem venit: violato deinde sacramento omnes, qui in oppido erant, captivos abduxit. Sophiam reversus, indeque motis castris Adrianopolim præda gravis redit; quam cum proceribus suis, quique operam ei navaverant ex semisse partitus est. Partem capti- C vorum, quam sibi retinuit, quatuor millia virorum & fœminarum, colonos novos in vicos Constantinopoli vicinos deduxit. Adrianopoli profectus est Constantinopolim, cujus mœnia, quæ dum Philippopoli agebat, diruta refici curaverat, absoluta tunc reperit. Postquam in urbem venit, spatium stadiorum per ambitum octo vel amplius in ipsius medio mensus, aream definitam muris circumdari præcipit, intraque ipsam palatia ædificari. Constructarum ædium testudines ac fastigia plumbeis, quas e monasteriis desertis abstulit, laminis contexit. Pantocratoris monasterium occupaverant fullones, ac cerdones in medio tem- D pli calceos consuentes. Turcocalogeri (Drevisii) in Manganorum cœnobio sedes habebant; in cæteris Turci cum uxoribus & liberis hospitabantur. Quæ post urbem captam gesta sunt, ea scribere mihi equidem non licet. nec profecto victoriarum rerumque a Tyranno, gentis nostræ eversore ac hoste capitali, prospere gestarum decet me historiam contexere: quæ vero ad scribendum causa me impulerit, hic afferam. Dum adhuc juvenis essem, a quibusdam senibus egregiis viris intellexi fore, ut Othmanorum Tyrannis, ac Palæologorum imperium simul conciderent: quod eodem tempore Othmanes, & Michael Palæologus Tyrannidem invasissent. Paulo equidem ante fasces imperii suscepit Michael: statimque post, imperante Androni- E co Michaelis filio, regnare cœpit Othmanes. Hic equidem Michaele etiamnum superstite, latrociniis & deprædationibus tantum innotuerat. Quapropter ordinis ratio postulabat, ut Imperatorum ac urbis excidium, & expugnatio antecederent, Othmanorumque sequeretur interitus ac eversio. Michael ex hariolis & auguribus olim quæsierat, an heredem in Imperio filium, ubi fato concessisset,

Edit. Paris. pag. 179.

Smedrovum frustra tentat Mehemetes.

Adrianopolim præda onustus revertitur, eamque cum suis partitur.

Servii novi coloni Constantinopolim deducti.

Saraium Mehemetes ædificat.

Monasteria a quibus post urbem captam habitata.

Cur ab urbe capta historiam prodoxerit, rationem reddit.

De Palæologis & Othmanis prædictiones.

pag. 180.

De Michaelis Palæologorum i. posteris vaticinium.

haberet. Conscientia enim sceleris premebatur, quo nefarie imperium, excæcato hærede legitimo, sibi assumpserat; infinitis etiam dirisque imprecationibus in caput suum, posterosque jactatis percellebatur. Oraculum ipsi hac voce Mamaimi nihil significante redditum. quod vates sic interpretatus est: *Quot literarum elementis hæc dictio barbara constat, tot ex tua stirpe imperatores regnabunt, urbi demum, ac posteris tuis imperium auferetur.* Nos itaque, qui ad hæc ultima tempora vitam perduximus, quique horrendas ac formidabiles minas nostræ genti intentatas conspeximus, quasi per insomnium libertatem illius, ac restaurationem expectamus. Deoque, qui castigat & rursus sanat supplicantes; a viris sapientibus & prudentibus prædictu, fore ut exitum sortiantur ferventissimo animo sperantes; quæ a Tyranno, post terrores a Deo nobis injectos, gesta sunt, scribimus. Verum ad historiam nostram pertexendam redeamus.

A σιλείαν δραξάμενος, τυφλώσας τὸν κληρονόμον, καὶ μυρίους ἀφορισμοὺς κατὰ κεφαλῆς δεξάμενος, καὶ κατὰ τῆς τοῦ γένους σπορᾶς. τὸ μαντεῖον οὖν φωνὴν ἄσημον ἐξεφώνησατο, ΜΑΜΑΙΜΙ. ὁ δὲ μάντις ἐξηγούμενος ἔλεγεν· ὅσα στοιχεῖα ἐν τῇ ἀσήμῳ λέξει τυγχάνουσι, τοσοῦτοι ἐκ τῆς σῆς σπορᾶς βασιλεῖς βασιλεύσουσι, καὶ τότε ἡ βασιλεία καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τοῦ γένους σου ἀρθήσεται. τοῦτο οὖν ἡμεῖς, οἱ ἐν τῇ ὑστάτῃ τοῦ χρόνου φορᾷ φθάσαντες, καὶ ἰδόντες τὴν ἀπαίσιον, καὶ φοβερὰν ἀπειλὴν τὴν γενηθεῖσαν τῷ ἡμετέρῳ γένει, ὀνειροπολοῦντες ἐκδεχόμεθα τὴν ἀνάρρυσιν. καὶ δι' ἐπιθυμίας εἰς ἄκραν ζέοντες, ἱκετεύοντες τὸν παιB δεύοντα, καὶ πάλιν ἰώμενον Θεὸν, καὶ τὰ προρρηθέντα παρά τινων εὐλαβῶν ἀνδρῶν εἰς ἐκδοχὴν ἐλπίζοντες, γράφομεν καὶ τὰ μετὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀπειλὴν παρὰ τοῦ τυράννου γενόμενα. ἀλλ' ἐπανίωμεν αὖθις εἰς τὸ τῆς ἱστορίας ἐλλεῖπον.

CAPUT XLIII.

Legati a magno Magistro Rhodi ad Mehemetem missi de pace firmanda, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodiis tributum sibi solvi peteret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abit, qui cum magno Magistro agat. Sed tributum denegante Rhodio delusus ad Mehemetem redit, qui ira accensus bellum Rhodiis indicit. Hamzas maris præfectus Chium proficiscitur, quædam vastat, ad se missos de controversiis transigendis abducit. Coum vastat: Rachiam frustra obsidet: cum Chiis paciscitur. Tumultus a Turcis in Chio excitatus, eorum triremis demersa. Hamzam reversum Mehemetes asperis verbis excipit. Chiis bellum indicit.

Anno 1455. Christi, legati a Rhodi magno Magistro veniunt, de pace & commercii securitate acturi.

SEcundo, postquam urbis dominium C adeptus est, anno, ab orbis creatione 6963. eum Adrianopoli commorantem, Fratres militaris Hierosolymitani ordinis equites adeunt, donisque quamplurimis allatis venerati sunt. Pacta mutuo sacramento iniri petierunt, quibus commercium liberum in Cariæ & Lyciæ partibus, suæ ditioni finitimis, exercere possent; Turcisque vicissim tuto ac secure in Rhodum trajicere liceret: ut in ipsa, ejusque dominii insulis, sibi necessaria compararent, & inter se pacati ac amici agerent. Exigebat ab iis tributum Tyrannus; cui a Legatis responsum, de hac re in mandatis se nihil habere. Monuere eos Mesazontes his verbis: *Nisi tributum pendere velitis, pax nobis & amicitia cum Principe non intercedent; Deinceps enim maris Ægæi insulis dominabitur. Quemadmodum Chii, Lesbii, Lemnii & Imbrii cæteræque insulæ imperata fecerunt, hoc exemplo ducti vos etiam obtemperate. Si parere recusaveritis, bellum grave inde orietur, insulamque vestram & circumjectas magnus Princeps vastabit & evertet.* Hisce ab Apocrisiariis responsum: *Accedat nobiscum aliquis e Principis servis, de istis cum magno Magistro acturus; & si ita senciat, tributum annuum, & quidvis aliud, quod insulæ commodis conferat, pendatur: ad ista namque respondere non possumus.* Accepta fuit conditio, illique decore ac honeste dimissi: simulque domesticorum

Tributum ab iis poscit Mehemetes.

Edit. Paris. pag. 181.

Vezirorum ad legatos Rhodi verba.

Legatorum responsio.

C Ὁ γὰρ τύραννος ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἀφ' οὗ γέγονε κύριος Κωνσταντινουπόλεως, ἔτος τῆς τοῦ κόσμου παραγωγῆς ,ςϡξγ'. ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ὢν, ἔρχονται καὶ ἀπὸ Ῥόδου φρέριοι, προσκυνήσοντες τῷ τυράννῳ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις, καὶ συνθήκας ἐνόρκους αἰτήσαντες τοῦ ἐμπορεύεσθαι εἰς τὰ τῆς Καρίας, καὶ Λυκίας μέρη οἱ γείτονες. ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐν Ῥόδῳ ἀφόβως περαιοῦντες τὸν πορθμὸν, τὰ πρὸς χρείαν αὐτῶν ἀπὸ Ῥόδου, καὶ τῶν ταύτης νήσων ἐμπορευόμενοι ἐν ἀγάπῃ ὦσιν. ὁ τύραννος φόρους ᾐτήσατο· οἱ δὲ πρέσβεις ἀπελογίσαντο, ὡς περὶ τούτου οὐκ ἔστιν ἀπόκρισιν δοῦναι. οἱ δὲ μεσάζοντες εἶπον· εἰ οὐ παραδέχεσθε φόρους διδόναι, οὐδὲ τὴν ἀγάπην D τοῦ ἡγεμόνος ἕξετε. ὁ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐστὶ κύριος τῶν νήσων ἁπασῶν, τῶν ἐν Αἰγαίῳ πελάγει κειμένων. καὶ ὥσπερ Χῖοι, καὶ Λέσβιοι, Λήμνιοι, καὶ Ἴμβριοι, καὶ ἄλλαι νῆσοι ὑπετάγησαν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. εἰ δ' οὐ, μάχη καρτερὰ γενήσεται, καὶ τὴν νῆσον, καὶ τὰ πέριξ ἀφανιεῖ ὁ μέγας ἡγεμών. Τότε οἱ ἀποκρισιάριοι ἀπεκρίναντο· ἐλθέτω μεθ' ἡμῶν ὡς τῶν τοῦ ἡγεμόνος δούλων, καὶ περὶ τούτου λεγέτω τῷ μεγάλῳ Μαΐστορι· καὶ εἰ θελητὸν αὐτῷ ἐστὶ, δότω καὶ φόρους, καὶ ἄλλο εἴ τι ἂν λυσιτελῇ διὰ τὴν νῆσον. τὸ δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ἀπόκρισιν δοῦναι. Ἤρεσεν οὖν ὁ λόγος, καὶ μετ' αὐτοῖς ἕνα τῶν περιφήμων αὐτοῦ δούλων ἔστειλεν, ἀπο-

ἀποπέμψας αὐτοὺς ὡς ἐχρῆν. Ἐλθόντες δὲ ἐν Ῥόδῳ, καὶ τὰ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος καλῶς ἐνωτισθεὶς ὁ μέγας Μαΐστωρ ῥήματα, ἀπεκρίνατο, λέγων τῷ δούλῳ· ὡς ἡ νῆσος αὕτη οὐκ ἔστιν ἐμή, εἰμὶ κἀγὼ εἰς ὑποταγὴν τοῦ Πάπα, ὡς σὺ εἰς τὸν σὸν κύριον. ὁ Πάπας οὐ κελεύει μοι τοῦ μὴ δουλεῦσαι φόρους τινά, οὐ μόνον τὸν σὸν ἡγεμόνα ὅς ἐστιν ἔθνους ἑτέρου, (καὶ πίστεως ὁμογενὴς, καὶ ὁμόφρων,) ἀλλ' οὐδένα τῶν βασιλέων τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων λέγω οὕτως. εἰ μὲν βούλεται τοῦ εἶναι φίλος, καὶ κατ' ἔτος ἐκ τῶν ἐμῶν ἀναλωμάτων πρέσβεις στέλλων, προσαγορεύω ὡς γείτονα, καὶ ἡγεμόνα μέγαν, ἰδοὺ καλόν. εἰ δ' οὔ, ποιησάτω ὃ δύναται. ἀπέλυσεν οὖν τὸν δοῦλον σὺν τούτοις σκωπτικοῖς ῥήμασι. ἀκούσας δὲ ὁ τύραννος τοὺς λόγους τούτους, καὶ θυμοῦ πλήρης καὶ μεστὸς γεγονώς, ἐκήρυξε μάχην καρτεράν, καὶ τῷ βουλομένῳ ἐχαρίσατο τοῦ ἀπελθεῖν, καὶ αἰχμαλωτίσαι, καὶ φθεῖραι ὅσον δύναιτο. τότε οἱ τῆς ἐπαρχίας τῆς Καρίας οἰκοῦντες Τοῦρκοι ἐμβάντες ἐν διήρεσι, καὶ ἄλλοις ἀκατίοις ἕως τριάκοντα τὸν ἀριθμόν, καὶ τὴν περαίαν διαβάντες, καὶ εἰς ἓν μέρος τῆς νήσου λῃστρικῶς ἐπιβάντες ᾐχμαλώτευσαν ψυχὰς μ'. καὶ ἐν νήσῳ τῇ Κῷ ὁμοίως. ἔαρος δὲ ἐπελθόντος, στόλον ἀπαρτίζει μέγαν τριήρεις κε', διήρεις ν', καὶ μονήρεις ἑκατόν, καὶ πλέον. ὡς εἶναι τὰς πάσας ἀριθμουμένας μέχρι τῶν ρπ'. καὶ τῷ Ἰουνίῳ μηνὶ ἐξελθόντες ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως, ἦλθασιν ἐν Μιτυλήνῃ ἔχοντες Ἀμηραλῆν Χαμζᾶν πιγκέρνην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὃν αὐτὸς ἔπαρχον πάσης Χερρονήσου κατέστησε, καὶ καπιτάνιον στόλου. ὁ δὲ ἡγεμὼν καλῶς αὐτὸν δεξιωσάμενος, ἔπεμψε γάρ με εἰς αὐτὸν τοῦ ποιῆσαι τὰ πρέποντα. καὶ γὰρ οὐκ ἐνέβη ἐν τῷ λιμένι, ἀλλὰ πρύμναν κρούσας τὴν περαίαν κατέλαβεν, ἵνα μὴ σύγχυσις ἐν τῇ πόλει γένηται, ἦν γὰρ κἀκεῖ λιμὴν εἰς ὑποδοχὴν παντὸς στόλου. ὁ γὰρ ῥηθεὶς Χαμζᾶς ὑπῆρχεν εὐσυνείδητος ἄνθρωπος. ὁ δὲ ἡγεμὼν στείλας ἐμὲ σὺν δώροις, καὶ ἱκανοῖς ἄλλοις τοῖς κατ' ἔθος διδομένοις, ἐδεξιωσάμην τὸν ἄνδρα, καὶ ὡς ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος πεποίηκα. ἦσαν γὰρ τὰ σταλθέντα, ἱματισμοὶ σηρικοί, καὶ ἐξ ἐρίων ὑφαντοὶ ὀκτώ. χάραγμα ἀργυροῦν χιλιάδες ς'. βόες κ'. πρόβατα ν'. οἶνος ὑπὲρ τὰ ὀκτακόσια μέτρα. ἄρτοι πεφυρμένοι μοδίων β'. ἄρτοι μαλακοὶ μοδίου ἑνός, τυροὶ ὑπὲρ τὰς χιλίας λίτρας, ὀπῶραι ὑπὲρ μέτρον. ὁμοίως καὶ τοὺς συγκαθέδρους αὐτοῦ, κατὰ τὸ ἀνάλογον. ποιήσας γοῦν ἡμέρας δύο εἰς τὸ Ἁγιασμάτιον. (οὕτω γὰρ καλεῖται τὸ τοῦ τόπου ὄνομα,) καὶ τὰ ἱστία πετάσας κάτεισιν ἐν Χίῳ. κἀκεῖ οὕτω ποιήσας, καὶ τὴν ἀντίπεραν διαβάς, καὶ σταθείς, οὐκ ἐνεδείξαντο οἱ Χῖοι τὴν φιλοτιμίαν, ἣν ὁ τῆς Λέσβου ἄρχων ἐποίησεν εἰς αὐτούς. ἦσαν γὰρ οἱ Χῖοι πρὸ καιροῦ ὀλίγου παραβλεπόμενοι παρὰ τοῦ τυράννου, ἕνεκα ὑποθέσεώς τινος νομισμάτων χιλιάδων τεσσαράκοντα, ἣν ἐνεκαλώτευσε Φραντζίσκος Δραπέριος εἷς τῶν ἀρχόντων τοῦ Γαλατᾶ, ἕνεκα τιμῆς στυπτηρίας, ὃς Φραντζίσκος ἦν τῷ στόλῳ. καὶ τῷ Χαμζᾷ ὁ τύραννος ἐκέλευσεν, ὡς εἰ μὴ δοθῇ τὸ χρέος αὐτοῦ τῷ Φραντζίσκῳ, καὶ τὴν Χῖον αὐτὴν προσκρούσει, καὶ ἀφανίσει ὅσον ἡ δύναμις. τῇ ἐπαύριον δὲ ἐγερθεὶς ὁ στόλος ἐκ τῆς περαίας ἦλθε, καὶ τὰς ἀγκύρας χαλάσας ἔστη ἐγγὺς τοῦ ναοῦ

Ducæ Hist. Byz.

A Principis unus magni nominis vir, cum iis ad magnum Magistrum destinatus est. Rhodum cum pervenissent, & magni Principis sententiam ac propositum, ab ejus servo domestico clare percepisset magnus Magister; ei respondit: *Hæc insula mea non est, Papæ ego, ut tu domino tuo, subditus sum. Vetat me Papa, non solum tuo Principi, a genere & fide nostra alieno & dissentienti; verum etiam ulli Regum gentis, ac religionis suæ solvere tributum. Siquidem ergo amicitiam mutuo a nobis cultam magnus cupit Princeps, ad eum, ut pote finitimum potentemque monarcham, Legatos quotannis eum venerandi munus obituros sumptibus meis mittam, & ita vitæ constitutæ res erunt; quibus si non acquiescit, viribus suis ex libidine experiatur.* B Illum demum satellitem ludibrio ac scommatibus habitum dimisit. His intellectis Tyrannus ira prætumidus acre bellum indixit, cunctisque, quantum possent, excurrendi, captivos abigendi, devastandi ac populandi copiam fecit. Qui Cariam incolunt Turci biremibus, aliisque navigiis trigiota in Rhodum transvecti, partem quandam insulæ latrociniis vexavere, abductis ex ea quadraginta captivis: similique excursione in Coum insulam facta, prædam egere. Ineunte deinceps vere, classem ingentem triremium viginti quinque, biremium quinquaginta, centumque etiam & amplius monerium apparat; ita ut tota navibus CLXXX. constaret: quæ mense Junio Callipoli solvit, C Mitylenemque venit. Illi præerat Amiralius Hamzas, quem apud suum patrem pincernæ munere olim functum toti Chersoneso & classi ducem Mehemetes præfecerat. Eum honorifice habuit Lesbi Princeps, meque ad officia & obsequia, quæ decebat, ei præstanda destinavit. Portum quippe Amiralius ingressus non est: sed versa prora ad littus oppositum, ubi classis capax portus situs est, appulit; ne quoquo modo urbs turbaretur, ita sibi faciendum vir prudens, ac peritus Hamzas ratus. Missus itaque a Lesbi Principe illum salutavi, donis multis aliisque, quotannis præstari solitis, benevolentiam conciliavi, fraternaque cum Principe amicitia eum conjunxi. Dona porro D oblata talia fuere, vestes sericæ & ex contexto panno VIII. Argenti signati sex nummum millia. Boves XX Verveces L. Vini plusquam octingentæ mensuræ. Panis subacti modii duo. Panis mollis modius unus. Casei ultra mille libras pondo, legumina insuper innumera. Dona quoque illius consessoribus, habita proportione, data. Cumque biduum in eo loco, qui Agiasmates dicitur, transegisset, velis expansis in Chium fertur. Eumdem modum, quem in Lesbo, tenuit, appulsa ad continentis littus insulæ oppositum classe; illum stationem ibi habentem Chii nullo honore, Lesbi Principem nequaquam imitati, prosecuti sunt; quod paulo ante a Tyranno spreti ac deterius habiti fuissent, ob quadraginta E nummorum millia, quæ Franciscus Draperius inter Galatinos præcipuos unus, aluminis venditi pretium numerari sibi ac solvi petebat. Iste Franciscus cum classe & Hamza venerat; cui nisi debita pecunia a Chiis solveretur, totis viribus insulam ut invaderent, & omnia solo æquarent Princeps injunxerat. Postridie ex littore insulæ opposito solvit classis, & ad templum sancti Isidori Martyris progres-

Legati Rhodii redeunt, & secum a Mehemete ad magnum Magistrum missum ducunt.

Magni Magistri ad Mehemetis domesticum verba.

Mehemetes bellum Rhodiis indixit.

Hamzas maris præfectus.

Ducas in Lesbi principis familia præcipuis muneribus fungitur.

Edit. Paris. pag. 182.

Lesbi Princeps Hamzam donis demeretur.

Locus Agiasmates dictus.

Chii superbe erga Hamzam se gerunt.

Francisc. Draperius a Chiis pecuniam repetit.

Chii Hamzam salutant.

sa, jactis anchoris stationem habuit. Missis nunciis Chii Hamzam salutarunt: quibus ipse Tyranni mandata legenda porrigit; iis lectis se Francisco quicquam

Draperio se quidquam debere negant.

debere, ac solvere velle negant, cæterum, quod visum sibi fuerit, faciat. His

Hamzas Turcos in insulam exponit.

actis in terram Turcos exponit Hamzas, vicos circumjectos partim deprædatur, vineta & hortos vastat: cum urbi damnum ullum inferre haud posset. Exteriora siquidem urbis propugnacula ingens hominum multitudo tuebatur; atque plurimi armati Itali animosi, & manu prompti intra mœnia aderant; quæ duplici per ambitum fossa latissima, & ultra treis orgyas alta circumdabantur. Ad portus custodiam naves plusquam viginti, vectoribus militibusque armatis instructæ, præsidebant. Adversus eos se nihil proficere, cum animadvertisset Hamzas,

Ad paciscendum adducuntur Chii, duosque viros ad Hamzam mittunt.

Chii principes viros hortatur, ut unum vel duos e suis, accepta fide in triremem mittant cum Francisco collocuturos. Fide data freti duo, senex unus Cyricus Justinias, juvenis alter ad triremem se

Edit. Paris. pag. 183.

conferunt. Inter proficiscendum autem ad classem, variis molestisque rationibus animos subeuntibus torquebantur; dum secum agitant, num promissorum pœnitentia actus Turcus, ipsos in triremi comprehensos abducere vellet; cui nullus inique ab ipso factum dicere, & apud eum intercedere auderet: nedum Turci, qui scelus ejusmodi generosum facinus ac stratagemma prudens æstimaturi sunt. Dum de his deliberant, classi magis ac magis admotos, metus vehementior quoque invadit: flexis itaque habenis, subditisque calcaribus in contrarium equos citant. At Turcorum per vineas & hortos

Pœnitentia ductis Justiniani eque socius ad suos redire cogitant, sed a Turcis intercipiuntur, & abducuntur.

palantium multitudo, quominus in urbem se referrent, occupatam viam intercepit. Comprehensi, Francis, qui ipsos comitabantur, cedentibus missilibusque repulsis, ad classis Ducem adducuntur: quos in trireme cum accepisset, sublatis anchoris, velisque explicatis Rhodum ver-

Hamzas Rhodum venit.

sus navigat. Illuc postquam advenere, urbem procul visam oculis lustrant, in portu naves magnas stare ad aciem experiundum paratas, urbemque amplam deprehendunt; eamque, quam Chium, bellico apparatu duplo instructiorem rati, ad Coum Insulam navium cursum dirigunt.

Coos insula accepta.

In insulam expositi, desertum oppidum nacti, residua illic inventa diripuere. cumque in senes aliquos, vetulasque incidissent, ab eis sciscitantur, quo se oppidani receperint: respondere isti, in aliam arcem Rachiam dictam, utpote tutissimam ac va-

Rachiam Hamzas classem appellit.

lidissimam, eos aufugisse. quare secum avectis istis senibus Rachiam classis provehitur: & excensu in terram facto, loca tentoriis capiunt. Postridie præsidiarios ad deditionem per caduceatorem compellant, dantque fidem ac jusjurandum, nullum captivum se abducturos, hocque negotium componendum, transigendumque in se Franciscus receperat; at ordinis Hierosolymitani militaris fratres telis ac missilibus, nullo dato responso, eum re-

Hamzas arcem Rachiam frustra tentat.

pulerunt. Quamobrem Hamzas scalis ad subeundum in muros, bellicis tormentis ac machinis omnique arte admotis, dies duos & viginti continuos arcem oppugnat: frustra tandem tentata expugnatione, Turcis quamplurimis cæsis, multis etiam alvi torminibus absumptis, abscessit. Is deinde inter navigandum cum Cyrico collocutus, ad has conditiones

A τοῦ μάρτυρος Ἰσιδώρου. καὶ οἱ Χῖοι στείλαντες τινὰς προσηγόρευσαν αὐτόν, καὶ αὐτοὺς τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ τυράννου δοὺς αὐτοῖς, καὶ ἀναγνώσαντες ἀπεκρίθησαν, ὅτι χρέος ἡμεῖς τῷ Φραντζίσκῳ οὐκ ἐχρεωστοῦμεν, οὔτε δίδομεν, καὶ ποίει ὡς βούλει. τότε ὁ Χαμζᾶς ἐκβαλὼν Τούρκους, καὶ μερικὴν πραῖδαν ποιήσαντες εἰς τὰ πέριξ χωρία, καὶ ἐν ἀμπέλοις, καὶ κήποις ζημίαν, οὐ γὰρ εἶχον ἐν τῇ πόλει τί πρᾶξαι. ἦν γὰρ τὸ ἔξω τῆς πόλεως πλῆθος ἀνδρῶν. τὸ δ' ἐντὸς πλῆθος ἁρμάτων, καὶ Ἰταλῶν ἀξυθύμων, καὶ πρὸς σφαγὰς ἑτοίμων. ἡ δὲ πόλις περιεκύκλωτο τάφροις διπλαῖς εἰς εὖρος ἐκτεινούσαις πολύ, καὶ εἰς βάθος ὑπὲρ ὀργυίας τρεῖς. ὁ δὲ λιμὴν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ
B τὰς εἰκοσι νῆας τὰς ἐκ Γενούας, πᾶσαι πλήρεις ἀνδρῶν καὶ ἁρμάτων. τότε ἰδὼν ὁ Χαμζᾶς ὅτι οὐ δύναται ποιεῖν οὐδέν, μηνύει τοῖς ἡγεμόσι τοῦ ἐλθεῖν ἐξ αὐτῶν εἷς ἢ καὶ δύο συνᾶραι λόγον μετὰ τοῦ Φραντζίσκου ἐν μιᾷ τῶν τριήρεων, δοὺς πίστεις αὐτοῖς. οἱ δὲ πιστεύσαντες αὐτὸν ἀπῆλθον δύο, εἷς ἐκ τῶν γερόντων Κύριακος ὀνόματι Ἰουστινιάς, καὶ ἕτερος νέος. ἐρχόμενοι δὲ ἐν τῷ στόλῳ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐνωχλοῦντο ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ ἐπιέζοντο, λέγοντες καθ' ἑαυτούς. εἰ μεταμεληθεὶς ἐπὶ τοῖς ὑποσχομένοις ὁ Τοῦρκος, καὶ βουληθείη ἆραι ἡμᾶς ἐν ταῖς τριήρεσι, τίς ἔσται ὁ ἀντειπὼν αὐτῷ, ὅτι κακῶς ἔπραξεν; οὐδεὶς τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀνδρείαν τὸ δρᾶμα ἡγήσονται, καὶ σοφιστικὴν ἐνέργειαν. ἐν τούτοις τοῖς βουλεύμασι, καὶ ὁ στόλος ἦν ἤδη
C ἐγγύς. ὅσον ἐπλησίασαν τὸν στόλον, τοσοῦτον καὶ ὁ φόβος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐνεπάγη. οἱ δὲ στρέψαντες τὰς ἡνίας ἀντιστρόφως τοὺς ἵππους τρέχειν ἠνάγκαζον. πλῆθος οὖν τῶν Τούρκων ἐν ταῖς ἀμπέλοις καὶ κήποις εὑρεθὲν, ἐκώλυσαν τὴν δίοδον ἔξω πηδήσαντες. καὶ λαβόντες αὐτοὺς μηδὲν κωλυθέντες παρὰ τῶν ἐπακολουθούντων Φράγκων, ἀλλὰ καὶ βέλεσι βάλλοντες αὐτοὺς ἀπεδίωξαν, τοὺς δὲ δύο ἄρχοντας τῷ καπιτάνῳ παρέστησαν. λαβὼν αὐτοὺς ἐντὸς τῆς τριήρεως, καὶ τὰς ἀγκύρας ἄραντες, καὶ τὰ ἱστία ὑψώσαντες πρὸς τὴν Ῥόδον ἔπλεον. ἐλθόντες δὲ καὶ ἰδόντες ἀπὸ μακρόθεν τὴν πόλιν, καὶ τὸν λιμένα πλήρη νηῶν μεγάλων, πάσας εἰς παράταξιν ἑστώσας, καὶ τὴν πόλιν ὑπερμε-
D γέθη, καὶ διπλῆν τὴν παρασκευὴν ἐννοήσαντες, ἢ τῆς Χίου, εἰς τὴν νῆσον Κῶ τὴν θάλατταν ἔσχιζον. Ἐκεῖ τοίνυν ἐξελθόντες, καὶ τὸ καθολικὸν πολίχνιον ἔρημον εὑρόντες, τὰ εὑρεθέντα ἐσαύλευον, καὶ μέρος γερόντων. τε, καὶ γραῶν εὑρόντες ἠρώτων περὶ τῶν πολιτῶν. οἱ δὲ ἔφησαν ἐν ἄλλῳ πολιχνίῳ, ὃ Ῥαχεία λέγεται, ἐν ἐκείνῳ ὡς ὀχυρωτάτῳ εἰσήχθησαν. λαβόντες οὖν αὐτούς, καὶ εἰς τὴν Ῥαχείαν ὁ στόλος διαβάς, ἐξελθόντες τὰς σκηνὰς ἔπηξαν, καὶ τῇ ἐπαύριον ζητήσαντες τὸ πολίχνιον, καὶ ὅρκους τοῦ μὴ αἰχμαλωτεῦσαι. ἦν δὲ ὁ τὴν διάλεκτον μεταχειρισθεὶς ὁ Φραντζίσκος. οἱ δὲ τοῦ κάστρου φρέριοι διὰ βελῶν καὶ ἀκροβολισμῶν τοῦτον ἐδίωξαν, μηδὲ ἀπόκρισιν δόντες. τότε ὁ Χαμζᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐ-
E τοῦ, καὶ δι' ἐπάλξεων καὶ διὰ κλιμάκων, καὶ διὰ πετροβόλων μαχανικῶν, καὶ διὰ πάσης ἄλλης μεθόδου καταπολεμήσας τὸ πολίχνιον ἡμέρας κβ', καὶ μηδὲν κερδήσας ἐπανέζευξε καταλιπὼν Τούρκους πολλούς, τοὺς μὲν παρὰ τοῦ πολιχνίου σφαγέντας, τοὺς δὲ κοιλιακῷ νοσήματι. καθ' ὁδὸν δὲ ὁ Χαμζᾶς σὺν τῷ Κυρίκῳ λόγους ὁμιλήσας, καὶ εἰς συμβιβάσεις ἐλθών, ἔστερξαν ἄμφω τὰ μέρη,

Digitized by Google

A τὰ σεῖλαι ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου δύο εἰς τὸν ἡγεμόνα ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει, ἐξ ὧν ὁ εἷς εἶναι ὁ Κυριακὸς, καὶ τὴν πᾶσαν ἀγωγὴν αὐτῷ ἀπαγγείλωσι, καὶ τὸ ἀποφανθὲν παρ' αὐτοῦ ἔσται βέβαιον. ἐλθόντας δὲ ἐν Χίῳ ἀπέλυσεν αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια. καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἐφιλοτιμήσαντο καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς περὶ αὐτόν. ἡ δὲ τύχη βλέψασα βλοσυρῶς πρὸς τοὺς Χίους τί κλώθει; ἐξελθόντες οἱ Τοῦρκοι ἐκ τῶν τριήρεων, καὶ μεθυσθέντες ἤρξαντο ὀχλαγωγεῖν, καὶ ὑβρίζειν, καὶ ἄλλας ἀσχημοσύνας ποιεῖν. εἷς δὲ Τοῦρκος ἐν ναῷ τινὶ προσεγγίσας, ἤρξατο ῥίπτειν ἐκ τοῦ στέγους τὰς κεραμίδας κάτω, καὶ συντρίβειν αὐτάς. Ἰταλὸς δέ τις ἰδὼν τὸν Τοῦρκον ἀδεῶς τὰ κεράμια συντρίβοντα, παίει τὸν Τοῦρκον, ἕτεροι δὲ Τοῦρκοι κατέδραμον εἰς βοήθειαν αὐτοῦ. B ὁρῶντες δὲ οἱ Χριστιανοὶ, Λατῖνοί τε, καὶ Ῥωμαῖοι τὸν ὄχλον, πάντες εἰς τοὺς Τούρκους ἐπεπήδησαν, καὶ τοὺς μὲν ξίφει, τοὺς δὲ ξύλοις ἔπαιον. οἱ δὲ Τοῦρκοι φεύγοντες ἐν τῇ διήρει εἰσέτρεχον. ἦν γὰρ ἡ διήρης ἐκείνη τοῦ Χαμζᾶ. ὁ δὲ Χαμζᾶς οὐκ εἴασέ τινα ἐξελθεῖν τῶν τριήρων, ἀλλὰ φοῦρκαν ἠπείλει τὸν ἐξερχόμενον· οἱ δὲ τῆς διήρεως φεύγοντες, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ, οἱ δὲ ἐν τῇ διήρει. καὶ οἱ μὲν Χριστιανοὶ ἔθεον ἐξόπισθεν παίοντες, ἄχρις οὗ ἐν τῇ διήρει προσήγγισαν. καὶ δὴ πάντες Χριστιανοί τε καὶ Τοῦρκοι εἰς μίαν τῆς διήρεως πλευρὰν βαρυνθέντες, τὴν τρόπιν ἄνω, καὶ τὰ στέγα κάτω τοῦ βυθοῦ παρέπεμψαν. C πνιγέντες οἱ πάντες Τοῦρκοι, καὶ αἴτιοι, καὶ ἀναίτιοι, ὧν ὁ πρωτεύων ὑπῆρχε τοῦ Χαμζᾶ δοῦλος, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀγαπώμενος, ὃν καὶ οἰκοδεσπότην τῆς οἰκίας αὐτοῦ κατέστησεν. ἐλυπήθη ὁ Χαμζᾶς εἰς τὸ συμβὰν, ὁμοίως καὶ οἱ τῆς νήσου ἄρχοντες. πλὴν τὸ καλόγνωμον τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχόντων, κατέπαυσε τὸν θυμὸν, δόντες αὐτῷ τὴν τιμὴν τῆς διήρεως, τοῦ δούλου, καὶ ὧν πραγμάτων ὄλεθρος γέγονεν ἐπὶ τὸ διπλοῦν, καὶ εἰρηνεύσαντες αὐτὸν ἀπέλυσαν ἐν εἰρήνῃ. Ἐλθὼν δὲ ὁ στόλος ἐν Μιτυλήνῃ, μετεκαλέσατο αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῷ λιμένι. σταλεὶς δ' ἐγὼ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελὲς εἰσῆλθον ἐν τῇ τριήρει, καὶ συνδειπνήσαντες· πρωῒ ἐξελθὼν τοῦ D λιμένος πρὸς Καλλιούπολιν ἔπλεεν, δύο μῆνας ὅλους λιπών, ἀπὸ δὲ Καλλιουπόλεως εἰς Ἀδριανοῦ ἀφίκετο. ὁ δὲ τύραννος θυμωθεὶς ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ τοῦ ταξιδίου, καὶ ὑβρίσας αὐτὸν, καὶ ἐξουθενήσας εἰπών, εἰ μὴ ἐγίνωσκον τὴν ἀγάπην, ἣν ἔτρεφεν ὁ πατήρ μου εἰς σὲ, τὸ δέρμα σου ἂν ἀφελόμην ἐκ τῆς σαρκός σου· οὕτως εἰπὼν ἀπεδίωξε. μεθ' ἡμέρας δέ τινας, μαθὼν παρ' ἄλλων τὸ γεγονὸς ἐν τῇ διήρει, καὶ τὸν θάνατον διὰ τῆς πνιγμονῆς, καὶ πῶς οἱ Χῖοι ἦραν χεῖρα κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ κατέσφαξαν αὐτοὺς, μετακαλεῖται τὸν Χαμζᾶν. καὶ μετὰ θυμοῦ ἠρώτα λέγων· ποῦ ἡ διήρης, ἡ παρὰ τῶν Χίων καταποντισθεῖσα, ὦ Χαμζᾶ; E καὶ ὃς ἀπεκρίνατο, κατεποντίσθη, λέγων, ὑπὸ τοῦ βυθοῦ. ὁ δὲ, ἐν τῷ πελάγει; ὁ δὲ Χαμζᾶς, οὐχὶ κύριε, ἀλλ' ἐν τῷ λιμένι. παρὰ τίνων; παρὰ τῶν Λατίνων. οἱ δὲ Τοῦρκοι, καὶ μὴ θέλοντός μου ἐξήλθασι, καὶ οἰνοφλυγήσαντες ἤρξαντο κατασπᾷν τὰς θύρας, καὶ τὰ στέγη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἰδόντες οἱ Λατῖνοι ἐκώλυον, οἱ δὲ καὶ μᾶλλον ἐπετίθεντο. ὁ

A ambas partes adduxit, ut ex Chii primoribus ad principem Adrianopolim aliqui, inter quos Cyricus adesset, mitterentur; qui totum negotium ei exponerent; & latæ a principe sententiæ constanter nec cunctati acquiescerent. *Hamzas cum Cyrico pacisci tur.* Chium deinde appulsos domumque suam deductos Cyricus excepit, qui cum eo & suis decenter ac honeste se gesserunt. Verum fortuna torvis ac iniquis oculis Chios respectans, quas ipsis tricas nectit! *Edit. Parif. pag. 184.* Temulenti Turci e triremibus prosilientes, turbas excitare, ac contumeliis afficere cœperunt, aliaque indecora & propudiosa patrare. *Tumultus a Turcis ebriis excitatus, quo* Ex istis unus templum ingressus tectum scandit. tegulasque ex alto in solum dejectas ac deturbatas confringit. Quem, tam audacter ac confidenter tegulas conterere B animadversum, quidam Italus percussit: ut opem percusso ferrent, Turci alii accurrunt. Tumultu cognito Christiani Latini ac Romæi Turcos invadunt, partim gladiis, partim fustibus verberant; in fugam versi Turci biremem, qua Hamzas vehi solebat, cursim petunt. *triremis Turcica demersa, & multi Turci extincti.* ille quemquam e triremibus exire vetuerat, jussa spernenti suspendii pœna indicta. Navalium sociorum, alii fugientes in biremem intrant, alii in mare feruntur, insequentibus a tergo, cædentibusque Christianis, donec ad biremem ventum esset. Confestim Christiani ac Turci biremis latus alterum pondere suo prementes, eam propendere ac procumbere faciunt; versa tandem sursum carina, tectoque tabulato aquis C immerso, navem in profundum detrusere Turci. tam qui tumultus auctores, quam qui extra noxam erant, omnes aquis absorpti & extincti sunt, quibus Hamzæ servus ei admodum charus, totique familiæ ejus regendæ præpositus, præerat. Tali casu mœstus admodum Hamzas fuit; eumque insulæ principes ægre ac graviter tulerunt. *Hamzas id ægre fert, & eum Chii placant.* Vir equidem mansuetæ indolis iram suam repressit; principum insuper diligentia mitigatus, qui biremis, servi, & perditarum rerum pretium in duplum ei solverunt, placatumque pacifice abeuntem dimiserunt. Classem cum Mitylenem appulisset Hamzas, ab insulæ principe invitatus anchoras in portu jecit; *Mitylenem redit Hamzas & a principe lautè excipitur.* cœnamque splendide ac D opipare instructam, in triremem, in qua simul convivati sunt jussus attuli; postridie mane e portu solvit, & Callipolim versus, unde duobus integris mensibus abfuerat, navigat, indeque Adrianopolim proficiscitur. Tyrannus ob rem male gestam in expeditione navali castro ira percitus, contumeliis ac probris eum incessit, *Mehemetes duris verbis Hamzam accipit.* bisque allocutus est: *Nisi te charum patri meo fuisse compertum haberem, pellem tibi vivo detrahi præciperem*; & eum a se facessere continuo jussit. Paucos post dies, ex quæ in biremi successerant, Turcos aquis extinctos interiisse, Chios manus in eos misisse, & aliquos occidisse, a quibusdam cum didicisset; Hamzam ad se accersitum iratus percontatur: *Hamza, ubinam biremis, quam Chii demerserunt?* E respondit ille, *aquis absorpta & obruta est.* Sciscitatur princeps, an inter navigandum id actum? *Nequaquam, Domine*, respondit Hamzas, *sed dum in portu staret.* *A quibusnam?* inquit princeps. *A Latinis* dixit Hamzas; *Turci namque mandatis meis spretis e biremi exilaere: haustoque largiter vino tepentes, Ecclesiarum valvas revellere, tectaque deturbare cœperunt, vehementiusque apus urgent, dum Latini eis se opponunt.* *pag. 185.*

Plebis ergo infimæ turba, tumultuarie eos insecuta in biremem insilit, cujus pondere in latus alterum impulsa aquam admittit: & cum ebrii ad æquilibrium erigere nequirent, in profundum mersa est, omnesque penitus aquis obruti ac extincti fuere. Ad Hamzam Tyrannus dixit, *Quare de hoc casu non me monuisti?* respondit ille, *nolui molestiam tibi & animi ægritudinem afferre. Damnum enim rationibus meis solis nocet; biremis &, qui interierunt, servi mei erant; ad me quoque res cæteræ, quarum facta est jactura, pertinebant. Qua de causa ad te de istis retulissem Domine? Turci aliquot justi perierunt, omnes equidem obsequio corrupto morte plectendi.* Hactenus Hamzas respondit, & Tyrannus bellum atrox Chiis indixit. Prædictus vero Franciscus, qui pro tribunali principis stabat, ab eo interrogatus est, *Francisce, ubinam quadraginta nummum millia extant?* (in ære enim principis tantæ pecuniæ nomine erat) *Abi, in posterum ære ista alieno solutus eris: jus tuum in me transfero, quod a Chiis in duplum damnatis, pretiumque sanguinis Turcorum repetam.* Continuo Franciscus Tyranni manum deosculatus, nomine, quo æri principis obnoxius erat, recepto exivit. Hamzas autem Callipoli pulsus, Attaliam Pamphyliæ, ut eam regeret missus est: Chiis vero atroci bello indicto, hostem se professus est Mehemetes.

Mehemetes Chiis bellum indicit, & Drapetii jus in se transfert.

A συρφετώδης δὲ ὁ ὄχλος καταδιώξας αὐτοὺς ἀπαίκτως ἐν τῇ διήρει εἰσιόντες, καὶ παρακλίναντες ἐν τῷ ἑνὶ μέρει τὸ πλοῖον, χυθεῖσα ἡ θάλασσα ἐντός· καὶ ὑπὸ τῆς μέθης μὴ δυνάμενοι ζυγοστατῆσαι ταύτην κατεποντίσθη, καὶ ἄρδην πάντας ἀπέπνιξε. Τότε ὁ τύραννος λέγει τῷ Χαμζᾷ, καὶ διατί οὐκ εἴρηκάς μοι τὸ δρᾶμα; ὁ δὲ, οὐκ ἠβουλήθην ἐν ἀθυμίᾳ μετασκευάσαι σοι· καὶ γὰρ ἡ ζημία ἐν ἐμοὶ ἐμπερήθη, τὸ πλοῖον ἐμόν, οἱ δοῦλοι οἱ πεπνιγότες ἐμοί, τὰ ἐν τῷ πλοίῳ πάντα ἐμά. τί εἶχον τὸ ἀναγγεῖλαί σοι Κύριε; ἐπνίγησαν μέρος Τούρκων, καὶ πάντες ἦσαν ἔνοχοι θανάτου, καὶ δικαίως ἀπώλοντο. τότε Χαμζᾶς παύσας τὰς ἀποκρίσεις, ὁ τύραννος κατὰ τῆς Χίου μάχην ἄσπονδον ἐκήρυξεν· ὁ δὲ ῥηθεὶς Φραντζίσ-
B κος παραστὰς ἐν τῷ βήματι ἠρωτήθη παρὰ τοῦ τυράννου, ποῦ αἱ τεσσαράκοντα χιλιάδες τὰ νομίσματα, ὦ Φραντζίσκε; ἦν γὰρ χρεωστῶν ταῦτα πρὸς τὸν τύραννον. ὁ δὲ, ὕπαγε, ἔσο ἀπὸ νῦν τοῦ χρέους ἐλεύθερος. ἐγὼ γὰρ τοιοῦτος εἰμὶ ὡς ἐπὶ τὸ διπλοῦν ἀπαιτῆσαι τὸ ἐμὸν παρὰ τῶν Χίων, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ αἵματος τῶν Τούρκων. Ὁ μὲν Φραντζίσκος ἀσπασάμενος τὴν χεῖρα τοῦ τυράννου, καὶ λαβὼν ἔγγραφον ἀποφλητικὸν ἐξῆλθεν. Ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐξεβλήθη τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ ἐστάλη ἐν Ἀτταλίᾳ τῆς Παμφυλίας τοῦ ἡγεμονεύειν ἐκεῖ. κατὰ δὲ τῆς Χίου, ἐκήρυξεν ἔχθραν, καὶ μάχην ἄσπονδον.

CAPUT XLIV.

Lesbi princeps obit, Ducas Mehemetem vectigal ei soluturus abit. Coactus Lesbi princeps Mehemetem adit, & tributum consueto amplius promittit: Thasum insulam Mehemeti relinquit. Classem adversus Chios mittit Mehemetes. Lesbii Turcas de Piratarum adventu certiores facere tenentur. Genuzes maris præfectus litem Lesbi principi movet; & biremem unam sibi tradi petit. Phocæa nova Turcis dedita. Decem millia aureorum a Lesbio exigere vult Mehemetes, interim Phocæam veterem ei eripit.

Lesbi principis obitus. Ducas Adrianopolim ascendit, tributa soluturus. 1455.

ANno illo 6963. (Christi 1455.) Januarii die trigesima Durinas Gateluzus insulæ Lesbi princeps obiit: Augusti deinde die prima ab ejus filio novo principe Adrianopolim destinatus sum, ut tributa annua Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni vero duo millia trecenta viginti quinque solverem. hanc siquidem insulam Lesbi principi, tributum, de quo inter eos convenerat, stipulatus Tyrannus concesserat. Æni toparchæ Imbrum insulam possidendam quoque dedit tributum annuum duorum millium aureorum nummum pactus. Principem igitur adoraturus, ut mos est, adivi, ejusque manum deosculatus, coram ipso, donec pransus esset, sedi: quo demum salutato recessi. Aureos nummos Veziris postridie numeravi; qui, solutione tributi facta, sic me interrogavere; *ut se Mitylenes princeps habet? bene valet?* respondi ego, *firma is valetudine utitur, vosque salutat.* Ipsi instant, *super sene totius insulæ domino rogamus.* Ad ista dixi, *diebus jam quadraginta obiit: qui vero nunc dominatur ante sex annos princeps renunciatus est. Cum enim fluxa ac infirma valetudine pater ut plu-*

Edit. Paris. pag. 186. Ænii toparcha

Sultani manum deosculatur Ducas.

Veziri de sene principe interrogant Ducā.

C ΕΝ δὲ τῷ ἔτει τούτῳ Ἰουνίου λ΄. τοῦ ,ϛϡξγ΄. τέθνηκεν ὁ ἡγεμὼν τῆς νήσου Λέσβου Δορῖνος ὁ Γατελοῦζος· καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Αὐγούστου ἐστάλθην ἐγὼ παρὰ τοῦ νέου ἡγεμόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Δομινίκου τοῦ Γατελούζου ἐν Ἀδριανουπόλει, τοῦ δοῦναι, τοὺς κατ' ἔτος διδομένους φόρους, τρισχίλια νομίσματα διὰ τῆς νήσου Λέσβου, καὶ δισχίλια τριακόσια εἴκοσι πέντε διὰ τῆς νήσου Λήμνου. ἦν γὰρ παρὰ τοῦ τυράννου δοθεῖσα ἡ νῆσος αὕτη τῷ ἡγεμόνι Λέσβου, τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος τὸν γεγραμμένον φόρον. τῷ δὲ ἡγεμόνι Αἴνου τὴν νῆσον Ἴμβρον, τοῦ διδόναι καὶ αὐτὸς διὰ τὴν αὐτὴν νῆσον χίλια διακόσια χρυσᾶ νομίσματα. ἐλθὼν δὲ καὶ κατὰ τὸ ἔθος προσκυνήσας τὸν ἡγεμόνα, ἀσπασάμενός τε τὴν χεῖρα, καὶ καθίσας ἐνώπιον μέχρις οὗ ἐβρώθη τὸ ἄριστον, καὶ προσκυνή-
D σας ἀπῆλθον· ἐπὶ τὴν αὔριον δὲ λαβὼν τοὺς χρυσίνους ἦλθον καὶ παρέδωκα τούτους ἐν χερσὶ τῶν Βεζυρίδων. παραλαβόντες δὲ τοὺς φόρους, λέγουσιν ἐρωτῶντές με. πῶς ὁ ἡγεμὼν Μιτυλήνης; ἔχει καλῶς; ἐγὼ δὲ ἀπεκρινάμην, καλῶς ἔχει, καὶ ἀσπάζεται ὑμᾶς. οἱ δὲ, περὶ τοῦ γέροντος ἐρωτῶμεν τοῦ καθολικοῦ ἡγεμόνος. ἐγὼ δὲ πάλιν, ἐκεῖνος τέθνηκεν ἐ-

Digitized by Google

χει σήμερον ἡμέρας μ΄. ὁ δὲ νῦν ἡγεμονεύων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν ἡγεμὼν πρὸ χρόνων ἕξ. καὶ γὰρ ἐλινύρης ὢν ὁ πατὴρ, καὶ κατάκοιτος ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ὃς καὶ ἦλθεν εἰς προσκύνησιν καὶ μίαν, καὶ δὶς, καὶ ἐν τῇ πόλει φέρων προσαγορεύσεις χαροποιοὺς τῷ μεγάλῳ ἡγεμόνι. οἱ δὲ εἶπον· ἄφες ἃ λέγεις, σήμερον ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως κληθῆναι ἡγεμὼν Λέσβου, πλὴν τοῦ ἐλθεῖν, καὶ λαβεῖν τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου ἡγεμόνος· ἄπιθι τοίνυν καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐλθέ. εἰ δ᾽ ἄλλως γένηται, ἐκεῖνος οἶδε τὸ μέλλον· στραφεὶς δὲ ἐγὼ ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ λαβὼν τὸν ἡγεμόνα σὺν μερικοῖς ἄρχουσι Λατίνοις τε, καὶ Ῥωμαίοις. ἀναθέντες εἰς Θεὸν τὰς ἐλπίδας ἐξήλθομεν τῆς νήσου, καὶ διαβάντες τὴν Χερρόνησον ἤλθομεν εἰς Ἀδριανοῦ. ὁ δὲ ἡγεμὼν τόπον ἐκ τόπου ἀμείβων διὰ τὴν πληγὴν τοῦ βουβῶνος, ἦν γὰρ τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Χερρονήσῳ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Θρᾴκῃ τοσαύτη λοιμώδης νόσος, ὡς ἀτάφους πολλοὺς ῥίπτεσθαι ἐν ταῖς τριόδοις. μαθόντες οὖν ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν τῇ Φιλιππουπόλει διάγει, καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῇ. εὑρόντες δὲ τὸν ἡγεμόνα πρὸ δύο ἡμερῶν ἀπάραντα, ἦν γὰρ καὶ ἐκεῖ τὸ δεινὸν τῆς νόσου, καὶ πρὸς τὰ τῆς Σοφίας μέρη στρατεύοντα. καὶ ἡμεῖς ἀπὸ Φιλίππου ἀπάραντες, καὶ ὄρη δύσβατα διαβάντες, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἤλθομεν εἰς τινὰ κώμην Βουλγάρων Ἰζλατὴ καλουμένην. ἐκεῖ καὶ τὸ στρατόπεδον σὺν τῷ τυράννῳ * κατασκηνοῦν. ἐλθόντες δὲ καὶ σὺν δώροις πλείσταις ἐμφανισθέντες τοῖς πατρικίοις, τῷ τε Μαχμοὺτ Πασίᾳ, καὶ τῷ Σεϊτῇ Ἀχμὰτ Πασίᾳ, τῇ ἐπαύριον τῷ ἡγεμόνι ἐμφανεῖς γεγόναμεν· καὶ ἀσπασάμενος ὁ Μιτυλήνης ἡγεμὼν τοῦ τυράννου τὴν χεῖρα, ἐξήλθομεν. τῇ ἐπαύριον δὲ διὰ τῶν πατρικίων μήνυμα ἐγεγόνει πρὸς τὸν ἡμέτερον ἡγεμόνα παρὰ τοῦ τυράννου, ὡς ἂν τὴν νῆσον Θάσον βούλεται, καὶ αἰτεῖ ταύτην παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ δωρήσασθαι. ὁ δὲ Λέσβου μὴ ἔχων τί τοῦ ἀντειπεῖν, ἢ λαλῆσαι, τὴν νῆσον ἐδωρήσατο. τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ ἄλλο μήνυμα, ἵνα τοὺς φόρους, οὓς κατ᾽ ἔτος ἐλάμβανε, βούλεται διπλασιάσαι. ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Μιτυλήνης ἐν τούτῳ δυσφορήσας ἀπελογίσατο, ὅτι εἰ καὶ τὴν Λέσβον ὅλην βούλεται λαβεῖν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν ἐστί. πλὴν ἃ αἰτεῖ ὑπὲρ τὴν ἐμὴν δύναμιν ἐστί. πλὴν δέομαι αὐθένται μου τοῦ δοῦναί μοι χεῖρα βοηθείας. τότε οἱ Μεσάζοντες παρακαλέσαντες τὸν τύραννον, ἐπρόσθηκαν ἕτερα χίλια νομίσματα, καὶ οὐ πλέον. ἦν γὰρ κατ᾽ ἔτος πληρουμένου τρισχίλια νομίσματα, ἐγένοντο δὲ τετρακισχίλια. τότε ἐνέδυσαν αὐτὸν χρυσοΰφαντον στολὴν, καὶ ἡμᾶς σηρικά, καὶ ἐγγράφους ὁρκωμοσίας ποιήσαντες ἐξήλθομεν, καὶ δι᾽ ἡμερῶν τρισκαίδεκα ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ κατηντήσαμεν, δοξάσαντες ἅπαντες τὸν λυτρωσάμενον ἡμᾶς Θεὸν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀλάστορος. Ὁ δὲ τύραννος, καθὼς προέφημεν, στόλον ἀπαρτίσας μικρὸν τριήρεις δέκα, καὶ διήρεις ἑτέρας δέκα, ἔτι ὄντων ἡμῶν ἐν Φιλιππουπόλει, ἔχων στρατηγὸν Γενούζην ὀνόματι νεανίαν εὐειδῆ, ὃν καὶ προεχειρίσατο ἔπαρχον Καλλιουπόλεως, καὶ μέγαν κοντόσταυλον τοῦ στόλου. καὶ ἀπάρας ἐξ Ἑλλησπόντου κατὰ τῆς Χίου ἔπλεεν. ἐλθὼν δὲ εἰς Τρῳάδα· καὶ ἐκ τῆς Τρῳάδος ἀρξαμένου τὰ ἱστία πτερῶσαι, καὶ ἰδοὺ λαῖλαψ βαρεῖα, καὶ ἦχος πνευμάτων πολύς. ἀνέμου βαρέος πνέοντος, καὶ τὴν θάλατταν ἀναμοχλεύοντος, καὶ βίᾳ τοὺς ἐπιβάτας σὺν ταῖς ναυσὶν ἄλλην ὁδὸν τρέπειν κελευούσης, πέντε ἐκ τῶν εἴκοσι κατεποντίσθησαν, καὶ δύο ἐν ταῖς ἀκταῖς συνετρίβησαν· καὶ ὁ τοῦ κοντοσταύλου Γενούζη ναύκληρος δεινὸς ἐν τοιαύταις, καὶ τοσαύταις ταραχαῖς, καὶ κλυδωνισμοῖς τῆς θαλάσσης, ἦν γὰρ Λατῖνος Ἰσπανὸς τῷ γένει, πρύμναν κρούσας, καὶ τὸ ῥόθιον τῶν κυμάτων ἡμερώσας τε, καὶ ἐπισχὼν

A *vimum decumberet, filio suo principatu sponte decessit; ab eoque tempore semel atque iterum principem magnum adoraturus, eique gratulaturus in urbem venit. Missa fac ista,* inquiunt, *hodie sic fit: nec ut Lesbi princeps appelletur, fieri potest, nisi postquam celsissimum principem adierit, & ab eo principatum impetraverit. Abi itaque & illa operam ut illum huc conducas. Sin minus obtemperaverit novit ille quid futurum sit.* Reversus itaque Mitylenem, cum aliquot præcipuis viris Latinis & Romæis Lesbi principem edduxi. Spe nostra in Deum reposita ex insula solvimus, & Cherronesum emensi Adrianopolim pervenimus. At princeps ob grassantem pestem sedes subinde mutabat: quippe ista pestiferi morbi contagio Chersoneso & toti Thraciæ ita infesta erat, ut B in triviis insepulta cadavera jacerent. Cum itaque principem Philippopoli morari comperissemus, eo contendimus; postquam vero illuc advenimus, ipsum ante biduum inde, ob vim morbi sævientem discessisse, & Sophiam versus movisse didicimus. Philippopoli itaque abeuntes montibus arduis ac asperis superatis, tridui itinere ad vicum quemdam Bulgarorum Izlati dictum, ubi Tyrannus castra habebat, pervenimus. Nobiles & Satrapes Mahmutem, & Seidi Ahmetem Bassas plurima dona ostentantes convenimus; postridie coram Imperatore nos stitimus, cujus manum postquam deosculatus est Mitylenes princeps, subito ab eo exivimus. Sequenti die per Basses suos Tyrannus principi noC stro significet, se postulare, ut Thasus insule sibi dono detur. cui se verbis opponere aut contrestare cum nequiret Lesbi princeps, eam concessit. Postridie aliud ab eo affertur, poscere nimirum duplo amplius annuum tributum consueto sibi solvi. Hoc graviter ferens Mitylenæus respondit, *totam etiam Lesbum, si habere sibi voluerit, accipere ille potest: quæ vero a me poscit, vires ac facultates meas longe superant: Veruntamen Domini, ut me hoc in negotio juvetis, vos rogo.* Mesazontes Tyrannum hac de re admonent, & placant, iteut solis mille nummis tributum auxetit; annua itaque pensio, quæ hactenus trium millium fuerat, ad quatuor millia aucta est. Vestem auro intextam ipsum, D nosque ejus domesticos et comites sericas tum induerunt: conscriptis pactis sacramento mutuo firmatis discessimus, & die decimotertio in Lesbum, collaudante Deum, qui ex manibus iniqui nos salvos eripuerat, pervenimus. Tyrannus, ut in superioribus dictum, dum Philippopoli morabamur, decem biremium totidemque triremium classem instruxerat, cui Genuzim formosum juvenem, Callipoleos quoque præfectura, ac Contostabuli magni dignitate auctum, præfecerat. Ille Hellesponto solvit & in Chium navigat; cum vero Troadis oris advectus vela dedisset ventis, turbine procelloso sonoroque circumvenitur. Venti salo incussi, fluctusque intumescentis impetu ac E vehementia, vectores cum navibus cursum alio dirigere cogunt; e viginti navibus eversas quinque deprimunt; duæ insuper littoribus impactæ naufragio perierunt. Contostabli Genuzæ nauclerus navigandi peritus, hisce procellis ac maris insanientis agitationibus exercitus, Latinus quippe, genere Hispanus erat, puppi volutatis fluctibus obversa, eorum impetum paulatim et opportune gubernaculo frangere, ac per aulum navigare;

Lesbi novum principem adire Sultanum debere Veziri contendunt.

Lesbi princeps Sultanum adit.

Lesbi princeps Sultani manu deosculatur.

Thasum insulam Sultanus petit, & a Lesbio accipit.

Vectigal duplo majus a Lesbio petit Mehemetes.

Edit. Paris. pag. 187.

Triente tantum augetur.

Classis in Chia a Turcis missa. Genuzes Callipoleos gubernator, & archithalassus seu Contostaulus classem regit.

Classis pars naufragio perit.

Chii deinde oram occidentalem Cycladasque insulas die illo prætervectas, sequenti nocte, reddita cælo tranquillitate, Chii oram orientalem mane legere; qua agnita, hymni & cantici Deo & prophetæ suo decantati, & gratiæ ab iis actæ. O divini judicii profunditas! in tanta maris agitatione, tamque æstuante salo, quare navis illa fluctibus absorpta non est? propter peccata equidem nostra Tyranni discipulus salvus evasit. Sola namque triremis, qua Genuzes vehebatur, a cæterarum cursu, quæ in portum Mitylenes integræ pervenerunt, aberrando sejuncta fuerat. Ibi sciscitantur ab incolis numquid de Duce suo comperissent. cumque illic conspectum non fuisse audiissent, valde commoti ac perturbati restant. Sub vesperam, velum, quod biremis esse putabatur, a Chii partibus in conspectum se dat. Mitylenæa erat a principis Lesbi fratre in Chium missa, ut specularetur exploraretque, num Catalanorum prædatoriæ naves ab occidente advenissent, de his deinceps Turcos, ut sibi rebusque suis providerent, caverentque, monituri. Jam ab initio Lesbii illiberali turpique servituti obnoxii, rem explorare, deque ea monere tenentur. Quod si de prædonum adventu certiores facere Turcos neglexerint: damnum, quantumcumque his inferatur, resarcire, illis onus incumbit: idque ab ipsis præstandum a Pergami fluvii ostio usque ad Assum urbem, quæ hodie Machramion appellatur. Postquam biremis in portum subiit, aliud velum procul conspicitur, ex cujus amplitudine & color in varietate, classis præfectum adesse conjectantibus lætitia injecta est. Is demum in portum devehitur, & in terram escensu facto, sub tentoriis a servis suis erectis, a jactatione & æstu maris se refecit. Syr (id est Dominus) Nicolaus Gateluzus principis Lesbi frater apparato ad eum excipiendum convivio magno, ab arce ad Contostauli tentorium descendit; haudque diu illic moratus redit. Iratus tunc iniqui discipulus, fraudem ei hancce causam prætexendo struit. *Biremem*, inquit, *quam in hunc usque portum persecutus sum, & cuncta quæ ea vehuntur, mea esse assero.* (ea quidem illustris & e præcipuis Chiorum familiis fœmina advecta erat, magni pretii mundo muliebri ex auro argentoque secum allato.) *Illam, si Domini mei amicitiam colere vobis propositum est, mihi restituite. Quod si facere recusaveritis ad Amiram magnum jamjam scripturus sum.* Responderunt Mitylenæi; *quas nobis causas, ignoramus; biremem in Chium propter alios usus nostros necessarios destinavimus; illa vero, de qua verba facis, fœmina nobilis multo jam tempore hic moratur;* Principis Mitylenes illa socrus erat, quam ab insula discessurus ille accersiverat, ut Dominæ filiæ suæ adesset, & levandæ solitudinis causa tempus cum ea ageret: remque ita se habere verissimum est. His fide non adhibita Contostablus, quæ sibi visa sunt, Amiræ scripsit; indeque solvit, & Phocæam novam appulit: nuncioque misso præcipuos viros, magistratumque loci, ut ad eum conveniant, monet; at ipsi eum adituri processerant, antequam ab eo nuncius venisset. Illis Contostablas Tyranni scripta mandata recitat, quibus ille, nisi arcem sponte dederent, omnibus servitutis jugum oppidique ruinam minitabatur. Oppidani attoniti, nulla ratione opposita aut respon-

Lesbii tenebantur piratas explorare, & eorum adventum notificare.

Edit. Paris. pag. 588.

Contostaulus Genuzes a Lesbi principe humane exceptus, scelestas litem movet.

Biremem iisque ea vehebantur, resque omnes sibi tradi poscit.

Recusant Chii.

Ad Sultanum Genuzes scribit.

Phocæa nova Turcis dedita & Genuensia direptæ facultates.

A διὰ τῶν πηδαλίων χίζων, ἔπλει τῷ πελάγει. καὶ διαβὰς τὴν Χίον ἀπὸ τῶν ἑσπερίων, καὶ περάσας τὰς Κυκλάδας νήσους ἐν ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς εὐδίας γενομένης πρωῒ παραστάντες τὴν Χίον εἰς τὰ πρὸς ἕω, καὶ γνωρίσαντες ταύτην εἶναι τὴν νῆσον, χαριστηρίους ᾠδὰς ἀπέπεμψαν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ προφήτῃ αὐτῶν Μωάμεθ. ὢ Θεοῦ κριμάτων ἄβυσσος. ἐν τῷ τοσούτῳ κλύδωνι, καὶ τῇ βιαίᾳ ταραχῇ τῆς θαλάσσης πῶς οὐ κατεποντίσθη ἡ ναῦς; ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐσώθη ὁ μαθητὴς τοῦ τυράννου. ἦν γὰρ μόνη ἡ τριήρης ἡ ἐξορισθεῖσα τοῦ Γενούζη, αἱ δὲ λοιπαὶ διασωθεῖσαι κατῆλθον ἐν τῷ λιμένι τῆς Μιτυλήνης. ἐρωτήσαντες δὲ περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡς ἔμαθον ὅτι οὐκ ἐφάνη τοῖς B ἐκεῖσε μέρεσιν, ἐν ἀδημονίᾳ ἦσαν. τότε πρὸς ἑσπέραν ἤδη γενομένης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῶν τῆς Χίου μερῶν ἀνεφάνη ὡς διήρεος ἄρμενον, ἦν δὲ ἡ διήρης αὕτη τῆς Μιτυλήνης σταλεῖσα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος ἐν τῇ Χίῳ, τοῦ μαθεῖν εἰ ἄρα ἐκ τῶν ἑσπερίων ἦλθασι λῃστρικαὶ νῆες τῶν Κατελάνων, ἵνα δώσωσι γνῶσιν τοὺς γείτονας Τούρκους τοῦ φυλαχθῆναι. ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο τὸ μήνυμα, δουλεία ἀνελεύθερος τῶν Λεσβίων. ὅπως μὴ φθάσαντες δοῦναι λόγον τῆς ἐφόδου τῶν λῃστῶν, εἴ τις ἄρα ζημία γενήσεται ἐν τοῖς Τούρκοις, αὐτοὶ οἱ Λέσβιοι τὸ ἀνῆκον τοῖς Τούρκοις ἀποδώσουσι. τὰ δὲ ὅρια τῆς δουλείας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Περγάμου ἄχρι Ασσοπόλεως, ἣ νῦν καλεῖται Μαχράμιον. εἰσελθού- C σα ἡ διήρης ἐν τῷ λιμένι, ἐξέθορε, καὶ ἕτερον ἄρμενον, καὶ ἰδόντες τὰ ἱστία εὐρύχωρα, καὶ κοκκινοβαφῆ, ὑπέλαβον τὸν στρατηγὸν εἶναι καὶ ἐχάρησαν. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ λιμένι, καὶ τένταν πήξαντες ἐν τῇ ξηρᾷ, ἐξῆλθε καὶ ἀνεπαύσατο ἐκ τοῦ πολλοῦ σάλου, καὶ κλύδωνος. Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος Κὺρ Νικόλαος Γατελοῦζος ποιήσας δοχὴν μεγάλην, κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ κάστρου εἰς τὴν σκηνήν, καὶ μικρὸν καθίσας ἐπανῆλθε. Τότε ὁ τοῦ δολίου ἀλάστορος μαθητὴς ὀργισθεὶς, δόλον ῥάπτει κατ' αὐτοῦ λέγων· ὅτι ἡ διήρης, ἣν ἐγὼ καταδιώξας ἤλαυνον ἕως ὧδε ἐμὴ ὑπάρχει, αὐτή τε καὶ τὰ ἐν αὐτῇ. ὑπῆρχε γοῦν ἐντὸς ἐν αὐτῇ μία τῶν γυναικῶν ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου ἡ ἐνδοξοτέρα, ἔχουσα μεθ' αὐτῆς D κόσμον πολὺν χρυσοῦ τε, καὶ ἀργύρου. εἰ οὖν τοῦ ἐμοῦ κυρίου φίλοι ἐστὲ, ἀπόδοτε ταύτην ἐμοί. εἰ δὲ μήγε, τῇ ὥρᾳ ταύτῃ γράφω ταῦτα τῷ μεγάλῳ Αμηρᾷ. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ οἴδαμεν ἃ λέγεις, καὶ γὰρ δι' ἑτέρας ἡμετέρας χρείας ἐστάλθη ἡ διήρης ἀφ' ἡμῶν ἐν Χίῳ· τὴν δὲ εὐγενίδα, ἣν σὺ λέγεις, πρὸ πολλοῦ ἐστὶν ὧδε. ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ὅτε ἔμελλεν ἐξελθεῖν, μετεκαλέσατο ταύτην τοῦ συνδιάγειν μετὰ τῆς κυρίας καὶ θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ γὰρ οὕτως ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἀκούσας ταῦτα, καὶ μὴ πιστεύσας γράφει πρὸς τὸν Αμηρᾶν ἃ ἐβούλετο· καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Φώκαιαν ἔρχεται τὴν ἐπονομαζομένην νέαν, καὶ στέλλει πρὸς τοὺς ἄρχοντας, καὶ πρὸς τὸν πο- E δεστάτον τῆς χώρας μήνυμα τοῦ ἐξελθεῖν, καὶ συνοδευθῆναι σὺν ἐκείνῳ. ἐκεῖνοι δὲ καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸ μήνυμα ἐξῆλθον, καὶ συνωδεύθησαν· ὁ δὲ στρατηγὸς δείξας αὐτοῖς καὶ ἀναγνοὺς τὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου, καὶ γὰρ ἦν γεγραμμένον ἐὰν οἱ ἐκουσίως μὴ δώσωσι τὸ πολίχνιον πάντας ἄρδην αἰχμαλωτίσωσι, καὶ τὴν πόλιν κατασκάψωσιν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄνευ λόγου, ἢ ἀποκρίσεως προδόντες τὴν χώραν ἐντὸς εἰ-

Digitized by Google

σίεισαν· καὶ τοὺς μὲν ἐμπόρους τῶν Γενουιτῶν τοὺς εὑρεθέντας ἐκεῖ τὰς πραγματείας ἀφεῖλον, αὐτοὺς δὲ ἐν ταῖς τριήρεσιν ἐνέβαλον. τοὺς δὲ πολίτας ἅπαντας καταγράψας, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ παιδίσκας ἐγγύς που ἑκατὸν ἀφελών, καὶ φύλακα τῷ πολιχνίῳ ἕνα τῶν Τούρκων ἐγκαταστήσας, καὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας τελέσας ἐκεῖ, ἐξῆλθασιν αἱ τριήρεις τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς ,ϛϡξδʹ. ἔτους. φθάσασαι δὲ αἱ τριήρεις ἐν Καλλιουπόλει, καὶ μαθὼν ὁ στρατηγός, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγει, καὶ αὐτὸς ἱππεύσας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους σὺν τοῖς παισὶ λαβὼν ᾤχετο. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἰδὼν τοὺς ἐμπόρους, καὶ μαθὼν αὐτοὺς Γενουίτας εἶναι ἐκέλευσε πραθῆναι. ὃ καὶ γέγονεν. Ὁ ἡγεμὼν δὲ τῆς Λέσβου ἐλθὼν ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ αὐταδέλφου τὰ συμβάντα, καὶ ὅπως ὁ στρατηγὸς ἐζήτει τὴν πενθερὰν αὐτοῦ, ὡς τῆς Χίου μίαν οὖσαν τῶν ἐκεῖ εὐγενίδων, καὶ τὰ ἑξῆς, στέλλει ἐμὲ ἀπολογησόμενον περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. ἐλθὼν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ διαλεχθεὶς ἐνώπιον τῶν Βεζυρίδων σὺν τῷ στρατηγῷ Γενούζῃ, καὶ εἰπὼν ἐνόρκως ἐγὼ τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν, καὶ ὁ Γενούζης ἐνόρκως τὸ πᾶν ψεῦδος, ἐδικαιώθη ἐκεῖνος, καὶ κατεκρίθην ἐγώ. Κελεύει οὖν ὁ ἡγεμὼν ἐκ τῶν δύο τὸ ἓν ἑλέσθαι, ἢ δέκα χιλιάδας νομίσματα χρυσίου τίσαι, ἢ μάχην γενέσθαι. ἐγὼ ἀνθιστάμενος τῇ τοσαύτῃ ἀδικίᾳ, αὐτὸς διὰ προστάγματος, τινὸς μὴ γινώσκοντος, πέμψας ἕνα τῶν δούλων εἷλε Φώκαιαν τὴν παλαιὰν λεγομένην, ἥτις ὑπῆρχε τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου, Δεκεμβρίου μηνὸς κδʹ. τοῦ ,ϛϡξδʹ. ἔτους. τότε μαθὼν ὁ τύραννος τὴν ἅλωσιν Φωκαίας ἀπέλυσεν ἐμέ, καὶ τὴν δίκην κατέπαυσεν. ἀπάρας δὲ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τῇ κδʹ. τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς κατῆλθεν εἰς Αἶνον, καὶ ταύτην παρέλαβε, καὶ παῖδας, καὶ παιδίσκας λαβὼν ἐστράφη εἰς Ἀδριανούπολιν. ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Αἴνου ἦν διάγων τῷ τότε καιρῷ ἐν Σαμοθράκῃ τῇ νήσῳ.

A so dato, Turcos intra mœnia accipiunt. Genuenses mercatores, qui illic negotiabantur, direptis eorum bonis ac opibus, triremibus impositi; oppidanorum omnium censa capita, pueri puellæque circiter centum abducti. Arcis custodiæ Turcus impositus; ibique diebus quindecim transactis, Novembris die xv. anni 6964. (Christi 1455.) e portu triremes solverunt. Contostablus Callipolim appulsus Constantinopoli principem agere comperit. quare terrestri itinere captivis & pueris secum abductis eques eo proficiscitur. Mercatores isti, ubi principi Genuenses esse innotuerunt, ejus jussu væniere. At Lesbi princeps Mitylenem profectus, de iis quæ acciderant a fratre certior factus; atque socrus sua, utpote Chia nobilis, B aliaque a Contostablo repetebantur: causam suam apud Imperatorem ut agerem, me misit. Constantinopolim cum venissem apud Veziros causam egi, & cum Contostablo Genuza litigavi; quæcumque attuleram vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter, etsi falsa ac ficta, juratus, quæ dixit, vera esse asseruit; secundum quem, me victo, vindiciæ datæ sunt. Alterum etiam e duobus Imperator eligendum proponit, aut aureorum nummorum decem millia solvere, aut, quod Lesbiis inferetur, bello se parare. Tam alienæ ab æquo & bono injuriæ cum obsisterem, ipse omnibus inscîis suorum satellitum unum mittit, qui Phocæam veterem, ditionis Lesbii principis oppidum C Decembris mensis xxiv. die anno mundi 6954. (Christi 1455.) occupavit. Captam Phocæam ubi rescivit Tyrannus absolutum me dimisit. Ipse Januarii die xxiv. Constantinopoli abiit, & ad Ænum movit; qua recepta, abductisque puerilis ætatis maribus ac fœminis, Adrianopolim contendit, per id tempus insula Samothrace Æni principe commorante.

1455. Christi.

Edit. Paris. pag. 189.

Genuenses Phocæa advecti & vænumdati.

Ducis adversus Genuzem pro Lesbi principe causam coram Sultano agit, sed cadit.

Decem aureorum millia a Lesbio petit Mehemetes.

Phocæa vetus a Turcis occupata.

CAPUT XLV.

Chii bello petiti a Mehemete grandi ære pacem emunt. Lemnii Turcos advocant, eorumque princeps Nicolaus insula pellitur. Mehemetes Belogradum frustra obsidet. Callistus Papa triremes ad opes insularibus ferendas mittit. Catalani insulas occupant, & Lesbius in suspicionem apud Mehemetem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Comanis & Usun-Hassane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Jedicula Constantinopoli constructum. Mehemetis in Moream profectio. Rezestanum Constantinopoli ædificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. ejus verba ad familiarem quemdam suum curiosum. Sinopes principem, & Trapezuntinum Imperatorem ditionibus spoliatos in Europam trajicit. A Valacho tributa petit, qui ea dare negat, ad se missos palo transfigit. Turcos Hamza duce ditionem suam invadentes cædit, vivos captos palo quoque transfigit. Mehemetes improspero successu in eum movet. Lesbum a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangularat, repetit. In Lesbum transit Mehemetes, ad deditionem compellat, recedit, & obsidendæ Mitylenes onus Mahumeti Veziro imponit.

ΕΑΡΟΣ δὲ ἀρχομένου κελεύει ὁ τύραννος στόλον μέγαν γενέσθαι κατὰ τῆς Χίου. οἱ δὲ Χῖοι μαθόντες πέμπουσι πρέσβεις, καὶ πολλὰ καμόντες

D Jam ver inierat, cum classem ingentem ad invadendum Chium instrui Tyrannus imperat. quare Chii bello se peti animadvertentes legatos destinant;

Mehemetes Chium invadere classe ad id instructa parat.

Edit. Paris. pag. 190.

qui, postquam longis disputationibus certarunt, tandem paciscuntur, damni biremis demersæ Turcorumque, qui simul perierant, præstandi causa, triginta millia aureorum solvere: annuumque tributum decem millium aureorum pendere; pace demum composita abierunt.

Chilgeandi pecunia & annuo vectigali promisso se liberant.

Interea Lemnii principi suo Nicolao infensi, e præcipuis viris aliquos ad Tyrannum clam mittunt; qui eum rogarent, ut suorum aliquem regendæ insulæ præficeret.

Lemnii Turcos accersunt.

Conditione avide accepta, Eunucho Ismaeli Callipoleos & Chersonesi, post exactum inde Geuzem Cariæque gubernandæ impositum, præfecto ac Contostablo hunc rerum statum declarat, jubetque ut in Lemnum triremibus naviget, & Hamzam insulæ secundum leges ex æquo & bono gubernandæ prætorem constituat.

Contostaulus idem & Callipoleos gubernator Ismael.

Dum hæc gerebantur, Lesbi princeps biremem unam simulque navem armatis centum pluribusve instructas, quarum Johannes Fontana & Spineta Columbotus duces erant, mittit; mandatque, ut si exploratum habuerint Lemnios actorum suorum pœnitentia duci, leniter ac mansuete cum iis agant, colloquiis blandis, conditionibusque æquis in insulæ possessionem restituant. Sin minus id obtineri posset, fratrem suum Nicolaum, qui in vetere arce habitabat, secum assumerent, reverterenturque.

Lesbi princeps fratri suo Nicolao opem fert.

Verum mandatis haud obsecuti, in terram armati exscendunt, & hostiliter se gerunt. Lemnii itaque præter propter quingenti conscensis equis in fugam versos partim cædunt, partim ad littus insecuti, tam strenue fugientibus instant, ut in mare, quo hausti sunt, præcipites se dare cogerent: quadraginta insuper capti, cæteri, qui in biremi & navi remanserant, Nicolao secum abducto in Lesbum renavigant.

Duces a Lesbio missi perperam mandata exequuntur.

Post triduum Lemnum appulit Ismael, Hamzamque novum præfectum advexit; & compertis, quæ nuper gesta erant, Lemnios laudat.

Nicolaus Lemno relicta in Lesbum fugit.

Mense Majo anni 6964 (Christi 1456) Lesbios vinctos avehens Callipolim redit. deque iis quæ in Lemno successerant Tyrannum certiorem facit, inque Lesbios & eorum principem ira incendit.

Christi 1456.

Impræseos vero ad Belogradum ingenti exercitu, machinarumque apparatu maximo expugnandam conversis cogitationibus expeditionem suscipit.

Expeditio Mehemetis ad oppugnandam Belogradum.

Hac urbe obsidione cincta, globisque lapideis everso muro, navigiisque sexaginta fluvii navigatione intercepta, oppugnatio eo processit, ut Turci eam ingressi prædas jam agerent. At supra memoratus Jancus eadem die superato fluvio urbem intravit, hostesque insecutus, plerisque eorum cæsis vel vulneratis, expulit. Eruptione etiam cum ingenti militum manu ex portis facta, tormentis omnibus potitur: & Turcorum maxima strage edita, ipso etiam Tyranno in femore vulnerato, intra urbem receptus Turcorum navigia demum incendit.

Pag. 191. Turci ad Belogradum cæduntur.

Tyrannus contumeliam ac repulsam passus Adrianopolim remeat, bello se petiturum anno novo Belogradum minitatus; hæcce porro anni prædicti mense Julio gesta sunt. Sequente Augusto, ut tributum, quod Lesbi princeps annuum pendit, solverem, missus sum. Eo numerato, quos Lemnii tamquam proditionis reos tradiderant, repetenti mihi negati: jubetque Tyrannus ipsos Adrianopoli carceribus inclusos capite plecti; dumque ad supplicium ducerentur, pœnitentia actus vænumdari imperat, mille-

Ducis ad Mehemetem ut vectigal solveret missos.

Lesbii in Lemno capti veneunt.

A συνέθεντο δοῦναι ἕνεκα τῆς διήρεως καὶ τῶν σὺν αὐτῇ ἀπολωλότων Τούρκων χρυσίνα νομίσματα τριάκοντα χιλιάδας, καὶ κατ' ἔτος φόρους δέκα χιλιάδας. ποιήσαντες οὖν εἰρήνην τάχα ἀπῄεσαν. οἱ Λήμνιοι δὲ κακογνωμήσαντες κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Νικολάου, πέμπουσι κρύφα τινὰς τῶν ἀρχόντων, ζητοῦσι παρὰ τοῦ τυράννου ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ, τὸν ἡγεμονεύειν τὴν νῆσον. ὁ δὲ προθύμως τὸν λόγον ἀκούσας μηνύει τῷ εὐνούχῳ Ἰσμαὴλ τότε ἐπάρχῳ ὄντι Καλλιουπόλεως. ἦν γὰρ ὁ Γεούζης ἐκβεβληκὼς, καὶ τὴν ἐπαρχίαν Καρίας ἐπιστατῶν. ὁ δὲ Ἰσμαὴλ ἀντεισάχθη Κοντοσταῦλος, καὶ ἔπαρχος ἐν Χερρονήσῳ. προστάττει οὖν τοῦ ἀπελθεῖν ἐν τῇ Λήμνῳ, σὺν τριήρεσι, καὶ παραδοῦναι τὴν νῆσον Χαμζᾷ τῷ δούλῳ,

B τοῦ ἐπάρχειν καὶ διοικεῖν ἃ θέμις. ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, ὁ ἡγεμὼν τῆς Λέσβου στείλας μίαν τῶν διήρεων αὐτοῦ, καὶ ναῦν σὺν ἀνδράσιν ἑκατὸν, ἢ καὶ πλέον, ἔχοντες στρατηγοὺς Ἰωάννην Φουντάναν τινὰ, καὶ Σπινέταν Κυλυμπότην, ἀναθεὶς αὐτοῖς, ὡς εἰ ἴδωσι τοὺς Λημνίους μεταμεληθέντας εἰς ἃ πεπράχασιν, ἱλαρῶς πως εἰς αὐτοὺς βλέψωσι, καὶ διὰ γλυκέων ῥημάτων, καὶ συνθηκῶν πάλιν εἰς αὐτὸν τὴν νῆσον ἐπαναστραφῆναι ποιήσωσιν· εἰ δ' οὐ, λαβόντες τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικόλαον ἐπαναστρέψωσι, ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ παλαιοκάστρῳ αὐλιζόμενος. οἱ δὲ οὐχ οὕτω πεπράχασιν, ἀλλ' ἐξελθόντες σὺν ὅπλοις ἐμάχοντο. οἱ δὲ Λήμνιοι ἐξελθόντες ἔφιπποι ὡς πεντακόσιοι τούτους κατετροπώσαντο, καὶ τοὺς

C μὲν κατέσφαξαν, τοὺς δὲ τῇ θαλάσσῃ καταδιώξαντες ἀπέπνιξαν, αὐτοχειρὶ δὲ ἕως τεσσαράκοντα ἔλαβον. οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ διήρει, καὶ τῇ νηῒ λαβόντες τὸν Νικόλαον εἰς Λέσβον ἀπῄεσαν· καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς ἦλθεν ὁ Ἰσμαὴλ ἐν τῇ Λήμνῳ ἄγων τὸν Χαμζὰν τὸν νέον ἔπαρχον. μαθὼν δὲ τὰ γενόμενα ἐπῄνεσε τοὺς Λημνίους, τοὺς δὲ Λεσβίους λαβὼν δεσμίους, ἐστράφη εἰς Καλλιούπολιν Μαΐῳ μηνὶ τοῦ ,ϛϡξδʹ. ἔτους. μηνύσας δὲ τῷ τυράννῳ τὰ συμβάντα ἐν Λήμνῳ, καὶ θυμοῦ πλησθεὶς κατὰ τοῦ Λέσβου, καὶ τοῦ ἡγεμόνος, αὐτὸς πρὸς Βελόγραδον ἔρχεται σὺν δυνάμει βαρείᾳ, καὶ μηχανικαῖς παρασκευαῖς πλείσταις. ἐλθὼν δὲ καὶ διὰ τῶν πετροβολισμῶν βαλὼν κάτω τὰ τείχη, ἔχων καὶ διὰ τοῦ ποτα-

D μοῦ πλοῖα ἕως ξʹ, εἰς τοῦτον κατέλιπε τὰ τοῦ πολέμου, ὡς καὶ ἐντὸς εἰσελθεῖν τοὺς Τούρκους, καὶ εἰς πραῖδαν ἄρξασθαι. τότε ὁ Ἰάγγος, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, περάσας τὸν ποταμὸν, ἦν γὰρ φθάσας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ εἰσελθὼν, καὶ καταδιώξας αὐτοὺς, τοὺς μὲν σφάττων τοὺς δὲ πλήττων ἐξήλασε τῆς πόλεως. ἐξελθὼν δὲ τὰς πύλας καὶ αὐτὸς σὺν στρατιώταις πλείστοις ἔλαβε τὴν πολεμικὴν πᾶσαν παρασκευήν. καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσας, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν τύραννον πληγῆναι ἐν τῷ μηρῷ, τέλος ἐν τῇ πόλει ὑπέστρεψε, καὶ τὰ πλοῖα τῶν Τούρκων πυρὶ παρέδωκεν. ὁ δὲ τύραννος κατῃσχυμμένος ὑποστρέψας ἐν Ἀδριανουπόλει, τὸ ἐπιὸν ἔτος ἠπείλει κατὰ τοῦ Βελογράδου στρατεῦσαι. ἦ-

E σαν δὲ ταῦτα γενόμενα μηνὶ Ἰουλίῳ αὐτοῦ ἔτους. ἐν δὲ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ ἐπέμφθην ἐγὼ φέρων τὸ κατ' ἔτος διδόμενον τέλος παρὰ τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου. δοὺς δ' αὐτὸ, καὶ ζητήσας τοὺς, οὓς οἱ Λήμνιοι παρέδωκαν ὡς ἀπίστους, οὐκ ἠθέλησε δοῦναι. ἀλλὰ μᾶλλον ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτμηθῆναι, ἦσαν γὰρ ἐν Ἀδριανουπόλει ἔγκλειστοι· ὡς δὲ ἀπήγαγον αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς, μεταμεληθεὶς ὁ τύραν-

Digitized by Google

τύραννος ἐκέλευσε πραθῆναι τίνος, καὶ ἀγοράθησαν εἰς A νομίσματα χίλια. ἐν δὲ τῷ ,ϛϡξέ. ἔτει ἦλθασιν ἐκ τῆς Ῥώμης τριήρεις ἕνδεκα ἔχοντες ἀρχηγὸν πατριάρχην τῆς Ἀκυϊλίας, πεμφθεῖσαι παρὰ τοῦ Πάπα Καλλίστου εἰς βοήθειαν τῶν νήσων τῶν πλησιαζόντων τοῖς Τούρκοις, οἷον Ῥόδον, Χῖον, Λέσβον, Λῆμνον, Ἴμβρον, Σαμοθρᾴκην, καὶ Θάσον, ἀπήντησαν οὖν εἰς Ῥόδον, ὡς ὑπὸ τοῦ Πάπαι τελοῦσαν, καὶ φόρους μὴ θελήσασαν δοῦναι τοῖς Τούρκοις. ἀπὸ δὲ Ῥόδου ἀπάραντες ἦλθασιν ἐν Χίῳ, αἰτοῦντες τοῦ μὴ δοῦναι φόρους τοῖς Τούρκοις, ἀλλὰ μάχην μᾶλλον ἑλέσθαι, οἱ δ᾽ οὐκ ἐπείσθησαν. ὁμοίως καὶ ἐν Λέσβῳ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια. ἀπὸ δὲ Λέσβου ἀθροισθέντων τοῦ Πάπα, τῶν Κατελάνων, καὶ ἑτέρων λῃστρικῶν πλοίων τὸν ἀριθμὸν ἕως μ΄. ἀπήεσαν ἐν τῇ Λήμνῳ, καὶ παραλαβόντες τὴν νῆσον ἦλθασιν ἐν Σαμο- B θρᾴκῃ, καὶ λαβόντες καὶ ταύτην εἰς Θάσον ἐγένοντο. καὶ φύλακας ἐνθέντες ἐν ταῖς νήσοις, καὶ καλῶς ἀσφαλίσαντες εἰς Ῥόδον ὑπέστρεψαν· τότε ὁ τύραννος μαθὼν τὰ γενόμενα, τὴν πᾶσαν αἰτίαν τῷ ἡγεμόνι τῆς Λέσβου ἀπέγραψε, καὶ δὴ μάχην κραταιὰν ἐνστήσας κατ᾽ αὐτοῦ, στόλον ἀπαρτίζει βαρύν, καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ πέμπει τοῦτον ἐν Λέσβῳ, ἔχων ἀρχηγὸν τὸν Ἰσμαήλ. καὶ δὴ ἐς Μήθυμναν ἐλθών, καὶ πολλὰς μεθόδους, καὶ μηχανικὰς πράξεις διά τε πετροβολισμοὺς καὶ κλίμακας, καὶ τειχορυχίας εἰσπράξας οὐδὲν ἀνύσατο, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πολλοὺς ἀπεβάλλετο τῶν οἰκείων καὶ οὕτως ὑπέστρεψεν ἄπρακτος. ἐν δὲ τῷ ,ϛϡξϛ΄. ἔτει στέλλει πρὸς τοὺς δεσπότας Πελοποννήσου δοῦλον ἕνα, δι᾽ ὁρισμοῦ φρικώδους διαλαμβάνων· πῶς ὑμεῖς οἰκειοθελῶς ὑ- C πεσχέθητε τοῦ δοῦναί μοι φόρους κατ᾽ ἔτος νομίσματα χιλιάδας δέκα, νῦν δὲ ὁρῶ ὑμᾶς καταφρονοῦντάς με, καὶ τῶν συνθηκῶν ἀμελήσαντας. ἐὰν τῶν δύο ὅπου θέλετε τὸ ἀρεστόν, ἢ τὰ χρεωστημένα πληρώσατε, καὶ ἔσται ἀγάπη ἐν μέσῳ ἡμῶν, καὶ ὑμῶν, ἢ ταχέως ἐξέλθετε ἀφέντες τὸν τόπον ἐν τῇ ἐμῇ δεσποτείᾳ. καὶ γὰρ ἦσαν χρεωστοῦντες τριῶν ἐτῶν τέλος. ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ ἐστάλησαν ἀποκρισιάριοι παρὰ τῶν Κομάνων. παρὰ τοῦ δεσπόζοντος τὰ μέρη τῆς Ἀρμενίας, καὶ γειτνιάζοντος τοῖς Κόλχοις Οὐζοὺν Χασὰν αἰτῶν παρ᾽ αὐτοῦ τινὰ περιφρονήσεως πράγματα. λέγων κεχρεωστῆσθαι αὐτῷ τέλος ἑξήκοντα ἐτῶν ξ΄. τοῦ δοῦναι κατ᾽ ἔτος χίλια σαγίσματα διὰ τοὺς ἵππους αὐτοῦ, καὶ χίλια ταγηστήρια, καὶ χίλια κεφαλοδέσμια, ἅτινα ἔταξε τοῦ δοῦναι κατ᾽ D ἔτος ὁ πάππος αὐτοῦ πρὸς τὸν πάππον ἐκείνου. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, κἀγὼ τῷ ἐπερχομένῳ ἔτει κομίσω ταῦτα σὺν ἐμοί, καὶ ἀποδώσω τὸ χρέος. Ὁ δὲ τύραννος τῷ χειμῶνι ἐκείνῳ ἤρξατο οἰκοδομεῖν, πρὸς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως τὸ καλούμενον χρυσέα πύλη, πολίχνιον, τὸ ὁ Ἰωάννης ὁ γέρων ὁ βασιλεὺς ἐβουλήθη τοῦ κτίσαι. καὶ ὁ Παγιαζὴτ ὁ τοῦ τυράννου πάππος ἐκώλυσεν αὐτόν. τοῦ δὲ ἔαρος ἤδη ἐλθόντος, καὶ εἰς ἓν τὰς δυνάμεις ἀθροίσαντος ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὥρμησε, καὶ πρῶτον Κόρινθον ἔσχεν ἄνευ πολέμου. μαθόντες οὖν οἱ δεσπόται τὸ γεγονός, ὁ μὲν Θωμᾶς πρὸς Ἰταλίαν ἐχώρησε σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις. ὁ δὲ Δημήτριος, παρεδόθη ἑκών, καὶ προσεκύνησε τῷ τυράννῳ. παραλαβὼν οὖν πᾶσαν Πελοπόννη- E σον, καὶ ἐγκαταστήσας ἀρχηγούς, καὶ ἡγεμόνας, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ὥρμησε, φέρων μετ᾽ αὐτοῦ πανοικὶ τὸν Δημήτριον, ἄγων σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς τοῦ παλατίου, καὶ τοὺς λογάδας, καὶ εὐτυχεῖς πάσης Ἀχαΐας, Λακεδαιμονίας, καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν. τοὺς δὲ τῶν Ἀλβανῶν ἄρχοντας πάντας κατέσφαξε, οὐκ ἄλλο τῶν πολιχνίων ἐάσας πλὴν Μονεμβασίας, καὶ τοῦτον ἄκων, καὶ μὴ βουλόμενος. τὴν δὲ διὰ θαλάσ-

A que nummis vænire. Anno 6965 (Christi 1467) triremes undecim a Papa Callisto missæ, cujus classis prætor erat Aquileæ Patriarcha, Roma advenerunt; insulis Turcorum ditioni adjacentibus Rhodo, Chio, Lesbo, Lemno, Imbro, Samothracæ & Thaso opem laturæ. Rhodum, quod Papæ subdita, nec Turcis tributa pendere pacta esset, primum appulsi, in Chium inde navigant; hortanturque ne Turcis vectigal pendere, sed bello potius experiri velint; quibus Chii haud paruere. Lesbum pariter advecti eamdem ad incolas orationem habuere, simileque responsum ab iis tulere. Cum a Lesbo solvissent Papæ triremes, Catalanorum aliorumque piratarum navibus adjunctis, quadraginta simul Lemnum ap- B pellunt, insulaque potiti Samothracem navigant; eaque capta Thasum feruntur. Præsidiis validis has insulas munierunt firmaruntque, & Rhodum deinceps redierunt. At Tyrannus eorum gnarus, Lesbique principem auctorem suspicatus, atrox bellum in eum movere destinans, classem ingentem apparat; eamque mense Augusto in Lesbum Ismaele duca mittit. Is ergo Methymnam cum devenisset, multis artibus, machinis tormentisque muros tentasset, scalis etiam admotis, ductisque cuniculis; re improspere gesta ac infecta, multis etiam suorum amissis pedem retulit. Anno 6966 (Christi 1457) ad Peloponesi Despotas satellitem unum cum horrendis manda- C tis destinat. *Quo animo decem millium nummorum vectigal annuum sponte polliciti mihi estis; cum nunc me a vobis sperni, pactaque negligi videam? Alterutrum, quod vobis potius fuerit, eligite; vel soluto mihi vectigali* (cujus triennii integri pensiones debebantur) *amicitia & pax inter nos stabiles sint, vel locis, quæ occupatis, mihi decedite.* Eodem etiam anno a Comanis ad Mehemetem Apocrisiarii, atque ab Usun-Hasana Armeniæ partibus Colchidi finitimis imperante, res quasdam viles, nulliusque pretii flagitantes venere. Ipsi enim asserebant deberi sibi sexaginta annorum pluriumve stipendia, quæ singulis annis Mehemetis avus Usun-Hasanis avo solvi præceperat, mille nimirum e- D quis insternendis stragula, mille tapetes, totidemque mitrarum redimicula. Respondit illis Mehemetes: *securi redite, anno proximo mecum illa afferam, & debitum solvam.* Per illam hyemem in extrema urbis parte, ad Auream portam appellata, arcem construere cœpit Tyrannus. Quam Johannes senior olim conditurus, a Bajazite Tyranni abavo vetitus est. Vere autem jam ineunte, contractis simul copiis in Peloponesum movit. Corinthus citra belli discrimen ab eo deditione recepta. De iis quæ gerebantur certiores facti Despotæ, alter, Thomas nimirum, Italiam cum uxore & liberis petit: alter, Demetrius Tyranno sponte se permisit, & eum veneratus est. Tota ergo Peloponeso sub- E acta atque præfectis impositis Adrianopolim revertitur, Demetriumque cum tota ejus domo, cæterosque palatii officiales secum abducit; Eximios quoque ac divites viros ex Achaja, Lacedæmone aliisque provinciis transfert. At Albanorum proceres ac præcipuos interfecit: nec aliam arcem integram præter Monembasiam, etiamque invitus, reliquit. Maritima autem expeditione suscepta, missis in Ægeum mare & Cycladas in-

1457. Triremes mittit Papa Callistus insulis auxilia ferentes.

Turcis ne vectigalia solvant Christianos hortantur.

Insulas aliquot occupat classis occidentalium.

Suspectum sibi Lesbum Mehemetes bello petit sed frustra.

Cum minis atrocibus a Despotis Peloponesi vectigal repetit.

Edit. Paris. pag. 192.

A Comanis & Usun-Hasane legati ad Mehemetem veniunt.

Castrum Heptaculades seu Jedi-culs a Mehemete exstructum. 1458. In Moream movet Mehemetes, & magnates in alias regiones transfert.

Albanos occidit.

sidas adversus hostes biremibus triremibusque circiter centum octoginta, cum nihil profecisset, ex Peloponeso familias bis mille, totidemque pueros transportat. hi quidem militiæ tyronibus adscripti; familiis pars urbis Constantinopoleos habitanda concessa. Hiemem ipsa partim Adrianopoli partim Constantinop. transegit, navemque ingentis magnitudinis fabricari curavit. In urbe etiam theatrum extruxit, quod vestium forum, Persice vero Bezestan, appellatur. Anno 6969 (Christi 1461) Classem biremium triremiumque circiter ducentarum naviumque decem apparavit, Labente vere fratum ipse transvectus Prusam Bithyniæ venit, cunctis consilii ejus ignaris; circa quod mirabile quoddam referam. Doctor legis ipsius, qui & judex judicum eo tempore erat, familiaritati, quæ ipsi cum Principe intercedebat, reverentiæ etiam ab eo sibi exhibitæ confisus, cum solus ei adesset, audacter sciscitatur: *Domine hunc exercitum terra marique instructum, quo movere jubes?* Ille subiratus eum intuetur, dixitque: *Heus tu hoc a me disce, si mihi constaret barbæ meæ pilum unum arcani mei conscium esse, avulsum, cum igne me crematurum*; tam dissimulatus ac iracundus natura ipse erat. Hujus expeditionis fama, non solum qui Lycostomium incolunt Walachi, sed & Caphatini, Trapezuntii, Sinopenses, & Ægæi maris insulæ, Rhodus partæque ei circumjectæ territi erant. Chios etiam & Lesbos, quamvis vectigales, ejus inconstantem ac levem animum reformidabant. Princeps Bithynia discedens Ancyram Galatiæ petit, ubi castra cum posuisset, Sinopes Principis filius cum donis quamplurimis ad eum a patre missus, servili habitu ac more venerabundus adit. Humane ac comiter a Principe susceptus, quæcumque patri suo ab illo afferenda erant, nuncii munus ipse apud parentem obiturus audivit; quæ ejusmodi fuere: *Patri tuo nuncia Sinopem mihi dedi valde me cupere: quam si sponte, nec vi coactus, decesserit, Philippopoleos præfecturam ipsi gratificatus donabo. quod si parere recusaverit; brevi accedam.* Classis interea Pontico mari Sinopem advenit. Filius Ismaelis Sinopes Principis ad patrem quoque profectus Tyranni verba omnia retulit. Classem vero Sinopem appulsam esse Tyrannus certior factus, terrestri quoque itinere eo contendit. Ismael animi anceps, opis ac consilii egenus, Sinope in occursum ejus egreditur, ac submisse adorat. a Tyranno comiter benigneque susceptus, jussusque omnes thesauros suos auferre, equos, mulos, camelos cæteraque asportare, quæcumque in horreis & penu habebat; omnesque de illis quidquam contrectare vetiti. Rebus ergo Sinopensibus recte constitutis, Prætore urbi uno mancipiorum suorum imposito, Armeniæ interiora petit. Interea prædictus Princeps Usun-Hasan Persidis fines montanos cum suis occupaverat, viribusque inferior, quam ut acie concurrere cum tyranno posset, illic tempus transigebat. Peragrata Armenia, Phasique flumine superato regiones quasdam debellavit ille: alias cum subigere non potuisset, transcurrit: montem Caucasum multo labore, cibariorum & necessariorum penuria artatus superavit, Colchosque devenit. Trapezuntem cum accessisset illius Imperatori per nuncium

Juventus ex Peloponeso translata, & familiæ integræ Constantinopolim deductæ.

Bezestan ædificatum Constantinopoli 1461.

In Asiam trajicit Mehemetes.

Secretum principis inquirenti Doctori, quid Mehemetes responderit.

Edit. Paris. pag 193.

Ad Mehemetis profectionem universi maris accolæ & insulares trepidant.

Sinopensem Principem invadit, & spoliat.

Sinopes res constituit, & Prætorem præficit Mehemetes.

Usun-Hasan in montes aufugit.

Phasim superat Mehemetes.

Colchos & Trapezuntem venit.

A σας τῶν τελάρων πρὸς ἐχθροὺς εἰσβολὴν, ἐν Αἰγαίῳ πελάγει διὰ τῶν Κυκλάδων νήσων ἔστειλε τὸν ἀριθμὸν ὡς ρπ', διήρεις καὶ τετρήρεις μηδὲν ὠφεληθέντας, μετοικίσας ἐκ τῆς Πελοποννήσου φαμιλίας δισχιλίας δήπου, καὶ παῖδας ἰσαρίθμους. τοὺς μὲν παῖδας εἰς τὸ λεκτὸν στρατὸν κατεγράψατο, τὰς δὲ οἰκίας ἐν τῷ τῆς πόλεως μέρει κατέθετο. αὐτὸς οὖν τὸν χειμῶνα ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ Κωνσταντινουπόλει διάγει πήξας ναῦν ὑπερμεγέθη· καὶ δομήσας θέατρον ἐν τῇ πόλει, ὃ καὶ βεστιοπρατήριον λέγεται, καὶ Περσιστὶ Πεζεστάνιον ὀνομάζεται. ἐν δὲ τῷ ,ςϡξθ', ἔτει ἐποίησε στόλον τετρήρων καὶ διήρεων μέχρι που τῶν σ', καὶ νῆας ι'. αὐτὸς δὲ τῷ ἔαρι τὸν πορθμὸν διαβὰς ἦλθεν εἰς Προῦσαν τῆς Βιθυνίας, μὴ ἐπισταμένου τινὸς, μηδὲ νοήσαντος τὴν βουλήν· εἴπω καί τι B παράδοξον. Ὁ νομοδιδάσκαλος αὐτοῦ, ὃς καὶ κριτὴς κριτῶν ὑπῆρχε τῷ τότε καιρῷ, θαρρήσας ὡς πρὸς τὴν πλησιότητα ἣν εἶχεν πρὸς τὸν ἡγεμόνα, καὶ ὁ ἡγεμὼν πάλιν ὡς πρὸς τὴν εὐλάβειαν ἣν ἐδείκνυε πρὸς τὸν διδάσκαλον, τολμήσας λέγει τῷ ἡγεμόνι ἔτι ὄντων αὐτῶν κατὰ μόνας· Κύριε, τὴν παράταξιν ταύτην τὴν διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης ἑτοιμασθεῖσαν ποῦ κελεύεις φέρεσθαι; ὁ δὲ ὀργίλως πῶς ἐμβλέψας εἰς αὐτὸν ἔφη· Ἴθι, ὦ οὗτος, εἰ ᾔδειν ὅτι ἐκ τῶν τοῦ πώγωνός μου τριχῶν θρὶξ μία ἀπελάβετό μου τὸ μυστήριον, ἀποσπάσας ἂν αὐτὴν πυρὶ παρέδωκα. Τοσοῦτον κρυψίνους ὁ ἀνὴρ καὶ ὀργίλος. φοβηθέντες πάντες οἱ οἰκοῦντες ἐν τε τῷ Λυκοστομίῳ Βλάχοι. ἀλλὰ δὴ καὶ Καφᾶς, Τραπεζοῦς, καὶ οἱ Σινωπεῖς, αἵ τε νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελά- C γους, Ῥόδος καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς νησίδια, Χῖος καὶ Λέσβος, εἰ καὶ τελοῦντες ἦσαν, ἀλλὰ τὴν ἀκαταστασίαν αὐτοῦ γινώσκοντες ἐτρόμαξαν. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπάρας ἀπὸ Βιθυνίας ἦλθεν εἰς Ἄγκυραν τῆς Γαλατίας, κἀκεῖ τὰς σκηνὰς πήξας, ὁ τῆς Σινώπεως ἡγεμὼν στείλας τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ πλείστης δωροφορίας, καὶ προϋπαντήσας αὐτῷ δουλικῶς προσεκύνησεν. Ὁ δὲ ὑπεδέξατο τοῦτον ἀσμένως, καὶ τὰ τῷ ἰδίῳ πατρὶ μέλλοντα ῥηθησόμενα τούτῳ ἀπήγγειλε, καὶ αὐτὸν ὡς ἄγγελον τῶν ῥηθησομένων πάντα κατεῖπε, λέγων· ἀνάγγειλον τῷ πατρί σου, ὅτι τὴν Σινώπην βούλομαι, καὶ εἰ μὲν ταύτην ἐλευθέρως παράσχοι, κἀγὼ χαριέντως ἀνταποδίδω αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Φιλιππουπόλεως. εἰ δὲ οὐ, ἔρχομαι ταχύ. ὁ δὲ στόλος διὰ τῆς θαλάσσης τῆς Ποντικῆς ἔφθασεν D ἐν Σινώπῃ. ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἰσμαὴλ ἡγεμόνος τῆς Σινώπης ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ τυράννου. Τύραννος δὲ μαθὼν τὴν ἀνάβασιν τοῦ στόλου γεγονυῖαν ἐν Σινώπῃ, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς εἰς αὐτὴν ὥδευε· ὁ δ' Ἰσμαὴλ ἀπορήσας ἐξῆλθε τῆς Σινώπης, καὶ προϋπαντήσας αὐτῷ, καὶ δουλικῶς προσκυνήσας. ἀσπασίως αὐτὸν ὁ τύραννος ὑπεδέξατο, κελεύσας πάντας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ ἵππους, καὶ ἡμιόνους, καὶ καμήλους, καὶ ἄλλο εἴ τι ἐν τοῖς αὐτοῦ ταμείοις ἐκέκτητο, καὶ μὴ προσψαῦσαι τίς τι τῶν αὐτοῦ. τὴν Σινώπην οὖν καλῶς ἐγκαταστήσας, καὶ ἡγεμόνα ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ χειροτονήσας, αὐτὸς εἰς τὰ τῆς Ἀρμενίας ἐνδότερα ἐχώρει. ὁ δὲ προρρηθεὶς Οὐζοὺν Χασὰν ἡγεμὼν εἰς τὰ τῆς E Περσίδος ἄκρα ἐπάνω ὀρέων σὺν τοῖς αὐτοῦ διέτριβε, μὴ ἔχων ἰσχὺν καταπροσωπῆσαι τῷ τυράννῳ. περάσας δὲ τὴν Ἀρμενίαν, καὶ διαβὰς τὸν Φάσιδα ποταμὸν, χώρας τὰς μὲν εἷλε, τὰς δὲ ὡς δυσμαθεῖς παρέδραμε, καὶ τὰ Καυκάσια ὄρη μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου καὶ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγκαίων ἀναβὰς κατῆλθεν εἰς Κόλχους. καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα ἀνελθὼν πέμπει τῷ βασιλεῖ Τραπεζοῦντος ἐκ τῶν δύο ἑλέσθαι τὸ κρεῖττον. ἢ παραδοῦναι τὴν βασιλείαν τῷ

τυράννῳ, ἄνευ ζημίας αὐτοῦ τινὸς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ θησαυρῶν, ἀργύρου, χρυσοῦ, χαλκοῦ, καὶ παντοίου εἴδους ἄλλου, δούλων τε καὶ δουλίδων, καὶ πάσης ἄλλης κινητῆς ὑποστάσεως. ἢ σὺν τῇ βασιλείᾳ, καὶ ταῦτα πάντα, καὶ τὴν ζωὴν ἀφαιρεθῆναι. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἐξελθὼν πανοικὶ προσεκύνησεν. ἦν γὰρ ὁ στόλος πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀπάρας ἀπὸ Σινώπης εἰς Τραπεζοῦντα, ἀλλὰ καὶ πολεμῶν καθ' ἑκάστην οὐδὲν ἤνυσεν, ἕως ὁ τύραννος διὰ ξηρᾶς κατέλαβεν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις προσεκύνησεν. ἦν δὲ οὗτος Δαβὶδ ὁ Κομνηνὸς, υἱὸς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἀδελφὸς Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ προβεβασιλευκότος· στείλας δὲ αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει σὺν ταῖς νεώρεσι πανγενεῖ με * ἑκύρους, θείους, καὶ ἀνεψιοὺς αὐτοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἄρχουσι, καὶ εὐγενέσι τοῦ παλατίου· φέρων ὁ καθεὶς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ ἄνευ τῶν ἀκινήτων. αὐτὸς δὲ τὰ τῆς Τραπεζοῦντος καλῶς διοικήσας ἐπανέστρεψε χρόνον τέλειον πληρώσας εἰς τὴν ἀποδημίαν αὐτήν. ἐν δὲ τῷ ,ςϡξ. πέμπει πρὸς τὸν Βοϊβόδα Βλαχίας ἀποκρισιάριον μηνύων αὐτῷ τοῦ ἐλθεῖν ἐν τάχει εἰς προσκύνησιν, ἔχων καὶ φέρων σὺν αὐτῷ παῖδας φ', καὶ τὸ κατ' ἔτος διδόμενον τέλος, ἤγουν χρυσίνους χιλιάδας δέκα. αὐτὸς δὲ ἀπεκρίνατο τοὺς μὲν χρυσίνους ἑτοίμους ἔχει τοῦ δοῦναι, τοὺς δὲ παῖδας οὐ δύναται, τὸ δὲ αὐτὸς εἰς προσκύνησιν καὶ τοῦτο ἀδυνατώτερον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος ἠγριώθη, καὶ στείλας ἕνα τῶν ἐπισήμων σὺν ἑνὶ τῶν γραμματικῶν αὐτοῦ εἶπεν. ἀγάγετέ μοι τοὺς φόρους καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐγὼ σκέψομαι. οἱ δὲ ἐλθόντες, καὶ τῷ Βλάχῳ τὰ μηνυθέντα δηλώσαντες, πρῶτον αὐτοὺς ἐν πάλοις καθίσειν, θάνατον ἀπάνθρωπον, ὀδυνηρὸν, καὶ ἀσχήμονα. εἶτα περάσας σὺν δυνάμει κατέδραμεν ἐν τοῖς μέρεσι Δύστρας, καὶ πολὺν λαὸν συρφετώδη λαβὼν ἐν Βλαχίᾳ περάσας, πάντας τὸν αὐτὸν θάνατον τῶν πάλων τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐξεμέτρησε. καὶ τῶν ἄκρων ἐκείνων εἷς ἀρχηγὸς τοῦ τυράννου, θέλων δεῖξαι ἀριστείαν τινὰ περάσας εἰς Βλαχίαν σὺν χιλιάσι δέκα Τούρκων, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς ὁ Βλάχος, οὓς μὲν ἐν πολέμῳ κτείνας ἔκτεινε, οὓς δὲ ζῶντας ἠγρεύσεν, πάντας τῷ τοῦ πάλου θανάτῳ, καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Χαμζᾶν πικρῶς κατεδίκασε. τοῦτον ἰδὼν ὁ τύραννος καὶ πλήρης σκοτοδινίας, καὶ ζάλης τυχὼν, ἁπανταχοῦ συναθροίσας δύναμιν ὑπὲρ τὰς ρν'. χιλιάδας. τῷ καιρῷ τοῦ ἔαρος ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ ἦλθεν εἰς Δάνουβιν, ἀφικεῖ τὰς σκηνὰς πήξας, ἔστη ἕως οὗ πᾶσα ἡ δύναμις εἰς ἓν σῶμα γένηται. ὁ δὲ Βλάχος καὶ αὐτὸς πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν εἰς κλεισούρας καὶ δενδρώδεις τόπους μετοικίσας, καὶ τοὺς κάμπους ἐρήμους ἀφεὶς, καὶ ζώων παντοίων τὰ γένη ἐν τοῖς ἐνδοτέροις ἐλάσας ὁρίοις τοῖς πρὸς Ἀλανοὺς καὶ Οὔννους, αὐτὸς ἐν ὀχυροῖς ἄλσεσι, καὶ δάσεσι τόποις σὺν τῇ ὑπ' αὐτὸν στρατιᾷ διημέρευεν. Ὁ δὲ τύραννος περάσας τὸν Δάνουβιν καὶ ἐπέκεινα ζ'. ἡμερῶν τόπον ἀνύσας, οὐχ εὗρε τὸ σύνολον ἢ ἄνθρωπον ἢ ζῶον τὸ τυχὸν, ἢ τῶν βρωσίμων τε, ἢ ποτίμων. φθάσας οὖν ἐν τινὶ τόπῳ λιβαδιαίῳ, καὶ εὐθέτῳ, ὁρᾷ πάλους πεφυτευμένους μυριαρίθμους, βρίθοντας

A horum alterum, quod melius sibi æstimatione metiretur, eligendum proponit. Vel se salvo, omnibus thesauris suis argenti, auri, æris, cæterarumque rerum, servis etiam & ancillis, omnique alia supellectile integris, Imperium Tyranno relinquere; vel cum Imperio ista omnia cum vita amittere. *Edit. Paris. pag. 194.* His auditis Imperator urbe exit, illumque adorat. Classis equidem multis jam diebus Synope solverat, & Trapezuntem appulsa quotidianis præliis urbem frustra tentaverat, donec Tyrannus terrestri profectione eo venisset. (Trapezuntius imperio decedit, & Mehemeti se permittit.) Urbe itaque Imperator uxore, ac liberis comitantibus excessit, & illum veneratus est. David Comnenus appellabatur, Alexii Comneni filius, Joannis decessoris sui frater; (David Comnenus imperio Trapezuntino spoliatus Constantinopolim venit.) B cum tota gente sua soceris, avunculis & nepotibus suis cumque palatii nobilibus & proceribus, singulis supellectilem suam secum auferentibus, immobilibus bonis relictis, Constantinopolim triremibus vectus est. Mehemetes Trapezantis rebus rite compositis, anno solido in illa expeditione transacto, reversus est. Anno 6070. (Christi 1462.) Walachiæ Vaivodæ per Apocrisiarium injungit, ut ad se venerandum prompte ac diligenter accedat, adolescentes quingentos adducat, annuumque tributum aureorum nummorum decem millia efferat. (1462. Superba mandata Vvalachiæ Vaivodæ a Mehemete missa.) Respondet Walachus se nummos aureos solvendo paratos habere, adolescentes vero tradere non posse: impossibili porro propius esse, C ut ipse ad adorandum abeat. His auditis, Tyrannus exasperatus, illustrium procerum quemdam comite adjuncto Secretario destinat, mandatque ut tributum afferant, cæteris se prospecturum esse. Isti cum in Walachiam pervenissent, quæ in mandatis habebant, Vaivodæ nuntiant. At ille comprehensos mortis inhumano, acerbo turpique genere, palo per annum transfixos affecit. (Vvalachus Mehemetis legatos pali transfixione enecat, & in Dystræ regionem movet.) Superato deinde Danubio copiis secum ductis in Dystræ regionem excurrit, turbamque infimæ plebis captivam in Walachiam trajecit; quos omnes eodem mortis genere, pali transfixione plecti jussit. Finibus illis a Tyranno quidam dux præfectusque constitutus, egregio aliquo fa- D cinore fortem se ac bellicosum approbare cupiens, ductis Turcorum decem millibus in Walachiam trajecit: cum istis Walachus manus conferit ac pugnat, & inter pugnandum partim internecione delet, partim vivos capit; quos omnes eorumque ducem Hamzam acerba pali pœna damnatos necavit. (Hamza a Vvalacho cæsus. captivi palo trajecti.) His compertis animi vertigine & æstu circumactus Tyrannus, copias undequaque ad centum quinquaginta militum millia contrahit: per tempus vernum Adrianopoli profectus ad Danubii ripam venit: ibique castris positis, donec universæ copiæ se conjunxissent, substitit. (Mehemetes in Vvalachum movet.) Walachus interea omnes subditos suos in arcta loca, siluisque obsita migrare jussit. Agrisque E vastatis pecudes cæteraque animalia ad partes interiores, Alanorum Hunnorumque fines abegit. *pag. 195.* se vero ac exercitum intra siluas densas, tutis locis occupatis, continuit. (Vvalachus intra silvas delitescit.) At tyranno Danubium transvecto, septemque dierum itinere emenso, nec homines nec pecora occurrerunt, nulla cibaria, ne potus quidem, inventa. (Mehemetis profectio difficilis.) Cum vero in locum irriguum, & opportune situm pervenisset, palos innumeros erectos depactosque conspi-

Sævum inhumanumque spectaculum, quo terretur Mehemetes.

cit, fructuum vice cadaveribus graves: in omnium medio Hamzam byssinis ac coccineis vestitum paloque transfixum. Hoc portento Tyrannus obstupefactus ac territus, nocte ipsa, qua castra metatus est, fossis circumductis intra se continuit. Walachus summo mane copias in aciem dispositas ante diluculum deduxit: & cum ad castrorum dextrum cornu casu delatus fuisset, subito in ea irrupit, & donec dies appeteret, Turcorum ingentem stragem cæsis innumeris edidit. Turci in tenebrarum caligine trepidi, nec hostem dignoscentes, mutuis vulneribus se confodere. Ubi illuxit, intra castra sua Walachi recepti iis se continuere. Tyrannus castris tum motis turpiter recedens, & Danubium transvectus Adrianopolim regreditur. Anno 6971. (Christi 1462.) classe triremium sexaginta naviumque septem instructa, mense Septembri in insulam Lesbum movet: terrestri vero profectione copiis secum ductis accedit. Insulam a Nicolao Gareluzo, qui ei tunc dominabatur, sibi dedi poscit. Hic Dominici decessoris sui, quem ditione spoliatum laqueo necaverat, frater erat, quartusque annus ab occupata dominatione agebatur. Nicolaus equidem Mitylenes securitati prospexerat; machinis bellicis omnis generis instructam armatorum valido præsidio firmaverat: fossis profundis aggeribusque munierat: ejus mœnibus cum quinque militum millibus pluribusve, turbæ quoque plebejæ, adnumeratis mulieribus ac pueris, viginti millibus se tutabatur. Cum ab Hagiasmatio in insulam trajecisset Tyrannus, urbemque & insulam sibi dedi postularet: respondit Nicolaus, illas se prodere non posse, nisi præliando ipse suique milites prius occubuissent. Hoc reddito responso in continentem remeavit Tyrannus, & Vezirum Mahmut obsidioni ac oppugnationi Mitylenes præfecit. Qui tormentis mœnia ita quassavit, ut eorum pars, quæ Melanudios appellatur, ciciderit: in aliis etiam locis propugnacula & turres in solum corruerint. Oppidani his animadversis ***

Castra Mehemetis Vualachus expugnat, & Turcorum ingentem stragem edit.

1462. In Lesbum movet, & eam repetit.

Nicolaus Gateluſius fratrem suum Dominicum strangulat.

In insulam trajicit Mehemetes, & ad deditionem compellat.

Mitylene oppugnata.

ἀντὶ καρπῶν νεκρὰ σώματα, καὶ τὸν Χαμζᾶν, ὃν προείπομεν, ἐν μέσῳ μετὰ βυσσίνων, καὶ κοκκίνων, ὧν ἐφόρει, πεπερονομένον ἐν τῷ πάλῳ. ἰδὼν οὖν τὴν ἀπειλὴν ταύτην ὁ τύραννος ἐξεπλάγη, καὶ τῇ νυκτὶ φοβηθείς, ἐν ᾗ ἔπηξε τὰς σκηνάς, τάφρους ἀνήγειρε, καὶ ἐν μέσῳ τῶν τάφρων ἔκειτο. Ὁ δὲ Βλάχος ὀρθρίσας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν καλῶς συνταξάμενος, ἔτι σκοτίας οὔσης κατῆλθε, καὶ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φοσσάτου τυχὸν εἰσῆλθεν ἐξαίφνης, καὶ ἕως πρωῒ ὑπὲρ ἀριθμὸν κατέκοψε. καὶ πολλοὶ τῶν Τούρκων ἀλλήλους ἐφόνευον, ἕως οὗ ἡμέρα διηύγασε. πρωΐας δὲ γενομένης οἱ μὲν Βλάχοι εἰς τὰς μάνδρας αὐτῶν εἰσελθόντες ἐκαστάθησαν. ὁ δὲ τύραννος ἐγερθεὶς κατησχυμμένος, καὶ περάσας τὸν Δάνουβιν ἦκεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐν δὲ τῷ ,ςϡοα΄. ἔτει στόλον ἀπαρτίσας τριήρεων, καὶ διήρεων ἑξήκοντα καὶ νῆας ζ. κατῆλθεν ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς σὺν δυνάμει. ἐλθὼν οὖν ᾐτήσατο τὴν νῆσον παρὰ τοῦ κρατοῦντος Νικολάου τοῦ Γατελιούζου, ὃς ὑπῆρχεν ἀδελφὸς Δομινίκου τοῦ προηγεμονεύσαντος, ὃν ὁ ῥηθεὶς Νικόλαος κατήγαγε τῆς ἡγεμονίας, καὶ ἀπέπνιξεν. αὐτὸς δὲ ἡγεμὼν κατέστη τῆς Λέσβου τέταρτον ἄγων ἔτος ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ. Ὁ δὲ Νικόλαος ἀσφαλῶς τὴν Μιτυλήνην ἔν τε πολεμικαῖς παρασκευαῖς καὶ ἁρμάτων πλήθει, καὶ τάφρων βαθύνσει, καὶ χωμάτων ἀνορύξεσι κατασκευάσας, μέσον ἐκάθητο σὺν πολεμισταῖς πλέοσιν ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων πέντε, καὶ συρφετώδη λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ παιδαρίοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων κ. περάσας οὖν ὁ τύραννος ἀπὸ τοῦ Ἁγιασματίου, καὶ ζητήσας τὴν πόλιν σὺν τῇ νήσῳ, ἀπεκρίνατο ὁ Νικόλαος· οὐκ ἔστι δυνατὸν παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ τὴν νῆσον, εἰ μὴ πρῶτον αὐτοὶ πολεμικῷ νόμῳ κτανθήσονται. τότε πάλιν τὴν περαίαν διαβὰς ὁ τύραννος ἀφῆκε τὸν αὐτοῦ Βεζύρην Μαχμοὺτ τοῦ πολιορκεῖν Μιτυλήνην. καὶ δὴ τὰς πετροβόλους σκευὰς ἀντικρὺ παραστήσας, καὶ πετροβολῶν τὸ ἓν μέρος τῆς πόλεως τὸ λεγόμενον Μελανούδιον κατὰ γῆς ἐρρίφθη, ὁμοίως καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τοὺς προμαχῶνας, καὶ πύργους. ὁρῶντες οὖν οἱ ἐντὸς **

Edit. Parif. pag. 196.

CHRONICON

BREVE,

Ex Bibliotheca Regia manufcripto Libro.

Anni orbis cond.	Anni Chrifti.	
6597	1089	ARGOS Metropolis facta, Johanoes, qui ei Ecclefiæ tunc præerat, ad Metropolitæ dignitatem provectus eft, octogefimumque thronum feu locum obtinuit, qui ad centefimum feptimum deinde depreffus eft.
6695	1187	Sanctum Domini fepulchrum occupaverunt Saraceni.
6711	1203	Franci Conftantinopolim occupaverunt.
6768	1260	Dominus Andronicus Pelæo logus Conftantinopolim, expulfis Francis cepit.
6856	1348	Magna peftilentia graffata eft.
6857	1349	Defpota Cantacuzenus in Moream profectus eft.
6880	1372	Secunda peftilentia.
6882	1374	Tertia peftilentia.
6888	1380	Fefto Pafchatis Defpota Cantacuzenus e vita migravit.
6896	1388	Quarta peftilentia.
		Defpota Palæologus Porphyrogenitus io Moreem acceffit.
		Brenezis in Moreem venit, eamque per totum circuitum peregratus eft.
6897	1389	Illuftriffima Dominetio noftra (id eft, Refpublica Veneta) Nauplium occupavit.
		Quinta peftilentia.
6899	1391	Eodem anno Lacedæmonem venit Branezis, & in urbem Leontarim; cum principe junctus, Aeuvam copias ambo duxerunt, eamque Dominica Tyrophagiæ, feu eius cafeorum, id eft, Quinquagefimæ, ceperunt.
		Eodem enno Demetrius Raoul cum exercitu ex Leontariis & Albanitis collecto Junii die IV. Principem oppreffit, & menfe Decembri proditus eft.
6902	1394	Moreæ Defpota fœdera pactus eft cum Dominis Venetis, iifque Argos & Termifum conceffit: qui ei viciffim Megra & Mylopotami turrim donaverunt.
6905	1397	Jacupes Baffa, & Murtafis cum exercito fexaginta millium Turcorum Junii die 2. Sabbato Argos veoerunt. Poftridie Dominica orbem ceperunt, incolafque mancipla ceperont. Ejufdemque menfis 21. Leontariam venerunt, eamque expugnarunt. Eodem tempore Ducas Epicernus Nauplii agebat.
6907	1399	Sexta peftileotia.
6912	1404	Idem Defpota Porphyrogenitus Corinthum, ejufque regionem a Rhodiæ militiæ equitibus recepit Junii menfis XIV.
6915	1407	Defpota Porphyrogenitus obiit.
6918	1410	Septima peftilentia. Moreem obiit Dominus Manuel magnus Dux.
6923	1415	Dominus Imperator Manuel Palæologus in Moream venit, & Hexamilium menfe Majo tefecit. Martii die XXX. magno Sabbato Moreæ Principes fubegit.
6926	1418	Octeve peftilentie.
		Eodem anno Anevarezi Tebiam venerunt.
6929	1420	Decembris XVII. feria IV. immanis ac horrenda procella Nauplii orta eft; vis imbrium tonitrui & fulgetris continuis immixta Sancti Andreæ Narthice dejecit. Templi valvæ & fepulchra aperta fuerunt; campane cecidit: in parietibus & portis veftigia gladio impactorum ictuum apparuerunt.
6929	1421	Indictione XIV. Januarii 21. feria 3. Siguntonanis Latinorum Epifcopus, fanctiffimi Petri Nauplii & Argorum Epifcopi pretiofas reliquias ab urbe Argis Nauplium, quæ Epifcupalis fedes eft, tranftulit. Qui tum illic præfentes adfuerunt, afferuerunt terram, cum fanctum monumentum illud apertum fuit, motu concuffam fuiffe. Odor etiam fuavis admodum dimanavit, locum illum & totum aerem complevit: & monumentum luminibus fplendere vifum eft. Pretiofæ reliquiæ in honefto & venerando loco depofitæ funt; quarum particulas cum fideles aliquot accepiffent, plurimi illis fanati funt. *pag. 199.*

V iij

ΧΡΟΝΙΚΟΝ
ΣΥΝΤΟΜΟΝ.

ΤΟ Αργος γέγονε μητρόπολις ἐν ἔτει ,ϛφξζ'. Ιωάννης ἦν ὁ ἀναβιβασθεὶς Μητροπολίτης εἰς τὸν θρόνον. γέγονε δὲ ὕστερον εἰς ρζ'.

Ετος ,ϛχλέ. παρέλαβον οἱ Σαρακηνοὶ τὸν ἅγιον τάφον τοῦ δεσπότου Χριστοῦ. μηνί.

Ετος ,ϛψιά παρέλαβον οἱ Φράγκοι τὴν Κωνσταντίνου πόλιν.

Ετος ,ϛψξθ'. παρέλαβε τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἀπὸ τοὺς Φράγκους Κύριος Ανδρόνικος Παλαιολόγος.

Τῷ ,ϛωνϛ' γέγονε τὸ μέγα θανατικόν.

Τῷ ,ϛωνζ ἦλθεν εἰς τὸν Μωραίαν ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ ,ϛωπ' γέγονε τὸ δεύτερον θανατικόν·

Τῷ ,ϛωπβ' ἐγένετο τὸ τρίτον θανατικόν.

Τῷ ,ϛωπά γέγονε Κύριος πάχα, ἀπέθανε ϗ ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ ,ϛωϟϛ' γέγονε τὸ τέταρτον θανατικόν.

Ηλθεν ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος ὁ Πορφυρογέννητος εἰς τὸν Μωραίαν.

Ηλθεν ὁ Βρανέζης θελήματι τοῦ δεσπότου, ϗ ἐγύρισε τὸν Μωραίαν.

Ετος ,ϛωϟζ. παρέλαβεν ἡ ἐκλαμπροτάτη ἡμῶν Αφεντία τὸ Αναύπλι.

Τῷ ,ϛωϟθ' ἔτει γέγονε τὸ πέμπτον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν ὁ Βρανέζης εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, ϗ τότε εἰς τὸ Λέοντος, ϗ ἑνώθη μετὰ τοῦ Πείγκιπος, ϗ ἀπήγασι ϗ ἐπεῖραν τὴν Ακκβαν τῇ κυριακῇ τῆς Τυρινῆς.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκατέβηκε Κύριος Δημήτριος ὁ Ρὰλ μὲ τὸ φοσάτον τοῦ Λέοντος, ϗ τῶν Αλβανιτῶν, ϗ ἐπίασε τὸν Πείγκιπα, μηνὶ Ιουνίῳ δ'. ϗ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ἠγοράσθη.

Εἰς τὰ ,ϛτϟδ' ἐσυμφώνησεν ὁ δεσπότης τοῦ Μωραίου μὲ τὴν ἀφεντίαμας. ϗ ἔδωσεν ὁ δεσπότης τῆς ἀφεντίασμας τὸ Αργος ϗ τὸ Θερμίσιον. ϗ ἡ ἀφεντίαμας ἔδωκε τοῦ δεσπότου τὰ Μέγρα, ϗ τὸν πύργον τοῦ Μυλοποτάμου.

Τῷ ,ϛϡέ ἔτει ὁ Γιαγουπασᾶς, ϗ ὁ Μυρτάσης μὲ τὸ φόσατον τὸ Σύρκικον χιλιάδες ξ' μηνὶ Ιουνίῳ β'. εἰς τὸ Αργος ἡμέρᾳ σαββάτῳ, ϗ τῇ κυριακῇ ὥρᾳ β'. ἐπεῖραν αὐτὸ, ϗ ἠχμαλώτισαν τὸν λαόν. ϗ τῇ κα'. τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἦλθον εἰς τὸ Λέοντος ϗ ἐπολέμισαν. ϗ τὸν αὐτὸν καιρὸν εὑρέθη εἰς τὸ Αναύπλι Δοῦκας ὁ Επιτροπός.

Τῷ ,ϛϡζ'. γέγονε τὸ ἕκτον θανατικόν.

Τῷ ,ϛϡιβ' παρέλαβεν ὁ δεσπότης Πορφυρογέννητος τὴν Κόρινθον, ϗ τὴν καστελλανίαν αὐτῆς, ἀπὸ τοὺς φρερίους Ρόδου μηνὸς Ιουνίου ιδ'.

Τῷ ,ϛϡιέ ἔτει ἀπέθανεν ὁ δεσπότης ὁ Πορφυρογέννητος.

Τῷ ,ϛϡιή ἔτει γέγονε τὸ ἕβδομον θανατικόν. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπέθανε Κύριος Μανουὴλ ὁ μέγας Δοῦκας.

Τῷ ,ϛϡκγ' ἔτει ἦλθεν ὁ Κύριος Μανουὴλ ὁ Βασιλεὺς ὁ Παλαιολόγος ϗ ἔκτισε τὸ ἑξαμίλιον μηνὶ Μαΐῳ, ϗ μηνὶ Μαρτίῳ λ' ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου σαββάτου ἐπίασε τοὺς ἄρχοντας τοῦ Μωραίου.

Τῷ ,ϛϡκϛ' γέγονε τὸ ὄγδοον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθε ϗ οἱ Αναβαρέζοι εἰς τὴν Ταβίαν.

Τῷ ,ϛϡκθ' ἡμέρᾳ δ' Δεκεμβρίου ιζ'. ἐγένετο χειμὼν φοβερὸς, πλῆθος βροχῆς, ϗ συνοχὴ βροντῶν, ϗ ἀστραπῶν ἐν τῷ Αναύπλι ϗ ἐχάλασεν ὁ Νάρθηκας τοῦ ἁγίου Ανδρέου, καὶ ἠνεώχθησαν αἱ πύλαι τῆς ἐκκλησίας, ϗ μνημεῖα ἠνεώχθησαν, ϗ ἡ καμπάνα ἔπεσε, ϗ σημεῖα ἐγένοντο εἰς τοὺς τοίχους, ϗ εἰς τὰς πύλας ὡς ἀπὸ ξίφους.

Τῷ ,ϛϡκθ' ἔτει Νοεμβρίου ιδ' Ιανουαρίου κα' ἡμέρᾳ γ'. Σιγουοντοάνης Επίσκοπος Λατίνων μετεκόμισε τὰ τίμια λείψανα τοῦ ὁσιωτάτου Πέτρου Επισκόπου Ναυπλίου ϗ Αργους, ἀπὸ τοῦ Αργους εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ναυπλίου· φασὶ δὲ οἱ ἐκεῖσε εὑρεθέντες, ὅτι ὅταν ἤνοιξαν τὸν ἅγιον τάφον ἐκεῖνον ἐγένετο σεισμὸς ἐν τῷ τόπῳ. ϗ ἐξῆλθεν εὐωδία πλείστη, ϗ ἐπλήρωσε τὸν χῶρον, ϗ τὸν αἰέρα. ϗ ὁ τάφος πεπληρωμένος φωτός. ϗ τὰ τίμια λείψανα σώμενως κατακείμενα, ἃ ϗ λαβόμενοι τινὲς τῶν πιστῶν ἐγένοντο πλεῖσαι ἰάσεις.

Digitized by Google

Τῷ ,ϛϡλ΄ ἔτει τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου, γέγονεν ὁ μέγας σεισμὸς, καὶ εὐθέως ἤρξατο εἰς τὸν Μωραίαν σποράδην λυμαίνεσθαι τὸ θανατικόν.

Τῷ ,ϛϡλα΄ Μαΐῳ κβ΄ ἦλθεν ὁ Τοῦρκος ὁ Τουραχάνης μετὰ φοσάτου εἰς τὸ Ἐξαμίλιον, ϗ ἐπῆρεν αὐτὸ, ϗ ἐχάλασέ το. εἶτα ἦλθεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, εἶτα εἰς τὸ Λέοντος. εἶτα εἰς τὸ Γαρδικὸν, εἶτα εἰς τὴν Ταβίαν, ϗ ἐκεῖ ἔκοψαν τοὺς Ἀλβανίτας Ἰουνίου ε΄.

Τῷ ,ϛϡλη΄ ἐπῆραν οἱ Μουσουλμανοὶ τὴν Θεσσαλονίκην.

Τῷ ,ϛϡλθ΄ ἔτει γέγονε τὸ ἔννατον θανατικόν.

Τῷ ,ϛϡμζ΄ ἔτει γέγονεν ἡ λεγομένη ἡ Σύνοδος ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ.

Τῷ ,ϛϡνβ΄ ἔτει νεμήσει ζ΄ Δεκεμβρίου κ΄. ἦλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως Κύριος Κωνσταντῖνος δεσπότης ὁ Παλαιολόγος, ϗ παρέλαβε τὴν αὐθεντίαν τοῦ Μωραίως. ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ κύριος Θεόδωρος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ δεσπότης Μωραίως ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἵνα γένηται βασιλεύς. ϗ ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ, ἐβασίλευσε γὰρ κύριος Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Τῷ ,ϛϡνβ΄ ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἔκτισε τὸ Ἐξαμίλιον κύριος Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ὁ δεσπότης Μωραίου, παρέλαβε δὲ ὁ αὐτὸς τὰς Θήβας τὰς ἑπταπύλας, καὶ ἐκούρσευσε μέχρι Λιβαδείας, ϗ Ζητουνίου, ϗ τοῦ τόπου τῶν Ἀγράφων.

Τῷ ,ϛϡνε΄ νεμήσεως ἰ. ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον ὁ ἁγιώτατος Μητροπολίτης κύριος Μαλαχίας, μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἁγιωτάτου Μάρκου.

Τῷ ,ϛϡνε΄ ἔτει τοῦ κόσμου τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ,αυμϛ΄ Δεκεμβρίου γ΄ ἡμέρᾳ σαββάτῳ, ἦλθε μετὰ φοσάτου ,α, ξ΄ Τοῦρκος Ἀμηρὰς Ἀχμάτης ὁ Ἀμουράτης εἰς τὸ Ἐξαμίλιον Κορίνθιον. ϗ τῇ ἄλλῃ ἐρχομένῃ παρὰ α΄ ἑσπέρᾳ ἤρξατο τοῦ πολέμου· ϗ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς γενομένης ἰσχυρᾶς τῆς μάχης, τῇ πρωῒ ἀφήθη ὁ τεῖχος παρὰ τῶν ἐπιβούλων, ϗ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν οἱ Ῥωμαῖοι, ϗ ἐσέβησαν οἱ Τοῦρκοι, ϗ ἐδίωχνάν τες, ϗ οὓς μὲν ἀνεῖλον, οὓς δὲ ᾐχμαλώτισαν ϗ ἐπῆραν ἄπειρα πλήθη, καὶ ἅρματα, καὶ ζῶα, ϐ χρήματα· εἶτα ἀπῆγαν εἰς τὰ βασιλικά, εἶτα εἰς τὴν Βοστίτζαν, καὶ ἐνέπρησαν αὐτὴν, καὶ ᾐχμαλώτευσαν ὁμοίως· ϗ εἰς τὴν Πάτραν, χωρὶς τὸν Κυλὰν, ἔσι δὲ καὶ τὰ πέριξ τόπον. καὶ ἐγίνετον ἡ αἰχμαλωσία πολλὴ σφόδρα, ϗ οὕτως ἐστράφησαν.

Τῷ ,ϛϡνθ΄ ἔτει ἐτελεύτησεν ὁ Ἀμηρὰς ὁ Ἀμουράτης, ϗ ἔλαβε τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τζαλαπὴς, ϗ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἔκτισε τὸ νεόκαστρον, καὶ ἤρξατο ζητεῖν τὴν Κωνσταντίνου πόλιν. διαλύσας δὲ τὴν εἰρήνην συνήθροισε πλῆθος ἄπειρον, καὶ στρατὸν συνάξας, διά τε ξηρᾶς, ϗ θαλάσσης. παρεκάθισε τὴν πόλιν ἐν συγκλεισμῷ. ἤρξατο πολεμεῖν αὐτὴν, μηχανήματα δὲ πολλὰ κατασκευάσας. ϗ σύνταξιν συγκροτήσας πεζῶν, ϗ ἱππέων, ϗ τὴν θάλασσαν τοῦ λιμένος πληρώσας πλοίων, συγκροτεῖ πόλεμον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. καὶ παρέλαβεν αὐτὴν μηνὶ Μαΐῳ κθ΄. ὥρα γ΄ τῷ ,ϛϡξα΄ ἔτει νεμήσεως α΄,

Τῷ ,ϛϡξδ΄ ἔτει μὲν δ΄. μηνὶ Μαΐῳ κθ΄. ἐφάνη ἀστὴρ ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνατέλλων, ἐκβλύζων ὥσπερ καπνὸν εἰς μῆκος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Τῷ ,ϛϡξδ΄ ἔτει νεμήσει δ΄ μηνὶ Ἰουνίῳ παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν.

Τῷ ,ϛϡξδ΄ ἔτει νεμήσει δ΄ ἐγένετο λεῖψις ϗ ὑστέρησις πάντων καρπῶν, ϗ ἤσθιον ὁ λαὸς ἐκ τοῦ λιμοῦ βοτάνας, χλόας, ῥίζας, γιγάρτας, ἀκρόδρυα. ἔφερε δὲ τὸ πεντάλιτρον τὸ σῖτος ὑπὲρ λ΄. καὶ οὐχ εὑρίσκετο.

Τῷ ,ϛϡξϛ΄ μηνὶ Μαΐῳ ἦλθεν ὁ Ἀμηρὰς ὁ Μεχέμετ Τζαλάπης μετὰ φοσάτου ,α, ,ξ΄ εἰς τὴν Μωραίαν, ϗ παρέλαβε τὴν Πάτραν τὸ Μουχλὶν, ϗ Αὐγούστου εἰς τὰς ϛ΄ παρέλαβε τὴν Κόρινθον.

Τῷ ,ϛϡξη΄ ἔτει ἦλθεν ὁ αὐτὸς Ἀμηρὰς τὸ δεύτερον εἰς τὴν Μωραίαν, ϗ ἐπαρέλαβε τὴν Μιζηθρὰν, ϗ ἐπῆρε τὸν κύριν Δημήτριον τὸν Δεσπότην σὺν τῇ βασιλίσσῃ, ϗ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ. τὴν ὁποίαν ἐπῆρεν εἰς τὸ Σαράϊ μηνὶ Μαΐῳ λ΄ νεμήσει ζ΄.

Τῷ ,ϛϡοα΄ ἔτει μηνὶ Ἀπριλλίῳ γ΄. ἡμέρᾳ κυριακῇ τῶν Βαΐων ἐπαράδωσαν οἱ Ἀργεῖοι τὴν χώραν τοῦ Ἄργους εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων. ϗ τῇ κε΄ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ β΄. ἐξοίκησαν αὐτοὺς οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὸ Ἄργος, ϐ ἐξώρισαν αὐτοὺς, σὺν γυναιξὶ, ϗ τέκνοις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. ϗ τῇ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου παρέλαβον οἱ Βενετικοὶ τὸ αὐτὸ Ἄργος.

Τῷ ,ϛϡοβ΄ ἔτει συνήθροισεν ὁ Αὐθεντία τῶν Βενετικῶν στρατὸν διὰ ξηρᾶς, ϐ θαλάσσης, ἱππέων, ϗ πεζῶν, καὶ πλοίων πλεῖστων εἰς τὸ Ἀνάυπλι. ϗ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀπῆλθον εἰς τὸ Ἐξαμίλιον καὶ ἤρξαντο κτίζειν, καὶ τειχεῖν αὐτὸ ξηρόμβολον· ϗ ἐπολέμιζον, ϗ τὴν Κόρινθον. καὶ γενομένης ἔριδος διὰ μέσον αὐτῶν διελύθη ἡ σύναξις.

Τῷ ,ϛϡοε΄ ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἦλθεν ὁ Ἀμπὰρ-Μπεκυς μετὰ πλείστου λαοῦ, καὶ τεχνιτῶν, καὶ ἔκτισε τὸν πύργον τοῦ Ἄργους, καὶ ἔβαλε φύλαξιν, ϗ ἐκράτησεν αὐτό.

Τῷ ,ϛϡογ΄ ἔτει νεμήσεως κ΄. ἦλθεν ὁ Ἀμηρὰς σὺν στρατῷ πλείστου ἱππέων ϗ πεζῶν, ϗ πλοίων

CHRONICON BREVE.

Anni orbis cond.	Anni Christi.	
5630	1422	Feria 2. hebdomadis Diacænesimæ, id est, postridie Paschatis, magnus terræ motus contigit: statimque per Moream pestis grassari passim cœpit.
6931	1423	Maii 22. Turachanes Turcorum Dux cum exercitu ad Hexamilium processit, expugnatumque dejecit. Inde Lacedæmonem profectus est, deinceps Leontopolim, Gardicum & Taviam, ubi Junii die v. Albanitarum copias cecidit.
6938	1430	Musulmani Thessalonicam occupaverunt.
6939	1431	Nona pestilentia.
6947	1439	Synodus octava Florentiæ celebrata.
6952	1443	Indictione VII. Decembris XX. Dominus Constantinus Despota Palæologus Constantinopoli in Moream venit, cujus dominium adeptus est. Dominus vero frater ipsius Theodorus Porphyrogenitus Moreæ Despota Constantinopolim, ut Imperator renunciaretur, profectus, voti compos factus non est: ipsius enim frater Dominus Joannes regnavit.
6952	1444	Mense Martio Dominus Constantinus Palæologus Moreæ Despota Hexamilium refecit, Thebas heptapylas, id est, septem portas habentes, occupavit: Libadiam, Zetunium & Agraphorum agrum usque excurrit.
6955	1446	Indictione X. Sanctissimus Metropolita Dominus Malachias, post obitum sanctissimi Marci, Corinthum venit.
		Decembris die III. Sabbato, Turcus Amiras Ahmetes Amorstes ad Hexamilium Corinthium secum ducto sexaginta millium militum exercitu profectus est. Postridie sub vesperam oppugnare cœpit: cumque tota nocte non cessasset valide vehementerque pugnare, appetente die in murum subierunt obsessores. Tum Romæis in fugam effusis, intraverunt Turci, & fugientium tergo instantes, alios occiderunt; alios, quorum ingens multitudo fuit, captivos ceperunt, currusque, animalia & omnia impedimenta. Inde Basilica abierunt, & deinceps Bozizam, quam in servitutem incolis abductis, incenderunt. Patras etiam, agrosque circumjectos, & præter Culam, castra occuparunt. quamplurimos secum abducentes captivos reversi sunt.
6959	1451	Amiras Amorates obiit, Imperiique habenas suscepit filius ejus Celebis: qui Imperium adeptus Neocastrum extruxit: cepitque Constantinopoleos subigendæ rationes inire. Pace itaque violata, multitudinem infinitam contraxit: conscriptoque exercitu, terra marique urbem per ambitum obsidione cinxit. Oppugnationem deinde multis machinis admotis cœpit. acie itaque peditum ac equitum instructa, portuque na-
6961	1453	vigiis occupato, ab utraque parte expugnare aggreditur: tandemque Maii 29. hora III. anno 6961. Indict. I. urbe potitur.
6964	1456	Indictione IV. Maii 29. Cometa in cælo apparuit, qui per multos dies velut fumum protensum emittebat.
		Mense Junio Athenæ in Turcorum potestatem devenerunt.
		Frugum omnium penuria laboratum: plebs urgente fame herbam, gramen, radices, acinos, glandesque vescebatur. Panis qui vix reperiebatur, libræ quinque pluris nummis triginta vænierunt.
Edit. Paris. pag. 200. 6966	1458	Mense Majo Amiras Mehemetes Celebi cum exercitu sexaginta millium militum Moream ingressus Patras & Muchlio cœpit. Augusti deinde 6. die Corinthum occupavit.
6968	1460	Amiras ipse in Moream iterum movit, Mesithram cœpit; Dominumque Demetrium Despotam cum Regina ejus uxore & filia captum Maii die 30. Indictione VII. Constantinopolim in Sarajam transtulit.
6971	1463	Aprilis mensis die 3. Dominica Palmarum Argivi regionem suam Turcis dediderunt, & Julii die 25. feria II. Turci eos cum uxoribus & liberis Argis Constantinopolim transportarunt, habitationemque eis adsignarunt. Augusti die 5. Veneti Argos ceperunt.
6972	1464	Veneta Respublica terra marique exercitum peditum equitumque, navesque plurimas Nauplii contraxit. dieque Septembris 1. ad Hexamilium exercitus accessit, quod in partibus mediterraneis ædificari cœptum. Corinthus deinde oppugnata est: ortaque in exercitu discordia ac dissensione ab incœpto cessatum.
6975	1467	Mense Martio Argos accessit Abar-begus, multosque operarios ac artifices secum adduxit: Argis turrim extruxit, impositoque præsidio eam firmavit.
6978	1470	Indictione VIII. In Euripum, secum ducto ingenti exercitu pedestrium ac equestrium copiarum, classeque trecentarum majorum minorumque navium, Amiras movit. Multisque admotis machinis noctu atque interdiu, a Junii die 12. oppugnavit. Julii tan-

Digitized by Google

Anni orbis cond.	Anni Christi	

CHRONICON BREVE.

tandem die 12. feria v. vi valida ac vehementi expugnatam, edita magna strage cepit. Ingens cæsorum numerus ab utraque parte fuit. hocque pacto totam insulam (Euboeam) subegit.

6985 | 1477 | Junii die 17. cum Turco Excelsissima Respublica nostra. Veneta pacem composuit.

7007 | 1499 | Respublica nostra (Veneta) cum Turcis, qui eodem anno Naupactum occuparunt, bellum gessit.

7008 | 1500 | Turci Mothocoronem occuparunt.

7011 | 1503 | Veneti cum Turco pacem inierunt.

7020 | 1512 | Amiras Bajazites obiit, Imperium regendum filius ipsius ac successor (Selimes I.) suscepit. Eodemqua anno cum fratre suo Ahmete bellum gessit, doloque oppressum, & a Magnatibus proditum arcus chorda strangulari jussit.

7021 | 1513 | Ahmetis liberos binos oppressit & interfecit. Eodemque fratrem suum alterum Corcutem morte affecit.

7022 | 1514 | Aprilis die 16. Zacynthus insula ingeoti terræ motu quassata est; ita ut domus plurimæ corruetint in superiori castro, & inferioris pars collapsa sit, istaque ruina multi hominea obruti perierunt.

Ingentem exercitum conscripsit Selimes, copiis equestribus ac pedestribus ducentis millibus militum collectis. In Persiam contra Sophinum movit. Augusti mensis 29. hora noctis secunda, castra Sophini adortus est. Repulit eum Sophinus, cædemque ac stragem, occisis supra centum mille Turcis, edidit. Selimes clade affectus revertitur. Taurisium seu Tabrisium Regiam Persarum sedem Sophinus deinde recepit, omniaque oppida, quæ Selimes occupaverat.

7025 | 1517 | Sultanur Sellmer Cairum cepit, totamque Sultani Ægypti domitam ditionem subegit Sultanum victum captumque acerba morte affecit. Sultanus Barac, id est, Rex Benedictus ille appellabatur.

7029 | 1520 | Septembris die 26. postquam annos 8. regnasset impius Amiras, Sultanus Selimes obiit: vir generosus, temperans, & judex æquus. Christianos valde, præcipue vero Christi Ecclesiam dilexit. Imperante ipso multa Christianorum templa condita sunt. Integram libertatem antiqua templa diruta reficiendi concessit. Dixitque ut omnes Deo consecratæ ædes ornarentur; præter antiquas igitur novæ multæ a fundamentis constructæ sunt.

Eodem anno filius ipsius Suleimanes annum agens xxrer. in Imperii solium collocatus est Adrianopoli, Septembris die 26. *Edit. Parif. pag. 203.*

7029 | 1521 | Mense Junio Sultanus Suleimanes, cum exercitu centum millium militum, tam peditum quam equitum, in Hungariam movit. Obsessamque Belogradum oppugnavit, & die Augusti 2. eam cepit; unde Adrianopolim reversus est.

7930 | 1522 | Mense Junio conscripto ducentorum millium militum exercitu, classeque ducentorum septuaginta velorum, cum triremium, tum navium & dromonum apparata, Sultanus Suleimanes in Rhodum insulam trajecit: urbemque multis admotis machinis a mense Junio ad Decembrem usque oppugnavit. tandemque hujus mensis die 25. ei urbs misera dedita est. Libertatem abeundi omnibus, quicumque discedere vellent, fecit.

Priusquam hic Suleimanes Imperium adeptus fuisset, ipsum adiit quidam Hebræus Magus, sicque allocutus est: Audi, mi Sultane, & pro certo habe te regnaturum esse. Talia verba Sultanus Suleimanes excepit interrogando, post quantum tempus id futurum erat? Respondit Hebræus. Tribus litterarum elementis id mihi cognitum; verum, per illa num anni, menses, vel alia temporis intervalla intelligenda sint, nescio. His & aliis, quæ ex se erant, dictis, Sultanus Suleimanes hæc ei dixit, *Si imperium adeptus fuero, mercedem, quantam volueris, solvam*: scriptoque de ipsi præstanda mercede cavit. Fasces itaque Imperii secundum Hebræi vaticinium suscepit, quod numero litterarum initio, verum fuisse patuit. Mercedem itaque ex instrumento scripto a Principe Hebræus repetiit: eam accepit, multisque honoribus affectus est. Interrogavit porro Sultanus Hebræum, quinam casus, dum ipse regnaret, futuri erant. Tum Hebræus aut animo malo pulsus, vel, quod verius, arte sua divinatrice edoctus respondit, (Christianos, quandiu in urbe fuerint, in eo laboraturos ut seditionem excirent, Imperatoremque constituant quemlibet, quo duce adversus potentiam tuam rebellent: propterea tales, o Sultane, rescindere & avellere debes, priusquam in hoc scelus prorumpant.) Ipse ergo cum suis Protosymbulis, seu Veziris, de Christianis perdendis deliberat. Unus ipsorum, Pyri Bassa vocatus, a tam iniquo ac nefario impetu & proposito retraxit, eumque sic as-

διὰ θαλάσσης τεσσαρακοσίων ξ΄ μικρῶν, καὶ μεγάλων εἰς τὴν Εὔριπον. καὶ ἐπολέμιζεν αὐτὴν ἡμέρας, καὶ νυκτὰς μετὰ μηχανημάτων πολλῶν ἀπὸ Ἰουνίου ιβ΄. ἕως Ἰουλίου ιβ΄. καὶ τῇ ιβ΄ Ἰουλίου ἡμέρᾳ πέμπτῃ παρέλαβεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς Ἀμηρᾶς ὁ Μεεμέτης Τζαλαπῆς μετὰ αἱματοχυσίας πολλῆς καὶ μάχης ἰσχυρᾶς. ἀπέθανε δὲ πλῆθος ἄπειρον ἀμφοτέρωθεν. καὶ οὕτω παρέλαβε, καὶ τὴν καθόλου νῆσον.

Εἰς τὰ ,αυοζ΄ Ἰουνίου ζ΄. ἐποίησεν ἡ πανυψηλοτάτη ἡμῶν αὐθεντία τῶν Βενετίων ἀγάπην μετὰ τὸν Τοῦρκον.

Εἰς τὰ ,αυϟθ΄ ἐποίησεν ἀμάχην ἡ αὐθεντία ἡμῶν μὲ τὸν Τοῦρκον, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπῆρεν ὁ Τοῦρκος τὸν Ναύπακτον.

Εἰς τὰ ,αφ΄ ἔτη ἐπῆρε τὴν Μεθωνορόνην.

Εἰς τὰ ,αφγ΄ ἐποίησε τὴν ἀγάπην μὲ τὸν Τοῦρκον.

Τῷ ζχι΄ ἔτει ἀπέθανεν ὁ Ἀμηρᾶς ὁ Παγιαζίτης, καὶ παρέλαβε τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Παγιαζίτη.

Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν εἰς πόλεμον μετὰ ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀχμάτη καὶ ἐπίασεν αὐτὸν μετὰ δόλου ὑπὸ τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων παραδοθείς, τὸν ὁποῖον ἔπνιξε μὲ τὴν χόρδαν τοῦ τοξαρίου.

Τῷ ζκα΄ ἔτει ἐπίασε τὰ δύο παιδία τοῦ Ἀχμάτη, καὶ ἔκοψεν αὐτά. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπίασε τὸν ἕτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Κυρκούτη καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν.

Τῷ ζκβ΄ ἔτει Ἀπριλλίου ις΄. ἐγένετο μέγας σεισμὸς εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὥστε ἐχάλασαν πλῆστα ὀσπίτια ἀπὸ τὸ κάστρος τὸ ἄνω, καὶ μερτικὸν ἀπὸ τὰ κάτω, καὶ ἐπλάκωσαν πλεῖστον λαόν.

Τῷ ζκβ΄ ἐσυνάξεν ὁ Σαλήμης πλεῖστον φουσάτον, ἱππέων, καὶ πεζῶν, πλεῖστον ὑπὲρ τὰς σ΄ χιλιάδας, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Περσίαν εἰς τὸν Σοφίν. καὶ εἰς τὰς κθ΄ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ὥρᾳ δευτέρᾳ τῆς νυκτὸς ἔδοσαν πόλεμον εἰς τὸν τόπον τοῦ Σοφί. καὶ ἐτζάκισεν αὐτὸν ὁ Σοφίς, καὶ ἔκοψεν ἀπὸ τὸ φουσάτον τοῦ Σαλήμη περισσότερον ὑπὲρ χιλιάδας ρ΄. καὶ ἐγύρισεν ὁ Σαλήμης τζακισμένος· καὶ πάλιν ἔλαβεν ὁ Σοφὶς τὸ Ταμπρέζιν, καὶ τὸ Σκαμνὶν αὐτοῦ, καὶ τὸν τόπον ὅσον τὸν ἐπῆρεν ὁ Σαλήμης.

Τῷ ζκε΄ ἐπῆρεν ὁ Σουλτὰν Σαλήμης τὸ Κάιρος, καὶ τὴν ἀφεντίαν τοῦ Σουλτάνου ὅλην. καὶ ἐπίασε τὸν Σουλτάνον, καὶ ἐθανάτωσέ τον πικρῷ θανάτῳ, ὃς ὀνομάζετον Σουλτὰν Μπαράκ. ἑρμηνεύεται δὲ τῇ Ἑλλήνων γλώττῃ βασιλεὺς εὐλογημένος.

Τῷ ζκθ΄ ἔτει Σεπτεμβρίῳ κς΄. βασιλεύσας ἔτη θ΄. ἀπέθανεν ὁ ἀσεβὴς Ἀμηρᾶς, Σουλτὰν Σελήμης, ἀνὴρ ἀνδρεῖος, σώφρων, καὶ δίκαιος κριτής. ἠγάπα τοὺς Χριστιανοὺς πλεῖστα, καὶ μάλιστα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. τῷ αὐτῷ καιρῷ ἀνηγέρθησαν πολλαὶ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν· ἔδωσεν ἁπλὴν ἐξουσίαν, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἁπλῶς αἱ παλαιαὶ ἐκκλησίαι ἵνα ἀνεγείρονται. οὕτως εἶπε πάντες οἱ οἶκοι τοῦ Θεοῦ νὰ καλλωπίζονται, καὶ σὺν ταῖς παλαιαῖς ἐκκλησίαις, ἔγιναν καὶ πλεῖσται νέαι ἐκ θεμελίων.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἔλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Σουλαϊμὰν ἐτῶν ὢν κγ΄. καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τῷ αὐτῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ εἰς τὰς κς΄. ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει.

Τῷ ζκθ΄ ἔτει Ἰουνίῳ μηνὶ ἐποίησεν ὁ Σουλτὰν Σουλαϊμάνης φουσάτον ἱππέων, καὶ πεζῶν χιλιάδας ρ΄. ὡς τις ἐπῆγεν εἰς τὴν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπολέμιζε τὸ Ἀμπελογράδι, καὶ εἰς τὰ β΄ τοῦ Αὐγούστου ἐπαράλαβεν αὐτὸ, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν.

Εἰς τὰ ,αφκβ΄ Ἰουνίῳ* ἐποίησεν ὁ Σουλτάνης Σαλαϊμάνης φουσάτον διὰ ξηρᾶς χιλιάδας σ΄, καὶ στόλον διακοσίους ἑβδομήκοντα ἄρμενα κάτεργα, καράβας καὶ φούστας, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ ἐπολέμει αὐτὴν διὰ πλείστων ἑλεπόλεων ἀπὸ τὸν Ἰουνίου μηνὰ ἕως τοῦ Δεκεμβρίου, καὶ τῇ κε΄. τοῦ αὐτοῦ παρεδόθη ἡ αὐτὴ ἀθλία εἰς χεῖρας αὐτοῦ. ἔδωσε δὲ ἄδειαν, καὶ ἐξέβη ὅς τις ἤθελεν.

Πρὶν βασιλεῦσαι οὗτος ὁ Σουλαϊμάνης, ἐπροσῆλθη τις Ἑβραῖος μάγος πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ· γίνωσκε Σουλτάνε μου, ὅτι μέλλεις βασιλεῦσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σουλτὰν Σουλαϊμὰν εἶπεν αὐτῷ, ἐν πόσῳ, καιρῷ; ὁ δὲ Ἑβραῖος ἔφη, τρία στοιχεῖα γραμμάτων μὲ διδάσκουν· οὐκ οἶδα εἰ χρόνοι εἰσὶ ἢ μῆνες ἢ καὶ τὰ ἄλλα. καὶ ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἄλλα ὅσα ἦταν χρείαν. ἔφη ὁ Σουλτὰν Σουλαϊμάνης, ὅτι ἐὰν βασιλεύσω, δώσω σοι λοφὰν ὅσον θέλῃς. καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἔγγραφον ὁμολογίας. καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἑβραίου ἐβασίλευσε, καὶ τῶν στοιχείων ἀριθμουμένων εὑρέθη ἀληθὴς ὁ Ἑβραῖος. ἦλθε δὲ ὁ Ἑβραῖος, καὶ αἰτήσας τὴν λοφὰν κατὰ τὸ ἰδιόγραφον τοῦ ἀφέντος, καὶ λαβὼν αὐτὸ, καὶ ἄλλας πλείστας τιμάς. ἠρώτησε δὲ αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τί μέλλει γενέσθαι; ὁ δὲ Ἑβραῖος ἐν κακίᾳ φερόμενος, ἢ καὶ ἀληθῶς ὡς ἐδιδάσκετον ὑπὸ τῆς μαντείας αὐτοῦ, ἔφη, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ, ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν πόλιν μέλλει νὰ ποιήσουν στάσιν, καὶ βασιλέα ὅστις ἔνι τὴν σήμερον εἰς τὴν πόλιν· καὶ αὐτοὶ σὺν αὐτῷ νὰ στασιάσουν κατὰ τοῦ σοῦ κράτους, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει ἡ βασιλεία σου νὰ τοὺς κόψῃς, ἵνα μὴ τελέσουν τὸ ἔργον. ὁ δὲ συμβούλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβούλων αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς. καί τις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ὀνόματι Πυρὶ Μπασιᾶς, ἀπέκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἀθέσμου καὶ ἀδίκου ὁρμῆς, εἰπὼν αὐτῷ· Σουλτάνε μου, τὰ τοιαῦτα μεγάλα πράγματα

Digitized by Google

ἀπὸ Θεοῦ εἰσί· καὶ εἰ μὲν εἰσὶν ἀπὸ Θεοῦ, δὲ δυνάμεθα ἐναντιωθῆναι, ἵνα μὴ εὑρεθῶμεν καὶ Θεομάχοι. εἰ δὲ εἰσὶν ἐξ ἀνθρώπων, ἄφες ἡμᾶς τοὺς δούλους σου, ἵνα ποιήσωμεν τὴν ἐκδίκησιν.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἔδειξεν ὁ Θεὸς σημεῖον τοιόνδε ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τῇ μεγάλῃ κυριακῇ τοῦ Πάσχα· τὸ μεσονύκτιον ἠγέρθησαν οἱ Τερβήσιδες, καὶ ὑπῆγαν εἰς τὴν ἁγίαν σοφίαν, νὰ σαλαβατίσουν κατὰ τὸ αὐτῶν ἔθος. καὶ ἐλθόντες εἰς τὰ προαύλια τοῦ ναοῦ ἤκουσαν ψαλμῳδίαν, καὶ εἶδον καὶ φῶς μέγα ἐν τῷ ναῷ, καὶ πλησιάσαντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεῳγμένας. καὶ φωνὰς ψαλμῳδίας, τὸ Χριστὸς ἀνέστη. καὶ ἀκούσας σπουδαίως ἔδωσεν γνωστὸν τοῦ ἀφέντος. ὅστις ἦλθε σωματικῶς, καὶ ἤκουσε, καὶ εἶδεν ἐν ὀφθαλμοῖς, κελεύσας ἵνα ἀναβοῦν εἰς τὰ ἀνηχούμενα, νὰ σκοπεύσουν μήποτε ἐστὶν ἐξ ἀνθρώπων, ἡ τοιαύτη ἐνέργεια. καὶ εὐθὺς ἐξέλειπε καὶ τὸ φῶς, καὶ ἡ ψαλμῳδία. καὶ πάλιν ὥρμησεν, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς· εἰ μὴ πάλιν ὁ αὐτὸς Πυριπασιᾶς ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὴν ὁρμήν.

Εἰς τὰ ͵αφιβʹ Ἰουλίῳ ἐπῆρεν ὁ Σπανίας τὴν Γένουβαν ἀπὸ σπαθίου, καὶ ἔκοψεν ἐν αὐτῇ ψυχὰς λϛʹ χιλιάδας.

Εἰς τὰ ͵αφκγʹ ἀπεστάλη ὁ Αἰχμάτη Μπασιᾶς ὑπὸ τοῦ Ἀμηροῦ Σουλτάνου Σουλαϊμάνη εἰς τὸ Κάειρος ἵνα ὁρίζῃ αὐτό. ὅστις διὰ φθόνον διά τί ἠγάπα ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς τὸν Πραΐμ Μπάσιαν, ἀνυποτάκτισε, καὶ ἐγίνετο ἀντάρτης. καὶ ἔκοψεν ὅλους εὗρεν ὅπου ἤθελαν νὰ εἶναι εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ ῥηθέντος Ἀμηρός. οἱ δὲ οἰκεῖοι τοῦ αὐτοῦ τόπου ὑφάσαν τὸν ῥηθέντα Μπασίαν καὶ ἐποίησαν αὐτὸν Σουλτάνον, οὗ ὁ ἀδελφὸς ἦν Φλαμπουριάρης εἰς τὸν Μωραίαν, καὶ ἔστειλεν ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς, καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτὸν ἐν τῇ Μεθώνῃ· τὴν ὁποίαν κεφαλὴν ἔκδειραν, καὶ ἐπῆραν αὐτὴν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ο δὲ ῥηθεὶς Αχμάτης, ὁ νυνὶ Σουλτάνος ἐσυνάξεν ὅλους τοὺς Εβραίους τοὺς ὑπ' αὐτόν, καὶ ἔκοψέν τους, καὶ τὸν βίον αὐτῶν ἐδήμευσεν ἐξ αὐτῶν βίον πλῆθος ἄπειρον.

Τῷ αὐτῷ ἔτει διὰ συνεργοῦ τοῦ ῥηθέντος μεγάλου ἀφέντος τοῦ Σουλαϊμάνη ἐσκότωσαν μέσα εἰς τὸ λουτρὸν τὸν ῥηθέντα Αχμὰτ Μπασία, καὶ πάλιν ὁ τόπος ὅλος τῆς Συρίας ἐγύρισεν εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ μεγάλου ἀφέντος.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς ἐξέβαλεν πολλὰς φαμιλίας ἀπὸ τὰ κάστρη τῆς Ρωμανίας, καὶ ὑπῆγε τοὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ Τούρκους.

Τῷ αὐτῷ ἔτει, καὶ τὸ παρελθὸν ἐγένετο λοιμικὴ νόσος παγκόσμιος, κυρίως δὲ εἰς τὴν Κρήτην. εἰς τὴν Ρόδον, εἰς τοὺς Κορφούς, εἰς τὴν Ζάκυνθον. εἰς τὴν Ἄρταν, εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐγένετο Πορίαν, καὶ εἰς τὸν Μωραίαν σποράδην, καὶ εἰς τὴν Ἀθήναν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει Αὐγούστῳ εἰς τὰ ιʹ ἐπέρασεν ὁ Κούρτογλης μετὰ κατέργων, καὶ φούσταν, καὶ ὑπῆγε τὸ μέρος τῆς Πουλίας, καὶ ἐπῆρεν ἕνα κάστελλον.

ΤΕΛΟΣ.

Digitized by Google

Anni orbis cond.	*Anni Christi.*	CHRONICON BREVE.
		factus est. (Mi Sultane, tam magnæ ac arduæ res nonnisi a Deo perfici possunt. Si namque isti a Deo sunt, non possumus adversari, quin & adversus Deum pugnare deprehendamur. Quod si ab hominibus fuerint, sine nos servos tuos vindictam de iis sumere.)
		Hoc eodem anno tale signum Constantinopoli magna Paschatis Dominica Deus ostendit. Cum Dervisii media nocte, ut ipsis mos est, surrexissent, & ad S. Sophiæ templum venissent, juxta ritus suos orgia celebraturi; vestibulum ingressi Psalmodiam audierunt, lumenque magnum in templo viderunt: propius deinde accedentes patentes portas conspexere, audieruntque voces canentium Hymnum, *Christus resurrexit.* Quod ad Sultanum accurate retulerunt, ipseque accessit, audivit & vidit oculis suis, jussitque ut attenderent ad resonantes istos cantus; perpenderentque, num ab humana voce ederentur. Statim simul cum psalmodia lumen defecit. Iterumque Sultanus de Christianis interficiendis vehementius agit, a quo violento consilio Pysi Bassa eum retraxit.
		Mense Julio Genuam vi occupavit Hispaniæ Rex, hominumque triginta quinque millia occisa sunt.
		Ahmetes Bassa Cairum in Ægypto, ut provinciam regeret, a Sultano Suleimane missus est. Invidiæ vero stimulis in Abrahamum Bassam percitus, quod apud Sultanum gratia præ cæteris valeret, a Suleimane deficit, & contra eum rebellat: omnesque, qui in fide & obsequio erga Ameram prædictum stare voluerunt, de medio tollit. Provinciales Achmetem illum Bassam Sultanum proclamarunt: hujus frater in Morea Flaburiaris, id est, Sangiacus, erat: quem Methonæ per satellites illuc missos Amiras capite truncari fecit; abscisso capiti pellem detraxerunt. & Constantinopolim asportarunt.
7031	1523	Ahemetes vero nuper Cairi Sultanus renunciatus, cunctos suæ ditionis Hebræos simul contractos interficit, eorumque bona publicat, unde magnam pecuniarum vim corrasit.
		Eodem anno, magno Sultano Suleimane auctore, Achmetes Bassa in balneis oppressus necatur: rursusque universa Syria Sultani imperio subjicitur.
		Eodem anno prædictus Amiras ex Romaniæ, id est, Thraciæ, oppidis familias multas in Ægyptum, & inter Turcos migrare fecit.
		Eodem anno, etiamque superiori contagiosus morbus per universum orbem sævit, præcipue vero per totam insulam Cretam grassatus est, Rhodum, Corsuniam, Zacynthum, Artam, Johanninas, Peria: Moream passim Athenasque invasit.
		Eodem anno Augusti die 8. in Apuliam triremibus dromonibusque Curtogles trajecit, istiusque provinciæ partem populatus est, & castrum unum occupavit.

Edit. Paris. pag. 204.

F I N I S.

Edit. Parif. pag. 206.

ISMAELIS BULLIALDI

AD DUCÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIAM

NOTÆ.

AD CAPUT PRIMUM.

Pag. 1. INITIO hujus operis propositum Auctoris fuit, annorum a mundi ortu & creatione exactorum synopsim ob oculos ponere juxta Ecclesiæ Orientalis calculum; quæ ab initio mundi ad annum 1. Æræ Christianæ vulgaria annos integros 5508. a Septembri antecedente Kal. Jan. anni primi numerat. Nullus vero eorum, qui in Chronologia parumper versati sunt, nescit Græcos annum suum ab illo termino Kal. Septemb. ordiri: ita ut Christus anno 5509. sive autumno, sive ineunte hyeme Θεοτόκος eum genuisse dicatur, natus sit. Norunt etiam omnes septuaginta, ita appellatos ac creditos, veteris testamenti Interpretes, plures annos a mundi exordio ad Abrahamum, in versione sua computavisse, quam in textu Hebraico reperiantur. Qua ratione id contigerit assequi arduum. Textus equidem Hebraicus ab Adamo ad diluvium annos exactos solummodo exhibet 1655. cum interim LXX. Interpretes numerant 2242. In hujus enim capitis verbis, ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη ,βσμβʹ, rectus est: etsi e generationum explicatarum numeris colligantur 2249. A diluvio ad Abrahamum textus Hebraicus numerat annos 292. at Interpretes LXX. numerant annos 1178. hic noster 1181. De hac computandi dissensione non est dicendi nunc locus; nec propositum est nobis disquirere & scrutari num textus Hebraicus, quo illi usi sunt, ab eo, qui omnibus probatus circumfertur, variaverit. Num etiam aliqua ratione ducti illi viri, qui gentilium, Ægyptiorum præcipue ac Græcorum, oculis ac judicio sacram historiam subjiciebant, annos aliquot ab orbe condito ad diluvium, & inde ad Abrahamum intercalarint,

pag. 207. importunas gentium ob idololatriam cæcutientium objectiones declinaturi.

Pag. 2. A *Οὗτος ὁ Μωσῆς*) At Eusebii Chronicon initium annorum Inachi alligat anno ætatis Abrahami 161. eo ipso quo natus est Jacob seu Israel. Mosem vero natum prodit anno ab Abrahami nativitate 435. ita ut annis totis 274. posterior sit Inachi initio Mosis nativitas.

Ibid. C. *Εὑρίσκομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδάμ*) In enumerandis annis ab orbe condito ad Incarnationem hallucinatus est hujus historiæ auctor, vel, qui illum transcripsit, lapsus est. Ab anno namque primo Æræ mundi ad annum primum Christi Ecclesia Græca numerat annos 5508. & tali intervallo Epocharum utitur in sequentibus hic scriptor; legendum itaque hoc loco ἔτη ,εφηʹ. 5508.

Ibid. *Ἀπὸ δὲ τῆς θεανδρικῆς οἰκονομίας*) Mysterium adorandum Incarnationis filii Dei Græci Theologi & Scriptores appellant θεανδρικὴν οἰκονομίαν.

Ibidem *Ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου*) Post Christi epocham mentionem facit Constantini, qui ob redditam Christianæ Ecclesiæ pacem & tranquillitatem clarus, Deo ac hominibus acceptus, Græco etiam homini religiose cultus est. Hujus enim Imperatoris matrisque Helenæ Ecclesia Orientalis memoriam die 21. Maii celebrat. Et Constantinopolitani Imperatores, referente Codino Curopalata lib. de officiis Palatii Constantinopolit. in templum SS. Apostolorum die illa se conferebant. κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀπέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἔνθα καὶ ἡ ἁγία τούτου σορὸς κεῖται. *Die quo Magni Constantini memoria celebratur, confert se Imperator in templum SS. Apostolorum, in quo illius sanctus loculus situs est.* Græcorum insuper universitati chara Constantini memoria est, qui translata Imperii Romani sede ab Italis ad Græcos, nomini suo novam, quam condidit Romam, consecravit. Byzantii appellatione omissa urbem immensum in modum auctam atque ornatam Constantinopolim appellavit. Justinianus etiam de S. Sophiæ magnificentissimo, ac elegantissimo, quod extruxit, templo jure commendatur. Anno porro 11. regni sui Justinianus Sanctam Sophiam restitutam ac ædificatam consecravit. Georgius Cedrenus, Τῷ ιαʹ ἔτει γέγονε τὰ ἐγκαίνια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. καὶ ἐξῆλθεν ὁ κατὰ αὐτὸ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας μετὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ βασιλέως σὺν τῷ λαῷ. ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς καύσεως αὐτῆς μέχρι τῶν ἐγκαινίων, ἔτη εʹ μῆνες ιαʹ. καὶ ἡμέραι ιʹ. παρῆλθον· ἐν γὰρ τῷ ,ϛηʹ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἰνδικτ. ιεʹ τῆς κγʹ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ὥρᾳ πρώτῃ τῆς ἡμέρας, τῆς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀνανεώσεως ἤρξατο ὁ Ἰουστινιανός. *Anno Justiniani 11. Magnæ Ecclesiæ encænia, seu consecratio, celebrata sunt. Litanias & preces recitantes Patriarcha & Imperator, comitante populo, a sanctæ Anastasiæ templo egressi processerant. A die porro, quo flammis periit, ad encænia anni 5. menses 11. dies decem transierunt. Anno enim ab orbe condito 6008. Indict. xv. Februarii die 23. hora diei prima, Justinianus instaurationem Magnæ Ecclesiæ auspicatus est.* In hoc Cedreni loco mendum Librarii occurrit in annis mundi hic enumeratis; cœpit Justinianus anno Christi 527. mundi 6035. Kalend. April. anno ejus quinto, id est, 532. Christi, mundi vero 1039. vel 6040. seditio Constantinopoli orta est. Februario mense cœpta est reædificari Sanctæ Sophiæ Basilica: & anno ejus undecimo confectara est, id est, anno Christi 537. ab April. Kal. ad similem diem anni 538. &, ut quod sentio dicam, anno mundi 6040. Februario mense cœpit instaurari templum Sanctæ Sophiæ Indictione IX. ita ut legendum sit ,ϛμʹ ἔτει ἰνδικτ. θʹ. anno 6040. Indictione IX. præ-

Digitized by Google

ter illud alia collapsa, aut seditione factionum Prasinæ ac Venetæ combusta instauravit. Xenodochia & monasteria fabricari jussit, iisque reditus annuos ingentes attribuit. Imperii fines Barbarorum incursionibus angustiores redditos dilatavit. de quibus omnibus Procopii tractatus sex περὶ τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων legendi sunt.

Edit. Paris. pag. 208. Ab Æræ Christianæ vulgaris initio ad Constantinum computantur anni 305. & unius semissis cum diebus aliquot. Nam mortuo anno 306. Julii die 25. Constantio Chloro, ipse Imperii fasces suscepit. Perperam igitur noster a Christo ad Constantinum numerat annos 318. A Constantino pariter ad Justinianum erravit statuens annorum 210. intervallum: cum revera intercesserint ab anno 306. Julii 25. ad annum 527. Kal. April. quo Imperium adeptus est Justinianus, anni 221. fere: quatuor quippe propemodum menses desunt. Ista numerorum perturbatio etiamdum cernitur in illo temporis intervallo, quo Justiniani initia distant a Constantino Leonis IV. F. & hujus conjuge Irene, quod noster Historicus statuit annorum 260. cum tamen juxta historicam veritatem anni tantum 253. numerentur. Etenim cum Irene matre cœpit Constantinus anno Christi 780. A Constantino & Irene ad Alexium Comnenum numerat annos noster 295. simul itaque collectis intervallis, quæ a Christo ad Alexium Comnenum statuit, reperiuntur anni elapsi 1083. ideo cœpisset Alexius 1084. ineunte. Juxta veritatem vero Chronologicam anno Christi 1081. Imperium adeptus est Alexius Comnenus. Propterea a Constantino & Irene ad Alexium verum temporis intervallum statuitur annorum 301. Videtur equidem historiæ hujus Auctor has temporum epochas & intervalla ex memoria descripsisse: nam ista cum sequentibus committi ac concinnari nequeunt. Cum enim occupatam a Latinis urbem Constantinopolim anno mundi 6712. hoc anno Christi 1204. Aprilis die 12. statuat: numeretque Ducæ Murtzuphli, Alexii Angeli, ejusque fratris Isaaci annos, quibus regnarunt, 19. fere: Comnenorum vero Dynastiam annorum 103. (quæ summa colligitur ex numeris annorum attributorum singulis ex gente Comnena Imperatoribus.) non vero 101. ut in textu legitur: summa annorum, quibus Angeli ac Comneni regnarunt fit 122. quam cum ab annis 1204. rejecerimus ad annum 1082. & initium Alexii Comneni regrediendo perveniemus. At ex intervallis antecedentibus initia Dynastiæ Comnenorum anno Christi 2084. hunc auctorem alligare invenimus. Non sibi itaque constat Ducas in hac calculi subductione.

Ibidem D. Ἐν δὲ τῷ ἔαρι ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων) Huc advocandæ sunt Kalendarii notæ vulgares, ut nobis constet num auctor in assignanda die erraverit. Anno Christi 1204. fuit Cyclus Lunæ VIII. Solis IX. litteræ Dominicales D, C. Pascha igitur Aprilis 25. Dominica τῶν βαΐων, sive Palmarum Aprilis 18. ergo dies Aprilis 12. fuit feria 2. seu dies Lunæ sextæ septimanæ jejuniorum, ut a nostro notatur: quæ in libris Græcorum Ecclesiasticis δευτέρα τῆς ἕκτης τῶν νηστειῶν vocatur. huic etiam temporis notæ consentit Nicetas Acominatus Choniates. Flandriæ Comes Balduinus ab Henrico Dandulo Venetiarum Duce, cæterisque 12. vel, ut aliis placet, quindecim electoribus, Imperator electus est 6. Kal. Maii, hoc est, postridie Paschatis, quod eo anno incidit in 7. Kal. Maii, seu 25. Aprilis. coronatur vero 17. Kal. Junii, hoc est, Maii 16. hæc tradit Jacobus Meyerus Baliolanus Annal. Flandriæ lib. 7. sub finem. Villharduinus scribit diem coronationis indictam fuisse tribus post Pascha septimanis, hoc est 16. die Maii, quæ fuit Dominica *Jubilate*.

Inducit Villharduinus Dandulum promittentem se Imperatoris nomen proclamaturum *Hora qua Deus natus est*. quæ verba me inducunt, ut credam vigilia Paschatis electionem factam, & post Pascha incoronationem Balduini dilatam: ita ut Calvisio adhæreamus, qui electionem 24. Aprilis Sabbatho sancto factam asserit. & fortasse Villiharduinus scripsit aut scribere voluit, *Hora, qua Deus resurrexit*, hoc est, summo mane die Paschatis, paulo post mediam noctem. Hic tamen omittere non debemus, Imperatorem Balduinum, in epistola quam de Constantinopoli expugnata scripsit monere se electum fuisse Dominica *Misericordias Domini*, quæ contigit Maii die 9. sublimatum vero Dominica *Cantate*, hoc est, Maii die 23. epistolam illam edidit Aubertus Miræus in Codice *Donationum piarum a Flandriæ comitibus factarum*. pag. 209.

AD CAPUT II.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ) Extincto a Latinis Alexio Duca Murtzuphlo, qui Alexium Angelum veneno bis frustra aggressus, laqueo tandem necaverat, Balduinus Belga seu Flander, adjuvante Henrico Dandulo Venetiarum Duce C. Politanus Imperator renunciatur. Theodorus vero Lascaris occupata a Latinis urbe in Orientem abiit, & Nicææ Imperator salutatur. Ita Nicephorus Gregoras lib. 1. Hist. Byzant. post urbem captam, ἕως ὀψὲ καὶ μόλις περὶ τὴν Νικαίας μητρόπολιν ἀναγορευθῆναι συνέπεσε βασιλέα Θεόδωρον Λάσκαριν τριακοντούτην ἤδη τυγχάνοντα. *Donec in Nicæa metropoli vix tandem acciderit Theodorum Lascarim annos jam triginta natum Imperatorem renunciari.* Clarius vero lib. 4. cap. 2. ἐνταῦθα εἰς Νίκαιαν αὖθις ὑποστρέφω. αὕτη γὰρ ἡγεῖτο Ῥωμαίων βασιλέων μετὰ τὴν τοῦ Βυζαντίδος ἅλωσιν. Inde Nicæam sedit, quæ regia sedes Imperatorum Romanorum post captam Byzantium fuit. Nicetas enim Choniates in Annalibus Theodorum Lascarim in Asia regnasse scribit duobus in locis. ὁ δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος εἰς γένος ἀπαστράπτων καὶ κῆδος βασιλικὸν περιδόξως, ἀποκρουσάμενος ἐκεῖνον, τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον ὑποδύεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑφ' ὅλων τῶν ἑῴων ἀναγορεύεται πόλεων. *Theodorus Lascaris genere nobilissimus, & Imperatoris affinitate clarus, illo repulso (Manuele Maurozome) calceos purpureos induit, & a cunctis urbibus provinciarum Orientalium Imperator proclamatur.* & infra, κατὰ δὲ τὴν ἕω Προυσαεῖς μὲν καὶ Νικαεῖς. Λυδοί τε καὶ οἱ Φιλομηλῖται, καὶ Σμύρνη, καὶ Ἔφεσος, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων κείμενα Θεοδώρῳ προσανεῖχον τῷ Λάσκαρι. *In Oriente vero Prusæ & Nicæenses, Lydi & Philomelphi, Smyrna & Ephesus, quæque regiones illas interjacent urbes, Theodori Lascaris partibus adhærebant.* Nescio igitur cujus auctoritate fultus Sethus Calvisius, in prima editione suæ Chronologiæ, quam postea correxit, & ampliorem reddidit; & post eum Christophorus Helvicus dixerint Lascarim Adrianopoli regnasse: imprimis vero Calvisium demiror, qui Nicephorum auctorem citat. Non extra rem erit si Lectorem moneamus populum illum, qui Φιλομηλῖται hic vocantur, apud nullum Geographum reperiri: & procul dubio error est Librariorum, & forte ex duobus Φυλακηνῖται & Ἱεραπολῖται, coaluit vox Φιλομηλῖται. Phylacensii autem & Hierapolitæ populi sunt Phrigiæ majoris, quæ Lydiæ, cui Theodorus Lascaris imperavit, finitimi & contermini sunt. Pag. 1. A

Ibidem. Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης) Nicephorus Gregoras lib. 2. cap. 1. ὀκτωκαίδεκα δὲ βασιλεύοντι τούτῳ (Λάσκαρι) παρῳχήκεσαν ἔτη, καὶ τὸν παρόντα βίον ἠμείβετο, διάδοχον τῆς βασιλείας καταλελοιπὼς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ Εἰρήνῃ γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν. *Cum annos 18. Lascaris in Imperio egisset, ex hac migravit vita, successore relicto Joanne Duca, qui filiam ejus Irenem uxorem duxerat.* Sed sedem

habuisse Johannem Batatzam, seu Vataciam, Magnesiæ potius quam Nicææ non constat ex illo loco. cap. 6. ait Johannem, lustrata Macedonia & Thracia, per æstatem Nicæam recessisse, & in hyberna militem dimisisse. & cap. 12. Johannem ædificasse Magnesiæ templum, ὄνομα τοῦ θαυματουργοῦ Σωσάνδρα καλούμενον, aliudque, ἐντὸς τῆς Νικαίας εἰς ὄνομα Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. hic Vatacia Didymotœcho oriundus erat, & Protovestiarii dignitatem adeptus a Lascari gener adscitus est. Georgius Logotheta in Chronico.

Edit. Paris. pag. 250. Θεόδωρος Λάσκαρις ἔτη δ'.) Hic Theodorus junior senioris ex filia nepos, annos triginta tres natus erat, quando fasces Imperii suscepit: anno enim quo pater ipsius Johannes Imperator designatus fuit, natus est Theodorus, ut scripsit Gregoras lib. 2. sub finem.

Ibidem Ἰωάννης Λάσκαρις) Hic filius Theodori junioris fuit, cui pater moriens Arsenium Patriarcham, & Musalonem Protovestiarium tutores dederat, ut res Imperii administrarent, donec Joannes, qui sexennis solummodo erat, adolevisset. Muzalo dum funus Theodori effertur, & Magnesiæ in magno templo Sosandrio defuncti commemoratio agitur, ad ipsam sacram mensam ab irruentibus militibus confoditur. Arsenius deinde Patriarcha rerum usu ac consilio destitutus Michaelem Palæologum in Imperatorem coronat, ea conditione ut adulto Johanni Imperio cedat, seque abdicet. Michael coronatus Johannem custodiendum Magnesiam mittit, tandemque excæcat, hocque scelere ineptum ac inhabilem Imperio reddit. Niceph. Gregoras lib. 3. sub finem, & lib. 4. Georgius Phranzes lib. 1. capp. 3. & 5. Michael Palæologus ex gente antiqua & nobilissima oriundus erat, quam, ut ex aliis Petrus Bizarius refert lib. 5. de bello Veneto, *Ex Italia adeoque Viterbo ipso Hetruriæ civitate haud sane ignobili, (quæ olim Vejusa nuncupata, tamquam trium urbium septa vel mœnia in se complectens,) originem traxisse nonnullis placet.*

Ibid. B. Ἐξεώσθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι τῆς πόλεως) In margine adscriptum ἐν ἔτει ,ϛψξη' Ἰουλίῳ κε'. *mundi anno 6768.* (Christi 1260.) *Julii 25* referri debet hæc temporis nota ad annum 1. Imperii Michaelis Palæologi. quippe urbs a Græcis recuperata fuit anno Christi 1262. mundi juxa Græcos anno 6770. Nam collectis annis Theodori Lascaris, Johannis Vataciæ, Theodori, & Johannis annis tribus fit summa an. 58. qui cum additi fuerint annis 1204. exhibebunt annum 1262. quo Joannes, cui Imperialis corona numquam imposita fuit, a Palæologo Michaele excæcatus & Imperio pulsus est, & Latini urbe exacti sunt. Libro etiam 4. Gregoras de urbe recuperata per Cæsarem Strategopulum verba faciens notat, δυοῖν ἐξ ἐνιαυτοῖν ἤδη ἐφ' ᾧ τῷ βασιλικῷ θρόνῳ ἐγκαθιδρυθεὶς ὁ Μιχαὴλ ἐγεγόνει. quo igitur anno urbs capta est, jam duos in Imperio annos integros Michael exegerat: unde constat ipsum clypeo insidentem Imperatorem proclamatum esse anno 1260. Phranzes cap. 4. lib. 1. Dynastiam Francorum annos 59. mens. 3. dies 4. C-Poli durasse ait. Georg. Logotheta in Chron. C-Politano sub finem ait urbem a Latinis captam anno 6712. & eam tenuisse annis 58. recuperatam anno 6769. Indict. IV. in quo sibi non constat: nam mensis Julii 25. captam ait CPolim a Græcis. Post annos 58. qui additi cum fuerint annis 6712. dabunt annos 6770. & Indictionem V. transcriptoribus fortasse hic error imputandus est, non Logothetæ.

Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος) Sub Michaele Palæologorum primo cœperunt Turci provincias Asiaticas, quæ Imperatoribus CPolitanis adhuc parebant, vexare ac perpetuis latrociniis vastare. Gregoras lib. 5. & lib 7 cap. 1. statum provinciarum Asiæ talem fuisse narrat. Κατεῖχε ὁ μὲν Καρμανὸς Ἀλισούριος τὰ πλείω τῆς μεσογαίου Φρυγίας, ἔτι τὰ μέχρι Φιλαδελφείας, καὶ τὰ ἐγγὺς πάντα ἀπὸ τοῦ περὶ Μαίανδρον ποταμοῦ Ἀντιοχείας. τὰ δὲ ἐκεῖθεν μέχρι Σμύρνης καὶ τῆς ἐντὸς παραλίου τῆς Ἰωνίας, ἕτερος ὄνομα Σαρχάνης· τὰ γὰρ περὶ Μαγνησίαν καὶ Πριήνην καὶ Ἔφεσον φθάσας ὑφείλετο σατράπης ἕτερος ὄνομα Σασάν. Τὰ δὲ ἀπὸ Αἰολίδος ἄχρι Μυσίας τῆς πρὸς τῷ Ἑλλησπόντῳ, ὅ, τε Καλάμης λεγόμενος, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ Καρασῆς. τὰ δὲ περὶ τὸν Ὄλυμπον καὶ ὅσα τῆς Βιθυνίας ἐξῆς ἕτερος ὄνομα Ἀτμάν. τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σαγγαρίου μέχρι Παφλαγονίας μεμερισμένως εἶχον τοῦ Ἀμουρίου δείξαντα παῖδας. *Caramanus itaque Alisurius maximam Phrygiæ mediterraneæ partem occupaverat, & Philadelphiam atque etiam Antiochiam ad Mæandrum usque omnia ditioni suæ subjecerat. Quæ vero regiones ab illis locis ad Smyrnam & Joniæ maritima pertingunt, alius Sarchanes appellatus illis dominabatur. Sosan etiam, qui vocabatur, Satrapa Magnesiam Prienen & Ephesum, (Romæis) eripuerat. Calames ejusque filius Carasis ab Æolide usque ad Mysiam Hellesponto adjacentem regnabat. Bithyniam & quæ Olympo monti circumjecta sunt alius nomine Atman obtinebat.* *pag. 215.* *A Sangario tandem fluvio Paphlagoniam usque Amurii filii inter se regionem partiti erant.* Qui nostro Carmian appellatur Gregoræ est Caramanus Alisurius. Sarchanem & Carasim uterque habet: pro Othmane Gregoras legit Atman. Sasanem noster, ut & Amurii seu Homuris filios nescit. Gregoras Mantachiam ignorat, etiamque Atinen. Laonicus Chalcocondylus lib. 1. de Reb. Turc. non longe ab initio, lib. etiam 2. hos duces fuisse Aladinis Selzucii, qui sedem Imperii Iconii habuerat, ministros asserit. quique Laonico est Ædines nostro vocatur Atin, & qui illi Mendesius nobis est Mantachias. Phranzes lib. 1. cap. 26. hos duces enumerat ut Gregoras, easdemque ditiones attribuit. Leunclavius in Pandectis historiæ Turcicæ num. 13. duces istos aliter enumerat, ita ut in tanta varietate auctorum nomina illa, ducumque numerus in incerto aliquatenus maneant, Asiæ statu interim misero Imperiique vastatione pro compertis habitis. Cantac. l. 2. cap 29. Atinis filios ait fuisse Χετὴρ καὶ Ἀμοὺρ, id est, Cheterein & Homurium. Carasem vero Phrygiæ Regulum tradit lib. 3. c. 82.

Καὶ τὴν τῶν Μαγιδῶν ἐπαρχίαν) Valde probabile *Ibid.* est Magedi vel Magidi præfecturam hic vocari, quæ in MS. Notitia Episcopatuum CP. diœceseos sub Sardium Metropolita legitur ὁ Σετῶν ἤτοι Μαγίδου. Sub Sylæo etiam sive Pergæo Metropolita Phamphyliæ secundæ habetur in eadem Notitia Μαγίδου Episcopatus, sed in alio exemplari legitur Μαγύδου, quæ ab alia differt. hæc secunda forte illa est quam Nagidon appellat Leunclavius, & Turci Nigde. Magydum habet in Pamphylia Ptolemæi Interpres, textus Græcus μάγυδον non longe a Cestri fluvii ostiis. Nagidon non habet Ptolemæus,: Stephanus de urbibus Νάγιδος πόλις μεταξὺ Κιλικίας καὶ Παμφυλίας ubi citat Hecatæum. eamque eadem cum Matylo. Casaubonus in Strabonem lib. 14. in his verbis τοῦτο δ' ἐστὶ Ἄγιδοι πόλις ex Stephano corrigit, & Νάγιδος legit.

Ἀπὸ Ἄσσου πόλεως ἄχρι καὶ Ἑλλησπόντου.) Assus *Ibid. C* urbs ad Propontidem in littore Asiatico, quam Strabo lib. 13. a Methymnæis conditam scribit, teste Myrsilo, φησὶ δὲ Μυρσίλος Μηθυμναίων κτίσμα εἶναι τὴν Ἄσσον. Stephanus de urbibus duas facit Assos, unam in Lycia πλησίον Ἀτάρνης, alteram in Æolide ad Hellespontum. Hic obiter notabimus Stephanum errasse, dum Assos duas facit, primamque in Lycia collocat Atarnæ vicinam; in Lycia siquidem Atarna sita non est, ut ipse scribit, sed in Mysiæ & Lydiæ finibus, Ἀτάρνα πόλις μεταξὺ Μυσίας καὶ Λυδίας. Strabo quoque lib. 13. Atarneam habet prope Assum: nec ipse nec Ptolemæus Assum in Lycia ponunt. Notitia Episcopatuum sub throno Constantinopoleos habet Ἄσσον sub Ephesino Metropolita.

Ibid. *Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἐβασίλευσε Μιχαήλ.*) Hic auctor noster male ac perperam scribit Michaelem in Imperio successisse Andronico patri: simul namque pater & filius regnarunt: & Michael anno 6829. (Christi 1320.) Octob. 12. die Dominica ante patrem obiit, accepto Thessalonicæ noncio Manuelem secundo genitum filium ab Andronico natu majore, (quem ejus frater Manuel in meretricis, cum qua consueverat ille, domo quærebat,) occisum fuisse, cum quis esset Andronici satellites ignorarent, rivalemque esse suspicarentur; de quibus adeundus Gregoras lib. 8. in principio. Cantacuzenos lib. 1. hist. cap. 1. generis mortis nullam mentionem facit, quo Manuel extinctus est. diligenterque animadvertendum dissidii causam inter Andronicos avum & nepotem orti, quo mutuis odiis certarunt, in avum a Cantacuzeno transferri; & Gregoram ab isto, ut pote scriptorum mendacem, asperis aliquando verbis castigatum esse, quod ipse scripsit Cantacuzenus lib. 4. capp. 24. & 25. cui tamen potior fides hac in re adhibenda sit nescio. Nam Cantacuzenus cum juniore Andronico a puero educatus adoleverat, inter hujus fidissimos ac maxime familiares semper numeratus, ita ut ab eo ad dignitatem usque imperatoriam, tu- *Edit. Paris. pag. 212.* toris munere cohonestatus, provectus fuerit: quapropter non levi suspicione perstringendus venit, actis & gestorum ab Andronico juniore memoriæ nimio studio indulgens & consulens, dum Andronico seniori æquum minus forte se præbet.

Phranzes Protovestiarius lib. 1. cap. 10. sub finem tradit Andronicum seniorem cum Michaele regnasse annos 45. & Andronicum juniorem cœpisse anno mundi 6836. qui fuit Christi 1328. Gregoras lib. 8. notat Andronicum juniorem coronatum fuisse Februarii *ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος*. Hæc Indictio VIII. congruit cum Christi anno 1325. ita ut hic auctor noster, annos Impp. Andronici ejusque F. Michaelis dum numerat 43. terminum istum incoronationis junioris Andronici respiciat, quæ anno 1325. Februarii die 2. Indict. VIII. peracta est. quibus etiam consentit Cantacuzenus lib. 1. cap. 41. Post quam incoronationem nepotis, Andronicus avus annos 3. in Imperio adhuc vixit: ita ut totos annos 46 cum filio & nepote regnaverit, quos 45. solummodo numerat Protovestiarius, anno siquidem 1328. nepos solus Imperio potitus est. Christi deinde anno 1330. senior Andronicus ad vitam monasticam a nepote invitus cogitur, ut ait Gregoras; inque Monasterio mutato nomine Antonius appellatus biennium vixit, summaque rerum necessariarum inopia pressus anno demum 1332. obiit. Cantacuzenus lib. 2. cap. 16. Andronicum seniorem ad vitandas insidias, quas sibi aliquos struere tyrannidem affectantes suspicabatur, sponte monasticam vestem induisse asserit: ærumnis ac miseriis colluctantem obiisse silentio transmittit, ne sibi dedecus accersat, & Andronico juniori invidiam & odium concilier; quandoquidem præcipuum inter consiliarios hujus Andronici, apud quem præ cæteris gratia potentiaque valuit, habitum esse notum sit. Hic Andronicus ad vitam privatam coacto avo solus regnavit ab anno 1328. ad annum 1341. Junii diem 15. orbis conditi 6849. ita ut annos 13. imperaverit. Notandum etiam Andronicum seniorem anno ætatis suæ 74. fato concessisse: ex quo vero Imperium adiecutus fuerat anno 50. ut adnotavit Gregoras lib. 9. monodia in eum scripta, & in eo cum aliis convenit. Tradit præterea ipsum, vivente patre Michaele Palæologorum primo, Imperatorem designatum & appellatum esse, quod contigit circa annum 1281. Michael secundus Palæologus Andronici F. tradente Cantacuzeno lib. 1. cap. 1. anno mundi 6892. Octobris 12. vitam cum morte commutavit, id est, anno Christi 1320. non vero 1325. ut in editione Parisiensi Typographiæ Regiæ in margine adscriptum est; at ex Niceph. Greg. in lib. 7. calce annus alius colligi potest. narrat quippe Johannis Glyci Patriarchæ anno 2. vehementi Borea flante crucem e manibus statuæ æneæ, quæ columnæ imposita ante vestibulum templi S. Sophiæ stabat, excussam fuisse anno mundi 6825. id est, anno Christi 1316. a Kal. Septemb. ad easdem Kal. anni 1317. paulo post dicit, Irenem ex Alemania Andronico juniori avum despondisse: Michaelem deinde Imperatorem Thessalonicam abiisse, & anno ibi exacto rebus humanis exemptum esse. ex quibus annum orbis 6827. Christi 1319. concludere possumus: verumtamen Cantacuzeno, qui annum & diem adscripsit, adhærebimus.

Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος) Ibid. Andronicus junior filium suum, quem ex Anna, nostro Alemanna, Cantacuzeno ex Sabaudia, aliis Pannonia, susceperat, Imperii hæredem reliquit. Johannes Andronico nascitur post avi Andronici obitum anno 6840. Christi 1332. Junii die 18. ut adnotavit Gregoras lib. 10. cap. 3. obiit autem Andronicus junior anno mundi 6849. Christi 1341. ita ut impubes admodum esset Johannes, annum agens cum Imperium adeptus est nonum: quot etiam fuisse tradit Cantacuzenus lib. 3. cap. 2. Quamobrem pater moriens rebus Imperii administrandis tutorem testamento dedit hunc Johannem Cantacuzenum magnum Domesticum, *pag. 213.* historiæ jam sæpius allegatæ auctorem. Unum equidem Gregoræ & nostro laudatum: Phranzæ affectati regni suspectum, & quod voluerit ad liberos suos Imperium transferre insimulatum. Legendus Phranzes lib. 1. cap. 13. 14. & 15. Illum Cantacuzenum tanti fecit Andronicus junior, ut testamento suo, quod anno Christi 1330. gravi morbo decumbens condidit, præteritis in illo Andronico avo adhuc superstite nondumque monacho, matre etiam sua Xena, tutorem eum posthumo filio suo daret, si ex Anna uxore sua tunc prægnante nasceretur. Nec etiam omittenda sunt, quæ a Codino Curopalate de Andronici erga Johannem Cantacuzenum benevolentia & amore referuntur lib. de offic. Palat. Constantinopolit. *ἐποίησε τὸν μέγαν Δομέστικον Καντακουζηνὸν Ἰωάννην, ὃς ὕστερον καὶ βασιλεύς, Magnum Domesticum Joannem Cantacuzenum, qui postea imperavit, æqualem summo Panhypersebasto reddit*. paucisque lineis interjectis, post Andronici senioris obitum ab hoc juniore Cantacuzenum honoribus auctum esse narrat, *ὑπερέχοντα πάντων ἐκείνους, τοὺς μὲν τοῦ πάππου καὶ βασιλέως, ἀνεψιούς, ἑαυτοῦ δὲ θείους, τὸν ἕτερον τε πάντων τοῦ Πανυπερσεβάστου, βεστιαρίου. ἦν οὖν οὗτος ἐνταῦθα ὁ μέγας δηλαδὴ Δομέστικος μετὰ τὸν Καίσαρα. Supra cæteros eum extulit, avi sui Imperatoris nepotibus, suisque avunculis, cæterisque omnibus summo Panhypersebasto & Vestiario dignitatis ordine anteposuit, hacque sanctione secundus erat a Cæsare magnus Domesticus*.

*Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει * ἤρξαντο οἱ Τοῦρκοι*) Hæc Ibid. Turcorum in Europam irruptio prima est sub auspiciis Oguzorum sive Othmanidum regnante Orchane sive Urchane: antea enim in Europam transierant Turci, a Catelanis bellum Andronico seniori & Michaeli ejus F. inferentibus evocati, ut lib. 8. Hist. Rom. narrat Gregoras, & post eum Laonicus lib. 1. Transierunt etiam Turci paulo post annum 1300. eodem Laonico teste lib. 1. Hujus quoque Turcorum in Europam expeditionis meminit idem loco citato, verum jam defuncto Orchane, & Suleimane ejus filio regnante. Nostro tamen consentit Turcorum narratio a Leuncla-

vio

Digitized by Google

vio adducta lib. 4. Hist. Musulmanicæ; & Phranzea lib. 1. capp. 15. & 27. quibus porior fides habenda est. Adnotatur autem illa transitus, quoniam Turci tunc primum sedes in Europa haerunt, occupata Callipoli anno juxta Annales Turcicos 758. Christi 1357. Matthæus Villanius Hist. Florent. lib. 6. cap. 49. transitum Turcorum accidisse ait anno 1356.

Ἄχρι Διδυμοτείχου) Didymotœchus oppidum Thraciæ, quod Hebrus alluit. Nicetas Choniates duobus locis illius meminit, *καὶ ῥαγδαίου βραχέος ὕδατος ἀθροισθέντος ἐν τοῖς ἄνωθεν τοῦ Διδυμοτείχου μέρεσιν, ὁ τῷ ὀρεινῷ παρρέων Εὖρος διεβρωμένος ὕδατι*, &c. *Imbre subito ac impetu cadente in locis supra Didymotichum sitis, quis oppidum alluit Hebrus, undas dilatavit*. Turcis *Dimotuc*.

Ἄχρι Συλυμβρίας) Stephanus, *Σηλύμβρια πόλις Θρᾴκης. κέκληται δὲ ἀπὸ Σήλυος, Βρία γὰρ κατὰ Θρᾷκας ἡ πόλις. Selymbria Thracia urbs: nomen a Selye trahit, Bria enim Thracibus urbs dicitur.*

Ἐκ τῶν Ναυάρας ὁρμωμένων Φράγγων) Franci ex Navarra sunt ii, quos alibi Catelanos appellar, qui Hispaniam Tarraconensam habitant. Illa Genuensium expeditio ab Augustino Neblensi, Uberto Foliera, & Petro Bizaso facta adnotatur anno Christi 1346. quo Simone Vignosio duce Genuenses, Chium, Smyrnam & Phocæam utramque dominio suo adjecerunt. Idem testatur Joannes Villanius Hist. Florent. lib. 12. cap. 169. *l' anno 1346. el simile feciono all' isola del Sio in Arcipelago di Romania e quella presono, e sonne signori e tolsolla a Greci, ove nasce la Mastica la quale è di grande frutto e vendita*. Nun video autem quare Navarros hoc loco adducat: nisi quia illius

Edit. Paris. pag. 214. temporibus Petrus IV. Arrogoniæ Rex Philippi III. Navarræ Regis filiam Mariam anno 1334. uxorem duxerat. Rex Navarræ seu Vasconiæ his federibus nuptialibus urbes aliquot Arragonio concesserat: vicissimque Arragonius illi; propterea Navarri seu Vascones Arragonensibus juncti atque Catelanis in Orientem profecti sunt. Tunc etiam Vascones in illis expeditionibus Catelanis ultro magis se adjunxerunt; quod in regni successione Maria sorori suæ Johannæ prælata esset, si Philippo patri mascula proles deesset. Genealog. Dom. Francicæ clarissimorum virorum fratrum Sammarthanorum lib. 22. Mariana lib. 16. cap. 4. hist. Hispanic.

AD CAPUT III.

Pag. A Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτελεύτησεν ὁ ἀμηρᾶς Ὀρχάν) Duæ sunt de anno obitus Orchanis opiniones: alii a vita migrasse volunt anno Hegiræ 759. id est, Christi 1358. nam cœpit annus 759. anno 1357. Decemb. 14. feria 5. & ita Calvisius sentit. Leunclavius sub finem lib. 4. aliam sequitur, quæ mortuum Orchanem asserit anno 760. qui cœpit anno 1358. Decembris die 3. feria 2. Annales Turcici adnotant post captam Callipolim Suleimanem inter venandum equo lapsum humi tam graviter afflictum fuisse, ut statim expiraret, & duobus mensibus ante patrem obiisse. quæ narratio non consentit illis quæ infra cap. 10. Ducas noster narrat, deletum scilicet exercitum Turcorum a Matthæo Cantacuzeno, & Suleimanem occisum, antequam Imperio cessisset Johannes Cantacuzenus, id est, ante annum 1355.

Ibidem Τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε) In margine adjecimus annum ex Leunclavii hist. Musul. lib. 5. Hegiræ 763. Christi 1362. At Annales referunt ad annum 762. id est, Christi 1360. quem annum Calvisius retinuit.

Ibid. D Συμπλακέντων δὲ ὁ Λάζαρος) Laonicus lib. 1. sub finem hanc Serviorum infelicem expeditionem clademque acceptam narrat secundum Græcorum sententiam, hujus nostri narrationi paucis mutatis prope similem: Lazarumque Eleazarum appellat; Moratem peremptum inter præliandum tradit; at Phranzes a Lazaro necatum fuisse scribit. Nomen illius, qui Moratem occidit, Miloes traditur a Laonico: Milos Cobilitzius appellatur a Leunclavio; Milos CobiliK Lasari Despotæ gener a Mauro Orbino. Lazarus ille, ut hic Orbinus in Slavorum historia scribit, partem Imperii defuncti Stephani Cralis seu Imperatoris occupavit, alii alias: cum Uroscus Stephani F. ignavia ac desidia tempus transigeret. Hic Lazarus primus fuit Serviæ Despota e familia Privazia sive Pribazia. Pugna porro illa commissa est in campo Cossovo anno Hegiræ 791. Christi 1389. non vero anno 1390. ut vult Leunclavius in Pandectis Turcicis cap. 54. Annus enim 791. cœpit anno Christi 1388. Decemb. 30. fer. 4. Cyclo Solis xxv. litt. E, D. Propter occisum vero ex insidiis Moratem, moram ac consuetudinem inde manasse ait Leuncl. ut nullus Legatus Sultanum accedat, nisi a duobus Capigis brachia complectentibus ducatur. Ex parte verum esse concedatur: honoria nihilominus gratia, id etiam nunc fieri constat: & anno 1647. Vezir-Azemum seu primum Vezirum palatio suo egredientem, sursumque illud ingredientem vidi, duorum famulorum manibus brachia complectentium sublevatum. Eodemque modo Genitzerorum Agam seu Præfectum, qui eumdem Vezirum conveniebat, duorum famulorum manibus sublevatum incedere adspexi. Hic Lector monendus est falli Leunclavium lib. 6. hist. Musulm. quando mense Junio Ramadzan celebratum esse ait anno Hegiræ 791. Neomenia enim hujus mensis Ramazan jejunii Turcorum eo anno incidit in Augusti diem 24. anni 1389. Æræ Christi.

Ἀγνοεῖται δὲ Σαβουτζίου) Conveniunt inter se historici de Bajazitis ad Imperium evectione. *pag. 215.*
Ducas excæcatum fuisse prodit Sabucium; Laonicus & Phranzes strangulatum asserunt. Leunclavius lib. 5. eodem mortis genere periisse scribit, & Bajazitem Gilderum, nostro Iltrim, quod nomen *fulmen* interpretantur, natu majorem; fratremque illius Jacupem Zelebim natu minorem fuisse. Laonicus Suleimanem fuisse natu majorem, Bajazitem vero minorem tradit. Phranzes illum Musulmanum, Turci Jacupem, Laonicus & Græci Suleimanem appellant, quem Ducas Sabucium nominat. *Pag. 3 A*

q

AD CAPUT IV.

De Bajazitis expeditione in Asiæ minoris Regulos Turcos adeundi Laonicus lib. 2 Leuncl. lib. 6. & Phranzes lib. 1. cap. 19.

De Lazari Despotæ filia Maria Stephani sorore, quam Bajazites uxorem duxit, non convenit cum Leunclavio noster: ille enim lib. 6. Histor. Musulm. Bajazitem Bulcoglii principis Christiani filiam uxorem duxisse refert; & cap. 54. Pandect. hist. Turc. in Genealogia Bulcorum accuratius explicat quænam illa fuerit, Stephani nempe Serviorum Despotæ filiam non sororem facit, & loco historiæ citato adnotavit Mariam illam Serviam Bajazitem vinum bibere primam docuisse, cum Osmanidæ abstemii hactenus fuissent. Cum nostro faciunt Laonicus lib. 3. qui Eleazari, qui Lazarus est, filiam fuisse scribit, & a Temyre captam, non sine Bajazitis indignatione summa, illi pocula ministrasse. Maurus quoque Orbinus in historia de regno Slavorum illam fuisse Lazari filiam scribit, ejusque nomen Millevam fuisse prodit: eamque Bajaziti in matrimonium collocatam a matre sua Miliza Lazari vidua, ut benevolum ac pacatum eum sibi pararet.

Ἐκ τῶν μετάλλων Σερβίας) Illarum argenti fodinarum meminit Bonfinius D. 3. lib. 8. *Mehemetes superiorem*,

prius Mysiam ingressus, fodinas argenti, quæ Despotis erant, occupare nititur. Novum montem Trepciam & Prisren ejus oppida, argenti metallorumq; feracissima, obsidet & expugnat. Maurus etiam Orbinus in Slavorum regno, *Monte nero ove il Turco ha richissime miniere d'oro e d'argento.*

Ἐς μέσῳ Καλλιπόλεως ξ Λαμψάκου) Callipolis urbs ad Hellespontum in Europa sita, a Callie Atheniense olim condita: cum a Turcis Suleimane Bassa duce Callipolis seu Calliopolis capta fuit, & tantæ jacturæ nuncius Constantinopolim perlatus, eo vesaniæ cæci Græci devenerant, ut dicerent, *Amphoram vini a Turcis ereptam*, nec de illa arce recuperanda cogitarent. Lampsacus in Asia est, & *Lapsaco* hodie a Græcis vocatur.

Ἐπὶ τὸ Κοτυάειον) Majoris Phrygiæ urbs, quam Turci *Cutahige* appellent.

Καὶ αὐτὸ Λαοδικείας) Laodicea urbs Phrygiæ Capatienæ, Diospolis antea appellata.

Τὸν Μαίανδρον) A Turcis *Madre* appellatur.

Pag. 6. A Ὁ δὲ Πολιορκεῖν τὴν φησὶ Φιλαδέλφειαν) Laonicus lib. 2. refert Imperatorem Manuelem per caduceatorem jussisse Philadelphiæ cives, ut se Bajazeti dederent ac permitterent: quibus parere renuentes Bajazites obsidione cinxit, urbeque potitus est. Libro etiam 6. historiæ Musulm. narrat Leunclavius, Bajazitem anno Christi 1390. Philadelphiam subegisse; quæ per multos annos steterat, postquam cæteres Asiæ urbes in ditionem suam Turci redegissent. Philadelphia Lydiæ urbs est, Sardium Metropolitæ olim subdita.

Edit. Paris. pag. 216.

AD CAPUT V.

Ibid. B Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης) Quæ ab Orchane ejusque filio Morate gesta sunt dum Christianorum aut vicinorum Turcorum se se rebus immiscent, breviter enarravit hujus historiæ auctor. Bajazitis deinde initia usque ad Johannis obitum leviter hactenus perstrinxit: ad eorum deinde narrationem regreditur, quæ in aula Constantinopolitana, & Imperio Græcorum, quibus Johannes regnavit temporibus, acciderunt. Rerum ac eventuum præcipuorum seriem exponit, & infortunia narrat, quibus labantis illius Imperii Constantinopolitani reliquiæ sub Andronico & Johanne tamquam procellosis turbinibus circumactæ ac jactatæ, tandem perierunt. quarum ampliorem notitiam qui habere cupit, Cantacuzeni historiam & Gregoræ adeat. Jam diximus Cantacuzenum illum ob generis splendorem, eximias insignesque virtutes, quibus domi militiæque claruit, a Gregora & nostro laudatum: accusatum vero a Phranze affectatæ tyrannidis, & in Joannem perfidiæ. His de objectis sibi criminibus passim in historia, quam scripsit, purgat se Cantacuzenus, omnemque suspicionem a se, quantum potest, amolitur. quicquid sit coronam Imperialem sibi & uxori bis imponi voluit, Matthæum liberorum suorum primogenitum Despotam designavit, calceosque purpureos induere jussit; Manuelem natu minorem Spartæ Despotam proclamavit: itaut viam, ad Imperium sibi suisque usurpandum ac retinendum, sternere voluisse videatur. Ut vero inceptum omitteret, vires, quibus instructus erat, infirmæ ac fluxæ, rerum Imperii perturbatio, quæ attritæ in pejus quotidie ruebant, atque imminentia a Turcis pericula suaserunt.

Ibid. C Ἠβούλετο ὁ Καντακουζηνὸς κηδεστὴς αὐτοῦ γενέσθαι) Phranzes lib. 1. cap. 12. tradit Andronicum morti vicinum mandatis supremis præcepisse, ut filius suus ac hæres Johannes filiam Cantacuzeni uxorem duceret, quam ob causam potiori jure affinitatem illam contractam Cantacuzenus cupiebat. Verum Senatorii ordinis huic adversata est sententia, in quam Annam adducere haud difficile fuit. Rerum quippe summa ex testamento Andronici jam potiebatur Cantacuzenus. quod Annæ Imperatrici Johannis matri grave ac molestum erat. contracto deinde matrimonio illo, pluribus nitebatur munimentis tutor socerque imperatoris factus. Hoc loco Lectorem monebimus historicum nostrum in enarrandis rebus, quæ sub Imperatore Johanne gesta sunt, donec Cantacuzenus monachus & anachoreta fieret, ab hoc non multum dissentire: ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet; cum Cantacuzenus diligens ac judicio præstens historicus sit. Paucis indicabimus illa quæ diversa apud Cantacuzenum occurrunt, qui res illas singulas amplius & exquisite magis explicatas complexus est.

Lib. 3. cap. 3. Cantacuzenus queritur se a Patriarcha & Apocaucho statim post excessum Andronici petitum esse. Cumque in Triballos seu Servios, qui fines Imperii populabantur, moturus esset, urbe excedit: prius vero quam abeat, Imperatricem adit ei valedicturus. Dum inter se colloquuntur, Cantacuzenum Anna hortatur, ut ante discessum filiam suam Imperatori Johanni despondeat, quod ut faceret, adduci tunc non potuit, & sponsalia illa post reditum suum distulit. Πρὶν δὲ Βυζαντίου ἐξελθεῖν γενόμενος ἐν βασιλείοις αὖθις ὡς συνταξόμενος τῇ βασιλίδι, τὴν θυγατέρα κελευούσης βασιλεῖ τῷ νέῳ Ἰωάννῃ τὸν μέγαν Δομέστικον κατεγγυῆν, ἀνεβάλλετο εἰς τὴν ἐπάνοδον ἐκεῖνος τὴν ἐκ τῆς ἑσπέρας. *Antequam vero Byzantio discederet, in palatium iterum abiit Imperatrici valedicturus: quæ cum hortata ipsum fuisset ut Johanni Imperatori adolescenti filiam suam desponderet, id facere post reditum suum ex occidente distulit.* Dissentit ergo a Cantacuzeno Ducas noster, qui eum ambiisse generum sibi Imperatorem adsciscere narrat: eumque repulsæ impatientem, invidiaque procerum se peti animadvertentem Constantinopolim deseruisse. pag. 213

Ἀννα ἡ, ὅτι ἦν ἐξ Ἀλαμανῶν ἦν) Ducas eam ex Alamania fuisse dicit; quod fortesse Sabaudiæ Comites Imperio subditos esse sciverit: vel quod eadem regione ortam, ac Imperatricem ex Ducum Brunsuicensium prosapia Annam Andronici senioris uxorem, crediderit. Verum Cantacuzenus ipsam ex Sabaudiæ Comitibus ortam asserit. Quod confirmat Lambertus Vander-Burchius in Sabaudorum Ducum Principumque historia gentilitia, sed illam vocat Johannam: sic itaque ille. *Johanna uxor Andronici Palæologi Imperatoris Byzantini, Amedei IV. Sabaudiæ Comitis VIII. & Johannæ Brabantinæ filia*. Gregoras lib. 8. cap. penult. appellatam fuisse Annam, mutato nomine, tradit. Ibidem

Πρὸ θανάτου τὴν ἀπέτυχεν) Excæcationem ut vitet monent: verosimile enim est ipsum excæcandum fuisse, si tunc captus fuisset, ut Imperio ineptus redderetur; ipseque Cantacuzenus lib. 4. sub finem genero suo Johanni gratias egit, quod Matthæum Cantacuzenum filium non excæcaverit: hic enim Imperium affectabat, & regnante patre Cantacuzeno Despota designatus fuerat. Theophylactus Simocatta Hist. Mauricianæ lib. 4. cap. 6. de excæcato Hormisda Persarum rege a subditis suis verba faciendo hisce exponit, νύκτα κατ' αὐτοῦ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς ἐψηφίζοντο. *Nocte perpetua eum damnarant*, ne ut Cabades olim aufugeret, & contumelias sibi illatas ulcisceretur. Pag. 9. A

Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄρχειν ἀντ' αὐτοῦ) In Cantacuzenum, dum Constantinopoli abest Reipublicæ causa, invidia & odio accensi Patriarcha, & Apocauchus conjurant, & ut hostem proscribunt, hicque præfectus urbi creatus est. Cantacuzenus lib. 3. cap. 22. Ἀπόκαυχον δὲ τὸν παρακοιμώμενον ἄρχοντα Βυζαντίου ἀποδείξαντες, ἐκέλευον τὸν πόλεμον κινεῖν ὅθεν ἂν αὐτῷ δοκοίη βέλτιον. *Apocaucham vero accubitorem Byzantii præfectum crearant, jusseruntque in quascumque partes, prout ipsi e Republica visum erit, bellum movere.* Quisnam Ibidem

Digitized by Google

fuerit iste Apocauchus, & unde ortus, discimus a Cantacuzeno lib. 3. Οὗτος γὰρ δὴ ὁ παρακοιμώμενος ἐκ Βιθυνίας ὡρμημένος καὶ ἄσημος ἐκ φαύλων φύς. τὰ πρῶτα μὲν ὑπογραμματεύων πολλοῖς τῶν τὰ δημόσια χρήματα εἰσπραττόντων ὀλίγα ἐπὶ μισθῷ, &c. *Hic accubitor* (Apocauchus) *ex Bithynia profectus, inglorius, parentibusque vilibus & obscuris natus, primam quidem operam suam mercede tenui vectigalium redemptoribus ad scriptum faciendum locavit.* Vocatur etiam a nostro ἄγνως καὶ ἀνανδρος. Fortuna tamen usus secunda ad præcipuas palatii dignitates provectus est, ita ut Magnus Dux creatus sit.

Ibidem Οὗτοι μαθόντες τοὺς τοῦ Καντακουζηνοῦ) Noster Historicus semel in carcerem compactos Cantacuzeni amicos indicat: sed hic historiæ suæ libro tertio capp. 36. 87. & 88. sæpius incarceratos fuisse queritur. His vero duobus postremis capitibus de constructione istorum ergastulorum loquitur, & de nece Apocaucho illata. cap. 87. sic narrat δεσμωτήριον δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καινὸν ποιεῖν διενοεῖτο. οἴκου γὰρ ὄντος ἐκεῖ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ἐπωνυμίᾳ προσαγορευομένου, τὴν στέγην ὑπὸ τοῦ χρόνου διεφθαρμένου, πάσας εἰσόδους ἀποφράξας, εἴσω τῶν ἐκείνου τοίχων οἰκίσκους ἐβούλετο ἀπ' ἀλλήλων διειργομένους, καὶ τούτους κατακλείειν τοὺς δεσμώτας ἄνωθεν καθιέντας καλῳδίοις, ὥστε νύκτα μὲν τοῖς οἰκίσκοις χρῆσθαι, ἡμέρας δὲ πρὸς μετρίαν ἄνεσιν τῷ ὑπολελειμμένῳ μεταξὺ χωρίῳ. *Carcerem novum in Constantini magni palatio extruere cogitavit: in quo domus ampla de Justiniani nomine appellata stabat, cujus tecta temporis lapsu diruta erant: aditibus omnibus præclusis, intra illius parietes tuguriola plurima a se invicem separata ex utraque parte ædificare volebat, in quæ per superius ostium carcerati funibus demitterentur, in hisque*

Edit. Paris. pag. 218. *totam noctem agerent: per diem vero in area levandæ ægritudinis causa deambulare iis liceret.* Quomodo vero interemptus fuerit Apocauchus sequenti capite 88. narrat eodem fere modo, quo Ducas noster. Alia vero Constantinopoli gesta sunt, quæ recenset Cantacuzenus, ex quo Apocauchus Præfecturam orbis iniit, ad ipsius cædem per incarceratos illos patratam. Statim namque Præfectus urbi creatus Apocauchus, aliquos Cantacuzeni amicos interfecit, aliquos in vincula conjecit; quo territi alii ad hunc aufugerunt, & hortantur ne longiores moras nectat: Imperatorisque nomen & insignia quanto ocyus sumat: quorum monitis tandem paruit, & ornamenta Imperatoria induit. Quæ cum ad Annam & Senatum Constantinopolitanum allata essent, iis placuit Johannem Imp Palæologum coronari. Apocauchus porro auctoritate sibi concessa per superbiam ac proterviam abutendo, Cantacuzeni matrem diris ac inhumanis modis in carcere vexat: quæ febri tandem correpta, medicorum ope, alimentisque opportunis immanitate sævissima ei negatis, anno 6850. (Christi 1342.) Januarii die 5. diem obiit. His peractis ad Serviæ seu Triballorum Cralem Stephanum Cantacuzenus abit, & junctis cum eo fœderibus auxilia sibi parat. Ubi dum moratur, Atinis seu Aidinis F. Amur sive Homur superato Hellesponti freto Didymotechum advolat, ei opem laturus, qui a Cantacuzena humane ac magnifice excipitur: & per longum tempus frustra expectato Cantacuzeno in Asiam revertitur. Unde ab illo evocatus opem fert, & auxillares copias ei adducit. Cum vero Smyrna a Latinis capta fuisset, eam oppugnaturus Amurius abit, frustraque tentat. Imperatrix ad Orchanem auxilia rogatum Legatos mittit & fœdus cum eo init: quod Cantacuzenus, Orchane in partes suas tracto, interrumpit; iterumque Amurium ut sibi opem ferat accersit. Apocauchi deinde consilium de extruendo carcere secutum est, & cædes illius ab incarceratis patrata.

Ibid. D. Ἐκ γένους Ῥαούλ) Unde genus duxerit Raolus ille non mihi constat; cujusdam ejusdem nominis mentionem facit Gregoras lib. 6. duobus in locis, qui a Muzalone relictam Theodoram, Michaelis Imperatoris ex ejus sorore Eulogia neptem, uxorem duxit. γυναῖκα δὲ πρότερον τοῦ Μουζάλωνος τοῦ πρωτοβεστιαρίου, ὕστερον καὶ τοῦ Ῥαοὺλ πρωτοβεστιαρίου καὶ αὐτοῦ γενομένου. & infra refert Constantinum Porphyrogenitum Rauli filiam uxorem duxisse: Phranzes lib. 3. cap. 23. & 25. Georgii Rauli viri nobilitate generis eximii meminit, qui num ex eadem gente ortus fuerit non mihi constat.

Ἀλλ' ὁ πατρὸς πατὴρ) Ex hoc loco discimus Historiæ hujus auctorem ex Ducarum antiqua gente originem paternam duxisse: ex qua Imperatores aliquot orti sunt, Constantinus Ducas, Michael, Alexius Murzuphlus dictus, & quartus Joannes Vatacia cognominatus: si tamen hic ex eadem gente ortus sit; quem Didymotœcho oriundum ex Georgio Logotheta supra ad cap. 3. didicimus. Pag. 8. A

AD CAPUT VI.

QUÆ hoc capite Ducas enarrat, videntur potius ante Apocauchi mortem, quam postea accidisse: anno nempe 6850. (Christi 1342.) quo tempore Joannes Imperator Palæologus annos x. natus erat, cui ætati impuberi conveniunt verba illa ἡ ἀρχὴ ἐν ὑποψελλίζειν &c. post mortem enim Apocauchi non longo tempore CPolim ingressus est Joann. Cantacuzenus anno 6855. (Christi 1347.) quo tempore Palæologus annos fere xv. natus erat, nec amplius puer lactens balbutiensque appellari poterat.

Τότε ὁ Καντακουζηνὸς) Hortatu suorum amicorum imperatoria ornamenta induit Cantacuzenus, crepidas sericas coccinei seu purpurei coloris, quæ insignia fuerunt ab Impp. Constantinopolitanis usurpata. Zonaras tom. 3. de Basilino quodam remige Imperatoriæ triremis Michaelis Theodoræ filii mentionem faciendo, δίδωσιν αὐτῷ τὰ φοινικόχροα πέδιλα, καὶ προσέταξεν ὑποδήσασθαι, καὶ βασιλέα εἶπεν. *Dedit ei* (id est Michael Imperator Basilino) *purpureos calceos, & induere præcepit, eumque Imperatorem appellavit.* Nicetas Choniates in Annalibus duobus locis: primo cum Alexius Comnenus Johannem filium suum successorem designat, ἐρυθρῶν οἱ πεδίλων μεταδεδωκὼς, ἐς βασιλέα εἴασεν ἀναγορευθῆναι. *Crepidas purpureas ei concessit, Imperatoremque appellavit.* & tomo 3. de Theodoro Lascari, τὰ ἐρυθρὰ πέδιλα ὑποδύεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑφ' ὅλων τῶν ἑῴων ἀναγορεύεται. *Calceos purpureos induit, & Romanorum Imperator ab Orientalibus omnibus proclamatur.* Gregoras etiam libro tertio de Palæologorum generis splendore disserens, & de contracta affinitate ab Alexio Angelo Imperatore cum Palæologo Alexio, cui Irenem primogenitam filiam despondit, eamque Imperio destinavit. ὡς ἐνταῦθα γονῆς ἄρρενος αὐτὸς ἀπορήσας ταύτην ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι κοθόρνοις προσετετάχει· ἵνα εἴη αὐτή τε, καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχοι. *Qui* (Alexius Angelus) *postquam prolem masculam non suscepit, crepidas purpureas induere hanc* (Irenem filiam suam) *præcepit, ut ipsa & qui ei junctus esset, in Imperio ei succederent.* Ibid. D pag. 219.

Τοῖς δὲ Ῥωμαίοις ὑπὸ τοῖς φρικωδεστάτοις ὅρκοις) Theodorus Lascaris II. Johannis Batatzæ seu Vataciæ filius Johannem filium suum pupillum moriens reliquit, tutoresque ei dedit Arsenium Patriarcham & Muzalonem. Theodorus, quod futurum verebatur, a successore suo avertere voluit, ideoque semel atque iterum ab aulæ suæ proceribus iosimisque jusjurandum exegit, ut filio suo fideles obsequentesq; eo constricti se præberent; post illius etiam obitum repetitum ac statim violatum est. hoc de negotio adeundus Gregoras lib. 1. cap. 3. Michael etiam Palæologus, & Muzalonis cædis rei, anathemate dirisque devoti, & excommunicati sunt. Pag. 9. A

Εστιθεὶς ἑαυτὸν ἡμαίτον τ Καντακουζηνοῦ) Stephanus Serviæ Crales Cantacuzeno auxilium roganti conditiones tulit, quibus ei opem ferre cogitabat: at duras nimis visas Cantacuzenus haud admisit: Stephanus propterea Cantacuzeno indignatus de vi ei inferenda consilium agitavit, verum per uxorem Cralænam reconciliatus statim fuit. Cantacuzenus lib. 3. capp. 43. & 44. Monendus hic Lector hunc Serviæ Despotam seu Cralem Stephanum, ad quem Cantacuzenus confugit, ex Nemagna gente fuisse, vocatumque Imperatorem: Byzantinique Imperii provincias Thessalonicam usque dominationi suæ supposuisse. Regnare cœpit hic Stephanus anno 1331. quo patrem suum Uroscum aulicorum consilio gula fracta interfici jussit. regnavit ad annum usque 1354. cum ad Dydimoteichum Thraciæ urbem fato concessit. Successit illi Uroscus unicus filius, qui Imperium ignavia amisit; avique diras & imprecationes, in filium ejusque posteros jactaras, expertus est. Supra notavimus Lazarum Vnici filium Urosco partem Imperii paterni ademisse. Maurus Orbinus in Hist. de Regno Slavorum. Vide etiam ad caput xxx. infra.

AD CAPUT VII.

pag. 10. C ΣΤΑΛΗΠΤΟΡΑΣ) Id est, συμμαχοῦντας ita ut fœdus inter eos intercederet, tam ad propulsandum quam inferendum bellum junctis semper simul viribus.

Ηκον γὰρ ἔτι οἱ τῆς Ῥόδου φρέριοι) Jacobus Bosius qui historiam religionis & militiæ S. Johannis Hierosolymitani Italice scripsit, Smyrnam

Edit. Paris. pag. 220. a fœderatis captam ait anno Christi 1344. sed de castro ædificato nullam mentionem facit. Recte equidem convenit hæc temporis nota cum illis quæ a Cantacuzeno narrantur; nam belli civilis hujus initio Homur Didymotœchum venit. Bosio consentit Cantac. lib. 3. cap. 68. & a Rhodiis equitibus aliisque belli fœdere consociatis captam Smyrnam tradit. τριήρεις γὰρ τέσσαρες, καὶ εἴκοσι Λατίνων καὶ ἐκ τῆς Ῥόδου καὶ ἑτέρων παρασκευασάμεναι ἐπιπλεύσασαι τῇ Σμύρνῃ, καὶ τὸ πρὸς τῷ λιμένι φρούριον εἷλον, καὶ ναῦς ἐνέπρησαν οὐκ ὀλίγας Περσικάς. Ἀμοὺρ δὲ παρὼν καὶ πολεμῶν οὐκ ἴσχυε περιγενέσθαι τῆς Λατίνων δυνάμεως. *Triremes xxiv Latinæ Rhodiorum equitum, aliorumque Smyrnam bene instructæ appulsæ sunt, & ab iis castrum portui impositum occupatur, navesque plurimæ Persicæ incenduntur. quo cum accessisset Homur, & pro viribus Latinos oppugnaret, ipsos nusquam superare potuit* Manifeste sibi adversantur Ducas noster & Cantacuzenus: nam si, quæ Cantacuzenus narrat, vera sunt, post Smyrnam scilicet a Latinis occupatam Homurem eam expugnare frustra tentavisse, Cantacuzeno deinde suppetias laturum fretum Hellespontiacum denuo trajecisse: non potuit in oppugnanda Smyrna, ut noster narrat, occubuisse. Qui porro Frerii Rhodii appellantur, sunt religiosi ac milites Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, qui hodie vulgo Equites Melitenses appellantur.

Pag. 11. B Ἐν τῷ Παγχείρῳ τῆς Σμύρνης.) Anno 1647. vidimus adhuc castrum illud in montis vertice locatum, cujus mœnia integra ferme sunt. Verum omnia ædificia, præter templum, quod in Meschitam Turci transformarunt, diruta sunt. Extat etiam in eo cisterna amplissima, cujus laquearia ac fornices multis columnis fulciuntur. Castrum illud quadratum oblongum est, vicinum illi urbis antiquæ regioni, in qua Acropolis, cujus adhuc mœnium pars cernitur, sita erat. Castrum inferius ad littus maris & portus ingressum situm est, nuncque integrum videtur.

AD CAPUT VIII.

ΑΣΦΑΛΤΩΣΑΣ τὰ πλοῖα) Metaphora a re navali ducta: ut enim naves firmiores fint, nec facile aquam admittant, pice & sebo inunguntur. quod etiam ad navigationis celeritatem confert. Usus est autem hoc verbo ἀσφαλτῶσαι. *bitumine inducere*, quod pro πιττῶσαι etiam, id est impicare, usurpatur. Sed fortasse voluit scribere ἀσφαλίσαι. Pag. 32. A

Abasgi, de quibus hoc capite loquitur, populi sunt olim Iberi dicti ad Euxinum pontum pertinentes. Ibidem

Cantacuzenus harum turpium & Christiano nomine indignarum conditionum non meminit, quibus cum Orchane fœdus & societatem belli Annæ contraxit.

AD CAPUT IX.

HOc capite de nuptiis Orchanis & Cantacuzeni filiæ Theodoræ agitur. in eo notanda est varietas & dissensio inter nostrum auctorem & Cantacuzenum; hic quippe asserit lib. 3. cap. 92. Orchanem filiæ suæ nuptias ambiisse; quas cum in aliud tempus rejiceret Cantacuzenus, imo proco respondere differret, ab Homure eam affinitatem utilam sibi fore suasus filiam suam Orchani despondet. Cantacuzeno soli in sua causa credendum non est: & verisimilius videtur quod dicit noster, Cantacuzenum filiæ nuptias Orchani proposuisse, ut fœdus, quod cum eo jungere cupiebat, arctiori vinculo stringeret, & Orchanem a priori cum Anna pacto averteret: alliciendus erat Princeps ille; nec gratiori aut suaviori esca eum in partes suas trahere poterat Cantacuzenus, quam nuptiarum spe, ac ingentis dotis promissis. Phranzes cap. 15. lib. 1. has inter Imperatores discordias ad tempora Ameræ Moratis falso transfert. quod hoc loco notandum fuit. Ibidem pag. 221.

Ἐκδόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ) Adeundus ipse Cantacuz. lib. 3. cap. 99. ubi de se modestius verba facit, quam noster eum loquentem inducit. hortatus est equidem Annam, ut se ad pacis conditiones adduci pateretur, neve pertinacia sibi ac liberis malum extremum arcesseret. Pag. 13. D

Οἱ δὲ τῆς πόλεως) Videndus Cantacuz. lib. 3. cap. 96. ubi queritur se contumeliis a Constantinopoleos incolis sæpius petitum fuisse. Pag. 14. A

Εἰσιόντι ἐν τῇ πόλει) Cantac. lib. 3. cap. 99. annum ad marginem notavimus. Ibid. B

AD CAPUT X.

CONSENTIT omnino Cantacuzenus his quæ narrantur a Duca: adeundus est a cap. 99. lib. 3. ad cap. 10. lib. 4. Ibidem C

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ κεφαλῇ) Gestus est venerantis, salutantis, & officium exhibentis. Codinus Curopalates de Offic. Palat. Constantinop: ubi de Protovelliarii officio agit, ipsum nudato capite ad Imperatorem accedere notat, ut e veste ejus floccos, vel quidvis sordium, si casus ita tulerit, auferat: ita ut apud Græcos caput nudum habere venerationis causa in usu fuerit. Verba Codini talia sunt. ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἴδιον ἐξαίρετον, ἐάν τι ζωΐδιον ἴδῃ, ἢ πηλὸν, ἢ ἄλλο τι περὶ τὸ ἱμάτιον τοῦ βασιλέως, τὸ σκιάδιον, ἤγουν τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐκβάλλων, τὴν χεῖρα ἐκτείνας ἐπαίρειν ἢ καθαίρειν τὸ τοιοῦτον. *Hoc etiam ei soli* (Protovelliario) *officium peculiare obeundum, ut si togæ Imperatoris floccum, lutum aliasve sordes adhærere viderit, umbella seu capitis tegmine deposito manum extendat non vacatas, & detergat.* Ibid. B

Ἑτοιμάζονται ζοίνων χαμαι) Cantac. lib. 4. c. 1. ait in Blachernis, & templo sanctis. Virginis nuptia- Ibid. B

rum solamnia peracta esse, quoniam anno superiore 6854. (Christi 1346.) terræmotu S. Sophiæ templum quassatum fuerat, & vestibuli pars conciderat; cubæ etiam seu tholi pars rimis dehiscebat: quas ruinas Johannes Imperator instauravit. Nuptiæ porro celebratæ sunt Maii die 21. quo memoria Constantini Magni, ejusque matris Helenæ ab Ecclesia Orientali peragitur.

Πολλὰ τὰ ἔτη) *Ad multos annos*, Mos usurpatus in aula Constantinopolitana, in festis celebrioribus annos multos Imperatoribus precari, ut apud Codinum Curopalatem videre est multis locis: & uno verbo dicebant, πολυχρονίζειν τὸν βασιλέα. hicque mos adhuc durat in Ecclesia Constantinopolitana; ut sacram liturgiam celebranti Patriarchæ ex Ecclesiæ officialibus unus aliquoties, sed per intervalla acclamet, εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα. quæ etiam verba tanquam εὐχαριστικὰ a Græcis nunc usurpantur, cum gratiam officio vel muneri accepto verbis reponunt, dicunt enim, εἰς πολλὰ ἔτη, multos annos precantes.

Pag. 150. A

Ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης) Cap. 4. lib. 4. iterum se coronatum fuisse hoc anno Maii 13. scripsit: voluisse etiam uxorem suam coronari. Adrianopoli jam coronatus fuerat, quare denuo sibi coronam imponi voluerit, hanc ipse rationem affert: Καὶ τοίγε αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει ὑπὸ Λαζάρου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων Πατριάρχου ἐστέφθη· καὶ ἀπέχρησεν ἂν ἡ τοῦ ἁγίου μύρου χρίσις γενομένη παρὰ τοῖς εὐνοοῦσιν· ἵνα δὲ μηδεμίαν τὴν πρόφασιν τοῖς ὑβρισταῖς ὡς ἄρα μὴ ἐν Βυζαντίῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῶν βασιλέων ἔθος ἐστέφθη, τὸ δεύτερον αὖθις ἐτελεῖτο. *Jam ipse Adrianopoli ab Hierosolymorum Patriarcha Lazaro coronatus fuerat: illaque sancti chrismatis unctio apud benevolos sufficiebat. ne vero occasio ulla calumniandi maledicis & sibi iniquis relinqueretur, quod ex more ab Imperatoribus antiquitus servato Byzantii coronam non suscepisset, solemnis iterum inconronatio repetita & peracta est.* Hic ritus aliquatenus necessarius ad res in illo Imperio auctoritate Imperatoria gerendas habitus est. Quoniam equidem Constantinus, qui in Constantinopoleos expugnatione occubuit, coronatus non fuit, Imperator a nostro censeri non videtur; Johannem enim Palæologum Manuelis F. Palæologinæ stirpis ultimum infra appellat, & Constantinum illius fratrem Despotam solummodo vocat, postquam mortuo Johanne ipse res Imperii Constantinopoli administravit. Michael Palæologorum primus, ut res Imperii administraret, ejusque auctoritate & auspiciis gererentur, coronam suscepit; interim cum legitimus hæres non coronaretur, quod per ætatem puerilem rebus gerendis ineptus esset, eaque solemni cærimonia Imperii non tantum insignia, sed & legitimam potestatem traditam esse videri potest, & ad tempus etiam concedi potuisse: siquidem Patriarcha Arsenius, qui Michaelem coronavit, imperium ei continuum non concessit. πλὴν (ait Gregoras lib. 4.) ἐπ' αὐτῷ γε διηνεκῆ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν χαρίζεται, ἀλλ' εἰς τῶν πραγμάτων τινὰ ἀναγκάζοντα ὀλίγον αὐτὸν χρόνον, μέχρις ἂν εἰς ἥβην ὁ γνήσιος τῆς βασιλείας κληρονόμος ἥκοι καὶ διάδοχος φθάσοι· τότε δὲ αὐτὸν ἑκόντα παραχωρεῖν ἐκείνῳ μόνῳ τοῦ τε αὐτοκρατορικοῦ θρόνου, καὶ πάντων ἅμα βασιλικῶν συμβόλων. *Verumtamen perpetuum ipsi Imperium non concessit, sed ut tantisper, rebus ita flagitantibus, Imperium administraret, dum legitimus hæres adolescentiæ annos adeptus in Imperio etiam succederet: tum solio Imperatorio ac ornamentis illi soli sponte cederet.* Ex Cantacuzeno idem constat lib. 3. cap. 36. Nam ut auctoritatem Johannis Palæologi Cantacuzeno opponerent Anna Imperatrix Senatusque Constantinopolitanus, illum coronari curarunt, ut ejus auspiciis ac auctoritate legitima res geri possent. At ubi certa est in Imperio successio, statim ac decessor obiit, hæredi jus ac titulus, Regiæque majestatis insignia cedunt: nec illa unctione aut coronatione opus habet, ut Regem agat, rerum summa potiatur, ejusque auspiciis ac nomine cuncta gerantur.

Edit. Paris. pag. 222.

Περαιοῦνται οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἄβυδον) Ducas invertit situm locorum. Turci enim ex Asia in Europam trajicientes ἐξ Ἀβύδου πρὸς Σηστὸν vehebantur, Abydus enim Asiæ littori, Sestus Europæo adjacet.

Τότε καὶ Σουλαμὰν ὁ τῶν υἱῶν τοῦ Ὀρχάν) Videndus Cantacuzenus lib. 4. cap. 10 qui Suleimanem Orchanis filium in hac expeditione occubuisse non refert: ejusdemque libri cap. 38. illum Callipolim terræ motu eversam de integro ædificasse & munivisse narrat. Leunclavius historiæ Musulmanicæ lib. 4. in quo res ab Orchane gestas exponit: nulla prorsus mentione facta fœderis inter Annam Imperatricem & Orchanem sociati: aut etiam affinitatis inter hunc & Cantacuzenum contractæ: res Turcorum auspiciis gestas solummodo narrat, Suleimanisque in Chersonesum expeditionem: ubi fato illum concessisse scriptores Turci tradunt: in hoc tamen variant, cum quidam asserant ante captam a Turcis Callipolim Suleimanem obiisse; alii ejus ductu & auspiciis compulsam ad deditionem fuisse.

A D C A P U T XI.

pag. 223.

HOc capite narrat Ducas noster causas ob quas Johannes Palæologus Imperator a socero iterum alienior factus, Constantinopoli relicta, in Italiam & Germaniam discesserit: ubi transacto biennio, & collectis pecuniæ subsidiis, ad urbem adversus Turcos tuendam, Tenedum revertitur: ibique Gatelusium nactus, cum eo de Constantinopoli & Imperio recuperandis consilia agitat. Phranzes lib. 1. cap. 15. Gatelusii nullatenus meminit, nec etiam profectionis Johannis Palæologi in Italiam, antequam socerum orbe ac Imperio pelleret. Imo cap. 17. postquam solus regnare cœperat, auxilii contra Turcos petendi causa illam profectionem suscepisse scribit. Cantacuzenus lib. 4. c. 33. tradit Johannem Palæologum, quem candidum ac simplicem dicit, a quibusdam aulicis ei familiaribus excitatum ac irritatum fuisse: hisque rationibus in sententiam eorum pertractum: quod scilicet Cantacuzenus res Imperii solus gereret ac moderaretur, totam potentiam in se traheret, destinatisque ad Imperium filiis, Johannem legitimum hæredem privatam agere vitam artibus suis cogeret. Ab iisdem etiam Cantacuzeno objiciebatur, quod inermis Johannes Thessalonicæ relictus Turcorum incursionibus expositus esset: dum universas copias contra Serviæ Cralem duxerat Cantacuzenus. His itaque permotus Palæologus etiamnum adolescens cum socero simultates odiaque occulta exercere cœpit, Tenedum aufugit, & inde Constantinop. spe potiundi urbe ductus revertitur. Verum Cantacuzeni factio, opes, apud multitudinem gratia, atque etiam Imperatricis Cantacuzenæ diligentia, Johannis molimina irrita reddiderunt; utque Galatam se reciperet, adegerunt. Tandem, cum Palæologus socerum in Imperatorio sedere solio diutius ferre non posset, Tenedum repetit, ubi conscensa una biremi, Constantinopolim vectus urbem recuperat, simulque Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur. Nullum equidem de Gatelusio verbum facit Cantacuzenus, quamvis certissimum sit Genuensem illum egregiam operam Johanni Palæologo navavisse. Quodque Cantacuzenus Gatelusii facinus tacuerit, merito in suspicionem venit multa silentio transmisisse, quæ ipsi dedecus ac famæ detrimentum creare poterant. De Gatelusio, præter nostrum Ducam, præclare disserunt Genuensis historiæ scriptores. Augustinus Justinianus Episcopus Nebiensis in Annalibus Italice scriptis ad ann. 1355. *l' Imperatore di Constanti-*

Digitized by Google

nopoli nominato Calo-Johanni con agiuto di Francesco Gattilusio Genoese scacciò uno nominato Catacozino, che gli occupava parte del imperio: e per gratitudine diede sua sorella per moglie al detto Francesco, e per dote li diede l' Isola di Metellino. Ubertus Folieta lib. 7. Hist. Genuensia. *Nonnulla in historia nostra inserere haud abs re duxi, quæ a civibus Genuensibus privatim gesta, quanquam rempublicam nihil attingunt, dignitatem tamen civitatis nostræ augent, quæ tales viros tulerit, qui virtute clarisque gestis rebus, ad magnos honores magnamque potentiam apud maximos principes pervenerunt, qualis fuit Franciscus Catalusius, cujus viri in Græcorum historia plurima est mentio. Is igitur vir classium Græcarum præfectus, fortem & fidelem Johanni Græco Imperatori multorum annorum navatam operam egregio facinore cumulavit. Conatus enim Cantacuzeni magnæ nobilitatis ac potentiæ hominis, ingentibus motibus adversus Cæsarem consurgentis, bona ditionis Constantinopolitanæ parte jam illi adempta, opera & consilio suo compressit. quod promeritum Cæsar insigni præmio remuneratus est; insula Lesbo illi & successoribus fiduciaria tradita, sororeque sua in matrimonium data.* quæ anno 1355. accidisse notat etiam Folieta. Petrus quoque Bizarus lib. 6. Histor. Senatus Populique Genuensis eadem de Catalusio [Edit. Paris. pag. 224.] scripsit; addidit solummodo, *triremes in subsidium Calo Johannis Græci Imperatoris cum Genuensibus confœderati, adversus Cantacuzenum, qui magnam Imperii partem illi abstulerat Byzantium transmissas.* Vult itaque auspiciis viribusque Reipublicæ Genuensis, non privati viri Catalusii opibus gestum id fuisse. Adeundus etiam Laonicus lib. 10. de rebus Turcicis, ubi de Catalusiis occasione sibi, ex narratione status insularum maris Ægæi, totiusque Archipelagi, data, obiter disserit. ita ut dedita opera nomen Catalusii subticuisse Cantacuzenus videri possit: ne Imperator in Imperii sede privati hominis stratagemate oppressus diceretur, quod ipsi turpe ac infame futurum erat: præcipue cum illius uxor Cantacuzena Imperatrix tam egregiam ac strenuam operam antea navasset, ut Constantinopolim invadentem Johannem Palæologum repelleret, & Galatam petere cogeret.

Ibid. D. Καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο) Parachronismum proculdubio hic admisit Ducas, qui Johannem Palæologum in Italiam profectum esse tradit, antequam Imperio Cantacuzenum deturbaret. Phranzes, ut jam notavimus, ei adversatur. Laonicus etiam lib. 1. Johannis profectionem post expulsum Cantacuzenum contigisse memorat, rerum apud Turcos summam obtinente Morate, qui patri suo Orchani anno 1359. successit, quatuor post Cantacuzenum regno pulsum annis. Profectionem illam susceptam fuisse a Johanne Palæologo ab anno Christi 1367. ad 1371. ex Pauli Mauroceni Patricii Veneti historia constat lib. 13. *Perciò Giovanni Paleologo Imperatore non contento de soli officii de gli Ambasciatori, per rappresentare il bisogno, si risolse venire egli medesimo in Italia, e nelle provincie Occidentali, sperando con la forza di sua presenza dal Pontefice e da gl' altri Prencipi ottener quei ajuti, che fossero al suo pericoloso stato necessarii. Nel ritornare a Constantinopoli si condusse a Venetia, onde con ogni cortesia & honore recevuto, di vinti cinque milla ducati fù accommodato, & in oltre per le sue galee di quattro cento stara di biscotto, & il figliuolo che haveva seco con altro nobil dono presentato.* Laonicus & Phranzes cum Mauroceno non sentiunt in modo, quo Venetiis habitus est Johannes. Ille lib. 1. tradit a mercatoribus Venetis, qui pecunias ei crediderant, quo minus discederet, nisi soluto ære alieno, prohibitum fuisse. Hic cap. 17. lib. 1. Manuelem Joannis filium pecuniam patri attulisse quo se alieno ære exolveret.

Pag. 16. B. Τῆς Ὁδηγητρίας) Parva hæc porta Odegetriæ, seu viæ monstratricis, ea forte est quam Græci Contoscalii vocant, quæ in murorum parte Bosporo adjacente aperta est; de qua Leuncl. in Pandectis Hist. Turc. num. 201. Gillius Condescalam vocat lib. 1. cap. 50. Topograph. Constantinopoleos. Cantacuz. lib. 4. cap. 39. de illo appulsu Johannis Palæologi ad Constantinopolim, ἀθρόον μαθοῦσι πᾶσιν εἰσπλεύσας Βυζαντίῳ, καὶ ἐγένετο κατὰ τὸν λιμένα τοῦ ἐν Επταςκαλίῳ νεωρίου. *Confestim omnibus inscii Byzantium navigavit, noctu navale Heptascali ingressus est.* Porta illa inter portas Psamarii & Catergolimenis sita est; & a nostro vocatur ὁδηγητρίας a Monasterio τῶν ὁδηγῶν, in quo Beatissimæ Virginis Mariæ imago miraculis clara colebatur.

Τὰς λαΐνας) Vox est Idiomatis vulgaris Græci, figulus λαϊνὰς dicitur, vas fictile λαΐνι. Ibid.

A D C A P U T XII. pag. 225.

DE excæcatione Cuntuzis & Andronici adeundus Laonicus lib. 1. qui Sauzen, non Cuntuzen appellat, & natu maximum filiorum Moratis fuisse dicit. Johannes Imp. aceto fervido Andronici oculis infuso eum excæcavit. Phranzes lib. 1. c. 16. Moratia illum filium appellat Mosen Zelebin, & patris jussu capite plexum fuisse ait. De illorum excæcatione Leunclavius nullum verbum facit. Pag. 17.

Ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ) Leunclavius in Pandectis Histor. Turcorum docet se a Zygomala didicisse Constantinopoli turres illas, quas Leonardus Chiensis in narratione expugnationis Constantinopoleos Aveniades appellat, vero nomine Anemanis turres vocari, & esse eas, quæ in arca Pentapyrgo, ad angulum urbis Orientalem, juxta Blachernarum templum, sitæ visebantur. Pag. 18. A

Ἀλλ' ἐκεῖνος δὲ ἐν φυλακῇ) In carcerem conjectus est Andronicus a patre excæcatus, ut c. 16. narrat Phranzes: ex eo vero extractus est, cum proceres Constantinopolitani Ameram Moratem, ut liberarentur exoratum habuerunt. narrat postea Johannem in Italiam profectum, Andronicum excæcatum Despotam rebus Imperii interea procurandis præfecisse: at, ubi reversus fuit, Manuelem filium suum secundo genitum, universis applaudentibus, Imperatorem proclamasse. quod indigne ferens Andronicus, ad Bajazitem aufugit: & auxilia ab eo consecutus, urbem noctu ex improviso adortus, patrem fratremque cepit, & in carcerem compegit: qui post duos annos cum semisse, Bulgaris custodibus deceptis, ad Bajazitem aufugerunt: tributaque annua pendere polliciti, in Imperium reducti sunt. Hac de re Laonici narratio lib. 1. hist. de rebus Turc. valde confusa est, nec his consentit. vult etiam ante Andronici excæcationem Johannem in Italiam discessisse. De Andronici ad Bajazitem profectione lib. 2. agit. Ibid.

Δάονιον καὶ Ἡρακλείαν) Apud alios legitur Daonium: oppidum est Thraciæ maritimum sub Heracleensi Metropolita. Heraclea, quæ hodie Propontidi adjacet, & Metropolis est, olim Perinthus appellata fuit, ut clare docet inscriptio, quam Heracleæ anno 1647. Maii die 1. ex marmore transcripsimus; Lapis ille marmoreus olim fuit Stylobates, cui Imperatoris Severi statua imposita erat. Parieti templi Metropolitanæ Heracleensis, quod templorum Christianorum per Græciam universam residuorum elegantissimum est, transverse insertus visitur lapis ille, non erectus: & qui illum inseruere fabri, forinsecus inscriptionem apparere, ut legeretur, voluerunt: illam in marmoribus Arundellianis Seldenus transcripsit pag. 55. sed corruptam: qualem ipsi legimus, hic proposuimus: Ibid. C

Digitized by Google

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ ΣΕΟΥΗΡΟΝ
ΕΥΣΕΒΗ ΠΕΡΤΙΝΑΚΑ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟΝ
ΑΔΙΑΒΗΝΙΚΟΝ ΠΑΡΘΙΚΟΝ
ΜΕΓΙΣΤΟΝ Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ
Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ
ΝΕΟΚΟΡΩΝ
ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ

Ultimæ syllabæ duarum vocum Σεπτίμιον Σέουηρον ita scriptæ sunt, ut intra O, τὸ N, comprehendatur.

Quæ statua posita fuit proculdubio a Perinthiis: quando capta a Severo, quæ ei fame compulsa se permisit, Byzantium, muris, balneis, publicisque ædificiis ejus dirutis, in vici formam redacta, omni jurisdictione privata, Perinthiis attributa est, ut Dion Nicæeus in Severo prodidit, καὶ δυσμορφίαν ἀτιμίαν, τῆς τε ἀξιώσεως τῆς πολιτικῆς ἀφελόμενος, αὐτήν τε καὶ τὴν χώραν αὐτῶν τοῖς Περινθίοις ἐχαρίσατο. *Vectigalem eam reddidit, civiumque bona in fiscum publicum redegit; ipsamque & ejus agrum Perinthiis gratuito attribuit.* In ista inscriptione hæc verba, ὁ δῆμος τῶν νεοκόρων, significant *Universitatem, vel collegium Sacerdotum, vel Æditurorum.* Latini hac etiam voce usi sunt, ut apud Grutherum Inscriptionum libro legimus pag. 1102.

Edit. Paris. pag. 226.

VETTIO AGORIO PONTIFICI.
VESTÆ PONTIFICI.
SOLI QUINDECIMVIRO, AVGVRI,
TAVROBOLIATO, CVRIALI, NEOCORO,
HIEROFANTÆ, PATRI SACRORVM,

Zosimus, qui tempore erecti hujus monumenti posterior est, lib. 2. etiam testatur suis temporibus Perinthi nomine omisso, Heracleam vocatam fuisse. διαπρέψαντι αὐτῷ κατὰ τὴν Πέρινθον, ἣ νῦν Ἡράκλεια μετωνόμασται. Stephanus de urbibus idem testatur.

Ibid. D

Τὸν δὲ Μανουὴλ εἶθου ταυτίου) Annum quo Manuel Imperator designatus est, excæcato Andronico, habemus in themate cælesti, erecto ad Meridianum Constantinopoleos ipso meridie, anno mundi 6882. Septembris 25. id est, anno Christi 1373. Sic se habet, θέμα γενέσεως ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει κυρίου Μανουὴλ, τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἔτους ,ϛωπβ´ μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κε´ ἐπ' αὐτῆς τῆς μεσημβρίας. Horoscopus Sagittarii gradus 17. Dom. 2. Capricorni grad. 19. m. 40 Dom. 3. Aquarii grad. 27. m. 20. Dom. 4. Arietis grad. 10. Dom. 5. Arietis 27. m. 20. Dom. 6. Tauri grad. 19. m. 40 oppositæ domus sex inde haberi possunt. loca vero planetarum sic se habuerunt: Sol in Libræ gradu 10. m. 21. Luna Capricorni gradu 8. m. 44. Saturnus, Capricorni grad. 27. m. 30 Jupiter, Cancri grad. 26. m. 22. Mars, Arietis grad. 12. m. 28. Venus, Libræ grad. 12. m. 10. Mercurius, Libræ grad. 18. m. 37 Nodus Ascendens seu caput Draconis, Virginis grad. 28. κλῆρος βασιλείας, seu Sors regia in Capricorni grad. 9. Τύχη, seu Pars fortunæ, Piscibus grad. 15. 43. Quivis ex istis, Themate delineato, planetas & alia puncta cæli per domus distribuere poterit. Hocce porro Thema cæleste nacti sumus in Bibliotheca Serenissimi Magni Hetruriæ DUCIS FERDINANDI II. Principis Sapientissimi & erga litteratos humanissimi.

AD CAPUT XIII.

Pag. 19. A.

EΠΕΙ δὲ ὁ Βαγιαζὴτ) Supra cap. 4. legenda sunt quæ scripsit Ducas.

Καὶ κατὰ μὲν τὸ φανερὸν) Supra adnotavimus Byzantinos Imperatores tributa obtulisse, adeoque a Turcis Imperium precario obtinuisse. Laonicus porro, Phranzes & Leunclavius nullam mentionem faciunt munitæ a Johanne Imperatore Constantinopoleos: aut tributa ei a Bajazite imperata fuisse.

Ibidem

Ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν) Non solum Manuel, si Phranzæ credimus, sed & illius pater Johannes Bajaziti militarunt, ut narrat lib. 1. cap. 16. & Laonicus lib. 2.

Ibid. B

Ἀλλὰ δὲ ἑτέρων ἀναθημάτων) Gregorius Cedrenus in Mauricio meminit templi illius Quadraginta Martyribus dicati: quodque a Tiberio inchoatum, a Mauricio Imperii sui anno octavo absolutum ejus verba talia sunt: τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει Μαυρίκιος τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, ὃν ἀπήρξατο Τιβέριος, ἀνεπλήρωσε. Zonaras iisdem fere verbis Tomo tertio. De templo sancti Mocii mentionem facit idem Cedrenus in Basilio, qui collapsum refecit. ἀνενεώσατο καὶ τὸ μέγα τέμενος Μωκίου τοῦ μάρτυρος, καὶ τὸ ἄδυτον τούτου καταβληθὲν ἄχρι γῆς, ὡς καὶ τὴν ἱερὰν κατεάξαι τράπεζαν, ἐπιμελείας ἠξίωσε καὶ τοῦ στόματος ἀγορ. *Martyris Mocii templum deinceps absolvit: adytaque in terram usque prolapsa, quorum ruina sacra mensa fracta ac disrupta fuerat, refici, & de integro instaurari curavit.* Johannes quoque Curopalates hujus templi, quique illud refecit, Basilii meminit. De omnium sanctorum templo, de quo Ducas hoc loco verba facit, nihil præterea legi. pag. 227.

Pag. 19. C

Ἀπὸ τῆς χρυσείας πύλης) Arcem istam Joannes ædificaverat in mœnium urbis angulo, qui ostio Propontidis & Bospori Thracii adjacet: in quo Mehemetes II. post captam CP. castrum ædificari jussit, quod a septem turribus *Jedi-cula* Turcice appellatur: hodie desertum pene visitur, & a paucis hominibus habitatum. Aurea illa porta nunc etiam, ut & Leunclavii temporibus, clausa est. de hac arce infra cap. 45. Duca. mentionem facit.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης) De hoc Johanne Imperatore, ejusque libidinibus & lascivia Laonicus lib. 2. ubi scribit ipsum Manueli filio suo sponsam Trapezuntini Imperatoris F. abstulisse, & quamvis podagra confectum, uxorem duxisse.

Pag. 20. B

Ἐνα τῶν αὐτοῦ κριτῶν) Omnes Musulmani hoc semper ambierunt, ut in Christianorum, quas incoluerunt, urbibus Cadizios seu Cazileros, a quibus judicarentur, suos haberent. Messitas se habuisse Constantinopoli jactant Musulmani, Constantino Copronymo, ejusque successore Leone regnantibus: quod tradit Leuncl. lib. 5. hist. Musulm. Inter monumenta MSS. Nicolai Fabri Pierescii viri clarissimi, & in antiquitate investiganda accuratissimi, repertum est exemplar pactorum olim fœderum inter Imperatorem Fridericum Siciliæ regem, & Abu-Issac F. Abu-ebraim, nepotis Abi-Hafri. anno Hegiræ 628. Ziumadiachir, id est, secundo mediante seu die 15 fuit annus Christi 1231. Aprilis 25. die Dominica: eo namque anno littera Dominicalis fuit E. cœpit vero annus Hegiræ 628. anno 1230. Novembris 9. feria 7. In illorum fœderum diplomate talia verba leguntur ex versione Marci Obelii Ciceronis. *Et ut etiam detur illis dimidium tributi insulæ Cosiræ signatum & ordinarii tempore messis solitæ. Neque habeant Christiani in prædicta insula Cosira jurisdictionem super aliquem Mahumetanũ, præter præfectum Mahumetanum missum a prædicto Rege Siciliæ nomine suo, ad regendos tãtummodo populos UNITATIS, & sit occupatus in negotiis populi Unitatis, quem Deus honorificet.* Ex quibus paret omnino Musulmanos seu Mahumetanos semper in eo laborasse, ut a Christianis judicibus lites eorum minime dirimerentur, sed a suis Cadiziis. In verbis allegatis notandum est Cosiram vel Cossyram insulam jacere inter Siciliam & Africam, hodieq; *Pantalariam* appellari. Per populos UNITATIS Mahametani intelligendi sunt, non propterea quod Deum haud in personarum Trinitate, sed in unitate tam essentiæ quam personæ adorent; verum dicuntur populi Unitatis, id est, concordiæ, quoniam inter se concordiam & consensum diutissime servarunt, & propterea *Islami*, id est, unanimes, sunt appellati, ut passim adnotat Leunclavius. Fridericus, qui cum

Abu-Issae fœdus inivit, nomine secondas est, Friderici Ænobarbi nepos. De illo judice Musulmano Constantinopoli instituto Laonicus lib. 2. adnotat, Andronicum luminibus privatum hanc conditionem Bajaziti, cuius opibus ac viribus Imperiam recaperare sperabat, proposuisse, præter vectigal annum Imperij causa soivendam, *καὶ ἄρχοντα ἔχειν ἐν τῇ πόλει*, *Iudicem se in vrbe habiturum*: quem scilicet e Musulmanis Bajazitea dedisset. Verum Laonici perturbatæ narrationi ac confusæ parum fidei adhibendum esse mihi videtur.

Ibid. C — *Τοτε ὁ τύραννος*) Leunclavius lib. 6 in Giidetune Baiazire agtam Thessalonicensem tanc solummodo occupatam fuisse a Turcis memorat, vrbem neutiquam prout quibusdam traditum est.

Ibid. — *Ἀπὸ Πανίδου*) Panidus vrbs ad Proponridem sita, olim Pactya dicta & Patoa. Plinio lib. 4. cap. 11. Pactie vocatur.

Ibid. — *Ἀβρανιζλῶν ἀρχηγόν*) His temporibus res gessisse Eurenosem in Thessalia ad Serras Leunclavius tradit, sed Phranzes lib. 1. cap. 20. item cap. 29. Brenezem in Peloponesum missum esse scribit, & ita cumnostro Duca sentit. Hic Eurenoses ab uno e tribus Ducibus, cum quibus Othmanes fœdus ac societatem inivit, & qui inter Turcos nobiles habeotur, genus ducebat; alii erant Marcozogli, a quodam Marco Religionis Christianæ desertore, & Michalogli ab alio Michaele appellato, pariterque apostata, genus ducentea.

Edit. Paris. pag 228. — *Τουραχάνην*) Tutachanides a quodam Turachane nobili etiam inter Turcos habito. Iofra de Abranezidis & Tutachanidis Cineites loquitur, ut de nobilitate ac antiquitate generis illustribus cap 26. pag. 95. Leunclav. in Pandectia cap. 27.

Ibid. — *Ἡ δὲ πόλις ... εἶχεν*) Per totum fere decennium urbs Constantinopolis a Bajazite circumsessa fuit admodumque vexata, ut narrat Phranzes lib. 1. cap. 19. sub finem. Verum cœpisse circumdari milite Turco, postquam pugnatum ad Nicopolim fuit, memorat. Ducas vero nollet ante prælium id commissum cœptam obsideri scribit: & cum eo convenit Leunclavius lib. 6. Hist. Musulm. qui Bajazirem terra matique Constantinopolim obsedisse narrat ante pugnam ad Nicopolim initam.

Ibid. F — *Κατεδόθησαν ὅσοι ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις*) Adeandi Laonicus lib. 2. Phranzes lib. 1. cap. 19. Leunclavius lib. 6. Hist. Musulm. Bonfinius Hist. Hungaricæ Decadia 3. lib. 2. Froissardus vol. 4. cap. 79. & seqq. aliique.

Pag. 21. D — *Τὸν Δοῦκα τῆς Φλαένδρων*) Hic est Iohannes Dux Nivernensis, Philippi Audacis Burgundiæ Ducis F. Iohannis Galliarum Regis N. Omnes porro ævi illius æquales historici acceptæ a Sigismundo tam insignis cladis culpam in nostros conferunt, qui Turcorum modum ac artem pugnandi nescientes, temerario impetu in perniciem suam cæterorumque ruerunt. Annus autem huius prælii varie a diversis proditus est. Turcorum annales, quos sequitur Leunclavius, illam Christianorum stragem editam a Musulmanis tradunt anno Hegiræ 794. qui cœpit anno Christi 1391. Novemb. 29. fer. 4. quapropter pugna illa commissa est anno Christi 1392. Turcorum Chronologiam sequutus est Calvisius in prima editione: sed perperam scribit anno 1391. Novemb. 27. cœpisse annum Hegiræ 794. fortasse error est typographicus: in posteriori vero editione ad annum 1396. transtulit. Quare vero Turci anno Hegiræ 794. hocce prælium commissum esse scripserint, causam, ut mihi videtur, valde probabilem adducam. Ex Hist. Hungatica Bonfinii Decad. 3. lib. 2. constat Sigismundam Hungariæ regem, post cæsum profligatumque Walachorum Turcorumque exercitum, Nicopolim minorem obsedisse, & expugnasse anno Christi 1392. hanc cladem a suis passam, ut ex annalibus suis expungant Turci, anno 1392. quo eorum exercitus cæsus est, prælium Nicopolitanum adsignant, insigne Christianorum strage ac cæde: duas ergo pugnas confundunt, & sibi prosperam in annum 1392. transferunt, ut improsperæ memoriam obliterent. His adversaurar Froissardus loco citato, qui accidisse ait anno 1396. die Lunæ seu feria 2. ante festum S. Michaelis, qui fuit Septembris 25. quoniam anno illo fuerunt litteræ Dominicales B, A. Bonfinius Decad. 3. lib. 2. contigisse ait kalend. Octob. anno 1396. Brassoviæ seu Coronæ in Transsylvania in Ecclesiæ parietibus ita scriptam legitur, ANNO 1396. SIGISMUNDUS INFOELICITER PUGNAT AD NICOPOLIM CONTRA BAIAZITEM SEPTEMB. 28. ita refertur in volumine Scriptorum Hist. Hungaricæ. His Maurus Orbinus in Slavorum Historia consentit. Buotingus & Vbo Emmius in Chronologia anno 1395. contigisse scribunt. At Phranzes, quem hactenus Latine solum habemus, illam cladem ad annum mundi 6900. id est, Christi 1392. reiect, & Turcicis congruit Annalibus ubi notandum etiam, Phranzem post pugnam illam Nicopolitanam, Christianis tam lugubrem, Manuelis in Italiam discessum, ut & Ducam collocare. Ex Hist. Veneta constat anno 1395. Manuelem Constantinopoli soivisse, & Venetias accessisse: quod si hujus profectio cladem ad Nicopolim secuta est: annus prælii Nicopolitani antecessit annum 1395. Quomodo conciliari possint ista, non video: sed nostris auctoribus fidendum potius existimo, qui accuratius, & hoc loco meliori, quam Turci, fide tempora observarunt. pag. 229.

Ibid. — *Δοῦναι ἐγγύην τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης*) Idem scribit Froissardus de sponsione facta a Principe Mitylenes; verum in rebus ac Geographia regionum Orientalium ignarum admodum ac imperitum se prodit.

Hoc autem loco rem adnotare, quæ ad pugnæ illius Nicopolitanæ historiam pertinet, alienum prorsus non erit. Inter Galliæ Principes, qui ei interfuerunt, Philippus Artensius regiæ prosapiæ Princeps, Comes de Eu, & Franciæ Conestabiliatius recensetur: isque una cum Iohanne Nivernensium Duce captus est. De ejus obitus die & loco, ubi fato concessit, Historicos nostros & monumenta, quæ Constantinopoli extant, inter se dissentire animadverto. Clarissimi viri Sammarthani fratres Genealogiæ domus Franciæ lib. 30. Philippum Artensium Prusæ, vulgo Burusæ, die 3. Iunii anno 1397. fato functum fuisse tradunt: ejusque cadaver in Galliam translatum, & in choro templi Monasterii seu Abbatiæ S. Laurentij Essuorum, vulgo de *Eu*, conditum esse. Dum vero anno 1647. per menses Februarium, Martium & Aprilem Constantinopoli agebamus, in Monasterii S. Francisci Galatensis sacello uno, peristylio seu claustro contiguo, sepulchrum illius Principis marmoreum vidimus, cui sequens epitaphium characteribus Gotthicis insculptum legitur: ✠ SEPULCHRUM MAGNIFICI DOMINI PHILIPPI DE ARTOES, COMITIS DE EV, ET CONESTABILIARII FRANCIÆ, QUI OBIIT IN MICALICI MCCCLXXXXVII DIE XV. IUNII. IN : ⁰⁄ₓ : EST CARNE SUA : ANIMA CUIUS REQUIESCAT IN PACE. Hocce epitaphium crux in medio posita in duas partes dividit. Ad latua insignia gentilitia Franciæ, qualia tunc indefinito liliorum numero constabant, addita Atresiæ familiæ peculiari trifidæ laciniæ in Scuti fronte distinctione, cernuntur. Micalici seu Michalizi vrbs & regio est, non plus decem milliaribus distans a lacu *Lopadio*, ejusdemque nominis urbe; quam hodie Græci *Lupadi*, Turci *Vlubar* appellant. Burusa etiam bidui itinere abest. Laonicus lib. 4. regionis Michaliaii, & Leunclavius Histor. Musulm. libb. 4. & 13. atque in Pandectis cap. 86. meminerunt. In illo epitaphio quid significet illud (⁰⁄ₓ) adsequi hactenus non potui.

A D

AD CAPUT XIV.

Pag. 22. A **Φ**ΤΕΙΛΟΘΕΙΣ ὤν) Leunclavius lib. 6. idem scribit, caduceatorem scilicet a Bajazite missum, qui Constantinopolim sibi dedi, Manuelemque ea decedere juberet.

Ibid. B Ο πρόμαρχοι λαλοῦσιν Ανδρόνικος) De Johanne Andronici excæcati filio in Imperium a Bajazita constituto Ducas a Phraoze multum discrepat. Hic namque lib. 1. cap. 20. Johannem a patruo suo Manuele in Italiam discedente rebus Constantinopoleos administrandis præfectum fuisse refert, non vero a Bajazite Sultano in solium Imperatorium collocatum. Laonicus omnia confuse lib. 2. describit.

Pag. 23. C Εἰς δὲ Βενετίαν) Nicolaus Doliones Histor. Venetæ lib. 6. scribit Emanuelem Imperatorem anno Christi 1395. Constantinopoli discessisse, Venetiasque appulsum in Galliam inde transiisse: ut

Edit. Paris. pag. 230. adversus ingruentem, singulisque diebus auctam Turcorum potentiam, opem & suppetias impetraret. Johannes Juvenalis Ursinius adnotavit Manuelem anno Christi 1400. Parisios venisse; anno demum 1402. ab aula Regis Christianissimi post biennium cum anni semisse in ea transactum discessisse. Augustinus Justinianus in Annalibus Genuensibus tradit ipsum Genuam advenisse Januarii die 22. anno 1403.

Εἰς Μεθώνην) Urbs Peloponesi Methone, quæ hodie *Modon* appellatur, in sinu Messeniaco vulgo *Golfo di Coron*.

AD CAPUT XV.

LEUNCLAVIUS lib. 6. tradit Cazim seu Cadim ab Impetatore Byzantino Constantinopoli admissum anno Hegiræ 795. qui fuit Christi 1393.

Pag. 24. A Ἐν ἀφθόνοις στρουθῶν κελαδίσμασι) Passeres pro omni genere avium hic sumuntur: e rure tamen petitum schema illud, nam aliæ sunt aves magis vocales, quarumque suavior vocis inflexionibus variis cantus sentitur.

Ibid. Σάξων) Cur hic Saxonum potius meminerit noster, quam Alemannorum seu Germanorum, nescio: aut si per Saxones quos hic nominat, eos intelligat qui Transsylvaniæ partem unam incolant, reliquis duabus a Siculis & Transsylvanis occupatis. Dubitare etiam possumus an Polonos intelligat: infra siquidem cap. 32. ῥῆγα τῶν Σάξων appellat Hungariæ regem Ladislaum Casimiri Poloniæ Regis fratrem. Leunclavius adeundus in Pandectis num. 125.

Ibid. C Κατεσπευσμένοι ὤν) De Legatione Temyria, qui vulgo Tamerlanes dicitur, ad Bajazitem, legendi sunt Phranzes lib. 1. cap. 21. Laonicus lib. 2. sub finem, & Leunclavius lib. 7. histor. Musulm.

Ibid. D Εκέλευσε ξυρᾶν κεφάλας τοῦ πώγωνας) Principes Turcos ignominiæ inurendæ causa barbam alicui præcidi jubere mos fuit. Leunclavius lib. 4. in Urchane Gasi, ubi de pristinis Turcorum institutis agit, hæcce scribit, *Si cui Rex iratus esset ignominiæ & pœnæ causa barbam homini præcidi jubebat*. Et lib. 10. exemplum hujus affert, dum Suleimanus filiorum Bajazitis unus bellum cum fratre suo Moyse gerebat, Chasani Agæ barbam injuriæ ac contumeliæ inferendæ causa præcidi mandavit. Apud Cantacuz. etiam lib. 4. cap. 21. legimus Stephanum Serviæ Cralem, postquam Macedoniæ Edessam in potestatem suam, prodentibus aliquot civibus, redegisset, jussisse, τὸ γένειον ἐπ' αὐτοῦ τίλλεσθαι, *barbam e mento se coram velli Lyzico ejus urbis præfecto*; quod se acrius urbem intranti opponere voluisset. Leunclavius lib. 7. Legatos illos Temyris Bajazitem indigne habuisse, dona sibi missa flocci fecisse, tandemque epistolam superbe ac insolenter scriptam eis tradidisse narrat.

Ἔσο κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου γαμετῆς) Laonicus lib. 2. sub finem alia verba respondisse Bajazitem Legatis Temyrianis tradit, ἢ δὴ Παγιαζίτην ὑπολαβόντα ἐν τῷ ἀγγέλῳ φάναι, ὡς τοῦτον μὴ ἰέναι μαχόμενον ἡμῖν, ἐς τρὶς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχοιτο ἀπολαβεῖν, *Si itaque bellum nobis non intulerit, uxorem suam* (dimissam) *ter apud se admittat*. Exponit deinceps virum quando uxorem repudiavit, jurejurando affirmare eam apud se numquam admissurum: ita ut ipsi fas non sit, cum a trinis splenibus dimisit uxorem, eam iterum domi accipere nisi adulterio pollutam; idem Laonic. lib. 3. ubi de Turcorum moribus differit adeundus. Ratio, ob quam turpissimum habetur ad uxorem dimissam redire, hæc est, perjurii ac levitatis nota macula se adspergit, qui se non amplius admissurum juravit, deinceps vero admittit: ab honesto denique & decoro alienum est adulterio pollutam sibi uxorem adjungere. Quando igitur Bajazites dixit, *a legitima uxore separetur*, cætera subaudienda sunt, illamque repudiatam a tribus splenibus apud se accipiat, quo dedecus ipsi adultera ducta accedat, levitatisque ac perjurii nota inuratur. Leunclavius lib. 7. non longe a fine Temyria ad Bajazitem verba refert, quæ lucem istis afferunt, *Quid opus erat te quosdam ad me mittere, tot nugas mihi renunciaturos, atque etiam addere, te pro marito meretricis me habiturum, si tuis in regionibus te quæsitum irem, ac vice versa ni tu bello me veniret oppugnatum, ut a te libera esset mulier tua, hoc est, divortio separata; rursumque tibi nuberet ab alio prius polluta*. Quibus verbis manifestus fit hujus loci sensus. pag. 231.

Καὶ εἰς τὸν τῶν Τουρκοπέρσων) Turcopersæ atque etiam Persæ appellati sunt Turci, postquam in Persidem a Muchumete Imbrailis filio vocati, in eumque deinceps rebellantes duce Tagrolipice, regionis illius dominium adepti sunt circa annum Christi 1042. unde a Zengi, vel Tzingi-Chane pulsi, circa annum Christi 1200. in Anatoliam venerunt. Turci etiam Iconienses hac appellatione comprehenduntur. Pag. 25. A

Ἀρζυγγᾶν) Olim Dascuta, seu Dascusa, ut habet Itinerarium Antonini, sita ad Euphratis oram, in finibus Cappadociæ & Armeniæ majoris. Illam Leunclav. lib. 6. & 7. Ertzintzanem appellat. Ibid.

Καὶ ὁ μέγας προφήτης) Bajazites intelligit prophetam suum Mohammedem. Ibidem.

Σεβάστειαν) Sebastia urbs Cappadociæ, quam Turci Sivas, & Sivaste appellant: cuniculis ductis eam cepisse Temyrem refert Leunclav. lib. 7. Laonicus vero lib. 3. tradit Temyrem suffossa trabibus sustentasse mœnia, illisque igne injecto consumptis, ista corruisse. Ibid. C

Πλίνθοι ὠμαῖς) Hodie etiamnum in Anatolia istis lateribus crudis ad domos ædificandas utuntur: qui ex terra aqua modice subacta formantur in lignea forma quadrata, & ad Solem siccantur. Ibid.

Καὶ ἕως αὐτῆς Δαμασκοῦ) Leunclavius lib. 7. Hist. Musulm. & in Annal. Turcicis Halepum primum captam, deinde Damascum tradit: hoc contigit anno Christi 1400. ut etiam Augustin. Justinian. Episcop. Nebiens. in Annal. Genuensibus adnotavit. Diris modis ac inhumanis Damascum afflixit ac vastavit Temyr, cujus illatæ cladis causa a Turcicæ historiæ scriptoribus talis traditur. Jezides Princeps, hæreticus a Musulmanis habitus, Hasanem & Huseinem prophetæ Muhametis e filia nepotes occidit, ejusque familiam contumeliis gravibus affecit: tandem mortuus Damasci sepultus est. Illius itaque sepulchrum perquiri Temyr, & eo reperto ossa refodi ac comburi, stercore etiam humano sepulchrum oppleri jussit. Quod ergo Jezides Damasci sepultus esset, erga Damascenos tam crudeliter ac immaniter se gessit. Mitiori vero modo Hamusenos, olim Emisenos dictos, habuit: quod inter ipsos Haidis (*qui Velidis filius erat*) & Amru (*Humeja patre nati*) Pag. 26. A

Hohametis sociorum ac discipulorum sepulchra, ac monumenta extarent.

AD CAPUT XVI.

ibid. C KAI τοὺς Ταυροσκύθας καὶ Ζιγχοὺς) Tauroscythæ sunt, qui inter Boristhenem & Tanaim, & Tauricam Chersonesum habitant. Zinchi populi sunt ad Euxinum pontum, Sindi alias dicti. Plinius lib. 6. cap. 7. *A Cimmerio accolunt Meotici, Vali, Serbi, Archi, Zingi, Psesii.* qui Zyngi Plinio ii Zynchi sunt, in penisiula Corocondama siti. Sindi & Zinchi iidem sunt Eustathio ad Περιηγήσεως Διονυσίου hunc versum,

Σίνδοι, Κιμμέριοί τε καὶ οἱ πέλας Εὐξείνοιο,

ὅτι Σαυρομάταις ὑπόκεινται Σίνδοι, οἳ καὶ Ζίγχοι λεγόμενοι κατά τινας. *Sauromatis succedunt Sindi, qui*
Edit. Paris. pag. 232. *apud quosdam Zinchi appellantur.* Regio Zynchorum Ζιγχία appellatur in Bibliotb. Regiæ MS. libro, in formulis subscriptionum & inscriptionum apistolarum Patriarchæ Constantinopoleos: & habetur inter Metropolitas, quibus scribit Patriarcha, ὁ Ματράχων δὲ καὶ Ζιγχίας. Constant. Porphyrogenitus lib. de administratione Imperii sub finem de Zinchla hoc adnotatum reliquit, *ἰστέον, ὅτι ἐν τῇ Ζιγχίᾳ πρὸς τὸν τόπον τῆς Παπαγίας, ἐν ᾧ κατοικοῦσι Ζίγχοι, ἐννέα πηγαὶ εἰσὶ ἀφ' ὧν ἀναδίδοται. Tenendum in Zinchiæ parte ad fontem qui Papagiam respicit, quam Zinchi incolunt, novem esse fontes, quorum aqua pota ulcera labiis atque pustulas affert.*

Πληκεύειν ἐκεῖ) Leonis Imperatoris Tacticæ lib. 1. cap. 2. hunc titulum habet, περὶ ἀπλήκτων διατάξεως. ἄπληκτον vero & φοσσάτον eadem sunt, & *castra* significant, & verbum ἀπληκεύειν, *castra locare* eodem loco significat. per apocopen τοῦ (α) scripsit Ducas πληκεύειν, quæ figura Græcis etiam nunc tam familiaris est, ut unum verbum vix integrum ab iis pronuncietur, nec antiqui Græci idiomatis vestigia cernantur.

ibid. D *Πλησίον Αγκύρας*) Ancyra urbs Galatiæ est.

Pag. 27. B *Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις*) Johannes Juvenalis Ursinius illius Cometæ, qui anno 1401. fulsit, & Buntingus in Chronologia meminerunt; hicque mense Februario visum esse addit. Cometa autem λαμπαδίας dictus, quod ardentes imitetur faces. Plin. lib. 2. cap. 25.

Pag. 28. A *Τζαβουζίδας*) Hanc periodum non ita claram, ob auctoris impurum stylum, constructionemque barbaram, vertimus hoc sensu, ut Bajazitem Persis ignaviam exprobrantem exposuerimus; cum antea de se multa jactavisset, & contumeliose erga eos se gessisset. Non sine ratione etiam potest intelligi Bajazites suis iratus, quod pugnam segnius inirent, probra in eos jactasse; tuncque per Tzabuzidas Tzauzios intelligere oportebit.

Ἀπὸ τοῦ βαΐνδου τοῦ Ἀτίνη) Omnes isti Turcorum reguli hic enumerati, antea a Bajazite spoliati fuerant, & ditionibus suis exuti, ut supra noster enarravit. Leuncl. lib. 7. idem de Bajazite ab illorum regulorum subditis deserto testatur. *βαΐνδον* autem significat *vexillum*, & *βανδοφόρος*, *vexillifer*. *βάνδον* Turcis *Sangiak*.

Ὁ δὲ Πεγιαζὴτ ὡς κολοιὸς) Fabula notissima graculi, qui plumis alienis se adornaverat, ab aliis deinde avibus, dum suas quæque repetit, spoliatus est.

ibid. D *Καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Πεγιαζὴτ τὸν λεγόμενον Μουσουλμάν*) Laonicus lib. 3. non longe a fine Bajazitem cum uxore & liberis suis Musulmane, Jesu & Mehemete captum esse tradit. At Leunclavius lib. 8. in principio solum Musam (id est, Mosem) cum patre captum fuisse testatur: & cum eo sentit Phranzes lib. 1. cap. 22. Leuncl. ibidem scribit Emirem Suleimanem ab Eisnes-Bego, & Hassan-Aga pugnæ subtractum in Europam abductum fuisse. hic Suleimanes Ducæ est Musalman, quem Stephanus, Leunclavio lib. 7. Vulcoglius, res desperatas videns arrepta fuga e prælio abduxit.

Ἕως οὗ ὁ Πεγιαζὴτ) Leunclavius his consentit ibid. E dum Genitzeros Bajazitem ultimos deseruisse scribit: nec deditionem eos fecisse, nisi cum nulla spe salutis reliqua Bajazitem mox captum iri vidissent.

Νόμος γάρ ἐστιν οὗτος) Quod pro lege auctor noster pag. 29. A adducit, Leunclav. lib. 7. Temyris propositum fuisse tradit, & illius ad Bajazitem verba refert, *Quo tempore, ait, meis e regionibus ipse discedebam, hanc suscepturus expeditionem: juratus promisi Deo, siquidem prælio victus evaderem, neminem me deinceps a pugna commissa interfecturum.* Cum vero Ducas Romæos eadem consuetudine usos ait, intelligere oportet erga Romæos: sicut Musulmani erga Musulmanos utuntur.

Τότε καὶ μὴ θέλων κατιδεῖν τοῦ ἵππου) Hanc Bajazi- ibid. a tis cladem & captivitatem referunt Turci ad annum Hegiræ 803. post triduum finientem, qui fuit annus Christi 1402. Augusti 7. feria 1. cœpit enim annus 804. Augusti 12. feria 5. confirmat hanc temporis epocham cometa visus vere antece- pag. 233. dente, quem Juvenalis Ursinius fuisse testatur anno 1405. & in Chronologia Buntingus, ut jam diximus. quæ nota cæteris (anni etiam characteribus vulgaribus) certior est. Congruit etiam tempus anni calidissimum, quo Leonis dodecatemorion Sol permeabat. Ursinius tamen anno 1402. prælium initum fuisse tradit; Phranzes eodem anno contigisse vult Julii die 28. ut colligitur ex lib. 1. capp. 21. & 22. In illo natum se scribit anno mundi 6909. Augusti die 30. dum Constantinopolis obsidebatur; certum est autem solutam fuisse urbis obsidionem diu antequam Temyr Bajazitem bello vicisset: quare 28. Julii, quo Phranzes hosce Principes acie dimicasse tradit, erit annus 6910. Christi 1402. quod etiam confirmatur ejus verbis, quibus profitetur cap. 22. se scripturum deinceps ea, quæ ab anno 6910. præclara facinora ac memoria digna contigerunt: unde excluditur annus iste 6909. Non dissimulandum est, notam seu characterem temporis, quem ex Hanivaldana historia refert Leunclavius, congruere cum 28. Julii anni mundi 6910. (Christi 1402.) dicit enim feria 6. quæ Zuma juni, id est, dies templi, Turcis dicitur, ad Ancyram pugnatum fuisse: & ille dies Julii 28. fuit feria 6. Hegiræ anno 804. finiente, & post triduum mox incipiente anno 805. Augusti die 1. feria 3. Paulus Interianus in Annal. Genuens. lib. 5. Ubertus Folieta lib. 9. Petrus Bizarus quoque lib. 9. Historiæ Genuens. Augustin. Justinian. in Annalibus Genuensibus pugnam anno 1402. commissam scribunt. Damascum a Temyre captam & vastatam anno 1400. testatur Augustinus Justin. cujus urbis clades, secundum nostrum Ducam anno uno pugnam ad Ancyram antecessit. Verumtamen Cometæ supradicti nota cæteris aliis certior est, ita ut in ea sententia stemus, quæ anno 1401. pugnatum fuisse asserit: Sethus Calvisius in Chronologia pugnam istam anno Christi 1399. alligat, anno Hegiræ 802. jam jam finienti Septemb. 2. fuisse quoque feriam 6. scribit: a vero longius recedit illa sententia, & a nota illustri, quam Ducas prorsus aliena est: si enim biduo vel triduo ante Septemb. diem 2. pugna commissa est, Sol tunc Virginem, non Leonem tenuerit, contra indicatum a Duca insignem characterem. Jacobus Bosius in historia Ordinis Militiæ Hierosolymitanæ annum prodidit Chr. 1398. qui a vero longissime distat; ut & Bonifius Decad. 3. lib. dum obitum Temyris anno Christi 1399. accidisse scribit.

Ἦν γὰρ ὁ ἵππος Ἀράβιος) Hic & infra commendantur equi Arabici. Leunclavii locus in supplemento Annalium Turc. ad annum Christi 1384. confirmat Principes Osmaneos his equis ut maxime agilibus usos fuisse. Zonaras in Romano Diogene de equis Arabicis talia scribit: οἱ γὰρ ἵπποι τοῖς Ἄραψι ταχεῖς μὲν εἰσὶ τὴν πρὸς τὴν ὁρμήν,

Digitized by Google

καὶ τῷ λοιπῷ πλανηθέντες, οὐκ ἐπίσταντο δὲ τὸν δρόμον ἐκτείνειν. ἀλλ' ἀποκνοῦσι τάχιστα. *Arabum equidem equi primo impetu prompti, & præ cæteris celeripedes sunt, cursum vero per longum spatium statim deficientes minime continuant.*

Ibid. B Ζατρίκιον) Ita apellatur ludus Schacchorum ab Artemidoro in Oneirocriticis.

Δοὺς αὐτῷ Πέρσιδι Σαχρούχ) Si Leunclavium sequimur, legendum erit σὰχ ῥούχ, quo Ducas noster id significare vult, quod Itali *Scacco matto*, Galli *Eschec mat* appellant: quando in Zatrichir ludo Regulus ad angustias ita redactus est, ut mox capiendus & deturbandus, in nullam amplius se movere possit partem, ut salvus avadat. Leunclavius lib. 12. Scach Ruch duas distinctas voces facit, quibus Rex Ruchus significetur: eo nomine sic vocatus ait Temyris filius, qui Laonico Sachruchus dicitur. Ad hunc Schacchorum, ut mihi videtur, ludum alludebat Sinanes Bassa, cum anno 1583. allato nuncio cladis in Perside a Turcis acceptæ, Sultano Morati III. dixit *Schachum Schacho*, id est, regem regi opponendum esse, ut res Turcorum a Persis

Edit. Paris. pag. 234. fractas in melius restitueret.

Ibid. E Καὶ ψυχαγωγίαις καὶ παρηγορίαις) Adeundus Leuncl. lib. 7. Historiæ Musulmanicæ, ubi modum explicat, quo Temyr Bajazitem excepit & habuit. Phranzes lib. 1. cap. 29. & Laonicus lib. 3. non longe a fine, sed utrique a Duca & Leunclavio dissentiunt.

Pag. 30. A Ὁ δὲ Τεμὴρ λαβὼν πλοῦτον) Crudelissimum & avarissimum fuisse Temyrem testantur Laonicus & Leunclavius.

Ibid. B Ἔτι ὄντος τοῦ Παγιαζὴτ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου) Leunclavius lib. 8. in principio omnes Bajazitis filios ennumerat, quorum nomina hæc fuere Ertogrul, Emir Suleiman, Mustapha Zelebis, Isa Zelebis, Musa Zelebis, Sultanus Mehemetes, Cassimes vel Cassumes Zelebis. Occisus est Ertogrul in pugna contra Casim Bucharedinem; Mustaphas in prælio Temyriano periit. Suleimanes ex eo subtractus salvus evasit, etiamque Mehemetes rebus deploratis excessis. Isa Prusam seu Burusam venit, illicque imperii sedem habuit. Musa captus est cum patre; interea vero Cassumes in Serajo educabatur. Hoc loco noster Mustaphæ nomen omisit, eumque infra in pugna non occubuisse asserit. quem porro Ese vocat Ducas, eum Laonicus Jesum, Leunclavius Isam appellant: hodieque Turci Dominum redemptorem nostrum *Prophetam Isam* vocant.

Ibidem. Εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ) Hic Mustaphas postea in scenam prodibit adversus Mehemetem, qui Musulmano, Mose & Ese seu Isa occisis, ac Mustapha hocce debellato, Osmanici Imperii summam solus obtinebit. Discrepat ergo Leunclavius a nostro tam in Mustaphæ ætate, quam in natu minimi nomine, qui Orchanes nostro, Cassumes illi dicitur.

Ibidem. Εὑρὼν δυο τεχνίτας ὀρυκτάς) Laonicus lib. 3. prodidit a Bajazitis Ducibus, non a Mehemete ejus filio, tentatum fuisse, ut in libertatem ille asseretur, corruptis grandi pecunia Temyris fossoribus, qui cuniculum in eam partem, in qua Bajazites erat, egerunt: demumque in ipso opere deprehensi capti sunt. Leunclavius & Phranzes hujus facinoris egregii & audaciæ nullam mentionem faciunt.

Ibid. D Πρωΐας δὲ παρεστὶ τῷ Τεμήρ) Nescio quare Ducas caveam illam ferream ita reticeat, ut nullum de ea verbum ipse fecerit: cum accurate satis cætera recenseat. Equidem, ut, quod sentio, aperiam cum bona dissentientium venia, caveam illam, ad immanitatem & sævitiam Temyrischani exaggerandam, commentos esse temporis illius homines ingenue dicam: vel fortasse manicas pedicasque ferreas, quibus noctu vinciebatur Bajazites, caveam ferream ipsos appellavisse.

Leunclavius lib. 7. narrationem Ducæ partim confirmat, quæ ad Chotziaferuzen seu Hozzapharizem-Begam spectat, ipsum nempe in pugna captum fuisse: at ipsi caput fuisse abscissum omisit, quod noster factum fuisse narrat.

AD CAPUT XVII.

Hoc capita res restas a Temyre accuratius Ducas, quam Leunclavius, aut Laonicus, narrat: Smyrnæ præcipue expugnationem describit, quam optime ob locorum viciniam, bidui siquidem itinere Lesbos a Smyrna dissita est, nosse potuit; atque etiam ex Principis Lesbi seu Mitylenes monumentis, qui Temyri honorem cultumque, ad sævitiam ejus iracundiamque devitandam, exhibuit. Ducas vero illius Lesbi Principis successori in præcipuis negotiis operam suam navavit, & inter ejus maxime familiares ac consiliarios habitus est. Jacobus Bosius in Hist. Ord. Militiæ Hierosolymitanæ Smyrnam a Temyre expugnatam fuisse prodidit, ut & Laonicus lib. 3. qui breviter expeditionem illam explicat & machinas, quibus ad urbium expugnationem utebatur Temyr, describit. Leunclavius Smyrnam expugnatam fuisse non docet. Pag. 30. pag. 235.

Καὶ σὺν αὐτοῖς ἡ θυγατὴρ Λαζάρου) Leunclavius lib. 7. Lazari filiam, quæ in superioribus Maria appellatur, ad convivium Temyris mandato venire jussam tradit: cum apud Zagatajos Scythas id vitio aut dedecori non verteretur. Injuriam nihilominus sibi fieri Bajazites Gilderum ex more gentis suæ reputans, id ægerrime tulit. Videndus etiam hac de re Laonicus lib. 3. Ibid. A

Ἀδραμυττίου) Urbs maritima Phrygiæ inferioris vel Lydiæ Asso vicina, hodie appellatur Landrimyti, Ephesino olim Metropolitæ subdita. Ibid.

Ἀττάλειαν) Notitia Patriarchatus Constantinopoleos sub Sardium Metropolita habet Ἀτταλείας Episcopum, alium ab eo, qui Sylæi seu Pergæ Metropolitæ subest.

Νύμφαιον) Veteres Geographi non meminerunt loci illius prope Magnesiam ad Sipylum. Plinius in Asiæ descriptione in Cilicia collocat Nymphæum lib. 5. cap. 27. Ideo conjicere possumus, Nymphæum, de quo hoc loco Ducas mentionem facit, multis sæculis Plinio & aliis Geographis posterius esse. de illo duobus locis Gregoras meminit, lib. 3. sub finem, traditque Johannem Vatatzam Imp. illic obiisse. lib. deinde 6. appellatque Νύμφαιον τῆς Λυδίας. Logotheta quoque in Chronico Constantinopolitano. Ibid. C

Μίαν ταύτην ἰδὼν, καὶ μίαν κεφαλὴν συμπεράσας) Genus illud structuræ ad similitudinem reticulatæ facta erat, de qua sic Vitruvius lib. 2. cap. 8. *Structurarum genera sunt hæc, reticulatum, quo nunc omnes utuntur, & antiquum quod incertum dicitur: ex his venustius est reticulatum, sed ad rimas faciendas ideo paratum, quod in omnes partes dissoluta habeat cubilia & coagmenta.* Pag. 32. A

Καὶ πρὸς τὴν Μιλάσου) In margine correximus Μυλάσσου, in Caria enim fuit Mylassa vel Mylas, a Stephano etenim & aliis ita appellatur. In notitia Thronorum sub CPolitano Patriarcha, Metropolitæ Stauropoleos subjicitur Episcopus τῆς Μυλάσσου, vel ut alius MS. Codex correctius exhibet τῆς Μυλάσσου, & propterea Mylassum reddidimus, quod ad hodiernam pronunciationem magis accedat. Pag. 32. B

Ἀπὸ δὲ Λαοδικείας ἐν Φρυγίᾳ Σαλουταρίαν) Quo in loco mortuus sit Bajazites non prodiderunt Laonicus, Phranzes & Leunclavius. Animi ægritudine confectum obiisse dicet Laonicus; causam addit Leunclavius, quod Bajazites a Temyre intellexisset, fore ut Semerkandum transferretur, idque Ducas aliquatenus innuit. Venenum a Temyre ipsi propinatum aliqui volunt, quod Leuncl. in calce lib. 7. Histor. Mulsulm. scribit. Ducas in Phrygia Salutaria Turcis Carasat dicta Bajazitem diem supremum Ibid. C

Digitized by Google

clausisse docet. Locus autem ille Carasar, quo nomine noster Phrygiam Salutariam intelligit, proculdobio est, quem Kara-Chisarem Turci appellant, id ast, arcem nigram; Græci medii ævi locum illum μαυρόκαστρον, hoc est, *nigrum castrum*, quem antiqui Corycum appellarunt, ut notat Leuncl. lib. 3. & cap. 144. Pandect. Turcic. Contigit mors Bajazitis anno Hegiræ 804. id est Christi 1402. postquam annos 14. regnasset, ita tradit Leuncl. lib 7. at lib. 8. mortaum ait anno Hegiræ 805. Laonici textus admodum depravatus est, qui annos 25. eum regnasse prodit. Orbinus scribit uxorem Bajazitis Lazari filiam Milievam, (Ducas Mariam appellat) altero post maritum die obiisse; cui ut illuderet Temyr, vestes illius ad pudenda usque rescindi jussit, & eo habitu mensæ accumbentibus ministrare coegit.

Ibid. E Απ' ἐνιαυτοῦ) Post mortem Bajazitis interregnum constituunt Turcici Annales annorum 12. donec Sultanus Mehemetes rerum summa & Imperio potiretur.

Edit. Paris. pag. 236. Pag. 34. A

AD CAPUT XVIII.

KAI τὰ τοῦ Παγιαζίτ) Hoc loco addidimus καὶ αὐτός, absque quibus verbis constructio orationis claudicat.

Ibid. B Ενὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ) Ducas hoc loco duos Bajazitis liberos obsides datos ait, marem unum, fœminam alteram nomine Phatma-Catun. at infra cap. 20. narrat tres obsides fuisse datos, duos mares impuberes, & illam Phatmam: quorum alter, isque natu grandior, & Phatma redditi sunt; minor Constantinopoli remansit, Christianisque sacris initiatus obiit. Leunclavius lib. 10. cui Suleimanicus titulus est, Suleimanem Græcorum auxilia sibi parare cogitantem, fratrum natu minimum Cassimem, & sororem suam Sultanam Fatimam obsides dedisse tradit. Phranzes cap. 30. lib. 1. eum, qui Christianus obiit, Jusuphum, id est, Josephum, appellat. Porro Phatma, seu Fatima Catun idem est ac Domina Fatima, Italis *Signora Fatima*: ista enim vox *Caden* Turcis est quod Italis *Signora o vero Madamigella*: Armeni Cadun vel Catun per, u, Italicum pronunciant. Nomen illud Fatima Turcis familiare est ac venerandam: sic enim appellabatur unica Muhamedis filia, quam ex Aische Ebubekiris filia suscepit, & Hali patrueli suo naptam dedit.

Τὰ τοῦ Στρυμόνος) Strymon Macedoniæ fluvius est; Zetunium oppidum est: cujus Episcopus Larissæo secundæ Græciæ Metropolitæ olim suberat, & ad Thermopylas situm Sperchii fluminis ripis adjacet. Laonicus lib. 2. τὸ, τὸ Ζητούνιον τὸ ἐν Θερμοπύλαις. Sperchius olim, postea Αγριομέλας appellatus est, qui in sinum Pelasgicum, hodie *del Volo* appellatum influit. Zetunii mentionem faciunt Joh. Curopalata, Scilitza in Basilio & Constantino: & in iisdem Georgius Cedrenus.

Ibid. C Δημήτριον Λασκάριν) pro Λασκάριον more vulgaris idiomatis: hujus Demetrii meminit Phranzes lib. 1. cap. 39.

Ibid. D Καταβὰς τοίνυν ὁ Καρμιάν) Leuncl lib. 7. hist. Musulm. narrat Temyrem principibus a Bajazite spoliatis ditiones restituisse. qui hic vocatur Carmian Alysar, Laonico Caramanus Alosurius dicitur lib. 5. videndus Leuncl. in Pandectis hist. Turcicæ num. 56.

Ibid. Παγιαζὴτ υἱοί, ὁ μὲν Μεχεμέτ) Leunclavius libb. 9. 10. & 11. hanc fratrum lanienam stragesque narrat. lib. 9. quæ adversus Isam-begum gessit Mehemetes, exponit; Temirtasem a partibus Ese vel Isæ stetisse, & a militibus Mehemetis occisum fuisse, Isamque, postquam se fugæ commisit, nusquam conspectum fuisse tradit. Verum noster Temirtem, qui cum Temirtase idem est, Mehemeti militasse affirmat. Laonicus lib. 4. Jesum seu Isam contra Musulmanum bellum gessisse, & captam prælio morte affectum fuisse scribit: cui Phranzes lib. 1. c. 30. consentit. Sed quod lib. 10. initio dicit Leunclavius verissimum est, Laonici narrationem confusam & mutilam esse, ex qua vel acutiores se se extricare & expedire vix possint. Becani Annales & Historia Verantiana, eodem Leuncl. teste, & eos improbante, Isam a Musa occisum tradunt.

Ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει) Hujus Cineitis mentio frequentissima est in hac nostra historia. Laonicus libb. 4. & 5. de eo verba facit, & Ζουνεΐτην appellat. Leunclavius ejus meminit primum lib. 10. in quo Dusme, seu supposititii Mustaphæ historiam contexuit, eumque Tzuneitem nominat. Ducas ubique Τζινεΐτ habet, quod nomen Cineitem reddidimus, ita ut, *ci*, prima syllaba pronunciatione Italica efferatur. Hic Cineitea a Leunclavio Ismyroglii, id est, Smyrnæ principis, filius dicitur: Ducas vero eum Kara-Sapassi, id est, nigri Subassi filium fuisse prodit, & Adinis, seu Atinis filios, qui Ismyroglii, & Smyrnæ principes erant, Jonia expulisse. Obiter hic lectores monebimus, Ducam nostrum a Laonico & Leunclavio multum differre. Pag. 35. A pag. 237.

Ibid. C Ὁ δ' Ὁμοὺρ καλούμενος) Homur iste fuit frater Ese seu Isæ, & uterque Homuris illius nepotes, cui Smyrna ab Equitibus Militiæ Hierosolymitanæ erepta fuit, uti supra cap. 7. narratum. Vocantur autem isti Atinis filii, quod ab Atine Turcorum duce genus duxerunt; filiorum etiam nomine nepotes & posteri continentur.

Ibid. Ἐλιαζβεγίω) id est, Eliam-begum ex Mantachiæ posteris.

Pag. 37. A Μάμαλος ὀνομάζεται) Hoc castrum ad maris litus situm fuisse, quæ mox sequuntur, ostendunt: & fortasse illud est, quod tabulæ Geographiæ Guilelmi Blaeu ad sinum Halicarnassi, vel castri S. Petri, situm ostendunt, & *Castelmarmora* appellant. habent equidem Strabo, Ptolemæus & Stephanus Μαλλὸν ἐν Κιλικίᾳ, sed non est ille de quo noster hic verba facit, quippe situs est Mallus in extrema fere Cilicia versus Amani portas & Issum; Mamalus vero in Caria esse debet. Turci *Mermere* appellant, unde in Rhodum brevis est trajectus.

Ibid. B Καὶ Ατίνης Κεδουκλοῦ) Legatus generalis, seu Vicarius Atinis, id est, Adinensis ditionis, quam Turci Aidin-ili appellant; cum Homure enim ab Atine orto, affinitate contracta, soceri sui vicarius generalis proclamatus est.

Ibidem. Τοῦ Ἕρμου ποταμοῦ) Hermus est qui Smyrnæos campos alluit.

Ibid. C Ὁ δὲ Μουσουλμὰν μὴ φέρων) Expeditionem suscepisse hunc Musulmanum seu Soleimanem adversus Mehemetem, & in Asiam transiisse Leunclav. lib. 10. ex Hanivaldana historia tradit.

Pag. 37. A Ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαιναμέν) Hodie retinet idem nomen, & ab omnibus Smyrnæ incolis appellatur Μαιναμέν, *Menemé*. Planicies camporum illa, quam Hermus alluit, Smyrnæ ejusque sinui a Septentrione objacet. Fertilis est ager, vini generosi, peponum, aliorumq; fructuum ferax. Ille locus est de quo Leunclavius lib. 6. mentionem facit, eumque in Sarchanis seu Saruchanis ditione situm fuisse, & a Turcis *Mermen* appellari docet: ubi tunc temporis salis officinæ erant.

Ibid. Μαντιλῶν) De illo loco nihil legi: si cui forte appellatio loci illius corrupta videtur, dispiciat nam ex τοῦ αὐτοῦ degenerrverit; quam urbem Catalogus seu Notitia Episcopatuum sub Patriarchali Constantinopoleos throno constitutorum refert, suppositam esse Ephesino Metropolitæ.

Ibid. B Μωδὴν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεΐτ) Vafer admodum ac versipellis hic Cineites fuit, ingenioque tam versatili præditus, ut sæpius ad contrarias partes transierit. diuturnos carceres toleravit in Lemno, & tandem a Ducibus Sultani Moratis captus vitam laqueo finivit.

Ibid. A Πρὸς Γαλήσιον ὄρος) Mons ille Galesius Ephesto vicinas est, & proculdubio nomen ab urbe Gale-

fio traxit, cujus meminit Stephanus de urbibus. *Γαλήσιον πόλις Ἐφέσου. Παρθένιος ἐν ἐπικηδείῳ τῷ εἰς Αὐξίθεμιν. Galesium urbs Ephese subdita. Parthenius in Auxithemim epicedio.* Abrahamus Ortelius de illo monte perperam opinatur, cum vicinum Constantinopoli illum facit, & Gregoram, ut suam tueatur sententiam, adducit.

Pag.38. A *Πίξαι ἔως τῆς ἐσπέρας)* Lib.10. histor. Musulm. notat Leunel. hunc fuisse Soleimanis seu Musulmani genium, ut diuturnis, aliquando quadrimestribus, compotationibus indulgeret: quæ ignavia ac socordia ultimam perniciem ei tandem attulerunt.

AD CAPUT XIX.

Edit.Parif. Pag. 238. LEUNCLAVIUS lib. 10. Mosis adversus Salalmanem seu Musulmanum gesta narrat, auctorumque dissentientes narrationes notat.

Ibid. B *Ἡγεμονεύοντος Σπεντιάρη τοῦ Τυρκομάνου)* Isfendiareo a Leunclavio appellatur, ejusque genealogiam descripsit. A Turcis Omeroglii & Isfendiaroglii appellati sunt. Laonicus lib.4. Mosem ad Sinopes Principem profectam esse etiam narrat.

Ibid. *Καὶ τῷ Μιλτζε Βλάχου)* Mirkien Iliakum, seu Marcum Valachum appellat illum Leunclavius; Laonicus lib.4. Myrxen. Hic est Dani frater, de quo infra fit mentio cap.29.

Ibid.C *Συλλογρίζου δὲ Νίγρου)* Annales Genuenses nullam isto tempore hujus Nigri mentionem faciunt: cujusdam alius, qui sæculo superiore vixit, nomen ab illis celebratur.

Ibid. D *Ἐν τοῖς μέρεσιν τῆς Ἀχρίδος)* In MS. lib. Bibliothecæ Regiæ catalogus urbium & locorum, quorum nomina mutata sunt, extet: in eo *Ἀχρίδα ἡ Ἀχρίς*. In alio MS. ejusdem Bibliothecæ extant formulæ inscriptionum & subscriptionum, quibus Constantinopolitanus Patriarcha in literis ad Papam, Patriarchas & Metropolitas utitur. inter illos extat, *πρὸς τὸν Ἰουστινιανῆς*, his verbis: *μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς, Ἀχρίδων καὶ πάσης τῆς Βουλγαρίας ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος. Beatissime Archiepiscope Justinianæ primæ, Achridarum, & universæ Bulgariæ in Spiritu sancto Dilecte mediocritatis nostræ frater.* Ex his illis verbis videri posset Justiniana prima differre ab Achridis, illaque esse urbs; hæc regio dici posset: cui conveniunt verba Libri MS. 1932. Bibliothecæ Regiæ, *Θρᾴκη ἐστὶν ἡ Ἀδριανούπολις μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. ἡ τῆς Σοφίας, καὶ τῆς Βουλγαρίας, καὶ τῆς Ἀχρίδος ἐκ τῶν μερῶν αὐτῆς. Thracia ab Adrianopoli ad Constantinopolim extenditur, & Sophia, Bulgaria & Ochride ejusque partibus terminatur.* ita ut Ochris seu Achris pro provincia & regione hoc loco, non pro urbe accipiatur. Justinianam primam Turci Giustandil appellant. Urbs Achris a Gregora lib. 3. in Macedonia collocatur, quæ & Bulgariei regni, in Illyricum usque protensi, pars fuit. libro etiam 2. habet *περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Βουλγαρίας τῆς καὶ Ἀχρίδος καλουμένης, De Archiepiscopatu Bulgariæ, qui & Achridis dicitur*, cujus Metropolis Justiniana prima dicta. Georg. Logotheta in Chron. de Achridis mentionem facit. Laonic. lib.1. Macedoniæ urbem Ochridem nominat. Acta etiam Leonis Papæ IX. adversus Michaelem Cerularium, & Leonem Achridæ Episcopum, urbem esse clare exponunt: in illis extat epistola Michaelis & Leonis quæ sic incipit: *Michael universalis Patriarcha novæ Romæ, & Leo Archiepiscopus Achridæ Metropolis Bulgarorum dilecto fratri Johanni Caanensi Episcopo.* Cantacuzenus etiam *πόλιν ἐπίσημον* eam appellat, lib.2.cap.20. ita ut dubium omne tollatur: & Achridam esse urbem constet.

Pag.39. B *Ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐν χωρίῳ τινὶ)* Ejus mortem eodem fere modo accidisse Becconi Annales & Historia Verantiana narrant. dissentit ab illis Hanivaldana. videndus Leunclavius lib.10. ea quo annum devicti Musulmani tractus margini adjecimus. Laonicus lib.4. rem aliter, quam alii, narrat.

Καβούρ ἐγένετο) Gaurum & Gauros scribit Leunclavius: Turci Giaour dissyllabum Gallica pronunciatione: verbum contumeliosum est, quod *infidelem* significat. Moses porto fratrem suum Musulmanum Gaurum seu infidelem appellat, ob fœdus cum Imperatore Manuele ab eo percussum, obsidesque fratrem ac sororem datos. Ibid.E

Τὴν ῥομφαίαν τοῦ προφήτου) De Halis acinace hic locus intelligendus est: de quo Leuncl. Hist. Musul. lib.1. ex Arabum & Turcorum monumentis sic differit. *Hinc illa Muhametanorum fabella de illius* Sulficare (*sic Alis acinacem nominare consueverunt*) *quem narrant, quoties vagina educeretur, ita se divisisse, ut geminus efficeretur, cubitos 18. longus, & Alim eo contra Gauros utentem, ab utroque latere non aliter ipsos, ac segetem messores prosternere solitum: ac montes etiam seu scopulos eo dissecuisse. Mos indidem inolevit, ut in militaribus signis Musulmanorum hic Alis acinax, sive* Sulficar, *velut inauspicatus Christianis, faustus ipsis exprimatur*, &c. In superliminaribus quarumdam ædium publicarum Constantinopoli, hoc Sulficar expressum bifidi ensis figura vidi, & gladium Halis appellari ab incolis audivi: hoc *μορμολυκείῳ* & terriculamento, pavorem Christianis injicere, gens viribus suis nimium confisa, credit. pag. 239.

Πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατεδίωκεν) Adeundus Leunclavius lib.11. Histor. Musulm. a Muhamede per legatos ad fœdus amicitiamque contrahendam Manuelem Imperatorem sollicitatum Verantiana & Hanivaldana historiæ tradunt. Illa victum a Mehemete Mosem primo congressu, hæc vero secundo prælio asserit; & utraque Mosem in fratris sui Mehemetis manus vivum devenisse affirmant. De Mose Laonicus lib.4. adeundus. Phranzes etiam lib.1. cap.30. istorum Bajazitis filiorum res gestas narrat: nostroque consentit, cum semel atque iterum victam Mehemetem a Mose recessisse, tertio tandem prælio victoria potitum esse scribit. Pag.40. A

Πᾶν τὸ ἐν μετώπῳ γραφὲν) Juxta mentem Musulmanicæ religionis, quæ prædestinationem inevitabilem adstruit, nihilque ex hominis voluntate libera fieri asserit. Pag.41. C

AD CAPUT XX.

LEUNCLAVIUS libb. 12. & 13. eorum, quæ inter Manuelem Imperatorem & Principes Othmaneos gesta sunt, nihil attigit.

Καὶ Δωδώνη τῆς Ἰωαννίνων) Urbs Epiri sub Metropolita Naupacti Ætoliæ, olim Cassiope appellata, nunc Johannina. Pag.42. C

Καὶ ἐπιδὰς εἰς τὴν μεγάλην Ῥωσίαν) De his nuptiis pauca Phranzes lib.1. cap.38. Illius Annæ a Rhosia seu Russia obitum accidisse anno 6905. Christi 1417. & peste consumptam fuisse scribit. Ibid.C

Ὁ δὲ ἄλλος ὕστερον) Hunc filiorum Bajazitis natu minimum Christianum fuisse testantur Laonicus lib.4. qui Jesum eum appellat, & Phranzes lib.1. cap.30. eique Jusuph seu Josephum nomen fuisse tradit. Pag.43. A

Καὶ ποιήσας ἐν Ἰταλίᾳ) Hæ secundæ Johannis Imperatoris nuptiæ juxta Phranzem celebratæ sunt anno 6927. (Christi 1419.) Januarii 19. ita ut biennium intercedat ut plurimum inter mortem Annæ a Russia, & secundas istas nuptias: nequaquam vero triennium secundum Ducæ calculum, qui hanc alteram Johannis uxorem Sophiam appellatam, eximia & absoluta pulchritudine nitentem ironice describit: ejusque partes anteriores Quadragesimæ, posteriores Paschati, proverbio non nimis honesto, comparat. hinc faciem macilenta nec florida deformemque fuisse concludere licet. De illa Laonicus lib.4. non longe a fine li- Ibid.D

Digitized by Google

lam narrat, ὀνομαστὴ μὲν τὸν τρόπον, αἰσχρὰ δὲ τὴν ὄψιν, *moribus quidem honestis, sed ingrata ac deformi facie fuisse.*

H δὲ βασιλὶς ὅμως τὸ ἀμετάδοτον) cap. ultimo lib. 1. Phranzes eam aufugisse testatur anno 6934. (Christi 1426.) Augusto mense.

O δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκοίμησε) Phranzea & Du-
Edit. Paris. pag. 240. cas dissentiunt in assignando tempore, quo Sophia in Italiam aufugit. Ducas Manuele superstite id factum tradit: contra vero Phranzes jam obiisse diem Manuelem adstruit: fato siquidem concessit Manuel, ut refert Phranzes lib. 1. cap. ultimo, anno mundi 6933. (Christi 1425) Julii die 21. Sophia vero anno 6934 mense Augusto aufugit, post mortem scilicet Manuelis. Aliud etiam hoc loco notabimus circa temporis momenta a Phranze indicata de Manuelis obitu & Johannis initiis: Mors Manuelis contigit anno prædicto 6933. Julij 21. Capite deinde primo lib. 2. narrat anno 6934. mense Augusto rerum summam ad Johannem Imperatorem devolutam fuisse. Quod equidem verisimile mihi non videtur; Johannem jam coronatum Imperatorem, post annum a morte patris Manuelis, rerum summam adeptum esse. Phranzem ergo, aut qui illum transcripsit, errasse puto, vel pro Septembre mense Augustum scripsisse. vel si Augusto mense Johannes Imperij administrare res cœpit, pro anno 6934 legendum esse anno 6933.

Ibid. O δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης) Phranzes lib. 2. cap. 1. anno 695. (Christi 1427.) Augusti 29. Mariam Trapezuntinam Constantinopolim advenisse, & anno 6936. (eodem Christi anno 1427.) mense Septembri nuptiarum solemnia celebrata esse scribit. At Laonicus rerum ordinem perturbans narrat, postquam Marchionis Μοντφεράτης filia aufugisset, aliam uxorem Johannem duxisse ἀπὸ τῆς Σαρματίας τοῦ Σαρματῶν ἡγεμόνος θυγατέρα. *e Sarmatia, Sarmatarum*, id est, Russiæ seu Moscoviæ, *regis filiam*. quod duobus testibus Ducæ & Phranzi repugnat, qui tertiam Johannis uxorem Trapezuntini Imperatoris filiam esse asserunt.

Ibid. D O βασιλεὺς δὲ αὐτόμας αὐτὸ Κωνσταντῖνον.) Au or noster trium uxorum Johannis historiam digressione usus hactenus perrexuit, redit deinceps ad narrationis seriem, exponitque Manuelis in Peloponnesum profectionem: quam Imperator hicce, anno adventum Annæ a Russia sequenti, teste Phranze suscepit, mundi nempe 6923. (Christi 1415.) cujus mense Martio die 23. in Cenchreorum portum salvus venit. anno deinde sequente 6924. Constantinopolim rediit. Profectionis illius mentionem facit Laonicus lib. 4. Hexamiliumque, quod & Phranzes testatur, ab eo refectum. Martinus Papa V. indulgentias plenarias postea concessit illis, qui ad Hexamilium propugnandum abire vellent. Quoniam vero de Cenchreorum navali & portu hic mentio injecta est, Lectorem admonebimus, Leunclavium lib. 14. Historiæ Musulmanicæ, & in Pandectis Historiæ Turcicæ cap. 120. nec sibi constare, nec veritatem adsecutum omnino esse. Non sibi similis est, quod lib. 24. Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum collocet: cap. vero 150 Pandect. in Laconia seu Tzaconia; quod impossibile est in duobus locis eamdem urbem sitam esse. Veritatem partim adsecutus est, cum Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum sitam dixit; at Corinthus non est, sed Cenchreæ in Saronico sinu, ubi quondam fuerunt Corinthiorum navalia.

AD CAPUT XXI.

LEUNCLAVIUS Histor. Musulm. lib. 12. & in Annalibus Turcicis expeditionis Mohametis contra Cineitem, qui illi Ismyroglius est nullum verbum facit: sed adversus Caramanum in Asiam movisse scribit.

Ἐλθὼν εἰς Κύμην) Κύμη πόλις Αἰολίδος πρὸ τῆς Ἀσίας, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος. Stephanus de urbibus. Idem Strabo lib. 12. Dominicus Marius Niger vult esse Phocæam novam, quæ Lesbo objacet.

Τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζίκ) Notitia Metropoleon sub Smyrnæ throno habet ἐπίσκοπον τοῦ Ἀρχαγγέλου, qui proculdubio is est, cujus hic nomen a nostro refertur. Pag. 45. B

Τὸ Νυμφαῖον) Urbis istius nomen in partibus Æolidis, Lydiæ, aut Ioniæ in antiquis Geographis non reperitur: Ptolemæus, Strabo, & Stephanus in Taurica Nymphæum habent inter Panticapæum & Theodosiam. Abrahamus Ortelius hujus nostri in Lydia Nymphæi nullum verbum facit. At Gregoras duobus in locis de eo loquitur oppido. lib. 2. in fine, ubi de Johannis Ducæ obitu, qui in eo obiit, περὶ τὸ Νυμφαῖον τότε τυχαίμενος ταῖς ἀγρευβαῖς & lib. 6. cap 13. ubi de Porphyrogenito verba facit, ἐτεὶ δὲ τότε περὶ τὸ νυμφαῖον τῆς Λυδίας ἐτύγχανε, &c. Pag. 241. Ibid.

Πινακοσκοπείου) Phavorinus, πινακὶς πίναξ παρ' Ὁμήρῳ, τὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῖς ὕστερον δηλοῖ. πινακίς, *apud Homerum abacum seu tabulam significat, apud recentiores epistolam.* Pag. 46. A

In Latina versione post ista verba (Albanus sum) interserenda sunt, *cujus religionis.* respondit Adulas. *Antea Cavur eram, nunc Musulmanus sum* Ibidem legendum (filiam meam uxorem legitimam.) Ibid.

O δὲ μέγας μαγίστωρ) Magnus magister militiæ Hierosolymitanæ tunc fuit Frater Philibertus de Nailaca natione Gallus, & antequam magnus Magister electus fuisset, Aquitaniæ Prior. Creatus fuit sociorum suffragiis anno 1395. ut lib. 4. tradit Jacobus Bosius, anno 1409. Pisas appulit ad Concilium proficisci cogitans, & Constantiensi interfuit. Rhodum deinde rediit anno 1420. & sequenti 1421. obiit, ut idem Bosius lib. 5. testatur. Verum de illius incœpto Smyrnæ castrum iterum excitandi, deque cum Sultano Mehemete colloquiis verbum nullum facit. Ibid.

Ἐγὼ μὲν πάτερ) Melius sic reddetur illa periodus, *Ego quidem, o pater, erga omnes Christianos liberalis ac magnificus esse cupiebam.* Hic enim patrem vocat Mehemetes Magnum Magistrum. Pag. 47. A

Τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σισμάνου) Susmanus ille Mysiæ inferioris Dux fuit, a Bajazite vivus captus, & in carcerem detrusus. Ut vitam impetraret, filius patri cognominis musulmanissavit, quod a Leunclavio lib. 5. scriptum est. Sulmani quoque lib. 1. Laonicus mentionem habet. Cantacuzenus meminit etiam lib. 3. cap. 2. Sismani; qui Michaelis Mysorum regis filius erat, qui ad Turcos primum, deinde Constantinopolim profugit. Illum repetebat Alexander Mysorum rex, qui Michaeli successerat. Ibid.

Ἐς τὴν Πέρρ, ἢ Μύλῳ, Juxta hodiernam pronuntiationem scripsit Μύλῳ. cum Μῆλον antiqui dixerint, Latini Melum.

Κατὰ τοῦ Δουκὸς Νάξου) Leunclavius de illo bello & prælio nihil habet. Laonicus lib. 4. non longe a fine, more suo confuso & intricato illud narrat, & classis Venetæ ducem fuisse Petrum Lauredanum asserit. A Duca dissentit in eo quod scripsit de Venetis, τὴν τε Λάμψακον πολιορκίᾳ παρεστήσαντο, καὶ φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες, αὐτοὶ ᾤχοντο ἐπ' οἴκου ἀποπλέοντες, *Lampsacum deditione acceperunt, impositoque præsidio, domum renavigarunt.* Ducas ipsos frustra tentasse scribit, & Constantinopolim navigasse. Phranzes lib. 1. cap. 31. paucissimis verbis de illo bello disserit; ducemque classis Venetæ Petrum Lauredanum fuisse notat.

Ἀδριατικὸς κόλπος) Improprie appellat Adriaai finum. Mare Hadriaticum ab urbe Hadria nomen habet, non ab Adriano. Notandum porro per finum Adriaticum hic intelligi mare Jonium, quod Siciliam & Peloponesum interfluit; & hodie a nautis *il Golfo* adhuc appellatur.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις) Hanc de nova secta historiam persequitur Leuncl. lib. 12. & in Aonal. Turc. Bedredinis Simavinæ F. nomen nostro ignotum est, sicut etiam monachus Cretensis Leunclavio ignotus. magna singulariq; prudentia Sultani Mehemetis huic nascenti sectæ itum obviam, quæ sediriones & tumultus excitasset: quales postea contigerunt sub Solemane anno 1526. in Asia minore excitati, ut lib. 18. Leuncl. notat.

Edit. Paris. pag. 242. Ibidem. Ὁ κατὰ [illegible]) Nautæ Itali in tabulis nauticis loci illius nomen, *Capo Stylari*, habent: eumque a Smyrna milliaribus 40 Phocæ a veteri, *Foja Vecchia* milliaribus 20. a Chi sancta Panagia milliaribus 10. distare asserunt. Dominicus Marius Niger in Comment. Asiæ primo, disserens de Chersoneso Chalcitide, talia scribit, *In cujus altera cornu promontorium est Numantis* (Mimantis dicendum erat,) *quod recentiores caput Stilari appellant*. Antiquis temporibus μελαίνα, ut Strabo lib. 14. refert, appellabatur, inque eo promontorio Latomiæ moliarum lapidum erant, quæ appellatio antiqua hodiernæ Turcicæ respondet: appellatur enim hodie Kara-borro, Kara-bornu vulgo pronunciatur, id est, niger nasus, seu nigrum promotorium. Fallitur Leunclavius lib. 12. cit. qui Caraborn, vel Caraburum Lyciæ oppidum, Turcicamque appellationem inde derivatam putat. Caraborum, ubi secta illa increverat, in Aidinensi ditione situm est, cui Adin seu Atin imperaverat, cujus pars Jonia fuit. Cara-borum illud seu Caraboru promontorium ast altissimum, quod sinum, cui Smyrna adjacet, intrantibus ad dextram objacet.

Ibid. D. Ὁ τοῦ Σουσμανοῦ υἱὸς) Historiæ Turcicæ, quas edidit Leunclavius, expeditionum ab Alexandro Susmano, & Hali-bego in sectæ novæ auctorem ejusque sequaces susceptarum non meminerunt; ultimæ, cujus Morates Mehemetis filius, & Bajazites Mesazon duces fuerunt, solummodo meminere. Illubenter enim Turci se victos fatentur; nec hactenus nisi semel atque iterum, prælio fractos fuisse se agnoscunt: bello nempe Temytiano, & navali ad Naupacti, *Lepanto* vulgo, sinum, a fœderatis cum Veneta Repub. Principibus Christianis superati. quem porro Ducas Bercligiam Mustapham, Leuncl. Buruglusem Mustapham appellat.

Pag. 50. B. Τοῦ Σελτοῦ [illegible]) Pronunciatur *Dede*, qua appellatione viris sanctitate ac gravitate præstantibus venerationem exhibent. *Dede* Turcice *avum* significat. Dervisium quemdam ab ipsis *Sidik Dede* appellatum audivi, id, ast intime *fidelem avum*, quod honoris causa ab ipsis factum: secundus enim a Præsula Dervisiorum erat.

AD CAPUT XXII.

Ὅτι ἐπαγγελθεὶς μέγας μαΐστωρ) Philibertus de Nailaco appellatus. [illegible] Bosius Hist. Ord. Milit. Hierosol. scribit anno [illegible] Smyrnam a Temyre expugnatam: [illegible] Magistrum in Cariam cum classe [illegible] locum illic situ tutissimum in- [illegible] Jasium, qui hodie Golfo [illegible] appellatur, ubi quondam ste- [illegible] occupavisse, & S. Petri ca- [illegible] de quo sic loquitur Bosius, [illegible] gloria e riputazione a [illegible] alla Christianità [illegible]

additque canes in eo castro nutritos fuisse, qui interdiu vincti, noctu ad castri custodiam emittebantur: quorum adeo exquisita erat sagacitas, ut Christianos a Turcis olfactu dignoscerent; hos dilaniarent, illos ad castri portam salvos deducerent. lib. quoque 5. idem Bosius de isto castro differit. Notandum ergo discrimen quod inter Ducam & monumenta a Bosio in historiam suam relata intercedit, quorum tempora annis, ut minus, 17. a se invicem distant. Si, quæ Ducas scripsit, vera sunt, & anno 1516. vel 1417. acciderunt, non potuit magnus Magister, qui tunc Concil. Constantiæ intererat, Smyrnam venire, castrum reficere, & cum Mehemete colloqui: oportet itaque Legatum magni Magistri aliquem, Pag. 243.
qui classi præesset, a Duca Magnum Magistrum appellari. Porro verosimile non est Rhodios istos anno ipso, quo Smyrna a Temyre capta est, castrum sancti Petri in Caria ædificasse: totus enim ille Asiæ tractus a Temyriano exercitu occupatus erat. Præterea Smyrnæ situs opportunus magis est in medio fere intervallo Ponti Euxini, & maris Carpatii: cum S. Petri castrum in Caria, Asiæ minoris angulo locatum sit, hac de causa prius tentasse Rhodios Smyrnam iterum occupare, quam alias sedes quæsivisse; & proculdubio Smyrnam facilius confugere poterant Christiani, & in libertatem se vindicare; quod iis quidem utile erat, atque etiam illi Rhodiorum equitum societati; qui ex illa confugientium multitudine socios navales, volonesque remiges legere poterant, & ad navales expeditiones excursionesque eorum opera uti.

Ὁ δὲ Μεχεμὲτ [illegible]) Hæc est expeditio, cujus meminit Leuncl. lib. 22. Ibid. B.

[illegible]) Hic ast Mustaphas, de cujus natalibus controvertitur. Pag. 52. A
Historici Musulmani, quos sequitur Leunclavius, supposititium esse contendunt, eum propterea *Duzme* lingua Turcica appellant. Phranzes lib. 1. cap. 32. legitimum eum fuisse asserit, Moratisque secundi patruum, ab eoque victum & strangulatum. Laonicus lib. 4. Μουσταφᾶς [illegible], *Bajazitis filiorum unus Mustaphas*. Ducas pariter illius filium fuisse asserit, idque adversus reclamantes Turcos contendit. Leunclavius porro & Phranzes eum innotuisse sub Morata II. tradiderunt: Laonicus sub Mahomete Moratis patre: qua in parte cum nostro sentit, atque in enarrandis primordiis tumultus ab isto Mustapha excitati, Cineitis ad ejus partes transitu, amborumque carcere mediocris est.

Μέχρι καὶ τῆς [illegible]) Laonicus dicit Thermam venisse, captos Constantinopolim Ibid. C.
deductos fuisse: verum Auctoris nostri narratio amplior est, & circumstantiis appositis lucidior. In margine editi Laonici, anno 1615. Coloniæ Allobrogum Therma vocatur Thessalonica; Therma equidem a Thessalonica non longe abest & sinui Thermaici oris utraque adjacet. Posterioribus temporibus Thessalonica appellata ait, quæ olim Therma: si verum est testimonium Auctoris, qui Catalogum descripsit urbium aliquot, quorum nomina mutata sunt: Θέρμη ἡ [illegible], ἡ Θεσσαλονίκη. extat in MS. lib. 1334. Bibl. Reg.

[illegible]) Manuel Imperator, ut Pag. 53. A
Principem summum, alienæ clientelæ non obnoxium, generosum ac magnanimum virum decet, Mehemeti respondit. Indignum enim se facinus flagitiumque admisisset, seque Mehemetis subditum ac clientem confessus fuisset: si, asylorum ac hospitalitatis jure violato, confugientes ad se Mustapham & Cineitam tradidisset.

Ἐν δὲ ταῖς [illegible]) Infra hujus Theologi, Pag. 54. A
qui Corax dicebatur, scelera & proditiones, ob quas acerbissimo supplicio mulctatus est, latius explicantur; cujus apud alios nullum verbum invenio.

[illegible]) [illegible], Sordium aut fæcium collector. [illegible] enim significat cœnum, sordes, fæces. Ibid. D

Digitized by Google

Pag. 55. A Παρελθόντος δὲ τοῦ Μεχεμέτ) Mortem Mahometis I. anno Hegiræ 824. qui cœpit anno Christi 1421. Januarii 6. fer. 2. Annales Turcici contigisse volunt. Leunclavius & alii, quo perierit morbo, non scripsere.

Ibid. B Κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν) Leunclavius lib. 12. ita tradit Imperii hæredem primogenitum filium suum Mehemetem morientem declarasse: & ut quam celerrime accerseretur ille, mortemque suam in occulto Bassæ tenerent, donec advenisset, jussisse. Idem factum Morate II. mortuo, ejusque mors celata, infra cap. 33.

Ibid. Οὗς ἦρχε Καραμαλοὺκ) Hic Karajulucus, sive Kara-oilucus apud Leuncl. lib. 14. Hist. Musulm. filium habuit nomine Hahilem a Damascenis, id est, Mizirensibus seu Ægyptiis in servitutem redactum. Laonicus lib. 5. Carailuci filios Leucarnas appellatos dicit. Turcice porro Kara-oiluc idem est ac Latine *nigra meridies*. sicque a calore climatis, & terræ colore appellatur Mesopotamia. Eodem quoque libro notat Leuncl. Kisulis Cozaæ, hoc est, *rubri senis* filius Amasianam provinciam seu Sangiacatum latrociniis infestasse: eosque auctores fuisse Chasani-begn Dulgadiris filio & Habili-bego Kara-oiluc-oglio in eas provincias pariter grassandi: quos Cozzæ filios Jorguzes Bassa captos occidit, & Turcomanois prædas agendi facultatem in posterum ademit.

Edit. Paris. pag. 244.

Ibid. E Ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζὴτ) Hunc Bajazitem fuisse Vezir-azemum seu summum ex Leunclavio intelligere licet. Ille enim post Mehemetis mortem communicatis cum Chasi-eivase, & Abrahamo Bassa consiliis, res omnes usque ad Moratis adventum administravit. Quæ porro de officiis Mehemeti a Bajazite Bassa præstitis, quæque de ærumnis quas ille post Temyrianam pugnam toleravit, nullus præter nostrum Ducam narrat.

Ibid. E Μονοχίτωνα) Per Monochitonem Dervisium seu Monachum Musulmanum tunica una indutum intelligit.

Pag. 56. B Καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ καὶ ἅλατι) Bajazitem Bassam per panem & salem, quos ei præbuerat, adjuravit Mehemetes, quæ ipsi mandabat, exsecuturum se esse. apud Leuncl. lib. 10. Emirem Solemanem alloquitur Hali-Bassa, & de suorum imminente defectione eum monet, & verba ista adjicit, *Nec ab alio putes admonitionem hanc animo proficisci, quam illius hominis, qui diu & copiose patris tui panem & salem comedit*. Dominus itaque hoc historiæ hujus loco adjurat per panem quo victus præcipue constat; & per salem, quo edulia condiuntur, magisque grata palato parantur: quorum nomine servus domino tenetur.

Ibid. Τὰ δὲ δύο ἄῤῥενα ἐκτανεῖ) Tres ergo solum mares superstites liberos reliquit Mehemetes. At Leuncl. quatuor fuisse ex Verantiana Historia asserit lib. 12. & 13. in Dusme Mustapha. Mares quinque susceperat, sed Ahmetes tertiogenitus res humanas ante patrem reliquit. Fuerunt ii Morates, Mustapha, Ahmet, Jusuphus & Machmutes. Laonicus lib. 4. sub finem alio modo de Mehemetis liberis ejusque testamento differit: duos scilicet illi tantum Moratem & Mustapham fuisse filios, huicque Asiæ, illi Europæ Imperium dedisse, quod ita verisimile non est.

Θανὼν δὲ Μεχεμέτ-πεγ) Paulo antequam obiret, occultari mortem suam, donec filius suus Morates adveniret, jussit.

AD CAPUT XXIII.

Pag. 57. C KAI ἕτερον ταχυδρόμον τινὰ) Cursor ille erat primus Cesnegir, id est, prægustator, nomine Elvan-begus.

Pag. 58. A Συναχθέντας ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν) Morates primus nomine hujus militiæ Geoitzerorum ex nationibus cunctis collectorum auctor fuit, sapienti eodem prudentique consilio usus. inexhaustos enim fundus ille militum est, qui a nullo præter principem præmiorum spe dependent: cujus non solum mancipia, sed etiam alumni ac veluti filii sunt.

Παγιαζὴτ σὺν τῷ Ἰμπραήμ) Primi Veziri cadaver defuncti Imperatoris gestant, Romanos imitati Senatores, qui funus Augusti humeris extulerunt; vel Consulares, qui urnam, qua Severi cineres Romam portati sunt, humeris gestarunt, ut notat Herodianus lib. 4. Hist. post Marcum. Ibid. B

Παλαιολόγον Λαχανὴν) Infra pag. 102. Λαχανὴν, ut alii etiam, appellat.

Πρὸς Χαζαρίαν) Constantinus Porphyrogenitus lib. de admin. Imperii cap. 5. Chazarorum mentionem facit; qui populi sunt ad Boream ultra pontum Euxinum siti, & Borysthenem accolentes, Chersonorumq; vicini. Bulgari oram Danubii australem accolunt: ripam oppositam Patzinacæ, seu Patzinacitæ, quæ hodie regiones a Valachis, Moldavis, & Podolis occupantur. Versus Borysthenem & Boream sequebantur Uzii, Chazari & Alani. eodem lib. cap. 37. de Patzinacitis loquitur Constantinus, Κεῖνται περὶ αὐτοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ πρὸς τὰ ἀνατολικώτερα καὶ βορειότερα μέρη ἀποβλέποντα, πρός τε Οὐζίαν, καὶ Χαζαρίαν, καὶ Ἀλανίαν, καὶ τὴν Χερσῶνα, καὶ τὰ λοιπὰ κλίματα, *Ad Danapris seu Borysthenis ripam jacent, Patzinacitæ, ad ortum, & Boream, Uziam, Chazariam, & Alaniam, & Chersonem, aliaque climata respicientes*. Hos Patzinacitas Uzii, & Chazari sedibus expulerunt antiquis: illique has occuparunt. Pulsis itaque Patzinacitis, probabile est Uzios & Chazaros ea simul occupasse loca: & partem illam Ponto Euxino, ostiisque Danubii vicinam, Chazariam ab illis populis appellatam esse. aliter certe constare non potest, quod Ducas scribit. tunc temporis enim imperante Johanne, nihil ultra Thraciam, nedum Æmum montem aut Danubium, Constantinopolitani Imperatores tenebant: ita ut vicinia locorum, quibus imperabat Constantinus Palæologus accipi nequeat de Chazariæ antiquæ regione, sed de ista quam Chazari, pulsis Patzinacitis, occuparunt: quæ Ponto Euxino adjacens & Danubii ostiis, vicina aliquatenus dici potest Mesembriæ, aliorumque castrorum Euxini oræ Thracicæ impositorum. De Chazaris Chersonæ seu Chersoneso Tauricæ vicinis mentionem faciunt Georg. Cedrenus, & Zonaras in Justiniano Rhinotmeto. Paulus etiam Diaconus Historiæ Miscellæ lib. 20.

Pag. 245.

Pag. 59. C

Οἱ Τοῦρκοι κατελθόντες ἐκ Περσίδος) Circa annum Christi 1042. imperante Romano Argyro, Turci in Persiam primo evocati sunt a Muchumete Imbrailis F. qui eorum opera adversus rebellantes Indos & Babylonios uti volebat. Turcorum rex tria militum millia, quorum dux erat Tagrolipix Mucaletus, e Selucciorum gente nobili ortus, Muchumeti suppetias mittit. Post navatam egregie adversus Babylonios operam ad suos redire voluerunt: cum interim ipsos in Indiam ducere cogitaret Muchumetes. Hinc simultates ortæ, quæ Turcis Saracenus latrociniis vexandi primum causæ extiterunt, & in apertum tandem bellum proruperunt. Muchumetes victus a Turcis & occisus est: Selzuccii deinde Tagrolipicis posteri in Perside regnarunt, sedemque Imperii in Belche seu Balcha Chorazminis (Chorasminis vero provinciæ secundum Georgii Chrysococcæ catalogum in Astronomia Philolaica a nobis editum) urbe habuerunt. Annis demum 160. vel secundum Turcos 170. postquam illic regnarunt, a Zengi-chane post annum 1200. Perside pulsi fuere. Turcis tum imperabat Alsdines, qui relicta Perside in Lycaoniam venit, & Iconii sedem Imperii fixit. inde latrociniis & excursionibus Asiam minorem infestare, omniaque ferre & agere cœperunt Turci. Ibid. C

Εἰ δὲ καὶ Χ...) Hujus animorum prompti-

ptitudinis luculentum exemplum notare quivis potest apud Leunclav. lib. 5. cum Morates I. adversus Lazarum Serviæ Despotam ad bellum se compararet. *Mox igitur universis regibus vicinis, Caramanoglio, Tekensi, Aidinio, Mentesio & Saruchanio, indicta profectio fuit, & ingens adversus Gauros expeditio. Illi vero lubentibus animis adjensi, coacta, quam quisque poterat, maxima multitudine militum, ad religiosum (ut ipsi quidem existimabant) hoc bellum semet accingebant. Præterea diversis e regnis ac provinciis tam extraneis, quam Osmanidarum Imperio subjectis, ad Sultanum Muratem magno Reguli numero confluebant.*

Edit. Paris. pag. 246. Ἀκκὶν) Leunclav. in secundo Onomastico cum unico κ scribit Akin. quæ vox *incursum, grassationem & depopulationem* significat: unde Akinzileri, vel Akenzilari appellati sunt.

Ibidem B. Ἀλλ' σύμφωνον πρὸς εἰρήνην ματαχημαντίζόμενοι) Qui gentis Turcicæ historias parum attente legerit, notasse potest duobus simul bellis hactenus se implicitam noluisse, singulos adortam cum cæteris pacem coluisse: quos etiam bello infestaverit, pacem oblatam, cujus beneficio a toleratis ærumnis se recrearent, numquam recusasse: & quanta quidem gentis illius prudentia tunc fuit, tantus Christianorum error mentisque cæcitas notari potest, qui res suas adversus Turcos stare posse temporibus istis arbitrati sunt, quod cunctos simul bello non lacesserent: quasi a toto rescissa parte illud nec minueretur nec decresceret. Nostri ergo otiosi (atque utinam a mutuis bellis, incendiis, urbium oppidorumque direptionibus ac eversionibus otiati fuissent, nec lanienis mutuis cædibusque vires suas attrivissent) singulos opprimi permiserunt; quo admisso errore Bulgari, Servii, Græci & Hungari maxima ex parte perierunt, Venetorumque Respub. ad angustiores terminos, amissa Cypro insula, redacta est.

Ibidem. Τὰ ἀνατολικὰ θέματα) Id est, provincias: Constantinus Porphyrogenitus lib. 1. περὶ θεμάτων, nomen ad id significandum recens usurpatum ait, Græcum tamen, *αὐτὸ γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ θέματος Ἑλληνικόν ἐστι, καὶ οὐ Ῥωμαϊκόν, ἀπὸ τῆς θέσεως ὀνομαζόμενον. Nomen thematis ipsum Græcum est, non Romanum,* (id est, Latinum) *quod a thesi,* (id est, positione,) *deducitur.* In themata alia distributum erat Romanum Imperium, quod in ἐπαρχίας etiam aliquando divisum fuit; aliquando in Præfecturas Prætorio. Appellantur autem themata orientalia, ut idem Constantinus docet, *ὅτι πρὸς ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας Βυζάντιον, καὶ τὴν τῆς Εὐρώπης γῆν λέγεται ἀνατολικόν, Quoniam respectu nostri, qui Byzantium incolimus & Europam, Oriens appellatur.*

Ibid. E. Τούτων οὕτως αἰχμαλωτ. τὸ πέμπτον) Novella ista constitutio circa annum Christi 1362. capta Adrianopoli, regnante Sultano Morate I. sancita est, quod apud Leuncl. Hist. Musulm. lib. 5. videre est. cujus auctor fuit Cara-Rustemes Molla, seu Meulana, aut Taiismanus, id est, legis Musulmanicæ peritus, illiusque verba talia referuntur. *Quintum quodque, respondit Cara Rustemes, ex illis mancipiis, quæ Turci milites nostri capiunt, de præscripto legis divinæ Sultano debetur.* Hactenus equidem mancipiorum quinta pars Sultano addicta non fuerat: sed prædæ reliquæ solummodo, cujus exemplum habemus in Ertogrul bego apud eumdem Leuncl. lib. 1. *Prædæ quintam partem excepit, in milites reliqua lucra distribuit. Inde dictam spoliorum quintam partem, ceu Principi debitam, gratulabundus Sultano Aladini misit.* Illa porro mancipiorum quinta pars Genitzerorum ordini ac numero adjuncta est.

Pag. 62. B. Ἐξεταστὰς) Sunt illi qui res inspiciunt, & ex arbitrio, secundum jus & æquum eas æstimant. Svidas, ὁ ἰσάστης, ὁ ἐτάστης. idemque significat ἐφορος, qui recognoscendi, recensendi, ac inspiciendi jus habet.

Ζαρκολὰν λέγουσι) Capitis est tegumentum e lana alba, quo utuntur Genitzeri, cujus formam & figuram multis in libris expressam habemus Fimbria aurea circumdata est Zarcuia, in parte ejus anteriore adsurgit cylindroides argentea vel ænea fistula; & a vertice in dorsum syrma trium spithamarum longitudine demittitur: Genitzeris est album, quibusdam alii rubrum id capitis tegumentum.

Ibid. Ὅτι ὕστερον μεταβαλόντας) Hujusce indifferentiæ in Principibus agnoscendis luculenta exempla exhibita sunt in Bajazitis I. liberis quatuor. In Mehemetis I. duobus filiis, Morate & Mustapha. In filiis Mehemetis II. Bajazite II. ejusque fratribus: Sultani quoque Suleimanis liberis: & tandem hocce sæculo in Achmetis Sultani fratre Mustapha, & liberis.

AD CAPUT XXIV. pag. 247.

Pag. 63. A. Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶ) Laonicus lib. 5. de reducendo in Imperium Occidentis Mustapha initum consilium alio, quam noster, modo exponit. Dissensisse nempe inter se Imperatores, Manuelemque pactis cum Mehemete fœderibus stare voluisse: atque ejus filio Johanne adnitente Romæos Mustaphæ partes fovisse. Phranzes etiam lib. 1. c. 40. rem brevissime narrat: uterque sane jejune, & Leontarii nomine omisso. Ducæ & Laonico contrarius est Phranzes, dum Johannem Imperatorem reduxisse e Peloponneso Mustapham scribit. Leunclavius lib. 13. Hist. Musulm. de Mustapha Dusme historiam auspicatur; eumque post Sultani Mehematis I. mortem in Selanicensi seu Thessalonicensi urbe primum innotuisse scribit.

Θεσσαλονίκη ἄχρι Ἐρισσοῦ) Aliter Ἱερισσὸς appellatur, in catalogo urbium, quarum nomina mutata sunt, qui habetur in Cod. manuscripto Biblioth. Regiæ, Ἱερισσὸς ἡ Ἀπολλωνία, Jerissus nunc appellata, Apollonia olim vocata fuit. Notitia Patriarchalis Throni Constantinopoleos, sub Thessalonicensi Metropolita habet ὁ Ἱερισσοῦ, ἤτοι ἁγίου ὄρους. *Jerissi Episcopus, vel Montis Sancti*: id est, Athi Montis. Mela Acroathon illam appellat, & Ptolemæus Ἄθω ἄκρον, *Promontorium Athi.* Hoc tamen loco notandum Erissum & Athon in Macedonia, non vero in Thessalia, sitos esse: & Ducam aut errasse, aut aliis finibus regiones illas terminatas fuisse, quam quos antiqui Geographi produnt.

Καὶ δὴ τὸ βασμουλικόν) Scriptum reperitur etiam γασμουλικόν. Nicetas in Manuele Comneno βασμούλους vocat, & levis armaturæ milites exponit, καὶ τὸ τοῦ στρατοῦ ἐλαφρόν, τοὺς παρ' ἡμῖν λεγομένους βασμούλους. Niceph. Gregoras lib. 6. γασμουλικόν appellat. Georgius etiam Pachymerius in historia Gasmulicum, & natos tales milites viris Latinis, mulieribus Romanis, id est, Græcis, ad bella animosos esse dicit: eadem etiam significant Gregoræ verba loco citato, qui eos Græcis Latinisque moribus adsuetos dicit, ab his fortitudinem, ab illis audaciam didicisse.

Οἱ δὲ τοῦ Μουρὰτ δοκιμώτατοι) Quam Ducas orationem Vezirorum ad Moratem habuisse hoc loco narrat, quicum historia Verantiana apud Leunclavium consentit, eam ad Bajazitem Bassam illos habuisse Morates Dragomannus apud eumdem asserit. In narrandis enim rebus hisce a Bajazite gestis, Morates a Duca, & Verantiana historia discrepat, dum Bassam illum, ad solam famam prosperi rerum Mustaphæarum successus, a Morate defecisse scribit. Pag. 63. D.

Τῆς προποντίδος τοῦ ἱεροῦ στομίου) Ducas Bosporum Thracium, errorem vulgi secutus, Propontidem perperam vocat: illis quippe temporibus, binæ Propontides a Græcis imperitis ferebantur. Codex Reg. MS. Προποντίδες δύο, ἡ μὲν κατὰ τὴν Ἄβυδον ἡ δὲ κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ Ψαμμάθιον. *Una ad Abydum: alia ad* (ostium) *sacrum & Psammathion.* ἱεροῦ στόμα, ad Bosporum pertinet Thracium: ubi in angustissimam latitudinem coarctatur fretum. In utroque littore castrum ædificatum est: Gillius lib. 3. c. 5. de Bosporo Thracio adeundus.

Μεγάλη Κάρυα) Ptolemæus & Stephanus in Thracia Chersoneso habent Καρδίαν; quam Dominicus Marius Niger comment. 10. in Europ. Geographiam Cardiaspolim appellat. Illam quoque Pag. 64. C.

exhibent Tabulæ Geographicæ Cæsiorum in Chersoneso Thracica, quæ proculdubio illa est μεγάλη Κάρυα, pro Καρύα, a Græcis antiquis appellata. Leunclavius in Pandectis Historiæ Turcicæ c. 26. in Thracia Cherepolim locat, quam Græci Charinpolim appellant. Notitia Episcopatuum sub Patriarcha Byzantino exhibet Χαριούπολιν, Heracleensi Thraciæ Metropolitæ subditam.

Edit. Parif. pag. 248. Cantacuz. lib. 1. c. 42. habet etiam mentionem illius urbis, μεγάλην Καρύαν, κατὰ τοῦ Λιπηκοῦ λεγόμενον ὄρος, *Magna Carya juxta Lipicem montem sita*. Lib. 3. c. 76. de eu loquitur, ita ut Hexamilio Chersonesi Thraciæ vicina sit; ubi & cap. etiam 77. illam Charlapolim vocat.

Pag. 67. B. Ibidem. Ἐκεῖνον δὲ ὁ Τζουνεΐτ) Laonicus lib. 5. Bajazetem Bassam jussu Mustaphæ interfectum, & Phranzes lib. 1. c. 40. scriptum reliquere Leuncl. lib. 13. ex hist. Verantiana tradit, occisum fuisse Vezirorum invidia: qui, ut diutius Veziri munere apud Mustapham fungeretur, pati nequibant. Ex Morate Dragomanno addit, necatum fuisse in loco quodam Sali-dera dicto. Hamzam hujus Bajazitis fratrem a Magnatum parte, qui salvum eum volebant, servatum fuisse Verantiana Historia narrat.

Pag. 67. B Οἱ δὲ τὴν Καλλιούπολιν) Laonicus & Phranzes delusos fuisse Græcos a Turcis narrant: hi siquidem illis Callipolim relinquere, ut inter ipsos convenerat, noluerunt: causam, cur id facere recusarent Turci, affert: quod sibi rebusque suis nondum satis confirmatis, talem urbem Græcis concedi haud expediret. Phranzes, id sibi religiosum esse Turcos dixisse, docet. In eo quippe loco cerimonias litaniasque juxta Musalmanicum ritum primum celebraverant, postquam in Europam transierunt: lege propterea sibi veritum Christianis eum tradere. A Phranze non dissentiunt Mustaphæ ad Leontarium verba.

Ἐγγὺς τῶν τὰ τριάκοντα δύο) Fieri nequit, ut a Bajazitis Ilerim obito ad hanc diem anni triginta numerentur, cum Bajazites obierit an. Christi 1402. Leontarius vero an. 1422. hæc ad Mustapham verba habuerit.

AD CAPUT XXV.

Pag. 69. C MAΘΩN δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουήλ) Verisimiliora sunt quæ noster hic explicat, quam illa quæ Phranzes & Laonicus, quasi per transennam & negligentissime percurrunt. Delusus enim a Mustapha, qui opem tulerat, Manuel ira commotus consilia, quibus illum pessumdare, suisque in tuto res collocare possit, jure agitat, & ad finem perducere laborat.

Pag. 70. B Πέμπει πρὸς βασιλέα Ἰβραήμ) Frater hujus Abrahami fuit Hali-begus: quem c. 21. fugatum vidimus a Perceligiæ Mustaphæ sectatoribus.

Δρουγγάριοι καὶ Κόμητες) Drungarii sunt classis præfecti, quibus inferiores erant Comites. Videndus Curopalates in Officiis aulæ CPolitanæ.

Ibid. C Καὶ μεσάζων τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Μουσή) Μεσάζων hic pro συμβούλῳ, seu consiliario, Turcis *Vezir* dictus.

Pag. 71. A Ἐν τῇ Φωκίδι) Plinius lib. 5. c. 29. *finis Joniæ Phocæa*. Idem, qui lib. 35. loca omnia, in quibus alumen gignitur, enumerat, hujus in Phocide Asiatica montis, in quo alumini conficiendo apti lapides reperiantur, non meminit. A multis etiam annis omissæ sunt illæ aluminis officinæ: nec hodie occidentalium provinciarum mercatores, Phocææ novæ confectum, in Occidentem advehunt. Quoniam vero de alumine conficiendo hic sermo est, ex Petri Bizari Senatus Populique Genuensis Historiæ lib. 13 lineas aliquot transcribemus, quibus in Occidente restitutam aluminis confectionem an. 1459. adnotavit. *Bartholomæus Pernix, civis ac negotiator Genuensis solertis ingenii rerumque naturalium diligentissimus investigator, in Ischia insula plures scopulos ad alumen conficiendum aptos reperit: ad eam, parte illorum desumpta, & in fornace decocta, optimum ac præstantissimum alumen inde conflaverit: Fuitque primus, qui hanc artem diu in Italia, & plerisque aliis regionibus intermissam, cum incredibili multorum beneficio, in usum tamquam postliminio redonaverit, dignus profecto, cujus nomen ab omni interitu vindicetur*. Hoc idem adnotavit Augustinus Justinianus lib. 5. Chron. Genuensium. pag. 249.

Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ) Nicephorus Gregoras lib. 11. c. 5. de Phocæa Cataneis concessa, sic loquitur: ναῦμοι δὲ αὐτῷ παρεδόθη ἐκ τῶν προγόνων ἡ Φωκαία, πρὸς τοῦ βασιλέως ἢ πάππου τοῦ βασιλέως ἀφιεθεῖσα δωρεὰν κατ' ἐπιτροπήν, ἐπὶ τῷ χρήματα τινὰ παρέχειν. διὸ καὶ κατὰ χρόνους ταχτούς, οἱ ταύτης ἡγεμονίαν διαδεχόμενοι, γράμμασι βασιλικοῖς ἀνανεοῦσθαι ᾔτουν τὴν δόσιν τοῦ κλήρου. μὴ λάθῃ παραγραψάμενον τὴν βασιλικὴν δεσποτείαν ὁ μεταξὺ τοῦ χρόνου μακρὰ περίοδος. *Phocæa jure hæreditario ei (Catanei) obtigerat a majoribus accepta, quibus ab Imperatoris avo, eoque Imperatore, ut eam regerent, vectigal & pensionem eo nomine ipsi solverent, concessa erat. Idcirco definito temporis intervallo, qui regimen illius capessunt, bulla Imperatoria donationem hæreditatis sibi renovari postulant, ne temporis lapso contra dominium ipsique Imperatorem præscriberent*. Catanea iste, de quo loquitur Gregoras, Mitylenen invasit, (ut etiam ex Cantac. hist. lib. 2. c. 29. discimus) & Imperatorem Andronicum juniorem viribus imminutum sprevit: cui tamen Genuenses Phocæam & Mitylenem postea dediderunt. ex illis Gregoræ verbis constat, Phocæam tamquam feudum Cataneis concessam fuisse: aut potius contractu emphyteutico ab Imperatore locatam pensionis seu vectigalis annui accipiendi causa. Cum vero de Imperatoris Andronici junioris avo hæc loquatur Gregoras, de seniore intelligendum esset Andronico, quem junior excepit. at verba illa, ἀπὸ τῶν προγόνων, ostendunt Cataneam illam non a patre, aut avo, sed abavo saltem, successionis jure accepisse: propterea temporum exigente ratione Mihaelem Palæologum I. qui teste Bizaro lib. 4. Hist. Genuens. Smyrnam & Chium Genuensibus anno 1261. donavit, eam concessisse. Ita ut Ducas rem accurate tradiderit; qui prout gesta erat probe nosse potuit: at pote qui Lesbi Principis negotia procuravit, & Phocææ domum possedit.

Ἐν τῇ Ἀμινσῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφᾷ) Amisus seu Aminsus Galatiæ oppidum, Turcis *Hemid*. Amastris Bithyniæ Metropolis olim, *Samastro* vulgo. Capha olim Theodosia Tauricæ Chersonesi.

Καὶ ὅσοι τοῖς Φράγκοις ἐδόκουν) Id est, cum Adurno. Occidentales namque omnes Germani, Itali, quique occidentaliores illis sunt, Franci ab orientalibus appellantur. Pag. 73. D

Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ὤν) Cineites ubique perfidus: sponte equidem Mustaphæ partes secutus fuerat, ejusque natalium statum testimonio suo vindicabat, Bajazitis filium verum esse asserendo. cum se Mustaphæ adjunxit, eum magis strenuum forsitan crediderat; cumque spe ac opinione se deceptum sensit, rebus suis consulere cum deserendo, quam cum eo perire maluit. Multos Cineites sectatores habet, pauciores Cicero: qui cum Pompeii imprudentiam negligentiamque perviderit, Cæsarem vero acrem magis ac strenuum cognosceret; volens sciens partibus Pompejanis perituris adhærendo, pericula victis impendentia potius obire, quam fidem corrumpere elegit. Pag. 74. A

Ἐν ταῖς ἀρκταῖς) pro ἐν ταῖς ἄρκτοις. Sicque voluit scribere: sed vitiosæ pronunciationis perpetuus Jotacismus, in scribendo etiam ista οι, η, ει, υ, ι, confundit, nisi linguæ Græcæ peritissimus sit scriptor. Ibid.

Ἦλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον) Lopadium, Turcis *Ulubat* dicitur. Leuncl. Ibid. C

Τότε Χατζῆ-Ἰβαζὴν) Ille est quem Leunclavius lib. 13. Chazi-Eivazem appellat. Chazi apud Turcos ille dicitur, qui religionis causa Meccam aut Medinam adivit. Ibidem

Digitized by Google

Edit. Paris. pag. 250.

AD CAPUT XXVI.

SCRIPTORUM, præter Ducam, nullus accurate narrat, quibus artibus Cineites a Moratæis sollicitatus Mustapham defecuerit.

Pag. 78. B Μετὰ γὰρ τῶν Τουρκῶν ἐπιδημεῖν) Ex his constat Cineitem non fuisse ex Atinis seu Aidinis posteris; quamvis id velit Leunclavius.

Ibid. C Κελευσθεὶς ἀνὴρ Τζελαπῆ) Supra c. 21. Alexandri Susmani filium illum appellavit.

Pag. 77. A Χαλίερα καὶ Θυάτιρα) Sub Ephesino Metropolita episcopus urbis Chieræ constitutus erat: locumque ultimum tenebat: eidemque metropolitæ subditi sunt Thyræorum, quæ hodie Thyria dicitur, Bryelæ sive Βρυέλων, Erythrarum & Clazomenarum Episcopi. At Sardium Metropolitæ subditus erat Thyatiræ Episcopus. eadem, quæ Ducas, Stephanus & & Strabo urbium nomina habent.

AD CAPUT XXVII.

Pag. 78. C O δὲ Ἀδελφὸς) Laonicus lib. 5. & Leuncl. lib. 13. nave una Genuensi, quæ fortuito ad Lampsaci oram appulerat, usum esse ad transfretandum Moratem narrant. Phranzes lib. 1. c. 40. Moratem, ut trajiceret, navibus Genuensibus usum esse ait.

Pag. 80. A Περὶ Θεώρειον) Castrum est; sub Trajanopolitano Metropolita Episcopatus. De illo loco ita loquitur Cantacuz. Hist. lib. 1. c. 38. dum recenset oppida ab Andronico juniore instaurata, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ Θρᾴκην παράλιον ἑτέραν πόλιν, κατεσκαμμένην καὶ αὐτὴν, ἥν φασιν Ἀναστάσιον βασιλέα Ῥωμαίων οἰκίσαι, καὶ ἐξ ἐκείνου προσαγορευομένην, ἀνέστησεν αὖθις, οὐ πᾶσαν, ἀλλ' ὅσον μάλιστα ἦν ἀποδέχεσθαι, Περιθεώριον προσαγορεύσας. *Verum etiam in Thracia maritimam aliam urbem ædificavit antea dirutam; cujus conditæ auctorem Anastasium Imperatorem dicunt, & de ejus nomine Anastasiopolim vocatam fuisse. Illam (Andronicus) refecit; non totam equidem, sed quantum spatii concludere potuit, Peritheoriumque appellavit.* Urbs illa Æno urbi vicina est in Thracia sita, non longe ab insula Thaso.

Ibidem B Ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ) De castelli pinna suspensus a Leunclavio dicitur lib. 13. in loco autem publico factum, ut supposititium Mustapham homines crederent. Principes enim Musulmani clam & extra hominum conspectum fratres & consanguineos necare consueverunt.

Porro quod ad annorum notam spectant, observandum est Leunclavium Hist. Musulm. lib. 13. bellum a Mustapha Morati illatum, & universas ad illius interitum res gestas, ad unum Hegiræ 825. (Christi 1421.) referre; cœpit enim ille 1DCCCXXV. anno, Christi 1421. Decembris 26. fer. 6. Cyclo Solis 2. littera E. Adque eumdem ann. lib. 1. c. 40. ista Phranzes retulit. Idem vero Leunclavius in Annalibus Turcicis ad annum 827. Hegiræ, Christi 1424. (perperam 1425. apud Leunclavium legitur) Moratem salutatum esse Imperatorem, capto strangulatoque Mustapha Dusme, narrat. Ista igitur conciliate tali discrimine adhibito oportet: ita ut dicamus, post mortem Mehemetis adversus ejus filium Moratem statim Mustapham rebellasse, ac pro Imperatore se gessisse; id bellum triennio gestum esse: ac tandem capto strangulatoque Mustapha anno Hegiræ 827. (Christi 1424.) finitum esse. Hunc equidem Mustapham triennio regnasse testis est Laonicus lib. 5. ἐτελεύτησε δὲ Μουσταφὰς βα-

pag. 251. σιλεύσας ἐν Εὐρώπῃ ἔτη τρία. *Vitam finivit Mustaphas, postquam tres annos in Europa regnaverat.* Plura equidem gesta sunt, negotia plura agitata, Legati de jungendis fœderibus ultro citroque missi, quam ut anni unius spatio perfici potuerint. Recte itaque Calvisius in Chronologia Mustaphæ mortem anno 827. Atabum (Christi vero 1424.) adsignat: quemetiam, Annalesque Turcos sequimur.

AD CAPUT XXVIII.

EN ὀλίγαις δ' ἡμέραις) Hanc Constantinopoleos obsidionem Phranzes refert ad annum mundi 6930. ut & Johannes Cananus, brevi a doctissimo clarissimoque viro Leone Allatio edendus. Noster Ducas eodem anno, quo Mustaphas strangulatus est, tradit, id est, anno Christi 1424. mundi 6932. Laonicus lib. 5. post interfectum Mustapham, Constantinopolim a Morate, frustra tamen obsessam ait; idemque Phranzes lib. 1. c. 31. quod Annales Turcici silentio transmittunt. Pag. 81. C

De Theologo illo Corace, & Pylle nihil apud Phranzem & Laonicum legimus.

O δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ) Hunc Mustapham Moratis fratrem, Mustaphopulum Phranzes lib. 1. c. 40. appellat, Byzantiumque venisse tradit. Laonicus vero illum apud Caramanum degisse, quæque ad victum necessaria sunt, ab eo accepisse scribit. Constantinopolim deinde venisse: Græcorum tandem factione in Asiam transvectum, ab Aliaze Saraphtare, cui Mehemetes eum crediderat, Morati proditum, hujusque jussu strangulatum. Leunclavius lib. 14. ex Verantii & Hanivaldi monumentis illam historiam fusius explanavit. Pag. 83. A

Μανουὴλ ἀπέθανε) Mortem Manuelis Phranzes accidisse tradit anno 6933. Julii 21. (id est, Christi 1425. Ibid. D

Ἀκιντζίδας) Id est, Cursores, *Achin* excursio. Pag. 84. B dicuntur etiam Akenzii.

Ἐτοιμάσας τὸν ἐπὶ ἐκεῖνον στρατὸν) Quæ ex Hanivaldanis monumentis refert *Leunclavius*, Ducæ narrationi magis congruunt, quam quæ ex Verantiano lib. excerpta sunt. Laonicus hujus adversus Cineitem expeditionis nullum verbum facit. Ibid. C

Ὑψηλὸν ἐπονομαζόμενον) Turcis appellatur Alasat, vel Alachaisar, id est, altum castrum. Hypsilin quoque eam vocant, quæ nostro maritima est. Pag. 85. B

Ἀμόριον) Phrygiæ majoris urbs. Ibid. D

Τὰ τεμάχοντα) Alibi non extat hujus loci nomen. Pag. 86. A

Πέτρος ὁ Πελασίτζινος) De isto nihil reperio in Genuensi Historia. Ibidem B

O δὲ Χαμζᾶ) Hic Hamzas est, qui a Cineite servatus fuit, Bajazitis Bassæ frater; de quo supra actum cap. 14. Ibid. D

AD CAPUT XXIX.

OMOΙΩΣ καὶ Λάζαρος) Non appellabatur Lazarus, sed Stephanus Lazari F. hic loquutus est Turcorum more: qui Serviæ Despotas Lazaros sive Lazar-oglios appellarunt. Pag. 87. B

O δεσπότης Ἀνδρόνικος) Laonicus lib. 4. ab Andronico qui elephantiasi postea obiit, venditam Venetis Thessalonicam, quod ad tuendam illam impar esset. lib. deinde 5. post Mustapham a Morate fratre suo occisum, Thessalonicam ab hoc Morate expugnatam fuisse tradit. hoc loco meminisse oportet a Laonico Thessalonicam Thermam vocari. Phranzes lib. 1. capp. 21. & 32. etiam adeundus. Sed cap. 21. errorem admisit & parachronismum: ait enim Andronicum eodem anno Thessalonicam vendidisse, quo Theodorus Lacedæmonem Rhodiorum Collegio Spartam vendidit, quod est falsissimum. Nicolaus Doglionius Venetæ Hist. lib. 6. Thessalonicam a Morate II. captam anno 1430. scribit, postquam per annos quatuor sub Venetiarum dominio stetisset. Annales Turcici ad annum 833. referunt, qui cœpit anno 1429. Sept. 30. feria 6. Phranzes lib. 2. cap. 9. mense Aprili anno 6938. (Christi 1430.) occupatam a Turcis Thessalonicam scribit. Paulus Maurocenus Patricius Venetus Hist. lib. 20. anno 1430. tradit Andream Dandulum, qui Ducis titulo res gerebat, & Paulum Contarenum Capitanei munere fungentem, ignavia ac socordia sua Thessalonicam perdidisse. Ibidem pag. 252.

Pag. 88. D — *Εἰς Σέῤῥας ἦλθε*) Serræ Thessaliæ urbs Metropolis, tronum 58. sub Leone Philosopho tenuit.

Pag. 89. C — *Εἶτα ἐκέλευσε εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν*) Hoc notavit Auctor noster, quoniam Turcorum instituto adversari videtur: qui Christianorum templa, in quibus preces suas recitaverint, lege vetiti restituere se posse negant.

Τὸ βοεβόδα Βλαχίας Μύρτζη) Ut Ducæ narratio, quam de Valachis hic prosecutus est, rite intelligatur, principum istorum seriem genealogicam subjiciemus, qualem ex textu ipsius colligimus. Ibidem

N

- MYLCE, seu MIRKES de quo cap. 19. & hoc 29.
  - N. filius Nothus a Dano Dani F. occisus.
  - DRACULA alter filius Nothus, qui Danum Dani F. occidit.
- DANOS
  - DANOS a Dracula occisus.
    - N. a Johaone Hunniade excæcatus. *Hist. Hung.*
  - N. a Morate in Valachiam ut ei imperaret missus: & a Dracula victus & interfectus.

De Mirke & Dano Johannes Thwroczius in Chronicis Hungaricis anno 1415. c. 57. mentionem facit, eodem sanguine natos, non tamen fratres fuisse: quorum hic Turcorum auxilia, ille Sigismundi opem imploravit. Antonius pariter Bonfinius Rerum Hungaric. Decad. 3. lib. 3. anno 1415. sic loquitur. In causa Valachorum duo fuere Principes, Daan alter, alter Merkes dictus est, uterque eodem genere natus. dominandi gratia est nata discordia. Daan cum se viribus inferiorem esse cerneret, præcipiti consilio tractua ad Turcarum open consugit: a quibus auxilia, quæ petierat, facile impetravit, cum occupandæ illi Daciæ potissimam banc esse ducerent occasionem. Quare ut cognatam sibi infensum regno eaigeret, prophanas Legiones induxit. Merkes, ne Turcas Daciam invadere pateretur, neve fœdæ gentis opibus regno ejiceretur, ad Sigismundi opem confugit, &c. Losoncius cum exercitu ad tuendum Merkem missus a Turcis & Valachis cæsus est. Laonicus lib. 1. de Myrke, & Tano verba facit, quorum opibus & auxiliis usus est Moses adversus Musulmanum. lib. 5. Draculium ab Hunniade victum, & Daciæ seu Valachiæ Danum præpositum fuisse: qui omnes Draculii consanguineos & affines occidit: qui Duces Myrææ filii nothi erant, ait Laonicus. ex Johanne vero Thwroczio discimus, post cladem Varnensem ab Hungaris acceptam, Johanoem Hanniadem Corvinum fuga salutem sibi quærentem in Walachiam evasisse, ibique a Draculio Vaivoda captum, aliquandio detentum fuisse. tali injuria accepta ira inceosus Honniades in Draculium anno 1446. movet, captumque cum filio ejus primogenito capite plectit. Dani quoque Vaivodæ filium luminibus privat. Laonicus lib. 7. de capto a Dracolio Hunniade etiam differit; & hunc in Dacos movisse, ut Danum in possessionem Walachiæ mitteret. Belli exitus is fuit: Daci Draculium deserunt, & ad Daanum transfugiunt. Draculius a suis desertus fugæ se mandat, a qua per Danum, qui eum insecutus fuerat, retrahitur, ab eoque una cum filio interficitur. Aut igitur Laonicus de Dano isto falsa scribit, aut duos fuisse necesse est: unum, juxta Hungaricam historiam, excæcatum: alterum, qui, juxta Laonicum, Draculium interfecit. De his Mirke & Dano pauca Leunclavius in Pandectis n. 71. sed quæ nullius sunt momenti.

Edit Parif. pag. 253.

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ ἔτει) Hujus belli Caramano illati Laonicus lib. 5. & Leuncl. lib. 14. mentionem faciunt. Pag. 90. B

Ακσιάρ, Πεγσιαρι) Leuncl. lib. 14. captas has urbes dicit, quas vocat Acschеherem & Beg-Schehe- rem, & eodem libro Boscara appellat. In tabulis Geopraphicis vulgatis Sari, quæ forte Acsisri, sita est ad Septentrionem Iconii. Bogas, quæ Begsiari vel Boscara est, ad ortum & meridiem Iconii respectu jacet. Fallitur Ortelius, qui Ac-Serai Leunclavii Anazarbum facit: cum Anazarbus in Ciliciæ finibus orientalibus olim fuerit, quæ ab Iconio plurium dierum itinere distat. Pag. 91. A

AD CAPUT XXX.

Ibid. B — OTI *ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου*) Ut clarior sit legentibus Historia Ducæ in illis, quæ ad Serviæ Despotas spectant, repetemus hic ex Mauro Orbino, qui Italice Regnum Slavorum scripsit, Genealogias duas, unam ex parte gentis Nemagnæ scilicet; alteram Privaniorum.

PARS GENEALOGIÆ

Gentis Nemagnæ.

MILUTINUS, vel UROSCUS SANCTUS.

- WLADISLAUS.
- UROSCUS a filio Stephano laqueo interemptus anno 1331.
  - PRIMISCIA, vel SIMMISSA,
  - STEPHANUS DUSCIANUS obiit ad *Δεσπόταμον*, ab Andronico juniore extructom oppidum, anno 1354. ætat. 45.
    - UROSCUS Rex ultimus gentis Nemagnæ: quem Cantacuzenus lib. 4. c. 43. *Οὔρεσιν* appellat Cralæ filium: qui adversus Simeonem avunculum suum Acarnaniæ Principem bellum gessit.
  - NEDA Michaelis Bulgarorum Regis uxor. de illa Cantacuzenus lib. 3. cap. 2.
- CONSTANTINUS.

Unde patet Ducam cap. 3. hujus historiæ errasse, cum Lazarum Stephani, qui in hac Genealogia Duscianus est, filium asserit; quod forte crediderit alium præter filium Stephano Cralæ non successisse. Lazari itaque Genealogiam exhibebimus, ut ultimorum Serviæ & Rasciæ Despotarum originem videamus.

Edit. Parif. pag. 254.

GENEALOGIA GENTIS PRIBAZIÆ, *ex qua ultimi Serviæ Despotæ.*

PRIBASIUS.

Despota LAZARUS occisus in prælio ad Cossovum campum (: is Urosco, Stephani Dusciani F. Imperii partem armis ademit.

STEPHANUS Despota Serviæ. — MARA, vel MARIA uxor Wki Branchovikii, — JELINA, vel HELENA uxor Nicolai de Gara. — DESPINA, uxor Balsæ, — WCOSAVA, uxor Milos Kohilicbii, qui Muratem I. occidit. — MILSEVA, Wk. uxor Bajazitis primi.

STEPHANUS. — GEORGIUS Despota Serviæ succedit avunculo suo Stephano. ejus uxor Irene Cantacuzena. — GREGORIUS.

GREGORIUS: JOHANNES.

STEPHANUS: GEORGIUS, — Wk — MARIA, uxor Bonifacii Marchionis Montisferrati.

GEORGIUS: CATHARINA Comitis Ciliæ Ulderici uxor. — LAZARUS. — MARIA, uxor Moratis II. — NN. filii duo a Morate luminibus privati.

Wk: JOHANNES.

JOHANNES: MARIA, uxor Ferdinandi Frangipani.

LAZARUS: MARIA, uxor Stephani Bozinæ Regis. — JERINE, vel IRENE uxor Johannis S. Petri in Galatina Ducis. — MILTSA, uxor Leonardi Despotæ Lartensis.

Ex ista Genealogia & ex Historiæ consensu Leunclavii error confutatur, qui Bajazitis I. uxorem Georgii Despotæ filiam asserit: & omnino falsa est Genealogia, quam in Pandectis numero 54. exhibuit. Lazari filius, qui liberis nullis superstitibus, obiit anno 1421. Stephanus est: cui successit Georgius Brancovikius Lazari nepos ex Mara, quam Maro Ducas appellat. Quod vero dicit noster Georgium fuisse Lazari generum, non autem nepotem, perperam scriptum; & certe scribere debuit, υἱὸς Βύλκου τοῦ γαμβροῦ τοῦ Λαζάρου. Si enim Stephanus Despota, superstite ex sorore sua Maro, seu Mara, nepote, qui ei successit, obiit: alius esse non potest præter Georgium, a quo novi juris repertor Morates Serviam reperebat; quia sine liberis Stephanus ejus avunculus obierat. Morates Mahometis F. Bajazitis N. Milievam aviam non habuit: ex ea enim liberos suscepisse Bajazitem nullus auctor tradidit.

Pag. 52. C Καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γυναῖκα) Maurus Orbinus in regno Slavorum notat Moratem in Georgium Serviæ Despotam post Stephani, qui Lazaro natus erat, obitum movisse, & loca aliquot occupasse: quem ut placaret Georgius, tributarium ac vectigalem Moratis se profitetur. Verum cum Morates Georgium promissis haud stare cerneret, bellum rursus anno 1435. ei intulit. Legatum vero Georgius ad eum mittit, per quem se vectigal solvere paratum, & ad jussa capessenda promptum fore pollicetur. Morates ergo per Saraziam Bassam non solum vectigal, sed & Mariam Georgii filiam uxorem sibi dari postulat. Ut tributum solvere paratus erat Georgius; ita nuptias illas aversabatur. Victus tamen Jerinæ siva Irenes uxoris suæ precibus, quæ hoc matrimonio Serviis placatum Moratem sperabat, filiam suam Chalili Bassæ ad Moratem adducendam tradit. De Serviæ parte dotis nomine a Georgio concessa nullum verbum facit Orbinus. Ibidemque refellit Reinerium Reineccium & alios,

pag. 255. qui dixerunt Mariam illam Georgii filiam Semendriæ seu Smedrovi deditione in Turcarum manus devenisse, Morati deinde matrimonio junctam. in qua etiam opinione deprehenditur Bonfinius Rerum Hungaricarum Decad. 3. lib. 4. Mariamque captam fuisse scribit. De Smedrovo, Morate concedente, ædificato Leunclavius & Laonicus nihil tradunt: qui de nuptiis illis mentionem faciunt hic lib. 5. ille 54.

Ὁ δὲ Μουρὰτ ἔδυ δῆμον) De hac expeditione Moratis, Draculio duce, adeundus Leunclavius lib. 54. quo loco Direcolam hunc vocat. Zipinium vero Cibinum est seu Hermenstadium Transsylvaniæ, quam Ardeliam appellat Laonicus, urbs inter præcipuas. Ibid. D

Ἦν γὰρ ἔχων ἡ ἐτίμησε) Hic locus, & qui infra cap. 33. probant Moratem ea ista Maria Mehemetem non suscepisse, quod aliqui, inter quos Reinerius Reineccius, ab Orbino confutati scripserunt. Pag. 92. B

Ἔαρος δ' ἀρχομένου) Post obitum Sigismundi Imperatoris, qui incidit in annum 1437. ut notant Thwroczius & Bonfinius, bellum Georgio Serviæ Despotæ Turci anno 1438. intulerunt, dum Albertus Austriacus Sigismundi gener & successor bello Polonico distinebatur. Impar viribus Georgius Savum transvectus ac Danubium, cum nobilibus & sacerdotibus, & filiorum uno Lazaro, in Hungariam, in qua oppida possidebat, abiit. Synderoviam, quæ Smedrovum, Sancti Andreæ castrum appellatum, tuebatur filiorum Georgii unus. Synderoviam fame expugnatam Turci deditione accipiunt. Gregorius Stephani frater capitur & excæcatur. hæc Bonfinius Dec. 3. l. 4. Laonicus lib. 5. Smedrovi obsessæ ac deditæ meminit. Ibid. C

Ἦν γὰρ ὁ σιτοδοχεῖα τοῦ κάστρου κενά) Notavit Maurus Orbinus Sinderoviam fame expugnatam fuisse; cum Irene Georgii uxor avara mulier omne frumentum, ut pecuniam corraderet, distraxisset. quo simili errore muliebri & impotenti avaritia, aliæ urbes in hostium potestatem concesserunt. Pag. 93. A

Καὶ κατὰ τοῦ Πελογραδίου ἐστράτευσεν) Bonfinius D. 3. l. 5. (eo fere anno quo Albertus obiit, Amurathes Mysiam occupavit; Albam Græcam obsedit, & frustra expugnare tentat.) ad annum Hegiræ 843. (Christi 1439.) ea referunt Turci. Laonicus lib. 5. de illa Belogradi obsidione mentionem facit. Belogradum multis nominibus appellatur, Alba Græca, Alba Bulgarica, Nandor Alba. Ibid. C

ibid. C

Πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσαντος αὐτὸν) Ducas Sigismundum, quem Hungariæ Cralem appellat, Albam Græcam a Georgio, tuendæ illius causa adversus Turcos, petiisse scribit. At Hungaricarum rerum Scriptores aliter narrant. Thwroczius Georgium Sigismundo cessisse Nandor-Albam: & cum eo permutasse anno 1425. scribit. Bonfinius Decadis 3. lib. 3. Sigismundo cessisse Albam Græcam Georgium scribit. *Frequentavit quoque illius aulam Georgius, superioris Mysiæ princeps, quem Despotam nominant. Hic Sigismundi beneficentia victus, Albam Græcam, ibi ad Danubii ac Savi confluenta sitam, ubi Taurinium olim fuerat, in perpetuæ fidelitatis pignus, veluti rati obsidis loco, Imperatori sponte dono dedit: quod quidem in Mysia, & ea, quæ ad Turcos nunc spectat, Hungariæ unicum est propugnaculum. Contra ille, ne bene merendo cederet, hæc illi castella in regno expendit, Zalon, Kemem, Bekiem, Kripem, Vilagosvaram, Tochajum, Monkachum, Thaalliam, Rhegesmn. Oppida vero, Zathmar, Bezermem, Debreczem, Thur, Varsan, & pleraque alia: Budæ autem magnificas ædes, quæ regiæ loco haberi possunt.* Sunt tamen alii Auctores, qui hanc permutationem factam ab Alberto Austriaco Hungariæ rege dicant.

Pag. 94. A

Βοτάνην ἀνθρακία) Βοτάνην appellant Græci moderni pulverem tormentarium seu pyrium. Hoc loco Τσίφας per, T, scribitur in Cod. MS. Sed in dictionariis Græcobarbaris Θειάφι, sulphur.

Edit. Parif. pag. 256.

Verba porro illa, ὀσμὴν δὲ ἀσπίδος ἡ τῆς σπινθῆρος πυρὸς, ἢ τῆς θειώσεως, reddidi ut in textu leguntur. & pro ἀσπίδος, ἀσφάλτου voluisse dicere probabile est, cum ἀσπίδος Græcobarbara vox, idem significet ac ἄσφαλτος. deinde quis odor scintillæ illius pulveris accensi, nisi sulphureus, cui bituminis odor proximus est.

AD CAPUT XXXI.

POST multas rixas, contentiones, atque discidia, quæ pacem ac concordiam Ecclesiarum convulserunt, sub Photio Constantinop. Patriarcha, qui Ignatio ejecto sedem invasit, schisma secutum est: quod instar ulceris carcinomatici serpsit: nec postea sanari potuit, quamvis Christianæ pacis studiosi medicamina & unguenta ei adhibere conati sint. Sub Constantino demum Monomacho, Patriarcha Constantinopolitanus factus Michael Cerularius, odio capitali Ecclesiam Romanam ejusque Præsules prosecutus est; illisque malis artibus discordia invaluit. Alexio Patriarchæ successit Cerularius anno mundi 6551. (Christi 1043.) Martii 25. ut scripsere Georgius Cedrenus, & Joh. Curopalates Scylitza. Quæ in Ecclesiam Romanam molitus sit ille Michael: quantumque fuerit Leonis IX. pacis ac concordiæ studium in hujus contra Acridanum actis, & apud Baronium videre licet anno 1053. Quod ut magis confirmemus, malevolumque Cerularii animum ostendamus: Græci, anonymi quidem, testimonium adducemus, quod extat in Bibliothecæ Regiæ MS. Σημείωσαι ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, ἀναχθεὶς εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος, ἅμα τῷ χειροτονηθῆναι, τὸν Πάπαν Ῥώμης ἐξέβαλε τῶν διπτύχων, τὸ τὸ ἄζυμον ζήτημα ἐπενέγκων αὐτῷ τὰς ἐμβολὰς αἴτιον. καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκην, ὥς φασι. συνήργησεν αὐτῷ ὁ Πέτρος Ἀντιοχείας ὁ πατριάρχης, καὶ Λέων ὁ Βουλγαρίας. ἡ δὲ ἡ βασιλεία τοῦ ῥηθέντος τοῦ Μονομάχου κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Σκυλίτζη περιείληπται ἐν ἔτει ͵ϛφνζʹ. ἀφ' οὗ ἕως ἐν τῷ παρόντι ͵ϛϡξαʹ ἔτει (ἐν ᾧ δὲ ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Τούρκων γέγονε, Μαΐῳ κθʹ. ἡμέρᾳ τρίτῃ) ἔτη υδʹ. ἀφ' οὗπερ ἐγένετο τὸ σχίσμα τῆς ἐκκλησίας τῶν Ῥωμαίων καὶ Φράγκων παλαιῶν. ὁ δὲ αὐτὸς Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος ἐπὶ πλέον ἀνῆψε τὸ σχίσμα, καὶ τὴν φλόγα ἐξέκαυσεν αὐτοῦ. καὶ διά τινα κοσμικὰ πράγματα, ἅπερ ἐδόκει ἀδικουμένους ὁ Ἰταλὸς Ἀργυρός· ἐπὶ πλέον δὲ διὰ τὸ θέλειν τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν, εἶναι μὲν ἀνεγκλήτους καὶ ἀκρίτους παρὰ τοῦ Ῥώμης. ἀντιπερισπᾶσαι δὲ εἰς ἑαυτοὺς, ἐξ τῶν λοιπῶν πατριαρχικῶν θρόνων κράτος. καὶ εἶναι τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ πάντων, ὅπερ ἂν πρότερον ὁ Ῥώμης τῶν πάντων ἐξῆρχεν. *Imperante Constantino Monomacho in sedem Patriarchalem collocatus est Michael Cerularius: qui statim ubi creatus fuit, Papam Romæ e sacris diptychis abrasit: ei objiciens quod pane azymo Eucharistiam conficeret, & symbolo additam Spiritus sancti a Filio processionem. Hoc in negotio adjutores ipsi fuere Petrus Antiochiæ Patriarcha & Leo Bulgariæ Archiepiscopus. Regnabat porro Monomachus ille juxta Scylitzæ Chronicon anno 6557.* (Christi 1049.) *Inde ad annum 6961. (quo Constantinopolis ab atheis Turcis capta est Maii 29. feria 3.) anni 404. elapsi sunt, quibus schisma inter Romæos seu Græcos, & Francos seu occidentales perseveravit. Michael ipse Cerularius schismatis malum auxit, & in majus discordiæ incendium prorumpere fecit. Italus quoque quidam nomine Argyrus, rebus quibusdam secularibus admixtis, vulnus illud exasperavit. Maxime vero ac præcipue Patriarchæ libido: qui se suosque successores Romanæ sedis jurisdictioni subtrahere voluit; nec ad Papam amplius provocari, nec ab eo judicari. Propositum insuper illius erat, in alterum Patriarcharum thronos auctoritatem & jurisdictionem in se trahere: quamque antea Papa Romæ in cæteros habuerat, potestatem ad Constantinopolitanum Patriarcham transferre.* Hoc schisma ad Michaelis I. Palæologi tempora perseveravit: qui anno 1274. in Concilio Lugdunensi illud reconciliare, discordias inter Græcos & Latinos componere per Legatos laboravit: & Græcam Ecclesiam in communionem a Romana recipi effecit. *pag. 257.* Verum unionis decreto Græci pleriqua contradixerunt: frustraque fuit Michaelem Imperatorem unionem amplexum esse: Johannemque Becum Patriarcham, qui dum privatus vixerat, eam aversatus fuerat, tandem approbasse. Andronicus enim Michaelis filius, & Georgius Cyprius Patriarcha illam improbarunt, & condemnarunt. Andronicus etiam patrem suum Michaelem defunctum sepulturæ pompa ac consuetis honoribus privavit, quod eum Latinis sensisset. Johannes deinde Cantacuzenus, cum res ejus ad angustias redactæ essent, illam Ecclesiarum unitatem meditatus est, & Græcam Ecclesiam cum Romana in gratiam redire cupiebat, ut summum Pont. Latinosque in suas partes adversus Annam & Senatum C. Politanum traheret quod ipse in historia, quam scripsit, testatur. Verum quem ex ea unione fructum sperare poterat, in tanta Græcorum ab Ecclesia Romana dissensione, quam maximam fuisse, & sævitiæ in Latinos acerbissimo odio Orientales ex ipso Cantacuzeno constat? Ille enim de Apocauchi perditissimi viri malis artibus disserendo, tradit istum ad summum Pont. Imperatricis Annæ nomine, eaque inscia scripsisse: quibus Anna Orientalem Ecclesiam Romanæ restituebat, & Papæ jurisdictioni subjiciebat. Rem serio agi veraque esse litteras persuasus Pontifex ad Annam rescribit: de tam sancto proposito eam laudat, hortaturque ut in eo perseveres. Pontificis litteræ Apocaucho redditæ sunt, quas apud se occultabat, adversus Annam in medium illas adducturus, si eam abhorrere a conjugio Johannis Imperatoris & filiæ suæ sensisset. in publicum siquidem Pontificis litteris editis, Clerum Constantinopolitanum plebemque in Annam concitaturum se sciebat: illique Ecclesiarum unioni Græcos prorsus adversari noverat. Manuele porro Palæologo imperante, cum Græcorum res a Turcis attritæ fuissent, nec Imperium nisi precarium, ut ita dicam, Turcis vectigales facti, obtinerent: ultima necessitate cogente, opem rebus afflictis suis implorantes, ad Latinos confugiunt: utque facilius impetrent,

ſpem ad Eccleſiæ communionem redeundis Latinis faciunt. & circa annum Chriſti 1417. a Manuele miſſus in Italiam Eudæmon Johannes, Conſtantinopolitanam Eccleſiam, totumque Orientem Eccleſiæ Romanæ redditurus erat. & cum illius anni die 11. Novemb. ſummus Pontifex electus fuiſſet Martinus V. cum eo de Eccleſiarum conciliatione agit: Imperatoris & Patriarchæ affectum, quo promovere tam ingens bonum ſtudent, exponit. Martinus Papa Eudæmonem Johannem benigne amplexus eſt, indulgentiaſque conceſſit illis, qui militatum irent ad Hexamilium propugnandum. Litteras etiam ad Imperatorem & Patriarcham ſcribit, quibus ſignificat, quanta animi cupiditate Eccleſiarum unionem optet. Poſtquam vero Manuel obiit, Johannes ejus ſucceſſor Legatos ad Papam de reconcilianda concordia ſemel atque iterum mittit. Secundam Legationem, cujus meminit Phranzes l. 2. c. 9. obierunt circa annum 1430. Marcus Jagaris magnus Stratopedarcha, Curunus Manganorum Præſul, & Demetrius Angelus Clidas, qui Imperatori a ſecretis erat. Actum deinde de concilio indicendo, ut in eo tranſigerent, decernerentque Eccleſiæ unionem. Concilium per id tempus Baſileæ habebatur, ad quod Orientalem Eccleſiam Patres invitabant: ſed Græci ſummi Pont. partibus adhærent, & in Italiam veniunt, cumque Latinis Concilium Ferrariæ, Florentiæ demum celebrant: quod, qualem exitum habuerit, ex hac hiſtoria Ducæ colligere licet.

Ibid. C Οἱ δὲ ἀθροισθέντες) Archipræſules a Patriarcha electi eum comitati ſunt, & Synodo interfuerunt, Epheſi, Trapezuntis, Heracleæ, Cyzici, Sardium, Nicomediæ, Nicææ, Tornovi, Monembaſiæ, Lacædemonis, Amaſiæ, Mitylenes, Staurupoleos, Moldaviæ, Rhodi, Melenici, Dramæ, Gaoni, Driſtræ & Anchiali: omnes numero viginti. Venit ad Concilium & Ruſſiæ Archipræſul cum Epiſcopo. Ex Archontibus etiam Eccleſiæ adfuerunt, Magnus Sacellarius, Magnus σκευοφύλαξ, ſeu vaſorum cuſtos; Magnus Cartophylax, Magnus Eccleſiæ Præfectus, Protecdicus, Nomophylax, & alii officiales omnes fere excepto Hieromnemone, qui tunc morbo decubuit. Præſules vero Monaſteriorum fuerunt, Greg. Pantocratoris Præſul, S. Baſilii Præſul. Ex Hieromonachis Pachomius, Moyſes Lauræ Monaſterii, Dorothæus Batopedii Monaſterii Monachi. Alexandrini Patriarchæ vicarius fit Heracleenſis Archiepiſcopus. Antiochiæ Patriarchæ vices obeunt Greg. Pneumaticus, & Ruſſiæ Archiepiſcopus. Hieroſolymitani tandem Epheſi & Sardium Archiepiſcopi.

Edit. Pariſ. pag. 258.

Ibid. Καὶ τριήρεις ἔπεμψεν ὁ Πάπας) Illæ triremes Venetæ circa finem Septemb. anno 1437. quibus Præfectus erat Antonius Condolmerius Eugenii Papæ nepos, Conſtantinopoli appulſæ ſunt, terræque motus ipſo die factus adnotatur.

Ibidem Ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου εἰς Βενετίαν) Conſtantinopoli ſolverunt Novemb. 24. anno 1437. quo die Conſtantinopoli terræmotus accidit. Phranzes cap. 14. lib. 2. ait Imperatorem adveniſſe Venetias Februarii 8. anno 6946. (Chriſti 1438.) Qui tum etiam cum Imperatore & Patriarcha aderant, tradunt Venetias adveniſſe Sabbatho τοῦ ἀσώτου, id eſt, Sabbatho pridie Dominicæ, qua orientalis Eccleſia Evangelium prodigi filii, quod habetur Lucæ cap. 15. in Liturgia recitat. experiendum eſt num conveniat Phranzes cum his. Anno illo 1438. Cyclus Lunæ fuit 14. Solis 19. littera Dom. E. Ergo Paſcha fuit Aprilis die 13. a quo ſi retro numeremus Dominicas 9. perveniemus ad Februarii diem 9. Dominicam τοῦ ἀσώτου, ſeu filii prodigi. pridie ergo fuit Sabbathum Februarii dies 8. Dominica illa ἀσώτου nobis Latinis Septuageſima dicitur. ab illa Dominica ad ſequentem, quæ τῆς ἀποκρέω appellatur, carnibus egregie veſcuntur Græci. Convenit etiam notatio diei 8. Martii anni illius, qui fuit σάββατον δ' ἄκρον τῆς νηστείας, quo die Patriarcha Joſephus Papam ſalutavit oſculo pacis in Domino, ut refert Phranzes cap. 16. lib. 2. & qui Concilio interfuerunt Græci idem tradunt, adduntque Patriarcham noluiſſe juxta occidentalium conſuetudinem Papam ſalutare.

Ἐδόθησαν αὐτοῖς) Quodnam templum Veneti Græcis ad liturgiam celebrandam tunc conceſſerint neſcio, niſi forte S. Georgii, in quo Venetias reverſi pro defuncto Patriarcha liturgiam celebrarunt. Norant qui adfuerunt Græci, a Venetiarum Duce rogatum Imperatorem a Concilio Venetias reverſum, ut Græcos in D. Marci templo liturgiam celebrare juberet; quod factum. Ad celebrandum Protoſyncelus, quos Latinis norat maxime adverſari, elegit: & præſente Venetiarum Duce Patriciiſque, ſacra liturgia, iis probantibus cærimoniaſq; laudantibus, peracta eſt. Excuſant hanc celebrationem in Latinorum templo peractam, dicuntq; in proprio Antimenſio celebraſſe: vaſis ſuis uſos eſſe, omnemque ordinem & cærimonias Eccleſiæ ſuæ ſervaſſe. Nec omittendum eſt Heracleæ Archiepiſcopum cum Lacædemonienſi celebrare noluiſſe, eo quod irregularis ipſi factus videretur: quod ad ordinem ſacerdotalem quemdam homicidam promoviſſet. Ibidem

Ὁ δὲ καρπὸς τῆς ὄρυ) Illa de additione, ſeu potius explicatione, ſymbolo facta, contentio exorta eſt circa tempora Leonis Papæ IV. qui anno 847. adſumptus eſt, anno vero 855. obiit. Pag. 95. B

Πάντες ὑπεγράψαντες) Julii die 5. Dominica anno 1439. Græci decreto ſubſignarunt, excepto Epheſino Marco. Papa deinde ſubſignatione ſua confirmavit & probavit: rem porro infectam eſſe dixit, cum Epheſinum non ſubſcripſiſſe intelleait. Poſtridie Julii 6. fer. 2. liturgia celebrata eſt. Cantores Papæ & Muſici cecinerunt: deinde Græci τὴν μεγάλην δοξολογίαν. Decretum in ea lectum. Philantropininus mantile, quo manus abſterſit Papa, porrexit. & celebrata illa Miſſa, unio perfecta eſt. Petiit deinde a Papa Imperator, ut eo præſente Græci quoque Liturgiam celebrarent: quod obtinere nequivit.

Μοναρχίαν καὶ αἰτίαν) Græci Theologi aliquando utuntur hoc verbo αἰτία in explicando SS. Trinitatis myſterio: ſed eo ſenſu intelligunt, ut filius genitus a patre generante, ut principiatum a principio, non vero tamquam effectus a cauſa differat, ut ὁμουσίου ratio integra ſervetur. pag. 259.

Καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τὴν ἕνωσιν) Qui Concilio adfuerunt, aliter tradidere: Patriarcham ſcilicet Junii die 10. Indict. 11. Patriarchatus anno 24. ineunte & ante dies 10. cœpto, dum cœnaret obiiſſe. Decreto vero non ſubſignaverunt Græci, niſi Julii ſequentis die 5. Ibid. D

Καὶ ἀπὸ Βενετίας εἰς Κωνσταντινούπολιν) Conſtantinopolim redierunt Græci anno 1440. Februarii die 1. Indict. 111. feria 2. τῆς τυροφάγου; fuit enim hoc anno Paſcha Martii die 27. Cyclo Lunæ 16. Solis 21. Litteris C, B unde Dominica τοῦ ἀσώτου, ſeu Septuageſimæ concurrit cum Januarii die 24. & Dominica τῆς ἀποκρέω cum 31. Januarii: ita ut Februarii dies prima fuerit feria ſecunda τῆς τυροφάγου Septimanæ, qua Græci caſeis ad Dominicam ſequentem veſci poſſunt. Ibid. E

Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουράτ) Phranzes lib. 2. c. 13. notat Amiram Moratem, ad quem Andronicus Jagrus, ſeu Jagris miſſus eſt, voluiſſe ab illa profectione Imperatorem avertere. Alii dicunt Johannem imperatorem ad Moratem miſiſſe Paulum Aſanem, ut de profectione ſua eum certiorem faceret. Moratem diſceſſum Imperatoris in Italiam diſſuaſiſſe, veritum ne quod fœdus cum Latinis contra Turcos iniret. Veziros etiam Aſani dixiſſe tradunt Sultani amicitiam, quam Latinorum utiliorem Imperatori fore. Ibid.

Ὁ Ἡρακλείας Ἀντώνιος) Hic Antonius Heracleenſis Metropolita, poſtquam Conſtantinopolim Græci reverſi de eligendo Patriarcha egerunt, vel invitus electioni adfuit, non ut ſuffragium ferret, Pag. 96. B

Digitized by Google

negavit enim id laturum: sed ut coram universo clero, peccatum, quod admiserat subscribendo decreto Florentino, consiteretur ac execraretur; seque dignum, cui manus, qua subscripserat, præscinderetur, quibusdam familiariter secum versantibus se fassus est.

Ibid. Τινὲς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῇ ὑπογραφῇ) Qui ex Clero Constantinopolitano Concilio Florentino adfuerunt, negant, quando decreto subsignatum est, Græcos σιτηρέσιον, id est, cibaria & pecunias petiisse, aut Latinos promisisse: quod Græcis tamen in patriam reversis obiectum est, ipsosque auro suffragia sua vendidisse. Iidem equidem fatentur pecuniam accepisse aliquos: plures tamen eorum decreto non subsignavisse. De illo Florentino Concilio adeundus Laonicus lib. 6. Phranzes lib. 2. cap. 13. & seqq. usque ad 17.

AD CAPUT XXXII.

Ibid D. Ο δὲ πρόεδρος αὐτῶν Γιάγγος) Hoc cap. Ducas in rebus Hungaricis parum peritum se prodit: cum eo tempore Hungariam a Regina gubernatam & Janco scribit. Sic autem se res habet: Albertus Austriacus Sigismundi gener, cum socero defuncto successisset in Hungariæ regno, biennio fere regnavit; obiitque anno 1439 Octob. die 27. Elizabetha conjuge prægnante relicta, quæ an. 1440. Februarii die 22. Ladislaum posthumum peperit. Nuptias quoque Ladislai Poloni, Regis Poloniæ Casimiri fratris, aspernates, anno eodem in festo Pentecostes filium suum infantulum Hungariæ Regem coronari curat. Seditiosi interea aliquot Hungariæ proceres Ladislaum Polonum regem eligunt, & in Hungariam evocant. Adventantem Polonum cum Elisabetha sensisset, in Austriam, filio secum abducto, & Hungariæ corona clam subrepta ac asportata, ad Fridericum III. Imperat. aufugit. Ladislaus Polonus die 17. Julii Hungariæ Rex coronatur: eique corona, qua S. Stephani Regis reliquiæ coronatæ erant, imponitur: quod aliam Regina suffurata esset, secumque abstulisset. (Edit. Paris. pag. 260.) Polonus Hungariam usque ad cladem Varnensem rexit. eoque interfecto, Ladislaus posthumus, cujus mater Elizabetha regina anno 1442. obierat, Hungariæ rex iterum anno 1445. proclamatur: simulque Johannes Hunniades Corvinus Interrex & regni gubernator eligitur, eique Reipub. Hungaricæ summa traditur; quam ad annum usque 1453. cum Ladislaus posthumus ex Austria in Hungariam reversus est, rexit. Georgius Serviæ Despota, post Sigismundi obitum & Smedrovum a Morate occupatum, tota Servia spoliatus cum filio suo Lazaro Antibarium, vulgo *Antivari*, se recepit. Eum Morates ab hujus urbis incolis repetit, & Ragusium aufugere cogit. Cumque Ragusæos Morates, ut Georgium sibi dederent, sollicitaret, molestiam & incommodum Ragusæis creare Despota veritus, in Hungariam ad Regem Wladislaum sive Ladislaum Polonum confugit; eumque rogat, ut sibi contra Turcos opem ferat. Ladislaus Georgii ærumnis ac calamitate motus, simul ut Turcorum audaciam retunderet, in Turcos movere destinat, bellumque ad annum 1443. protractum est. Veritus Morates illius belli exitum, inducias decennales cum Ladislao & Despota pepigit: huicque ditiones suas ipsamque Semendriam restituit. Vix compositis induciis ad arma reditum est: Julianoque Cardinale Cæsarino auctore atque impulsore, Ladislaus inducias & jusjurandum violat, fœderaque confundit. Denuo itaque conscripto exercitu Ladislaus anno 1444. Morati bellum infert. Pœnas vero repetente Nemesi a fœderum corruptoribus, jurisquejurandi contemptoribus, ad Varnam, Tiberiopolim olim appellatam, ad pontum Euxinum sitam, prælium committitur: in quo Ladislaus & Julianus Cardinalis occubuerunt: magnaque clade Christiana Respub. afflicta est. Bonfinius D. 3. libb. 4. 5. & 6. Thwroczius in Chronicis Hungaricis. Gerardus de Roo Histor. Austriacæ lib. 5. & Maurus Orbinus in Slavorum regno.

Τὴν καλουμένην σοφίαν) Urbs Serviæ Sophia. Pag. 91. A

Ἰζλαίτην) Hunc locum angustias saltus Isladini Leunclavius appellat. Ibidem

Καὶ μόνη ἐν Οὐγγρίᾳ ῥηγίνη) Fieri nequit istud, ut ex superioribus liquet. aufugerat anno 1440. Regina, & in Austriam transierat, anno sequenti 1441. res humanas reliquit: quare gestis anno 1443. interesse non potuit. Ibid. C

Ην γὰρ πρωτοστράτωρ ὁ Ἰάγγος) Verum est Jancum seu Johannem Hunniadem præfectum generalem Hungaricæ militiæ fuisse. Ibidem.

Ο δὲ τοποτηρητὴς κ. τ. λ. ἦν ὁ ῥὴξ τῶν Σάξων) Hoc falsum. Ladislaus enim Polonus Rex fuit Hungariæ, eamque regio nomine, non tutorio aut vicario rexit: nec unquam Saxonum, qui hoc loco pro Polonis a Duca sumuntur, Rex fuit: sed Casimiri Poloniæ Regis frater. Videndus Leuncl. lib. 14. de istis motibus bellicis, & pace cum Hungaris Turcisque inita. Ibid.

Ο δὲ Ἰάγγος οὐχ ὁμοφρονήσας) Cum istis non bene conveniunt, quæ hujus capitis initio dixit Ducas: omnia scilicet in Hungaria per Reginam & Hunniadem gesta fuisse & gubernata: hic vero per Proregem & Regis adolescentis tutorem. Quamvis vero Ducas res Hungariæ, personarumque principum statum ignoraret, res inter Turcos & Hungaros gestas optime persecutus est. De istis bellis adeundi Laonicus libb. 6. & 7. Leunclavius lib. 14. & Phranzes lib. 2. cap. 18. Ibidem.

Αὐτοὶ καὶ τοῦ Καραμάν) Laonicus lib 6 & Leuncl. lib. 14. hujus quoque belli, post motus Hungaros Serviosque compositos, historiam narrant. Ibidem

Λάρενδα) Urbs Lycaoniæ sub Iconii throno. Pag. 92. A

Χειμῶνος δὲ ἀρξαμένου) Leunclavius Aladinis mortem ex historiis Turcicis anno 846. & ex Annalibus anno 847. contigisse statuit: ante bellum a Johanne Hunniade & Georgio Despota Turcis illatum. Ducas vero post bellum illud confectum, pacemque cum Hungaris & Serviis compositam tradit. Ibid. (pag. 261.)

Καὶ τῶν Αἰγαίων πελαγῶν) Leunclavius idem notat lib. 14. & in Annalibus Turcicis classem Italorum fuisse dicit. Ibid. C

Κρατουμένην Βούλγαρ) Forte hic intelligenda urbs in Odrysis, quæ Βούλγαρ appellatur, sub Metropolita Adrianopoleos Æmi montis. Bilgiur Turcis appellatur, ut ex vocabulorum elementis probabile fit. Ibid. D

Ο δὲ Ἰάγγος ἐκαίκουν) Idem Phranzes lib. 2. cap. 18. tradit. Laonicus lib. 7. Wladislaum, ut castra Moratis aggrederetur a quibusdam impulsum, qui Hunniadi invidebant, scribit. Ibid.

Ο γὰρ Χαλὶλ) Leunclavius lib. 14. & Laonicus lib. 8. quibus artibus Chalil Moratem in regium solium reduxerit, exponunt. Id factum adnotant Annales Turcici anno Hegiræ 850. (id est, Christi 1446.) expeditionemque Moratis in Moream eodem anno. Sed ita intelligendum est; Anno 849. (Christi 1445.) Moratem in thronum Imperatorium reductum; in Peloponesum sub finem anni 1445. at Hegiræ 849. venisse, & anno 1446. Hegiræ 850. Hadrianopolim rediisse. Tam Annales Turcici quam Historia Hungarica adnotant Moratis in Moream expeditionem plusquam biennio antevertere Hunniadis cum Morate in campo Cosovo prælium: quod equidem verum est. Expeditio siquidem in Moream contigit circa finem anni 1445. & initium 1446. pugna in campo Cosovo anno 1448. Phranzes tamen & Chronicum breve, quod hic dedimus, ad annum 6955. mensemque Decembrem, (id est, Christi 1446.) referunt. Ducas forte hujus quoque pugnæ mentionem statim subjicit illis, quæ de Varnensi narravit: quod ad res Hungaricas & Serviorum pertineant. Pag. 93. A

Πρὶν

Ibid. Πρὸς τὸ Νῖσον) Nisa urba Serviæ ad Ibarem fluvium. Ptolemæo in IX. Europæ Tabula habet Νῖσον in superiore Mysia: in qua habetur etiam fluvius Ciabrus, quem aliqui volunt esse Ibarem; verum in illa Ptolemæi tabula longissime abest Ciabrus fluvius ab urbe Neso. Laonicus lib. 7. Νῖσον vocat.

Ibid. B Ο γὰρ Κωνσταντῖνος) Adeundus Laonicus l. 7. ubi diffusius illam expeditionem narrat, & cum nostro prorsus sentit. Phranzes lib. 2. cap. 19.

Ibid. C Παραδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανιτῶν) Moreæ seu Peloponesi partem Albanos habitasse testatur Phranzes l. 3. c. 21. qui ipsos vocat Peloponesios Albanitas.

Μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας) Patræ urbs Achajæ in Peloponeso Metropolis. Clarenza vulgo *Chiarenza*, olim Cyllene, in Elide Peloponesi. alia est Dyme. Sita est in ora occidua Moreæ seu Peloponesi.

AD CAPUT XXXIII.

Pag.100.A O δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης) Phranzes l. 2. cap. ult. Laonic. l. 7. sub finem. Constantinus Imperatoris Johannis frater: Demetrio fratri natu
Ibid.B majori prælatus est. Metuebant enim C. P. ne Constantinus repulsam passus, Demetrio & urbi bellum inferret: resque Græcorum reliquas perderet.

Ibid. Τοῦ βασιλέως) Johannes ultimus Imperator appellatur, quia nunquam Constantinus ejus successor coronatus est.

Ibid. Βασιλεῖς δὲ γάμου ποιῶν) Leuncl. l. 14. hanc mulierem Dulgadiris, qui est Turcatir, neptem, & Suleimani filiam fuisse tradit, ex historia Hanivaldana: noster Ducas Turcatiris seu Dulgadiris filiam dicit, in quo cum Verantiana Historia consentit.

Ibidem Ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ) De Moratis morte & Mehemetis initiis Laonicus l. 7. in calce, & 8. in capite adeundus. Leuncl. etiam lib. 14. & 15. & Phranzes lib. 3. cap. 2.

Edit. Paris. pag. 262. Θυγατέρα τοῦ Τουρκατήρ) Hujus Dulgadiris sive Turcatiris ditio, Anadole, sed vera pronuntiatione Aladeule, ut vult Leuncl. in Pand. Histor.
Ibid. B Turcic. Cappadocia ad Boream & occasum terminatur: ad meridiem Syria & Caramania ei objacent: ad Ortum Armenia minor. Leuncl. cap. 163. adeundus.

Pag. 102. A Πλεῖστα ἀργύρια καὶ χρήματα χεόμενα) Leuncl. in Annalibus Turcicis, Selimem II. in funere patris ingentem pecuniæ summam erogavisse scribit, & funebre epulum apparasse. In funere Bajazitis Iltrim seu Gilderunis epulum etiam instructum lib. 3. Hist. Musulm. in fine.

Ibid. Ὁ θάνατος δὲ τοῦ Μουράτ) De genere mortis Moratis, & ejus indole, eadem, quæ Ducas, ex Turcorum historiis Leuncl. tradit.

Ibid. C Εἰσῆλθε τὴν νῆσον) Illam sic explicat Leunclav. Insula vero Adrianopolitana vocatur, interjectum fluminibus duobus, Meritzæ Tunsæque, spatium: quod amœnos admodum hortos, campos & prata complectitur. Meritza, olim appellatus fuit Hebrus, Tunsa vero Tænarus.

Ibid. D Δευτέρα τοῦ Φεβρουαρίου μηνός) Vide notam in hujus capitis fine, ubi de anno mortis Moratis pauca differimus.

Ibid. E Ἐκβαλεῖν ὥσπερ ὁ φανεὶς τὸν σφενδόνην) Apud Oneirocriticos, annuli ejectio significat rerum amissionem. Artemidorus lib. 5. cap. 32. ἔδοξέ τις τὸν δακτύλιον ᾧ πάντα κατεσημαίνετο, ἐκβαλεῖν. εἶτα ζητῶν καταλαβεῖν τὸν ἐν αὐτῷ λίθον κατεαγμένον εἰς πολλά, ὥστε ἄχρηστον εἶναι· διεπνεύσθη αὐτῷ πάντα τὰ τῶν πραγμάτων ἡμερῶν πέντε καὶ πεντήκοντα. *Visus est sibi quis annulum suum, quo omnia obsignabat ejecisse: & postea quæsisse, ac reperisse lapidem ei infixum, in multa fragmina comminutum, & ad obsignandum inutilem dissipatæ ac disperditæ sunt cunctæ res illius quinquaginta quinque diebus.* & juxta Persas ac Ægyptios tradit Achmetes in Oneirocriticis c. 260. annulum reges & regiam potestatem significare. τὸ δακτυλίδιον εἰς πρόσωπον βασιλείας κρίνεται. πολλάκις γὰρ καὶ οἱ βασιλεῖς ἐξ αὐτοῦ κρίνονται, καὶ ἄνευ στέμματος. *Annulus ad regni confirmationem refertur. sæpius enim reges, etsi absque corona, ex eo sæpe intelliguntur.* & infra, καθ᾽ ὅλου τὸ δακτυλίδιον ἐπὶ τοὺς ποιοῦντας ἐξουσιάζων ὁ βασιλείαν οὕτω κρίνεται. τοῖς δὲ μὴ ποιοῦσι, χαρὰν καὶ τέκνων μετὰ γυναικὸς σημαίνει. *Generaliter annulus, eorum respectu, qui res gerunt & administrant, potentiam & regnum indicat. Privatæ vero conditionis hominibus gaudium, liberos & uxorem prænuntiat.* σφενδόνη est proprie pala annuli, sed pro ipso annulo hic accipitur.

Εἶτα ἄρσεν παιδίον) Leuncl. l. 14. sub finem, Pag.103.B
hunc puerum Cutzug-Achmetem appellat, nec a fratre suo necatum tradit: imo ex Moratis II. liberis, solum Mehemetem superstitem fuisse. quod etiam disertis verbis scripsit Phranzes l. 3. c. 2. At Laonicus hunc puerum, spiritu aqua ei intercluso, necatum fuisse docet. Hic ex Spendiaris, seu Isfendiaris filia natus erat Leuncl. teste loco cit.; & verba Ducæ, qui Mehemetem ancilla natum tradit, confutant Reineccium & Philippum Lonicerum: qui scripsere ortum ex Maria Georgii uxore filia; & religionis Christianæ dogmatibus ab ea imbutum. Quod si res ita se habuisset; credibile non est, illam Morate mortuo, ad patrem remissam fuisse.

Πρωτοστράτορα) Turcice *Capigi-bachi*.

Τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡρμόσατο) Laonicus l. 7. idem Ibid.
tradit de Spentiaris filia Isaaco Bassæ nupta, & de Georgii Despotæ filia, ad ipsum remissa.

Ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει) Laonicus lib. Ibid.B
7. pacem a Græcis initam & fœdera sancita cum Mehemete tradit.

Τοῦ Ὀρχὰν τοῦ προλεχθέντος) Hic Orchanes, se- Pag.104.B
cundum Turcos, Dusme seu suppositititius fuit: Orchanis filius ferebatur, Suleimanis, qui Ducæ Musulmanus, nepos, & Bajazitis I. pronepos. De quo Orchane sic loquitur Leuncl. l. 11. *Emir Suleiman rebus humanis excedens, Orchanem filium superstitem, cum filia quadam unica reliquit. ambo* pag. 263.
simul arrepta, Musæ patrui metu, fuga, CP. se receperunt. infra c. 40. in urbis expugnatione Orchanes, de quo hoc loco fit mentio, agnitus, occisus est.

Ῥόδου, &c. ἐλθόντος) Ex Jacobi Bosii Histor. Militiæ Hierosolymitanæ l. 6. discimus magnum Ibid.
Rhodi Magistrum Fratrem Johannem Lasticum, legatum ad Mehemetem destinasse Petrum Zinottum, qui pacem cum Mehemete, an. mundi 6959 Ind. XV. (Christi 1450.) Decemb. 25. Hegiræ vero 855. firmavit.

Hoc loco notabimus discordiam auctorum in assignando anno Christi, quo obiit Sultanus Morates II. Hic Bosius & noster Ducas an. 1450. contigisse asserunt: verum refragantur Phranzes l. 3. c. 2. qui asserit mortuum an. mundi 6959. mense Februar., & Leuncl. lib. 14. & in Annalibus Turcicis, e vita migrasse refert an. 855. mense Meherem die Mercurii seu fer. 4. totis 13. diebus mors illius occultata est: die vero 16. Meherem Adrianopolim accessit Mehemetes. Cœpit annus Hegiræ 855. Februarii die 3. feria 4. anno 1451. cum Cyclus Solis esset 4. littera C. Obiit Morates die Mercurii seu fer. 4. Meherem seu Muharram mense: usque ad filii adventum, mors ejus in occulto per dies 13. habita est, & die 16. Muharram Mehemetes Adrianopolim venit. Dies 16. fuit feria 5. seu dies Jovis, qui congruebat tunc cum die 18. Februarii. A quo si retrocedamus per 13. dies, proximam feriam 4. reperiemus Muharram diem 1. Februariique diem 3. unde concludere possumus Moratem obiisse Februarii die 3. quæ fuit Neomenia Muharram: deincepsque ejusdem mensis die 16 seu 14. Muharram mortem Moratis vulgatam, simulque Sultani Mehemetis Callipolim adventum: biduo post, nempe 16. Muharram, & Februar. 18. Mehemetem

Imperatorem salutatum fuisse. In hocce Ducæ
Pag. 15. A textu transcriptoris, non auctoris errorem esse, ut credam, adducor: eo quod, quid quoque anno gesserit Mehemetes, diligenter persequitur. Ab anno itaque urbis captæ 1453. si regrediendo annos computemus, per res a Mehemete gestas: anno 1452. illum occupatum in ædificando castro ad Bospori fauces videbimus: anno vero 1451. bellum Caramano intulisse, eodem nempe quo Morates ipsius pater fatis concessit. unde dubitandum non est, quin error transcriptoris sit in
Ibid. textu, in quo legendum ϛϡνθ΄ Φεβρουαρίῳ γ΄ 6959. Febr. 23.

AD CAPUT XXXIV.

Ibid. C ΚΑΙ σὺν αὐτῷ ἐσπείσατο Οὐγγρίαις τῷ λάγγῳ) Mehemetem pacem cum Triballis seu Serviis iniisse, statim ac fasces Imperii suscepit, testis est Laonicus.

Ibid. Κατὰ τοῦ Καραμὰν ἐκστρατεία) Hanc expeditionem, statim post patris obitum, suscepisse Mehemetem anno Hegiræ 855. (Christi 1451) tradit Lennclavius, & Laonicus lib. 7. sub finem.

Ibid. Φλωρία τρία) Videnda sunt cap. 29. & 32. supra.

Ἀσπρῶν τριακοσίων χιλιάδων) Si pro singulis pia-
Pag. 105. B stris Hispanicis, argentea aspra 120. tunc computabantur, accipiebant Græci annuam pensionem ad Orchanem alendum, piastrorum 2500. Hoccevero tempore 80. solummodo aspris piastrum mutant, edicto Imperatorio de re monetaria ante quinque circiter annos lato: dum Vezir-azemus erat Kara Mustapha Bassa: vir, quamvis ineruditissimus, ut qui nec legere, nec scribere sciebat, in rebus gerendis negotiisque expediendis solertissimus ac promptissimus.

Ibid. E Σπαῦδα μορμολύκεια) Apud Theophylactum Simocattam lib. 2. cap. 14. in oratione cujusdam senis ad Commentioli exercitum, *οἱ γὰρ καθάπερ παῖδας ἡμᾶς μορμολύττονται τοῖς σοφίσμασι.*

Edit. Paris. pag. 264. Ἔτι ἐν τῷ ἀνάντει) Bonfinius Hist. Hungar. Decad. 3. lib. 8. Constantinum questum esse de hoc novo opere apud Sultanum Mehemetem
Ibid. E tradit. In annorum intervallo fallitur Ducas, Adrianopolis enim capta est anno 1360. vel 1362. Mehemetes vero anno 1452. castrum ædificabat, anni itaque tantum 90. vel 92. elapsi sunt.

Pag. 107. D ἃ οὐκ ἠδύνατο) Mehemetes *χειροδικῶν* hic se profitetur, jusque habere in manibus & armis. Quæ ratio aliena invadendi, universum terrarum pervasit orbem: ita ut, qui viribus pollent, jure ac causa superiores esse se credant: quasi fortioribus ac validioribus, infirmi ac invalidi jure naturali parere teneantur. Leones cæteraque ferocia animalia, quæ rapto vivunt imitantur isti: quæ quidem solitarie vagantur, nec gregatim ambulant. Illi ergo homines, societatem cæteris renunciare, & se diversæ, a vera genuinaque humanitate differentis speciei esse prædicare debent: ut & leones ab ovibus, vultures & aquilas a gruibus differre novimus. Humana equidem natura ad societatem nata, secundum verum dictamen rationis, Imperium, non viribus, sed sapientiæ defert: quæ suum cuique tribuere, neminem lædere, alienaque
Pag. 108. A non rapere docet.

Κατωφύγια) Nescio, num sit locus Bospori littori Asiatico adjacens, Καταγγίων appellatus, & nomen illius mutatum fuerit.

Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ὅδε ἤρξ.) Phranzes Martii 26. castrum ædificari cœptum lib. 3. cap 7. tradit,

Ib. B Πλάτανον) Laonicus lib. 8. hocce castrum appellat *λαιμοκοπίαν*: sed juxta vulgi errorem scripsit, istam arcem ædificatam esse *κατὰ τὴν Προποντίδα ἐν Βοσπόρῳ*. Differunt enim & appellatione & situ Propontidis & Bosporus Thracius. Leunclavius a Turcis *kessen-hisari* appellatum fuisse monet. Gyllius in Bospori Thracii descriptione arcem illam in promontorio Hermæo ædificatam fuisse. Sosthenium vero & Phonea Ponto Euxino viciniora sunt, & propterea Hermæo superiora: de quibus Gyllius adeundus lib. 2. de Bosporo Thracio capp. 12. & 13. Ista porro appellatio *Basc-Kesen* recte reddita est a Duca *κεφαλοκόπτης*, *Basc* enim caput significat, *Kesmek* scindere, & participium *Kesen* scindens.

Τὸ ναὸν τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ) Vocabatur tem- Ibid. D
plum illud *τῶν ἀσωμάτων*, id est, *Incorporeorum*: quoniam dicatum erat S. Michaeli Archangelo, Angelorum, & militiæ cælestis archistratego. Vocabatur etiam Michaelium: quo in loco Estiis ab antiquis appellato ædificatum fuerat. Sozomenus lib. 2. *τόπος ὁ ἐν Ἑστίαις*, in quo *τὸ Μιχαήλιον*. Archangelus Michael ibi apparuit, multæque morborum miraculosæ curationes factæ sunt, ut tradunt Græci.

Ἐκ τοῦ Ἀδραμυττίου) Isphendiaris filius Sinopes Pag. 109. A
Reguli Adramyttio, seu ut Ducas habet Adramyttio Epibatas venit: quod castrum non longe a Selymbria situm est. Adramyttium urbs est Æolidis ad mare sita, quæ hodie *Landrimyrti* appellatur: Quare probabile est hunc Isfendiaris filium, Moratis Sultani defuncti generum Adramyttii tunc degisse, non vero in Sinopensi provincia. Aliqua de causa voluit Morates generum suum apud se degere, & Adramyttii sedem habitationis habere. Non enim ad Epibatas accessisset, aut Adramyttio profectus esset, si ex mari Pontico ad castrum novum profectus fuisset. Adramyttium porro urbs sub Metropolita Ephesio.

Ἅλωνα) Hæc vox, locum seu aream in qua messis trituraretur, significat, at pro ipso frumen- Pag. 110. A
to hic usurpatur.

Φιριζάγαν) Lennclavio Pherizes begus appella- Ibid.
tur. In Historia Hungarica Frige-begus.

AD CAPUT XXXV.

ΕΞΗΛΘΕΝ ἐκ τῆς πόλεως εἷς τεχνίτης) De illo pag. 265.
artifice Leonardus Chiensis in enarratione captivitatis Constantinopoleos. (Itaque artifex ibid. C
cui provisio negata fuit ex nostris, ad Teucros (Turcos dicere vult) reductus, quanto ingenio potuit, naves frangere studuit. (Laonicus de eodem lib. 8. *τηλεβολιστὰς δὲ ἦν τοῦ βασιλέως τοιοῦτος Ὀρβανὸς, Δὰξ τὸ γένος, ὃς πρότερον παρ' Ἕλλησι διατρίβων, ἐκ τοῖς Ἕλλησιν ἀπολιπὼν δεόμενος βίου, ἀφίκετο παρὰ τὰς θύρας τοῦ Βασιλέως. Sultani porro bombardarius erat Dacus quidam nomine Urbanus qui inter Græcos primum habitaverat; victus vero quotidiani inopia coactus, eos reliquit, & ad Sultani portam se contulit.*

Ῥῦτζος ὁ ναύαρχος τοιοῦτος) Phranzes lib. 3. c. 3. Pag. 111. B
de isto Riccio mentionem facit, & a Turcis interfectum fuisse insinuat his verbis. *Et ego 14. Septembris anni 6960. Christi 1451. Constantinopolim incolumis reverti, in navi optimi viri Antonii Ritzii, qui postea propter Christi fidem martyrium pertulit.*

Λαλά) Sultanus Vezirem suum hac voce com- Pag. 112. A
pellansei adblanditur, & anxietate metuque liberat.

Κιαβὼρ ὀρτάγι) Benevolus lector in textu pro *in-* Ibid. B
fidelium nutritus leget *infidelium Sodalis*; hoc enim Turcice significat *Ortachi*, Græce *σύντροφος*. nobis verbum pro alio in versione exciderat.

AD CAPUT XXXVI.

Pag. 113. A ΚΑΙ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος) Hic Gregorius teste Phranze l. 3. c. 3. anno 1451. mense Augusto ab urbe instar exulis discesserat.

Ibid. D Ὁ Καρδινάλιος δὲ) Inter eos, qui mercede conducti sunt a Cardinali Sabinensi Isidoro, fuit Leonardus Chiensis Mitylenes Archiepiscop., ut ipse testatur in *principio* narrationis de captivitate Constantinopolitana.

Τὸ πλεῖστον δὲ μέρος τοῦ ἱερατικοῦ) Idem testatur ibid. C
Leonardus Chiensis.

Ὡς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου) Heraclio imperan- Pag. 114. B
te Hunnorum Avarum Rex Chaganus C.P. adortus est, dum Chosroes in Asia imperii provincias

populabatur, & Heraclium in Persarum propulsandis incursionibus distineret. Post annos vero 36. imperante Constantino Pogonato Agareni Constantinopolim obsederunt. Tertio sub Leone Isaurio iidem Agareni urbem oppugnarunt. Hisque angustiis pressæ urbi ter Beatissima virgo Hodegetria opem tulit, ut Græci docent. Has ob causas, & tanti beneficii memores Constantinopoleos incolæ, sabbato quintæ septimanæ jejuniorum, idest more nostro loquendi sabbato ante Dominicam Passionis, secundam Vigiliam Palatii celebrabant, quæ τοῦ ἀκαθίστου vocabatur. In qua hymnus ἀκάθιστος & ἀκοίμητος, a Clero & Laicis stantibus per totam noctem canebatur. ἀκάθιστος enim appellata est illa solemnitas, propterea quod a stantibus non sedentibus indesinenter hymnus canebatur.

Ibid. C — Ἐν μὲν Διακαβεὶρ) Leonard Chiensis, *Verum quoniam nec ratio, nec auctoritas, nec variæ Scholarii, Isidori Neophytique opiniones adversus Romanæ Ecclesiæ fidem stare poterant, actum est industria & probitate præfati domini Cardinalis, ut sancta unio assentiente Imperatore Senatuque (si non ficta fuit) firmaretur celebrareturque secundo Idus Decembris, Spiridionis Episcopi sancti die.* qui Pridie Idus Decembris duodecimus est mensis.

Ibid. E — Ἀφεῖς, ἴδωμεν) Allegata quam proxime verba Leonardi (*si non ficta fuit*) confirmat hic Ducas.

AD CAPUT XXXVII.

Edit. Parif. pag. 266. — LAONICUS l. 8. in principio consulendus qui apparatum istum describit, machinæq; advectionem. Leonard. etiam Chiensis adeundus, & Phranz. l. 3. c. 8.

Pag. 116. A — Ἡ δὲ Σηλυμβρία) Capta Constantinopoli Selymbria deditionem fecit.

Ibid. B — Σκῆπτρα) Hic pro turmis equitum tribus, usurpatum σκῆπτρα τρία, quæ sub totidem flandis seu vexillis stipendia faciebant.

Ibid. — Κανὼν δεσμός) Canon hic pro pœnitentia, & pœna quæ pœnitenti indicitur.

Ibid. — Φελώνιον) Penulam interpretantur alii; sed genus vestis communis olim fuit. *Pallium* vertere nolui, siquidem sacerdotibus non convenit, sed solis Archiep. quibus a Summo Pontif. confertur. a quo etiam olim Patriarchæ CPolit. id acceperunt. Stolam interpretari placuit, quæ omnibus Sacerdotibus convenit, & propria est. Hodie apud Græcos non solum Patriarchæ, sed & Episc. pallium gerunt.

Pag. 117. A — Ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς) Vocabantur oratoria illa εὐκτήρια. de quibus Canon 31. Synodi 6. in Trullo. τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις ἔνδον οἰκίας τυγχάνουσι λειτουργοῦντας κληρικοὺς, ὑπὸ γνώμην τοῦτο πράττειν τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου ὁρίζομεν. ὥστε εἴ τις κληρικὸς μὴ τοῦτο οὕτω παραφυλάξῃ, καθαιρείσθω. *Clericos, qui in oratoriis intra domus privatæ parietes constructis sacra faciunt, sacras Liturgias celebrare in illis ex Episcopi loci sententia & assensu decernimus. Quod si quis Clericus decreto nostro non paruerit, deponatur.* Et Leo Philosophus novella 4. de illis ita statuit: ὁρίζομεν οὖν, οὐ μόνον τοὺς ἐκκλησιῶν καθολικῶν ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἑκάστης οἰκίας, ἀδείαν ἔχειν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱερεῖς τε καὶ μυσταγωγεῖν, οὓς ἂν προσκαλέσασθαι αἱροῖτο ὁ ἑκάστης οἰκίας δεσπότης.) *Decernimus itaque non solum singularum Ecclesiarum Catholicarum* (id est hoc loco patriarchalium) *sed etiam uniuscujusque domus Sacerdotes, libere in omnibus domibus sacram Mystagogiam celebrare posse, quos singularum domuum dominis vocare visum fuerit.* Novella deinde sequente, in iis baptizare quoque permittit. adeundus Theodorus Balsamo.

Ibid. D — Εἰ γὰρ λαῖβαι) Quasi corporis dominici consecratione conficiendi potestatem, unionem amplexus amisisset. insaniisse Græcos, ac transversos actos fuisse, certissimum est.

Ibid. — Οὐκ ἐὰν ἔζυμοι) Ista ad Ecclesiæ Græcæ ritum pertinent, quæ panem fermentatum adhibet, & aquam calidam calici immiscet.

Pag. 118. B — Τῇ παρακλ... ἕως τῆς διακαινησίμου) Hebdomada illa Diacænesimi, seu renovationis, ea est, quæ Paschatis diam seqaitur: cujus Codinus Curopalates meminit c. 14. l. de officis aulæ C.P. vocatur etiam νέα, idest nova, ob renovatos baptismate Catechumenos, qui Paschate baptizati fuerant. Latina Balsamonis commentariorum in Canones Apostol. Canone 69. versio, quorum textus Græcus non extat, sic habet *Hebdomas autem τῆς διακαινησίμου, tanquam ipse magnus dies Dominicas reputatur.* Anno illo Aureus seu Lunæ Cyclus fuit x. Cyclus Solis vi. lit. G. Pascha April. 1. fer. 6. diacænesimi April. 6. Pentecoste. Maii 20. Dominica omnium SS. Maii. 27. Juxta Ducam ergo, cœpit C. P obsidio April. die 6. Juxta vero Leonard. Chiensem, & qui cum secutus est, Bizarum, cœpit Nonis seu die 5. Apr. Phranzes Apr. 2. obsideri cœpisse l. 3. c. 8. asserit. Hist. Turc. oppugnationem tradunt Rebiul-evel die 17. qui fuit Martii dies 28.

Ibid. — Κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Χαρσοῦ) Alibi habet Χάρσε. Gyllius l. 2. c. 20. Topographiæ Constantinopoleos portæ Charsianæ meminit. Leunclavius c. 200. Pandectar. Hist. Turcicæ, hodie vocari a Turcis *Egri capi*, id est *obliquam portam* docet. Græca vox κάρσιος *obliquum* significat: & tramite obliquo, in urbem per illam portam pateat ingressus. qualem, in portis arcium urbiumque munitarum locandis, Architecti nostri regulam servant. Loco cit. notat Leunclavius, a quodam Charsia portam illam Charsiam appellatam. Quem Venetæ factionis fuisse Paralipomena originum Constantinopolitanarum a *pag. 267.* Gretzero edita tradunt, & Magdalæ cujusdam tribuni plebis collegam; quando Theodosius junior, diebus sexaginta, muros terrestres ad Blachernas usque construxit. Vicina est illa porta Palatio, Constantini vulgo dicto, Blachernianо olim appellato. Leonardus Chiensis portam illam appellat Caligaream, sive Caligariorum, qui sutores sunt. In illo Constantini Palatio, cubiculi superioris concamerationis januæ boream spectantis, & qua in meniana patet exitus, lapidi superliminari aquila biceps alis expansis insculpta est: & in columellarum, quæ meniana ambiunt, capitulis lilia seu i Francici cernuntur; aliquot etiam scuta hac forma expressa in Palatio illo videntur.

Aliquando putavi Pascha legi debere: & a Francis nostris, scalpta illa insculpta fuisse cum mentione Paschatis: Quod Constantinopoli capta, utrumque Paschatis festum in urbe celebrassent. Quod etiam Balduinus in festo Paschatis, ut historici tradunt, & eorum aliqui in ipsa Paschatis vigilia, Constantinopolitanus Imperator electus sit.

Ibid. — Ἀπὸ δὲ τῆς Ξυλοπόρτης.) Xyloporta est illa, quæ vicinissima est Occidentali urbis angulo. Blacherniana olim dicta fuit, quod Blachernarum templo proxima esset. Videndus Gillius lib. 1. cap. 20. Leunclavius Pandectis Hist. Turc. c. 200. appellat eam Xylokercon. verum diversas fuisse persuadeor: hancque Xylokercon, eam esse quam Ducas Kercoportam infra appellat, quæ jam a longo tempore occlusa tenebatur. Quod ut credamus & asseramus auctor nobis est Cantacuzenus l. 3. c. 9. ὡς διελέγετο κρύφα τοῖς ἐν Βυζαντίῳ φίλοις, ἐὰν δύναιντο τὴν πόλιν αὐτῷ παραδιδόναι· ἐπηγγέλλοντο τὴν τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένην πύλην ἐκ πολλῶν ἐτῶν ἀπῳκοδομημένην διορύξαντες εἰσάγειν. *Clam etiam cum amicis suis, qui C. P. morabantur, colloquitur & agit, quomodo sibi urbem tradere possent. promittebant illi portam, quæ XyloKerci dicitur, quæque a multis annis pariete clausa erat, perfossuros, & ut illa ingrederetur urbem, patefacturus.*

Ibid. — Τῆς Χρυσῆς πύλης) Aurea porta adbuc clausa est. Selymbriæ porta olim appellabatur, ut notat Leunclavium loco citato. Ad illam

extra muros fons adhuc extat, prope quem templum B. Mariæ Deiparæ extructum erat. In marmore sculpti Herculei labores Auream portam ornantes cernuntur. Sed calcis albo, cum anno 1647. eos considerabam, ut & totus mœnium ambitus, inducti erant: ita ut oculos fugeret sculpturæ elegantia.

ibid. Ἐν τῷ Κοσμιδίῳ) De Cosmidio Zonaras Annal. Tomo III. in Romano Lecapeno: ex quo ad littus Ceratini sinus extra urbem situm fuisse patet. καὶ κατὰ τὸν τοῦ Κοσμιδίου αἰγιαλόν, &c. Nicetas etiam in Annalibus ὁ δὲ ἵππος μετὰ τῆς συμβαλλομένης πεζοστρατιᾶς τὸ Κοσμίδιον ἐφθάσαντες, μαχεσάμενοι τοῖς τῶν Ῥωμαίων ἀντέστησαν, περὶ τὴν ἐκεῖσε γέφυραν καὶ τὸν λεγόμενον τετρημένον λίθον. καὶ τὰ μὲν πλοῖα ... αἱ νῆες, καὶ οἱ ἐρέμουν ἐκεῖσε ... *Copiæ equestres (Latinorum) cum peditatu, qui antecedebat, Cosmidium occupant: cum languide ipsis restitissent Romani, qui ad pontem illic constructum, & lapidem Perforatum appellatum stationem habebant.* Fuisse autem locum illum extra urbis muros ex eodem loco constat, ... τε ὀρθὰς ... ἐν τοῖς τείχεσι. *Erecta tentoria (Latinorum) videbant, qui intra muros erant.* & capite seq. satis ostendit Ducas ad littus Ceratini sinus extra urbem Cosmidium situm fuisse. Locus ergo ille ad extremum littus sinus Ceratini situs erat juxta pontem S. Mamantis: & alius assignari nequit, præter eum, qui hodie Ai-bazari appellatur: cui vicina est Meschita IVP appellata; in qua collegii doctorum & Legisperitorum Pontif. Muphti appellatus, Imperatori novo imperium adepto, precibus quibusdam additis, acinacem cingit.

ibid. B Κατὰ τοῦ ἀσφαλοῦς, &c. Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου) Beatus Thomas de Aquino opusculum scripsit adversus Græcos: quod Urbano quarto Pontifici Maximo dedicavit, extat editum in operum illius Tomo XVII. eodemque continetur aliud opusculum ordine tertium, adversus Græcos, Armenos, & Saracenos scriptum. *Edit. Parif. pag. 268.*

ibid. Δημητρίῳ τῷ Κυδώνῃ) Johan. Cantacuz. lib. 4. cap. 16. Histor. hujus viri eruditissimi, cujus plura doctrinæ ac eruditionis monumenta extant, mentionem facit. fuit Cantacuzeno familiaris hic Demetrius, vitamque monasticam cum Nicolao Cabasila amplecti aliquando meditatus est. In Serenissimi Hetruriæ magni Ducis Bibliotheca Laurentiana, Ptolemæi Mathematicæ Syntaxeos volumen in membranis elegantissime scriptum adservatur, quod hic Cydones in Bibliotheca sua olim habuit. In illo tres Lunares Eclipses Thessalonicæ observatas, earumque momenta adnotantur, ex quibus Epicycli Lunaris quantitas demonstratur. Has observationes a Cydone & Cabasila habitas & consignatas fuisse arbitror: quarum prior facta adnotatur anno Alexandri 1665. Athyr 13. in 14. lucescente Hora 2. m. 24. post mediam noctem Sole Sagittarii gradum 26. m. 7. percurrente.

ibid. Μεγαδούκα σωτῆρι) Hic est Lucas Notaras de quo cap. 19. supra mentio facta est, quem Leonardus Chiensis Chir Lucam appellat, id est κῦρ Λουκᾶν, *Signor Luca*: qui cum Scholario sentiebat, de quibus talia verba facit Leonardus, *Intendebat ex una parte Scholarius, ex altera Chir Luca quandoque ad præsentiam sese Apostolicam conferre, ut hi essent, qui soli rem intellexisse viderentur, quique primi laudarentur tantæ unionis auctores.*

AD CAPUT XXXVIII.

Pag. 119. C BENETIKΩN ἐμπορικαὶ τριήρεις) Tres fuerunt, ut adnotat Leonardus, qui intra urbis muros tunc agebat. Aderant insuper duæ agiles seu levestriremes Venetæ actuarias illas comitatæ. Bizarus lib. 12. Naves Genuenses septem. Cretenses tres, & Chienses paucas in Byzantii portu fuisse tradit.

ibid. Ἰουστίνος Λόγγος) Leonardus eundem de Longo-narrat, deque extra portas obsessorum eruptionibus.

Καὶ οἱ ἐν τῷ Γαλατᾷ Γενουῖται) Leonard. clam Galatinos opem tulisse obsessis ait: verum eos ignaviæ arguit, quod castrum ad fauces Bospori ædificari non impedierint. Pag. 120. A

Ἡ ἁλυσις ἣ εἶχεν σὺν τῷ λιμένι) Constantinopoleos portum catena ferrea clausum fuisse securitatis causa constat, cum Galli CPolim expugnarunt: ut Nicetas in Annalibus docet. οἱ δὲ οἱ μὲν ... οἱ δὲ ... τῇ ... ἀνέσωσαν, ... Ῥωμαίοις ... σιδηρᾶν ... πλοῖον ... πολεμίων ... *ut vero, qui terra profecti & mari advecti erant, ad castrum accessere: in quo retinaculum situm est, cui catenam ferream gravissimamque alligare solent Romani, si classis hostilis irruptio immineat: Statim illud oppugnant.* Laonicus lib. 8. catena ferrea clausum fuisse portum hocce obsidionis tempore tradit. Pag. 121. A

Αἱ δὲ τρεῖς, ἃς ἐφάνησαν νῆες) Tres fuisse Chienses narrat Leonardus, & navale prælium describit: Laonicus etiam lib. 8. adeundus. ibid.

Λίτρας πεντακοσίας) Hoc per Hyperbolem dixit Ducas. quingentas etiam uncias æquavisse incredibile est, nedum tot libras verum fuerit. fortasse drachmæ hic intelligendæ sunt, quarum quingentæ æquant uncias 62. cum semisse unius, id est libras nostras quatuor, minus sescuncia. ibid. B

Παῖδα ἐννεακαιδεκαέτη) Balthoglum appellat illum Leonardus: cui vitam concessisse Mehemetem procerum precibus flexum: fortunis tamen omnibus honoribusque privatum scribit. Laonicus lib. 8. paulo aliter de Palda, quem Pantoglen vocat, differit: & inter præliandum a suis læsum fuisse tradit. Phranzes quoque adeundus l. 3. c. 10. ibid. *pag. 269*

Προσάγειν τὰ διὰ ξηρᾶς πλοῖα) Hoc factum fuisse asserit etiam Leonardus Chiensis: & per stadia 70. terra tractas fuisse biremes. Res equidem ardua, & locorum peritis tanto magis difficilis videtur, quod e mari per clivum sursum trahendæ fuerunt. Augustinus Justinianus in Chronicis Genuensibus terra tractas in *aquas dulces* tradit: id est in fluviorum Barbysæ & Cydaris ostia, quibus in sinum Ceratinum influunt. Leunclavius lib. 15. transvectionem illam navigiorum terra factam quoque asserit, ut & Laonicus lib. 8. & Phranz. l. 3. c. 10. Extat apud Zonaram in Basilio Macedone, & apud Cedrenum, talis traductarum terra navium ex uno mari in aliud exemplum. Nicetas Ooryphas Saracenos ut imparatos & ex improviso opprimeret, e Cenchrearum portu in Sinum Corinthiacum terra traduxit. Zonaras διὰ τοῦ κατὰ Κόρινθον ἰσθμοῦ ταχέως ἑλκύσας τὰς τριήρεις ἐν τῷ ξηρῷ ... τοῖς πολεμίοις ... , &c. *per Isthmum Corinthiacum terra triremes celeriter traxit, & ex improviso hostes adoritur.*

Κατὰ τὸ λεγόμενον Διπλοῦν κίονα) Uno verbo Διπλοκιόνιον dicitur. Turcis vero *Betziktachi* id est *Cunarum Saxum*: quod a Galata ad Pontum Euxinum navigantibus post superatum locum, qui *Ortacbioi* appellatur, ad sinistram statim occurrit. Pag. 122. B

Διὰ τῶν φαλαγγίων) Phalangia ligna sunt, quibus naves dum in terram subducuntur, aut in navali repositæ stant, fulciuntur. Phranzes adeundus lib. 3. c. 10. Notabit lector in Latina versione pro voce illa *majestate* quæ nobis excidit, legi oportere *ex ostii sacri freto*. ibid.

Ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ἱεροῦ στομίου) Hoc loco ... juxta Διπλοκιόνιον collocare videtur Ducas, unde navigia in sinum Ceratinum terra tracta sunt. In quo locorum situ cum Gillio & Leunclavio non consentit: qui στόμα ἱερὸν supra castella locant versus Pontum Euxinum: ita vocatum a templo Jovis Urii, quod in Christianæ religionis templum a Constantino magno postea commutatum est. ibid.

Καὶ ὅτε ἐξέβαλεν ἐπάνω τοῦ μ.) Hoc bombardarius faciebat, ut certius dirigeret ictum majoris tormenti: quem, ut efficaciorem, ad locum destinatum certo dirigi, magis intererat. Laonicus lib. 8. narrat, ad latera majoris tormenti duo minora apposita fuisse: ita ut tribus bombardis ibid. D

Digitized by Google

murus quateretur: prima minoribus, majori deinde, quod lapides trecentarum librarum pondo emittebat.

Ibidem. Ην δὲ τότε ἡ τὸ ἔθιμον ἀκάθιστος) Quotannis Feria 5. quinta septimanæ jejuniorum (cum μέγας κανὼν ab Andrea Cretensi compositus recitatur, atque etiam vigilia prima in Palatio peragebatur) Imago B. Mariæ Virginis Hodegetriæ, a monasterio τῶν ὁδηγῶν in Palatium deferebatur. Codinus cap. 12. offic. Constantinop. Ἀπὸ δὲ πρώτης αὐτῶν ἑβδομάδος ἐν τῷ παλατίῳ εἴσοδος τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας, μένει μέχρι καὶ τῆς μεγάλης κυριακῆς τοῦ Πάσχα. ἥντινα εἰκόνα ἐρχομένην μὲν ἀπαντᾷ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου αὐλῆς. τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀπερχομένην προπέμπει μέχρι καὶ τῶν ὑψηλῶν ἐκτός. καὶ γενομένης ἐκεῖσε μνήμης τῶν βασιλέων ὁ βασιλεὺς ὑποστρέφει. (A prima quatuor istarum vigiliarum Sanctissimæ Deiparæ imago in Palatium venit, & usque ad magnam Paschæ Dominicam in eo moratur. Cui venienti ad portam aulæ Palatii occurrit Imperator. Feria vero secunda post Pascha, abeuntem deducit ad usque gradus altos exteriores: factaque ibi Imperatorum commemoratione Imperator revertitur.) De hac Sanctissimæ Virginis imagine adeundus Gregoras libro 5. qui Michaelem Palæologum primum urbem, post exactos Latinos, intrasse, præeunte sancta imagine scribit. Lib. 9. Andronicum Seniorem ante illam orasse, dum ipsius nepos junior Andronicus ipsum invadit. tuncque in Palatio stetit sancta imago extra tempus consuetum, capta siquidem fuit ab Andronico juniore Constantinopolis Maii 24. multis post Pascha celebratum diebus. quæ etiam hujus ultimæ obsidionis tempore, in Palatio ad expugnatam ur-

Edit. Paris. pag. 270. bem mansit. Cantacuzenus quoque lib. 4. cap. 1. narrat Annam Imperatricem ejusque filium Johannem Imperatorem orantes ante imaginem SS. Virginis Odegetriæ stetisse, cum ipse Cantacuzenus occupata urbe in Palatium penetravit. De illa qui plura volet, adeat Jacobi Gretzeri commentar. in cap. 12. Curopalatæ Codini.

Ἐν τῇ μονῇ τῆς Χώρας) Hujus Monasterii hoc loco & pag. 162. mentionem facit Ducas. Illud Gregoras lib. 9. cap. penult. a Justiniano ædificatum: collapsum deinde ab Alexii Imp. socru instauratum: tandem a Theodoro Metochita magnæ proaimum refectum fuisse lib. 8. scribit. Gregoræ interpres vertit Choræ monasterium: quare vero Χώρας appellatum sit nescio. In versione vertimus, tamquam Χώρα hoc loco *Regionem* vel vicum significaret. Sed videtur melius esse, si Choræ monasterium appellemus; forte quia in urbis parte, quæ Χώρα proprie appellabatur, & quæ Palatio vicina fuisse videtur, constructum esset.

Pag. 123. D. Ὁ μὲν τῶν Οὔγγρων) Ita se res habet. An. 1453. Idib. Februarii, Ladislaus Posthumus Alberti filius Hungariæ Rex Budam venit: & a Johanne Huniade Corvino, qui a Varnensi clade Prorex Hungariæ fuerat, & Hungaricam Rempublicam administraverat, arces quamplurimæ ei, administrationem regni tunc capessenti, redditæ sunt. Quod vero Turcorum mala fides suspectos ipsos semper redderet, Hungariæ partes inferiores tuendas Corvinus suscepit. Perque multos dies in regia aula versatus, & secum omnibus consiliis communicatis, a Ladislao honorifice dimittitur. Sed de pace inter Mehemetem & Corvinum inita, aut de pacis illius instrumento scripto reddito, missoque ad Mehemetem nuncio, nullum verbum Historia Hungarica facit. Imo, ubi Ladislaus regni administrationem suscepit, adversus Turcos Johanne Capistrano adhortatore Corvinus statim se accinxit.

Ibid. E. Ὅτι δὲ μετὰ τὴν τροπὴν ἐκείνην) Quæ accidit anno 1448. ad Cossovum campum, seu Merulæ.

Pag. 124. A. Ὁ π'. σ'. π'. πύργος τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ) Sancti Romani porta hodie vocatur a Turcis *Top-capi*, id est tormentorum bellicorum seu bombardarum porta: eo quod machinas illas ad expugnandam urbem, contra istam portam præcipue direxerit Mehemetes. Stat autem ipsa inter Adrianopolitanam & Novam Turcis *Geni-capi* appellatam.

Ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ) Hæc porta Regia Leunclavio eadem est cum Pulchra. Ibid. B.

Ἐνδεχόμενοι τὴν ὥραν) Huc referri debent, quæ in Legatione Constantinopolitana Luitprandi Cremonensis Episcopi leguntur: quam ipse anno 968. obiit pro Othonibus Augustis & Adelheida ad Nicephorum Phocam. ejus verba talia sunt. *Sed cur exercitum non in Assyrios duxerit, quæso advertite. Habent Græci & Saraceni libros, quos ὁράσεις, seu visiones Danielis vocant: ego autem Sibyllinos: quibus scriptum reperitur, quot annis Imperator quisque vivat: quæ sint futura, eo imperitante, tempora: pax an simultas; secundæ Saracenorum res, an adversæ. Legitur itaque hujus Nicephori temporibus, Assyrios Græcis non posse resistere, huncque septennio tantum vivere, post cujus obitum Imperatorem isto deteriorem (sed timeo quod inveniri non possit) & magis imbellem debere surgere; cujus temporibus prævalere debent adeo Assyrii, ut in Chalcedoniam usque, quæ distat Constantinopoli haud longe, potestative cuncta debeant obtinere. Considerant enim utrique tempora; una eadem re Græci animati insequuntur, Saraceni desperati non resistunt; tempus expectantes cum & ipsi insequantur, Græci interim non resistant.* Hactenus inter Turcos Piratas iste mos invaluit, ut librum quemdam, in pretio habitum & religiose observatum adeant: sortes ex eo ducant, ut olim Homericas & Virgilianas, & omnium æstimatione ac religionis opinione præcipue cultas Prænestinas, consuluisse veteres novimus. Quod si ex libro Pirata faustam sortem duxerit, naves quascumque adgredi haud dubitat, nec cunctatur. Sæpe tamen delusus, stultæ credulitatis ac barbaræ superstitionis pœnas, præda ipsa factus, luit. Gentis Turcicæ moribus satis congruit, hariolos & Ificos, vel ut Laonicus Zichidas appellas, qui in Mehemetis exercitu plures erant, tempus commodum urbi expugnandæ indicasse: sic enim spes obsidentibus injecta urbe potiundi, auctique ad cœptum perficiendum animi. pag. 271.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἰδὼν τὸ τεῖχος) Notant Historici Saraceni a gente sua Constantinopolim sæpius obsessam fuisse, primo imperante Constante Heraclii nepote, anno ejus 13. Christi 654. tuncque totus ager Constantinopolitanus direptus fuit. Secundo Constantini Pogonati anno 5. Christi 672. Tertio Leone Isaurio imperante anno Christi 717. Quarto Constantini Copronymi temporibus, anno Christi 743. Verum hujus obsidionis quartæ gloriam totam falso sibi arrogant, suisque auspiciis bellum gestum fuisse prædicant. Juxta Græcos siquidem sic se res habet. Dum Ardavasdam usurpatorem Copronymus bello petit, & imperium recuperare conatur, Constantinopolim obsidet ac capit anno prædicto 743. Quinto obsessa fuit ejusdem Copronymi anno 24. Christi 764. Sexto tandem anno quarto Leonis Copronymi F. Irenes mariti, qui fuit annus Christi 779. Anno præterea Christi 798. regnante Irene, Saraceni in Thraciam penetrant, & ad suburbia Constantinopoleos omnia deprædantur. Postea anno 821. a servo quodam fugitivo Thuma, qui ad Saracenos transfugerat, fidemque Christianam ejuraverat, Constantinopolis obsessa fuit. Anno quoque 914. Bulgari urbem obsidione cinxerunt. A Gallis & Venetis anno 1204. obsessa ac expugnata fuit. eam quoque Morates II. per trimestre tempus obsedit, & tandem anno 1453. a Mehemete II. expugnatur; qui tormentis æneis, quæ antiquiora sæcula ignorabant, muros quassavit ac diruit. Ibid.

Καὶ στείλας πρέσβυν) Laonicus lib. 8. narrat Mehemetem Legatum ad obsessos misisse Ismailem Spentiaris F. ut eos ad deditionem hortaretur, vel potius ut urbis statum exploraret. Ad illum vero Græcos respondisse, nullo modo se dedituros, sed extrema, ut urbem tuerentur passuros. Ibid.

Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας) Leunclavius lib. 15. contrarium ex Historia Turcorum refert. Constantinum scilicet & Chir Lucam de deditione facienda cogitasse: nisi Iralorum auctoritate & factione, qui ei nusquam consensuri erant, ab hoc proposito retracti fuissent.

Ibid. E *Τοῦτο ὁ Λόγγος Ιουστινιανὸς*) Hujus cœpti meminerunt Laonicus lib. 8. Leonardus Chiensis & Phranzes lib. 3. c. 11. De nave Genuensi a Turcis damersa idem Phranzes capite 12. disserit, sed a nostro in quibusdam dissentit.

Pag. 125. E *Κατασκάψαντες καὶ γέφυραν*) Leonardus Chiensis Laonicus lib. 8. Leunclav. lib. 15. Phranzes lib. 3. cap. 10. adeundi.

AD CAPUT XXXIX.

Pag. 126. A ΑΠΑΡΤΙΣΑΣ *ὅσα τὰ πάντα*) Cap. proximo diximus quisnam fuerit ille Legatus, & quo animo a Mehemete fuerit missus. præter Laonicum adeundi Leonardus Chiensis, atque etiam Paulus Maurocenas Historiæ Venetæ libro 24.

Ibidem. *Καὶ ἀποκοψάτω καὶ τὸν φόρον*) Non conveniunt de hujus tributi solutione Duca & Laonicus. Ille quippe Constantinum inducit, quamlibet vectigalis annui summam pollicitum, quantam Mehemetes imperaret: quod hunc respondisse supra narravit. Laonicus vero decem myriadas nummorum tributi nomine sibi solvi Mehemetem petiisse scribit.

Ibid. B Edit. Paris. pag. 272. *Τὰς μιαρὰς αὐτῶν φωνάς*) Intelligit voces illas *Alla-hu*, id est *Deus est*, & illas *Alla-hu-ekber*, id est *Deus magnus est*. Quas quidem Ducas *μιαρὰς φωνὰς* appellat, quia a pollutis impiorum labiis, Dei nomen contra ipsum, ejusque Ecclesiam usurpantibus, pronunciatur.

Pag. 127. C. *Εκαλεῖτο ποτὲ Κερκόπορτα*) De illa ne verbum quidem faciunt Gyllius & Leunclavius. videnda sunt quæ supra c. 37. attulimus, ubi de Xyloporta mentio habetur.

Ibid. D *Ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἄχρι τῆς πλατείας*) Hagio-bazari, vulgo Ai-vazari appellatur his temporibus; vicina est Occidentali urbis angulo. verum differt a porta Xylocerco appellata. Hæc quippe Xyloporta semper aperta fuit: at Xylocercos etiam Cantacuzeni temporibus, hujusque etiam obsidionis clausa erat. Platea Cynego vicina est.

Ibid. *Ἀπὸ τῆς ὡραίας πύλης*) Pulchra porta appellabatur, quæ hodie *Bacze-capi*, id est *Horti porta* vocatur, vel *Cifut-capi*, quod magna frequentia portæ illius proximi vici, ab Hebræis habitentur, qui per contumeliam *Cifut* appellantur.

Ibid. *Τὸν Μεγαλομαΐστορα*) Arx illa fuit in Promontorio quod Bosporus Thracius & sinus Ceratinus ambiunt: in quo hodie Sultani Sarajum ædificatum cernitur.

Ibid. *Τῆς ἐν τῷ μονῇ τοῦ ὁδηγητρίας*) Ex hoc loco & superiori c. 11. colligere licet monasterium *τῆς ὁδηγῶν* non longe fuisse dissitum a muris Bosporo objectis.

Ibid. *Ἄχρι τὰ Βλάγκα*) Non longe distat hic locus ab arce Heptapyrgo, Jedi-cula Turcice dicta.

Pag. 129. D *Αζάπιδες*) Hæc vox proprie significat pedites: & Genitzeri eo nomine appellari possunt, quod pedites etiam sint.

Pag. 130. A *Ο Μαΐου φέροντος κ' ἐννέα*) Capta fuit Constantinopolis anno 1453. Maii 29. ut quoque Phranzes & Leonardus, qui obsidionem tolerarunt, restantur: quare nulli Chronologi contra horum auctoritatem audiendi sunt. Annus Hegiræ 857. tunc agebatur & Tziumadi-evel dies 20. cœperat autem annus ille Januarii die 12. 1453. fuerunt itaque initia mensium, Muharam Januarii 12. Sepher Februarii 11. Rebiul-evel Martii 12. Rebiul-Achir Aprilis 11. Tziumad-evel Maii 10. cujus proinde mensis dies 29. fuit Tziumad-evel dies 20.

Qui conferre volet Ducæ narrationem de expugnata Constantinopoli cum aliorum narrationibus, adeat Leonardum Chiensem cum Philippi Loniceri historia editum: Laonicum lib. 8. Phranzem, qui accurate omnia, quæ ad urbis obsidionem pertinent, complexus est lib. 3. a cap. 14. ad 19. Justinianus porro apud plerosque male audit, & propter omissam muri propugnationem, accepto levi tantum vulnere, ignaviæ accusatur. Errorem etiam gravem admissum ab ipso notant: quod loco, cui præerat, decedens, nullum, qui imperaret, substituit. In insula Chio inglorius postea obiit, ut tradit Petrus Bizarus Historiæ S. P. Q. Genuensis lib. 12. Augustinus Justinianus in Annalibus & Folieta lib. 10. vulnus lethale ipsum accepisse scribunt.

Τοῖς μέρεσι τοῦ Ταύρου) Tauri regio est illa, in qua Sultani Bajazitis Meschita, & Balnea ædificata sunt. Ibid. A

Ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου) Eadem est Ibid. C cum columna Crucis; hodie *columna cremata* appellatur, quod incendiis tota deformata sit.

Μάρτυρος Θεοδοσίας) Templum illius Sanctæ in Pag. 131. A ea parte, quæ *Casan Bassa* hodie appellatur, ultra sinum Ceratinum sita, Galatæ adjacente; in Meschitam postea conversum est. At quomodo potuerunt sinum transire cum Turci omnia litora complerent?

AD CAPUT XL.

ΤΟΤΕ *δὲ ὁ Τύραννος*) Phranzes videtur nostro Pag. 273. Pag. 130. B consentire cap. 18. lib. 3. & eo ipso captæ urbis die illam ingressum esse Mehemetem affirmare. Alii, inter quos Leonardus & Bizarus, tertio ab urbe capta die intrasse illam asserunt.

Αὐτὸς δὲ ὑπαλδίσας ἐπί) In templo S. Sophiæ reci- Ibid. C tatas ab Imame seu Doctore Hutbeas preces, die Veneris expugnationem urbis sequenti, qui fuit Junii dies primus, tradit Leunclavius lib. 15. *Primo post urbem captam Veneris die celebratum ad Ajam Sophiam (sic Turci scribunt) hoc est ad Hagiam seu Sanctam Sophiam, festum fuit longe maximum: conceptæque preces Hutbeæ Sultani Muhamedis nomine, pro ipsius tam incolumitate, quam prosperitate: ritu veteri, quo Turci suis omnia fausta Principibus optare solent.*

Μὴ φοβοῦ) Phranzes lib. 3. cap. 14. Halilem Bas- Pag. 135. A sam consilium Mehemetis patefecisse obsessis, & animum ipsis addidisse narrat.

Εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα) Phranzes lib. 3. c. 18. agni- Ibid. B tum Imperatorem ex calceis purpureis, aquilisque in eis depictis scribit, qualibus uti Imperatores consueverant.

Ἐν τῷ κίονι τοῦ Αὐγουστείου) Forum Augustium non Ibid. C longe a S. Sophia ædificatum, & in quo columna a Justiniano erecta fuit, suaque statua equestris ei imposita. Procopius de ædificiis Justiniani, sermone 1.

Τὸν δὲ Μεγαδοῦκα) Dissentiunt a se invicem Du- Ibid. E cas & Phranzes, in iis quæ ad Magnum Ducem Lucam Notaram pertinent. Hic equidem inimicum & infensum nimis ei se profitetur. Laonicus ad nostri Ducæ sensum magis accedit.

AD CAPUT XLI.

HOc capite Ducas Monodiam in captam de- Pag. 138. A solatamque urbem, Nicetam Acominatum Choniatem imitatus scripsit.

AD CAPUT XLII.

ΣΑΚΚΟΝ *ἀρχιερατικόν*) Id est vestem Sacer- Pag. 141. A dotalem, quæ ad modum Sacci consuta est, exitumque capiti & manibus præbet, eamque superinjectam induunt. Solis Patriarchis

Saccus competit, quem tribus anni diebus Paschate, Pentecoste & Natali gestant.

Ibidem. Ἐπιτραχήλιον) Patriarcharum & Archidiaconorum gestamen. ἀμπί Χρυσοΰφαντα sunt panni, in quibus agnorum figura & imago, (qua Jesus Christus Dominus noster vere agnus Dei significatur) acu depicta est.

Ibid.C Καὶ ἴπαρχον κατατυόσας) Leunclavius hunc quoque Suleimanem-begum appellat, & Subassam a Mehemete Constantinopoli captæ præpositum narrat.

Ibid. Καὶ τὸν μέγα ναόν) Hoc factum Junii die 6. seu die Veneris, ut ad cap.40. ex Leunclavio adnotavimus: Ita ut prius S. Sophiam in Meschitam transmutatam titui suo consecraverit, quam Galatam intraverit.

Pag.142.A Ἀπηλογίσατο δὲ ὡς φόρον) Jacobus Bosius Histor. Milit. Hierosolymit. lib.7. post captam urbem anno 1453. Chios, Lesbios, Servios, Trapezuntinos & Caffatinos vectigales factos esse narrat.

Ibid. Τῇ φρίαζεν τῆς Σερβίας) Leunclavius asserit lib. 15. eadem æstate, qua capta est urbs, Mehemetem in Serviam exercitum duxisse: & anno sequente arcem Novabardem occupavisse.

Ibid.C *Edit.Parif. pag.274.* Ὡς ὁ τόπος δὲ δεσπόζων) Nescio quod jus in Servia se habere jactabat Mehemetes: qui maternum genus a Vulcoviczio non ducebat; Maria enim Georgii filia natus non erat Mehemetes, sed ancilla: videnda, quæ supra ad cap.30. diximus. Hinc colligere possumus, quam noxia ac pestilens sit arcta nimis societas cum gente Turcorum; qui ex tali contracto matrimonio, jus sibi acquisitum jactabant. affinitas ac fœdera illa procul fugienda erant, Christianis præcipue: qui in certam perniciem illis trahebantur. Pacem tamen ac societatem, quales cum cæteris intercedunt Christianis, cum illis inite, & pacisci licitum, & commerciis tractandis utile atque commodum. Fas etiam adversus usurpatoris injustam invasionem, illos objicere: nec æquitatis studiosus Regem aut Remp. qui repugnando impar, adversus potentiorem invadentem hostem, auxilia inde sibi paraverit, merito reprehendere potest. Peccat qui aggrediendo adversarium adigit ad tales protectores & adjutores confugere: & viam iis ad nostras provincias occupandas sternere. quidquid enim uni perit Principi Christiano, omnibus perit.

Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει) De ædificiis a Mehemete Constantinopoli constructis adeundus Leuncl. l. 15. & in Pandectis cap.139.

Ἐμαθον παρά τινων) Advertendum est Michaelem Palæologum primum, diem obiisse an.1283. ut cap.5. in margine adnotavimus: etiamque Turcos cœpisse tunc Asiæ minoris themata residua diripere ac deprædari. Ertogrul Othmanis pater, vivis exemptus est anno Hegiræ 687. qui cœpit anno Christi 1288. Februarii 5. fer.5. tuncque agebat Othman annum 35. Ita ut principia militiæ illius, superstite adhuc Ertogrule, cum Michaelis primi Palæologi ultimis temporibus congruant.

Ἐλέγχετο γάρ) Non solum Michael conscientiæ stimulis vexabatur, sed & filius ejus Andronicus, ob excæcatum & imperio spoliatum, contra jus jurisjurandique sacramentum, Johannem Lascarim. Nicephorus Gregoras lib.6. adeundus e 7.

Τὸ μαντεῖον ἐκεῖνο) Vox ista conficta proculdubio ab illis, qui ultimis Johannis Palæologorum postremi diebus, res Græcorum ad exitium adductas cernebant; & ἀκρα στοιχεῖα accipientes nominum Palæologorum, qui ab anno 1258. regnarunt, Michaelis I. Andronici I. Michaelis II. Andronici II. Johannis I. Manuelis & Johannis II. vocem illam nihil significantem, MAMAIMI, composuerunt. Ex Gregora equidem discimus, temporibus Michaelis Palæologorum primi, oracula quæsita fuisse; hisque ineptiis & præstigiis animos suos, non superstitione solum perculsos, sed & ignavia & socordia dejectos, Græcos pavisse. adeundus ille lib.5. tribus locis non longe a fine.

Non extra rem fuerit, si hic indicemus quædam ex Astrologia judiciaria petita oracula vel prædictiones, circa Musulmanorum regnum; ut vanitas artis, & eorum, qui fallendos se illis hariolis bona fide tradunt, stultitia deprehendantur. In Bibliotheca Serenissimi magni Hetruriæ Ducis Ferdinandi secundi extat MS. liber cujus titulus est παράδοσις εἰς τοὺς Περσικοὺς κανόνας, τοῦ Ἀστρονομικοῦ, & sic incipit, ὁ τῶν Περσικῶν κανόνων σύνταξις γέγονε, & in illo præterea quædam Astrologica continentur; ex quo Codice supra cap.12. allatum thema cæleste, ad tempus ἀναρρήσεως Manuelis Imperatoris constitutum, excerpsimus: atque etiam sequentia exscripsimus ex Stephani cujusdam Alexandrini Astrologi, de Mohammede & illius de religione dogmatibus successoribusq; ex Astrorum positione vaticinio.

Στεφάνου φιλοσόφου, τοῦ οἰκουμενικοῦ διδασκάλου, τοῦ Ἀλεξανδρέως ἀποτελεσματικὴ πραγματεία πρὸς Τιμόθεον τὸν αὐτοῦ μαθητήν. πρόφασιν μὲν ἔχουσα τὴν ἐμφάνειαν καὶ ἔλευσιν νομοθεσίαν τοῦ Μωάμεδ, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν μελλόντων προαγορεύουσα.

Ὦ οἶσθα, ὦ ἀδελφὲ Τιμόθεε, ἡμῶν τὴν διατριβὴν ἐν τῷ παιδαγωγικῷ κηπιδίῳ ἐχόντων. ἐπέστη ἡμῖν ὁ αἰδεσιμώτατος Ἐπιφάνιος ὁ Ἀραβικὸς ἔμπορος, ἄρτι τῆς Ἀραβίας ἀφικόμενος. καὶ χαίρειν ἡμᾶς προσα- pag 275. γορεύσαντα, ἀσμένως αὐτὸν καὶ ἡμεῖς καὶ φιλοφρόνως ἀντησπασάμεθα. ἔφημεν δὲ πρὸς αὐτόν· ὦ ἥκεις ὦ φίλε, καὶ τοῖς καλοῖς ἀγωγίμοις ἡμᾶς ξένιζε. ὁ δὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ μάλα φιλοτίμως ἀντεπεκρίνατο. Τί δ' ἂν μᾶλλον ἐπιλάβοιμι, ἔφη, τοῖς φιλοσόφοις ὑμῖν; φάναι δὲ τὸν ἔμπορον, εἴ μοί τι καὶ ἄλλο ἐκ οἶδα, μάλιστα δὲ ὡς ἐπεθυμήσαμεν ἐπ' ἀλλοδαποῖς, τὴν ἐξήγησιν ἑτοίμως ἔχω, ξενοφωνοῦσαν ὑμᾶς καὶ ἐκπλήττουσαν, ἀπαγγεῖλαι. πῶς ἔχω αὐτό, ἦν δ' ἐγώ; ὁ δὲ ἔφη πρός με· τὸ ἀστρολάβον διοπτεῦον ἐπισκεψάμενοί τινι τῶν σῶν φωστήρων, καὶ τὴν ὡροσκοπικὴν μοῖραν γνῶθι, παρασημαινόμενος καὶ τὴν τῶν ἀστέρων κίνησιν, καὶ τῶν κέντρων τὴν διάκρισιν βεβαίωσον, διὰ τὸ καινὸν διήγημα καὶ ξένον τὸ ἐπιχείρημα. παρεχώρησα δὲ ἐγὼ τῷ ἐμῷ Σωφρονίῳ ἐπιτειλάμενος διοπτεῦσαι τὸν ἀστρολάβον· αὐτὸ δὲ διοπτεύοντος, καὶ τὴν ὥραν πολυπραγμονοῦντος, ἀνοίξας τὸ στόμα ὁ ἔμπορος διηγεῖτο ἡμῖν. Ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην * ἐθρίμβευσεν, ἐφάνη τις ἀνήρ, ἐκ τῆς τῶν λεγομένων Κορασηνῶν φυλῆς, τῆς τοῦ Ἰσμαὴλ γενεαλογίας, ὄνομα δὲ αὐτῷ Μωάμεδ· καὶ ἑαυτὸν εἶναι λέγει προφήτην. ἐφάνη δὲ ἐν μηνὶ Φαρμουθί, ὃς λέγεται ῥωμαϊκῶς Ἀπρίλλιος τῶν Αἰγυπτίων. ἀπ' ἀρχῆς Φιλίππου. ἐγὼ δὲ καινοφωνίας, καὶ διδαχὴν ἐξηλλαγμένην· ὑπισχνεῖται δὲ τοῖς δεχομένοις αὐτοῦ τὴν διδαχὴν πολέμων νίκας, καὶ ἐχθρῶν ἐπικρατείας, καὶ παραδείσου τρυφήν. ἐγὼ δὲ ταῦτα παρασημειώσας, καὶ ἐμβροντηθεὶς γεγονὼς ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς ἀδοκήτῳ, τῶν διεξῆς ἡκόντων τυχῇ, καὶ ἐν ἀνδραγαθίᾳ κρατοῦντας, ἔδοξέ μοι σκοπεῖν αἰσθέσθαι σὺν τούτῳ τῷ φιλοσόφῳ ὄντι, διὰ τῆς συνδόσεως σοφίας, ἄρτι τὴν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ἄνδρα γνῶσιν. πεπεισμένος δὲ ἐγὼ αὐτά παρὰ τοῦ ἀνδρός, σοῦ τε γνῶσιν παρεχώρησα· καὶ ἐκ τῆς σελήνης, ὡς οἶσθα, κατ' ἐκεῖνο τότε παιδαγωγεῖον, καὶ τὸν ἄνδρα προπέμψας, διηκριβωσάμην τὴν διὰ τοῦ ἀστρολάβου, ἀναδοθείσης μοι ὡροσκοπικῆς μοίρας. καὶ δὴ τὰ κέντρα διαστηξάμενος, καὶ ἐπιγνοὺς τὰς ἐποχὰς τῶν τότε πλανωμένων, ἡλίου τε καὶ σελήνης, ἐπὶ πολλαῖς ἐνησχολήθην ἡμέραις ταῖς ἀποτελεσματικαῖς βίβλοις· καὶ μετὰ πολὺ μόχθον καὶ κόπου, ἠδυνήθην γνῶναι τὰς τῶν μελλόντων διασαφήσεις, περί τε τοῦ προρρηθέντος ἀνδρός, καὶ τῶν αὐτοῦ ὁμοφύλων· ἤτοι τὴν ποσότητα τῆς ἐτῶν τῆς αὐτῶν ἐπικρατείας, καὶ τοὺς χρόνους τῶν ἐν αὐτοῖς βασιλευσάντων μετὰ τῆς αὐτῶν ἐπισυναγωγῆς· καὶ ἄλλα τινὰ συμβησόμενα καθεξῆς ἐν ἰδίοις καιροῖς. πρὸς δὲ τὸ γνωστικόν σε τὴν ἐξεργασίαν, καὶ ὃν ὑποβαλλόμενον τρόπον εἰς τόδε τὸ χρῆμα, ὑπεθέμην τοῦ ζωδιακοῦ τὰ κέντρα, καὶ τῶν ἀστέρων τὰς ἐποχάς, καὶ τῶν ἐξῆς ἀποτελεσματικὴν ἐπίγνωσιν, καθὼς ὑποτέτακται.

(Dum in hortulo Scholastico, prout optime Theophile nosti, agebamus, honorandus admodum Epiphanius mercator Arabs, qui ex Arabia nuper advenerat, ad nos accessit. quem, ubi nos salutavit, ex animo ac benevole amplexi resalutavimus. Diximus porro illi, oportune advenis amice. pulchras etiam, quas attulisti, res nobiscum communica. Quibus honorifice respondit. Quas

* MS. codex Bibliothecæ Regiæ habet τῷ ἐθρίμβῳ

ergo, inquam, nobis Philosophis res præcipue advexisti? Respondit mercator, quamvis alia nesciam, quotum tamen in exteris regionibus spectator fui, narrationem impræsens instituere possam: quæ novitate sua, aures & animos auditorum attonitos reddere possunt. Quidnam sit, dixi, edissere? Tunc ille, jube discipulorum tuorum unum, ut Astrolabum appendat; Tu horoscopi partem inquire, stellarumque motus adnota. Centris seu Cardinibus signa accurate adscribe: siquidem hoc facere, propter casus inceptique portentosi novitatem, operæ pretium erit. Statim itaque, ut astrolabum aptaret, Sophronium meum jussi: Appenso itaque horam curiose investigavit, cœpitque mercator de illis nobis disserere. In deserto Ethribo, vir quidam ex Corrhasianorum gente, quæ ab Ismaele deducit genus, innotuit nomine Mohamed, qui se prophetam prædicat. Ipse vero mense Pharmuti, qui Aprilis Romanis dicitur, anno a Philippi initio 932. in publicam prodiit. Novas voces ille, & dogmata a receptis diversissima invehit. In bello de hostibus victorias, & Paradisi delicias pollicetur iis, qui doctrinam suam amplexati fuerint. Ista cum audissem, pavorque mihi injectus esset, quod vir ille auctoritatem sibi compararet, prospera fortuna uteretur, & claris facinoribus potentiam stabiliret, ad te, qui Philosophus es, ea referre statui: ut qua polles, a Deo tibi concessa sapientia, de illo viro, quæ futura sunt, cognoscas. Ab illo talia cum rescivissem, cogitabundus restiti; dimissis illico Scholasticis, deductoque illico advena; astrolabo assignatam mihi horoscopi partem rectificavi. In cardinibus deinde collocatis suis signis, & planetarum quinque, etiamque Solis & Lunæ locis computatis, multos dies in libris, quibus apotelesmata seu decreta continentur, evolvendis consumpsi. multoque labore ac molestia in futurorum cognitionem deveni, quæ viro illi prædicto, ipsiusque genti accidere poterunt. quot scilicet annis ipsorum imperium stabit; & singuli reges quot annos regnabunt, illorumque numerum: alia insuper quædam temporibus suis deinceps ventura. Ut vero operationem, & ejus, quem inivi, modum cognoscas, Zodiacum subjeci per cardines distributum; in eoque planetarum loca descripsi, & figuræ judicium prædictionemque subjeci.) Hactenus Stephanus, qui in sequentibus Mahometis sectatores Venereis rebus deditos fore prævidet, ex Libræ signo in Orientis cardine posito: & quia ζυγὸς Græce appellatur, in servitutem gentes omnes ipsos redacturos. *Ζυγὸς ἀνατέλλων ζυγὸν δουλείας ἐπιφέρει πᾶσιν ἀνθρώποις. libra seu jugum exoriens cunctis hominibus servitutis jugum imponit.* Ex eo quoque celi themate Stephanus regum numerum collegit. *χρόνον δὲ τῆς βασιλείας αὐτῶν ... ἐν τοῖς ... αὐτοῦ μοιρῶν ἐποχῆς ἐν τῷ μεσουρανήματι ... γὰρ ἐπέχει τῆς κδ'. μοίρας τοῦ καρκίνου, ἥτις ἐστὶν ἐν ὁρίοις τῆς ἀφροδίτης, ... τούτους ... τοὺς ἐπικρατοῦντας τοῦ ἔθνους τούτου. Saturnus regum numerum definiet ratione partium signi quod in medio cæli positus occupat. Cum vero Cancri 24. partem in Veneris finibus occupet, his 24. gradibus significat illos qui genti illi dominaturi sunt.* Codex Florentinus Reges 53. exhibet, imperium deinde futurum denunciat. At Codex Regius quem Parisiis habemus Imperatores 48. describit, & ultimo regnante gentis Mahometanæ & Saracenicæ eversionem pollicetur. quæ quam firmis rationibus nitantur; & quam accurate eventus responderint adsignato Imperatorum numero, hujus artis fallacis adhuc obtemperantes decretis viderint: conferantque Ducæ ΜΑΜΑΙΜΙ cum Stephani apotelesmatico decreto. Monendi porro sunt Lectores, judiciariæ Astrologiæ studiosi, Stephanum thema illud cæleste erexisse an. mundi 6130. (non 6129. ut in margine Codicis Regii legitur) ad diem Septemb. 2. hor. 3. post solis ortum anno Christi 621. In quo themate Libræ gradus 20. horoscopum occupat. Cancri grad. 21. in medio cæli reperitur. Sol tenet Virginis partem 9. m. 5. Luna Capricorni gradum 12. m 6. Saturnus Cancri grad. 53. m. 30. Jupiter Capricorni grad. 20. m. 39. Venus Leonis grad. 25. m. 6. Mercurius Virginis grad. 9. m. 5. Nodus ascendens seu caput Draconis Aquarii gr. 19. m. 50. Pars fortunæ in Capricorni grad. 22. m. 9. quæ deberet reponi in Aquarii gradu. 23. m. 1. Ex locis porro Saturni & Lunæ certo concludimus, non posse convenire alii anno, quam Christi 621. Loca vero trium planetarum ad diem Septemb. 2. hora ante Meridiem tertia, ex Ptolemæi tabulis computavimus, quæ non eadem, ac Stephanus invenit, se nobis obtulerunt. Invenimus enim locum Solis in Virginis grad. 8. m. 16. f. 53. Lunæ in Capricorni gr. 20. m. 43. f. 22. Saturni in Cancri gr. 23. ′ 43. ″ 7. Juxta vero tabulas nostras Philolaicas erat Sol in Virginis gr. 11. m. 56. f. 19. Luna in Capricorni gr. 53. m. ′44. f. 8. Saturnus in Cancri gr. 26. m. 35. f. 49. Constantinus Porphyrogenneta lib. de administratione imperii, ad Romanum Porphyrogenitum F. suum, c. 16. ad annum mundi 6130. Indict. x. Heraclii 11. Septembris diem 3. feriam 5. Stephanum thema cæleste constituisse tradit. Verum equidem est Septemb. diem 3. eo anno fuisse feriam 5. Sed si thema ad diem istam erectum est, tunc Luna in Aquarium transierat, quod repugnat calculo & figuræ.

AD CAPUT XLIII.

ΕΡΧΟΝΤΑΙ *κ' ἀπὸ ῥόδου ὀρίζοι*) Jacobus Bosius lib. 7. Histor. militiæ Hierosolymit. cum Duca omnino sentit, & Magnum Magistrum audaci fortique animo respondisse, & vectigal Mehemeti pendere omnino renuisse. pag 277.

Ο *ῥηχὴν λέγεται*) Idem Bosius lib 7. ad annum 1455. de bello Rhodiis indicto; & munito castro Narangia in insula Coo, quæ *Lango* vulgo dicitur. *Mandò il general del mare, con le galere ed altri vascelli armati della Religione a provedere la fortezza di Narangia nel isola di Lango.* Rachia & Narangia ejusdem loci appellatio est a variis nationibus, diversimode enunciata. Notandum autem & Bosium anno 1457. referre, obsessum fuisse a Turcis per 20. dies castrum Landimachium; quæ obsidio nescio num ea sit de qua Ducas hoc loco disserit; & fortasse in nomine loci error admissus ab alterutro fuerit, & a Bosio biennii parachronismus.

AD CAPUT XLIV.

ΗΓΕΜΟΝΙ *Αἴνου*) Ænus urbs Thraciæ ad mare situm: oppositam habet Thasam insulam. Imbrus insula maris Ægæi hodie *Lembro*. Pag. 148. C

Θάσος βάλλεται) Thasus insula hodie *Tasso*, freto brevi a Thracia disjuncta. Pag. 149. C

Ἔπαρχον Καλλιουπόλεως) Adnotavit Leunclavius temporibus illis Contostaulum, seu Archithalassum, Bassam quoque fuisse seu gubernatorem Callipoleos. Ibid. D

Τοῦ ποταμοῦ Περγάμου) Fluvius Pergamus hic appellatus, olim Caicus; qui Pergamum Galeni patriam præterlabitur: ab urbe illa bis posterioribus sæculis nomen accepit. Pag. 150. B

Ἦν γὰρ συνδετικὴ τοῦ ἡγεμόνος) Uxor ergo fuit Paridis Jastiniani Chii. Vide infra ad cap. seq. nota ultima. ibid. D

AD CAPUT XLV.

ΠΡΟΣ *βελιγράδιον ἔρχεται*) De hac expeditione Hungarica Laonicus l. 8. Phranz. l. 3. c. 25. Bonfinius Decad. 3. l. 8. in principio. Ad annum Hegiræ 860. refertur a Leunclavio qui cepit an. Chr. 1455 Dec. 11. feria 5. cum Solis Cyclus esset 8. lit. E. obsidere eam cœpit Mehemetes Junii die 13. Aug die 6. Mehemetes expugnare adoritur: repulsus, castrisque cautus in fugam postridie se conjicit. Pag. 151. D

Πα-

Pag. 151. B Παρὰ τοῦ πάπα Καλίςε) Bosius lib. 7. Histor. Militiæ Hierosolymitanæ, narrat Petrum Archiepiscopum Terraconensem Præfectum classis a Papa missæ generalem fuisse: qui pecuniis omnino destitutus Rhodum venit, ut mutuam pecuniam acciperet, ad stipendia classiariis solvenda; Ducatos illi quinque mille octingentos octoginta sex Rhodii mutuum, ut suis subveniret, dederunt.

Ibidem Σαμοθράκην) Samothrace insula est maris Ægæi Thraciæ continenti objecta.

Ibid. C Παρὰ τῶν Κομάνων) Comana Pontica urbs Cappadociæ, a qua incolæ Comani dicti sunt. Ptolemæus illius nomen & situm tradit in Asiæ Tabula 1. ad ripam Iridis fluvii conditæ. Episc. fuit sub Neocæsareæ Ponti Polemoniaci Metropolita.

Ibidem Οὐζοὺν Χασάν) Bosius l. 8. hujus Legationis meminit, quæ ab Usun Chasane, id est Longo Hasane, ad Mehemetem missa est: denunciabat, ut vult Bosius Mehemeti ne Cappadociam, quam dotis nomine a socero suo Johanne Comneno Trapezuntis Imperatore acceperat, invadere aggrederetur. Armenia major hic intelligenda est quæ Colchidi finitima est.

Ibid. Edit. Paris. pag. 278. Τὸ καλούμενον χρυσῆν πύλη) Lennclavius lib. 15. Supra ad cap. 13. aliquid adnotavimus.

Ibidem E Ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὥρμησε) Laonicus lib. 9. & Phranzes prolixe lib. 3. cap. 25. & 26.

Pag. 154. A Πραγματειῶν) Rerum mercimque omnis generis forum.

Ibid. B Λυκοςόμιον) Dom. Marius Niger commentar. 10. in Europam, Lycostomium ad Euxinum situm esse in Mysia inferiori docet. Moncastro hodie appellari volunt. Arpispolim dictam esse, id est Arpiorum civitatem, postea Lycostomum ab ostiis Istri seu Danubii nomine, quod os Lupi significat, ajunt. Hodie, ut & priscis temporibus oppidum ibi situm est. In Ptolomæi Tabulis Arpis ad Pontum Euxinum paulo borealior est ostio Istri Septentrionali.

Ibid. C Τὴν σινώπην βαλόμενος) Laonicus lib. 9. Leuncl. 15. Phranzes lib. 3 cap. 27. Sinope urbs Helenoponti ad Pontum Euxinum sita, Amasiæ Metropolitæ olim subdita.

Ibid. B Φάσιδα ποταμὸν) Phasis fluvius Colchidis.

Ibid. Καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα) Commenorum Trapezuntium Imperium annos 257. duravit, ab Alexio, qui anno 1204. urbe a Latinis capta, Trapezunti Regiam sedem collocavit, ad Davidem, qui anno 1461. a Mehemete imperio spoliatus est. Trapezus urbs Lazicæ Metropolis, illius regionis incolæ Lazi dicti. Caucasus mons notissimus est in veterum libris, inter Euxinum Pontum & mare Caspium excurrens, Sarmatiam Asiaticam ab Albania, Iberia & Colchide determinat. Colchi hodie Lazi, Iberi & Albani Mengrelii appellantur.

Πέμπει πρὸς τὸν βοεβόδα Βλαχίας) Is erat Draculii sive Draculæ filius, Uladus seu Uladislaus appellatus. Laonicus lib. 9. non longe a fine. Leunclav. lib. 15. Pag. 155. B

Δύςρας) Dystra olim Δυρόςολον λεγόμενον, Durostorum, Mysiæ inferioris urbs ad Danubium sita. Ibid. C

Ἀλανοὺς καὶ Οὔννους) Alani in Sarmatia Europæa sedes habuerunt, Podolia hodie appellatur illa regio. Οὖννοι sunt Hungari qui Daciam occuparunt. Ibidem E

Ἐλθὼν ἐπὶ φρούρια αὐτῆς) Bosius hanc obsidionem ad annum 1457 refert, sed perperam, anno enim 1462. Mitylene oppugnata & dedita est, & tota Lesbos in potestatem Mehemetis venit. Bosius porro asserit, Mehemetem terra cum filio accessisse, & Luchini Catalusii nothi proditione Mitylenen occupavisse. Pag. 156. A

Ἀδελφοῦ Δομινίκ) Hic Dominicus duxerat uxorem Mariam filiam Paridis Justiniani, qui inter præcipuos insulæ Chii opibus præstabat. Hanc Paridis filiam Mariam, cum in lepram incidisset, maritus a se non dimisit; eodemque lecto ac mensa cum ea semper usus est. Postea, cum Dominicus in insidias inimicorum suorum incidisset, & ex uxoris carissimæ amplexibus vi abreptus esset, ipsa miserum nusquam deseruit, mutuo amore maritum dilectissimum prosecuta. Videndus Augustinus Justinianus in Annalib. Genuensibus. verum silentio transmisit, Dominicum a fratre suo Nicolao fuisse occisum.

Nota pag. 147. *in Latino sic legendum erit*. Tyrannus ob rem male gestam in expeditione navali ita perculsus, &c.

Edit. Parif. pag. 279.

IN BREVE CHRONICON

NOTÆ.

CHRISTI 1089. TO Αργος) Hoc ab Imperatore Alexio Comneno factam, qui anno 1081. regnare cœpit. Codinus in Expositione thronorum ab Imp. Andronico seniore facta, ὁ Ἄργους καὶ αὐτὸς πδ'. ὀγδοηκοστὸς. *Argorum Metropolita cum octuagesimus octavus esset, ad centesimam quintam sedem depressus est.*

1187. Περιέλαβον) Contigit Octobris die 2. deditione Hierosolymæ facta, postquam obsessi obsidionem 14. dierum tolerassent. Saladinus ante receptam Hierosolymam Jalil die 3. Guidonem Regem prælio victum ceperat.

1203. Παρ. οἱ Φράγγοι) Error hic admissus est, contigit enim Christi anno 1204. Mundi 6712.

1260. Παρελ. τὴν Κωνσταντινο) Ab Andronico Palæologo impossibile est ereptam fuisse Latinis Constantinopolim, cum bimulus tantum tunc fuerit, ut notavit Gregoras lib. 4. qui Cæsarem Alexiam Strategopulum urbem astu, ac quorumdam proditione occupavisse quoque docet. Error etiam in numeris deprehenditur: verum siquidem est anno Christi 1261. Latinos urbe exactos fuisse. anno vero 1260. cœpit Michael Palæologorum primus.

1348. Μέγα θανατικὸν) Θανατικὸ vulgo hodie dicitur pro peste & morbis contagiosis.

1349. Ἦλθεν εἰς τὸν Μορέαν) Hic Cantacuzenus Manuel appellabatur, eratque Johanni Cantacuzeni Imp. filius. Phranz. lib. 1. cap. 13.

1380. Ἐγένετο κυρίου Πάσχα) Pascha fuit anno illo Martii 25. Cyclo Lunæ 13. Solis 17. Litteris A. G. Indict. III.

1388. Ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος) Is erat Theodorus Porphyrogenitus Johannis Imp. filius Manuelis frater. Phranz. lib. 1. cap. 15.

Ὁ Βρατζος) Adeundus Phranzes lib. 1. cap. 20.

1383. Ἀνάπλι) Nauplium olim Ἀργείων ἐπίνειον. hodie appellatur *Napoli di Romania*.

1391. Ἀκοῦβαν) Phranzes hujus loci meminit lib. 3. cap. 22. Acuva seu Aceumba in Helidis mediterraneis, olim Hypsnia appellata Peloponesi urbs. Tyrophagiæ dominica fuit illo anno Februarii 7. Pascha Martii 28. Cycl. Lunæ 2. Solis 26. littera C. Eodem anno Thessalonica a Bajazite capta. Ducas cap. 13.

Δημήτριος ὁ Ῥαλ) Phranzes de Johanne Rale, quem Georgium etiam Raulem appellatat, & de Michaele Raule lib. 3. cap. 26. & 28. mentionem facit, ex eadem forte gente erant, ac ille qui Apocaucham occidit.

Τοὺ Λεόντου (Vulgo Leontarium & Leontari; Μεγάλη πόλις olim appellata. At in Tabulis Geographicis, Leondari longe a Megalopoli versus occasum distat. Albanitæ sunt Albani Peloponesum incolentes, ut ad Ducæ cap. 35. ostendimus.

1394. Ἐσυμβώνησεν) Ubi locus ille Thermisus appellatus in Græcia sit, mihi incompertum. Mylopotami turris, de qua hic fit mentio, pariter mihi incognita; castrum insulæ Cretæ hoc loco esse intelligendum, non facile persuadeor: cum in Peloponeso situm esse locum illum, aut in Attica oporteat. Megra, Megara olim appellata locus est in Attica ad sinum Saronicum vulgo *Golfo d'Engia*.

1397. Ὁ Γαργυτικαὶς) Adeundus Phranzes lib. 1. cap 20.

1404. Παρέλαβεν ὁ δεσπότης) Jacobus Bosius lib. 4. Histor. militiæ & Religionis Hierosolymitanæ tradit Dominicum de Alemania cum Theodoro Porphyrogenito, nomine collegii & societatis militiæ Hierosolymitanæ pepigisse, & de lite transegisse, quæ inter Theodoram & Rhodios orta erat, venditionis causa a Theodoro facta; qui Despotatum Peloponesi, Corinthi & Lacedæmonis collegio

pag. 280. Rhodiorum vendiderat anno Christi 1397. dum Magnus magister erat Philibertus de Nailacco. Liti hac conditione finis impositus, ut Rhodiis ducatos aureos supra quadraginta sex mille quingentos, fortis ac usurarum nomine solveret Theodorus: & ita Corintham ejus Castellaniam, Calauretam ejusque agrum ipsi redderent Rhodii. Actum refert Bosius anno 1404 Aprilis die sexta. De Peloponesi venditione Phranzes libro primo capite vigesimo, qui Theodorum Spartam, non totam Peloponesum, Rhodiis vendidisse scribit.

Μαρτινὸ βασιλεὺς) Vide quæ notavimus ad Ducæ caput 50. 1415.

Ἀβαβαριζοι) Abarinos forte intelligit. Abarinus autem est Pylus antiqua Nestoris patria. Si quis vero Navarenos e castro Navarino, quod ad promontorium Zonchio vulgo appellatum situm est, intelligere voluerit, per me licet. Ταβια seu Avia ad sinum Messeniacum. vulgo *golpho di Corone*.

O Νάρθηκας) Johannes Meursius in Glossario, aliquot auctorum locis ostendit, Narthica locum esse extra Ecclesiam, ubi stabant οἱ ἀκροώμενοι, id est auscultantes, qui inter quatuor pœnitentium ordines numerabantur. Svidas πρόδομος ὁ νάρθηξ. ἐτύγχανε γὰρ ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ἱεροῦ. In vestibulo templi. Phavorinus: νάρθηξ σημαίνει δύο τὸν τῆς ἐκκλησίας νάρθηκα· καὶ γίνεται παρὰ τὸ νέρθεν εἶναι τοῦ ναοῦ. item: νάρθηξ παρὰ τὸ νέρθεν. ἤγουν ὑποκάτω τοῦ ἄμβωνος κεῖσθαι. *Narthex duo significat, Ecclesiæ Narthecem:* & vox illa νέρθεν, quæ infra significat, *eo quod infra templum videlicet infra ambonem seu suggestum Narthex collocatus sit*. 1420.

Σεγουρτονάνος) Forte Secnodus Nanus; gens Nanorum Patricia apud Venetos omnibus nota. 1421.

Τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου) Fuit hoc anno Cyclus Solis 3. Littera D. Lunæ 17. Indict. XV. Ergo Pascha Aprilis 12. feria 2. Diacænesimæ hebdomadis Aprilis 13. postridie Paschatis. 1428.

O Τορμαχάνη) Idem Phranzes libro primo cap. 41. Γαρδικὶον duplex in Peloponeso: unum ad Septentrionem & ortum prope Pellenen: alteram ad occasum & meridiem ad fluvium Melana, non longe a Leontario vel Leontopoli, de hoc altero hic locus accipiendus est. Καρδικίαν Laonicus eam appellat libro nono. 1423.

Ἐπῆραν οἱ Μαχομέτες) Phranzes libro secundo capite nono, Ducas capite vigesimo nono. 1430.

Η λεγομένη η'. σύνοδος) Si Florentina Synodus octava est œcumenica, ex antiquarum numero delenda erit, vel quæ sub Irene & ejus filio Constantino anno 787. Nicææ secunda habita est: vel Constantinopolitana celebrata anno 869. ad dirimendam controversiam Ignatii & Photii, imperantibus Basilio & Constantino. vel Florentina Oecumenica nona appellandam, non octava. 1439.

Ἰνδικτιῶνος ζ'.) Quia cœpit Indictio Imperatoria septima die Septembris præteriti 24. De illa Palæologorum profectione adeundus Phranzes libro secundo capite 18. 1443.

Ἐκτισε τὸ ἑξαμίλιον) Ducas cap. 32. Thebæ Heptapylæ sane in Bœotia Libadia, Achaja olim dicta. 1444

Ἀγγρίφον) forte intelligit ἄκρον ἄθω, quæ ἀκράθων etiam dicitur. videnda quæ supra cap. 24. notavimus de Erisso vel Jerisso urbe.

De hoc Marco verba facit Phranzes lib. 2. c. 18. 1446.

Δεκεμβρίῳ γ'. ἡμέρᾳ σαββάτῳ) Phranz. lib. 2. c. 19. Novembris 27. Moratem ad Hexamilium accessisse dicit, Decembris 10. occupavisse. Adeundæ notæ nostræ ad Ducæ caput 32. Ahmetes Murates a nullo alio vocatur. Cuia locus in Laconica seu Spartana ditione, cujus Phranz. loco citato meminit. Boziza est, quæ aliter Vostica appellatur, A- pag. 281.
chajæ urbs Ægiam olim appellata ad sinum Corinthiacham, nunc *Golfo di Lepanto*.

Digitized by Google

1453. Ετα.ζ'τους) Phranzes lib. 3. cap. 2. & cap. 17. ubi de anno mense & die captæ Constantinopoleos. 6961. Maii 29.

1456. Εφάνη κόμης) Historia Musulmanica visum narrat Cometam cum duabus caudis, binos visos interpretantur, anno Hegiræ 860. qui cœpit anno 1455. Decembris 11. feria 5.

1458. Τὸ Μουχλιν) Phranzes Mochlion appellat lib. 3. cap. 22. Tegea olim appellata Arcadiæ urbs. Maii 5. Mehemetem in Peloponesum venisse, & Augusti 6. Corinthum recepisse adnotat Phranzes.

1460. Τὴν κλῆσιν Δημήτριον) Phranzes libro tertio capite 24. Mesithra est Lacedæmon.

1463. Αυξδ' γ'. Anno illo Cyclus Lunæ fuit 1. Solis 16. littera B. ergo Pascha Aprilis 10. & κυριακὴ τῶν βαΐων Aprilis 3. ut hic adnotatur.

1464. Phranzes libro tertio capite 27. Venetos hoc anno Monembasiam, Laconicæ urbem, olim Epideurum, nunc *Malvasia*, occupasse tradit, insulamque Lemnum.

1470. Eubœam seu Euripum, Turcis *Egribos*, hoc anno Mehemetem subegisse tradit Pranzes lib. 3. cap. 30. Idem Annales Turcici.

1477. Doglionus lib. 8. Histor. Venetæ idem testatur.

1499. Annales Turcici, & Doglionus lib. 10.

1500. Μοθώνην καὶ Κορώνην) Μοθώνη & Κορώνη duæ sunt in Peloponeso urbes, hodie *Modon*, & *Coron* appellan-

1503. tur. Doglionus lib. 10. atque etiam Annales Turcici,

1512. Doglionus ibidem.

O Αμηρᾶς Πεγιαζίτης) Annales Turcici referunt ad annum Hegiræ 918. mensemque Sepher. cœpit annus ille Martii 20. anno 1512. fer. 6. Neo-

1514. menia Sepher incidit in Aprilis diem 18.

Hanc expeditionem adversus Ismailem Sophinum resque gestas referunt Historiæ Turcorum ad annum 921. qui cœpit Februarii decimo quinto, feria quinta, anno 1515. Cladem accepisse Selimem tantum abest, ut tradant, potius vero Persas profligatos fuisse, & Tebrisium a Persis desertum Turcos occupasse.

1517. Sultanus Selimes juxta Annales Turcicos Ægypto potitus est anno Hegiræ 923. cujus anni mense Rebiul-evel seu prioris, die decima septima, Sultanus Ægypti Tommambais, vel Tomum-bei Alcairi media urbe suspendio necatus fuit. cœpit annus Hegiræ 923. anno 1517. Januarii vigesimo quarto, feria septima. Neomenia Rebiul-evel coincidit cum Martii 24. ergo 17. erit Aprilis 9. feria quinta.

Anno 926. Scheval mensis die 7. Selimem mortuum perhibent Annales Turcorum. cœpit annus 926. Decembris 23. feria 6. ergo Neomenia Scheval cadit in Septembris 14. diem. Ergo dies 26. Septembris fuit Scheval 13. non septimus. Die 17. ejusdem, qui fuit Septemb. ultima, Soleimanes thronum regium conscendit. 1520.

Expugnatam Albam Græcam dicunt Annales Turcici anno 927. Ramadzanis 25. cœpit annus 927. anno 1520. Decembris 11. fer. 3. Neomenia Ramadzan fuit 1521. Augusti 4. ergo Ramadzan 25. fuit Augusti 28. non 29. ut Calvisius habet; Chronicum itaque perperam diem consignavit. 1521.

Capta fuit Rhodus juxta Annales Turcicos annos 929. mensis Sepher. 3. cœpit annus 929. anno Christi 1522. Novemb. 20. fer. 5. Decembris 22. fuit Sepher mensis 3. differt biduo Chronicon ab Annalibus. 1522.

O Εραττινος) Duce Prospero Columna capta fuit Genua ac direpta. Ibidem.

De Ahmetis Bassæ rebellione aullam verbum facit Leunclavius. Jacobus Bosius Part. 3. Hist. militiæ & Religionis Hierosolymitanæ lib 2. De Mustapha Bassa Soleimanis sororio in Ægyptum misso, & ab Arabibus Syrisque Alcairum, post cæsum ejus exercitum, compulso ac obsesso, historiam breviter descripsit. at illum liberaret rebellesque in ordinem cogere missus est cum ingenti exercitu Ahmetes Bassa, qui Mustapham illico liberavit, ad adventus sui famam pavore perculsis rebellibus. Ahmetes vero ab Ægyptiis Sultanus paulo post salutatur. quem ut reprimeret Soleimanes, Abrahamum Bassam cum valido exercitu adversus Ahmetem mittit. Territi, qui ad Ahmetem defecerant, ut in gratiam cum Soleimane redire possent, errorisque veniam obtinere, illum in Balneo se religionis causa lavantem obtruncant. Edit. Paris. pag. 282. 1523.

Φλαμπουριάρης) Flammularius seu vexillifer, quem Turci Sangiakum appellant.

FINIS.

NOMINA AUCTORUM
QUI IN NOTIS ALLEGANTUR.

AHmetis Oneirocritica.
Antonini Itinerarium.
Artemitordi Oneirocritica.
Theodorus Balsamo.
Bibliorum interpretes LXX.
Petrus Bizarus.
Bonfinius.
Jacobus Bosius.
Buntingus.
Guillelmi Casii Tabulæ Geographicæ.
Sethus Calvisius.
Johan. Cananus.
Johan. Cantacuzenus.
Laonic. Chalcocondylus.
Isaac. Casaubonus in Strabonem.
Georg. Cedrenus.
Constantinus Porphyrogenitus.
Georg. Chrysococca.
Curopalates Codinus.
Johan. Curopalates Scylitza.
Dion Nicaeus.
Dionysii περιήγησις.
Nicol. Doglionus.
Ubo Emmius.
Eusebii Chronicon.
Eustathius.
Ubertus Folieta.
Formulæ inscriptionum & subscriptionum Patriarchæ Constantinopolitani.
Froissardus.
Græcus Anonymus.
Petrus Gillius.
Nicephorus Gregoras.
Jacob. Gretzerus.
Christoph. Helvicus.
Herodianus.
Paulus Interianus.
Augustinus Justinianus Episc. Nebiensis.
Leonis Papæ acta adversus Acbridæ Episc.
Leonis Imperatoris Tactica.
Leonardus Chiensis.
Leunclavius.
Georg. Logotheta.
Luitprandus Cremonensis Episcopus.
Mariana.
Paulus Maurocenus.
Jacob. Megerus Baliolanus.
Aubert. Miraeus.
Nicetas Choniates.
Dominicus Marius Niger.
Notitiæ Episcopatuum & thronorum Constantinopoleos.
Maurus Orbinus.
Abraham Ortelius.
Georg. Pachymerius.
Paulus Diaconus.
Phavorinus.
Georg. Phranzes Protovestiarius.
Plinius.
Procopius.
Ptolemaeus.
Gerardus de Roo.
Sammarthanorum Geneal. Domus Franciæ.
Seldenus.
Theophylactus Simocatta.
Sozomenus.
Strabo.
Stephanus de Urbibus.
Suidas.
ThvvroKzius.
Lambertus Vanderburchius.
Johan. Villanius.
Matthaeus Villanius.
Villarduinus.
Vitruvius.
Juvenalis Ursinius.
Zonaras.
Zozimus.

INDEX
IN DUCÆ HISTORIAM,
CHRONICON BREVE, ET NOTAS.

A

B

COMNENI.

D

Digitized by Google

Hati-

I

K

L

N

O

Digitized by Google

P

PALÆOLOGI.

Digitized by Google

Digitized by Google

V

X

Z

FINIS.

Digitized by Google

CORRIGENTE

D. GEORGIO PATUSSA

ATHENIENSI,

FLANGINIANI SEMINARII

MAGISTRO ET RECTORE.

Digitized by Google

Digitized by Google